พุทธจักร

โลกร่มเย็นด้วยปัญญาได้ด้วยศาสนา

นิตยสารพุทธจักร ฉบับพิเศษ เนื่องในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสีหนุราช ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๔

INTERNATIONAL SEMINAR, BUDDHIST SIHANOUK RAJA UNIVERSITY CAMBODIA, MARCH 27, 2021

จำนวนพิมพ์: ๑,๐๐๐ เล่ม

วัตถุประสงค์

๑. เพื่อศึกษาพระพุทธศาสนา
๒. เพื่อเผยแผ่คำสอนของพระพุทธ
๓. เพื่อเป็นแหล่งแสดงความคิดเห็นของพุทธศาสนิกชน
๔. เพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของมหาวิทยาลัย
๕. เพื่อเผยแพร่ผลงานวิชาการและงานวิจัย

เจ้าของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ประธานที่ปรึกษา

พระราชปริยัติกวี,ศ.ดร.

ที่ปรึกษา

พระเทพปวรเมธี,รศ.ดร., พระสุวรรณเมธาภรณ์,ผศ., พระเมธีธรรมาจารย์,รศ.ดร. พระเทพเวที,รศ.ดร., พระโสภณวชิราภรณ์, รศ.ดร.สุรพล สุยะพรหม

บรรณาธิการอำนวยการ

พระครูโสภณพุทธิศาสตร์,ผศ.ดร.

ผู้ช่วยบรรณาธิการฝ่ายบริหาร

พระสุธีวีรบัณฑิต,รศ.ดร.

ผู้ช่วยบรรณาธิการฝ่ายจัดการ

ผศ.ดร.เมธาพันธ์ โพธิธีรโรจน์

กองบรรณาธิการ

พระราชปริยัติมุนี,รศ.ดร., พระราชสุตาภรณ์,รศ.ดร., พระศรีสิทธิมุนี พระครูปริยัติกิตติธำรง,รศ.ดร., พระมหาสมบูรณ์ วุฑฒิกโร,รศ.ดร., พระศรีศาสนบัณฑิต,ผศ., รศ.ดร. พรรษา พฤฒยางกูร, รศ.ดร.โกนิฎฐ์ ศรีทอง, รศ.ดร. สมศักดิ์ บุญปู่,รศ.ดร.สิริวัฒน์ ศรีเครือดง

คณะทำงาน

ดร.วรพันธุ์ แย้มหงษ์ปภา

พระมหาเพ็ชร อธิปญฺโญ

นายสมหมาย สุภาษิต

เจ้าหน้าที่ส่วนงานบริหาร สำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริหารสังคม

ดำเนินการพิมพ์ : ส่วนงานบริหาร สำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

พิมพ์ที่ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลกรณราชวิทยาลัย

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

โทร. ๐๘๑-๓๘๕-๐๕๓๕, ๐๙๕-๕๐๓-๒๗๖๔,๐๙๖-๔๙๘-๓๗๒๕

คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความนิตยสารพุทธจักร ฉบับพิเศษ เนื่องในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสีหนุราช ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๔

๑.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่	ประธานกรรมการ
๒.	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์	รองประธานกรรมการ
๓.	พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
๔.	พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
๕.	รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	รองประธานกรรมการ
๖.	พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.	กรรมการ
๗.	พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.ดร.	กรรมการ
๘.	พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, ผศ.ดร.	กรรมการ
๙.	พระมหานิกร ฐานุตฺตโร, ดร.	กรรมการ
๑๐.	ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์	กรรมการ
๑๑.	ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	กรรมการ
๑๒.	ศาสตราจารย์ ดร.กฤช เพิ่มทันจิตต์	กรรมการ
๑๓.	รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	กรรมการ
๑๔.	รองศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์ จันตะนี	กรรมการ
๑๕.	รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต	กรรมการ
๑๖.	รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	กรรมการ
๑๗.	รองศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์	กรรมการ
๑๘.	รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์	กรรมการ
๑๙.	รองศาสตราจารย์ ดร.พรรษา พฤฒยางกูร	กรรมการ
๒๐.	รองศาสตราจารย์ ประณต นันทิยะกุล	กรรมการ
๒๑.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร	กรรมการ
๒๒.	รองศาสตราจารย์อนุภูมิ โชวเกษม	กรรมการ

๒๓.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	กรรมการ
๒๔.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	กรรมการ
๒๕.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต	กรรมการ
๒๖.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์	กรรมการ
๒๗.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	กรรมการ
๒๘.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง	กรรมการ
๒๙.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล ดีไทยสงค์	กรรมการ
๓๐.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา	กรรมการ
๓๑.	อาจารย์ ดร.กาญจนา ดำจุติ	กรรมการ
๓๒.	อาจารย์ ดร.อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า	กรรมการ
๓๓.	อาจารย์ ดร.บวร ขมชุณศรี	กรรมการ
๓๔.	อาจารย์ ดร.ปนัดดา รักษาแก้ว	กรรมการ
๓๕.	อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี	กรรมการ
๓๖.	พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, ผศ.ดร.	กรรมการและเลขานุการ
๓๗.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๘.	พระสมนึก ธีรปญฺโญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๙.	พระนุชิต นาคเสโน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๐.	ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๑.	ดร.กรกต ชาบัณฑิต	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๒.	นายพลวัฒน์ สีทา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓.	นางสาวกาญจนา บุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔.	นางสาวพัชรี หาลาง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๕.	นางสาวสุมาลี บุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๖.	นายสุกิจจ์ บุตรเคน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

บทบรรณาธิการ

คณะกองบรรณาธิการได้พิจารณาบทความโดยเสนอบทความต่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) พิจารณาตรวจแก้ไขเพื่อความสมบูรณ์ของบทความก่อนการลงตีพิมพ์โดยคัดเลือกและกลั่นกรองบทความให้เกิดความความสมบูรณ์และมีคุณภาพมากที่สุด ควรค่าแก่การตีพิมพ์เผยแพร่ อีกทั้งเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดทางวิชาการและเป็นการพัฒนาศักยภาพทางด้านการสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการ ซึ่งเนื้อหาสาระในเล่มประกอบด้วยนักวิชาการและเรื่องดังต่อไปนี้

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ บทความเรื่อง **“สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม”** พบว่า พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชุมชนมาโดยตลอดเมื่อชุมชนมีงานหรือมีกิจกรรมใดๆก็ตาม พระสงฆ์ก็จะคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ กิจกรรมเด่นที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนของตน ก็คือโครงการลงแขกลงคลอง บ้าน วัด และชุมชน อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและพอเพียง

พระเมธาวินัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา) บทความเรื่อง **“การเมืองภาคพลเมือง : การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย”** พบว่า ประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามช่องทางและกระบวนการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เมื่อประชาชนมีความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองพร้อมทั้งตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นก็จะส่งผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทยให้ก้าวหน้าและยั่งยืนยิ่ง ๆ ขึ้นไป

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร) บทความเรื่อง **“การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม”** พบว่า การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม เพื่อหาแนวทางใหม่ในการบริหารจัดการการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก คือหลักการบริหาร POCCC และพุทธวิธีการสอน ๔ ประการ โดยมีกระบวนการที่สำคัญคือการบูรณาการให้เกิดเป็นแนวทางใหม่ในการบริหารจัดการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร บทความเรื่อง **“แสงสุดท้ายของชีวิต : เมื่อน้องของข้าพเจ้าฆ่าตัวตาย ?** ” พบว่า การฆ่าตัวตายมีหลายสาเหตุหลายปัจจัย โดยการฆ่าตัวตายได้ส่งผลกระทบหลายด้าน ทั้งเป็นความสูญเสียในทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต และสุขภาวะ การฆ่า

ตัวตายมีหลายวิธีทั้งการกินยา การใช้อาวุธ หรือการใช้วิธีการผูกคอตาย และพบว่าผู้ชายตายมากกว่าผู้หญิง โดยมีสาเหตุจากความน้อยใจครอบครัว การทะเลาะวิวาท ยาเสพติด และเศรษฐกิจ

พระครูวินัยธรเอก ชินว์โส บทความเรื่อง **“ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีผลผูกพันตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา”** พบว่า เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างต้องให้ความเคารพต่อสัญญาที่เกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาตน และคู่สัญญาต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่หรือพันธกรณี (Obligation) ต่อกันที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ในสัญญาตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา “Pacta sunt servanda”

พระมหานิกร ฐานุตฺตโร (ศรีราช) บทความเรื่อง **“การศึกษาสถานภาพสามเณรในประเทศไทยและบังคลาเทศ (โอกาสที่ต่างกัน)”** พบว่า โอกาสของสามเณรบังคลาเทศมีน้อย ที่จะศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนาหรือต่อยอดด้วยการบวชเรียน แต่พระสงฆ์ที่ท่านมีความสามารถท่านจึงผลักดันในการส่งสามเณรเพื่อมาเรียนที่ประเทศไทยเรา โดยการส่งไปตามวัดต่างๆที่สามารถฝากให้เข้าเรียนจนประสบความสำเร็จในที่สุด

พระสมนึก ธีรปญฺโญ (กลับน้อม) บทความเรื่อง **“การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”** พบว่า การนำหลักไตรสิกขา เป็นธรรมคำสอนที่เหมาะสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร โดยเฉพาะผู้ที่เป็นหัวหน้าหรือผู้นำต่าง ๆ เพื่อสร้างคุณธรรม และพลังที่จะช่วยทำให้การดำเนินงานหรือการทำกิจกรรมเกิดความมั่นใจส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้

พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทฺโธ (หว่านผล) บทความเรื่อง **“การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”** พบว่า การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการใช้หลักพุทธธรรมไตรสิกขา ได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำฝึกดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท รู้เท่าทัน มีสติ มีความรู้ความเข้าใจในตัวเอง มีเหตุผลมากขึ้น

พระครูวินัยธรอธิษฐ์ สุวฑฺโฒ บทความเรื่อง **“รัฐศาสตร์แนวพุทธ : วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์”** พบว่า การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีผู้นำทางการเมืองที่เหมาะสมจะเป็นการพัฒนาการเมืองไทยให้ได้ดียิ่งขึ้นซึ่งจะต้องมีอุดมการณ์และรูปแบบเดียวกันเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการธำรงรักษาความชอบธรรมของการปกครองและการ

ยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้นำทางการเมือง ดังนั้นผู้นำทางการเมืองจึงเป็นผู้ที่นำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองแบบมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสืบไป

พระชินกร สุจิตฺโต (ทองดี) บทความเรื่อง **"หลักธรรมาธิปไตย : การแก้ปัญหาคอร์รัปชั่นในสังคมไทย"** พบว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น ๒ ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล โดยการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และระดับสังคม ได้แก่การประยุกต์ใช้แนวคิดหลักธรรมาธิปไตย ซึ่งแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวล้วนปรากฏหรือมีอยู่ในสังคมไทยอยู่แล้ว ซึ่งขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายว่าต้องร่วมดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

พระพงษ์ศักดิ์ สนฺตมโน (เกษวงศ์รอด) บทความเรื่อง **"การสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักพุทธธรรม"** พบว่า ในการปฏิบัติงานก็เช่นกัน มีหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องคือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นธรรมแห่งการสงเคราะห์ยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน เป็นหลักการครองใจคนให้ประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันเดียวกันเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานนำพาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

พระมหาสุริยะ มทฺทโว (มาธรรม) บทความเรื่อง **"การสร้างความผูกพันต่อองค์กรตามหลักสาราณียธรรม"** พบว่า หลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุขและยังส่งเสริมให้เกิดความรักความผูกพัน เป็นคุณธรรมที่ทำให้มนุษย์ไม่เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ หลักธรรมที่กล่าวมานั้นเรียกว่า หลักสาราณียธรรม เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตในครอบครัว รวมไปถึงองค์กรและสังคม ได้อย่างดีเยี่ยม

พระมหาเอกกกวิน ปิยวีโร (อะซิ่ม) บทความเรื่อง **"พุทธวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพระพุทธศาสนา : ในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบท"** พบว่า ความขัดแย้งอันเป็นสาเหตุของความทุกข์นั้นในพระพุทธศาสนาจำแนกได้ ๒ ประเภท คือ (๑) ทุกข์กาย (กายิกทุกข์) ความขัดแย้งทางกายภาพ ได้แก่ผลแห่งประโยชน์ที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ (๒) ทุกข์ใจ (เจตสิกทุกข์) ความขัดแย้งทางมโนภาพหรือจินตภาพ เช่น ค่านิยม ทัศนคติ วัฒนธรรมประเพณี เป็นต้น

พระธงชัย วชิรญาโณ (พิชัย) บทความเรื่อง **"การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนไทย"** พบว่า การปลุกเร้าให้ตื่นตัวทางการเมือง จึงเป็นเรื่องของการปลุกจิตสำนึกผู้คนให้หันมาตื่นตัวสนใจกับปัญหาบ้านเมือง เพื่อมุ่งเปลี่ยนทรรศนะจุดยืนให้รู้จักมองสภาพความเป็น

จริงทางสังคม และเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองหรือก็คือ เปลี่ยนความเข้าใจตัวเองให้กลายเป็นผู้กระทำการทางการเมือง ความตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อันจะนำไปสู่แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

พระมหาวิเศษ กนฺตธมฺโม (มั่งคั่ง) บทความเรื่อง **"การจัดการความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม"** พบว่า สังคมไทยเกิดปัญหาความขัดแย้งหลายประการ เนื่องจากมีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลกระทบก่อให้เกิดความขัดแย้ง ปัญหาความขัดแย้งในบ้านเมือง สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม ในการจัดปัญหาความขัดแย้งสามารถนำหลักธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องคือ สาราณียธรรม ๖ ซึ่งเป็นธรรมแห่งความระลึกถึงกัน ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้างความสามัคคี ผู้ใดได้ประพฤติจะเกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกื้อกูลกันไม่ทะเลาะวิวาทกันอันจะก่อให้เกิดความรักความสามัคคีกันตลอดไป

กฤช เพิ่มทันจิตต์ บทความเรื่อง **"แนวความคิดวิภาษวิธีกับพระพุทธศาสนา"** พบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างแนวความคิดวิภาษวิธีกับพระพุทธศาสนาโดยการนำเสนอคำอธิบายวิภาษวิธีในฐานะกระบวนการและหลักการทั่วไป แนวคิดนี้เกิดขึ้นในยุคอักษะเมื่อราว ๒,๕๐๐ ปีที่แล้วค้นพบได้ในผลงานของศาสดาและนักปรัชญาหลายคน โดยเฉพาะพระศรีศากยมุนีพุทธเจ้า บทความนี้จึงแสดงความเป็นวิภาษวิธีที่ปรากฏอยู่ในโลกธรรมและการแสวงหาความรู้ของเจ้าชายสิทธัตถะจนได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

อนุภูมิ โซวเกษม บทความเรื่อง **"พระพุทธศาสนาในมุมมองทางการเมือง"** พบว่า การพิจารณาในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับการเมือง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีมุมมองที่ถูกต้อง เนื่องจากมีผู้พยายามที่จะผสมผสานพระพุทธศาสนากับการเมือง และนำพระพุทธศาสนามาใช้ในการนำพาเข้าสู่วังวนทางการเมือง

หัฏฐกรณ์ แก่นท้าว บทความเรื่อง **"ผู้นำในมุมมองทางพระพุทธศาสนา"** พบว่า ภาวะผู้นำจึงจำเป็นต่อผู้บริหารองค์กรทุกระดับ ซึ่งปัจจุบันมีนักวิชาการและนักการศึกษามากมายที่มีความพยายามในการศึกษาวิจัยและนำทฤษฎีภาวะผู้นำทั้งทฤษฎีตามหลักตะวันตกและทฤษฎีตามหลักพุทธธรรม

ธวัชชัย สมอเนื้อ บทความเรื่อง **"ผู้สูงอายุ : ปัญหาสุขภาพจิตและแนวทางพัฒนาภาพจิต"** พบว่า ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติ

แห่งชาติ พบว่า ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๖.๘ ในปี ๒๕๓๗ เป็นร้อยละ ๑๖.๗ ในปี ๒๕๖๐ และยังพบแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ของผู้สูงอายุไทยที่อยู่คนเดียวหรืออยู่กับคู่สมรสเท่านั้น

ชวัชชัย ไชยสา บทความเรื่อง **"อารยธรรมสมัยโบราณที่เป็นมรดกรากฐานการปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน"** พบว่า การปกครองที่ปรากฏทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ได้ปรากฏออกมาเป็นรูปแบบต่างๆนั้น ต้องอาศัยรูปแบบการปกครองที่ยอมรับว่าเป็นอารยธรรมเก่า ใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนา เพราะรูปแบบการปกครองในยุคก่อนๆ ซึ่งถือว่าเป็นแม่แบบเป็นเผ่าพันธุ์ที่ขยายออกในรูปต่างๆ ซึ่งมีแหล่งที่มาจากการปกครองของกรีซและโรมันโบราณ การวิวัฒนาของการปกครอง ความเชื่อและอิทธิพลทางศาสนา การค้นคว้าของนักปราชญ์ และการสร้างของปัญญาชนก

อภินันท์ จันตะนี,สุมาลี บุญเรือง บทความเรื่อง **"จิตวิทยาการบริหารจัดการบุคลากรในองค์กร"** พบว่า จิตวิทยาในการทำงานเป็นทีมที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยคุณลักษณะของสมาชิกจะต้องมีความสามารถทัดเทียมกัน มีการวางแผน การบริหารงาน และการจัดการที่ดี และสมาชิกจะต้องมีความสามัคคี กลมเกลียว มีความเมตตาและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ส่วนการบริหารจัดการกับอารมณ์ (EQ) ทุกคนในทีมงานต้องรับรู้อารมณ์ของตนและสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเองการรับรู้อารมณ์ของบุคลอื่นและการบริหารจัดการด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่น

พิเชฐ ทั่งโต บทความเรื่อง **"เพลงลูกทุ่ง สาวเพชรบุรี ลาสาวแม่กลอง ลาสาวโพธาราม นิราศรักนครปฐม หนึ่งในดำเนิน: บทวิเคราะห์ว่าด้วยเพลงกับมิติเชิงพื้นที่ ดนตรีและการสื่อสาร"** พบว่า เพลงลูกทุ่งที่สะท้อนบริบทเชิงพื้นที่ที่ว่าด้วยประวัติ คมนาคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนา รวมถึงอารมณ์ในเพลงที่ผู้แต่งสะท้อนถึงความประทับใจ ความรักระหว่างชายหนุ่มหญิงสาว และเหตุการณ์ บุคคล พื้นที่ที่อยู่ในวิถีของเพลงนั้น นอกจากนี้เพลงยังเป็นเครื่องมือในการสื่อสารผ่านวิถีของเพลง ดนตรี และทัศนความคิดผ่านการประพันธ์ของผู้แต่งเพลงด้วย

พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์ บทความเรื่อง **"ความขัดแย้งในสังคมไทยกับแนวทางในการแก้ไข"** พบว่า ปัจจุบันสังคมไทยเกิดการแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ อย่างชัดเจน เนื่องจากความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน จากความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยที่มากขึ้น การขัดแย้งในผลประโยชน์ระหว่างกัน การขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาข้อมูล สื่ออย่างเท่าเทียมกัน การ

เข้าใจในประชาธิปไตยอย่างไม่ถูกต้อง หรือการขาดบรรทัด ฐานหรือเส้นแบ่งที่ชัดเจนของอำนาจนิติบัญญัติ ตุลาการ และบริหาร เป็นต้น

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า บทความเรื่อง **“การสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยศึกษากรณี การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ.๒๕๖๒”** พบว่า การสื่อสารและกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ.๒๕๖๒ การเลือกตั้งครั้งนี้ได้แสดงถึงความกระตือรือร้นของประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อาทิผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ออกมาลงคะแนนเสียงเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ ๗๔.๖๙ ในขณะที่ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้ามีจำนวนร้อยละ ๑๔ นอกจากนี้ภายหลังการเลือกตั้งได้เกิดการร้องเรียนที่ตามมาเป็นจำนวนมากจนทำให้เกิดการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนความตื่นตัวและการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอย่างมาก

สุภัทรชัย สีสะใบ และรัตน์นที วิโรจน์ฤทธิ์ บทความเรื่อง **“จิตอาสากับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร”** พบว่า การนำคุณลักษณะของจิตอาสามาบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการศูนย์นั้น เปรียบได้กับการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ นำสู่การปฏิบัติด้วยกระบวนการสังคหวัตถุ ๔ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดีในการดำเนินการของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

ปนัดดา รักษาแก้ว บทความเรื่อง **“มโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่”** พบว่า มโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่จำเป็นอย่างยิ่งต้องตระหนักถึงรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญที่ดีจึงต้องมีลักษณะเปิดกว้างยืดหยุ่น มีหลักการและข้อยกเว้นที่เหมาะสม และการมีเสรีภาพทางการเมือง

วัชรินทร์ ชาญศิลป์ บทความเรื่อง **“การประท้วงในประเทศฝรั่งเศสและประเทศชิลี”** พบว่า การประท้วงในประเทศฝรั่งเศสและประเทศชิลี มีสาเหตุของการประท้วงเหมือนกันในเรื่องการใช้นโยบายเสรีนิยมใหม่ ส่วนสาเหตุที่ต่างกันก็คือการประท้วงในประเทศฝรั่งเศสมีสาเหตุแตกต่างจากชิลีในเรื่องนโยบายการปฏิรูประบบการศึกษา การลดงบประมาณทหาร มีความเหมือนกันโดยการใช้การเมืองภาคพลเมือง ซึ่งอาศัยโซเชียลมีเดียในการติดต่อสื่อสาร

กรกต ชาบัณฑิต บทความเรื่อง **“พุทธทัศนะว่าด้วยหลักการบริหารปกครองรัฐ”** พบว่า พุทธทัศนะว่าด้วยหลักการบริหารปกครองรัฐ ๓ หลัก คือ ๑. หลักประชาธิปไตย คือ พระวินัย เปรียบเหมือนรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ พระสงฆ์ ๒. หลักธรรมาธิปไตย เป็นแนวคิดที่กำหนดถือธรรมเป็นหลักชัย การปกครองของพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์และเพื่อพระสงฆ์โดยแท้ ๓. หลักสามัคคีธรรม คือรูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรมที่ยึดหลักการเรื่องความสามัคคี ความพร้อมเพรียงร่วมใจกัน และความมีระเบียบวินัย

Thatchanan Issaradet and Phatraphol Jaiyen Article **"The Leadership Development of Monks for The Preparedness of The Asean Community"** The findings of research were as follows: The concept of leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community for efficiently Sangha organization management that must have the directions of development and preparedness to ASEAN community and to develop own leadership in the sake of organization and society.

Surin Niyamangkoon Article **"Income Distribution of Asean Countries"** The findings of research were as follows: From available data during 2008 to 2018, The Gini coefficients for all ASEAN countries, except Brunei, were found to lie between 30% to 46%. Thus, the income distribution in all countries in ASEAN community seem to be inequality at some level. While the higher GDP country like Singapore seems to have higher inequality measures than the lower GDP countries such Laos, Vietnam, and Cambodia.

กชนิภา อินทสุวรรณ์ บทความเรื่อง **"การบริหารตามทางศาสตร์พระราชา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้"** พบว่า การจะนำตัวบทกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เข้ามากำกับ เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ตลอดถึงการพัฒนาประเทศได้ ต้องนำหลักการ "เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา" ตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

กรณัฐ ระงับทุกข์ บทความเรื่อง **"ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของไทย"** พบว่า การมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะทำให้สังคมไทยเกิดความสงบสุข พลเมืองในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศอย่างแท้จริง

กอปรลาภ อภัยภักดิ์ บทความเรื่อง **"การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ"** พบว่า หากประชาชนมีความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง พร้อมทั้งตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นก็จะส่งผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทยให้ก้าวหน้าและยั่งยืน

กิตวิชัย ไชยพรศิริ บทความเรื่อง **“ความเป็นผู้นำกับการบริหารราชการแผ่นดิน”** พบว่า ความสำเร็จของผู้นำในการบริหารราชการแผ่นดินจำเป็นต้องมีทักษะและขีดความสามารถของผู้นำในการบริหารราชการแผ่นดิน คือความสามารถของผู้นำที่จะให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจแรงจูงใจวิสัยทัศน์ การสร้างระบบ กระบวนการทำงานที่มีประสิทธิผลไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายร่วมกัน

ชุณิภา เปิดโลกนิมิต บทความเรื่อง**“ความหลากหลายทางเพศในองค์การสาธารณะ”** พบว่า ความหลากหลายทางเพศในองค์การสาธารณะสิ่งสำคัญคือ ระบบความคิด มิติทางด้านวัฒนธรรม การเปิดใจยอมรับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศจากผู้มีอำนาจในองค์การนั้น ๆ

ฉัตรชัย นาถ้ำพลอย บทความเรื่อง **“การบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรกับผลทางกฎหมาย”** พบว่า การบริหารจัดการนิติบุคคลอาคารหมู่บ้านจัดสรรนั้น จะมีลักษณะที่แตกต่างจากนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชน ที่ต้องอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลักในการดำเนินการบริหารจัดการ

ณฐมน หมวกฉิม บทความเรื่อง **“การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย”** พบว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย มีองค์ประกอบ ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ๒) ด้านความรู้ความเข้าใจการเมือง ๓) ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ๔) ด้านอุดมการณ์ทางการเมือง และ ๕) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง

ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช บทความเรื่อง **“การพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ”** พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจของพื้นที่โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม เป็นการวางรากฐานและพัฒนาประเทศให้มีเศรษฐกิจที่เข้มแข็งได้

ทัศมาวดี ฉากภาพ บทความเรื่อง **“การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม”** พบว่า ใช้หลักภาวนา ๔ อันประกอบด้วย กายภาวนา สีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนามาพัฒนาเป็นแนวทางในการเรียนรู้ผสมผสานกับแนวคิดด้านสุขภาวะ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้สูงวัย เป็นการสำรวม ระวังรักษา ร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถยอมรับและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข

ธนพัฒน์ เฉลิมรัตน์ บทความเรื่อง **“กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองกับความเป็นพลเมืองในจังหวัดเลย”** พบว่า ถ้าประชาชนในจังหวัดเลยที่เป็นพลเมืองและเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงก็จะทำให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้า และมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน จึงไม่ยาก

นักที่สร้างกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมในการการสร้างความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนในจังหวัดเลย ให้รับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ที่ตนเอง รวมถึงตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ สันติสุข

นรา บรรลิขิตกุล บทความเรื่อง **"ปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน"** พบว่า ปัญหาแรงงานต่างด้าวและแรงงานเถื่อนที่หลบหนีเข้าเมืองโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายเป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงภายในสังคมไทย สาเหตุเนื่องมาจากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและการแข่งขันอย่างรุนแรงภายใต้ยุคนวัตกรรมด้านอุตสาหกรรม ทำให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างด้านแรงงาน

สาลินี รักกตัญญู บทความเรื่อง **"บทบาทสตรี : การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น"** พบว่า สตรีได้รับสิทธิ์ทางการเมืองทัดเทียมกับบุรุษในฐานะเป็นประชาชนของประเทศ จึงทำให้สตรีได้มีโอกาสแสดงบทบาททางการเมืองอย่างเต็มที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาททางด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นซึ่งบทความนี้ได้เน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรี

อภิวัฒน์ จ่าตา บทความเรื่อง **"นโยบายสาธารณะ : กัญชาทางการแพทย์ทางเลือก"** พบว่า นโยบายสาธารณะด้านสุขภาพนี้จะต้องครอบคลุมนโยบายด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายด้านสังคม นโยบายด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ทั้งนี้ ความสำเร็จของนโยบายสาธารณะนี้ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการที่รัฐบาลยังคงต้องผลักดันกันต่อไป

บุญชิรา ภู่ชนะจิต บทความเรื่อง **"บทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมของสภาเด็กและเยาวชน"** พบว่า สถานการณ์ทางสังคมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันพบว่าสถานะความเป็นอยู่ เด็กยังมีฐานะครอบครัวยากจน ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง บางครอบครัวอาศัยอยู่ตามลำพัง หรือถูกทอดทิ้ง ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ดื่มสุรา มั่วสุม ติดเกม และตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร

ปรีดา กลิ่นเทศ บทความเรื่อง **"การพัฒนาสติเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการทำงานของบุคคลากร"** พบว่า การพัฒนาสติเพื่อพัฒนาประสิทธิผลของบุคคลากรในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งการผลักดันให้สำเร็จ คน บุคลากร หรือพนักงานมีส่วนสำคัญที่สุด การพัฒนาสติของบุคลากร ให้เขาค้นหาตัวตนภายใน (Search inside yourself) ของเขาด้วยการทำสมาธิ (Meditation) ทางพระพุทธศาสนา หรือ สติ (Mindfulness) ของชาวตะวันตก

เพื่อให้บุคลากรค้นพบตัวตนที่แท้จริง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง มีความเชื่อมั่น มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง

พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล บทความเรื่อง **"การเมืองภาคพลเมืองของไทยกับหลักธรรมาธิปไตย"** พบว่า "ธรรมาธิปไตย" เป็นกลไกของระบอบการปกครอง โดยธรรมาธิปไตยจะมีส่วนช่วยทำให้การเมืองการปกครองพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นได้ กล่าวคือ ธรรมาธิปไตย สามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยในปัจจุบันได้ และเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นสิ่งจูงใจให้พัฒนาตนเอง

ปกิตน์ สันตินิยม บทความเรื่อง **"ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรภายใต้ยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี"** พบว่า ในยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความสามารถนำพาองค์กรในฐานะผู้บริหารองค์กรนั้น ต้องมองเห็นว่าเป็นโอกาสและทราบวิธีที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิผลทั้งจากภายนอกและภายในองค์กร โดยสามารถสร้างจิตสำนึกให้องค์กรในฐานะที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง

พัชรี สายบุญเยื้อน บทความเรื่อง **"การลดความขัดแย้งในสังคมกับหลักสารณียธรรม ๖"** พบว่า การที่จะยุติความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นนั้น มนุษย์จำเป็นต้องวางตัวเป็นกลาง ทำความเข้าใจปัญหา ปรับตัวเข้าหากัน โดยนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่าการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือหลักสาราณียธรรม ๖ มาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

วีระ อินทรโสภา บทความเรื่อง **"การสร้างขวัญและกำลังใจของทหารเกณฑ์ด้วยการบูรณาการตามหลักพรหมวิหารธรรม ๖"** พบว่า การสร้างขวัญและกำลังใจของทหารเกณฑ์ด้วยการบูรณาการ ตามหลักพรหมวิหารธรรม คู่ไปกับนโยบายเดิมที่ได้ดำเนินการมาแล้ว คือการเปิดค่ายทหารและหน่วยฝึกให้ครอบครัวทหารใหม่ได้เข้าเยี่ยมชมในทุกขั้นตอน

ไพวรรณ ปุริมาตร บทความเรื่อง **"อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ"** พบว่า การกำหนดนโยบายสาธารณะเกี่ยวข้องกับ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการบริหาร นโยบายสาธารณะมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือบริหารประเทศของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ เป็นต้นว่า กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ตอบสนองความต้องการของประชาชน แก้ไขปัญหาที่สำคัญของประชาชน จัดสรรค่านิยมทางสังคม เสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม

ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา บทความเรื่อง **"ความเหลื่อมล้ำ : แนวคิด สถานการณ์ในประเทศไทย และแนวทางแก้ไข"** พบว่า ความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยนั้นมีนักวิชาการที่ได้อธิบายไว้ ๗ ประเด็น ได้แก่ ๑. ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ ๒. ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ๓. ความเหลื่อมล้ำด้านวัฒนธรรม ๔. ความเหลื่อมล้ำด้านการเมือง ๕. ความเหลื่อมล้ำทางสิ่งแวดล้อม ๖. ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ ๗. ความเหลื่อมล้ำทางความรู้

ศศิธร อนันตพันธุ์พงศ์ บทความเรื่อง **"พุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร"** พบว่า ภาวะผู้นำเชิงทศบารมีสามารถนำมาใช้เป็นหลักในด้านการนำตนด้วยศีลบารมี เนกขัมมบารมี วิริยบารมี และสัจจบารมี ด้านการนำคน ด้วยทานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี และด้านการนำงานด้วยปัญญาบารมี ขันติบารมี และอธิษฐานบารมี

ศศิพัชร์ วัฒนรวีวงศ์ บทความเรื่อง **"พุทธบูรณาการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ"** พบว่า รูปแบบการรักษาแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ผู้คนนิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น นอกจากนี้หลักพุทธธรรมหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในเรื่องภาวนา ๔ ได้แก่ ๑) กายภาวนา ๒) สีลภาวนา ๓) จิตภาวนา ๔) ปัญญาภาวนา ช่วยสร้างดุลยภาพแห่งชีวิตของบุคคล ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา ในขณะเดียวกันก็จะเชื่อมโยงชีวิตที่ดีงามเข้ากับธรรมชาติแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน

ศิริสุดา แสงทอง บทความเรื่อง **"อัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ : การเมืองพระพุทธศาสนาและวิถีแรงงานไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่"** พบว่า พุทธศาสนาถูกนำมาเป็นจุดเด่นของกลุ่มแรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่ในการผลิตซ้ำอัตลักษณ์เพื่อตอบโต้วาทกรรมด้านลบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ และใช้พระพุทธศาสนาในการสร้างและผลิตซ้ำ ทวิอัตลักษณ์ของความเป็นไทใหญ่นำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นไทใหญ่ว่าแท้จริงแล้วก็มีอีกด้านหนึ่งที่มีความเป็นไทย และเสนอมุมมองว่าไทใหญ่ก็สามารถดำรงอยู่ร่วมกันกับคนไทยได้

ศิริสุดา แสงทอง บทความเรื่อง **"ทุนมนุษย์ : แนวคิด วิวัฒนาการและแนวโน้ม"** พบว่า "มนุษย์" (Human) จัดว่าเป็น "ทุน" (Capital) ที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กร เนื่องจากมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวในโลกที่สามารถสร้างสรรค์สิ่งอันเป็นประโยชน์อเนกอนันต์ให้กับองค์การได้

สุวรรณ์ แก้วนะ บทความเรื่อง **"การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตามหลักพุทธธรรม"** พบว่า หลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องคือหลักสัปปุริสธรรม ๗

ซึ่งเป็นธรรมพัฒนาผู้นำ เป็นหลักการบริหารคนให้เป็นอันเดียวกันเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ชไมพร กิติ บทความเรื่อง **"พุทธธรรมกับการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้าน"** พบว่า การคิด ด้วยจิตใจที่เปิดกว้างเป็นธรรม สังคมแบบเสรีประชาธิปไตยที่ใจกว้าง จะทำให้ประเทศชาติที่มีความร่ำรวยมั่งคั่งและปรับตัวแก้ปัญหาวิกฤตต่างๆ ได้ดี การนำระบบการเมืองการปกครองที่อยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้านจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่ง

ประคอง มาโต และพระครูอุทิศธรรมพินัย บทความเรื่อง **"พระสงฆ์กับการเมืองไทย"** พบว่า พระสงฆ์เป็นที่เลื่อมใส ศรัทธา จึงทำให้พระสงฆ์ไม่เหมาะสมกับการที่จะเล่นการเมือง หรือยุ่งกับการเมือง แต่เป็นผู้อยู่เหนือการเมือง ควรจะเป็นผู้ที่ให้แนะนำและเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษาทางการเมือง

ประยูร เจนตระกูลโรจน์ บทความเรื่อง **"ผู้สูงอายุ : ดูแลอย่างไรให้แก่อย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ"** พบว่า การดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบัน เป็นสมัยที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยและมีสถิติว่าจะมีอายุยืนมากขึ้น ส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะผลความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขที่มีพัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง

ถนอมขวัญ อยู่สุข บทความเรื่อง **"คุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในทศวรรษที่ ๒ (๒๐๒๐-๒๐๒๙)"** พบว่า คุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในปัจจุบันและในทศวรรษที่ ๒ (๒๐๒๐-๒๐๒๙) ควรมีคุณลักษณะด้วยกัน ๗ ประการ คือ ๑. มีทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๒. มีทักษะการบริหารคน ๓. มีทักษะในการบริหารงาน ๔. มีทักษะด้านเทคโนโลยี ๕. มีทักษะการสื่อสารและแก้ปัญหา ๖. มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และ ๗. มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ

ณัฏฐ์ รุ่งวงษ์ บทความเรื่อง **"การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เพื่อคุณภาพชีวิตที่พอเพียงในวัยเกษียณ"** พบว่า การออมและการลงทุนในตลาดหุ้น เป็นหนทางสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้มีเงินทุนไว้ใช้ใช้จ่ายอย่างพอเพียงและมีคุณภาพชีวิตหลังวัยเกษียณ แต่ก็ต้องมีหลักการและวิธีการลงทุนอย่างถูกต้องคือเน้นการลงทุนในระยะยาวในหลักทรัพย์ชั้นดีด้วย จึงจะบรรลุผลสำเร็จได้

ณพัฐธิกา ปิติเลิศศิริกุล และคณะ บทความเรื่อง **"การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์"** พบว่า การพัฒนาเครือข่าย

จากภายนอก ส่วนปัจจัยด้านงบประมาณและการนิเทศ กำกับ ดูแล ไม่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ยังพบว่า การจัดการแหล่งเรียนรู้ยังขาดการจัดการความรู้จากเจ้าของความรู้ และ การออกแบบแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม

คณะกองบรรณาธิการขอบพระคุณคณะกรรมการกลั่นกรองบทความทุกท่านที่ได้ใช้ความเพียรพยายามชี้แนะให้มีการปรับปรุงแก้ไขงานของแต่ละท่านให้ออกมาได้อย่างถูกต้องน่าอ่านเป็นประโยชน์ต่อแวดวงวิชาการ และท้ายสุดขอขอบคุณเจ้าของผลงานทางวิชาการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกท่านที่ได้ทำให้มีวารสารฉบับนี้มีคุณค่าทางวิชาการที่นำไปสู่การปฏิบัติและเผยแพร่ในวงกว้างและโปรดติดตามฉบับต่อไป

พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.
บรรณาธิการนิตยสารพุทธจักร

สารบัญ

กองบรรณาธิการ (๑)

คณะกรรมการกลั่นกรองบทความ (๓)

บทบรรณาธิการ (๕)

สารบัญ (๑๘)

สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม ๑

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ

การเมืองภาคพลเมือง : การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย ๑๓

พระเมธาวินัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา)

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม ๒๐

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร)

แสงสุดท้ายของชีวิต : เมื่อน้องของข้าพเจ้าฆ่าตัวตาย ? ๒๘

พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีผลผูกพันตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา ๔๖

พระครูวินัยธรเอก ชินวโส

การศึกษาสถานภาพสามเณรในประเทศไทยและบังคลาเทศ (โอกาสที่ต่างกัน) ๖๐

พระมหานิกร ฐานุตฺตโร (ศรีราช)

การพัฒนาสมรรถนะในองค์กรตามหลักไตรสิกขา ๗๓

พระสมนึก ธีรปญฺโญ (กลับน้อม)

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ๘๖

พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทฺโธ (หว่านผล)

รัฐศาสตร์แนวพุทธ : วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์ ๙๖

พระครูวินัยธรอธิษฐ์ สุวฑฺโฒ

หลักธรรมาธิปไตย : การแก้ปัญหาคอร์รัปชั่นในสังคมไทย ๑๐๖

พระชินกร สุจิตฺโต (ทองดี)

การสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักพุทธธรรม ๑๒๐

พระพงษ์ศักดิ์ สนฺตมโน (เกษวงศ์รอด)

การสร้างความผูกพันต่อองค์กรตามหลักสาราณียธรรม ๑๓๐
พระมหาสุริยะ มทฺทโว (มาธรรม)
พุทธวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพระพุทธศาสนา : ในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบท ๑๓๙
พระมหาเอกกกวิน ปิยวีโร (อะซิ่ม)
การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนไทย ๑๕๐
พระธงชัย วชิรญาโณ (พิชัย)
การจัดการความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม ๑๖๑
พระมหาวิเศษ กนฺตธมฺโม (มั่งคั่ง)
แนวความคิดวิภาษวิธีกับพระพุทธศาสนา ๑๗๐
กฤช เพิ่มทันจิตต์
พระพุทธศาสนาในมุมมองทางการเมือง ๑๗๕
อนุภูมิ โชวเกษม
ผู้นำในมุมมองทางพระพุทธศาสนา ๑๘๓
หัฏฐกรณ์ แก่นท้าว
ผู้สูงอายุ : ปัญหาสุขภาพจิตและแนวทางพัฒนาภาพจิต ๑๙๖
ธวัชชัย สมอเนื้อ
อารยธรรมสมัยโบราณที่เป็นมรดกรากฐานการปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน ๒๐๖
ชวัชชัย ไชยสา
จิตวิทยาการบริหารจัดการบุคลากรในองค์กร ๒๑๘
อภินันท์ จันตะนี, สุมาลี บุญเรือง
เพลงลูกทุ่ง สาวเพชรบุรี ลาสาวแม่กลอง ลาสาวโพธาราม นิราศรักนครปฐม หนึ่งในดำเนิน: บทวิเคราะห์ว่าด้วยเพลงกับมิติเชิงพื้นที่ ดนตรี และการสื่อสาร ๒๓๐
พิเชฐ ทั่งโต
ความขัดแย้งในสังคมไทยกับแนวทางในการแก้ไข ๒๕๐
พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์
การสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตยศึกษากรณีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ.๒๕๖๒ ๒๕๘
อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า

จิตอาสากับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร **๒๖๗**

สุภัทรชัย สีสะใบ,รัตน์นที วิโรจน์ฤทธิ์

มโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่ **๒๗๘**

ปนัดดา รักษาแก้ว

การประท้วงในประเทศฝรั่งเศสและประเทศชิลี **๒๘๖**

วัชรินทร์ ชาญศิลป์

พุทธทัศนะว่าด้วยหลักการบริหารปกครองรัฐ **๒๙๖**

กรกต ชาบัณฑิต

THE LEADERSHIP DEVELOPMENT OF MONKS FOR THE PREPAREDNESS OF THE ASEAN COMMUNITY **๓๐๕**

Thatchanan Issaradet, Phatraphol Jaiyen

INCOME DISTRIBUTION OF ASEAN COUNTRIES **๓๑๘**

Surin Niyamangkoon

การบริหารตามทางศาสตร์พระราชา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ **๓๓๑**

กชนิภา อินทสุวรรณ์

ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของไทย **๓๑๔**

กรณัฐ ระงับทุกข์

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ **๓๕๒**

กอปรลาภ อภัยภักดิ์

ความเป็นผู้นำกับการบริหารราชการแผ่นดิน **๓๕๙**

กิตวิชัย ไชยพรศิริ

ความหลากหลายทางเพศในองค์การสาธารณะ **๓๕๒**

ชุณิภา เปิดโลกนิมิต

การบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรกับผลทางกฎหมาย **๓๗๙**

ฉัตรชัย นาถ้ำพลอย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย **๓๘๖**

ณฐมน หมวกฉิม

การพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ๓๙๔

ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช

การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม ๔๐๓

ทัศมาวดี ฉากภาพ

กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองกับความเป็นพลเมืองในจังหวัดเลย ๔๑๑

ธนพัฒน์ เฉลิมรัตน์

ปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน ๔๒๐

นรา บรรลิขิตกุล

บทบาทสตรี : การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น ๔๒๘

สาลินี รักกตัญญู

นโยบายสาธารณะ : กัญชาทางการแพทย์ทางเลือก ๔๓๖

อภิวัฒน์ จ่าตา

บทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมของสภาเด็กและเยาวชน ๔๔๕

บุญชิรา ภู่ชนะจิต

การพัฒนาสติเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการทำงานของบุคคลากร ๔๕๓

ปรีดา กลิ่นเทศ

การเมืองภาคพลเมืองของไทยกับหลักธรรมาธิปไตย ๔๖๔

พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล

ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรภายใต้ยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ๔๗๙

ปกิตน์ สันตินิยม

การลดความขัดแย้งในสังคมกับหลักสารณียธรรม ๖ ๔๘๙

พัชรี สายบุญเยื้อน

การสร้างขวัญและกำลังใจของทหารเกณฑ์ด้วยการบูรณาการตามหลักพรหมวิหารธรรม ๔๙๘

วีระ อินทรโสภา

อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ ๕๐๙

ไพวรรณ ปุริมาตร

ความเหลื่อมล้ำ : แนวคิด สถานการณ์ในประเทศไทยและแนวทางแก้ไข **๕๒๒**

ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา

พุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร **๕๓๓**

ศศิธร อนันตพันธุ์พงศ์

พุทธบูรณาการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ **๕๔๓**

ศศิพัชร์ วัฒนรวีวงศ์

ลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ : การเมืองพระพุทธศาสนาและวิถีแรงงานไทใหญ่ใน จังหวัดเชียงใหม่ **๕๕๒**

ศิริสุดา แสงทอง

ทุนมนุษย์ : แนวคิด วิวัฒนาการและแนวโน้ม **๕๖๑**

สิริปภา ภาคอัตถ์

การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตามหลักพุทธธรรม **๕๗๐**

สุวรรณ์ แก้วนะ

พุทธธรรมกับการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้าน **๕๗๙**

ชไมพร กิติ

พระสงฆ์กับการเมืองไทย **๕๘๘**

ประคอง มาโต, พระครูอุทิศธรรมพินัย

ผู้สูงอายุ : ดูแลอย่างไรให้แก่อย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ **๕๙๕**

ประยูร เจนตระกูลโรจน์

คุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในทศวรรษที่ ๒ (ค.ศ. 2020-2029) **๖๐๙**

ถนอมขวัญ อยู่สุข

การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เพื่อคุณภาพชีวิตที่พอเพียงในวัยเกษียณ **๖๒๒**

ณัฏฐ์ รุ่งวงษ์

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศ ของสถาบันรัชต์ภาคย์ **๖๓๒**

ณพัฐธิกา ปิติเลิศศิริกุล และคณะ

ภาคผนวก **๖๔๓**

โครงการสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ และศึกษาดูงาน ณ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา **๖๔๕**

คำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการกลั่นกรองบทความ **๖๔๙**

สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน จังหวัดสมุทรสงคราม

STUDY GENERAL CONTEXT OF THE MONK'S PARTICIPATION IN THE SAMUTSONGKHRAM COMMUNITY DEVELOPMENT

พระครูพิศิษฏ์ประชานาถ*
Phrakhrupisitphachanat (Prayoon Nandiyo)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ จากการวิเคราะห์เอกสาร และการสัมภาษณ์เชิงลึก จากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๓๐ รูปหรือคน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงอรรถาธิบายและพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า ด้านการตัดสินใจและตกลงใจนั้น พระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะผู้ปกครองในฐานะเป็นที่ปรึกษาของชุมชน ในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจ ด้านการดำเนินงานของแผนและโครงการ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชุมชนมาโดยตลอดเมื่อชุมชนมีงานหรือมีกิจกรรมใดๆก็ตาม พระสงฆ์ก็จะคอยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ กิจกรรมเด่นที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนของตนก็คือ โครงการลงแขกลงคลอง ด้านการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม คือ ประชาชนชาวบ้านเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น มีผู้อุปถัมภ์วัดและพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น บ้าน วัด และชุมชนอาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและพอเพียง บ้าน วัด และชุมชน ด้านการติดตามและประเมินผลโครงการ พบว่า พระสงฆ์ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านในการติดตามและประเมินผลโครงการ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, บทบาทพระสงฆ์, การพัฒนาชุมชน

---

* วัดอินทาราม จังหวัดสมุทรสงคราม, WatIntharam Samutsonggram Province, E-mail: pisitthaprachanat4249@outlook.com

Abstract

This article is part of a research study on The Monk's Participation Development in the Community Development By Buddhist Way in Samutsongkhram Province. Objectives was to study general context of the monk's participation in the Samutsongkhram community development. Methodology was the qualitative research, collected data from document analysis and in-depth-interviewing ๓๐ key informants with structured in-depth-interviewing scripts by face-to-face interviewing and analyzed data by explanation and descriptive interpretation.

Findings were as follows: The general context of the monk's participation process in Samutsongram community development by Buddhist way revealed that, in decision process, monks at Abbot or administrators as the community advisors and people's spiritual refuges had important roles in decision making and plan management and community assistance in any activities and advices. The outstanding project that the communities inniated to help themselves was the Long Khaek, Long Klong (Pitch-in Canal Clean-up Project. The benefit sharing aspect, more villagers and laities participated in supporting monasteries activities and Buddhism promotion. Villages, monasteries and communities live together in peace, harmony and sufficiency. Monks evaluated the community development project by observing villagers' behaviors.

Keyword: Participation; Role of Monks; Community Development

บทนำ

การพัฒนา เป็นเครื่องมือที่สำคัญในการพัฒนาบุคลากร เพราะตราบใดที่บุคลากรนั้นยังไม่บรรลุเป็นพระอรหันต์ เขาผู้นั้นก็ต้องได้รับการศึกษาอบรมตลอดไป เรียกว่าเป็น เสขะ คือผู้ยังต้องศึกษา ต่อเมื่อสำเร็จการศึกษาเป็นพระอรหันต์แล้ว จึงเรียกว่าเป็น อเสขะ คือ ผู้ไม่ต้องศึกษา “กระบวนการจัดการศึกษาในทางพระพุทธศาสนายึดหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นการฝึกอบรม (Training) ที่เน้นภาคปฏิบัติมากกว่าจะเป็นการเรียนการสอนในทางทฤษฎี (Teaching) เมื่อกล่าวในเชิงบริหารเราต้องยอมรับว่า พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญแก่การจัดการศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาบุคลากรเป็นอย่างยิ่ง”[๑] วัดเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา “บ้าน” หรือชุมชนไทย เมื่อครั้งในอดีตมี “วัด” เป็นศูนย์รวมจิตใจในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาการศึกษาหรือกิจกรรมอันเป็นประโยชนแกชุมชน “บ้าน” หรือชุมชนจะร่วมกับ “วัด” โดยการสนับสนุนที่สำคัญจาก “โรงเรียน หรือ ราชการ” ร่วมกันดำเนินการในลักษณะ ๓ ประสาน “บ้าน วัด โรงเรียน” หรือเรียกโดยย่อว่า “บวร” รัชกาลที่ ๙ ทรงตระหนักและเห็นความสำคัญในบทบาทของ “บ้าน วัด โรงเรียน” ในลักษณะดังกล่าวนี้ จึงมีแนวพระราชดำริที่จะให้ดำเนินการจัดตั้งวัดขึ้นคูกับชุมชนเพื่อเป็นพุทธสถานในการประกอบกิจการของสงฆ์ในการสืบทอดและเผยแผ่พระพุทธศาสนา[๒]

ในปัจจุบันการดำเนินชีวิตของประชาชนมีการเปลี่ยนแปลงไปจากอดีตเป็นอันมาก เนื่องจากความซับซ้อนทางเหตุปัจจัยของสังคม ทำให้การดำรงชีวิตต้องต่อสู้ดิ้นรนมากยิ่งขึ้น จึงควรมีผู้มีบทบาทรับผิดชอบและหาทางเยียวยาปัญหาที่เกิดขึ้น พระสงฆ์ในฐานะที่เป็นส่วนหนึ่งของสังคม เป็นศูนย์กลางของชุมชน และเป็นที่ยอมรับของชุมชน จึงต้องนำวิกฤตนี้มาเป็นโอกาสเพื่อพัฒนาสังคม ให้เป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน ช่วยอบรมศีลธรรมให้สังคมอยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุข มีความสามัคคีเป็นที่ตั้งจึงเห็นได้ว่าแต่ละหมู่บ้านในประเทศไทยจึงมีวัดตั้งอยู่ในทุกหมู่บ้าน วัดหลายแห่งมุ่งที่จะพัฒนาด้านวัตถุและพัฒนาด้านอาคารสถานที่มากกว่าการที่จะพัฒนาเพื่อมุ่งประโยชน์ต่อการศึกษาอบรม หรือการจัดกิจกรรมเพื่อสนับสนุนส่งเสริมการเรียนรู้ของประชาชนในแต่ละชุมชน วัดจึงเป็นที่พึ่งเพียงด้านพิธีกรรมเท่านั้น มีวัดหลายแห่งที่มุ่งสร้าง

---

[๑] กระทรวงศึกษาธิการ, **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓), หน้า ๒๐.

[๒] กระทรวงศึกษาธิการ**, วัดจะมีส่วนรับภาระและจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ-ได้อย่างไร สกศ**, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๙๖.

วัตถุมงคลเครื่องรางของขลัง เพื่อสนองความต้องการของประชาชน ยิ่งเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนไม่พยายามที่จะพึ่งตนเอง และเมื่อได้ปัจจัยก็จะนำมาพัฒนาสร้างวัดให้ใหญ่โตจนเกินความจำเป็น แต่การพัฒนาวัดมิได้เป็นไปในลักษณะองค์รวมของสงฆ์ จะเป็นเรื่องของเจ้าอาวาสแต่เพียงผู้เดียวเท่านั้น สมาชิกในวัดและประชาชนขาดความเป็นเจ้าของวัด การทุ่มเทพัฒนาวัดและชุมชนจึงไม่เต็มที่ ความสัมพันธ์ระหว่างพระกับประชาชนไม่สมบูรณ์ตามหลักของการที่จะช่วยเหลือเกื้อกูลกัน พระสงฆ์จำนวนไม่น้อยที่เข้ามาบวชแล้ว ไม่ได้ศึกษาเล่าเรียน ไม่ได้เผยแผ่หลักธรรมแก่ประชาชน ประชาชนก็ปฏิบัติต่อพระสงฆ์ไม่สู้จะถูกทาง สังคมและพระพุทธศาสนาจึงเกิดปัญหา สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาเริ่มทรุดต่ำ ประกอบกับยุคของการเปลี่ยนแปลงเป็นสมัยใหม่ มีการรับเอาวัฒนธรรมทางตะวันตกเข้ามาอย่างเต็มรูปแบบ จนละเลยคุณธรรมและจริยธรรมทางศาสนา ซึ่งเป็นวัฒนธรรมพื้นฐานของสังคม ประชาชนขาดศรัทธาในพระพุทธศาสนา และความประพฤติของพระภิกษุสงฆ์ก็ย่อหย่อนจากพระธรรมวินัย และเป็นที่ติติงแก่ผู้ที่ได้พบเห็น[๓]

สถาบันทางพระพุทธศาสนาเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดสถาบันหนึ่ง ในการให้ความช่วยเหลือต่อสังคมไทยตลอดมา โดยมีส่วนช่วยเหลือในการกล่อมเกลาจิตใจ และลักษณะนิสัยของคนไทย ตลอดจนการให้บริการตามความจำเป็น ตามความต้องการของประชาชน อีกทั้งมีส่วนช่วยในการแก้ไขปัญหาทางสังคมให้แก่เรามาแล้วเป็นส่วนมากแม้กระทั่งในปัจจุบันความสำคัญในประการดังกล่าวก็ยังคงอยู่ พระภิกษุสงฆ์กับวัดต้องมีส่วนร่วมในการช่วยเหลือสังคม และทางราชการของเราอยู่ตลอดไป สถาบันแห่งนี้จึงอำนวยประโยชน์เกื้อกูลต่อการปกครอง และการบริหารของไทยอยู่มาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มประชาชนแถบชนบท ที่รับการบริการจากรัฐบาลได้ไม่ทั่วถึงนักซึ่งมีจำนวนเกือบ ๙๐ เปอร์เซ็นต์ วัดจึงมีบทบาทมากตั้งแต่เกิด แก่ เจ็บ ตาย แม้แต่การศึกษาจากโบราณมาทุกวันนี้

วิถีชีวิตของคนในสังคมไทยมีความผูกพันกับพระพุทธศาสนา ด้วยชนชาติไทยได้นับถือและสืบทอดต่อเนื่องกันมาเป็นเวลาช้านาน ในด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี และศิลปวัฒนธรรมของชาติส่วนใหญ่มีพื้นฐานมาจากพุทธศาสนา องค์พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของชาติทุกๆ พระองค์ทรงเป็นพุทธมามกะ ทรงดำรงอยู่ในฐานะเป็นองค์เอกอัครศาสนูปถัมภก ทรงยกย่องเชิดชูพระพุทธศาสนาตลอดมา ตั้งแต่อดีตอันยาวนานจนถึงปัจจุบัน จึงมีคำขวัญว่า ชาติ

---

[๓]คะนึงนิตย์ จันทรบุตร, **สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**, (กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๓๒), บทนำ.

พระพุทธศาสนาและสถาบันพระมหากษัตริย์ต้องคู่กันไปด้วยกัน นอกจากนี้ วัดยังเป็นศูนย์รวมกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม ของ ประชาชนในท้องถิ่นนั้นๆ กับทั้งเป็นสถานที่ดำเนินการอบรม แนะนำ สั่งสอน และสงเคราะห์ประชาชนเพื่อประโยชน์เกื้อกูลและความสุขแก่ประชาชนตามกำลังความสามารถของวัดและพระภิกษุสงฆ์พระสงฆ์ผู้ทำหน้าที่บริหารหมู่คณะเป็นหัวหน้าสงฆ์ในวัด ปกครองดูแลแนะนำสั่งสอนอบรพระภิกษุ สามเณรและคฤหัสถ์ที่มีที่อยู่ หรืออาศัยอยู่ในวัด และอำนวยการภารกิจทุกอย่างเกี่ยวกับวัด รวมทั้งปริชนรอบๆ วัดก็คือ เจ้าอาวาส[๔] พระราชบัญญัติคณะสงฆ์ พ.ศ.๒๕๐๕ แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคณะสงฆ์(ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๓๕ มาตรา ๓๖บัญญัติไว้ว่า วัดหนึ่งให้มีเจ้าอาวาสรูปหนึ่ง ในมาตรา ๓๑ วรรค ๓ บัญญัติไว้ว่า ให้เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป และในมาตรา ๓๗ (๓) บัญญัติให้เจ้าอาวาสมีหน้าที่เป็นธุระในการศึกษาอบรมและสั่งสอนพระธรรมวินัยแก่บรรพชิตและคฤหัสถ์เป็นการขยายความอนุโลมตามพระพุทธดำรัสข้างต้น นอกจากนี้แล้วมหาเถรสมาคมองค์กรปกครองสงฆ์สูงสุดตามพระราชบัญญัติคณะสงฆ์นี้ ยังได้ตรากฎมหาเถรสมาคม ฉบับที่ ๒๓ ว่าด้วยระเบียบการ ปกครองคณะสงฆ์ ข้อ ๕) กำหนด “การ” คือ กิจการที่คณะสงฆ์จะต้องทำ หรือที่จะต้องถือเป็นธุระหน้าที่ เพราะเป็นการคณะสงฆ์และการพระศาสนา หรือเกี่ยวกับคณะสงฆ์ มี ๖ ฝ่าย คือ (๑) การเพื่อความเรียบร้อยดีงามหรือการปกครองคณะสงฆ์ (๒) การศาสนศึกษา (๓) การศึกษาสงเคราะห์ (๔) การเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๕) การสาธารณูปการ (๖) การสาธารณสงเคราะห์[๕]

การพัฒนาชุมชนเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะพัฒนาประเทศให้มีความเข้มแข็ง มีความพร้อม ความสมบูรณ์ทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง ทำให้ประชาชนในชุมชนมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ยั่งยืนและมีความสุข จึงจำเป็นจะต้องอาศัยกำลังจากทุกคน ทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็น ระดับชุมชน หรือสูงขึ้นไป จะต้องให้ความร่วมมือและมีส่วนร่วมในการพัฒนาต่างๆ ตามบทบาทหน้าที่เท่าที่จะทำได้และ บทบาท กล่าวคือการทำหน้าที่อย่างหนึ่งให้สำเร็จและสมบูรณ์ตามที่ได้รับมอบหมายหรือตามบทบาทนั้นๆ ซึ่งเป็นบทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชน ในบทบาทเช่นนี้ พระสงฆ์ต้องทำหน้าที่พัฒนาชุมชนให้มีความมั่นคง ยั่งยืน มั่นคงในฐานะหน้าที่

---

[๔]พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล, **การบริหารวัด**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายและธนาคารสหธนาคารจำกัดมหาชน, ๒๕๓๘), หน้า ๒๓.

[๕]กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎ ระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๖๙.

ต่างๆ ที่ชุมชนนั้นจะพึงมียั่งยืนในการ ทำงานต่างๆ ให้มีความอยู่รอดปลอดภัยและการทำหน้าที่เหล่านี้ของพระสงฆ์ถือว่าเป็นบทบาทที่สำคัญในการมีส่วนพัฒนาชุมชนอย่างดียิ่ง เพราะพระสงฆ์ถือว่าเป็นองค์ประกอบหลักในการช่วยให้ชุมชนมีการพัฒนาไปในทางที่ดี

จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นจังหวัดที่เกิดความเปลี่ยนแปลง และกำลังพัฒนาไปอย่างรวดเร็วมาก ทั้งทางด้านการคมนาคม เศรษฐกิจ การเมือง เพราะตั้งอยู่ติดกับเขต ชุมชนเมืองและตลาดน้ำอัมพวา เดิมเป็นชุมชนเกษตรกรรม ทำสวนลิ้นจี่ สวนส้มโอ และน้ำตาลมะพร้าว คนในชุมชนอยู่ แบบต่างพึ่งพากันและกัน เมื่อความเจริญด้านการคมนาคม หรือทางเศรษฐกิจ เช่นมีโรงงานขนาดย่อม มี หมู่บ้านจัดสรรเกิดขึ้นในชุมชนหรือบริเวณใกล้เคียง ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงอันส่งผลกระทบในด้าน ต่างๆ แก่ชุมชนทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรม ประเพณี การดำรงชีวิต การประกอบอาชีพที่ เปลี่ยนแปลงไป ประชาชนบางส่วนเลิกทำการเกษตร หันมาเป็นลูกจ้างโรงงาน เป็นลูกจ้างบริษัทเอกชน เป็นธรรมดาว่าเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงก็ย่อมมีปัญหาเกิดขึ้นตามมาไม่ว่าจะเป็นปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านสังคม การเมือง ปัญหาด้านสิ่งแวดล้อม เช่นปัญหาขยะ และปัญหาอื่นๆอีกมากมาย ซึ่งปัญหา เหล่านี้ล้วนแล้วแต่มีผลกระทบในการดำรงชีวิตของคนในจังหวัดสมุทรสงคราม ทั้งสิ้น และจากสภาพปัญหาดังกล่าวผู้นำชุมชนจึงได้นำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๙ มาบูรณาการประยุกต์ใช้ในการพัฒนาชุมชนบนฐานของความพอเพียง อยู่ดีกินดีและมีภูมิคุ้มกันที่ดี ตามนโยบายของกรมพัฒนาชุมชน กระทรวง มหาดไทย โดยอาศัยการมีส่วน ร่วมและความร่วมมือของทุกภาคส่วนในชุมชน พร้อมทั้งส่งเสริมให้นำไปใช้ในการดำเนินชีวิตของ ประชาชนตามบริบทของชุมชน เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนในชุมชนรู้จักใช้ รู้ถึงคุณค่าของทรัพยากรที่มีอยู่ อันจะเป็นประโยชน์แก่การดำรงชีวิตของประชาชนในชุมชนอย่างพอเพียงและอยู่เย็นเป็นสุขอย่างยั่งยืน

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจจะศึกษาว่า การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม ในด้านต่างๆ คือ ๑) ด้านการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (Decision making) ๒) ด้านการมีส่วนร่วม ในการดำเนินงาน (Implementation) ๓) ด้านการมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation) ๔) ด้านการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (Benefits) โดยภาพรวมและในแต่ละด้านเป็นอย่างไรบ้าง ผู้นำชุมชน ผู้บริหารชุมชน และพัฒนาการ ได้เปิดโอกาสให้พระสงฆ์ ประชาชนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม อย่างไร

ข้อมูลกล่าวมาในข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง "การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม" ดังนั้นผู้วิจัยได้ศึกษาถึงการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม วามีการพัฒนา วิธีการและแนวทางปฏิบัติอย่างไรบ้าง มีปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการอย่างไรบ้าง เพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มา การพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม ให้มีประสิทธิภาพต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม

วิธีดำเนินการวิจัย

เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Analysis) โดยการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม ได้แก่ แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม หลักพุทธธรรม และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ร่วมกับการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ซึ่งเกี่ยวข้องกับการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม จำนวน ๓๐ รูป/คน

ผลการวิจัย

สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามด้านการตัดสินใจและตกลงใจนั้น พระสงฆ์ผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาชุมชน มีบทบาทสำคัญในการตัดสินใจหรือตกลงใจในการดำเนินการพัฒนาชุมชนนั้น ส่วนใหญ่คือพระสงฆ์ระดับเจ้าอาวาส หรือเจ้าคณะผู้ปกครอง ระดับพระผู้ใหญ่ของคณะสงฆ์ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม อาทิเช่น ๑) ในฐานะเป็นที่ปรึกษาของชุมชน

๒) ในฐานะเป็นที่พึ่งทางใจของประชาชน ๓) ในฐานะมีความรู้ความสามารถ ๔) ในฐานะมีประสบการณ์ในการพัฒนาชุมชนเป็นเวลานาน ในส่วนของการพัฒนาชุมชนในจังหวัดสมุทรสงครามนั้น พระสงฆ์นับว่ามีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน หลายๆวัดในจังหวัดสมุทรสงครามดำเนินการพัฒนาชุมชนโดยการมีส่วนร่วมของหลายๆฝ่าย การจะตัดสินใจดำเนินการใดๆที่เกี่ยวกับทางวัด อาทิเช่น การเบิกจ่ายงบประมาณของทางวัดเพื่อนำไปใช้ในการจัดกิจกรรมในการพัฒนาชุมชน เป็นต้น ทางวัดจะดำเนินการโดยปรึกษาคณะกรรมการวัดก่อน เมื่อได้รับความเห็นชอบ ก็จะดำเนินการพัฒนาได้ทันที ที่ผ่านมานั้น พระสงฆ์บางรูป ไม่ประสบผลสำเร็จในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามสาเหตุหลักที่ทำให้พระสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามมักตัดสินใจผิดพลาดเกิดจากอาศัยนิสัยและความเคยชินส่วนตัว ขาดข้อมูลที่น่าเชื่อถือหรือมีข้อมูลที่ไม่ดี มีเวลาจำกัดหรือรีบร้อน ขาดความระมัดระวังในการตัดสินใจ เช่น มีความโลภ ความโกรธ และความหลง เป็นต้น สำหรับแนวทางในเรื่องนี้สามารถแก้ไขปัญหาได้ เพราะในปัจจุบันพระสงฆ์จังหวัดสมุทรสงครามส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น มีโครงการในการอบรมถวายความรู้แก่พระสังฆาธิการระยะสั้น ซึ่งจัดโดยคณะสงฆ์จังหวัดนั้นๆ ในการประชุมพระสังฆาธิการระดับเจ้าอาวาส และผู้ช่วยเจ้าอาวาส มีการเชิญวิทยากรมาบรรยายถวายความรู้

สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงครามด้านการดำเนินงานของแผนและโครงการ พระสงฆ์มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือชุมชนมาโดยตลอด เมื่อชุมชนมีงานหรือมีกิจกรรมใดๆก็ตาม พระสงฆ์ก็จะค่อยช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ กิจกรรมเด่นที่พระสงฆ์มีส่วนร่วมกับชาวบ้านในการพัฒนาชุมชนของตน ก็คือ โครงการลงแขกลงคลอง พระสงฆ์ให้ความช่วยเหลือชุมชนในหลายๆเรื่อง สนับสนุนทั้งเงินในการซื้อน้ำมันเรือและเครื่องจักรบ้าง บางวัด บางรูปก็สนับสนุนน้ำดื่ม บางรูปก็เอาแรงกายมาช่วยชาวบ้าน บางรูปก็มาให้กำลังใจชาวบ้านที่มาร่วมกันทำกิจกรรม นับเป็นสิ่งที่ดีมากที่ชุมชนของเรามีพระสงฆ์ที่ดีและน่าเลื่อมใสจะเห็นได้ว่ากิจกรรมหรือโครงการที่ชุมชนและชาวบ้านทำขึ้นมานั้น จะได้รับความช่วยเหลือจากพระสงฆ์และวัดเป็นอย่างดี หลายๆครั้งกิจกรรมที่ชาวบ้านและชุมชนจัดขึ้นมา หากจัดขึ้นภายในวัดพระสงฆ์ก็จะเป็นธุระในการจัดสถานที่บ้าง สนับสนุนอุปกรณ์ที่ต้องใช้งานบ้าง ทำให้เกิดกระบวนการการมีส่วนร่วมขึ้นระหว่าง บ้าน วัด และชุมชน (บวช)

สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการรับผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วม แบ่งออกเป็น ๒ ส่วนคือ ส่วนที่หนึ่ง เป็นผลประโยชน์ที่

ได้รับโดยตรง อาทิเช่น ประชาชน ชาวบ้านเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น มีผู้อุปถัมภ์วัดและพระพุทธศาสนาเพิ่มมากขึ้น บ้าน วัด และชุมชน อาศัยอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขและพอเพียง บ้าน วัด และชุมชนช่วยเหลืองานและกิจกรรมต่างๆ ร่วมกัน พระสังฆาธิการระดับสูงพิจารณาความดีความชอบให้แก่พระสงฆ์ผู้ทำคุณประโยชน์ต่อสังคม เช่น การเลื่อนสมณศักดิ์ หรือการมอบหมายหน้าที่การงานทางด้านคณะสงฆ์ให้รับผิดชอบ หน่วยงานของภาครัฐและเอกชน เห็นถึงความสำคัญของพระสงฆ์ ให้การสนับสนุนทั้งงบประมาณและบุคลากรในการจัดกิจกรรมของพระสงฆ์อย่างเต็มที่ ประชาชนไว้ใจในตัวพระสงฆ์ ให้ความเคารพยำเกรง และสามารถเป็นที่พึ่งทางจิตใจได้ ประชาชนคอยให้การสนับสนุนและปกป้องคุ้มครองพระพุทธศาสนา วัดวาอาราม และพระสงฆ์เป็นอย่างดีประชาชนให้ความสนใจพระพุทธศาสนา และเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น สถานศึกษาให้การสนับสนุน นำเด็กและเยาวชนเข้าวัดเพิ่มมากขึ้น ผู้นำชุมชนให้ความสำคัญกับกิจกรรมของทางวัดเพิ่มมากขึ้น คนในชุมชนเกิดความตระหนักถึงการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาภายในชุมชนของทุกฝ่าย และเข้าร่วมทำกิจกรรมที่ทางคณะสงฆ์จัดขึ้นเป็นประจำ ส่วนที่สอง เป็นผลประโยชน์ทางอ้อมที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม คือ พระสงฆ์ได้พัฒนาตนเองตามหลักไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ได้ช่วยสืบทอดอายุพระพุทธศาสนา เป็นการพัฒนาคุณภาพจิตใจของประชาชน

สภาพทั่วไปการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสงคราม ด้านการติดตามและประเมินผลโครงการ พบว่า พระสงฆ์ใช้วิธีการสังเกตพฤติกรรมของชาวบ้านในการติดตามและประเมินผลโครงการ นอกจากนี้ยังใช้วิธีการในการสอบถามความคิดเห็นจากชาวบ้าน สอบถามความรู้สึกจากชาวบ้าน แล้วนำผลที่ได้นั้นไปร่วมประชุมกับชุมชนเพื่อหาทางแก้ไขปัญหาต่อไป วิธีที่สองที่พระสงฆ์ใช้ก็คือการเข้าร่วมประชุมเวทีชาวบ้านที่ชุมชนจัดขึ้น แล้วสะท้อนปัญหาอุปสรรคในการดำเนินงานให้แต่ละชุมชนฟังเพื่อร่วมกันหาทางออกในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว วิธีที่สามเป็นนโยบายของคณะสงฆ์จังหวัดในการกำกับติดตามและประเมินผลการดำเนินโครงการของพระสงฆ์อย่างเคร่งครัด และให้วัดทุกวัดจัดทำรายงานผลการพัฒนาชุมชนส่งให้เจ้าคณะผู้ปกครองทราบตามลำดับ

อภิปรายผลการวิจัย

ศึกษาข้อมูลให้รอบด้าน ศึกษาถึงข้อดีและข้อเสีย และผลกระทบที่จะตามมาก่อนการตัดสินใจและตกลงใจทำโครงการใดๆ รวมถึงการขอคำปรึกษาจากเจ้าคณะผู้ปกครองก่อนด้วย ฟังเสียงชาวบ้านให้มาก ถามความต้องการของชาวบ้านทุกครั้ง ทำงานร่วมกับชุมชุนอย่าง

ต่อเนื่อง วัดต้องมีความพร้อมทั้ง เงิน คน และวัสดุ มีการบริหารจัดการที่ดี เมื่อมีความพร้อม สอดคล้องกับงานวิจัยของ **เปรมชญา ชนะวงศ์ และคณะ** ได้วิจัยเรื่อง “การพัฒนาศักยภาพชุมชนบนเพื่อการพึ่งตนเองบนฐานทุนทางสังคม” ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนอำเภอดอนสักพื้นที่ริมฝั่งทะเลในป่าดอนสักสภาพพื้นที่เป็นที่ดอนสลับกับที่ราบ ในอดีตทรัพยากรธรรมชาติสมบูรณ์ทั้งป่าดิน น้ำ แร่ทะเลมีป่าชายเลนผืนใหญ่ที่สุดในอ่าวบ้านดอน ปัจจุบันทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม สังคมวัฒนธรรมชุมชนมีพระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดของชุมชน วัฒนธรรมความเชื่อประเพณีที่เป็นทุนทางสังคมทั้งในด้านการทำมาหากินและการประกอบอาชีพ ด้านการศึกษามีโรงเรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ๒๗ โรง ความสัมพันธ์ชุมชนยังมีระบบเครือญาติ มีภูมิปัญญาในการดำเนินชีวิตที่ยังปรับใช้ได้ตามยุคสมัยอาชีพของชุมชนทำประมงชายฝั่ง การทำเกษตรกรรม ระบบการเมืองการปกครองในอดีตมีผู้นำที่อนุเคราะห์ด้วยธรรมปัจจุบันยึดผลประโยชน์ ทุนทางสังคมมีรูปแบบเชิงสาระและโครงสร้าง มีองค์ประกอบ ๔ ด้าน คือ ทุนคน ทุนสถาบัน ทุนวัฒนธรรม และทุนองค์ความรู้ ทุนคน คนมีคุณภาพในด้านสุขภาพปานกลาง มีจิตใจดีโอบอ้อมอารี สติปัญญาเฉลียวฉลาด ทุนวัฒนธรรมมีพื้นฐานจากพระพุทธศาสนาที่เป็นบ่อเกิดความเชื่อและประเพณีเฉพาะถิ่นที่สร้างอัตลักษณ์ของตนที่เติมเต็มทุนชีวิตให้สมบูรณ์ สถาบันครอบครัวที่เคยเข้มแข็งอ่อนแอลง สถาบันศาสนาที่เป็นแก่นของชุมชนปัจจุบัน ไม่ได้ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของชุมชน สถาบันการเมืองการปกครองเดิมปกครองด้วยธรรมและมี ธรรมาภิบาลปัจจุบันเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ไม่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม สังคมดอนสักเดิมมีรูปแบบชิงสาระที่เป็นคุณค่าเกี่ยวกับความไว้วางใจ ความสามัคคี การให้และแบ่งปัน การต่างตอบแทน การเอื้ออาทร ค่านิยม การแลกเปลี่ยนและบรรทัดฐานทางสังคม ปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามบริบทของสังคม ในรูปแบบเชิงโครงสร้างมีกลุ่มและเครือข่ายในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการฟื้นฟู[๖] และสอดคล้องกับงานวิจัยของ**อดุลย์ วังศรี** ได้วิจัยเรื่อง “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง : การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาอภิมาณ” ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็งประกอบด้วย ปัจจัยภายใน ปัจจัยภายนอก และปัจจัยด้านสภาพแวดล้อม ปัจจัยภายในที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ ได้แก่ผู้นำที่มีคุณธรรม จริยธรรม เป็นที่ยอมรับนับถือ สมาชิกมีคุณธรรม จริยธรรมสมาชิกเห็นประโยชน์ของ

[๖]เปรมชญา ชนะวงศ์ และคณะ ,“การพัฒนาศักยภาพชุมชนบนเพื่อการพึ่งตนเองบนฐานทุนทางสังคม”, **รายงานการวิจัย**, (สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๕๓), หน้า ก-ข.

การพัฒนาร่วมกัน ความสัมพันธ์ในชุมชนมีความเป็นปึกแผ่นการแก้ปัญหาเกิดจากชุมชนเอง ปัจจัยภายนอกที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ ได้แก่แนวคิดและการปฏิบัติของนักพัฒนาจากภายนอกการสนับสนุนจากองค์กร แหล่งทรัพยากรภายนอก ปัจจัยด้านสภาพแวดล้อมที่ปรากฏในงานวิจัยที่นำมาสังเคราะห์ส่วนใหญ่ได้แก่ การดำเนินกิจกรรมอยู่บนพื้นฐานของประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น[๗]

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะทั่วไป

๑) คณะสงฆ์ควรส่งเสริมบทบาทพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงครามให้ชัดเจน

๒) คณะสงฆ์ควรจัดอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

๑) ควรศึกษากระบวนการการสร้างเครือข่ายในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธ ในจังหวัดสมุทรสงคราม และจังหวัดอื่นๆ

๒) ควรศึกษาพัฒนาการการมีส่วนร่วมของพระสงฆ์ในการพัฒนาชุมชนตามแนววิถีพุทธในจังหวัดสมุทรสงครามในหลากหลายมิติทางสังคม บูรณาการกับหลักพุทธธรรม

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **คู่มือพระสังฆาธิการว่าด้วยพระราชบัญญัติ กฎระเบียบ และคำสั่งของคณะสงฆ์**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

กระทรวงศึกษาธิการ. **ปฏิรูปการเรียนรู้ผู้เรียนสำคัญที่สุด**. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, ๒๕๔๓.

---

[๗]อดุลย์ วังศรี, “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง :การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาอภิมาณ”**, ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา**, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ก-ข.

กระทรวงศึกษาธิการ**. วัดจะมีส่วนรับภาระและจัดการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ-ได้อย่างไร สกศ**. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด ภาพพิมพ์, ๒๕๔๖.

คะนึงนิตย์ จันทรบุตร. **สถานะและบทบาทของพระพุทธศาสนาในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : ภาพพิมพ์, ๒๕๓๒.

เปรมชญา ชนะวงศ์ และคณะ .“การพัฒนาศักยภาพชุมชนบนเพื่อการพึ่งตนเองบนฐานทุนทางสังคม”. **รายงานการวิจัย**. สุราษฎร์ธานี: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี, ๒๕๕๓.

พระมหาเสริมชัย ชยมงฺคโล. **การบริหารวัด**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธภาวนาวิชชาธรรมกายและธนาคารสหธนาคารจำกัดมหาชน, ๒๕๓๘.

อดุลย์ วังศรี. “การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ของชุมชนที่ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง :การวิจัยเชิงชาติพันธุ์วรรณาอภิมาณ”**. ดุษฎีนิพนธ์ปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาศึกษา**. บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

การเมืองภาคพลเมือง : การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

CIVIL POLITICS: POLITICAL PARTICIPATION IN DEMOCRATIC SYSTEM

พระเมธาวินัยรส (สุเทพ พุทธจรรยา)*
Phramedhavinaiyaros (Suthep Buddhachanya)

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนถือว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญมากต่อการปกครองในระบอบประชาธิปไตยเพราะทำให้เกิดความสมบูรณ์ของการปกครองในระบอบนี้ บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อจักต้องการให้ผู้อ่านได้รับทราบถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีต่อการพัฒนาระบอบ ประชาธิปไตย สิทธิ และภาระหน้าที่ของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามช่องทางและกระบวนการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ เมื่อประชาชนมีความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองพร้อมทั้งตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นก็จะส่งผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทยให้ก้าวหน้าและยั่งยืนยิ่ง ๆ ขึ้นไป บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมทางการเมือง และ ระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

คำสำคัญ: การเมืองภาคพลเมือง, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

Political participation of people was very importance case to Democratic system because the perfection in this Democratic system occurs by this case. This article was written for to tell readers about the importance of political participation to the development of democracy Including the rights and obligations of the people in political participation through various channels and processes as required by the constitutional law when people understand the

* มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, E-mail.psbud@hotmail.com

process of political participation and are more alert to political participate, that will result in the development of democracy in Thailand to be progressive and more sustainable. This academic article focuses on the theory of political participation. The form of political participation The process of political participation and levels and characteristics of political participation.

Keywords: Civil Politics, Political Participation, Democracy.

บทนำ

การมีส่วนร่วมถือเป็นสิ่งสำคัญต่อความสำเร็จของการดำเนินกิจกรรมหรือโครงการต่าง ๆ เป็นอย่างมากโดยเฉพาะการมีส่วนร่วมในกิจกรรมด้านความรับผิดชอบต่อสังคมขององค์กรที่ประกอบไปด้วยกิจกรรมต่าง ๆ มากมายเพราะกิจกรรมส่วนใหญ่ของมนุษย์หากได้อาศัยการมีส่วนร่วมจักทำให้ประสบความสำเร็จได้โดยไม่ยากนัก ทั้งนี้ เนื่องจากคนคนเดียวไม่สามารถจะทำกิจกรรมทุกอย่างให้สำเร็จได้ด้วยเพียงลำพังตนเอง ทั้งนี้เพราะมีข้อจำกัดหลายด้าน เช่น ด้านชีววิทยาและเศรษฐกิจ เป็นต้น ดังนั้น จึงอาจกล่าวได้ว่า เกือบทุกกิจกรรมของมนุษย์ล้วนต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนหลายคน จึงจะส่งผลให้กิจกรรมนั้น ๆ สำเร็จลุล่วงสู่ความสำเร็จตามที่ปรารถนาได้ด้วยดี

การเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อประชาชน ความหมายของการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยดังกล่าว อำนาจสูงสุดหรืออำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชน โดยประชาชนทำหน้าที่ปกครองตนเองโดยตรง (Direct Democracy) แต่ในทางปฏิบัตินั้นไม่สามารถกระทำได้ จึงเกิดรูปแบบการปกครองระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทน (Indirect Democracy or Representative government) โดยประชาชนเลือกผู้แทนขึ้นทำหน้าที่แทนตนแล้วผู้แทนเหล่านั้นมีหน้าที่ร่วมกันกำหนดทั้งผู้ปกครอง (รัฐบาล) นโยบาย และวิธีการปฏิบัติตามนโยบาย

การที่ประชาชนทำหน้าที่ปกครองด้วยตนเองโดยตรงหรือการเลือกผู้แทนเข้าไปทำหน้าที่แทนตนนั้นเป็นกลไกที่สำคัญที่สุดที่จะทำให้กระบวนการทางการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยทุกกระบวนการ ทุกระดับ และทุกมิติ ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตามการปกครองระบอบประชาธิปไตยนั้นประชาชนผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยต้องมีคุณสมบัติที่เอื้อหรือสนับสนุนต่อหลักการประชาธิปไตย เช่น มีความสนใจ กระตือรือร้นที่จะเข้า

มีส่วนร่วมในการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือติดตาม ควบคุม และตรวจสอบการทำงานของรัฐอย่างจริงจังหรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า ประชาชนต้องมีวัฒนธรรมทางการเมืองตามทัศนะที่ว่า “กิจกรรมทางการเมืองการปกครองเป็นหน้าที่ที่ทุกคนต้องเอาใจใส่รับผิดชอบ จะหลีกเลี่ยงหรือปฏิเสธให้พ้นความรับผิดชอบของตนหาได้ไม่” เพราะการมีส่วนร่วมทางการเมืองการปกครองของประชาชนเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตยแบบผู้แทนเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงทัศนะและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ที่จะมีผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน

นอกจากจะช่วยให้การตัดสินใจของผู้เสนอโครงการหรือรัฐบาลมีความรอบคอบและสอดรับกับปัญหาและความต้องการของประชาชนมากยิ่งขึ้นแล้วยังเป็นการควบคุมการบริหารงานของรัฐบาลให้มีความโปร่งใสตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชนและมีความรับผิดชอบหรือสามารถตอบคำถามของประชาชนได้ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตยให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้นไปอีกด้วย[๑]

ทฤษฎีการมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation)

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นกลไกสำคัญเสมือนหัวใจในระบอบประชาธิปไตยโดยเป็นการกระทำที่มีผลต่อการได้มาซึ่งจำนวนทางการเมืองหรืออำนาจปกครองและการพ้นจากอำนาจ รวมทั้งมีผลต่อนโยบายและการปฏิบัติตามนโยบายของรัฐ จึงขอนำเสนอแนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมืองใน ๗ ประเด็น คือ ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง แบบแผนของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง ขั้นตอนการมีส่วนร่วมทางการเมือง ระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง การส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน กรรมวิธีในการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยที่เอื้อต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ดังนี้

ความหมายของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

จักร พันธุ์ชูเพชร นิยามการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ว่า “การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดนโยบาย และกิจการทางการเมืองของรัฐบาล เช่น การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง

---

[๑] สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๖๑), หน้า ๙.

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การสร้าง อิทธิพลต่อการดำเนินการของรัฐบาลและการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองจึงมีความสำคัญต่อการเมืองมาก โดยเฉพาะการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ถือว่าเป็นสิ่งที่ประชาชนทั่วไปสามารถกระทำได้อย่างเต็มที่และกว้างขวาง”[๒]

แบบแผนของการเข้ามีส่วนร่วมทางการเมือง

แบบแผนการมีส่วนร่วมทางการเมืองอาจดำเนินการได้ ๒ ลักษณะ ดังนี้

๑) การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นอิสระ (Autonomous Political Participation) หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองในการแสดงความคิดเห็นในการตัดสินนโยบาย ด้วยความพึงพอใจเป็นการส่วนตัวและเป็นไปด้วยความสมัครใจ เช่น การไปใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งอย่างเสรีโดยไม่ได้รับอิทธิพลจากใครโดยใช้วิจารณญาณของตนแล้วเห็นว่า ตนมีศักยภาพพอที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองได้ประกอบกับการเล็งเห็นผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองดังกล่าว

๒) การมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการถูกปลุกระดม (Mobilized Political Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนที่ไม่ได้เกิดจากเจตจำนงของตัวเอง แต่เกิดจากการถูกปลุกระดมให้เข้าร่วมกิจกรรมทางการเมือง ประชาชนจะได้รับอิทธิพลจากผู้นำทางความคิด (Opinion Leader) เช่น หัวคะแนน ผู้เฒ่าผู้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น โดยได้รับการชักจูง หว่านล้อม โน้มน้าว โฆษณา ชักชวนให้เข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองจากกลุ่มคนบางกลุ่ม อาจเป็นการขู่เข็ญ บังคับจูงใจ หรือใช้อิทธิพลทางวัตถุ ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ผู้ปลุกระดมต้องการ

รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองสามารถกระทำได้หลายรูปแบบภายใต้วัตถุประสงค์ที่จะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐ เป็นต้น จำนวนและกลุ่มของผู้มีส่วนร่วมทางการเมืองจะเพิ่มมากขึ้นเท่าใดก็ได้หากรัฐและประชาชนมีสมรรถนะทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม อยู่ในระดับที่

---

[๒] จักร พันธุ์ชูเพชร, **การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation)**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์บริษัท มายด์พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๑๙๔.

สามารถรองรับการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เพิ่มขึ้นนั้นได้ ในสังคมประชาธิปไตยจะเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองได้หลายรูปแบบ ดังนี้

๑) การใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง (Suffrage)

การใช้สิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งซึ่งได้ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรมขึ้นในศตวรรษที่ ๒๐ ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา หลังจากที่ประธานาธิบดีแอนดรู แจ็คสัน (Andrew Jackson) แสดงความคิดเห็นที่เรียกว่า ประชาธิปไตยแนวแจ็คสัน (Jacksonian Democracy) โดยถือหลักว่า ทุกคนในฐานะพลเมืองของรัฐ (Citizen) ควรมีความเสมอภาคเท่าเทียมกันในการใช้สิทธิทางการเมือง และทุกคนควรมีโอกาสในการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับชาติ

๒) การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านพรรคการเมือง (Political Party)

พรรคการเมืองถือเป็นสถาบันทางการเมืองที่ทำหน้าที่สำคัญในการเชื่อมต่อระหว่างประชาชนกับรัฐบาลเป็นช่องทางทางการเมืองที่ทำให้ประชาชนสามารถเป็นผู้ปกครองได้อย่างชอบธรรมเพราะพรรคการเมืองเป็นองค์การที่เกิดขึ้นจากการรวมตัวกันของประชาชนที่มีแนวคิดทางการเมืองในทิศทางเดียวกันกับวัตถุประสงค์ที่จะให้พรรคการเมืองของตนเข้าไปเป็นรัฐบาลหรือมีส่วนร่วมในการบริหารประเทศโดยผ่านระบบการเลือกตั้ง

๓) การมีส่วนร่วมทางการเมืองผ่านกลุ่มผลประโยชน์ (Interest Group)

กลุ่มผลประโยชน์ คือ กลุ่มของประชาชนที่มีผลประโยชน์ร่วมกันมารวมตัวกันเพื่อสร้างอิทธิพลให้รัฐบาลดำเนินนโยบายไปในทิศทางที่กลุ่มของตนต้องการ เช่น สมาคมชาวไร่อ้อย และสมาคมนายจ้าง เป็นต้น ในระบอบประชาธิปไตยประชาชนจึงสามารถใช้เวทีของกลุ่มผลประโยชน์เป็นช่องทางในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองได้โดยการสร้างอำนาจในการต่อรองกับรัฐบาล[๓]

ระดับและลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ แบ่งระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลจากต่ำสุดไปสู่สูงสุดไว้ ๑๔ ระดับ ดังนี้

---

[๓] นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, **การมีส่วนร่วม หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: สิริลักษณ์การพิมพ์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๖๗

๑.การแสดงความสนใจต่อกิจกรรมทางการเมือง ๒.การใช้สิทธิเลือกตั้ง ๓.การริเริ่มพูดคุยทางการเมือง ๔.การชักจูงผู้อื่นให้เลือกตั้งผู้ที่ตนสนับสนุน ๕.การติดสติกเกอร์เพื่อแสดงการสนับสนุน ๖.การติดต่อกับนักการเมืองและผู้นำทางการเมือง ๗.การบริจาคเงินสนับสนุนทางการเมือง ๘.การร่วมประชุมหรือชุมนุมทางการเมือง ๙.การร่วมรณรงค์ทางการเมือง ๑๐.การเป็นสมาชิกสำคัญของพรรคการเมือง ๑๑.การร่วมประชุมแกนนำพรรค ๑๒.การร่วมระดมทุน ๑๓.การเสนอตัวเป็นผู้แข่งขันทางการเมือง ๑๔.การดำรงตำแหน่งทางการเมือง จากคุณลักษณะของระดับการมีส่วนร่วมทางการเมือง สามารถจัดลำดับขั้นของการเกี่ยวพันทางการเมืองซึ่งพิจารณาจากคุณลักษณะการกระทำทางการเมือง จากพฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของบุคคลจะเริ่มต้นจากระดับต่ำสุด คือ ไม่สนใจทางการเมืองไปสู่การสนใจทางการเมืองระดับสูงสุด[๔]

บทสรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการทำกิจกรรมของประชาชนในสังคมซึ่งเป็นกิจกรรมในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง กิจกรรมนี้เป็นพฤติกรรมที่แสดงออกโดยสมัครใจและถูกต้องตามกฎหมาย กิจกรรมนี้ถือเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงการให้ความสนใจและการแสดงบทบาททางการเมืองของประชาชนในฐานะที่เป็นกลไกทางการเมืองโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้มีอิทธิพลหรือผลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาลแต่ไม่มีจุดประสงค์ที่จะให้มีอิทธิพลครอบงำหรือบีบบังคับใด ๆ ต่อการตัดสินใจของรัฐบาล

การมีส่วนร่วมทางการเมืองภาคพลเมืองเป็นเพียงการแสดงบทบาทที่เล็กน้อย เช่น การพูดคุยและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างกันทางการเมือง ร่วมฟังการอภิปรายและการหาเสียงทางการเมือง ร่วมการรณรงค์ทางการเมือง ออกมาร่วมกันลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง พากันมาร่วมสมัครเป็นสมาชิกพรรคการเมือง ให้การสนับสนุนพรรคการเมือง หรือลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้แทนราษฎร เป็นต้น

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหลักการที่ขาดมิได้ของระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย และถือว่าเป็นเครื่องมือหรือกลไกที่มีความสำคัญมากในการปกครองในระบอบนี้ที่

---

[๔] สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, นโยบายสาธารณะ: แนวความคิดการวิเคราะห์และกระบวนการคณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่๑๖, (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, ๒๕๕๐), หน้า ๓๒๕-๓๓๔.

ถือว่าผู้ปกครองต้องได้รับการยอมรับจากประชาชน ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงมีความสำคัญต่อระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยดังที่กล่าวแล้ว

เอกสารอ้างอิง

Chakra Punchupech. **Political Participation**. 4th Edition. Bangkok: Mind Publishing Leasing Co., Ltd, 2005.

Narinchai Puthnapongsa. **Participation Basic Principles Techniques and sample cases**. 2nd Edition. Bangkok: Sirilak Publishing, 2003.

Secretariat of the House of Representatives. **Political participation in democracy**. Bangkok: Printing Office, Secretariat of the House of Representatives. 2008.

Sombat Thamrongthanyawong. Public Policy: Concept Analysis and Process of Faculty of Administration, Institute of Development Administration. 16th Edition. Bangkok: College of Public Administration, 2007.

The Office of Secretariat of Parliament. **The Political participation in Thai Democracy**. Bangkok: Publishing house of the Office of Secretariat of Parliament, 2018.

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม

Dissemination Management According To Buddhism

พระอุดมสิทธินายก (กำพล คุณงฺกโร)*

Phaudomsitthinayok (Kamphon Gunaṅkaro)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มุ่งศึกษาการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักพุทธธรรม เพื่อหาแนวทางใหม่ในการบริหารจัดการการเผยแผ่ที่มีประสิทธิภาพ องค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลัก คือหลักการบริหาร POCCC และพุทธวิธีการสอน ๔ ประการ โดยมีกระบวนการที่สำคัญคือการบูรณาการให้เกิดเป็นแนวทางใหม่ในการบริหารจัดการเผยแผ่ของคณะสงฆ์ได้อย่างมีประสิทธภาพ

คำสำคัญ: การบริหาร, การเผยแผ่, พระพุทธศาสนา

Abstract

This academic article focused on dissemination management according to Buddhism to find the new approach for Effective dissemination. Important factors of dissemination management according to Buddhism were principle of POCCC and 4 principles of Buddha's style of teaching. Important process was integration to be new approach for dissemination management of Sangha efficiently.

Keywords: Management, Dissemination, Buddhism

บทนำ

การเผยแผ่เป็นหนึ่งในภาระงาน ๖ ด้านของพระสังฆาธิการ การเผยแผ่มีความสำคัญอย่างยิ่ง จะเห็นได้จากความสำคัญของภาระงานของพระสังฆาธิการที่ระบุว่า ผู้บริหารปกครองวัดก็คือเจ้าอาวาส เป็นพระสังฆาธิการอันดับที่ ๙ เป็นผู้มีความรับผิดชอบต่อการพระศาสนาอย่าง

*ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย

ยิ่งใหญ่ เพราะต้องปกครองวัด คำว่าวัดมีความหมาย ๒ ประการคือ หมายถึงศูนย์กลางแห่งการศาสนาทั้งปวง และหมายถึงแหล่งรวมของส่วนประกอบที่สำคัญ ๕ ประการคือ ศาสนสถาน ได้แก่ พื้นที่ตั้งวัดและบริเวณ ศาสนวัตถุ ได้แก่สิ่งปลูกสร้าง เป็นเสนาสนะต่างๆ เป็นปูชนียวัตถุ ปูชนียสถาน ศาสนบุคคล ได้แก่พระภิกษุ สามเณรที่มีลักษณะเป็นสมณะ ศิษย์วัดที่มีลักษณะเป็นพุทธมามกะ ตลอดจนทายกทายิกา ศาสนธรรม ได้แก่ระเบียบแบบแผน ขนบธรรมเนียมประเพณีทางศาสนา ตลอดถึงคำสั่งสอนและแนวปฏิปทาทางพระศาสนา และวัด เป็นที่อยู่อาศัยถาวรของพระภิกษุสามเณร เป็นหน่วยงานบริหารกิจการคณะสงฆ์ รวมถึงกิจการสาธารณะเกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมไทย เช่น การปกครอง การศึกษา การศึกษาสงเคราะห์ การเผยแผ่ การสาธารณูปการ และการสาธารณสงเคราะห์เป็นต้น วัดจึงได้รับความคุ้มครองจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์รวมถึงกฎหมายอื่นๆ วัดโดยทั่วไปมีสิทธิและหน้าที่ตามบทกฎหมายดังเช่นบุคคลธรรมดา เว้นแต่สิทธิและหน้าที่บางอย่างที่ทำเองมิได้ จำเป็นต้องมีผู้แทนเพื่อใช้สิทธิและหน้าที่หรือแสดงเจตนา ดังเช่นบทบัญญัติในพระราชบัญญัติคณะสงฆ์ มาตรา ๓๑ วรรคสามมีความว่า “เจ้าอาวาสเป็นผู้แทนของวัดในกิจการทั่วไป”[๑]

จะเห็นได้ว่าการเผยแผ่ได้เกี่ยวข้องกับ ศาสนบุคคล ศาสนธรรม และศาสนสถาน และจัดเป็นศาสนกิจโดยตรง ของพระสังฆาธิการ เพราะหากพระสังฆาธิการ บริหารศาสนบุคคลด้วยการจัดการศึกษาพัฒนาด้านการเผยแผ่ให้ดีแล้ว จะสามารเผยแผ่พระสัทธรรมไปสู่ประชาชน เพื่อความมั่นคงแห่งพระพุทธศาสนา ดังนั้น เจ้าอาวาสมีภาระหน้าที่ที่จะต้องบริหารส่วนประกอบที่สำคัญของพระศาสนาทั้ง ๕ นี้ไปพร้อมๆ กัน ด้วยความรับผิดชอบ เพื่อให้วัดกลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยจนมีฐานะเป็นศูนย์กลางของชุมชน พระสงฆ์ที่มีข้อวัตรปฏิบัติอยู่ระเบียบปกครองที่ดีในสังคมที่ดีงาม และมีความสามารถในการอบรมประชาชนให้มีหลักธรรมทางพุทธศาสนาในการดำรงชีวิตนับว่ามีความสำคัญมาก[๒]

จากความข้างต้นการเผยแผ่เป็นภารกิจที่สำคัญของพระสังฆาธิการ ซึ่งจะต้องบริหารจัดการให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อย เช่นกับงานด้านอื่นๆ ของพระสังฆาธิการ และหลักพุทธธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงประกาศก็เป็นหลักที่ใช้ได้เสมอ เป็นอกาลิโก ใหม่อยู่เสมอไม่ว่าเวลาใด ไม่

---

[๑]พระเทพปริยัติสุธี (วรวิทย์ คงคปญฺโญ), **การคณะสงฆ์และการศาสนา**, (กรุงเทพมหานครโรง : พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒(, หน้า ๑๖

[๒]พระไพศาล วิสาโล, **พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต**, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๒), หน้า ๒๗๕.

ประกอบด้วยกาล คือ ไม่ขึ้นกับกาลเวลา [๓] การนำเอาหลักพุทธธรรมมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา จึงสามารถกระทำได้ และสามารถเข้ากับสถานการณ์ปัจจุบันได้เป็นอย่างดีด้วยเหตุผลที่ว่าหลักธรรมของพระพุทธเจ้าเป็นอกาลิโก โดยการนำมาบูรณาการกับหลักของการบริหารเพื่อใช้สำหรับบริหารจัดการการเผยแผ่เพื่อความมั่งคงแห่งพระพุทธศาสนาสืบไป

การบริหาร

การบริหารเป็นกระบวนการที่เป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ โดยทำงานผ่านบุคคลและทรัพยากรอื่น ๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรตามที่วางไว้ [๔] เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความสำเร็จขององค์การ ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการบริหารมีหลายทฤษฎี ในที่นี้ขอนำเสนอทฤษฎีที่ควรนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสำคัญนำมาใช้ในการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยหน้าที่ทางการบริหาร ๕ ประการ POCCC คือ [๕]

๑. การวางแผน (Planning) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารที่จะต้องทำการคาดการณ์ล่วงหน้าถึงเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่จะมีผลกระทบต่อธุรกิจและกำหนดขึ้นเป็นแผนปฏิบัติงานหรือวิถีทางที่จะปฏิบัติเอาไว้เพื่อเป็นแนวทางการทำงานในอนาคต

๒. การจัดองค์การ (Organizing) หมายถึง ภาระหน้าที่ของผู้บริหารจำต้องจัด ให้มีโครงการของงานต่าง ๆ และอำนาจหน้าที่ ทั้งนี้เพื่อให้เครื่องจักร สิ่งของและตัวคนอยู่ในส่วนประกอบที่เหมาะสมในอันที่จะช่วยให้งานขององค์การบรรลุผลสำเร็จ

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ (Commanding) หมายถึง หน้าที่ในการสั่งงานต่าง ๆ ของผู้อยู่ใต้บังคับบัญชา ซึ่งจะกระทำให้สำเร็จผลด้วยดี หากโครงสร้างขององค์การที่เป็นอยู่ ไม่เหมาะสมก็จำเป็นที่จะต้องปรับปรุงเช่นเดียวกัน

---

[๓] พระพรหมคุณาภรณ (ป. อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๔, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), ๒๕๕๙), หน้า ๒๒๔.

[๔] Bartol, M. K., and Martin, C. D., Management, 3rd ed. (New York: McGraw-Hill, 1998), p. 6.

[๕] Price Alan, **Human Resource Management**, In a Business Context, 2 edition (London: Thomson Learning, 2004), p. 110.

๔. การประสานงาน (Coordinating) หมายถึง ภาระหน้าที่จะต้องเชื่อมโยงงานของทุกคนให้เข้ากันได้ และกำกับให้ไปสู่จุดหมายเดียวกัน

๕. การควบคุม (Controlling) หมายถึง ภาระหน้าที่ในการที่จะต้องกำกับ ให้สามารถประกันได้ว่ากิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำไปนั้นสามารถเข้ากันได้กับผลที่ได้วางไว้แล้ว

สรุปได้ว่า การบริหารตามหลัก POCCC มีสารถสำคัญคือ การวางแผนเพื่อเตรียมพร้อมดำเนินการ การจัดองค์การให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมและวัตถุประสงค์ขององค์การ การบังคับบัญชาสั่งการ ให้บุคคลทำตามหน้าที่ หรือคำสั่งที่ผู้บริการต้องกาสรเพื่อให้บรรลุเป้าหมาย การประสานงานกับส่วนงานต่าง ๆ หรือบุคคล ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เพื่อให้งานเป็นไปตามกระบวนการ การควบคุมให้งานเป็นไปตามเงื่อนไขต่าง ๆ เพื่อให้บรรลุผลตามที่วางไว้

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา

การเผยแผ่พระพุทธศาสนา ได้ปรากฏตั้งแต่พระบรมศาสดาทรงมีพระชนม์อยู่ ซึ่งหลังจากพระองค์ทรงตรัสรู้ธรรมแล้ว ได้ทรงเสวยวิมุติอยู่ ๗ สัปดาห์ ภายหลังจึงได้ทรงนำหลักธรรมที่ตรัสรู้ออกเผยแผ่ให้นักบวชชื่อปัญจวัคคีย์ทั้ง ๕ และคนอื่นๆ ในครั้งแรกนั้นพระโกณฑัญญะสามารถบรรลุโสดาปัตติมรรค (ได้ดวงตาเห็นธรรม) แล้วได้ทูลขออุปสมบทเป็นเอหิภิกขุอุปสัมปทา ในลำดับถัดมา สมาชิกในกลุ่มปัญจวัคคีย์ คือ วัปปะ ภัททิยะ มหานามะ และอัสสชิ ก็สามารถบรรลุธรรมตาม และกราบทูลขออุปสมบทในเวลาต่อมา[๖] การเผยแผ่พระศาสนา ซึ่งได้เริ่มตั้งแต่องค์พระบรมศาสดาเป็นต้นมา และได้สืบทอดมาจนถึงพระสงฆ์ในปัจจุบัน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒ ได้ให้ความหมาของการเผยแผ่ว่าหมายถึงการทำให้ขยายออกไป เช่น เผยแผ่พระศาสนา[๗] การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในครั้งสมัยพุทธกาลนั้นได้ทำกันหลายรูปแบบ ได้แก่ การปฏิบัติตนที่น่าเลื่อมใส การสนทนา การแนะนำ การตอบปัญหาข้อข้องใจและการแสดงธรรมไปตามลำดับโดยที่พระพุทธเจ้าทรงประทานหลักการเผยแผ่ให้พระสาวกยึดถือเป็นหลักปฏิบัติว่าให้แสดงธรรมมีเหตุผลสัมพันธ์ต่อเนื่องกันไปโดยลำดับ ชี้แจงให้เข้าใจในแต่ละแง่แต่ละประเด็น แสดงธรรมด้วยจิตเมตตาอนุเคราะห์มุ่งจะให้เป็น

---

[๖] ดูรายละเอียดใน วิ.ม. (ไทย) ๔/๑๘–๑๙/๒๕–๒๖.

[๗] ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ.ศ.๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์), หน้า ๔๕๙.

ประโยชน์แก่ผู้ฟัง ไม่แสดงธรรมเพราะเห็นแก่ลาภสักการะ แสดงธรรมไม่ยกตน ไม่เสียดสีข่มผู้อื่น[๘] ตลอดจนยึดหลักโอวาทปาฏิโมกข์คือการไม่กล่าวร้ายผู้ใด มีความสำรวมในศีลเป็นต้น[๙] การเผยแผ่พระพุทธศาสนาทุกยุคทุกสมัยที่ผ่านมา พระสงฆ์เป็นผู้มีบทบาทสำคัญเพราะท่านเป็นส่วนหนึ่งของพระรัตนตรัย เป็นหนึ่งในพุทธบริษัท ถือว่าเป็นกำลังสำคัญของพระพุทธศาสนา[๑๐] ด้วยเพราะพระสงฆ์สาวกส่วนใหญ่เป็น ผู้ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบ ปฏิบัติตรง ปฏิบัติถูกทาง ปฏิบัติสมควรเป็นผู้ควรแก่การคำนับ ควรแก่การต้อนรับ ควรแก่ของทำบุญ ควรแก่การกราบไหว้ เป็นเนื้อนาบุญอันยอดเยี่ยมของโลก[๑๑] มีปณิธานในการเผยแผ่ และไม่เพียงแต่ท่านจะอบรมสั่งสอนหลักธรรมให้แก่พุทธศาสนิกชนเท่านั้น ท่านยังสามารถปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีของสังคมด้วย

นอกจากนี้ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวถึงการประกาศพระพุทธศาสนา โดยยึดหลักประโยชน์และความสุขของมหาชนเป็นที่ตั้งถือเป็นวัตถุประสงค์หลักในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ดังที่พระพุทธเจ้าทรงประทานโอวาทให้แก่เหล่าพระสาวกชุดแรกที่ทรงส่งให้ไปประกาศพรหมจรรย์ว่า “พวกเธอจงเที่ยวจาริกไป เพื่อประโยชน์และความสุขแก่ชนหมู่มาก เพื่ออนุเคราะห์ชาวโลก เพื่อประโยชน์เกื้อกูล และความสุขแก่ทวยเทพและมนุษย์ พวกเธออย่าได้ไปร่วมทางเดียวกันสองรูป” จากพระพุทธพจน์นี้เป็นเครื่องชี้ชัดว่า บทบาทสำคัญของการสื่อหลักธรรมในพระพุทธศาสนา โดยเป็นหลักการและนโยบายในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของเหล่าพุทธสาวกจนตราบเท่าปัจจุบันนี้ ทั้งนี้ ก็เพื่อประโยชน์สุขแก่มนุษย์ โดยหลักการก็คือให้เกิดประโยชน์สุขตามพุทธประสงค์ ๓ ประการคือ

๑. ทิฏฐธัมมิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาตินี้

๒. สัมปรายิกัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์ในชาติหน้า

๓. ปรมัตถะประโยชน์ ได้แก่ประโยชน์อย่างยิ่ง[๑๒]

---

[๘] สุชีพ ปุญญานุภาพ, **ศาสนาเปรียบเทียบ**, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๔), หน้า ๑๓.

[๙] ดูรายละเอียดใน ที.ม. (ไทย) ๑๐/๙๐/๕๐-๕๑.

[๑๐] เสถียร พันธรังษี, **ศาสนาเปรียบเทียบ,** (กรุงเทพมหานคร : ผดุงวิทยาการพิมพ์. ๕๑๖), หน้า ๑๑.

[๑๑] ดูรายละเอียดใจ ม.มู. (ไทย) ๑๒/๗๔/๖๖.

[๑๒] พระพรหมคุณาภรณ (ป. อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๔, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), ๒๕๕๙), หน้า ๑๑๐-๑๑๑.

กล่าวโดยสรุป การเผยแผ่ การขยายพระสัทธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้าให้กระจายออกไปสู่ดวงมานของสาธุชน เพื่อให้เป็นหลักในการดำเนินชีวิตได้อย่างถูกต้องและสมบูรณ์ ซึ่งมีความสำคัญต่อการตั้งแต่แห่งพระพุทธศาสนา จะเห็นได้ว่าในอดีตพระมหาเถราจารย์ทั้งหลายต่างให้ความสำคัญ และถือเป็นภารกิจหลักตามพระพุทธประสงค์ ซึ่งเปรียบเสมือนนโยบายหลักที่พระสงฆ์จะต้องปฏิบัติตามไม่น้อยไปกว่าการปฏิบัติธรรม

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสตามหลักพุทธธรรม

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสตามหลักพุทธธรรม เป็นกระบวนการในการจัดการเผยแผ่พระพุทธศาสนาโดยอาศัยหลักการ ๒ ประการ คือ ทฤษฎีการบริหาร และหลักพุทธธรรม ทฤษฎีที่นำเสนอเพื่อการบริหารจัดการการเผยแผ่ได้แก่ หลัก POCCC และหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสำหรับประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการเผยแผ่ในบทความนี้ ที่ผู้เขียนจะนำเสนอ คือ หลักพุทธวิธีในการสอน ๔ ประการ the Buddha's style or manner of teaching)[๑๓]

๑. สันทัสสนา (ชี้แจงให้เห็นชัด คือ จะสอนอะไร ก็ชี้แจงจำแนกแยกแยะอธิบายและแสดงเหตุผลให้ชัดเจน จนผู้ฟังเข้าใจแจ่มแจ้ง เห็นจริงเห็นจัง ดังจูงมือไปดูเห็นกับตา - elucidation and verification)

๒. สมาทปนา (ชวนใจให้อยากรับเอาไปปฏิบัติ คือ สิ่งใดควรปฏิบัติหรือหัดทำ ก็แนะนำหรือบรรยายให้ซาบซึ้งในคุณค่า มองเห็นความสำคัญที่จะต้องฝึกฝนบำเพ็ญ จนใจยอมรับอยากลงมือทำ หรือนำไปปฏิบัติ - incitement to take upon oneself; inspiration towards the Goal)

๓. สมุตเตชนา (เร้าใจให้อาจหาญแกล้วกล้า คือ ปลุกเร้าใจให้กระตือรือร้น เกิดความอุตสาหะ มีกำลังใจแข็งขัน มั่นใจที่จะทำให้สำเร็จจงได้ สู้งาน ไม่หวั่นระย่อไม่กลัวเหนื่อย ไม่กลัวยาก - urging; encouragement; animation; filling with enthusiasm)

๔. สัมปหังสนา (ปลอบชโลมใจให้สดชื่นร่าเริง คือ บำรุงจิตให้แช่มชื่นเบิกบาน โดยชี้ให้เห็นผลดีหรือคุณประโยชน์ที่จะได้รับและทางที่จะก้าวหน้าบรรลุผลสำเร็จยิ่งขึ้นไป ทำให้ผู้ฟังมีความหวังและร่าเริงเบิกบานใจ - gladdening; exhilaration; filling with delight and joy)

---

[๑๓] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๗๒.

โดยเนื้อความแล้วการเผยแผ่ตามหลัก ๔ ส. มุ่งเน้นไปที่วิธีการเผยแผ่ แต่สำหรับการบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสตามหลักพุทธธรรม ที่ผู้เขียนเสนอเป็นการประยุกต์หลักการบริหารกับหลักพุทธธรรมเพื่อใช้ในการบริหารการเผยแผ่ให้มีประสิทธิภาพ ที่จะส่งผลให้เกิดกระบวนการในการเผยแผ่ที่ยั่งยืน เมื่อนำหลักการทั้งสองส่วนมาบูรณาการจะได้หลักของการบริหารการเผยแผ่ดังต่อไปนี้

๑. การวางแผน จะต้องวางแผนโดยกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายให้ชัดเจน และชี้แจงวัตถุประสงค์พร้อมทั้งหลักการวิธีการให้ผู้ร่วมเผยแผ่เกิดความยินดีพอใจให้ความร่วมมือในการเผยแผ่ ให้เกิดความมั่นใจกล้าหาญเบิกบานใจพร้อมที่จะร่วมงาน

๒. การจัดองค์การ จะต้องจัดองค์กรให้เป็นไปตามบริบททางสังคมของหน่วยงานเผยแผ่ สามารถจัดได้หลายรูปแบบตามความเหมาะสมแต่ต้องคำนึงถึงว่า รูปแบบขององค์กรจะต้องเอื้อต่อการเผยแผ่ โดยกำหนดตัวบุคคลตำแหน่งและภารงานให้จัดเจน สามรถปฏิบัติได้จริง และจะต้องสร้างแรงบันดาลใจให้กับบุคลากร เชิญชวน ชักชวนให้ร่วมอุดมการณ์ให้ได้เพื่อให้เกิดการเผยแผ่ร่วมกัน

๓. การบังคับบัญชาสั่งการ คำสั่งต้องมีความชัดเจน ชวนให้ปฏิบัติตาม และเป็นคำสั่งที่ถูกต้องตามพระธรรมวินัยชอบด้วยหลักการ เพื่อให้ผู้ปฏิบัติตามตัดสินใจทำตามได้อย่างไม่ลังเล

๔. การประสานงาน จะต้องดำเนินการประสานงานอย่างถูกต้องชัดเจน ทั้งกับบุคลากรในองค์กรหรือหน่วยงานภายนอกที่สนับสนุนการเผยแผ่ ชี้แจงหลักการและเหตุผลหรือภารกิจที่ต้องอาศัยความร่วมมือ ให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยินดีให้ความร่วมมือในการเผยแผ่อย่างเต็มที่

๕. การควบคุม จะต้องมีการควบคุมกิจกรรมและกระบวนการเผยแผ่อย่างชัดเจนจริงจัง โดยมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่สำคัญสำหรับการเผยแผ่ ข้อที่ต้องทำ ข้อที่ทำไม่ได้ เงื่อนไขต่างๆ หรือข้อจำกัด ให้บุคลากรในองค์กรได้รับรู้รับทราบร่วมกัน และจะต้องปฏิบัติอย่างเสมอภาคในกฎระเบียบนั้นๆ

บทสรุป

การบริหารการเผยแผ่พระพุทธศาสตามหลักพุทธธรรม คือการบริหารจัดการการเผยแผ่พระพุทธศาสนา โดยบูรณาการหลักการที่สำคัญ ๒ ประการ คือ ทฤษฎีการบริหาร POCCC กับหลัก ๔ ส. เพื่อให้เกิดการเผยแผ่ที่มีคุณภาพ อันได้แก่ การการวางแผน โดยชี้แจงวัตถุประสงค์

และเป้าหมายให้ชัดเจน ให้เกิดความร่วมมือ เกิดความกล้าหาญยินดีและเบิกบานในการเผยแผ่ จากนั้นจัดองค์การ ให้เป็นไปตามบริบททางสังคมของหน่วยงานเอื้อต่อการเผยแผ่ โดยกำหนดตัวบุคคลตำแหน่งและภารงานให้จัดเจน สร้างแรงบันดาลใจ เชิญชวน ชักชวนให้ร่วมอุดมการณ์ในการเผยแผ่ ประการต่อมาสั่งการ ด้วยความชัดเจน ชวนให้ปฏิบัติตาม และเป็นคำสั่งชอบด้วยหลักการ ประการต่อมา ประสานงาน อย่างถูกต้องชัดเจน ทั้งกับบุคลากรในองค์กรหรือหน่วยงานภายนอก ให้บุคคลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยินดีให้ความร่วมมือในการเผยแผ่อย่างเต็มที่ จากนั้นการควบคุม กิจกรรมและกระบวนการเผยแผ่อย่างจริงจัง โดยมีการกำหนดระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ที่สำคัญสำหรับการเผยแผ่

เอกสารอ้างอิง

พระเทพปริยัติสุธี คงฺคปญฺโ วรวิทย์)ฌ(. **การคณะสงฆ์และการศาสนา**. กรุงเทพมหานครโรง : พิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

พระพรหมคุณาภรณ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๔. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), ๒๕๕๙.

พระไพศาล วิสาโล. **พระพุทธศาสนาไทยในอนาคต**. กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิสดศรี-สฤษดิ์วงศ์, ๒๕๕๒.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: อักษรเจริญทัศน์, ๒๕๔๖.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **ศาสนาเปรียบเทียบ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๔.

เสถียร พันธรังสี. **ศาสนาเปรียบเทียบ.** กรุงเทพมหานคร: ผดุงวิทยาการพิมพ์, ๒๕๑๖.

Bartol, M. K., and Martin, C. D.. **Management**. 3rd ed.. New York: McGraw-Hill, 1998.

Price Alan. **Human Resource Management In a Business Context**, 2nd ed.. London: Thomson Learning, 2004.

แสงสุดท้ายของชีวิต : เมื่อน้องของข้าพเจ้าฆ่าตัวตาย ?

THE LAST LIGHT OF LIFE: WHEN MY YOUNGER SISTER COMMITTED SUICIDE?

พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร*

Phrapalad Raphin Buddhisaro

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้เขียนเพื่อสะท้อนคิดต่อเหตุการณ์การฆ่าตัวตาย พร้อมเสนอทางออกตามแนวพุทธต่อการยุติความรุนแรงและการฆ่าตัวตาย ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและงานวิจัย การสังเกต และสะท้อนคิดภายใต้สถานการณ์ที่มีส่วนร่วมเชิงประจักษ์ด้วยตนเอง เขียนออกมาเป็นความเรียงในแบบบทความวิชาการ

ผลการศึกษาพบว่า การฆ่าตัวตายมีหลายสาเหตุหลายปัจจัย โดยการฆ่าตัวตายได้ส่งผลกระทบหลายด้าน ทั้งเป็นความสูญเสียในทางเศรษฐกิจ คุณภาพชีวิต และสุขภาวะ การฆ่าตัวตายมีหลายวิธีทั้งการกินยา การใช้อาวุธ หรือการใช้วิธีการผูกคอตาย และพบว่าผู้ชายตายมากกว่าผู้หญิง โดยมีสาเหตุจากความน้อยใจครอบครัว การทะเลาะวิวาท ยาเสพติด และเศรษฐกิจ ในส่วนประเด็นร่วมของการเขียนเป็นการสันนิษฐานว่า แรงจูงในเกิดจากความน้อยใจ ซึมเศร้า และสิ้นหวัง จึงนำไปสู่การตัดสินใจฆ่าตัวตายในที่สุด วิธีการแก้ไขคือการอย่าปล่อยให้ผู้ป่วยอยู่คนเดียว ต้องเข้าไปปฏิสัมพันธ์สอบถาม และยืนยันช่วยเหลือ เพื่อไม่ให้เกิดช่องว่างจนนำไปสู่การตัดสินใจฆ่าตัวตาย ตามหลักพุทธศาสนาการฆ่าตัวตายเป็นบาป วิธีการต้องให้คำปรึกษาและให้เห็นความสำคัญในตัวเอง และเห็นคุณค่าในตัวเองเพื่อทำประโยชน์ให้กับตัวเอง สังคม ประเทศชาติ และศาสนา เป็นต้น

คำสำคัญ : แสงสุดท้ายของชีวิต, การฆ่าตัวตาย

Abstract

This academic article was written to reflect on the suicide event and offers a Buddhist solution to end violence and suicide. Document-based study

* หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Faculty of Social Science, MCU, E-mail: raphind@yahoo.com

from documents and related research, observation and reflection under common circumstances were used for the study and were proposed the results by writing as an essay in an academic article. The study found that there were several causes and factors of suicide. Suicide effected to many aspects of the losses including economic, quality of life and well-being. Suicide was taken in a variety of ways, including taking drugs, using weapons, or the use of lethality. It found that men died more than women and the reason because they felt upset from the family and fighting, the drug and economic controversy. On the part of the writing was assumed that the impulses arise from frustration, depression, and despair, eventually leading to a decision to commit suicide. The solution is to never leave the patient alone, must enter and interact, and confirm help to avoid gaps that lead to suicide decisions. According to Buddhism, suicide is a sin. The method requires mentoring and self-importance and see self-worth to benefit oneself, society, nation, and religion.

บทนำ

บทความนี้เขียนขึ้นในเวลา ๒๐.๐๐ น. ของวันที่ ๒๑ พฤษภาคม ๒๕๖๓ หลังทราบข่าวการณาปนกิจศพ ของนาค (กัญญารัตน์ สุขผึ้ง,๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๔-๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๓) น้องสาวที่นับถือกัน ซึ่งเสียชีวิตด้วยอัตตวินิบาติกรรม เมื่อคืนวันที่ ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๓ ซึ่งในภาพรวมไม่รู้ว่าแรงจูงใจหรือสาเหตุของความตายเกิดจากอะไร แต่ด้วยความที่น้องสาวผู้เสียชีวิต มีความคุ้นชินกับผู้เขียนมาเป็นเวลานาน นับแต่วัยเยาว์ ให้รู้จักอัธยาศัยกันเป็นอย่างดี ในเรื่องความโอบอ้อมอารีย์ มีน้ำใจ ความเสมอต้นเสมอปลาย จนเป็นที่กล่าวขานและนิยมยกย่องในบุคลิกภาพอันเป็นภาพลักษณ์ของเธอ ด้วยได้เคยเกื้อกูล สงเคราะห์ช่วยเหลือกันตามสถานการณ์ เช่นช่วงที่แม่ผู้เขียน (พลอย ด้วงลอย,๒๔๘๓-๒๘ พฤศจิกายน ๒๕๖๑)[๑] เจ็บป่วยด้วยชราภาพ ได้ไหว้วานและขอความช่วยเหลือจากน้องให้จัดซื้อจัดหาสิ่งใช้เยี่ยมไข้แม่ เธอก็ช่วยเป็นธุระด้วยดี ซึ่งเป็นความประทับใจในมิตรภาพแบบพี่น้องและความเอื้อเฟื้อกัน

[๑] ดิเรก ด้วงลอย และคณะ. **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบ้านสวน สุโขทัย.** (พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๖๓).

ด้วยดี ทั้งด้วยผู้เขียนก็ได้ติดตามความเคลื่อนไหวการดำเนินชีวิตผ่าน สื่อออนไลน์ Facebook ของน้องอย่างต่อเนื่องเกินกว่า ๑๐ ปี ซึ่งดูเหมือนจะมีความสุขตามอัตภาพในวิถีแบบครอบครัว สามีภรรยา ที่สื่อสารภาพถ่ายเป็นการกินอยู่ หลับนอนในแบบครอบครัว เรื่องก็น่าจะจบแค่นั้น เหมือนวิถีมนุษย์ทั่ว ๆ ไป จนกระทั่งมาพบข้อมูลผ่านหน้า Facebook ที่ถูกแท็กมาจากญาติมายังหน้าเฟสของเธอเองว่าอาลัยต่อการเสียชีวิตอย่างปัจจุบันทันด่วน และมีข้อความจากเพื่อน พี่น้อง แสดงความเสียใจ ไว้อาลัย และการสอบถามข้อมูลต่อความสูญเสียที่เกิดขึ้น

ผู้เขียนเมื่อทราบก็ให้ใจหาย จากเด็กสาวน้อยที่โลดทะยานเต็มไปด้วยแสงสว่างของความหวังในวัยเรียน นับแต่เยาว์วัย มีพลังทะยานชีวิตที่ฟังแล้วให้อิ่มเอมไปกับเธอด้วย เป็นความสดใส ร้อยยิ้ม ความหวัง และแรงก้าวไปข้างหน้า มีพลังทางบวก อันหมายถึงมีแรงจูงใจอยากทำ อยากพัฒนาตัวเอง เช่น เรียนหนังสือจนกระทั่งจบปริญญาหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช และใช้การศึกษาเป็นใบเบิกทางในการประกอบอาชีพและทำงานในบริษัทและหน่วยงานที่ทำให้มีความมั่นคงในอาชีพ รวมทั้งการประกอบอาชีพเสริม เพื่อเสริมความสำเร็จ อันถึงความมั่งคั่ง มั่งมี ในแบบวิถีคนครองเรือน แต่ผลคือเธอเลือกที่จะตายขณะที่กำลังเดินอยู่ระหว่างทางความฝันเหล่านั้น ซึ่งให้เกิดคำถามในใจว่าทำไม ? พลังทะยานชีวิตของเธอที่เคยพบและสัมผัสหายไปไหน เมื่อทราบข่าวก็ให้ใจหาย และให้รู้สึกว่า เธอผู้มีจิตใจดี ทำแต่ละอย่าง คิดทำอย่างมีเป้าหมาย และมีความละเมียดในการคิด แต่ในชีวิตจริง กลับสร้อยเศร้าและเปลี่ยวเหงากระนั้นหรือ ทั้งตัดสินใจทิ้งทุกอย่างไว้ข้างหลัง ด้วยการฆ่าตัวตาย ดังนั้นการเขียนบทอาลัยนี้ จึงเป็นประหนึ่งสะท้อนคิด ชวนคิด กับความจริงของชีวิตของคนหนึ่ง ๆ ว่าทำไมมีจุดหักเลี้ยวแบบนี้ และเลือกที่ใช้วิธีการ “ตาย” ด้วยตัวเอง จุดหนักของชีวิต จุดผ่อน ของแต่ละคนไม่เหมือนกันตรงนี้เข้าใจได้ แต่ทำไมความหนักของเธอ จึงใช้วีการ “ตาย” ในการผ่อนเล่า ทำไมจึงใช้ความตายมาเป็นเครื่องมือ **“ฉุดคร่า”** พลังทะยานชีวิตที่เคยมีเล่า ในกรณีนี้คงเป็นคำถามที่ไม่มีคำตอบ แต่จากเหตุการณ์ความตายด้วยตัวเอง และวิธีการเสียชีวิตที่ไม่ปกติ ซึ่งในเชิงสังคมถือว่าเป็นปัญหา ผู้เขียนจึงประสงค์นำมาเขียนเป็นบทความสะท้อนคิดต่อความตายและสาเหตุนำไปสู่ความตายว่าเป็นอย่างไร ซึ่งจะได้สะท้อนคิดและนำมาแบ่งปันเป็นลำดับไป

พฤติกรรมการฆ่าตัวตาย

ความเชื่อต่อความตายทั้งใช้เป็นช่องทาง **“เร้น”** หนีออกจากปัญหา หรือสภาพที่รุ้มเร้าทนได้ยากของมนุษย์คนหนึ่งที่ไม่อาจฝืนทน หรือเชื่อความตายที่เป็นช่วงหนึ่งของชีวิต ต้อง

ก้าวเดินและก้าวข้ามให้ได้ การไปใช้ชีวิตในอีกภพภูมิที่คาดว่าจะเป็นนิรันดร์ ดังมีงานวิจัยเรื่อง ***"การฆ่าตัวตาย : ปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม"***[๒] ซึ่งสื่อว่า การฆ่าตัวตายกลายเป็นวิถีวัฒนธรรมเชิงสังคมที่ถูกยอมรับ ดังปรากฏในกรณีของชนเผาอิสกีโม ที่ต้องปฏิบัติ ***"การุณยฆาต"*** ซึ่งในข้อเท็จจริงคงเป็นวิถีเฉพาะตามแต่ละพื้นถิ่นนอกจากนี้ในมิติทางจิตวิทยาการฆ่าตัวตายยังมีมิติในเชิงสังคม สังคมวิทยาและประเพณีวัฒนธรรมด้วย ซึ่งจะทำให้เข้าใจถึงแรงจูงใจ สิ่งกระตุ้นเร้าต่อการใช้ความรุนแรงต่อตนเอง เป็นการทำร้ายทำลาย จนกระทั่งการฆ่าตัวตาย จากแนวคิดของ อีมิล เดอร์ไคม์ (Emile Durkheim,๑๘๕๘ - ๑๙๑๗) ได้นำเสนอมุมมองเกี่ยวกับการฆ่าตัวตายเอาไว้ในหนังสือ "Suicide : A Study in Sociology" เดอร์ไคม์ (Durkheim)[๓] สะท้อนคิดว่าอัตราการฆ่าตัวตายมีความแตกต่างกันในแต่ละกลุ่มสังคมและมีความแตกต่างกันในแต่ละช่วงเวลา ทั้งเสนอว่า สาเหตุที่นำไปสู่การ ฆ่าตัวตายของปัจเจกบุคคลมีความหลากหลาย เช่น ความยากลำบากทางเศรษฐกิจ การสูญเสียเกี่ยวกับความรัก ความล้มเหลวจากการทดสอบและความเจ็บป่วย เป็นต้น สังคมอินเดีย เอสกิโมและเมลานีเซีย[๔] เป็นตัวอย่างที่สัมพันธ์กับการฆ่าตัวตาย โดยมีค่านิยม วัฒนธรรม เป็นองค์ประกอบโดยเฉพาะสังคมเอสกิโมและเมลานีเซียเป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นถึงปรากฏการณ์การฆ่าตัวตายของสังคมดั้งเดิม ส่วนความเชื่อต่อความตาย หรือผลของความตาย หรือเชื่อว่าตายแล้วจะสิ้นสุดกรรมในปัจจุบันขณะได้ ดังปรากฏเป็นชุดความเชื่อในเรื่องการฆ่าตัวตายในมิติทางศาสนาของโจนส์ ทาวน์ (Jonestown) โครงการเกษตรกรรมพีเพิลส์เทมเพิล (Peoples Temple Agricultural Project) เป็นเมืองที่จิม โจนส์[๕] ผู้นำลัทธิพีเพิลส์เทม

---

[๒] รตพร ปัทมเจริญ."การฆ่าตัวตาย : ปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม" **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.** ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๒): ๗-๒๔.

[๓] Emile Durkheim. **Suicide : A Study in Sociology.** (Oxfordshire, Routledge, ๒๐๐๒).

[๔] Alexander H. Leighton and Charles C. Hughes. Notes on Eskimo Patterns of Suicide.**Southwestern Journal of Anthropology.**Vol. ๑๑, No. ๔ (Winter, ๑๙๕๕), pp. ๓๒๗-๓๓๘. https://www.jstor.org/stable/๓๖๒๘๙๐๘?seq=๑

[๕] Joel Greenberg. Jim Jones: The Deadly Hypnotist. **Science News,** Vol. ๑๑๖, No. ๒๒ (Dec. ๑, ๑๙๗๙), pp. ๓๗๘-๓๗๙.

เพิลสร้างขึ้น เป็นที่รู้จักและถูกจำในประวัติศาสตร์เมื่อมีเหตุการณ์ว่าสาวกของลัทธิจำนวน ๙๑๘ เสียชีวิตจากการดื่มยาพิษในเหตุฆ่าตัวตายหมู่ ในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ.๑๙๗๘/๒๕๒๑ เมื่อเฉพาะย้อนกลับมาที่บทความนี้ผู้เขียนมุ่งไปที่ **“พฤติกรรมของน้องสาว”** กับความตายและเชื่อมไปหาสาเหตุความตายในบริบทภาพกว้างเพื่อมองปัญหาในเชิงบุคคลสู่มาตรการหรือแนวทางที่จะใช้เป็นกลไกในการแก้ปัญหาหรือความสูญเสียจากการฆ่าตัวตายในกรณีอื่น ๆ ที่จะพึงเกิดขึ้นได้ในอนาคตด้วย

แรงจูงใจต่อการการฆ่าตัวตาย

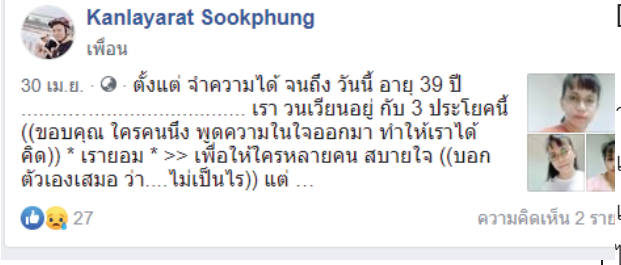
ผู้เขียนรู้จักและใกล้ชิดกับผู้เสียชีวิตในประโยคเกริ่น เมื่อย้อนกลับไปดูช่วงเวลาที่ผู้เสียชีวิตพยายามสื่อสารคือเรื่องของชีวิตคู่ ซึ่งน่าจะเป็นสาเหตุหลักและแรงจูงใจสำคัญ ในข้อเท็จจริงสากลการฆ่าตัวตายว่าด้วยเรื่องจิตใจล้วน ๆ ที่อาจหดหู่ สร้อยเศร้า จนกระทั่งมองว่าไม่อาจทน กับสภาพความทุกข์ยากที่ทนได้ยากนี้ ทำให้เกิดการใช้ความรุนแรงต่อชีวิตตนเอง ดังปรากฏในบทความเรื่อง ***“การประเมินความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย”***[๖] ที่ระบุผลการศึกษาไว้ว่า *“...การฆ่าตัวตายเป็นปัญหาสาธารณสุขที่สำคัญของประเทศ ผู้ฆ่าตัวตายส่วนใหญ่อยู่ในวัยผู้ใหญ่ตอนต้นซึ่งเป็นช่วงวัยที่เป็นกำลังสำคัญในการสร้างผลผลิตของประเทศ..”* รวมทั้ง *“...ผู้ฆ่าตัวตายส่วนใหญ่มีโรคทางจิตเวชร่วมด้วย โดยเฉพาะโรคซึมเศร้า การใช้สารเสพติดในทางที่ผิด โรคอารมณ์สองขั้ว และโรคซึมเศร้าดิสไทเมีย...”* หรือในงานวิจัยเรื่อง ***“แนวทางการจัดการระบบสุขภาพระดับอำเภอเพื่อการแก้ไขปัญหาการพยายามฆ่าตัวตายและการฆ่าตัวตายสำเร็จอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก”***[๗] ซึ่งน้องสาวผู้ลาลับไปแล้ว ก็มีบ้านเกิด พื้นถิ่นและวัดที่ทำการฌาปนกิจศพเธอก็อยู่ในตำบลตลุกเทียม อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลกแห่งนี้ด้วย โดยงานวิจัยนี้ ให้ผลการศึกษาว่า *“..ผู้ที่พยายามฆ่าตัวตายส่วนใหญ่อายุ ๒๐-๓๙ ปี ร้อยละ ๔๙.๐ สาเหตุจากการทะเลาะกับคนใกล้ชิด ร้อยละ ๓๗.๑ และใช้วิธีกินยาเกินขนาดร้อย*

---

[๖] มาโนชย์ หล่อตระกูล. การประเมินความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย. **วารสารรามาธิบดีเวชสาร.** ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓). ๑๘๗-๑๘๙.

[๗] พุฒิรักษ์ รักษ์ย่อง, พนิตตา เส็งทอง,ธนัช กนกเทศ. แนวทางการจัดการระบบสุขภาพระดับอำเภอเพื่อการแก้ไขปัญหาการพยายามฆ่าตัวตายและการฆ่าตัวตายสำเร็จอำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก”.**วารสารสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.** ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑, (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓): ๖๖-๘๐.

ละ ๓๑.๘ ส่วนปัจจัยที่ส่งผลต่อ และใช่วิธีกินยาเกินขนาดร้อยละ ๓๑.๘ ส่วนปจจัยที่ส่งผลต่อการฆ่าตัวตายสำเร็จได้ คือ ภาวะซึมเศร้าและภาวะความเครียดที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ ๐.๐๕...” ดังนั้นถ้าดูจากสาเหตุหรือแรงจูงใจ ก็คงไม่หนีกันทีเดียว เมื่อทำการสำรวจจากช่วงเวลาของน้องสาว ที่สะท้อนผ่านการสื่อสารออนไลน์ Facebook จะพบว่า อารมณ์การตัดพ้อ และจากบุคลิกภาพที่ชอบเก็บตัวทั้งการอยู่คนเดียว ทั้งไม่มีจุดเกาะเกี่ยวสำหรับชีวิต เช่น ลูก หรือสมาชิกอื่น ๆ ในครอบตัวทำให้วิถีจุดยึดอาจมุ่งไปที่คู่กรณีอย่างชัดเจนดังปรากฏการสื่อข้อความผ่านสื่อออนไลน์ เช่น วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓ จะพบการสื่อสารหลายครั้งในทำน้องตัดพ้อ และสื่อสารอีกครั้งในช่วงวันที่ ๑๗ พฤษภาคม ๒๕๖๓ หลายครั้งต่างเวลากัน ประหนึ่งเป็นการสื่อสารและบอกกลายๆ อย่างมีนัยยะ จนกระทั่งการสื่อสารสุดท้ายเพื่อเป็นการบอกลาในเวลา ๐๓.๔๕ และจากการสอบถามและสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้องให้ข้อมูลว่าเธอเสียชีวิตในเวลารุ่งเช้าตามเวลาการพบศพ ผู้เขียนจึงได้ไปไล่ช่วงเวลาการสื่อสารผ่าน Facebook ของผู้ตายเพื่อศึกษาช่วงเวลาชีวิตของเธอก่อนตาย ซึ่งน่าจะเป็นเวลาก่อนการตัดสินใจใช้ความตายเป็นเครื่องมือยุติชีวิต ด้วยการฆ่าตัวตายของเธอ ซึ่งสามารถนำมาวิเคราะห์ร่วมเป็นกรณีศึกษาต่อพฤติกรรมในองค์รวม ก่อนการตัดสินใจปลิดชีพตัวเองได้ ดังนี้

	[ระยะ ๑] (๑๕ เมษายน ๒๕๖๓) ระยะแรก ๆ จากข้อความที่สะท้อนคิดในสื่อออนไลน์ยืนยันว่าน้องมีปัญหาในชีวิต ส่วนเรื่องใดยังไม่เป็นที่แน่ชัด เกี่ยวกับปัญหาชีวิตนั้น
	[ระยะ ๒] ระยะเนื่องต่อ (๓๐ เมษายน ๒๕๖๓) การสับสนวกวนในความคิด ประหนึ่งภาพเก่ามาทวนความทรงจำ ย้อนอดีตเพื่อก้าวไปข้างหน้า วนกลับไปมาเป็นพฤติกรรมของผู้ที่ประสบปัญหา

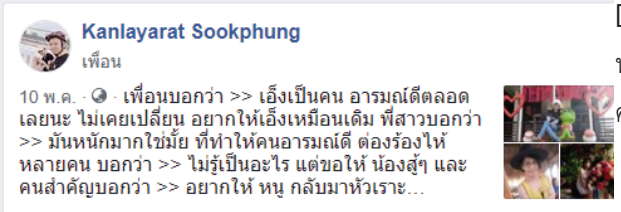
[ระยะ ๓] ระยะต่อเนื่อง (๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓) การจัดแจงชีวิตเหมือนกับกำลังจะไปเริ่มต้นใหม่ การค้นจดหมายเก่า นำมาสื่อสาร การบอกว่าตัวเองจะเริ่มใหม่ (งาน)

[ระยะ ๔] ระยะต่อเนื่อง (๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓) ข้อความนี้เป็นภาษาของการตัดเพ้อถึงอาหารโดยการเปรียบเทียบทำด้วยใจที่อีกฝั่งคิดเอาเอง แต่อีกฝั่งไม่ได้คิดตามไปด้วย เป็นภาษาของการตัดพ้อ ต่อว่าต่อขานก็ไม่ปาน

[ระยะ ๕] ระยะย้ำคิด (๕ พฤษภาคม ๒๕๖๓) สะท้อนปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิต “ความสัมพันธ์เชิงบุคคล” ดังข้อความว่า มีใครคนหนึ่งร้องขอความสุขจากเราประโยคสั้น ๆ ว่า “เราขอมีความสุขในส่วนของเราได้มั้ย” แต่ความสุขของเขา อยู่บนความทุกข์ของเรานี่สิคิดวนไป วนมา จะให้ความสุขกับเขายังไง โดยที่เราไม่ทุกข์ดีล่ะ (เราก็อยาก ได้รอยยิ้มของเราคืนมานะ)

[ระยะ ๖] ๑๐ พฤษภาคม ๒๕๖๓ อารมณ์ของตัดพ้อ ต่อพฤติกรรมและการแสดงออกเชิงสังคมและสัญลักษณ์ต่อความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น จนกลายเป็นความเจ็บซ้ำ

[ระยะ ๗] อาการตัดเพ้อ (๑๖ พฤษภาคม ๒๕๖๓) การตัดพ้อ น้อยใจ ต่อพฤติกรรมและความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว การสื่อสารเพื่อบอกและมีการรอคอยเป็นเป้าหมาย

[ระยะที่ ๘ สุดท้าย] วาระสุดท้ายของชีวิต การฆ่าตัวตายในเวลารุ่งเช้าของเธอ จึงเกิดขึ้น อาจจะด้วยภาวะเครียดสะสมและต่อเนื่องจนกลายเป็นความเครียด หดหู่ เศร้าใจ เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งวินาทีสุดท้ายของชีวิตนับแต่ประสบปัญหารวมเวลาประมาณ ๑-๒ เดือน โดยประมาณ

ภาพที่ ๑ ภาพประกอบบันทึกความคิดและทางถอยก่อนสิ้นแสง ตัดสินใจฆ่าตัวตาย
(ภาพ online Facebook,๒๒ พฤษภาคม ๒๕๖๐

เมื่อศึกษาจากช่วงเวลาและทางเดินของชีวิตเธอ ผ่าน Facebook สะท้อนว่าชีวิตมีปัญหา และเป็นปัญหาในแบบครอบครัว ความรักแบบบาสามีภรรยา และปัญหาทางเศรษฐกิจตามที่ทราบมาด้วย เพราะภาษาในแต่ละช่วงสะท้อนคิด ความเห็นออกไปในลักษณะของการตัดพ้อ ถวิลหา ดังนั้นเพื่อการศึกษาประมวลความคิดการตัดสินใจฆ่าตัวตาย สะท้อนผลเป็นการเรียนรู้ที่นัยหนึ่งบอกได้ว่าชีวิตมีปัญหา จาก Facebook สะท้อนคิดถอดรหัสออกมาเป็นการเรียนรู้ได้คือ

(๑) ภาษาที่ใช้สะท้อนอารมณ์ความรู้สึกที่ไม่ปกติ ด้วยชุดคำแบบตัดพ้อ ต่อขาน ต่อคู่ชีวิต หรือส่งสารสื่อกลาย ๆ ให้เห็นถึงการตัดพ้อ เรียกร้อง ต่อใครคนใดคนหนึ่ง ถึงไม่ได้บอกว่าเป็นใคร แต่การแท็ก (Tag) หาคนที่ถูก Tag จึงเป็นประหนึ่งเป็นปลายทางซึ่งก็คือสามีของเธอก็คงยืนยันได้ว่าปัญหาคงเป็นเรื่อง **“ชีวิตครอบครัว”** แต่เป็นการตัดพ้อภายใต้ การเพรียกหาเบา ๆ วิธีแก้ไขจากเหตุการณ์ในกรณีนี้ คงเป็นเรื่องของการเข้าหา คุยด้วย แลกเปลี่ยน ซึ่งไม่ควรเปิดโอกาสให้ผู้ป่วย หรือผู้ที่อยู่ในอาการดังกล่าวได้อยู่คนเดียว ซึ่ง Facebook จึงเป็นช่องทางหรือจุดสังเกตได้ด้วย

(๒) พฤติกรรมในทางปฏิบัติก่อนการฆ่าตัวตาย จากการสังเกตติดตามอย่างใกล้ชิดผ่านสื่อออนไลน์ของเธอจะพบพฤติกรรมที่เรียกว่าพฤติกรรมเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย เช่น พูดน้อย

เก็บตัว ซึมเศร้า เพราะจากพฤติกรรมตามช่วงเวลาที่ผู้เสียชีวิต สื่อสารไว้ นัยหนึ่งเป็นข้อดีคือทำให้เห็นความคิดของผู้ใกล้จะตาย หรือเห็นช่วงเวลาของอารมณ์และความรู้สึก การคิด ก่อนการตัดสินใจฆ่าตัวตาย ซึ่งหากคนเป็นญาติ พี่น้อง เพื่อน สังเกตเห็นอาการเหล่านี้ ควรสังเกตและติดตามอย่างใกล้ชิด เพื่อการช่วยเหลือ ให้คำปรึกษา ทั้งประกบให้กำลังใจ พูดคุยเพื่อมิให้ผู้ป่วยมีภาวะซึมเซาหรือต้องอยู่คนเดียว

(๓) ผลกระทบในความสูญเสียของผู้ตาย หากมองอายุหรือช่วงเวลาของผู้เสียชีวิตที่เหลือ มองได้ว่าเป็นวัยแรงงาน ที่จะสร้างผลประโยชน์ในการผลิตให้เป็นหลักที่พึ่งพิงของครอบครัว หรือสังคมได้ การเสียบุคลากรวัยทำงานเท่ากับปิดโอกาส ที่จะได้ประโยชน์จากกลุ่มประชากรวัยทำงานในองค์รวมภาพใหญ่ ระดับครอบครัว และระดับบุคคล อาจใช้คำว่าเร็วเกินไป หรือยังไม่ถึงเวลา เขายังไม่ควรตายด้วยช่วงวัยที่อยู่ในขณะนี้

จากที่ยกมาจึงเป็นประหนึ่งถอดรหัสสะท้อนคิด นำมาเล่าแบ่งปันเพื่อทางเดินของความคิดของผู้ตายก่อนตายกับแรงจูงใจ และวิธีการแสดงออกเพื่อนำมาเป็นกรณีศึกษาถอดความ ซึ่งจะทำให้เห็นว่าอย่างไรเสียตายไปแล้ว หรือตายก็ตายไปแต่ยังนำมาเป็นชุดความรู้ให้ผู้อื่นได้ ประหนึ่งคนตายสอนคนเป็น ตายก่อนตาย หรือเข้าใจความตายเพื่อไม่ตายหรือไม่ต้องตาย จากข้อมูลหรือข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นจึงทำให้เป็นการสะท้อนคิดภายใต้เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริง นัยหนึ่งเพื่อถอดรหัสหาทางช่วยเหลือป้องกันกรณีเหตุจะพึงเกิดมีลักษณะใกล้เคียงกัน อาจใช้ระบบออนไลน์เป็นเครื่องมือในการเติมช่องว่างหรือช่องทางเพื่อให้เป็นทางเลือกอีกนัยหนึ่งใช้ช่องทางดังกล่าวเป็นการศึกษาและเฝ้าระวังต่อปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น จากญาติผู้ใกล้ชิด บุคคลที่เกี่ยวข้อง ด้วยในสถานการณ์ที่ยากลำบากมนุษย์มีความซับซ้อนมากขึ้นด้วยเงื่อนไขหรือสาเหตุต่าง ๆ แต่อีกนัยหนึ่งก็เข้าถึงได้ง่ายด้วยระบบออนไลน์โลกเสมือนจริง เพราะในปัจจุบันคนใช้ระบบออนไลน์เป็นช่องทางในการสื่อสารและการเสพสมข้อมูลข่าวสารดังปรากฏข้อมูลผู้ใช้สื่อทั่วโลกแต่ละชนิดเกินกว่า ๒ พันล้านคนทั้ง Facebook Youtube Instragram Line เป็นต้น ซึ่งง่ายต่อการติดต่อสื่อสารเข้าถึงซึ่งกันและกันได้

วิธีการฆ่าตัวตาย

การฆ่าตัวตายอาจเป็นวิธีแก้ปัญหาได้ แต่อีกนัยหนึ่งก็เป็นปัญหาให้กับสังคมได้อีกด้วย ดังนั้นวิธีการแสดงออกต่อความตายที่เกิดขึ้น อาจสะท้อนเป็นข้อมูล แนวคิด สะท้อนคิดได้ในหลายมิติด้วยเช่นกัน จริยศาสตร์กับสิทธิการฆ่าตัวตาย ยังคงเป็นแนวคิดที่ยังถกเถียงกันอยู่ด้วย

เหตุผลของสิทธิ์ต่อความตายเป็นปัจเจกสิทธิ์อันพึงมีพึงได้ของผู้ตายนั้น ซึ่งในส่วนนี้คงเป็นเรื่องแนวคิด มีนักคิดจำนวนมากสะท้อนคิดว่ามนุษย์มีสิทธิ์ในการฆ่าตัวตายไหม ส่วนในทางศาสนาอาจมีคำอธิบายตามประเด็นของทางศาสนาในแต่ละศาสนาทั้งพุทธ คริสต์ อิสลาม แต่แต่ละประเด็นตรงนั้นเป็นมิติของสังคมเชิงศาสนา ในทางศาสนามีคำอธิบายว่าชีวิตเป็นของพระเจ้า กรณีในศาสนาคริสต์ หรือในศาสนาอิสลาม การไปละเมิดชีวิตต่อตัวเองด้วยการฆ่าตัวตายถือว่าเป็นการผิดต่อโองการของพระเจ้า จัดเป็นบาป ในส่วนของพระพุทธศาสนาอาจตีความในเรื่องของ **“กรรม”** แปลว่า การกระทำเป็นเครื่องกำหนดชีวิต แต่การเบียดเบียนชีวิตตัวเองก็เป็นบาปหรือเป็นสิ่งไม่พึงกระทำ

ดังปรากฏในครั้งพุทธกาล อย่างกรณีของพระวักกลิ ฆ่าตัวตายเพราะน้อยใจที่พระพุทธเจ้าตำหนิที่ไม่สนใจปฏิบัติธรรม ซึ่งพระพุทธเจ้าได้เสด็จไปแสดงธรรมโปรดดังประโยคพุทธพจน์ว่า *“วักกลิ จะมีประโยชน์อะไรด้วยร่างกายอันเปื่อยเน่าที่เธอเห็นอยู่นี้ ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นชื่อว่าเห็นเรา ผู้ใดเห็นเรา ผู้นั้นชื่อว่าเห็นธรรม ความจริง เมื่อเห็นธรรมก็ชื่อว่าเห็นเรา เมื่อเห็นเราก็ชื่อว่าเห็นธรรม”* [๘] หรือการฆ่าตัวตายเพื่อการปฏิบัติไปถึงอุดมคติในทางศาสนา หรือพระชวนกันฆ่าตัวตายหรือพรรณาคุณแห่งความตาย ดังปรากฏข้อมูลว่า *“...ภิกษุเหล่านั้นกล่าวว่า ‘พระผู้มีพระภาคตรัสสอนอสุภกัมมัฏฐาน ทรงพรรณนาคุณอสุภกัมมัฏฐาน ตรัสสรรเสริญการเจริญอสุภกัมมัฏฐาน ตรัสพรรณนาอสุภสมาบัติเนือง ๆ โดยประการต่าง ๆ’ จึงพากันประกอบความเพียรในการเจริญ อสุภกัมมัฏฐานหลายประการ กระทั่งเกิดความรู้สึกอึดอัดเบื่อหน่าย รังเกียจร่าง กายของตน เหมือนชายหรือหญิงที่เป็นหนุ่มเป็นสาวชอบแต่งตัวอาบน้ำสระเกล้า มี ซากศพงู ซากศพสุนัขหรือซากศพมนุษย์ มาติดอยู่ที่คอ เกิดความรู้สึกอึดอัด เบื่อหน่าย รังเกียจ ภิกษุเหล่านั้นจึงฆ่าตัวตายเองบ้าง ใช้กันและกันให้ฆ่าบ้าง ภิกษุบาง กลุ่มพากันไปหาตาเถนมิคลัณฑิกะบอกว่า ‘ขอโอกาสหน่อยเถิด ท่านช่วยฆ่าพวก อาตมาทีเถิด บาตรและจีวรนี้จักเป็นของท่าน’ ตาเถนมิคลัณฑิกะ รับจ้างเอาบาตร และจีวร จึงฆ่าภิกษุวันละ ๑ รูปบ้าง ฯลฯ วันละ ๖๐ รูปบ้าง”* [๙] ซึ่งเป็นสิ่งไม่ควรทำดังปรากฏในครั้งพุทธกาล ปัญหาการฆ่าตัวตายตีความเชิงสังคมถือว่าเป็นปัญหาทั่วโลก แต่ในเชิงจริยศาสตร์มีการเสนอแนวคิดในเรื่องสิทธิต่อการตาย

---

[๘] พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย (ฉบับมหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๑ สุตตันตปิฎก สังยุตตนิกาย ขันธวารวรรค ข้อที่ ๘๗ หน้าที่ ๑๕๙.

[๙] พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย (ฉบับมหาจุฬาฯ) เล่มที่ ๑ วินัยปิฎก มหาวิภังค์ ภาค ๑ ข้อที่ ๑๖๓-๑๖๔ หน้าที่ ๑๓๕.

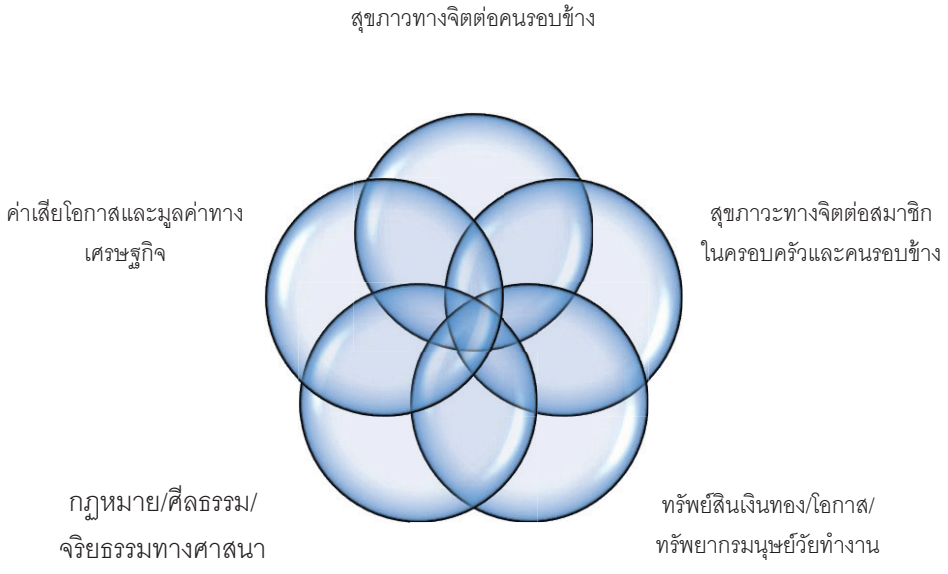
ว่าเป็นสิ่งที่มนุษย์สามารถเลือกได้หรือไม่ ? คำตอบคือนักคิดส่วนหนึ่งมองว่าได้ ดังปรากฏข้อมูลเป็นข้อเท็จจริงซึ่งในหลายประเทศมีกฎหมายอนุญาตให้ผู้ป่วยที่ได้รับรองจากแพทย์สารมารถทำการุณยฆาตได้ เช่น เนเธอร์แลนด์ (พ.ศ.๒๕๔๕) เบลเยียม (พ.ศ.๒๕๔๕) ลักซัมเบิร์ก (พ.ศ.๒๕๔๖) สวิตเซอร์แลนด์ เป็นประเทศที่มีผู้ป่วยต่างประเทศเดินทางไปเข้ารับการทำกรุณยฆาตจำนวนมาก เพราะมีกฎหมายอนุญาตให้ผู้ป่วยยุติชีวิตด้วยวิธี Physician Assisted Suicide (PAS) ตั้งแต่ปี ๒๔๘๕ มีสถาบันด้านการทำยุติการรักษาสำหรับผู้ป่วยต่างชาติ ที่เดียวในโลก คือ Dignitas Suicide Clinic สถาบันแห่งนี้มีบุคคลสำคัญหลายคนมาจบวาระสุดท้ายที่นี่ **ออสเตรเลีย** (พ.ศ.๒๕๖๐) ประเทศออสเตรเลียเพิ่งมีประกาศใช้กฎหมายภายในรัฐวิกตอเรีย Voluntary Assisted Dying Act ๒๐๑๗ แคนาดา (พ.ศ.๒๕๕๙) โคลอมเบีย (พ.ศ.๒๕๕๓) สหรัฐอเมริกา (๒๕๔๐) รวมทั้ง เยอรมนี ญี่ปุ่น อินเดีย เป็นต้น[๑๐]

อีกส่วนหนึ่งมองว่าไม่ได้ ดังปรากฏเป็นกฎหมายการห้ามหรือห้ามต่อพฤติกรรมของการฆ่าตัวตายในหลาย ๆ ประเทศด้วย ส่วนในประเทศไทยน่าจะจัดอยู่ในกลุ่มหลังดังปรากฏตาม พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ ๒๕๕๐ มาตรา ๑๒ ได้ระบุว่า ***"บุคคลมีสิทธิทำหนังสือแสดงเจตนาไม่ประสงค์จะรับบริการสาธารณสุข ที่เป็นไปเพียงเพื่อยืดการตายในวาระสุดท้ายของชีวิตตนหรือเพื่อยุติการทรมานจากการเจ็บป่วยได้ เมื่อผู้ประกอบวิชาชีพด้านสาธารณสุขได้ปฏิบัติตามเจตนา ของบุคคลตามวรรคหนึ่งแล้ว มิให้ถือว่าการกระทำนั้นเป็นความผิดและให้พ้นจากความรับผิดทั้งปวง"***[๑๑] ซึ่งกรณีของประเทศไทยของปฏิเสธการการให้ยา หรือการรักษาได้ซึ่งคงเป็นพัฒนาการอีกขั้นหนึ่งของสิทธิ์มนุษย์ในการรับและไม่รับการรักษาเพื่อยืดชีวิตหรือไม่ยืดชีวิต ประเด็นที่ยกมาคงเป็นเหตุผลของแต่ละพื้นที่ ซึ่งตรงนั้นคงสุดแต่ละฐานคิดของแต่ละส่วนของแต่ละพื้นที่และแต่ละประเทศ แต่อีกนัยหนึ่ง หากไปดูแนวคิดที่ปรากฏในงานทางด้านจริยศาสตร์ ส่วนใหญ่ จะมองว่าความตายเป็นเอกสิทธิ์ของผู้ตาย และมีสิทธิ์เลือกก็คงไม่ปาน แต่อีกนัยหนึ่งวิธีการความเหล่านั้นก็จะเป็นเรื่องของศาสตร์ที่ถูกนำมาใช้อธิบาย ใช้ฐานคิดของอะไร ก็จะตีความผ่านเรื่องนั้น ๆ ไปถามว่าผิดไหม คงไม่ได้ผิดอะไร แต่เป็นไปตาม **"ตรรกะ"** ของชุดเหตุผลที่นำมาตีความในเรื่องนั้น ๆ พื้นที่นั้น ๆ ประเทศนั้น ๆ

---

[๑๐] ทิพากร ไชยประสิทธิ์. ๑๑ ประเทศ กฎหมายไฟเขียว "ตายอย่างสงบ". **ข่าวไทยพีบีเอส.** วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔. ออนไลน์ https://news.thaipbs.or.th/content/๒๗๘๑๗๓

[๑๑] พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ สืบค้นจาก https://www.dms.go.th

ภาพที่ ๒ ผลกระทบจากการฆ่าตัวตาย (ภาพ : พระปลัดระพิน พุทฺธิสาโร,2564,)

จากภาพที่ ๒ การฆ่าตัวตายอาจไปสัมพันธ์กับ (ก) สุขภาวะทางจิตของคนรอบข้างเป็นความเสียใจ ความรู้สึกเสียดาย สร้อยเศร้าและความรู้สึกสูญเสีย (ข) ค่าเสียโอกาสทางเศรษฐกิจและสังคมหากเขายังอยู่ยังทำงานสร้างงานสร้างอาชีพอันพึงได้อีกเป็นจำนวนมากในวัยคนกำลังทำงานและสร้างอาชีพเป็นต้น (ค) เกณฑ์ทางกฎหมาย ศีลธรรม และค่านิยมที่ย้อนแย้งกับหลักการทางศาสนา แม้นัยหนึ่งการฆ่าตัวตายอาจเป็นทางออกและวิธีการในการแสดงออกต่อการปฏิเสธ หลีกหนี จนกระทั่งกลายเป็นการต่อต้านต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จนกลายเป็นพฤติกรรมและการกระทำที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งปัจจุบัน ดังนั้นวิธีการแสดงออกต่อความตายที่เกิดขึ้น จึงสัมพันธ์เนื่องต่อกับสมาชิกในสังคมในหลากหลายมิติดังปรากฏตามภาพที่ ๒

จากการสำรวจข้อมูลที่พบวิธีการฆ่าตัวตายที่สำรวจพบมีหลายวิธี จากงานวิจัยที่พบเรื่อง ***"ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตาย อำเภอจุน จังหวัดพะเยา"***[๑๒] โดยการศึกษาข้อมูล

---

[๑๒] กิตติวัฒน์ กันทะ ช่อผกา แสนคำมา ศศิธร กันทะ."ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตาย อำเภอจุน จังหวัดพะเยา". **วารสารวิชาการป้องกันควบคุมโรค สคร. ๒ พิษณุโลก.** ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๖๒) : ๑๖-๒๓.

ผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ ระหว่างวันที่ ๑ ตุลาคม ๒๕๕๙ ถึง ๓๐ กันยายน ๒๕๖๐ จำนวน ๘ ราย ผู้ให้ข้อมูลหลักเป็นญาติที่ใกล้ชิดกับผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ โดยใช้แบบบันทึกสอบสวนการฆ่าตัวตาย ผลการศึกษา พบว่า ผู้ที่ฆ่าตัวตายสำเร็จ เป็นเพศชาย ๖ ราย และเพศหญิง ๒ ราย ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ผู้ตายทั้ง ๘ รายใช้วิธีการผูกคอตาย ๖ ราย ยิงตัวตาย ๒ ราย ในจำนวนนี้ เคยบอกคนใกล้ชิดว่าจะฆ่าตัวตายหรืออยากตาย ๔ ราย ๒ ราย เคยพยายามฆ่าตัวตายมาก่อน ปัจจัยที่เป็นสาเหตุการฆ่าตัวตาย, ๑) สภาพร่างกายจากการมีโรคประจำตัว ผู้ตาย ๒ ใน ๘ ราย มีโรคประจำตัวหลายโรค ทั้งเบาหวาน ความดันโลหิตสูง ไตวายเรื้อรัง ๒) สภาพจิตใจ โดยผู้ตาย ๒ รายเป็นผู้ป่วยซึมเศร้าหรือมีอาการซึมเศร้า อีก ๓ รายเป็นผู้ป่วยจิตเภท มีประวัติการใช้สุรา และสารเสพติดแอมเฟตามีนมาก่อน มี ๑ ราย ไม่มีประวัติโรคประจำตัว ๓) สภาพครอบครัวและสังคม พบว่าแบบแผนของครอบครัวไม่ได้เอื้ออำนวยให้มีสุขภาพจิตที่ดี เช่น ลักษณะครอบครัวแตกแยกอาศัยอยู่บ้านเพียงคนเดียว ๔) ด้านเศรษฐกิจ พบว่าผู้ตาย ๕ รายมีปัญหาหนี้สินร่วมด้วย ๕) ด้านวัฒนธรรม และ สิ่งแวดล้อมพบว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้น ไม่มีทางออก บางรายเคยมีญาติฆ่าตัวตายด้วยวิธีเดียวกัน ๖) ปัจจัยอื่นๆ เช่น คนรักมีคนรักใหม่ สรุปผู้ที่ฆ่าตัวตายมักมีปัญหาด้านสุขภาพเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรัง มีโรคทางจิตเวช มีภาระหนี้สิน ขาดคนที่คอยให้คำปรึกษาช่วยเหลือ ผู้ที่ฆ่าตัวตายทุกรายมีบุคลิกเดิมเป็นคนใจร้อน เจ้าอารมณ์ และ ก่อนที่จะทำร้ายตนเองจะมีลักษณะแยกตัวไม่ชอบยุ่งเกี่ยวกับผู้อื่น

จากภาพรวมของผู้ที่ใช้ความรุนแรงเป็นเครื่องมือฆ่าตัวเอง จะมีลักษณะที่ใกล้เคียงกันในวิธีการดังกล่าวตามที่ยกมาของงานวิจัย ส่วนวิธีการฆ่าตัวตายก็มีหลากหลายวิธี เช่น การผูกคอ การใช้อาวุธปืน หรือมีด หรือการกินยา ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ง่ายและสามารถกระทำความรุนแรงต่อชีวิตตัวเองได้ง่าย รวมถึงจากแผนภาพ ๒ สะท้อนให้เห็นได้ถึงประเด็นร่วมในกรณีต่าง ๆ ทั้งในความสูญเสีย สุขภาวะ ค่าเสียโอกาสทางอาชีพ รายได้ในเชิงเศรษฐกิจ ค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงสุขภาวะทางจิตในทางการแพทย์ของสมาชิกในสังคม เรียกว่าญาติใกล้ชิดก็หดหู่ คนรับรู้ก็ห่อเหี่ยว รวมทั้งเป็นแบบอย่างให้เกิดภาพจำหรือกลายเป็นพฤติกรรมเลียนแบบของคนเมื่อประสบปัญหาได้ใช้วิธีการยุติ หรือหยุดโดยการทำลายตัวเองเป็นเครื่องมือหรือต่อสู้ ซึ่งทั้งหมดเป็นประเด็นร่วมของผู้เสียชีวิตในการใช้ความรุนแรงต่อชีวิตตนเองเป็นทางออก จึงทำให้เกิดความสูญเสียต่อชีวิต ทรัพย์สิน และอื่น ๆ ที่เกี่ยวเนื่องตั้งแต่อดีตจนกระทั่งปัจจุบัน

ผลกระทบและความเสียหายจากการฆ่าตัวตาย

จากงานวิจัยเรื่อง **“การฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในประเทศไทย : อุบัติการณ์ สาเหตุ และการป้องกัน.เวชบันทึกศิริราช”**[๑๓] ที่สะท้อนข้อมูลอันเป็นผลกระทบจากการฆ่าตัวตายว่า “ผลกระทบจากการฆ่าตัวตายส่งผลต่อตัววัยรุ่น ครอบครัว สถานศึกษา และสังคมรอบตัว”

การฆ่าตัวตายของวัยรุ่นเป็นปัญหาสำคัญที่เกิดขึ้นในยุคปัจจุบัน จากข้อมูลพบว่าสาเหตุการตายในวัยรุ่นในลำดับต้นๆ มาจากการฆ่าตัวตาย วัยรุ่นเป็นวัยที่มีพัฒนาการในแต่ละด้านที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ในขณะเดียวกันวัยรุ่นถือเป็นวัยที่เปราะบาง ต้องเผชิญกับปัญหาหลากหลายที่อยู่รอบตัว ทำให้บางครั้งวัยรุ่นเลือกที่จะจัดการปัญหาด้วยการฆ่าตัวตาย ผลกระทบจากการฆ่าตัวตายส่งผลต่อตัววัยรุ่น ครอบครัว สถานศึกษา และสังคมรอบตัววัยรุ่นรายดังกล่าว นำมาซึ่งความสูญเสียที่มีมูลค่ามหาศาล สาเหตุและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นทั้งด้านชีวภาพ จิตใจ และสังคมวิทยา มีความจำเพาะแตกต่างจากวัยอื่น

ข้อมูลจากรายงานของประเทศต่างๆ ทั่วโลกมีความแตกต่างกันในบางส่วน ขึ้นอยู่กับรูปแบบสังคม วัฒนธรรม และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง การป้องกันปัญหาการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นเป็นเรื่องที่หน่วยงานระดับนานาชาติให้ความสำคัญและกล่าวถึงอย่างมากบทความนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อทบทวนองค์ความรู้เรื่องอุบัติการณ์ สาเหตุ และการป้องกัน โดยรวบรวมมาจากการศึกษาและวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เพื่อให้ผู้อ่านได้ตระหนัก เห็นความสำคัญ เกิดความรู้ความเข้าใจ ปัญหาการฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในประเทศไทยและวัยรุ่นทั่วโลก และนำไปสู่การวางแผนป้องกันปัญหาต่อไปได้อย่างเหมาะสม

ย้อนกลับไปที่ทัศนะทางพระพุทธศาสนาการฆ่าตัวตายเป็น “บาป” ชนิดหนึ่ง ดังปรากฏเป็นทัศนและผลการศึกษาของนักวิชาการฝ่ายศาสนาไว้ว่า[๑๔]

---

[๑๓] สมบูรณ์ หทัยอยู่สุข. สุพร อภินันทเวช (๒๕๖๓). การฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในประเทศไทย : อุบัติการณ์สาเหตุ และการป้องกัน.**เวชบันทึกศิริราช.** ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม ๒๐๒๐) : ๔๐-๔๗.

[๑๔] ณัทธีร์ ศรีดี.พุทธจริยศาสตร์กับแนวคิดเรื่องการฆ่าตัวตาย.**วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์.** ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑(มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๒๕-๓๙.

การฆ่าตัวตายเป็นข้อเท็จจริงที่สามารถพบได้ในทุกสังคมในโลกนี้ ทั้งในอดีตและปัจจุบัน และศาสนาทุกศาสนายืนยันว่า การฆ่าตัวตายเป็นพฤติกรรมที่ไม่ควรทำและผิดศีลธรรม โดยเฉพาะพระพุทธศาสนา พระองค์ตรัสว่า “กิจฺโฉ มนุสฺสปฺปฏิลาโภ การได้เกิดเป็นมนุษย์เป็นสิ่งยากยิ่ง”

ฉะนั้นมนุษย์ควรรักษาชีวิต เพื่อพัฒนาตนเองไปสู่เป้าหมายสูงสุดในพระพุทธศาสนา กล่าวคือ พระนิพพาน อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาการฆ่าตัวตายในทัศนะพุทธจริยศาสตร์พบว่า การฆ่าตัวตายผิดทุกกรณี แต่มีบางกรณีที่พระพุทธเจ้าไม่ได้ทรงตำหนิ ดังจะเห็นได้จากกรณีของพระฉันนะเถระ และพระโคธิกะเถระ เนื่องจากทั้งสองกรณี พระเถระที่ฆ่าตัวตายนั้นได้บรรลุพระอรหันต์อันเป็นผลมาจากการปฏิบัติอย่างเคร่งครัด แต่ในกรณีอื่นๆ การฆ่าตัวตายผิดทุกกรณี เนื่องจากเป็นฆ่าตัวตายด้วยความอยากบางประการ กล่าวคือ ปรารถนาที่จะเกิดในภพภูมิที่ดีกว่า หรือคิดว่า ชีวิตหลังความตายประเสริฐกว่าการมีชีวิตอยู่ในปัจจุบัน

ดังนั้นการฆ่าตัวตายเป็นความผิดบาปในทางศาสนา ส่งผลกระทบต่อหลักการทางศาสนาทั้งในมติของพุทธ[๑๕] คริสต์[๑๖] อิสลาม[๑๗] หรือศาสนาอื่นๆด้วย ส่วนผลกระทบอื่น ๆ ที่เนื่องด้วยสังคมเศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ล้วนเนื่องกันดังปรากฏในแผนภาพที่ ๒ ที่เป็นความเสียใจ สุขภาวะของสมาชิกในครอบครัว ค่าเสียโอกาสต่อรายได้ในเชิงเศรษฐกิจ ค่านิยมทางสังคมและวัฒนธรรม รวมไปถึงสุขภาวะทางจิตในทางการแพทย์ของสมาชิกในสังคม ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับความตายของน้องสาวผู้เขียนที่เมื่อสอบถามจากญาติใกล้ชิดทุกคนยังมีภาพจำและความรู้สึกในด้านสุขภาวะต่อการสูญเสียอยู่ ดังนั้นความตายด้วยการฆ่าตัวตายจึงคงเป็นปัญหาในมิตินี้และส่งผลกระทบดังปรากฏเป็นข้อมูลตามที่ยกมาด้วยเช่นกัน

---

[๑๕] Damien Keown.Buddhism and Suicide: The Case of Channa. Volume ๓ , ๑๙๙๖.

[๑๖] สุวรรณา สถาอานันท์.‘ชีวิตและความตายตามคติคริสตศาสนา’ ใน **มุมมองเรื่องความตายและภาวะใกล้ตาย.** นายแพทย์ประสาน ต่างใจ บรรณาธิการวิชาการ ธนพรรณ สิทธิสุนทร บรรณาธิการเรื่อง. (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ. ๒๕๓๙)

[๑๗] มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ. แนวคิดทางศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการวิจัยทางการแพทย์สมัยใหม่. (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ,๒๕๔๘). Lester, D. "Suicide and Islam". **Archives of Suicide Research.** Vol ๑๐, No.๑, ๒๐๐๖: ๗๗–๙๗.

ภาพที่ ๓ สถิติและผลกระทบจากการฆ่าตัวตายที่มีข้อมูลยืนยันว่ามีค่าความเสียหาย กว่าปีละ ๔๐๐ ล้านบาท (ภาพ : กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล)[๑๘]

บทสรุป

การเขียนนี้เป็นการสะท้อนถึงน้องที่ใช้ชีวิตเป็นเครื่องมือในการแสวงหาความรู้ที่ว่าด้วยความรัก ชีวิต และการเดินทาง มีทุกข์ เศร้า ปนโศก เป็นเรื่องปกติของมนุษย์ทั่วไป ไม่ได้มีอะไรที่ผิดปกติไปเสียทีเดียว แต่ทั้งหมดสะท้อนให้เห็นว่าชีวิตที่ต้องเดินทางไกล หนทางยังอีกยาวไกล ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงอารมณ์และความรู้สึก รวมทั้งความจริงของชีวิต ที่ต้องเดินทางกันต่อไป (๑) ความตายของผู้เสียชีวิต อาจเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า ในชีวิตที่หนัก ยังมีคนที่หนักกว่า และในความหนักนั้นขอให้พยายามจนถึงที่สุดแล้วค่อยแสดงออกกับมัน แม้จะเจ็บปวดทุรนทุราย แต่ อย่างไรเสียต้องผ่านมันไปได้ไม่ว่าจะด้วยเหตุผล หรือสาเหตุใด ก็ตาม (๒) แม้ผ่านไม่ได้ ก็ลองอีกครั้ง กลั้นใจอีกอึดหนึ่ง ทั้งหาวิธีการอื่น ๆ นอกเหนือการใช้ความรุนแรงต่อชีวิตตนเอง มนุษย์โดยธรรมชาติรักสุข เกลียดทุกข์ และในความรักสุขเกลียดทุกข์เหล่านั้น ความรักและเกลียดจะ

---

[๑๘] กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล.**เจาะปัญหาฆ่าตัวตายในสังคมไทย สาเหตุการตายผิดธรรมชาติสูงอันดับ ๒ รองจากอุบัติเหตุ.** สืบค้นจาก https://www.hfocus.org/content/๒๐๑๙/๐๕/๑๗๑๔๐

เป็นหนทางที่สุดไม่ได้ แต่ให้ลองปรับวิธีคิดอีกครั้งหนึ่ง ครอบครัว พ่อแม่ พี่น้อง คนรอบข้าง คนที่ห่วงใยอื่น ๆ คนที่เป็นเพื่อนยังมีอีกมาก ที่จะคอยประคองช่วยให้ชีวิตก้าว หรือขยับก้าวไปอีกได้ (๓) ความสูญเสียเป็นเรื่องปกติ ในความหมายคือ มีได้มีเสีย เป็นของคู่กันตามหลัก “โลกธรรม” ๘ ตามแนวคิดทางพระพุทธศาสนา ปรับสมดุลทางความคิดให้ได้ เวลาในของคู่กันมีสภาพ “เปลี่ยน” เป็นเรื่องปกติ สุข ไม่สุข ดีใจ เสียใจ เป็นของคู่กัน เพียงแต่ปรับอารมณ์ที่เข้ามากระทบให้ได้ ทำชีวิตให้สมดุลต่อไป ในวิธีการของทางเดินชีวิตมีอีกหลายวิธี ที่นอกเหนือจากการใช้วิธีการใด วิธีการหนึ่งในการกระทำความรุนแรงต่อชีวิตตนเอง ตายนะตายแน่ แต่ตายแล้วให้เกิดคุณูปการอีกหน่อย และเปรียบเทียบกับคนอื่น ๆ ว่าเรายังสบาย ไปได้ ดีกว่า แต่ “ใจ” กับการรับ “แบกรับ” น้ำหนักไม่เท่ากัน ก็เข้าใจ แต่ถ้าเรารับน้ำหนักด้วยใจที่หนักขึ้น ชีวิตอาจผ่านจุดหนักตรงนี้ไปได้ ขอแสดงความไว้อาลัยต่อการสูญเสียทั้งผู้จากไปและผู้อยู่ด้วยความระลึกถึงมิตรภาพที่เคยมีต่อกัน ด้วยไมตรีจิต ขอใช้บทบันทึกนี้เป็นสรุปให้น้องไปสู่สุคติภพภูมิที่ไปตามคติตามความเชื่อชาวพุทธด้วยเทอญ

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎา ศุภวรรธนะกุล.**เจาะปัญหาฆ่าตัวตายในสังคมไทย สาเหตุการตายผิดธรรมชาติสูงอันดับ ๒ รองจากอุบัติเหตุ.** สืบค้นจาก https://www.hfocus.org/content/๒๐๑๙/๐๕/๑๗๑๔๐

กิตติวัฒน์ กันทะ ช่อผกา แสนคำมา ศศิธร กันทะ.“ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการฆ่าตัวตาย อำเภอจุน จังหวัดพะเยา”. **วารสารวิชาการป้องกันควบคุมโรค สคร. ๒ พิษณุโลก.** ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๖๒) : ๑๖-๒๓.

ดิเรก ด้วงลอย และคณะ. **ประวัติศาสตร์ท้องถิ่นบ้านสวน สุโขทัย.** พระนครศรีอยุธยา : มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.๒๕๖๓.

ทิพากร ไชยประสิทธิ์. ๑๑ ประเทศ กฎหมายไฟเขียว “ตายอย่างสงบ”. **ข่าวไทยพีบีเอส.** วันพฤหัสบดีที่ ๒๕ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๔. ออนไลน์ https://news.thaipbs.or.th/content/๒๗๘๑๗๓

ณัทธีร์ ศรีดี.พุทธจริยศาสตร์กับแนวคิดเรื่องการฆ่าตัวตาย.**วารสาร มจร พุทธศาสตร์ปริทรรศน์.** ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๐) : ๒๕-๓๙.

พุฒิรักษ์ รักษ์ย่อง, พนิตตา เส็งทอง,ธนัช กนกเทศ. แนวทางการจัดการระบบสุขภาพระดับอำเภอเพื่อการแก้ไขปัญหาการพยายามฆ่าตัวตายและการฆ่าตัวตายสำเร็จ อำเภอ

พรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก".**วารสารสาธารณสุขศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร.** ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑,(มกราคม-เมษายน ๒๕๖๓):๖๖-๘๐.

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ สืบค้นจาก https://www.dms.go.th

มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกฉบับภาษาไทย ฉบับจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มาโนชย์ หล่อตระกูล. การประเมินความเสี่ยงต่อการฆ่าตัวตาย. **วารสารรามาธิบดีเวชสาร.** ปีที่ ๓๔ ฉบับที่ ๔ (ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๓). ๑๘๗-๑๘๙.

มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ. **แนวคิดทางศาสนาอิสลามเกี่ยวกับการวิจัยทางการแพทย์สมัยใหม่.** กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ,๒๕๔๘.

รตพร ปัทมเจริญ."การฆ่าตัวตาย : ปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรม" **วารสารวิชาการคณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี.** ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๒): ๗-๒๔.

สมบูรณ์ หทัยอยู่สุข. สุพร อภินันทเวช (๒๕๖๓). การฆ่าตัวตายของวัยรุ่นในประเทศไทย : อุบัติการณ์ สาเหตุ และการป้องกัน.**เวชบันทึกศิริราช.** ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ มกราคม - มีนาคม ๒๕๖๓: ๔๐-๔๗.

สุวรรณา สถาอานันท์.'ชีวิตและความตายตามคติคริสตศาสนา' ใน **มุมมองเรื่องความตายและภาวะใกล้ตาย.** นายแพทย์ประสาน ต่างใจ บรรณาธิการวิชาการ ธนพรรณ สิทธิสุนทร บรรณาธิการเรื่อง. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์คบไฟ. ๒๕๓๙.

Alexander H. Leighton and Charles C. Hughes. Notes on Eskimo Patterns of Suicide.**Southwestern Journal of Anthropology.**Vol. 11, No. 4 (Winter, 1955), pp. 327-338. https://www.jstor.org/stable/3628908?seq=1

Damien Keown.Buddhism and Suicide: The Case of Channa. Volume 3 , 1996.

Emile Durkheim. **Suicide : A Study in Sociology.** Oxfordshire, Routledge, 2002.

Joel Greenberg. Jim Jones: The Deadly Hypnotist. **Science News,** Vol. 116, No. 22 (December. 1, 1973), pp. 378-379.

Lester, D. "Suicide and Islam". **Archives of Suicide Research.** Vol 10, No.1, 2006: 77-97.

ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล มีผลผูกพันตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา

INTERPERSONAL RELATIONS BINDING UNDER THE AGREEMENTS MUST BE KEPT

พระครูวินัยธรเอก ชินวโส*

Phrakhruwinaithorn Ek Jinavamso

บทคัดย่อ

สังคมนั้นมีพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เชื่อมโยงซับซ้อนมากขึ้น กลไกประการหนึ่งในอันที่จะกำหนดสิทธิหน้าที่และพันธกรณีระหว่างบุคคลเข้าด้วยกัน ให้มีความชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้หลัก“สัญญาต้องเป็นสัญญา”หรือ “Pacta Sunt Servanda” เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วคู่สัญญาต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ทำขึ้น เพราะถือว่าสัญญาเกิดขึ้นโดยความสมัครใจไม่มีการข่มขู่ สำคัญผิด หรือกลฉ้อฉล หากคู่สัญญาตกลงเข้าทำสัญญากันด้วยความสมัครใจและสัญญานั้นๆ ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่สัญญาจะต้องผูกพันตามข้อสัญญานั้นๆ อย่างเคร่งครัด ซึ่งองค์ประกอบหลักของการเกิดสัญญา จะต้องมีคำเสนอ เป็นการแสดงเจตนาขอทำสัญญา และคำสนองคือการแสดงเจตนาตอบรับทำสัญญาตามคำเสนอ การแสดงเจตนาทำคำเสนอ และมีผู้แสดงเจตนาทำคำสนองตอบรับคำเสนอนั้น โดยที่คำเสนอและคำสนองดังกล่าวถูกต้องตรงกันในทุกข้อทุกประการ สัญญาย่อมถือกำเนิดขึ้น หลักการดังกล่าวเป็นหลักพื้นฐานของสัญญาทุกฉบับ และเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับในระบบกฎหมายทุกระบบ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเอกชน กฎหมายมหาชน หรือแม้แต่ในกฎหมายระหว่างประเทศเอง ก็ได้นำหลักการดังกล่าวมาเป็นหลักการพื้นฐานในเรื่องการทำสนธิสัญญาต่างๆ เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างต้องให้ความเคารพต่อสัญญาที่เกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาตน และคู่สัญญาต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่หรือพันธกรณี (Obligation) ต่อกันที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ในสัญญาตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา “Pacta sunt servanda”

คำสำคัญ : กฎหมาย, สัญญาต้องเป็นสัญญา

---

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย, Email : eak_mcu1@hotmail.com

Abstract

The communities have interpersonal relations of development more connected. One process that defines rights, duties and obligations between people together to make it clear and concrete under “the agreements mush be kept” or “Pacta Sunt Servanda”. When the agreement has already happened, the parties mush comply. Because considered the agreement was made voluntarily, no intimidate, wrong or fraudulent. If the parties agreed to make the agreement voluntarily, no against the law or peace and good morals of the people, the parties must be bound by the agreement strictly. The main elements of the contract must have a proposal to intent to make the agreement and “response” is respond to the proposal. That proposal and response must be correct in all respects. So the agreement is arose. This principle is the principle of every the agreement and has been accepted by every system of law. Even the International law used this principle as a basis for making treaties. When the agreement happened, the each parties respect that the agreement. Each the parties had duty and obligation the each other and comply with the stipulated agreements according the agreements must be kept or “Pacta Sunt Servanda”.

Keywords: Law, The agreements must be kept (Pacta sunt servanda)

บทนำ

นับแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน สังคมนั้นมีพัฒนาการของความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เชื่อมโยงซับซ้อนมากขึ้นโดยลำดับดังนั้น กลไกประการหนึ่งในอันที่จะกำหนดสิทธิหน้าที่และพันธกรณีระหว่างบุคคลเช่นว่านั้นเข้าด้วยกัน ให้มีความชัดเจนอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้หลัก “สัญญาต้องเป็นสัญญา”หรือ “Pacta Sunt Servanda”[๑] เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้วคู่สัญญาต้อง

[๑]จุมพต สายสุนทร,**“กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม ๑”, พิมพ์ครั้งที่ ๘,** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๒).

ปฏิบัติตามสัญญาที่ทำขึ้น เพราะถือว่าสัญญาเกิดขึ้นโดยความสมัครใจไม่มีการข่มขู่ สำคัญผิด หรือกลฉ้อฉล หากคู่สัญญาตกลงเข้าทำสัญญากันด้วยความสมัครใจและสัญญานั้นๆ ไม่ขัดต่อกฎหมายหรือความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน คู่สัญญาจะต้องผูกพันตามข้อสัญญานั้นๆ อย่างเคร่งครัด หลักกฎหมายเรื่องสัญญาต้องเป็นสัญญามีรากฐานมาจากสัญญาของ praetor ดังที่ว่า ข้าฯ จะบังคับตามข้อตกลงในรูปแบบของสัญญา ซึ่งได้มีการกระทำขึ้นโดยไม่มีความมุ่งร้ายหรือฝ่าฝืนต่อบทบัญญัติของกฎหมาย มติของประชาชน โดยรวมคำสั่งของสภา หรือดำรัสขององค์จักรพรรดิ หรือกลฉ้อฉล และกรณีคล้ายคลึงกัน[๒] และต่อมาได้กลายมาเป็นหลักกฎหมายทั่วไป โดยนักกฎหมายทางศาสนา[๓] ซึ่งมีหลักว่า เมื่อบุคคลตกลงเข้าทำสัญญาต่อกัน เมื่อเกิดเป็นสัญญาขึ้นแล้วสัญญาย่อมก่อให้เกิดหนี้ หรือหน้าที่ที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญาอย่างเคร่งครัด เนื่องจากว่าเมื่อเข้าทำสัญญาย่อมมีอิสระในการตัดสินใจ ที่จะเข้าทำสัญญาหรือไม่ได้เองโดยไม่ถูกแทรกแซงโดยอำนาจ ของกฎหมายและโดยหลักแล้วในการเข้าทำสัญญา คู่สัญญาถูกสันนิษฐานไว้ก่อนว่า มีความเท่าเทียมกันในการเข้าทำสัญญา เพราะฉะนั้นคู่สัญญาจึงต้องเคารพและปฏิบัติตามสัญญาที่ตนทำไว้ ดังนั้นหลัก Pacta Sunt Servanda จึงเป็นหลักที่ว่าเมื่อคู่สัญญาทำความตกลงใดๆ ไว้จะต้องเคารพในข้อตกลงนั้นคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะปลดเปลื้องตนเองจากความผูกพันที่เกิดจากการตกลงโดยสมัครใจไม่ได้ซึ่งก็คือ หลักความศักดิ์สิทธิ์ของสัญญา Sanctity of Contrac นั่นเอง

ความเป็นมาของหลักสัญญาต้องเป็นสัญญาหลัก Pacta sunt Servanda เป็นหลักกฎหมายที่มีมาจากแนวความคิดในทางศาสนา และศีลธรรมเป็นสำคัญ กล่าวคือในศาสนาคริสต์ในพระคัมภีร์เก่า Old Testament ได้มีการกล่าวว่าเมื่อมนุษย์ได้ปฏิญาณตนต่อพระเจ้าหรือได้สาบานตน ที่จะผูกพันตามคำมั่นสัญญาแล้ว เขาไม่อาจที่จะไม่กระทำตามที่กล่าวได้ แต่จะต้องปฏิบัติตามในทุกๆ สิ่งที่กล่าวไว้ (When a man makes avow to the Lord or takes an oath to obligate himself by apledge, he must not break his word but must do everything he said) และในพระคัมภีร์ใหม่ ได้กล่าวไว้ว่าถ้าเรากล่าวว่าใช่ก็ต้องใช่ ถ้ากล่าวว่าไม่ก็ต้องไม่ (Let your'yes'be'yes' and your 'be 'no,) ในกฎหมายมุสลิมบทที่ ๕ ของ

---

[๒] อนงค์ สมบุญเจริญ, "ปัญหาการเปลี่ยนแปลงไปซึ่งมูลแห่งในสัญญา",**วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙).

[๓] Reinhard Zimmerman, **The law of Obligation Roman Foundation of the Civil Tradition,** (Cape Town : Juta & Co, Ltd, 1992).

คัมภีร์อันกุระอานซึ่งเป็นบทในเรื่องของสัญญากล่าวไว้ว่า ผู้ที่เชื่อจงปฏิบัติตามพันธสัญญาของตน (O ye who believe! Fulfill (all) obligations) ในกฎหมายโรมันซึ่งเป็นกฎหมายที่เป็นแม่แบบของกฎหมายในยุคปัจจุบันได้กล่าวว่า pacta sunt servanda ex fide bona คือ ข้อตกลงต่างๆ จะต้องได้รับการปฏิบัติตามโดยสุจริต หลัก pacta sunt servanda ได้รับการยอมรับนับถือเป็นหลักกฎหมายใหญ่ในเรื่องของสัญญาโดยเฉพาะ ในศตวรรษที่ ๑๘ - ๑๙ ที่ความคิดที่เกี่ยวกับหลักเสรีภาพในการทำสัญญา (Freedom of Contract) และลัทธิเสรีนิยมทางเศรษฐกิจมีอิทธิพลต่อแนวความคิดทางการเมืองและเศรษฐกิจนิยมสูงสุดไปด้วย เนื่องจากลัทธิเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ laissez-faire, laissez-passer เห็นว่าบุคคลทุกคนมีเสรีภาพในการดำเนินการใดๆ ได้เอง เว้นแต่ในกรณีเพื่อประโยชน์ส่วนรวม ก็อาจถูกจำกัดเสรีภาพลงได้บ้าง สำหรับกฎเกณฑ์ ที่จะใช้บังคับกันในสังคมควรจะเป็นกฎเกณฑ์ที่เกิดจากเจตนาของคู่สัญญา ที่มีความเท่าเทียมกันเป็นผู้กำหนดขึ้น ดังนั้นแนวคิดนี้เจตนาของคู่สัญญาจึงถือว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ ที่คู่สัญญาจะต้องปฏิบัติต่อกันอันนำไปสู่หลักความศักดิ์สิทธิ์ของเจตนา (The Autonomy of the Will) ซึ่งเป็นหลักที่ว่าบุคคลมีเสรีภาพในการทำสัญญาได้อย่างเต็มที่ รัฐจะเข้ามาเกี่ยวข้องได้เฉพาะกรณีที่เป็นเรื่องของความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้นจากหลักนี้ บุคคลทุกคนจึงมีอิสระ และเสรีภาพในการทำสัญญาผูกพันตนหรือไม่ได้เอง และเมื่อสัญญาเกิดจากการตัดสินใจที่อิสระ ของคู่สัญญาหนี้ที่เกิดขึ้นจากสัญญาที่ทำโดยสมัครใจ จึงเป็นหนี้ที่ยุติธรรมสำหรับคู่สัญญา คู่สัญญาจึงมีหน้าที่ต้องปฏิบัติตามสัญญาอย่างเคร่งครัด[๕]

ดังนั้นหลักสัญญาต้องเป็นสัญญาซึ่งเป็นหลักที่ว่าเมื่อคู่สัญญาได้ตกลงเข้าทำสัญญาต่อกันแล้วและสัญญาดังกล่าวเป็นผลสมบูรณ์ก่อให้เกิดหนี้ที่จะต้องปฏิบัติการชำระหนี้นั้น ก็จะมีผลผูกพัน ให้คู่สัญญาที่มีหน้าที่ตามสัญญาที่จะต้องปฏิบัติตามสัญญาที่ตกลงกันไว้ คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่สามารถเปลี่ยนแปลงหนี้ตามสัญญาได้ และหากมีการไม่ปฏิบัติตามสัญญาที่ทำไว้ รัฐก็จะเข้ามาบังคับให้ปฏิบัติตามได้ในฐานะที่เป็นผู้ดูแลกฎหมายและสังคม โดยการใช้อำนาจในทางตุลาการมาบังคับกับคู่สัญญา

จากการพิจารณาหลักสัญญาต้องเป็นสัญญาเป็นหลักที่อยู่เบื้องหลังรัฐ กฎหมายในส่วนที่เกี่ยวกับเรื่องสัญญาและหนี้ในแทบจะทุกเรื่อง แม้จะไม่มีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนแต่ก็จะ

---

[๕] ดาราพร ถิระวัฒน์, **“กฎหมายสัญญา : สถานีใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาไม่เป็นธรรม”,** (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,๒๕๔๒).

เห็นได้ว่าเป็นหลักทั่วไปของสัญญาและหนี้ คือเมื่อบุคคลเข้าทำสัญญาต่อกันแล้วจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงที่ทำกันไว้ เว้นแต่ในบางเรื่องที่กฎหมายบัญญัติ ว่าไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามสัญญาก็ได้ เช่น ข้อสัญญาที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือข้อสัญญาที่เป็นการพ้นวิสัยที่จะปฏิบัติได้ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ข้อสัญญาดังกล่าวตกเป็นอันโมฆะ กล่าวคือ สัญญานั้นไม่มีผลบังคับใช้ คู่สัญญาจึงไม่จำเป็นต้องปฏิบัติตามสัญญาได้

ที่มาวิวัฒนาการของหลัก Pacta sunt servanda

หลัก Pacta sunt servanda หรือหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา เริ่มมีวิวัฒนาการมาจากความเชื่อของคนในยุคโบราณ โดยชาวอียิปต์และชาวจีน มีความเชื่อว่าเทพเจ้าของตนในคู่สัญญาแต่ละฝ่ายมีส่วนในการสรรค์สร้างสัญญาขึ้น และเทพเจ้าเปรียบเสมือนหลักประกันและเครื่องช่วยให้คู่สัญญานั้น รู้สึกถึงความผิดในการที่จะละเมิดสัญญา จากความเชื่อดังกล่าว ทำให้เกิดพัฒนาการของหลัก Pacta sunt servanda ซึ่งได้ถูกยึดโยงเข้ากับความเชื่อหรือคำสอนทางศาสนาและศีลธรรมในรูปแบบต่างๆ ดังเช่น

ในศาสนาคริสต์ คัมภีร์ Old Testament ของ ได้กล่าวในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิญาณตนหรือการสาบานตนต่อพระเจ้าว่า เมื่อมนุษย์ได้ปฏิญาณตนต่อพระเจ้า หรือได้ให้สัตย์สาบานที่จะผูกพันตามคำมั่นสัญญาแล้ว เขาผู้นั้นจะต้องไม่ผิดคำพูด แต่จะต้องปฏิบัติตามทุกสิ่งที่ได้กล่าวไว้ในศาสนาอิสลาม หลัก Pacta sunt servanda ก็ยังคงเป็นพื้นฐานของหลักคำสอนในศาสนาที่ว่า “ชาวมุสลิมจะต้องปฏิบัติตามข้อบัญญัติของศาสนา” ซึ่งหลักนี้ได้ปรากฏในอีกหลายแห่งในคัมภีร์อัลกุรอาน เช่น ในสูเราะฮฺ อัล-มาอิดะฮฺ ข้อ ๑ ได้บัญญัติว่า “บรรดาผู้ศรัทธาทั้งหลายจงปฏิบัติตามสัญญาให้ครบถ้วนเถิด

ในกฎหมายโรมัน การทำสัญญาของชาวโรมันจะต้องยึดถือตามแบบพิธีเป็นหลัก กล่าวคือ ชาวโรมันจะทำสัญญาได้แต่เฉพาะกรณีที่สัญญานั้นอยู่ในรูปแบบ ของสัญญาที่กฎหมายกำหนดเท่านั้น หากชาวโรมันทำสัญญา นอกเหนือไปจากแบบที่กฎหมายกำหนด สัญญานั้นย่อมไม่อาจใช้บังคับกันได้ นอกจากกฎหมายโรมันจะจำกัดรูปแบบของสัญญาแล้ว ยังจำกัดประเภทของบุคคล ที่จะสามารถเข้าทำสัญญาด้วย โดยบุคคลที่สามารถเข้าทำสัญญาได้จะถูกจำกัดเพียงเฉพาะชายผู้เป็นหัวหน้าครอบครัวเท่านั้น หากเป็นบุตร หรือภรรยาในบ้านไม่อาจมีสิทธิ ที่จะเข้าทำสัญญาตามกฎหมายได้ แต่ต่อมาในสมัยคริสต์ศตวรรษที่ ๑๐ หรือยุคฟิวดัล (Feudalism) การทำสัญญาในสมัยนี้จะยึดถือศรัทธาระหว่างคู่สัญญา และความซื่อสัตย์ของคู่สัญญาเป็นหลัก

ต่อมากฎหมายโรมันได้ถูกอิทธิพลความเชื่อของศาสนาคริสต์ เข้ามาครอบงำ ซึ่งคำสอนในศาสนาคริสต์ ในยุคสมัยนั้น ได้ให้ความสำคัญกับหลักการเคารพและปฏิบัติตามสัญญา ทำให้รูปแบบในการทำสัญญาจะต้องมีการให้คำสัตย์สาบาน เป็นการยืนยันการทำสัญญาตามแบบพิธี และจะต้องกระทำต่อหน้าพยาน[๕]

ต่อมาในยุคคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งได้รับอิทธิพลของลัทธิเสรีนิยมทางเศรษฐกิจ ซึ่งส่งผลไปยังแนวคิดในเรื่องการทำสัญญา ทำให้เกิดหลักเสรีภาพในการทำสัญญาเกิดขึ้น (Freedomof contract) โดยในยุคนี้เห็นว่าบุคคลทุกคนมีสิทธิและเสรีภาพในการที่จะกระทำการใดๆ แต่เสรีภาพนั้นอาจถูกจำกัดจากรัฐได้ ในบางกรณีหากเป็นไปเพื่อประโยชน์ส่วนรวม และกฎเกณฑ์ที่ใช้บังคับในสังคมนั้น จะต้องเป็นกฎเกณฑ์ ที่เกิดขึ้นจากเจตนาของคู่สัญญาที่เท่าเทียมกัน เป็นผู้กำหนดซึ่งการให้ความสำคัญของเจตนาแห่งคู่สัญญานี้เอง ที่นำไปสู่หลักความศักดิ์สิทธิ์ในการแสดงเจตนา (The Autonomy of the Will) กล่าวคือ บุคคลย่อมมีเสรีภาพในการทำสัญญาอย่างเต็มที่ โดยที่รัฐไม่อาจยื่นมือเข้ามาแทรกแซงได้ เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน ดังนั้นหนี้ที่เกิดจากการเข้าผูกพันตนทำสัญญาโดยสมัครใจ จึงเป็นหนี้ที่ยุติธรรมสำหรับคู่สัญญา ที่จะต้องปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด ดังนั้น เห็นได้ว่าหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา Pacta sunt servanda มีพื้นฐานมาจากหลักเสรีภาพในการแสดงเจตนา ซึ่งทำให้คู่สัญญาเมื่อได้มีเจตนาตกลงเข้าทำสัญญาต่อกันด้วยความสมัครใจแล้ว ย่อมต้องผูกพันตนภายใต้ข้อตกลงในสัญญาที่ตนได้แสดงเจตนาให้ไว้ และจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงในสัญญานั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะแก้ไขเปลี่ยนแปลงหรือยกเลิกเพิกถอนการแสดงเจตนาที่ได้ให้ไว้ในสัญญาแต่โดยลำพังมิได้ และหากมีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญากฎหมายก็จะบังคับการให้เป็นไปตามข้อผูกพันนั้น ปัจจุบันหลัก Pacta sunt servanda เป็นที่ยอมรับกันอย่างแพร่หลายทั้งในกฎหมายภายในประเทศ และกฎหมายระหว่างประเทศ สำหรับหลัก Pacta sunt servanda ในกฎหมายระหว่างประเทศนั้น ได้ถูกนำมาใช้กับหลักในการทำสนธิสัญญา โดยได้ถอดแบบมาจากหลักกฎหมายภายในประเทศ ในเรื่องการทำสัญญานั่นเอง โดยหากย้อนกลับไปในสมัยโรมัน ซึ่งได้แบ่งประเภทของกฎหมาย ที่บังคับใช้ในโรมันออกเป็น ๒ ประเภท กล่าวคือ ius civile ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับระหว่างพลเมืองโรมัน

---

[๕]ปารวี พิสิฐเสนากุล, “หลัก Clausula Rebus Sic Stantibus ในสัญญาทางปกครอง”, **วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์,**(บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

ด้วยกันในการทำสัญญา และ ius gentium ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับระหว่างพลเมืองโรมันกับชาวต่างชาติ (กฎหมายระหว่างประเทศในสมัยนั้น) สำหรับกฎหมาย ius gentium ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใช้บังคับระหว่างพลเมืองโรมันกับชาวต่างชาติ การทำสัญญาระหว่างกันไม่จำต้องกระทำตามแบบแผนหรือแบบพิธีแต่อย่างใด ดังนั้นคำว่า pactum หรือ pacta ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ ซึ่งมีที่มาจากกฎหมายโรมัน ius gentium ดังกล่าว จึงมีลักษณะอย่างกว้างซึ่งแสดงความผูกพันทางกฎหมายที่เกิดขึ้นระหว่างตัวกระทำการโดยไม่ยึดติดกับเฉพาะสัญญา ที่อยู่ในรูปของแบบแผน แนวความคิดนี้ได้รับความนิยมและสนับสนุนจากนักกฎหมายระหว่างประเทศที่มีชื่อหลายท่าน ไม่ว่าจะเป็น Josef Kunz หรือ DionisioAnzilotti หรือ Maurice Bourquin หรือ Suzanne Bastid ซึ่งต่างมีแนวความเห็นในเรื่องนี้ว่า หลัก Pacta sunt servanda ในบริบทของกฎหมายระหว่างประเทศนั้นสามารถใช้ได้กับนิติสัมพันธ์ระหว่างประเทศได้ในทุกรูปแบบและปรับใช้ได้ทุกเมื่อ ที่มีการตกลงผูกพันกันตามกฎหมาย แม้ว่าสนธิสัญญาหรือข้อตกลงที่ ทำขึ้นระหว่างกันนั้นจะไม่ได้ทำในลักษณะที่เป็นทางการ (Formal) ก็ตาม แต่เมื่อความตกลงระหว่างประเทศดังกล่าวได้เกิดขึ้นแล้ว รัฐคู่ภาคีที่ได้ร่วมกันทำข้อตกลงระหว่างประเทศนั้นย่อมต้องผูกพันอยู่ภายใต้พันธกรณีตามที่ได้ตกลงกันไว้และจะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงนั้นด้วยความสุจริต ตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา Pacta sunt servanda ด้วยในอนุสัญญากรุงเวียนนา ว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญา ค.ศ. ๑๙๖๙ ได้นำหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา Pacta sunt servanda ดังกล่าวมาบัญญัติไว้ในมาตรา ๒๖ ว่า “ทุกสนธิสัญญาที่มีผลใช้บังคับย่อมผูกพันรัฐภาคีแห่งสนธิสัญญาและรัฐภาคีแห่งสนธิสัญญานั้นจะต้องปฏิบัติตามสัญญาด้วยความสุจริต”

องค์ประกอบของการเกิดสัญญา ตามหลัก Pacta sunt servanda

๑) คำเสนอ (Offer) คำเสนอ เป็นการแสดงเจตนาขอทำสัญญา ดังนั้น เมื่อคำเสนอเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงเจตนาจึงต้องอยู่ภายใต้ บทบัญญัติทั่วไปในเรื่องของการแสดงเจตนาและการถอนการแสดงเจตนาด้วย กล่าวคือ หากเป็นการแสดงเจตนาต่อบุคคลที่อยู่เฉพาะหน้า คำเสนอนั้นจะมีผลก็ต่อเมื่อ ผู้รับการแสดงเจตนาได้ “ทราบ” การแสดงเจตนาทำคำเสนอนั้น สำหรับการแสดงเจตนาต่อบุคคลซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้า คำเสนอนั้นจะมีผลก็ต่อเมื่อคำเสนอได้ “ไปถึง” ผู้รับการแสดงเจตนานั้น และตราบใดที่คำเสนอนั้นยังไม่ได้ไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา คำเสนอนั้นจึงยังไม่มีผล ผู้ทำคำเสนอย่อมสามารถบอกถอนคำเสนอนั้นได้เสมอ แต่การ

บอกถอนคำเสนอนั้นจะต้องไปถึงผู้รับการแสดงเจตนาก่อนหรืออย่างน้อยที่สุด ไปถึงผู้รับการแสดงเจตนาพร้อมกับคำเสนอนั้นด้วย[๖] คำเสนอหรือการแสดงเจตนาขอทำสัญญานั้นจะต้องมีความชัดเจนแน่นอนเพียงพอที่จะถือเป็นข้อผูกพันในสัญญาได้ กล่าวคือ คำเสนอนั้นจะต้องชัดเจนเพียงพอที่หากผู้รับการแสดงเจตนาได้แสดงเจตนาทำคำสนองตอบกลับมาจะทำให้สัญญาเกิดขึ้นได้ แต่หากการแสดงเจตนาทำคำเสนอนั้นไม่ชัดเจนเพียงพอ และเมื่อมีการทำคำสนองตอบรับไปแล้ว สัญญายังไม่อาจเกิดขึ้นได้ สิ่งที่แสดงเจตนานั้น ยังไม่อาจเรียกว่าเป็นคำเสนอตามกฎหมายได้ แต่อาจเป็นเพียงการแสดงความประสงค์ที่จะทำสัญญาเท่านั้น ซึ่งจะต้องมีการเจรจาตกลงทำคำเสนอสนองให้ถูกต้องตรงกันใหม่ในภายหลังสัญญาจึงจะเกิดขึ้นได้[๗]

สำหรับการแสดงเจตนาทำคำเสนอนั้นถือเป็นนิติกรรมรูปแบบหนึ่ง ซึ่งเกิดจากการแสดงเจตนาของบุคคลผู้ทำคำเสนอฝ่ายเดียว ดังนั้นจึงเรียกได้ว่าการทำคำเสนอเป็นนิติกรรมฝ่ายเดียว (Unilateral act) ซึ่งมีผลผูกพันผู้ที่ทำนิติกรรมนั้นตามกฎหมาย โดยคำเสนออาจทำต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจงก็ได้ หรืออาจทำต่อสาธารณชนก็ได้ และคำเสนอนั้นเมื่อได้แสดงเจตนาออกมาแล้ว ย่อมไม่อาจถอนได้ เว้นแต่เป็นกรณีที่ได้ทำคำเสนอแก่บุคคลที่อยู่ห่างโดยระยะทางและคำเสนอนั้นยังไม่ไปถึงบุคคลผู้รับการแสดงเจตนานั้น แต่ใช่ว่าเมื่อผู้ทำคำเสนอได้แสดงเจตนาทำคำเสนอออกมาแล้ว คำเสนอนั้นจะผูกพัน ผู้แสดงเจตนาตลอดไปไม่ คำเสนอเช่นว่านั้น อาจสิ้นความผูกพันหรือไม่มีผลตามกฎหมายต่อไปได้ หากผู้รับการแสดงเจตนาทำคำเสนอนั้น ได้มีการบอกปัดคำเสนอไปยังผู้เสนอ หรือคำเสนอนั้นไม่ได้มีการสนองรับ ภายในกำหนดระยะเวลาตามคำเสนอ หรือกรณีที่คำเสนอไม่ได้มีกำหนดระยะเวลาทำคำสนอง คำเสนอนี้จะสิ้นผลผูกพัน ต่อเมื่อไม่มีการสนองรับจนพ้นระยะเวลาอันควรคาดหมาย ว่าจะได้รับคำบอกกล่าวคำสนองนั้น หรือกรณีที่ผู้เสนอตาย หรือตกเป็นคนไร้ความสามารถ คำเสนอนั้นก็ย่อมสิ้นความผูกพันไปด้วย

---

[๖] ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์,**คำอธิบายนิติกรรมสัญญา,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๓ แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๕๑).

[๗] จิ๊ด เศรษฐบุตร,**หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา,** พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพมหานคร : โครงการตาราและแอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓).

๒) คำสนอง (Acceptance) คำสนองคือการแสดงเจตนาตอบรับทำสัญญาตามคำเสนอ ซึ่งคำสนองเป็นรูปแบบหนึ่งของการแสดงเจตนาเช่นเดียวกับคำเสนอ ดังนั้นการแสดงเจตนาทำคำสนองจึงต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติทั่วไปในเรื่องของการแสดงเจตนาและการถอนการแสดงเจตนาด้วย กล่าวคือหากเป็นการแสดงเจตนาต่อบุคคลที่อยู่เฉพาะหน้า คำสนองนั้นจะมีผลก็ต่อเมื่อผู้รับการแสดงเจตนาได้ “ทราบ” การแสดงเจตนาทำคำสนองนั้น สำหรับการแสดงเจตนาต่อบุคคล ซึ่งมิได้อยู่เฉพาะหน้าคำสนองนั้น จะมีผลก็ต่อเมื่อคำสนองได้ “ไปถึง” ผู้รับการแสดงเจตนานั้น และตราบใดที่คำสนองนั้น ยังไม่ได้ไปถึงผู้รับการแสดงเจตนา คำสนองนั้นจึงยังไม่มีผล ผู้ทำคำสนองย่อมสามารถ บอกถอนคำสนองนั้นได้เสมอ แต่การบอกถอนคำสนองนั้น จะต้องไปถึงผู้รับการแสดงเจตนาก่อน หรืออย่างน้อยที่สุดไปถึงผู้รับ การแสดงเจตนาพร้อมกับคำสนองนั้นด้วย[๕]

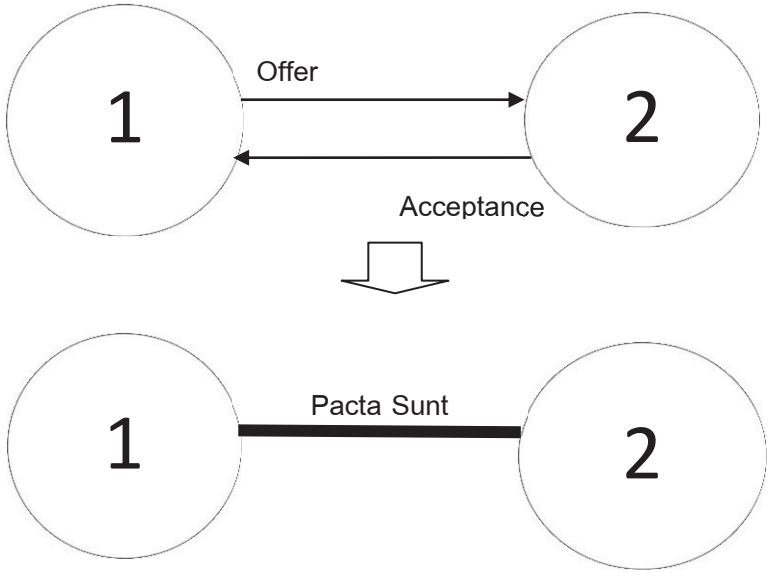
ลักษณะสำคัญของคำสนองนั้น จะต้องมีความชัดเจน แน่นอน และไม่มีเงื่อนไขและไม่มีการแก้ไขจำกัด ตัดทอนหรือเปลี่ยนแปลงคำเสนอ หากคำสนองนั้น มีข้อความแก้ไขตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงคำเสนอคำสนองดังกล่าว ถือเป็นการบอกปัดคำเสนอทำให้คำเสนอนั้นเป็นอันสิ้นผล และคำสนองดังกล่าวจะเป็นเสมือนการแสดงเจตนาทำคำเสนอขึ้นใหม่ แทนคำเสนอเดิมที่สิ้นผลไปนั้นเอง อีกทั้งการแสดงเจตนาทำคำสนองจะต้องมุ่งไปยัง บุคคลใดบุคคลหนึ่งโดยเฉพาะเจาะจง กล่าวคือการแสดงเจตนาทำคำสนองนั้นจะต้องมุ่งไปยังบุคคลผู้ที่ได้ทำคำเสนอ เพื่อให้สัญญาเป็นอันเกิดขึ้น ซึ่งลักษณะประการนี้เองที่ทำให้คำสนองและคำเสนอมีความแตกต่างกันเพราะคำเสนอนั้นอาจเสนอต่อบุคคลเฉพาะเจาะจงก็ได้ หรือเสนอต่อสาธารณชนหรือบุคคลทั่วไปก็ได้ แต่คำสนองนั้นจะต้องมุ่งไปยังบุคคลเฉพาะเจาะจงเท่านั้น โดยการแสดงเจตนาทำคำสนอง อาจเป็นการแสดงเจตนาโดยชัดแจ้ง เช่น การเขียน การพูด หรือแสดงอากัปกิริยาโดยตรงว่าเจตนา ตอบรับตามคำเสนอ หรืออาจแสดงเจตนาโดยปริยายก็ได้ ซึ่งการแสดงเจตนาทำคำสนองโดยปริยายนั้น หมายถึงการกระทำที่สามารถสันนิษฐานได้ว่า เป็นการแสดเจตนาสนองรับตามคำเสนอ (จิ๊ด เศรษฐบุตร,๒๕๕๓ : ๒๐๘-๒๐๙) เช่น หากมีการทำคำเสนอ เพื่อขอซื้อสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งไปยังผู้ขาย และผู้ขายได้ส่งสินค้าที่ผู้ซื้อติดต่อขอซื้อตามคำเสนอไปให้ การที่ผู้ขายส่งสินค้าไปยังผู้ซื้อ แม้มิได้เป็นการบอกกล่าวสนองรับตามคำเสนอ แต่การกระทำดังกล่าว ในการส่งสินค้าไปให้ผู้ซื้อนี้เอง ที่เป็นการกระทำที่สามารถสันนิษฐานได้ว่า

---

[๕] ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์,**คำอธิบายนิติกรรมสัญญา,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๓ แก้ไขเพิ่มเติม, (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๕๑).

เป็นการแสดงเจตนาสนองรับตามคำเสนอ และถือว่าเป็นการแสดงเจตนาทำคำสนองโดยปริยาย แล้วเมื่อมีการแสดงเจตนาทำคำสนองแล้ว และคำสนองนั้นต้องตรงตามคำเสนอ ทุกประการ สัญญาจึงถือกำเนิดขึ้น เสมือนหนึ่งว่า การแสดงเจตนาทำคำสนอง ได้ผนึกรวมกับการแสดงเจตนา ทำคำเสนอรวมเป็นเจตนาเดียวกัน จนเรียกว่าเจตนาในสัญญาหรือเจตนาของคู่สัญญา

๓) คำเสนอสนองถูกต้องตรงกันเกิดเป็นสัญญา การแสดงเจตนาทำคำเสนอ และมีผู้แสดงเจตนาทำคำสนองตอบรับคำเสนอนั้น โดยที่คำเสนอและคำสนองดังกล่าว ถูกต้องตรงกันในทุกข้อทุกประการ สัญญาย่อมถือกำเนิดขึ้น แต่ตราบใดที่คำเสนอและคำสนองยังไม่ถูกต้องตรงกันทุกข้อ และยังต้องมีการเจรจาตกลงกันอยู่ ตราบนั้นยังไม่อาจถือว่ามีสัญญาเกิดขึ้นได้ ดังนั้น ในกรณีสัญญาที่มีรายละเอียด หรือมีมูลค่าในการทำสัญญาสูง คู่กรณีทั้งสองฝ่ายจึงอาจต้องมีการเจรจาอภิปรายเพื่อทำการตกลงร่วมกันเสียก่อนที่จะมีการทำสัญญา เพื่อให้เจตนาเสนอสนองของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายนั้นถูกต้องตรงกันอย่างแท้จริง โดยอาจมีการประชุมเพื่อทำข้อตกลงในสัญญาร่วมกันเพื่อร่างหนังสือสัญญาที่มีข้อความหรือข้อตกลงร่วมกันที่ต้องตรงกันของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย และเมื่อเจตนาเสนอสนองของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายถูกต้องตรงกันโดยครบถ้วนสมบูรณ์แล้ว เมื่อนั้นสัญญาย่อมเกิดขึ้น

จากการที่คู่สัญญามีเสรีภาพอย่างเต็มที่ ที่จะทำสัญญาหรือไม่ก็ได้ แต่เมื่อคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้มีเจตนาร่วมกันที่จะตกลงทำสัญญาและสัญญาได้เกิดขึ้นแล้ว คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

ย่อมต้องผูกพันและปฏิบัติตามสัญญาที่ได้ตกลงกันนั้น ตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา (Pacta sunt servanda) หรืออาจกล่าวได้ว่าสำหรับคู่สัญญาแล้ว สัญญาเปรียบเสมือนกฎหมายที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้รังสรรค์ขึ้นมา ใช้บังคับระหว่างกันด้วยเจตนาของตัวเอง ดังนั้นคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายย่อมมีหน้าที่ที่จะต้องให้ความเคารพและปฏิบัติตามสัญญานั้นอย่างเคร่งครัด โดยคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายต่างมีหน้าที่ หรือพันธกรณี (Obligation) ต่อกันที่จะต้องปฏิบัติการให้เป็นไปตามสัญญา เมื่อความผูกพันตามสัญญาได้เกิดขึ้นจากเจตนาร่วมกันของคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายสัญญานั้นย่อมไม่อาจเลิกกันไปเพราะเจตนาของคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพียงลำพังได้ เว้นแต่จะได้มี การตกลงกันทำสัญญากันใหม่เพื่อยกเลิกสัญญาเดิม หรือจะมีเหตุที่ทาให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิ์ที่จะ บอกเลิกสัญญาได้เท่านั้น

๔) การเรียกร้องสิทธิ์ตามสัญญา (Claims) เมื่อสัญญาเกิดขึ้นแล้ว คู่สัญญาทั้งสองฝ่าย ต่างต้องให้ความเคารพต่อสัญญาที่เกิดขึ้นจากการแสดงเจตนาตน และคู่สัญญาต่างฝ่ายต่างมีหน้าที่หรือพันธกรณี (Obligation) ต่อกันที่จะต้องปฏิบัติตามข้อตกลงที่กำหนดไว้ในสัญญา ตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา Pacta sunt servanda แต่หากคู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเกิดผิดข้อตกลง หรือไม่ปฏิบัติการ ให้เป็นไปตามสัญญาคู่สัญญาอีกฝ่าย ที่ไม่ได้ปฏิบัติผิดสัญญาย่อมมีสิทธิ์ที่จะดำเนินการเรียกร้อง (Claims) ให้คู่สัญญาอีกฝ่ายปฏิบัติการตามสัญญา หรือตามพันธกรณีที่ได้ตกลงกันไว้โดยการใช้สิทธิทางศาลและอาจเรียกร้องค่าเสียหาย (Compensation) อันเกิดจากการละเมิดข้อตกลงหรือพันธกรณีตามสัญญาหรือหากเป็นกรณี (กฤษฎากร ว่องวุฒิกุล, ๒๕๕๓ : ๗๑) ที่การละเมิดข้อตกลงหรือพันธกรณีตามสัญญานั้น เป็นการละเมิดข้อตกลงหรือพันธกรณีที่เป็นสาระสำคัญของสัญญา คู่สัญญาอีกฝ่ายย่อมอาจใช้สิทธ์ ในการยกเลิกสัญญาได้

บทสรุป

จากองค์ประกอบการเกิดสัญญาตามหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา Pacta sunt servanda ดังที่ได้กล่าวไปข้างต้นว่า หลักการดังกล่าวเป็นหลักพื้นฐานของสัญญาทุกฉบับ และเป็นหลักที่ได้รับการยอมรับในระบบกฎหมายทุกระบบ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายเอกชน กฎหมายมหาชน หรือแม้แต่ในกฎหมายระหว่างประเทศเอง ก็ได้นำหลักการดังกล่าวมาเป็นหลักการพื้นฐานในเรื่องการทำสนธิสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศเช่นกัน แต่อาจจะมีข้อแตกต่างกับหลักในกฎหมายแพ่งบางประการ เนื่องจากการแสดงเจตนาในทางกฎหมายแพ่งนั้นมีลักษณะ

ของความเป็นเอกชน หรือปัจเจกบุคคลที่เป็นผู้แสดงเจตนาเข้าทำสัญญา แต่ในทางกฎหมายระหว่างประเทศนั้นผู้ที่จะทำการตกลงทำสนธิสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศนั้นเป็นรัฐ ซึ่งไม่สามารถที่จะแสดงเจตนาเองได้ดังนั้นจึงต้องมีการแสดงเจตนาผ่านผู้แทนซึ่งมีอำนาจกระทำการในฐานะที่เป็นตัวแทนของรัฐการแสดงเจตนาดังกล่าวจึงจะมีผลผูกพันรัฐ ในทางกฎหมายระหว่างประเทศได้[๙] อีกทั้งขั้นตอนและกระบวนการ ในการทำสนธิสัญญาโดยเฉพาะอย่างยิ่งสนธิสัญญาที่เป็นลายลักษณ์อักษรนั้น อาจต้องมีการดำเนินการผ่านการเจรจาตกลงกันในหลายขั้นตอน เช่น การรับรองความถูกต้องแท้จริง (Authentication) ของตัวบทแห่งสนธิสัญญา (ประสิทธิ์ เอกบุตร,๒๕๕๑ : ๙๖) การแสดงความยินยอมเข้าผูกพันตามสนธิสัญญาด้วยวิธีการให้สัตยาบัน (Ratification) หรือการยอมรับสนธิสัญญา (Acceptation) เป็นต้น แต่โดยเนื้อหาสาระสำคัญของหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา Pacta sunt servanda นั้นยังคงมีความเหมือนและคล้ายคลึงกันอยู่ กล่าวคือ สนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นสนธิสัญญาแบบทวิภาคี หรือพหุภาคีก็ตาม จะต้องเกิดจากเจตนาเสนอสนองที่ถูกต้องตรงกันของรัฐคู่กรณีที่เข้าเจรจาทำสนธิสัญญาทุกฝ่าย หากรัฐคู่กรณีที่เข้าเจรจาในการทำสนธิสัญญานั้น ยังคงมีเจตนาเสนอสนองที่ยังไม่ต้องตรงกันทุกประการ รัฐคู่กรณีดังกล่าวก็ยังคงต้องทำการเจรจา หรือตั้งข้อตกลงระหว่างกันให้ได้ตรงตามความต้องการของรัฐคู่กรณีทุกฝ่ายเสียก่อนจนกว่าจะได้ข้อสรุปของข้อตกลงหรือสนธิสัญญาที่ถูกต้องตรงกันสนธิสัญญา หรือข้อตกลงระหว่างประเทศนั้นจึงจะถือกำเนิดขึ้นและมีผลผูกพันให้รัฐภาคี แห่งสนธิสัญญานั้น ต้องเคารพและปฏิบัติตามหลัก Pacta sunt servanda กล่าวได้ว่า สนธิสัญญานั้นอาจมีผลผูกพันได้ ก็แต่เฉพาะกรณีรัฐภาคีแห่งสนธิสัญญานั้น ได้มีเจตนายินยอมที่จะถูกผูกพันภายใต้บทบัญญัติหรือข้อตกลงตามสนธิสัญญาดังกล่าวเท่านั้น ดังนั้น เมื่อรัฐภาคีได้แสดงเจตนายินยอมดังกล่าวแล้ว รัฐภาคีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะทำการเปลี่ยนแปลง หรือแก้ไขสนธิสัญญาโดยลำพังแต่เพียงฝ่ายเดียว หรือละเมิดพันธกรณีตามสนธิสัญญาไม่ได้ หากรัฐภาคีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้กระทำการดังกล่าว รัฐภาคีอีกฝ่ายย่อมมีสิทธิที่จะดำเนินการเรียกร้องสิทธิตามสนธิสัญญาโดยอาจใช้สิทธิทางศาลหรือการอนุญาโตตุลาการระหว่างประเทศ รวมไปถึงการเรียกร้องให้รัฐภาคีฝ่ายที่ละเมิดข้อตกลงหรือพันธกรณีตามสนธิสัญญานั้น ชดเชยค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำการดังกล่าวได้เช่นเดียวกัน ไม่ว่าจะทั้ง

---

[๙]จุมพต สายสุนทร, **“กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม ๑”, พิมพ์ครั้งที่ ๘,** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๒).

กับข้อตกลงหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศทั้งที่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่เป็นลายลักษณ์อักษรหรือ ทั้งที่เป็นข้อตกลงหรือสนธิสัญญาระหว่างประเทศทั้งแบบทวิภาคีหรือพหุภาคี ก็ย่อมต้องอยู่ภายใต้หลักการพื้นฐานดังกล่าวเช่นว่านี้ด้วย จึงเห็นได้ว่าหลักสัญญาต้องเป็นสัญญา Pacta sunt servanda นั้น นอกจากจะเป็นหลักการพื้นฐานในการทำสัญญาตามระบบกฎหมายแพ่งแล้ว หลักการดังกล่าวยังเป็นที่ยอมรับและ ได้ถูกนำมาใช้เป็นหลักการพื้นฐานในการทำสนธิสัญญาในระบบกฎหมายระหว่างประเทศอีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

กฤษฎากร ว่องวุฒิกุล, “หลักเกณฑ์และผลทางกฎหมายของการไม่ปฏิบัติตามพันธกรณีอันเป็นสาระสำคัญของสนธิสัญญา ตามมาตรา ๖๐ แห่งอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยกฎหมายสนธิสัญญาค,ศ, ๑๙๖๙”, **วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตร์มหาบัณฑิต,** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

จิ๊ด เศรษฐบุตร,**หลักกฎหมายแพ่งลักษณะนิติกรรมและสัญญา,** พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพมหานคร : โครงการตาราและแอกสารประกอบการสอนคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

จุมพต สายสุนทร, **“กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม ๑”, พิมพ์ครั้งที่ ๘,** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, ๒๕๕๒.

ดาราพร ถิระวัฒน์, **“กฎหมายสัญญา : สถานใหม่ของสัญญาปัจจุบันและปัญหาข้อสัญญาไม่เป็นธรรม”,** กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์,๒๕๔๒.

ประสิทธิ์ เอกบุตร, **กฎหมายระหว่างประเทศ เล่ม ๑ สนธิสัญญา,** พิมพ์ครั้งที่ ๔ แก้ไขเพิ่มเติม, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๕๑.

ปารวี พิสิฐเสนากุล, “หลัก Clausula Rebus Sic Stantibus ในสัญญาทางปกครอง”, **วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์,** บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓.

ศนันท์กรณ์ โสตถิพันธุ์,**คำอธิบายนิติกรรมสัญญา,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๓ แก้ไขเพิ่มเติม, กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, ๒๕๕๑.

อนงค์ สมบุญเจริญ, “ปัญหาการเปลี่ยนแปลงไปซึ่งมูลแห่งในสัญญา”,**วิทยานิพนธ์ปริญญานิติ**

“อัลกุรอาน ฉบับภาษาไทย สูเราะฮฺ อัล-มาอิดะฮฺ ข้อ ๑”, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล : http://www,hebron,edu/quran/translate,php?sora=๕&l=๓๗, (๓๐ เมษายน ๒๕๖๐).

Reinhard Zimmerman, **The law of Obligation Roman Foundation of the Civil Tradition,** Cape Town : Juta & Co, Ltd, 1992.

การศึกษาสถานภาพสามเณรในประเทศไทย และบังคลาเทศ (โอกาสที่ต่างกัน)

EDUCATION STATUS NOVICES IN THAILAND AND IN BANGLADESH: (DIFFERENT OF OPPORTUNITIES)

พระมหานิกร ฐานุตฺตโร (ศรีราช)*

Pramaha Nigorn Tãnuttraro (Srirat)

บทคัดย่อ

โอกาสของสามเณรในประเทศไทยมีมากในการศึกษาและปฏิบัติธรรมนั้นมีพร้อมสมบูรณ์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยสี่ด้านไหนก็ตาม เมืองไทยเรา เป็นเมืองพุทธ คนนับถือมากกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ มีวัดที่จะอยู่เพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรม และทุนการศึกษามีพร้อมทุกประการ แต่ด้วยว่าสังคมยั่วยุ เพื่อนที่เรียนรุ่นเดียวกันได้เข้าศึกษาในโรงเรียนหรือในระดับมหาวิทยาลัย ไม่ได้มาจากต่างบ้านต่างเมือง เหมือนสามเณรบังคลาเทศ แรงจูงใจในการศึกษากลายว่าน้อยกว่าสามเณรบังคลาเทศ ดังสำนวนไทยที่ว่า “ใกล้เกลือกินด่าง”ก็ว่าได้

ประเทศบังคลาเทศนั้นมีผู้นับถืออิสลามและศาสนาอื่นๆไม่น้อยกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ของประชากร ดังนั้น ความสะดวกสบายในการเรียนพระพระพุทธศาสนาจึงลำบากมากกว่าประเทศไทยอยู่มาก ดังนั้น โอกาสของสามเณรบังคลาเทศมีน้อย ที่จะศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนาหรือต่อยอดด้วยการบวชเรียนนั้นเป็นไปได้ยากกว่าสามเณรประเทศไทยอยู่มาก แต่พระสงฆ์ที่ท่านมีความสามารถท่านจึงผลักดันในการส่งสามเณรเพื่อมาเรียนที่ประเทศไทยเรา โดยการส่งไปตามวัดต่างๆที่สามารถฝากให้เข้าเรียนได้ เมื่อสามเณรเรียนจนสำเร็จแล้ว จึงให้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาหรือ ระดับมหาวิทยาลัยไม่ว่า จะเป็น มจร.หรือ มมร. ก็ตามที่จะสะดวกต่อไป

คำสำคัญ : การศึกษาสถานภาพสามเณร; โอกาส; ประเทศไทย; บังคลาเทศ

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย

Abstract

There are many Opportunities for Novices in Thailand to study and practice Dhamma, Complete in all areas. Regardless of the four factors, Thailand is a Buddhist city. More than ๙๐ percent of people believe that there are temples to study and practice the dharma. And scholarships are available in all respects But because society provokes Friends of the same class have studied at a school or university level. Not from different countries and cities Like a Bangladeshi novice Motivation for education became less than a Bangladeshi novice. As the Thai expression that "Close to the level" that has it all.

Bangladesh has Muslims and other religions at least ๙๐ percent of the population. Therefore, the convenience of studying Buddhism is much more difficult than Thailand. Therefore, the chances of Bangladeshi novices are small. To study in accordance with Buddhism or to continue with the priesthood is much more difficult than a Thai novice. But the monks that you are capable, so you push to send novices to study in Thailand. By sending to the various temples that can be left for admission When the novice has finished studying Therefore enrolled in higher education or University level, whether it's Rajabhat University or Rajabhat Rajabhat University, which will be more convenient.

Keywords: Education, Novice Status, Opportunity, Thailand, Bangladesh

บทนำ

สามเณรเป็นเหล่ากอหรือต้นกำเนิดของพระภิกษุซึ่งเป็นกลุ่มชนหนึ่งที่สำคัญที่จะสืบทอดบวรพระพุทธศาสนาต่อไปในอนาคต แต่ในประเทศไทยเรา ส่วนมากจะรู้จักแต่พระภิกษุ ส่วนมากชีวิตสามเณรไม่ค่อยมีหน่วยงานใดที่ให้ความสำคัญมากนัก นอกจากสำนักเรียนบาลีหรือโรงเรียนพระปริยัติธรรมสามัญที่ต้องการบ่มเพาะพระธรรมวินัยตั้งแต่เยาว์วัย แต่น้อยนักที่จะสามารถประสบความสำเร็จในการศึกษาได้ มีส่วนน้อยเท่านั้นที่จะได้ผลดี เพราะบริบทของสังคมในปัจจุบันมีความเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ทำให้กระแสสังคมกลืนเยาวชนเหล่านั้นให้ห่างจากพระธรรมคำสอนผู้เขียนจึงเห็นความสำคัญในปรากฏการณ์นี้น่าจะมาเขียนบทความให้เห็น

ถึงสถานภาพ โอกาสของสามเณรในประเทศไทยและสามเณรประเทศบังคลาเทศที่เข้ามาศึกษาในประเทศไทย โอกาสที่จะได้เข้ามาศึกษาในประเทศไทยนั้นมีน้อย แต่คงมีความตั้งใจของครูอาจารย์ที่อยากให้ลูกศิษย์มีความรู้และสามารถนำความรู้เหล่านั้นไปพัฒนาบ้านเกิดตนเองได้ หรือ ช่วยครอบครัวให้มีฐานะดีกว่าเดิมโดยการเสริมแหนบคือการศึกษานั้นเอง เป็นเบื้องต้น

คำว่า “สามเณร” เราเคยได้ยินกันจนคุ้นชิน ในประเทศไทยมีอยู่มาก ในสังคมไทยปัจจุบันสื่อสังคมต่างๆเข้าไปแทรกซึมจนทำให้สังคมมองภาพของสมณะ หรือ พระสงฆ์สามเณรในภาพลบมากขึ้นตามลำดับ หรือเราจะพูดง่ายๆว่าประชาชนมองเหมารวมโดยมองพระสงฆ์สามเณรส่วนมากไม่ดี ไม่ประพฤติให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ แต่ถ้ามองโดยหลักพระพุทธศาสนาแล้ว การได้มาบวชในพระพุทธศาสนานี้ยากยิ่งนัก โดยเฉพาะสังคมปัจจุบันที่มีกาเปลี่ยนแปลงของโลกถ้ายังมีเยาวชนที่มีโอกาสมาบวชเป็นสามเณรได้มีโอกาสศึกษาวิชาความรู้ ในพระพุทธศาสนาได้เรียนรู้วิชาชีวิต รู้ว่าโลกนี้ โลกหน้ามีจริง รู้ว่าบุญบาปมีจริง ทำให้รู้จักวางแผนอนาคตของตนเองให้รุ่งโรจน์ข้ามภพ ข้ามชาติได้ เมื่อตระหนักแก่ใจแล้วว่าชีวิตตายแล้วไม่สูญต้องไปรับผลของบุญบาปที่ตนทำไว้ เราก็จะไม่ประมาทในชีวิต เมื่อถึงเวลาที่จะต้องทำงาน เราก็จะเลือกงานที่สุจริต ถูกต้องทั้งกฎหมายและศีลธรรม ไม่มุ่งหวังงานที่ให้รายได้สูงเพียงอย่างเดียว เลือกเป็นดาวฤกษ์ที่โคจรไปด้วยแสงสว่างแห่งปัญญา ไม่พาตัวเข้าไปพัวพันกับสิ่งเสพติดให้โทษ อบายมุขอย่างเด็ดขาด เพราะรู้ว่ารายได้จากสิ่งเหล่านี้ไม่คุ้มกัน เราอาจจะเสี่ยงกฎหมายได้ แต่ไม่มีวันเลี่ยงจากอบายโทษทัณฑ์ในนรกได้เลย มันเป็นเรื่องที่ยากยิ่งนัก แม้กระทั่งบวชตามประเพณี ๗ วัน ๑๕ วันก็ยังยากเลย ถึงกระนั้นก็ยังมีประชาชนบางคนที่ไม่ได้ศึกษาตามหลักธรรมที่ชัดเจน ประหนึ่งว่าอ่านหนังสือไม่จบเล่ม กลับวิพากย์วิจารณ์พระสงฆ์ในทางลบอย่างหนักถึงขั้นโจมตีไปถึงพระพุทธศาสนา นั้นละการไม่ได้ศึกษาให้ชัดเจน

ถึงกระนั้นก็มิใช่ว่า เยาวชนที่เข้ามาบวชทุกคนจะได้ผลดีทั้งด้านภาคปริยัติคือการศึกษาและ/หรือ ภาคปฏิบัติ คือการทำวิปัสสนากัมมัฏฐาน ก็ไม่ใช่ บางคนเข้ามาบวชแต่ไม่ได้ศึกษาทั้งสองภาคส่วนให้เกิดประโยชน์ก็มีเป็นจำนวนมาก อยู่ที่ตัวบุคคลของแต่ละคนและขึ้นอยู่กับครูบาอาจารย์ที่จะคอยแนะนำพร่ำสอนไปในทางทางที่ดีต่อไป

ภาพที่ ๑: สามเณรที่เข้ามาศึกษาจนสามารถสอบได้บาลีของวัดหลวงพ่อสดธรรมกายารามที่มีภูมิลำเนาจากประเทศบังคลาเทศ

สามเณรหมายใคร

สามเณรและ สามเณรี แปลว่า เหล่ากอของสมณะ,หน่อเนื้อของสมณะ หมายถึงนักบวชชายในพระพุทธศาสนาที่มีอายุน้อย ยังมิได้รับการอุปสมบทเป็นพระภิกษุ ถ้าเป็นนักบวชหญิงอายุน้อยเรียกว่า สามเณรี, คำว่า สามเณร สามเณรี เป็นศัพท์เฉพาะในพระพุทธศาสนา เป็นศัพท์บัญญัติที่ใช้เรียกนักบวชในพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะ ไม่สาธารณะทั่วไป

สามเณรคือเหล่ากอของสมณะเป็นบรรพชิตในพระพุทธศาสนาผู้ยังมิได้อุปสมบทเพียงแต่รับบรรพชาด้วยไตรสรณคมน์ ถือสิกขาบท ๑๐และกิจวัตรบางอย่างตามปกติ มีอายุไม่ครบ ๒๐ ปี บริบูรณ์ ส่วนพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้ความหมายคำว่า สามเณร ผู้ดำรงเพศอย่างภิกษุ แต่สมาทานศีล ๑๐ เรียกสั้นๆ ว่า เณร[๑] ตามหลักฐานที่ปรากฏก็มิได้มีวัตถุประสงค์เพื่อความหลุดพ้นจากทุกข์ แต่ทรงหวังในพระราชทรัพย์มรดกและความใกล้ชิดในพระราชบิดาด้วยความไร้เดียงสา[๒] ซึ่งการบรรพชาสามเณรเป็นบุรพบทแห่งการอุปสมบทของผู้ที่มีอายุครบ ๒๐ ปี คือก่อนที่จะอุปสมบทเป็นพระภิกษุ อุปสัมปทาเปกขะ (นาค) ทุกคนจะต้อง

---

[๑] ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**, หน้า ๑๗๗.

[๒] กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ, **พระไตรปิฎกภาษาไทย (ฉบับสังคายนา) เล่มที่ ๑๒,** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา, ๒๕๔๐), หน้า ๑๗๗.

ผ่านกระบวนการบรรพชาเป็นสามเณรก่อน แล้วจึงจะสามารถบวชเป็นพระภิกษุในลำดับต่อไป[๓] มีวัตถุประสงค์ดังกล่าวได้ปรับเปลี่ยนไปให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ตามที่ปรากฏในคู่มือการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนดังนี้

๑. เพื่อเป็นการป้องกันการถูกชักนำไปสู่ความเสียหายและเสื่อมเสียได้

๒. เพื่อเป็นการปลูกฝังศีลธรรม วัฒนธรรมและประเพณีอันดีงามไว้ให้คงอยู่ตลอดไป

๓. เพื่อการช่วยสืบต่ออายุพระพุทธศาสนาให้วัฒนาสถาพรยิ่งขึ้น

๔. เพื่อเป็นการรักษาจารีตประเพณีอันดีงามของไทยไว้

๕. เพื่อเป็นการช่วยแก้ปัญหาสังคมเกี่ยวกับนักเรียนที่เหินห่างจากศีลธรรมและวัฒนธรรมอันดีงาม

๖. เพื่อเป็นการให้กุลบุตรได้มีโอกาสศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรมอย่างแท้จริง[๔]

ประวัติและความเป็นมาของสามเณรในประเทศไทย

จากหลักฐานและการศึกษาพบว่า เมื่อพระพุทธศาสนาได้แพร่หลายเข้ามายังประเทศไทยเมื่อครั้งรัชสมัยพระเจ้าอโศกมหาราช โดยส่งสมณทูต คือพระโสณเถระและพระอุตตรเถระพร้อมคณะ ซึ่งเชื่อว่าได้นำคณะสามเณรร่วมเดินทางมายังดินแดนสุวรรณภูมิ (ประเทศไทย) ด้วย การวิเคราะห์ถึงเหตุผลที่จะมีสามเณรมาพร้อมกับคณะสมณทูตด้วยมีความเป็นไปได้สูงดังเหตุผลต่อไปนี้

๑. ในพระวินัย ได้มีพระบรมพุทธานุญาตให้ภิกษุผู้มีความสามารถรูปเดียว สามารถรับสามเณรไว้คอยอุปัฏฐากได้ ๒ รูป หรือถ้าหากภิกษุใดมีความสามารถอบรมสั่งสอนได้จำนวนเท่าใด ก็ทรงอนุญาตให้รับสามเณรไว้เป็นอุปัฏฐากได้ตามความสามารถ เพราะสามเณรถือว่าเป็นอนุปสัมบัน เมื่อมีการประเคนเครื่องอุปโภคบริโภคและสิ่งของเครื่องใช้ จึงจำเป็นจะต้องอาศัยสามเณรเป็นผู้คอยประเคนให้ ภิกษุจึงจะสามารถใช้เครื่องอุปโภคบริโภคนั้นได้ถูกต้องตามพระวินัย เพราะฉะนั้นการเดินทางมายังสุวรรณภูมิของพระเถระทั้งสอง จึงจำเป็นจะต้องมีสามเณรร่วมเดินทางมาด้วย เพื่อทำหน้าที่อุปัฏฐากแก่ภิกษุ

---

[๓] สุชีพ ปุญญานุภาพ, **พจนานุกรมคำศัพท์พระพุทธศาสนา,** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เฟื่องอักษร, ๒๕๔๔), หน้า ๑๗๗.

[๔] กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ,**คู่มือการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน,** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา, ๒๕๔๕), หน้า ๖.

๒. หลังการบรรพชาสามเณรรูปแรก สามเณรมีบทบาทในการประกาศพุทธศาสนาไม่น้อยกว่าพระภิกษุ

๓. ในการส่งสมณทูตไปยังดินแดนอื่นๆ เช่นคณะของมหินทเถระที่เดินทางไปประกาศศาสนาที่ลังกาทวีป (ประเทศศรีลังกาในปัจจุบัน) ก็มีคณะติดตามด้วย กล่าวคือพระภิกษุ ๕ รูป สามเณร ๑ รูป และอุบาสก ๒ คน เพราะฉะนั้นในการส่งภิกษุไปประกาศศาสนาในสายอื่นจึงน่าจะส่งสามเณรและอุบาสกติดตามไปด้วยเช่นกัน เพราะเหตุผลตามพระวินัยดังกล่าว

๔.การประดิษฐาน คือการวางรากฐานพระพุทธศาสนาในประเทศใดก็ตาม ความสมบูรณ์แห่งบุคลากรทางด้านศาสนาเป็นหลักประกันความมั่นคง และความตั้งมั่นของพุทธศาสนาการบรรพชาสามเณรและอุปสมบทเป็นภิกษุ จึงเป็นการสร้างบุคลากรทางด้านศาสนาที่สำคัญ และเป็นเป้าหมายสำคัญในการประกาศศาสนาอีกด้วย เพราะเมื่อมีบุคลากรทางศาสนาที่เพียงพอก็สามารถประกาศศาสนาให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพอย่างที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบันนี้

๕. ความเจริญของพระพุทธศาสนาในสมัยสุโขทัยและลานนา ถึงกับมีพระสงฆ์สามารถแต่งบาลีปกรณ์ หรือคัมภีร์ทางพระพุทธศาสนาเป็นภาษาบาลีได้อย่างยอดเยี่ยม ซึ่งความงามของภาษาก็ดี ความละเอียดลึกซึ้งในพระไตรปิฎกและอรรถกถาที่นำมาอ้างก็ดี ตลอดจนอักษรสมัยไทยล้านนาและขอมที่ใช้จารึกวรรณกรรมต่างๆ ลงในใบลานก็ดี ล้วนน่าจะมาจากการศึกษาของท่านเหล่านั้นที่ได้รับการศึกษามาตั้งแต่เป็นสามเณรมาก่อน

๖.มีบันทึกตามประวัติศาสตร์ว่า การประดิษฐานหรือฟื้นฟูศาสนาในประเทศใดๆ มักจะมีกุลบุตรวัยต่างๆ ของประเทศนั้น เข้ามาขอบรรพชาอุปสมบทด้วยเป็นจำนวนมาก เช่น เมื่อคราวที่พระอุบาลีเถระและคณะได้เดินทางไปฟื้นฟูพระพุทธศาสนาในประเทศศรีลังกา ในปี พ.ศ.๒๒๙๕ เพียงเวลา ๓ ปี ได้ให้อุปสมบทภิกษุถึง ๗๐๐ รูป สามเณร ๓,๐๐๐ รูป และในคราวที่พระโสณเถระและพระอุตตรเถระพร้อมทั้งคณะ ได้เดินทางมาประกาศพระศาสนาในแคว้นสุวรรณภูมิ ซึ่งเป็นที่ตั้งของประเทศไทย บรรดาหมู่มหาชนได้มีความเลื่อมใสอย่างยิ่ง ประชาชนได้บรรลุธรรมเป็นจำนวน ๖๐,๐๐๐ คน มีกุลบุตรขอบวชเป็นภิกษุสามเณร ๓,๕๐๐ รูป และกุลธิดาประมาณ ๑,๕๐๐ คนได้ขอบวชเป็นชี จึงถือได้ว่าพระเถระทั้งสองได้ประดิษฐานพระพุทธศาสนาให้ดำรงมั่นอยู่ในแคว้นสุวรรณภูมิ (ประเทศไทย)และภิกษุสามเณร ๓,๕๐๐ รูป นับเป็นภิกษุสามเณรรุ่นแรกของไทยด้วย[๕]

---

[๕]สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถร), **ปฐมสมันตปาสาทิกาแปล เล่ม ๑,** พิมพ์ครั้งที่ ๘, (กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๔),หน้า ๑๑๔.

สถานภาพของสามเณร

แต่เดิมในช่วงพุทธกาล พระพุทธเจ้าไม่ทรงอนุญาตให้มีการบรรพชาสามเณร เพราะการบวชเป็นบรรพชิตในสมัยนั้นจำเป็นต้องอดทนต่อความยากลำบากต่างๆ ในการบำเพ็ญเพียร โดยเฉพาะผู้ที่มีร่างกายและจิตใจไม่เข้มแข็งที่ยังอยู่ในวัยเด็ก ไม่สามารถปฏิบัติตนตามกรอบธรรมเนียมและความยากลำบากในการปฏิบัติสมณกิจได้ อีกทั้งเป็นภาระแก่คนอื่นด้วย แต่ต่อมาทรงมีพุทธานุญาตให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี บรรพชาเป็นสามเณรได้ แต่จะต้องมีวุฒิภาวะเพียงพอที่จะทนต่อความยากลำบากในการเป็นนักบวช สามารถช่วยเหลือตนเองและรักษาสมณสารูปได้ ในที่สุดจึงมีสามเณรหลายรูปที่ได้พิสูจน์ตนเองว่าสามารถปฏิบัติตนและบรรลุเป้าหมายของการบวชได้ไม่แตกต่างจากพระภิกษุสาวกรูปอื่นที่เป็นผู้ใหญ่ เช่น ราหุลสามเณร สามเณรองค์แรกในพระพุทธศาสนา เป็นต้น[๖]

แม้ว่าสถานภาพสามเณรจะเริ่มมีขึ้นมานานนับตั้งแต่สมัยต้นพุทธกาลก็ตาม แต่จากการศึกษาพบว่า สถานภาพสามเณรยังไม่สมบูรณ์ กล่าวคือเป็นเพียงสถานภาพสำรองของภิกษุเท่านั้น เพราะในที่สุดสามเณรต้องก้าวไปสู่สถานภาพภิกษุในเมื่อตนมีคุณสมบัติพร้อมที่จะอุปสมบทเป็นภิกษุ จึงกล่าวได้ว่า สถานภาพสามเณรจัดเป็นสถานภาพที่ด้อยกว่าสถานภาพภิกษุตั้งแต่พุทธกาลเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้

เมื่อเปรียบเทียบสถานภาพของสามเณรในสังคมไทยปัจจุบันกับเมื่อสมัยพุทธกาลพบว่าพระพุทธองค์และพุทธบริษัท๔ ต่างให้ความเอาใจใส่ดูแล ให้เกียรติยกย่องสามเณรมากกว่าในปัจจุบัน[๗] ในขณะที่คณะสงฆ์ทั้งฝ่ายการศึกษาและฝ่ายการปกครองยังไม่ได้ให้ความสำคัญแก่สามเณรมากเท่าที่ควร โดยเห็นว่าสามเณรมีหน้าที่เพียงปฏิบัติตามคำสั่งและข้อกำหนดที่อนุญาตให้กระทำเท่านั้น ทางฝ่ายอาณาจักรโดยเฉพาะรัฐบาล แม้จะมีความเข้าใจเป็นอย่างดีว่าการบวชเรียนเป็นสามเณรได้ส่งผลดีต่อนักเรียนของชาติเป็นอย่างมาก เห็นได้จากการพยายามสนับสนุนส่งเสริมให้คณะสงฆ์จัดโครงการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อนในแต่ละปี แต่ยังไม่มีการหยิบยกปัญหาเกี่ยวกับสามเณรที่บวชเรียนในระยะยาวขึ้นมาพิจารณาแก้ไขกันอย่างจริงจังนัก

---

[๖]พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของการปรับตัวของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๔๘).

[๗]สุภัทร บริบูรณ์, **การศึกษาเชิงวิเคราะห์เรื่องสามเณรในพระพุทธศาสนา,** (พระนครศรีอยุธยา: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๒๒), หน้า ๖๘.

ผลการศึกษาผู้เขียนสังเคราะห์ได้อย่างนี้ว่า สถานภาพของสามเณรในสมัยพุทธกาล มี ๔ ลักษณะ คือ การได้มาซึ่งสถานภาพ มี ๒ ประการ คือ คุณสมบัติและพิธีกรรม ซึ่งเป็นผลดีต่อคณะสงฆ์โดยทางอ้อมการรักษาสถานภาพ การสูญเสียสถานภาพ หรือการสิ้นสุดลงแห่งความเป็นสามเณร เกิดจากการประพฤติผิดพระวินัยและข้อวัตรปฏิบัติในขั้นร้ายแรง หรือมีการลาสิกขาเป็นคฤหัสถ์ และการเลื่อนสถานภาพ คือการเปลี่ยนแปลงสถานภาพสามเณรเป็นภิกษุ มี ๒ ลักษณะ คือ การเลื่อนสถานภาพโดยอิงอาศัยพระวินัย คือเมื่อสามเณรมีอายุครบ ๒๐ ปีบริบูรณ์ และการเลื่อนสถานภาพโดยอิงอาศัยคุณธรรม คือเมื่อสามเณรได้รับพระบรมพุทธานุญาตเป็นกรณีพิเศษ

สถานภาพและบทบาทโดยรวมของสามเณรในประเทศไทย

ส่วนใหญ่ของสามเณรและชาวพุทธกลุ่มตัวอย่าง มีทัศนคติที่ดีต่อการบวชเรียน ปัญหาการลดจำนวนลงของสามเณรไทยในปัจจุบัน มีสาเหตุจากการไม่นิยมส่งเสริมให้บุตรหลานบวชเรียนเป็นสามเณรของกลุ่มชาวพุทธ ที่มีความพร้อมด้านฐานะทางเศรษฐกิจและสังคม สำหรับกลุ่มชาวพุทธที่มีแนวโน้มส่งเสริมให้บุตรหลานบวชเรียนเป็นสามเณรมากที่สุดคือ กลุ่มชาวพุทธที่ประสบปัญหาทางด้านเศรษฐกิจและปัญหาทางสังคม ในครอบครัวที่หัวหน้าครอบครัวมีสถานภาพเป็นหม้าย หย่าร้าง หรือเป็นผู้ปกครองของเด็กชายที่บิดามารดาเสียชีวิตหรือหย่าร้าง

ในปัจจุบัน แม้สถานภาพของสามเณรในสังคมไทยยังอยู่ในระดับที่ไม่น่าพึงพอใจมากนัก แต่สามเณรก็ยังมีบทบาทที่โดดเด่นมาโดยตลอด โดยเฉพาะบทบาทด้านการศึกษาพระธรรมวินัยเพื่อสืบต่อพระพุทธศาสนา ซึ่งเป็นบทบาทโดยตรง ส่วนบทบาทโดยอ้อม ซึ่งเป็นผลพลอยได้จากการบวชเรียนเป็นสามเณรของเยาวชน ได้แก่ การช่วยลดปัญหาของสังคม เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาความด้อยโอกาสทางการศึกษา ปัญหาอาชญากรรม ปัญหายาเสพติด และปัญหาช่องว่างทางสังคม เป็นต้น[๕]

สามเณรบังคลาเทศในประเทศไทย

เพราะผู้นับถือศาสนาพุทธกระจายอยู่ในเมือง ค็อก บาร์ซาร์ รามู ปติญญา และอูคิยา จังหวัดจิตตะกอง ซึ่งเป็นเมืองท่าติดกับประเทศสหภาพเมียนมาร์ ในพื้นที่เหล่านั้นจะมีวัดและ

---

[๕] สุนทร บุญสถิต , สถานภาพ บทบาท และปัญหาของสามเณรในสังคมไทย, **วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ,** บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,๒๕๔๓.

ชุมชนชาวพุทธอยู่ตามตะเข็บรอยต่อกับพม่า (เมืองยะไข่) จึงไม่แปลกที่อิทธิพลทางด้านศิลปกรรมและสถาปัตยกรรมทางพระพุทธศาสนาจะเห็นเป็นแบบพม่าไปทั้งสิ้น แม้กระทั่งพระเถระผู้นำของพม่า ส่วนมากได้รับการศึกษาและอบรมมาจากสำนักสงฆ์ที่มีชื่อเสียงของพม่าในกรุงธากา เมืองหลวง มีวัดตั้งอยู่กลางเมืองหลวงเป็นวัดใหญ่ ชื่อว่าวัดธรรมราชิกาวิหาร และมีวัดเล็กวัดน้อยจำนวนหนึ่ง รวมแล้วประมาณ ๘ วัดตระกูลที่นับถือพระพุทธศาสนาที่สำคัญได้แก่ บารัว มัตซูดี้ เจาทรี ตลุกดาร์ และสิงหะ เป็นต้น ส่วนชนเผ่านับถือพุทธ ได้แก่ จั๊กม่า มูร์มาร์ มากฮ์ และทานชางยา เป็นต้นกล่าวโดยสรุปทั่วทั้งประเทศมีวัดกระจัดกระจายอยู่ประมาณ ๑,๕๐๐ วัด พระสงฆ์มีประมาณ ๒,๐๐๐ รูป แต่แบ่งเป็น ๒ นิกาย คือ สังฆราชนิกาย และสังฆนายกนิกาย[๙]

นับย้อนหลังไปประมาณ ๔ - ๕ ปี ผู้เขียนได้สังเกตเห็นปรากฏการณ์ของการที่สามเณรบังคลาเทศเข้ามาศึกษาต่อที่ประเทศไทย โดยการได้บรรพชามาจากประเทศตนเอง โดยมีพระอาจารย์ที่อยู่ประเทศไทยซึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ที่บังคลาเทศเป็นผู้ริเริ่มในการพาสามเณรเหล่านั้นเข้ามาศึกษาในประเทศไทย เพราะประเทศไทยเรามีความสะดวกกว่าในหลายๆด้าน โดยประเทศบังคลาเทศนั้นมีผู้นับถืออิสลามและศาสนาอื่นๆไม่น้อยกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ของประชากร ดังนั้น ความสะดวกสบายในการเรียนพระพระพุทธศาสนาจึงลำบากมากกว่าประเทศไทยอยู่มาก ดังนั้น โอกาสของสามเณรบังคลาเทศที่จะศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนาหรือต่อยอดด้วยการบวชเรียนนั้นเป็นไปได้ยากกว่าสามเณรประเทศไทยอยู่มาก แต่พระสงฆ์ที่ท่านมีความสามารถท่านจึงผลักดันในการส่งสามเณรเพื่อมาเรียนที่ประเทศไทยเรา โดยการส่งไปตามวัดต่างๆที่สามารถฝากให้เข้าเรียนได้ เมื่อสามเณรเรียนจนสำเร็จแล้ว จึงให้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาหรือ ระดับมหาวิทยาลัยไม่ว่า จะเป็น มจร.หรือ มมร. ก็ตามที่จะสะดวกต่อไป

ชีวิตสามเณรน้อยในประเทศไทยนั้นลำบากและมีความเสี่ยงสูง สุดแท้จะไปอยู่ในสภาพแวดล้อมแบบใด

๑) ถ้าอยู่กับครูบาอาจารย์ที่สนใจเรื่องหยูกยาสมุนไพร ชีวิตเณรก็จะเกี่ยวข้องกับการขุดต้นไม้ ปลูกสมุนไพร หาพันธุ์ไม้รักษาโรคต่าง ๆ กับครูบาอาจารย์ แทบไม่ได้เรียนหนังสือ

---

[๙] โพสต์ทูเดย์, **พระพุทธศาสนาและมุมมองของ สถานทูตไทยในบังคลาเทศ**, แหล่งที่มา :https://www.posttoday.com/dhamma/198489วันที่ 13 ม.ค. 2556.

๒) ถ้าอยู่กับครูบาอาจารย์ที่สนใจเรื่องเครื่องรางของขลัง เณรก็จะง่วนอยู่กับงานปลุกเสกเลขยันต์ อยู่กับงานหมอดูหมอเดา วิ่งหาของขลังประดามีที่ลือชากันว่าดีเด่นดัง หมดเวลาไปกับสิ่งเหล่านี้

๓) ถ้าอยู่กับครูบาอาจารย์นักคณิตเสี่ยงดวง ก็จะเพลินติดใจได้ลุ้นกับการนับเลขตีเลขทำนายฝัน เก็งว่างวดนี้จะออกตัวนั้นตัวนี้ไปเรื่อย

๔) ถ้าอยู่กับกลุ่มที่อ้อนแอ้นแบบสตรี ก็มีโอกาสจะเสียจริตทางเพศ แต่งหน้าหวาน ทาปากแดง เดินแอ่นอก บิดบั้นท้ายกรีดกรายในผ้าเหลือง

๕) ถ้าอยู่กับครูบาอาจารย์ที่สนใจงานศึกษาเล่าเรียน ก็นับว่าเป็นโชคของชีวิต เพราะจะได้เรียนหนังสือ ได้เรียนบาลี เรียนอภิธรรม เจริญก้าวหน้าสืบอายุพระสัทธรรมต่อไป[๑๐]

โอกาสของสามเณรในประเทศไทยนั้นมีพร้อมสมบูรณ์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเมืองไทยเรา เป็นเมืองพุทธ คนนับถือมากว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ มีวัดที่จะอยู่เพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรม และทุนการศึกษามีพร้อมทุกประการ แต่ด้วยว่าสังคมยั่วยุ เพื่อนที่เรียนรุ่นเดียวกันได้เข้าศึกษาในโรงเรียนหรือในระดับมหาวิทยาลัย ไม่ได้มาจากต่างบ้านต่างเมือง เหมือนสามเณรบังคลาเทศ แรงจูงใจในการศึกษากลายว่าน้อยกว่าสามเณรบังคลาเทศ ดังสำนวนไทยที่ว่า “ใกล้เกลือกินด่าง” แต่ผู้เขียนไม่ได้จะเขียนเพื่อว่าสามเณรประเทศไทยแต่อย่างใด แต่ชี้ให้เห็นสะท้อนความเป็นจริงที่เกิดขึ้น ว่าโดยส่วนมากเป็นอย่างนั้น

ทำไมสามเณรต้องบวชหรือไม่อยากบวชเพราะอะไร

ปัญหาการลดจำนวนลงของสามเณรไทยในปัจจุบัน ได้ส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของพระพุทธศาสนาอย่างมาก วัดทั่วไปโดยเฉพาะในเขตชนบทเริ่มขาดแคลนสามเณรที่บวชเรียนเพื่อศึกษาพระธรรมวินัย เป็นเหตุให้พระภิกษุที่มีความรู้ขาดโอกาสถ่ายทอดวิชาความรู้แก่ศิษยานุศิษย์ที่บวชเรียนในระยะยาวอย่างเช่นในอดีต ส่วนผู้ที่บวชเป็นภิกษุก็มักจะบวชในระยะเวลาสั้น ๆ เท่านั้น ซึ่งไม่เอื้อประโยชน์สำหรับการศึกษาพระธรรมวินัยเพื่อสืบต่อพระศาสนาเท่าที่ควร ในที่สุดวัดส่วนใหญ่จึงเริ่มเสื่อมโทรมลงโดยลำดับ ในบางวัดไม่มีการเรียนการสอนพระธรรมวินัยติดต่อกันมานานหลายปีแล้ว เพราะขาดแคลนสามเณรซึ่งอยู่ในวัยที่เหมาะสมสำหรับการศึกษา

---

[๑๐] เขียนเมื่อ 13 ตุลาคม 2557 | อ่าน 2040 เขียนโดย นายธฤณเดชา ลิภา แหหล่งที่มา : https://www.mahapali.com สถาบันมหาบาลีวิชชาลัย.

เล่าเรียน ทำให้คาดการณ์ว่า ปัญหาดังกล่าวนี้ จะทวีความรุนแรงยิ่งขึ้นจนถึงขั้นวิกฤต หากคณะสงฆ์ไทยไม่ได้ส่งเสริมการบวชเรียนเป็นสามเณรของเยาวชนอย่างจริงจัง

๑) สามเณรส่วนใหญ่ มีทัศนคติในเชิงลบต่อการบวชเรียน เนื่องจากเห็นว่า สามเณรที่บวชเรียนอยู่ เป็นกลุ่มบุคคลที่จะบอกได้อย่างชัดเจนว่า การบวชเรียนเป็นสามเณร มีคุณค่ามากน้อยแค่ไหนเพียงใด นอกจากนี้เมื่อสามเณร ได้ลาสิกขากลับเข้าไปสู่ชนบทเดิมแล้ว ก็จะกลายเป็นกระบอกเสียงสำคัญในการประกาศเกียรติคุณของผู้ที่เคยผ่านการบวชเรียนเป็นสามเณร และเป็นกลุ่มบุคคลที่จะส่งเสริมหรือชักจูงเยาวชนในชุมชนรวมไปถึงญาติมิตรให้บวชเรียนเป็นสามเณรเช่นเดียวกับตน ดังนั้น ภาวะการลดจำนวนลงของสามเณรไทยอย่างต่อเนื่องในช่วงระยะเวลาหลายปีที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จึงน่าจะมีสาเหตุจากการที่ส่วนใหญ่ของผู้ที่ผ่านการบวชเรียนเป็นสามเณร และสามเณรที่กำลังบวชเรียนอยู่มีทัศนคติในเชิงลบต่อการบวชเรียน

สามเณรส่วนใหญ่ เคยมีประสบการณ์ชักชวนเยาวชนให้บวชเรียนเป็นสามเณรเช่นกับตน และมีความคาดหวังว่าจะแนะนำบุตรหลานของตนบวชเรียนเป็นสามเณรในอนาคต นอกจากนี้ยังพบอีกว่า สามเณรส่วนใหญ่ มีความภาคภูมิใจและพึงพอใจในสถานภาพของตนในระดับที่ค่อนข้างดี

๒) ชาวพุทธส่วนใหญ่ในเขตชนบท มีทัศนคติในเชิงลบต่อสามเณรที่บวชเรียน เนื่องจากเห็นว่า หากชาวพุทธในเขตชนบทมีทัศนคติว่า การบวชเรียนเป็นเรื่องของเด็กในครอบครัวที่มีฐานะยากจนเท่านั้น และการทำบุญกับพระภิกษุได้ผลบุญมากกว่ากรทำบุญกับสามเณร ซึ่งแสดงว่าสถานภาพของสามเณรด้อยกว่าพระภิกษุอย่างมาก ก็จะส่งผลให้ชาวพุทธส่วนใหญ่ไม่นิยมส่งเสริมให้บุตรหลานบวชเรียนเป็นสามเณร เพราะเกรงจะไร้เกียรติและศักดิศรีแต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ มีความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาของสามเณรที่บวชเรียน ในระดับที่น่าพอใจ โดยมีความเข้าใจเกี่ยวกับการศึกษาฝ่ายปริยัติธรรมแผนกธรรมเป็นอันดับ ๑ รองลงไปคือ การศึกษาฝ่ายสามัญศึกษา และการศึกษาฝ่ายปริยัติธรรมแผนกบาลี[๑๑]

---

[๑๑] สุนทร บุญสถิต,สถานภาพ บทบาท และปัญหาของสามเณรในสังคมไทย, **วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,๒๕๔๓.

บทสรุป

ในสังคมปัจจุบันสื่อสังคมต่างๆเข้าไปแทรกซึมจนทำให้สังคมมองภาพของสมณะ หรือพระสงฆ์สามเณร ในภาพลบมากขึ้นตามลำดับ หรือเราจะพูดง่ายๆว่าประชาชนมองเหมารวมโดยมองพระสงฆ์สามเณรส่วนมากไม่ดี ไม่ประพฤติให้เป็นไปตามพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ แต่ถ้ามองโดยหลักพระพุทธศาสนาแล้ว การได้มาบวชในพระพุทธศาสนานี้ยากยิ่งนัก โดยเฉพาะสังคมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลงของโลกถ้ายังมีเยาวชนที่มีโอกาสมาบวชเป็นสามเณรได้มีโอกาสศึกษาวิชาความรู้ ในพระพุทธศาสนาได้เรียนรู้วิชาชีวิต รู้ว่าโลกนี้ โลกหน้ามีจริง รู้ว่าบุญบาปมีจริง ทำให้รู้จักวางแผนอนาคตของตนเองให้รุ่งโรจน์ข้ามภพ ข้ามชาติได้

โอกาสของสามเณรในประเทศไทยมีมากกว่าในการศึกษาและปฏิบัติธรรมนั้นมีพร้อมสมบูรณ์ทุกด้าน ไม่ว่าจะเป็นปัจจัยสี่ด้านไหนก็ตามเมืองไทยเรา เป็นเมืองพุทธ คนนับถือมากกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ มีวัดที่จะอยู่เพื่อศึกษาและปฏิบัติธรรม และทุนการศึกษามีพร้อมทุกประการ แต่ด้วยว่าสังคมยั่วยุ เพื่อนที่เรียนรุ่นเดียวกันได้เข้าศึกษาในโรงเรียนหรือในระดับมหาวิทยาลัย ไม่ได้มาจากต่างบ้านต่างเมือง เหมือนสามเณรบังคลาเทศ แรงจูงใจในการศึกษากลายว่าน้อยกว่าสามเณรบังคลาเทศ ดังสำนวนไทยที่ว่า “ใกล้เกลือกินด่าง”ก็ว่าได้

ประเทศบังคลาเทศนั้นมีผู้นับถืออิสลามและศาสนาอื่นๆไม่น้อยกว่า ๙๐ เปอร์เซ็นต์ของประชากร ดังนั้น ความสะดวกสบายในการเรียนพระพระพุทธศาสนาจึงลำบากมากกว่าประเทศไทยอยู่มาก ดังนั้น **โอกาสของสามเณรบังคลาเทศ** ที่จะศึกษาตามแนวพระพุทธศาสนาหรือต่อยอดด้วยการบวชเรียนนั้นเป็นไปได้ยากกว่าสามเณรประเทศไทยอยู่มาก แต่พระสงฆ์ที่ท่านมีความสามารถท่านจึงผลักดันในการส่งสามเณรเพื่อมาเรียนที่ประเทศไทยเรา โดยการส่งไปตามวัดต่างๆที่สามารถฝากให้เข้าเรียนได้ เมื่อสามเณรเรียนจนสำเร็จแล้ว จึงให้เข้าเรียนในระดับอุดมศึกษาหรือ ระดับมหาวิทยาลัยไม่ว่า จะเป็น มจร.หรือ มมร. ก็ตามที่จะสะดวกต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ. **พระไตรปิฎกภาษาไทย (ฉบับสังคายนา) เล่มที่ ๑๒,** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมศาสนา. ๒๕๔๐.

กรมการศาสนา กระทรวงศึกษาธิการ**.คู่มือการบรรพชาสามเณรภาคฤดูร้อน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมการศาสนา. ๒๕๔๕.

เขียนเมื่อ ๑๓ ตุลาคม ๒๕๕๗ | อ่าน ๒๐๔๐ เขียนโดย นายธฤญเดชา ลิภา https://www.mahapali.com สถาบันมหาบาลีวิชชาลัย.

พระธรรมกิตติวงศ์ (ทองดี สุรเตโช) ป.ธ. ๙ ราชบัณฑิต. **พจนานุกรมเพื่อการศึกษาพุทธศาสน์ ชุด คำวัด**.วัดราชโอรสาราม กรุงเทพฯ พ.ศ. ๒๕๔๘.

พระสวัสดิ์ เฉิดฉิ้ม. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการปรับตัวของการปรับตัวของสามเณรในโรงเรียนพระปริยัติธรรม แผนกสามัญศึกษา”.**วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต,** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร. ๒๕๔๘.

โพสต์ทูเดย์. **พระพุทธศาสนาและมุมมองของ...สถานทูตไทยในบังคลาเทศ**, แหล่งที่มา :https://www.posttoday.com/dhamma/198489 วันที่ ๑๓ ม.ค. ๒๕๕๖.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๔๒**. หน้า ๑๗๗.

สมเด็จพระอริยวงศาคตญาณ สมเด็จพระสังฆราช (จวน อุฏฐายีมหาเถร). **ปฐมสมันตปาสาทิกา แปล เล่ม ๑**. พิมพ์ครั้งที่ ๘. กรุงเทพมหานคร: มหามกุฏราชวิทยาลัย. ๒๕๔๔.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **พจนานุกรมคำศัพท์พระพุทธศาสนา.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์เฟื่องอักษร.๒๕๔๔.

สุนทร บุญสถิต , สถานภาพ บทบาท และปัญหาของสามเณรในสังคมไทย, **วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาศาสนาเปรียบเทียบ**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล,๒๕๔๓.

การพัฒนาสมรรถนะในองค์กรตามหลักไตรสิกขา

COMPETENCY DEVELOPMENT IN ORGANIZATIONS ACCORDING TO THE THREEFOLD TRAINING

พระสมนึก ธีรปญฺโญ (กลับน้อม)*
Phra Somnuek Dhīrapaññō (Klabnom

บทคัดย่อ

ในโลกปัจจุบันองค์กรชั้นนำได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาบุคลากรกันอย่างกว้างขวาง หากพิจารณาความสำเร็จขององค์กรโดยส่วนใหญ่มาจากการได้หรือมีบุคลากรที่มีความรู้และทักษะต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานขององค์กร หากองค์กรไม่มีแนวทางในการพัฒนาบุคลากรอย่างเป็นแบบแผน และการคัดสรรบุคลากรที่ไม่มีประสิทธิภาพได้บุคคลากรที่ไม่ตรงกับความต้องการขององค์กร ความไม่เป็นธรรมในการปรับขึ้นค่าตอบแทนปัญหาเหล่านี้อาจจะส่งผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจขององค์กรได้การจะได้มาซึ่งบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถตรงกับความต้องการขององค์กร และสามารถพัฒนาบุคลากรให้มีทักษะในการปฏิบัติงานตรงกับหน้าที่ที่ได้รับมอบหมายและแก้ไขปัญหาต่างๆ เกี่ยวกับบุคลากรนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีกลยุทธ์ (Strategic) หรือหลักการในการบริหารที่มีประสิทธิภาพการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร (Competency Development) เป็นกลยุทธ์ที่มีการนำมาใช้งานกันอย่างกว้างขวางในงานทางด้านบริหารทรัพยากรบุคคล (Human Resource Management) และงานทางด้านพัฒนาทรัพยากรบุคคล (Human Resource Development) อันเนื่องมาจากสามารถตอบโจทย์ของการคัดสรรบุคลากรที่จะก้าวเข้ามาปฏิบัติงานตรงกับความต้องการขององค์กร นอกจากนำกลยุทธ์ดังกล่าวมาใช้ในการคัดสรรบุคลากรแล้วยังสามารถนำมาใช้ในการปรับขึ้นเงินค่าตอบแทนของบุคลากร การวางแผนพัฒนาองค์ความรู้ในด้านต่าง ๆ ของบุคลากร หรือแม้แต่การประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ซึ่งจะเห็นว่าทั้งหมดล้วนแล้วเป็นหลักการในการบริหารทรัพยากรบุคคลทั้งสิ้น

การนำหลักไตรสิกขา มาพัฒนาสมรรถนะบุคลากรองค์กรเป็นสิ่งที่ดี เพราะหลักไตรสิกขาเป็นหลักธรรมที่ใช้เป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาชีวิตให้ประสบความสำเร็จ ให้มี

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

สมรรถนะในการทำงานเป็นธรรมคำสอนที่เหมาะสำหรับนำไปใช้ในการพัฒนาสมรรถนะของบุคลากร โดยเฉพาะผู้ที่เป็นหัวหน้าหรือผู้นำต่าง ๆ เพื่อสร้างคุณธรรม และพลังที่จะช่วยทำให้การดำเนินงานหรือการทำกิจกรรมเกิดความมั่นใจส่งผลต่อความสำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้
คำสำคัญ : การพัฒนาสมรรถนะ, หลักไตรสิกขา

Abstract

In today's world, leading organizations have focused on the development of people widely. If considering the success of the organization, most of them come from obtaining or having personnel with knowledge and skills related to the operations of the organization. If the organization does not have a strategy for personnel development in a systematic manner And the selection of ineffective personnel has personnel that do not meet the needs of the organization Injustice in the compensation increase, these problems may affect the business operations of the organization. Acquisition of personnel with knowledge and capabilities that match the needs of the organization. And able to develop personnel so that they have the skills to perform their duties in accordance with their assigned duties and solve various problems. About that personnel It is necessary to have a strategic or effective management principles. Competency Development is a strategy that is widely used in human resource management.) And Human Resource Development due to being able to meet the selection of personnel who will step in to work to meet the needs of the organization. the In addition to using the said strategy in the selection of personnel, it can also be used to increase the compensation of personnel. Planning for the development of knowledge in various areas of personnel or even evaluating the performance of personnel Which can be seen that all of these are principles of human resource management.

Threefold introduction To develop the capability of the organization's personnel is a good thing Because the threefold principles are the principles

used as a guideline for the development of a successful life. To have fair work performance, suitable teaching for use in personnel development Especially those who are leaders or leaders to create morality. And the power to help make operations or activities confident And affect the achievement of the goals set.

Keywords: Competency Development, Threefold Training

บทนำ

การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรในด้านต่าง ๆไม่ว่าจะเป็นด้านทักษะด้านความรู้ความสามารถและด้านคุณลักษณะส่วนบุคคลซึ่งต้องสอดคล้องกับสมรรถนะหลักขององค์กรเพื่อช่วยให้เกิดผลงานที่มีคุณภาพสูงสามารถแก้ปัญหาและสามารถตอบสนองต่อความต้องการได้อย่างทันกาลในสภาวะที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๘, หน้า ๑๗) ได้กำหนดแนวทางการพัฒนาสมรรถนะการบริหารทรัพยากรบุคคล ซึ่งเป็นการส่งเสริมสนับสนุนให้ส่วนราชการบริหารทรัพยากรบุคคลตามกรอบมาตรฐานการบริหารทรัพยากรช่วยทำให้ระบบและวิธีปฏิบัติงานมีสมรรถภาพดียิ่งขึ้น มีการติดต่อประสานงานดียิ่งขึ้นช่วยทำให้เกิดการประหยัด ลดความสิ้นเปลืองของวัสดุที่ใช้ในการปฏิบัติงาน ช่วยลดระยะเวลาของการเรียนรู้งานให้น้อยลง ช่วยกระตุ้นบุคลากรให้ปฏิบัติงานเพื่อความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ช่วยทำให้บุคคลนั้น ๆ มีโอกาสได้รับความรู้ ความคิดใหม่ๆเป็นคนทันสมัยต่อความเจริญทางเทคโนโลยีใหม่ๆ แนวคิดพื้นฐานของการพัฒนาทรัพยากรบุคคลดังกล่าว เป็นไปตามปรัชญาของการพัฒนาบุคคลที่สำคัญ คือ บุคคลทุกคนมีศักยภาพของตนเองที่สามารถพัฒนาให้เพิ่มพูนขึ้นได้ทั้งด้านความรู้ ทักษะและทัศนคติ ถ้าหากมีแรงจูงใจที่ดีพอ การพัฒนาศักยภาพของบุคคล ควรดำเนินการโดยยึดหลักสมรรถนะ (Competency Based Development) การพัฒนาทรัพยากรบุคคลจะต้องดำเนินการอย่างเป็นกระบวนการต่อเนื่องเป็นระบบ ตั้งแต่การสรรหา การคัดเลือก สู่ระบบการพัฒนาขององค์การ วิธีการในการพัฒนาบุคคลมีหลายวิธี จะต้องเลือกใช้ให้เหมาะสมกับลักษณะของบุคคลและภารกิจขององค์กร จัดให้มีระบบการประเมินการพัฒนาความสามารถของบุคคลเป็นระยะ ๆ เพื่อพัฒนา บุคคลบางกลุ่มให้มีความสามารถเพิ่มขึ้น และในขณะเดียวกันก็สนับสนุนให้ผู้มีความรู้ความสามารถสูงได้

ก้าวหน้าไปสู่ตำแหน่งใหม่ที่ต้องใช้ความสามารถสูงขึ้น ระบบข้อมูลบุคคลขององค์กรจะต้องครบถ้วน ถูกต้องและทันสมัยสามารถตรวจสอบความก้าวหน้ารายบุคคลได้ การพัฒนาบุคคลจะต้องทำทุกด้าน คือ สุขภาพอนามัย ความรู้ ความสามารถจิตใจและคุณธรรม ควบคู่กันไป องค์กรต้องคำนึงถึงความมั่นคงและความก้าวหน้าของบุคคลควบคู่ไปกับความก้าวหน้าขององค์กร

ความสำเร็จด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล (Standard for Success) เพื่อให้เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อความสำเร็จ ของส่วนราชการ ข้าราชการได้รับการปฏิบัติที่เป็นธรรมตามหลักคุณธรรม มีความพร้อมรับผิดในการตัดสินใจด้านการบริหารทรัพยากรบุคคล เกิดการเรียนรู้และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เพื่อยกระดับความสำเร็จของส่วนราชการ จึงได้นำแนวคิดเกี่ยวกับสมรรถนะมาใช้ในการบริหารงานทรัพยากรบุคคล เพราะมนุษย์เป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าที่สุด องค์กรจะประสบความสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับการบริหารทรัพยากรมนุษย์และการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในองค์กรให้มีความรู้ความสามารถอันจะนำไปสู่ความสามารถในการแข่งขัน สามารถเพิ่มคุณภาพผลผลิตหรือบริการที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า (คนึงนิจ อนุโรจน์, ๒๕๕๑, หน้า ๒) สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) จัดทำโครงการพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ โดยจัดทำเกณฑ์คุณภาพในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้ส่วนราชการต่างๆนำไปใช้ในการยกระดับและพัฒนาคุณภาพการบริหารจัดการในองค์กรให้ในหน่วยงานที่มีผลการปฏิบัติงานสูงขึ้น และมีมาตรฐานการทำงานเทียบเคียงกับมาตรฐานสากล ซึ่งเป็นการตอบสนองต่อเป้าหมายของพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.๒๕๔๖ ที่มีแนวทางการปฏิบัติที่เป็นรูปธรรม มีการกำหนดเป้าหมายเพื่อประโยชน์สุขของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพและเกิดความคุ้มค่าในเชิงภารกิจ ลดขั้นตอนการปฏิบัติงานที่เกินความจำเป็นเพื่อให้ประชาชนได้รับความสะดวกและได้รับการตอบสนองความต้องการ รวมทั้งมีการประเมินผลการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ เพื่อให้สามารถส่งมอบคุณค่าที่ดีขึ้นทั้งผลผลิตและบริการให้แก่ผู้รับบริการ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, ๒๕๔๙, หน้า ๓-๗)

การนำหลักไตรสิกขา ประยุกต์ใช้ในการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรตามกรอบสมรรถนะของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.)จึงน่าจะเป็นแนวทางหนึ่งที่ทำให้การพัฒนาสมรรถนะของบุคลากรองค์กรประสบความสำเร็จได้

ความหมายการพัฒนาสมรรถนะ

แนวความคิดเกี่ยวกับสมรรถนะ (Competency) ของบุคคลในองค์กรได้เริ่มขึ้นในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ จากการเสนอบทความทางวิชาการของ David McClelland นักจิตวิทยาแห่งมหาวิทยาลัย ฮาวาร์ด ซึ่งได้กล่าวถึงความสัมพันธ์ระหว่างคุณลักษณะที่ดี (Excellent Performance) ของบุคคลในองค์กรกับระดับทักษะความรู้ความสามารถ โดยระบุว่าการวัด IQ และการทดสอบบุคลิกภาพเป็นวิธีการที่ไม่เหมาะสมในการทำนายสมรรถนะ (Competency) แต่บริษัทควรว่าจ้างบุคคลที่มีความสามารถมากกว่าคะแนนทดสอบ (ดนัย เทียนพุฒิ, ๒๕๔๖, หน้า ๔๑) สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน ให้คำจำกัดความ สมรรถนะว่าเป็นกลุ่มพฤติกรรมที่องค์การต้องการจากข้าราชการ เพราะเชื่อว่าหากข้าราชการมีพฤติกรรมการทำงานในแบบที่องค์การกำหนดแล้ว จะส่งผลให้ข้าราชการผู้นั้นมีผลการปฏิบัติงานดีและส่งผลให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ต้องการไว้ สมรรถนะสามารถใช้เป็นสิ่งที่ทำนายผลการปฏิบัติงานหรือเป็นส่วนหนึ่งของผลการปฏิบัติงานก็ได้ แต่จะใช้ในเรื่องใดผู้ใช้ต้องมีความเข้าใจ เพราะวิธีการประเมินและจุดประสงค์ของการใช้สมรรถนะจะแตกต่างกันไป (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน, ๒๕๔๘, หน้า ๔-๗) นักวิชาการอีกท่านหนึ่ง ได้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะ ความสามารถ และคุณลักษณะอื่นๆที่ทำให้บุคคลสามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่นๆ ในองค์กร (ณรงค์วิทย์ แสนทอง, ๒๕๕๑, หน้า ๓๗) ส่วนวณิช นิรันตรานนท์ ได้ให้ความหมายของสมรรถนะไว้ว่า หมายถึง คุณลักษณะความสามารถของบุคคลที่แสดงออกมาซึ่งสามารถวัดและสังเกตเห็นได้ว่าเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ ทักษะ และลักษณะอื่นๆที่โดดเด่นกว่าบุคคลอื่นๆในองค์กร (วณิช นิรันตรานนท์, วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต, ๒๕๕๒) ธำรงศักดิ์ คงคาสวัสดิ์ กล่าวว่า สมรรถนะ หมายถึง ทักษะ สมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ แรงจูงใจหรือคุณลักษณะที่เหมาะสมของบุคคลที่สามารถปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ (ธำรงศักดิ์ คงคาสวัสดิ์, ๒๕๔๙, หน้า ๖) ส่วนนักวิชาการต่างประเทศ McClelland ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า สมรรถนะ คือ บุคลิกลักษณะที่ซ่อนอยู่ภายในปัจเจกบุคคล ซึ่งสามารถผลักดันให้ปัจเจกบุคคลนั้น สร้างผลการปฏิบัติงานที่ดีหรือตามเกณฑ์ที่กำหนด ในงานที่ตนรับผิดชอบ Competency เป็นสิ่งที่ประกอบขึ้นมาจากความรู้ ทักษะ และทัศนคติ แรงจูงใจ (สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ, ๒๕๔๙, หน้า ๑๔)

สมรรถนะ ซึ่งคือคุณลักษณะเชิงพฤติกรรรม เป็นกลุ่มพฤติกรรมที่องค์กรต้องการจากข้าราชการ เพราะเชื่อว่าหากข้าราชการมีพฤติกรรรมการทำงานในแบบที่องค์กรกำหนดแล้ว จะส่งผลให้ข้าราชการผู้นั้นมีผลการปฏิบัติงานดี และส่งผลให้องค์กรบรรลุเป้าประสงค์ที่ต้องการไว้ ตัวอย่างเช่น การกำหนดสมรรถนะการบริการที่ดี เพราะหน้าที่หลักของข้าราชการคือการให้บริการแก่ประชาชน ทำให้หน่วยงานของรัฐบรรลุวัตถุประสงค์ คือการทำให้เกิดประโยชน์สุขแก่ประชาชน องค์ประกอบในการพัฒนาบุคลากร ประกอบด้วย ๓ องค์ประกอบหลัก ได้แก่

๑) กลุ่มความรู้ (Knowledge) คือ ความสามารถอธิบาย เรื่องใดเรื่องหนึ่งอย่างถูกต้องและชัดเจน แบ่งเป็น ๓ ประเภท คือ รู้ความหมาย รู้ขั้นตอน รู้ประยุกต์ใช้

๒) กลุ่มทักษะ (Skill) คือ ความสามารถในการลงมือทำเรื่องใดเรื่องหนึ่งให้เกิดผลผลิตผลลัพธ์อัน พึงประสงค์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ การวัดทักษะมี ๓ ระดับ คือระดับความซับซ้อนในการปฏิบัติ ระดับความหลากหลาย ระดับความสม่ำเสมอ

๓) กลุ่มพฤติกรรมหรืออุปนิสัยในการทำงาน (Attribute) คือ รูปแบบการแสดงออกหรือพฤติกรรมของบุคคลที่สอดคล้องกับงานที่ปฏิบัติอยู่ ซึ่งการแสดงออกอันพึงประสงค์ได้นั้นขึ้นกับปัจจัย ๓ ประการ คือ ค่านิยม แนวโน้มการแสดงออก และแรงจูงใจ ซึ่งส่งผลให้องค์กรมีความได้เปรียบคู่แข่งขัน เช่น ความกระตือรือร้น ความอดทน และขยันขันแข็งในการทำงาน ค่านิยมในการยอมรับฟังความคิดเห็นอย่างสร้างสรรค์เพื่อการสร้างนวัตกรรมใหม่ๆ และการปรับปรุงงานอย่างต่อเนื่องเป็นต้น (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒, หน้า ๖)

สามารถสรุปได้ว่า สมรรถนะ คือคุณลักษณะเชิงพฤติกรรมที่เป็นผลมาจากความรู้ ทักษะความสามารถ พฤติกรรมหรืออุปนิสัยใน การทำงานและคุณลักษณะอื่นๆ ที่ทำให้สามารถสร้างผลงานได้โดดเด่นกว่าเพื่อนร่วมงานอื่นๆ ในองค์กร เป็นสิ่งที่องค์การต้องการจากบุคลากรที่ทำงาน สามารถใช้เป็นสิ่งที่ทำนายผลการปฏิบัติงานได้ เป็นคุณลักษณะความสามารถของบุคคลที่แสดงออกมาซึ่งสามารถวัดและสังเกตเห็นได้ถึงทักษะ สมรรถนะ ความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ แรงจูงใจหรือคุณลักษณะที่เหมาะสมของบุคคลที่สามารถปฏิบัติงานให้ประสบผลสำเร็จ

หลักการพัฒนาสมรรถนะ

หลักการของการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์สามารถจำแนกออกเป็นแนวทางใหญ่ๆ คือ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นการดำเนินให้บุคลากรได้รับประสบการณ์และการเรียนรู้ในช่วง

ระยะเวลาหนึ่ง เพื่อนำมาปรับปรุงความสามารถในการทำงาน โดยวิธีการ ๓ ประการ (นิสดารก์ เวชยานนท์, ๒๕๔๘, หน้า ๒๐ – ๔๐) คือ

๑ การศึกษา (Education) การศึกษานับว่าเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรงเพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆ ด้านให้กับบุคคล ถ้าพิจารณาในแง่องค์การแล้ว การศึกษาจะเน้นการเตรียมพนักงานสำหรับในอนาคต เพื่อเตรียมพนักงานให้มีความพร้อมที่จะทำงานตามความต้องการขององค์การในอนาคต หรืออีกกรณีหนึ่ง การให้การศึกษาสามารถใช้เพื่อเตรียมพนักงานเพื่อการเลื่อน ตำแหน่งงานใหม่ซึ่งอาจต้องใช้ระยะเวลานาน

๒ การฝึกอบรม (Training) เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ มุ่งเน้นเกี่ยวกับงานที่ปฏิบัติอยู่ในปัจจุบัน เป้าหมายคือการยกระดับความรู้ ความสามารถ ทักษะของพนักงานในขณะนั้นให้สามารถทำงานในตำแหน่งนั้น ๆ ได้ ผู้ที่ผ่านการอบรมไปแล้วสามารถนำความรู้ไปใช้ได้ทันที

๓ การพัฒนา (Development) เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพ เป็นกิจกรรมการเรียนรู้ที่ไม่ได้มุ่งเน้นที่ตัวงาน แต่มีจุดเน้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่องค์การต้องการ การพัฒนาองค์การนั้นเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับองค์การเพื่อการปฏิบัติงานขององค์การในอนาคต เพื่อให้สอดคล้องกับเทคโนโลยีรวมทั้งสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว สอดคล้องกับความคิดเห็นของแนดเลอร์ (Nadler) และ วิกส์ (Wiggs) กล่าวไว้สรุปได้ว่า ขอบเขตของการพัฒนาบุคลากรในองค์การจะครอบคลุมองค์ประกอบ ๓ ด้าน คือ ๑) การฝึกอบรม ๒) การศึกษา ๓) การพัฒนา

สรุปได้ว่าหลักการพัฒนาสมรรถนะมีอยู่ ๓ ด้านคือ ๑. การฝึกอบรม เป็นกิจกรรมที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ เป้าหมายคือการยกระดับความรู้ ทักษะ และความสามารถ ๒. การศึกษาเป็นวิธีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์โดยตรงเพราะการให้การศึกษาเป็นการเพิ่มพูนความรู้ ทักษะ ทัศนคติ ตลอดจนเสริมสร้างความสามารถในการปรับตัวในทุกๆด้านเน้นการเตรียมพนักงานสำหรับในอนาคต ๓. การพัฒนา เป็นกระบวนการปรับปรุงองค์การให้มีประสิทธิภาพ มีจุดเน้นเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตามที่องค์การต้องการ

องค์ประกอบของการพัฒนาสมรรถนะ

เนื่องจากตัวของบุคคลประกอบด้วยองค์ประกอบหลายด้าน ซึ่งความสำคัญของแต่ละองค์ประกอบ ทำให้ต้องมีการพัฒนาเกิดขึ้นพร้อม ๆ กัน ดังนี้

๑ องค์ประกอบทางร่างกาย หมายถึง รูปร่างหน้าตา การแสดงออกด้วยสีหน้าท่าทาง น้ำเสียงในการเจรจาและการสื่อความหมาย การแต่งกาย การรักษาความสะอาดของร่างกายรวมไปถึงสุขภาพและสุขอนามัยของร่างกาย

๒ องค์ประกอบทางด้านจิตใจ หมายถึง สภาพของจิตที่มีความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและสิ่งแวดล้อม มีความสงบเยือกเย็น มีคุณธรรมและมีความยุติธรรม เป็นต้น

๓ องค์ประกอบทางด้านอารมณ์ หมายถึง ความสามารถในการควบคุมความรู้สึกและการแสดงออกซึ่งเป็นหลักสำคัญในการพัฒนาตน เช่น ไม่แสดงอาการทางอารมณ์อย่างรุนแรงจนเกินไปฝึกการควบคุมอารมณ์ที่เป็นโทษต่อตนเองและผู้อื่น

๔ องค์ประกอบทางด้านสังคม หมายถึง ท่าทีและการปฏิบัติต่อสิ่งแวดล้อม เช่น รู้สึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม ขจัดพฤติกรรมเห็นแก่ตัว มีจรรยามารยาททางสังคม ประพฤติตนตามปทัสถานสังคม เป็นต้น

๕ องค์ประกอบทางด้านทักษะและสติปัญญา หมายถึง การรอบรู้ศิลปะและศาสตร์ต่างๆ การมีความฉลาดและไหวพริบในการวิเคราะห์และตัดสินใจ ความสามารถในการแสวงหาความรู้ และฝึกทักษะใหม่ๆ และมีความสามารถในการเรียนรู้แนวทางในการดำเนินชีวิตที่ดี(http://joomla.ru.ac.th/hrd/Journal/vol_1No_1/ rungredee.pdf) องค์ประกอบในการพัฒนาตนเองมีองค์ประกอบ ๖ ด้าน ที่สำคัญดังนี้ ๑) การพัฒนาด้านสติปัญญาและความเฉลียวฉลาดทางอารมณ์๒) การพัฒนาด้านร่างกาย ๓) การพัฒนาด้านจิตใจ ๔) การพัฒนาด้านสังคม ๕) การพัฒนาด้านศึกษา ๖) การพัฒนาตนเองสู่ความต้องการของตลาด (สงวน สุทธิเลิศอรุณ, ๒๕๔๕, หน้า ๔๙)

สรุปองค์ประกอบการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ คือ องค์ประกอบทางร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านอารมณ์ ด้านสังคม ด้านทักษะและสติปัญญา การพัฒนาด้านสติปัญญาและความเฉลียวฉลาด ทางอารมณ์ การพัฒนาด้านศึกษาการพัฒนาตนเองสู่ความต้องการของตลาด องค์ประกอบเหล่านี้ เป็นปัจจัยสำคัญส่วนหนึ่งที่มีผลต่อการประสบความสำเร็จตามเป้าหมายในการการพัฒนาสมรรถนะ

กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ

กระบวนการพัฒนาสมรรถนะ หมายถึง ขั้นตอนการดำเนินงานในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างมีแบบแผนเป็นระบบ ไว้ได้ดังนี้

มีนักวิชาการที่ได้ศึกษาการพัฒนาสมรรถนะ ได้เสนอขั้นตอนการพัฒนาบุคลากรไว้ดังนี้ (เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ, ๒๕๓๗, หน้า ๔๒๑)

๑. วิเคราะห์ และคาดการณ์เกี่ยวกับความต้องการและสถานการณ์ด้านกำลังคน	๒. การจำแนก และเลือกปัญหา
๓. การจัดทำโครงการพัฒนาเจ้าหน้าที่ตามปัญหาที่เลือก	๔. การดำเนินงานตามโครงการ
๕. ประเมินผลโครงการ	

นักวิชาการได้เสนอแนวคิดขั้นตอนกระบวนการฝึกอบรม และการพัฒนาสมรรถนะบุคคล ๕ ขั้นตอน (ธงชัย สันติวงศ์, ๒๕๔๒, หน้า ๓๕๗)

๑. ประเมินความต้องการฝึกอบรม	๒. กำหนดเป้าหมายการฝึกอบรม
๓. คัดเลือกการฝึกอบรม	๔. ดำเนินการจัดฝึกอบรม
๕. ประเมินผลโครงการฝึกอบรม	

นักวิชาการต่างประเทศกำหนดขั้นตอนกระบวนการฝึกอบรมการพัฒนาสมรรถนะ ไว้ ๔ ขั้นตอน ดังนี้ (บุญเรือง พรหมสิทธิ์, ๒๕๔๐, หน้า ๓๗-๓๘)

๑. การกำหนดความจำเป็นในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๒. วางแผนพัฒนาทรัพยากรมนุษย์
๓. การปฏิบัติกิจกรรมการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์	๔. ประเมินผลการพัฒนา

รูปแบบของการพัฒนาสมรรถนะ

รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะ ในปัจจุบันมีหลายหลายแนวทางทั้งการศึกษา การส่งเสริมให้พัฒนาตนเอง การฝึกอบรมและการพัฒนา การพัฒนาในงาน เป็นการพัฒนาด้วยกลยุทธ์เชิง

รุกมากกว่าเชิงรับ มีทัศนะที่กว้างขึ้น ทั้งในเรื่องของกิจกรรม (activity) และกระบวนการ (process) เพื่อพัฒนาความรู้ ทักษะ และทัศนคติ จุดเน้นเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ มีหลักการพัฒนาสมรรถนะบุคลากรที่มีประสิทธิผล คือ เน้นเพื่อการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัย ด้านจิตพิสัย ด้านทักษะพิสัย เน้นการเปลี่ยนแปลงทั้งระดับบุคคล ระดับกลุ่ม และระดับองค์การ เช่น การพัฒนาตนเอง การสังเกตหรือการประเมิน การให้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการพัฒนาหรือการปรับปรุง การฝึกอบรม การสืบค้น การพัฒนาด้วยระบบพี่เลี้ยง การจัดปฐมนิเทศ การจัดทำคู่มือ การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ การศึกษาดูงาน การให้การศึกษา เป็นต้น

ความหมายของไตรสิกขา

ผู้เขียนบทความจึงรวบรวมคำอธิบายจากวรรณกรรมชั้นรองลงมา ซึ่งอรรถกถาจารย์และนักวิชาการร่วมสมัยได้ขยายความเพิ่มเติมจากพระไตรปิฎกมาแสดงไว้ ว่า การศึกษาและของเขตของการศึกษา ไว้ในวิมุตติมรรคว่า สิกขา หมายถึง การศึกษาเรื่องที่ควรศึกษา การศึกษาอันยอดเยี่ยมและการศึกษาเพื่อความเป็นพระอเสขะ (ผู้ไม่ต้องศึกษา) (พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) และคณะ, ๒๕๔๘, หน้า ๔) เป็นการพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตดีงามถูกต้อง ทำให้มีวิถีชีวิตที่เป็นมรรค เป็นทางดำเนินชีวิตหรือวิถีชีวิตที่ถูกต้องดีงามของมนุษย์ ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนาตน คือ สิกขามรรคกับสิกขาจึงประสานเป็นอันเดียวกัน เมื่อมองในแง่อริยสัจ ๔ ก็เป็นอริยมรรค คือ วิถีชีวิตอันประเสริฐเมื่อเป็นมรรคก็ดำเนินก้าวหน้าไปสู่จุดหมายโดยกำจัดสมุทัยให้หมดไป ช่วยให้เรามีชีวิตที่พึ่งพาอวิชชา ตัณหา อุปทานน้อยลงไป ไม่อยู่ใต้อำนาจครอบงำของมัน พร้อมกับที่เรามีปัญญาเพิ่มขึ้นและดำเนินชีวิตด้วยปัญญามากขึ้นตามลำดับจนหระทั่งในที่สุดพอสมุทัยหมดทุกข์ก็หมดก็บรรลุเป้าหมายเป็นนิโรธ โดยสมบูรณ์ซึ่ง ศีล สมาธิ ปัญญาให้ถือว่าเป็นทฤษฎีถ้าเป็นการปฏิบัติต้อง (พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). ๒๕๕๐ , หน้า ๗) เป็นปัญญาแล้วเป็นศีลแล้วเป็นสมาธิสำหรับศีลสมาธิปัญญาที่วางไว้เป็นรูปทฤษฎีนี้ก็ไม่ใช่ว่าผิดถูกตามรูปของทฤษฎีคือเรียงตามลำดับจากต่ำไปหาสูงแต่พอถึงที่ปฏิบัติแล้วต้องดึงปัญญามานำหน้าและปัญญานั้นจะงอกงามเพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ ไปเพราะว่ามีสมาธิแล้วปัญญาก็จะงอกงามกว่าเดิมปัญญาจูงให้ศีลสมาธิเดินไปถูกทางแล้วก็จะเพิ่มกาลังให้แก่ปัญญาให้สูงขึ้นไป (พุทธทาส ภิกขุ. ม.ม.ป., หน้า ๑๙๘) ไตรสิกขาจึงเป็น การศึกษาสามประการตามหลักธรรมในพระพุทธศาสนา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ซึ่งเป็นกุศโลบายแห่งการพัฒนาตนเองที่ถูกต้องของมนุษย์ทุกคน เป็นรากฐานของการพัฒนาทั้งหลายอันจะนำไปสู่อารยะธรรมที่ถูกต้อง ศีลเรียกว่า

สีลสิกขา สมาธิเรียกว่าจิตสิกขาและปัญญาเรียกว่าปัญญาสิกขา...” คืออริยมรรคมีองค์ ๘ แต่พูดในฐานะที่เป็นระบบฝึกฝนอบรมเมื่อจัดเป็นระบบฝึกฝนอบรมก็จะฝึกฝนสามมิติเท่านั้นคือ ทางด้านปัญญาทางด้านศีลทางด้านจิตทางด้านปัญญาเป็นเรื่องทางความรู้ความเข้าใจแนวคิดค่านิยมที่ถูกต้องทางด้านศีลการควบคุมพฤติกรรมทางกายทางวาจาให้อยู่ในกรอบสอดคล้องกับความรู้ความเข้าใจทางด้านจิตเป็นการพัฒนาจิตให้มีสมาธิพัฒนาจิตให้มีความเพียรพัฒนาจิตให้มีสติดังนั้น ศีล สมาธิ ปัญญา ๓ องค์ประกอบนี้เป็น ๓ มิติต้องทาไปด้วยกันเรื่องเดียวกันทำไปด้วยกันเพื่อจุดประสงค์เดียวกันจึงตรัสรวมกันไม่ได้หมายความว่าต้องทำศีลก่อนให้สมบูรณ์แล้วต้องมาทำสมาธิทาสมาธิสมบูรณ์แล้วมาทำปัญญา (ระวี ภาวิไล, ๒๕๒๘ , หน้า ๑๘)

สรุปได้ว่า คำว่า ไตรสิขา ก็คือสิกขา ๓ หมายถึง ข้อสำหรับศึกษาการศึกษาข้อปฏิบัติที่พึงศึกษาการฝึกฝนอบรมตนในเรื่องที่พึงศึกษา ๓ อย่าง คือ

๑) อธิสีลสิกขาข้อปฏิบัติสำหรับฝึกอบรมในทางประพฤติ (ทางกายวาจา) อย่างสูง

๒) อธิจิตตสิกขาข้อปฏิบัติสาหรับฝึกหัดอบรมจิตเพื่อให้เกิดสมาธิอย่างสูงคือศึกษาเรื่องจิตอบรมจิตให้สงบมั่นคงเป็นสมาธิ

๓) อธิปัญญาสิกขาข้อปฏิบัติสาหรับฝึกหัดอบรมปัญญาเพื่อให้เกิดความรู้แจ้งอย่างสูง

สรุป การศึกษา ๓ ด้านที่เรียกว่า ไตรสิกขา คือ ศีล สมาธิ ปัญญา ถือเป็นหลักใหญ่ของพระพุทธศาสนา เป็นระบบและเป็นกระบวนการทั้งหมดของการพัฒนาชีวิตในองค์กร สำหรับ ศีล คือ การฝึกฝนพัฒนาด้านพฤติกรรม ให้มีสุขภาพที่แข็งแรงสมบูรณ์ สามารถดำรงชีวิตได้สะดวกด้วยดี การพัฒนาด้านกายและวาจา ให้มีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้องมีผลดี

บทสรุป

การพัฒนาสมรรถนะในองค์กรเชิงพุทธนั้น มีหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาที่เกี่ยวข้องหลายหลักธรรม แต่ในที่นี้ได้เลือกหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาสมรรถนะในองค์กร เนื่องจากมีความคิดว่าในการดำเนินชีวิตของคนเรานั้นต้องมีทักษะ ความรู้ความสามารถในการดิ้นรนต่อสู้เพื่อให้อยู่รอดและก้าวข้ามผ่านพ้นสิ่งเลวร้ายต่างๆ ที่เข้ามากระทบการดำเนินชีวิตหรือในหน้าที่การงาน พร้อมกันนั้นก็จะต้องรู้จักแก้ปัญหาได้อย่างอย่างมีสติ มีความรอบคอบและใช้ปัญญา หากทำได้เป็นเบื้องต้นเช่นนี้ความสำเร็จในการดำเนินชีวิตก็จะอยู่ไม่ไกลเกินเอื้อม ทั้งนี้หลักไตรสิกขาเมื่อนำมาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาสมรรถนะในองค์กร

แล้วก็จะส่งผลทำให้การปฏิบัติงานของบุคลากร ในองค์การหรือหน่วยงานมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และการพัฒนาสมรรถนะในองค์กรตามหลักไตรสิกขาถือได้ว่าเป็นปัจจัยสำคัญหรือปัจจัยหลักในการขับเคลื่อนความสามารถอื่นๆ ให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น ในปัจจุบันถือเป็นนโยบายสำคัญที่หลายองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชนต่างให้ความสนใจในการที่จะหาแนวทางหรือวิธีการที่จะให้ได้มาซึ่งบุคลากรที่ทรงประสิทธิภาพและเปี่ยมด้วยคุณภาพซึ่งสอดคล้องกับหลักไตรสิกขายังเป็นสิ่งที่ดี มีคุณค่าต่อการบริหารงานทุกๆ อย่าง รวมถึงการพัฒนาสมรรถนะในองค์กรด้วยการนำหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้กับการพัฒนาสมรรถนะนั้น ดังนั้น การพัฒนาสมรรถนะในองค์กรตามหลักไตรสิกขาจึงเป็นกระบวนการพัฒนาการบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพประสิทธิผลขององค์กรนั้นได้ดี

เอกสารอ้างอิง

คนึงนิจ อนุโรจน์. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อสมรรถนะของนักพัฒนาทรัพยากรมนุษย์กองทัพอากาศ”. **ดุษฎีนิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๑.

ณรงค์วิทย์ แสนทอง. **เทคนิคการจัดทำและนำ Job Competency ไปใช้งาน ฉบับคนทำงาน**. กรุงเทพมหานคร: เอสอาร์ เซนเตอร์, ๒๕๕๑.

ดนัย เทียนพุฒิ. **สุดยอดความสำเร็จขององค์กร**. กรุงเทพมหานคร : ดี เอ็น ที คอนซัลแตนท์, ๒๕๔๖.

เทพนม เมืองแมน และสวิง สุวรรณ**. โครงการกับกระบวนการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๗.

ธงชัย สันติวงศ์. **การบริหารงานบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๒.

ธำรงศักดิ์ คงคาสวัสดิ์. COMPETENCY **ภาคปฏิบัติเขาทำกันอย่างไร?.** กรุงเทพมหานคร: สมาคมส่งเสริมเทคโนโลยี ไทย-ญี่ปุ่น, ๒๕๔๙.

นิสดารก์ เวชยานนท์. **บทความวิชาการ HR**. คณะรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๔๘.

พระเทพโสภณ ประยูร ธมฺมจิตฺโต และคณะ. **พระอุปติสสเถระ วิมุตติมรรค**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). หัวใจพระพุทธศาสนา.**พุทธจักร**. ปีที่ ๖๑ ฉบับที่ ๕ (พฤษภาคม ๒๕๕๐): ๗.

พุทธทาสภิกขุ. **วิธีแก้ปัญหาชีวิต**. กรุงเทพมหานคร: สานักพิมพ์แสงธรรม. ม.ม.ป.

มหาวิทยาลัยรามคำแหง. **แผนพัฒนาบุคลากรของมหาวิทยาลัยรามคำแหงประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๒ – ๒๕๕๕**. มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๒.

ระวี ภาวิไล. หัวใจของศาสนาพุทธ. **บทความเสนอในการประชุมทางวิชาการ เรื่อง หัวใจของศาสนา**. ธรรมสถาน: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (๑๗-๑๘ กรกฎาคม, ๒๕๒๘): ๑๘.

รุ่งฤดี กิจควร. **การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์คืออะไร : พัฒนาทำไม ทำไมต้องพัฒนา.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://joomla.ru.ac.th/hrd/Journal/vol_1No_1/rungredee.pdf [๑ มกราคม ๒๕๖๓].

วณิช นิรันตรานนท์. “รูปแบบการพัฒนาสมรรถนะครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้สุขศึกษาและพลศึกษาที่มีประสิทธิผลสำหรับโรงเรียนขนาดเล็กในเขตบริการของสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาอุดรธานี เขต ๑”. **วิทยานิพนธ์การศึกษาดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๒.

สงวน สุทธิเลิศอรุณ. **พฤติกรรมมนุษย์กับการพัฒนาตน**. กรุงเทพมหานคร: อักษราพิพัฒน์, ๒๕๔๕.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. **คู่มือ การพัฒนาระบบสมรรถนะของข้าราชการพลเรือนไทย** เอกสารเผยแพร่. กรุงเทพมหานคร: สำนักงาน ก.พ., ๒๕๔๘.

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน. **คู่มือสมรรถนะข้าราชการพลเรือนไทย**. กรุงเทพมหานคร: พี. เอ. ลีฟวิ่ง, ๒๕๔๘.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. **การพัฒนาคุณภาพบริหารจัดการภาครัฐ เกณฑ์คุณภาพการบริหารจัดการภาครัฐ พ.ศ. ๒๕๕๐**. กรุงเทพมหานคร, ๒๕๔๙.

สุกัญญา รัศมีธรรมโชติ. **แนวทางการพัฒนาศักยภาพมนุษย์ด้วย Competency BASED LEARNING.** กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๙.

การบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

BUDDHIST INTEGRATION FOR ELDERLY LIFE QUALITY DEVELOPMENT OF LOCAL ADMINISTRATIVE ORGANIZATION

พระครูปลัดสิทธิชัย วิสุทฺโธ (หว่านผล)*

PhrakhrupaladSittichai Wisuttho (Wanpol)

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอปัญหาและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิต รวมถึงหลักการและแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ ตลอดจนแนวทางในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในสังคมไทย จากสถานการณ์ของประเทศไทยที่กำลังจะก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์ โดยมีจำนวนและสัดส่วนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนและสัดส่วนของประชากรวัยทำงานลดลงอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน จากการวิจัยพบว่าการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรการปกครองส่วนท้องถิ่น โดยการใช้หลักพุทธธรรมไตรสิกขา ได้ส่งเสริมให้ผู้สูงอายุปฏิบัติธรรมอยู่เป็นประจำฝึกดำรงตนอยู่ในความไม่ประมาท รู้เท่าทัน มีสติ มีความรู้ความเข้าใจในตัวเอง มีเหตุผลมากขึ้น ส่วนกิจกรรมที่ใช้ในการบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยใช้หลักไตรสิกขา สามารถพัฒนากายวาจาใจได้เกิดปัญญา ที่ทำให้ประสบความสำเร็จในชีวิต ได้มีการจัดตั้งโรงเรียนผู้สูงอายุ เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้และจัดกิจกรรมของผู้สูงอายุ มีการดูแลร่างกาย อาหาร อารมณ์ และการส่งเสริมอาชีพ นำภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้ ให้ความรู้ในเรื่องต่างๆ มีการจัดกิจกรรมด้านศาสนา ในโอกาสพิเศษต่างๆ และการประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรม คือ ศีล สมาธิ ปัญญา เพื่อดำเนินชีวิตแบบพอเพียง ให้สามารถพึ่งตนเองและเป็นที่พึ่งของคนอื่นต่อไปได้

คำสำคัญ : การบูรณาการหลักพุทธธรรม,การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

Abstract

---

* วัดโค้งสนามเป้า ตำบลท่าช้าง อำเภอเมือง จังหวัดจันทบุรี

The objectives of this research article were: to propose the problems and approach for life quality development included principle, guideline for life quality development of elderly and guideline of Buddhism integration for life development in Thai society. Now, Thailand is going into the aging society completely. The number and proportion of the elderly population continuously increases while the number and proportion of working population decreases. The research findings were: The life quality development of elderly in the local administrative organization by using the Sikkhā was promoted the elderly to practice Dhamma in the life, be heedfulness, knowledge, conscious, understanding in oneself and be more rational. But activities for Buddhism integration for elderly quality development of local administrative organization by using the Sikkhā could developed physical, speech, and mind to create wisdom to succeed in life. There was established school for the elderly to be a place of learning and activities for the elderly. There was physical care, food, emotions, and career promotion, bring the local wisdom for using and give the knowledge in various terms. There were religious activities on various special occasions and the application of Buddhism principles namely the precepts, meditation and wisdom for a sufficient life to be able to self-reliant and refuge for the others.

Keyword: Buddhist Integratio, Elderly Life quality Development

บทนำ

ปัจจุบันผู้สูงอายุในประเทศไทยมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น เนื่องมาจากระบบการสาธารณสุขที่ได้รับการพัฒนามากขึ้น และมีการพยากรณ์อนาคตที่แสดงให้เห็นว่าในอีกไม่เกิน ๑๐ ปีข้างหน้า ประเทศไทยจะกลายเป็น “สังคมสูงวัยอย่างสมบูรณ์” จากการฉายภาพประชากรของประเทศไทยระหว่างปี ๒๕๕๓– ๒๕๘๓ พบว่าจำนวนและสัดส่วนของ ประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่จำนวนและสัดส่วนของประชากรวัยทำงาน ลดลงอย่าง

ต่อเนื่องเช่นเดียวกัน[๑] นอกจากนี้รูปแบบของครอบครัวในสังคมไทยได้เปลี่ยนแปลงจากครอบครัวขยายที่มีปู่ย่า ตายาย บุตรหลานอยู่ร่วมกันไปเป็นครอบครัวเดี่ยวที่ประกอบด้วยสามี ภรรยา และบุตร เท่านั้น ซึ่งไม่เอื้อต่อการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุที่เคยมีบุตรหลานคอยดูแลหรือคอยดูแลบุตรหลานให้ ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้ผู้สูงอายุเกิดความรู้สึกว่าตนเองขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง ทำให้เกิดเป็นปัญหาต่อเนื่องกับกลุ่มผู้สูงอายุในสังคมไทย การพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นส่งผลให้ภาครัฐได้กำหนดเตรียมการรองรับในการดูแลผู้สูงอายุ ทั้งในเรื่องของการเจ็บป่วยและโรคภัยไข้เจ็บของผู้สูงอายุ การจ่ายสวัสดิการในการครองชีพของผู้สูงอายุ การแบกรับภาระของบุตรหลาน ซึ่งเป็นวัยทำงานที่มีต่อผู้สูงอายุในสัดส่วนที่ไม่สมดุล[๒]

ผู้สูงอายุ เป็นสภาวะของบุคคลที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไป มีความอ่อนแอทางร่างกายและจิตใจ เป็นวัยที่เกิดการเปลี่ยนแปลงสู่ความเสื่อมทางร่างกายและจิตใจ ซึ่งจะมีความแตกต่างกันในแต่ละบุคคล ทำให้ผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลง ๓ ด้านด้วยกันคือ การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกาย เป็นการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างและหน้าที่ของทุกระบบในร่างกายตามธรรมชาติ เป็นการเปลี่ยนแปลงไปในทางเสื่อมมากกว่าในด้านการเสริมสร้าง ในขณะที่การเปลี่ยนแปลงทางด้านจิตใจ มักจะเกี่ยวข้องกับอารมณ์และการปรับตัว มักมีผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและสังคมด้วย ส่วนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จะเป็นลักษณะที่ผู้สูงอายุไม่สามารถแสดงบทบาทต่างๆได้ มีผลทำให้รู้สึกขาดคุณค่า ขาดความภาคภูมิใจในตัวเอง

ปัญหาการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

บุคคลเมื่อก้าวสู่วัยสูงอายุ ซึ่งเป็นวัยท้ายของชีวิต เป็นช่วงที่ควรได้รับการช่วยเหลือประคับประคองจากสังคม ในสังคมไทยมีวัฒนธรรมในการดูแลพ่อ-แม่ ญาติ ผู้สูงอายุ แต่ปัจจุบันต้องยอมรับว่าสภาพเศรษฐกิจ และสังคมเปลี่ยนไป ย่อมมีผลกระทบต่อวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของคนไทย ซึ่งย่อมมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สูงอายุอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญ จากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวผู้สูงอายุมักมีปัญหาคุณภาพชีวิต ๔ ประการ คือ ๑) ปัญหาทางด้านสุขภาพกาย ผู้สูงอายุมักจะมีปัญหาด้าน

---

[๑] รศรินทร์ เกรย์ และคณะ, **มโนทัศน์ ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยา สังคมและสุขภาพ**, (นครปฐม: สถาบันวิจัย ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖), หน้า ๒๗.

[๒] Kelly, Older and Wiser, **U.S. News & World Report, 147**(2), 2010, p.4

สุขภาพเสื่อมโทรม มีโรคภัยต่างๆ เบียดเบียน ๒) ปัญหาทางด้านจิตใจ ๓) ปัญหาทางด้านเศรษฐกิจ ผู้สูงอายุที่มีฐานะไม่ดี ไม่มีลูกหลานดูแลอุปการะเลี้ยงดู ไม่มีรายได้ หรือรายได้ไม่เพียงพอสำหรับการเลี้ยงชีพ ให้ได้รับความลำบาก ๔) ปัญหาทางด้านสังคม ผู้สูงอายุอาจจะไม่ได้รับการยกย่องจากสังคมเหมือนเดิม ๕) ปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวเปลี่ยนไป ทำให้ผู้สูงอายุอยู่อย่างโดดเดี่ยว ไม่ได้รับการดูแล และได้รับความอบอุ่นดังเช่นอดีตที่ผ่านมา และ ๖) ปัญหาค่านิยมที่เปลี่ยนแปลง ความเปลี่ยนแปลงจากภาวะทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ทำให้เยาวชนมีความกตเวทีต่อพ่อแม่ครูอาจารย์น้อยลง ผู้สูงอายุไม่ได้รับการดูแล

ปัญหาที่ท้าทายและสำคัญยิ่งของการเป็นสังคมผู้สูงอายุคือ จะทำอย่างไรให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดี เพราะผลการสำรวจไม่ว่าจะเป็นการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติและอื่นๆ พบว่า ผู้สูงอายุมากกว่า ๘๐% มีเงินไม่เพียงพอต่อการเลี้ยงชีพในวัยหลังเกษียณ แหล่งรายได้ที่สำคัญของผู้สูงอายุคือ การเกื้อหนุนทางการเงิน จากบุตรซึ่งก็มีแนวโน้มลดลงด้วยเช่นกัน คือลดลงจาก ๕๔.๑% ของรายได้รวมในปี ๒๕๓๗ เหลือเพียง ๔๐.๑% ในปี ๒๕๕๔ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่เดิมประเทศไทยเป็นครอบครัวขยายที่อยู่ ร่วมกัน อันประกอบด้วย รุ่นปู่ย่า ตายาย พ่อแม่ ลูกหลานที่มีการพึ่งพาอาศัยกันทางเศรษฐกิจที่พ่อแม่เลี้ยงลูก และเมื่อสูงวัย ลูกที่ทำงานก็เลี้ยงพ่อแม่สืบต่อกันมา ก็จะเปลี่ยนแปลงไป เพราะครอบครัวก็จะมีขนาดเล็กลงที่ ครอบครัวจะแยกไปอยู่กันเป็นพ่อแม่ ลูก และมีการไปมาหาสู่พ่อแม่เป็นครั้งคราว ดังนั้นการหวังพึ่งพาทางการเงินจากลูกหลานจึงลดน้อยลง[๓]

การเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุจึงเป็นปัญหาสำคัญที่รัฐจะต้องดำเนินการเตรียมรับมือในการบริหารจัดการปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม ปัญหาสังคมผู้สูงอายุได้เกิดขึ้นทั่วภูมิภาคและส่งผลกระทบระบบเศรษฐกิจของประเทศ การใช้งบประมาณในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ปัญหาเหล่านี้ถือเป็นบทบาทหน้าที่สำคัญของรัฐที่จะต้องมีนโยบาย แผนงานที่ชัดเจนในการแสวงหาแนวทางและมาตรการในการรับมือกับปัญหาที่จะตามมาในอนาคต บทความนี้เป็นการนำเสนอการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย การตระหนักในปัญหาและผลกระทบต่อนโยบายแห่งรัฐ ระบบเศรษฐกิจและสังคมเมื่อประเทศไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทั้งนี้เพื่อให้ทุก

---

[๓] อาภรณ์ ชีวะเกรียงไกร, **ผลกระทบของสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย, กรุงเทพธุรกิจ,** http:/www.bangkokbiznews.com/blog/detail/ (๒๕๖๐), หน้า ๒.

ภาคส่วนของสังคมร่วมกันแสวงหาแนวทางแก้ปัญหาให้เกิดประสิทธิผลต่อไปและยั่งยืนต่อไปเพื่อจัดการแก้ไขปัญหาให้เกิดประสิทธิภาพ

หลักการและแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิต

การตระหนักถึงคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญส่งผลให้ภาครัฐกำหนดมาตรการเตรียมการรองรับให้การดูแลผู้สูงอายุ เพื่อให้ผู้สูงอายุมีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น โดยการเตรียมความพร้อมให้สังคมไทยสู่สังคมผู้สูงอายุ ถือเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์หลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ ด้วยการมีแผนผู้สูงอายุแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔) เพื่อกำหนดทิศทางนโยบาย ยุทธศาสตร์และมาตรการต่างๆ ที่ใช้ดำเนินการด้านผู้สูงอายุให้ชัดเจน[๔] ประเทศไทยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตและการแก้ไขปัญหาผู้สูงอายุค่อนข้างมาก โดยรัฐพิจารณาว่าผู้สูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลซึ่งควรได้รับการดูแลเอาใจใส่จากรัฐ ได้รับการคุ้มครองสิทธิและควรมีหลักประกันทางสังคมที่ชัดเจนแน่นอน ปัจจุบันประเทศไทยมีกฎหมาย กฎระเบียบ และแผนงานต่างๆ ซึ่งหน่วยงานภาครัฐจัดให้มีขึ้นเพื่อดูแลส่งเสริมคุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุ ดังนี้

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ หมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตรา ๒๗ “บุคคลย่อมเสมอกันในทางกฎหมาย มีสิทธิและเสรีภาพและได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกัน..... มาตรการที่รัฐกำหนดขึ้นเพื่อขจัดอุปสรรคหรือส่งเสริมให้บุคคลสามารถใช้สิทธิหรือเสรีภาพได้เช่นเดียวกับบุคคลอื่น หรือเพื่อคุ้มครองหรือเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการหรือผู้ด้อยโอกาส ย่อมไม่ถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมตามวรรคสาม”นอกจากนี้ยังมี มาตรา ๔๘ วรรคสอง “บุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพและบุคคลผู้ยากไร้ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ” ในหมวด ๖ แนวนโยบายแห่งรัฐ กำหนดไว้ในมาตรา ๗๑ วรรคสาม “รัฐพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัด ฟื้นฟูและเยียวยา

---

[๔] สุทธิพงศ์ บุญผดุง, **รายงานการวิจัยเรื่อง “การพัฒนาคุณภาพชีวิต ผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑)**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔), หน้า ๑.

ผู้ถูกกระทำการดังกล่าว” มาตรา ๗๔ วรรคแรก กำหนดไว้ว่า “รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัยและให้มีงานทำและพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขอนามัยที่ดี ในการทำงานได้รับรายรับ สวัสดิการประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน”

นอกจากนี้ยังมีพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖และที่แก้ไขเพิ่มเติมฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๕๓ ซึ่งกำหนดมาเพื่อให้การดำเนินงานเกี่ยวกับการคุ้มครองการส่งเสริมและการสนับสนุนต่อสิทธิและประโยชน์ของผู้สูงอายุเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและให้ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือจากรัฐ ทั้งในเรื่องของสิทธิผู้สูงอายุ การลดหย่อนภาษี ทั้งยังมีการกำหนดยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙) แผนผู้สูงอายุแห่งชาติฉบับที่ ๒ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๖๔) ยุทธศาสตร์กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และแผนกลยุทธ์กรมกิจการผู้สูงอายุ กระทรวงสาธารณสุข (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔) ซึ่งจะเห็นได้ว่าภาครัฐให้ความสำคัญกับการส่งเสริมคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุไว้ค่อนข้างมาก แต่เมื่อพิจารณาผลสัมฤทธิ์ในทางปฏิบัติอาจไม่บรรลุนโยบายมากนัก เนื่องจากแผนงานการดูแลผู้สูงอายุอยู่ในความรับผิดชอบหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ และองค์กรปกครองท้องถิ่นต่างๆ อันส่งผลให้การดูแลผู้สูงอายุตามภูมิภาคไม่เป็นไปอย่างเสมอภาคและเป็นธรรม[๕]

แนวทางการบูรณาการหลักพุทธธรรมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุ

การใช้หลักธรรมนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาคุณภาพชีวิต ธรรม คือ ธรรมชาติ ธรรม คือ การปฏิบัติหน้าที่ และในการปฏิบัติหน้าที่ของมนุษย์ ให้ถูกต้องสมบูรณ์มีสุขภาพกายดี แม้จะเปลี่ยนแปลงไปโดยสภาพธรรมชาติ และมีความแตกต่างกัน ในแต่ละบุคคลแต่สุขภาพจิตเน้นสิ่งสำคัญ ที่จะต้องประคับประคองรักษาไว้ เพราะ “จิตเป็นนาย กายเป็นบ่าว” การประคับประคองดูแลรักษาจิต จึงนับได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง เปรียบรถยนต์ กายคือ ตัวถังรถ ส่วน

---

[๕] ชัยพัฒน์ พุฒซ้อน และกันตพัฒน์ พรศิริวัชรสิน, แนวทางการแก้ไขปัญหาสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย, **วารสารเครือข่ายส่งเสริมการวิจัยทางมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ๑**(๑), (มกราคม-เมษายน ๒๕๖๑), หน้า ๒๕-๓๕.

จิตคือเครื่องยนต์ เครื่องยนต์เสียรถก็ไปไหนไม่ได้ ฉันใดก็ฉันนั้น การประคับประคองดูแลรักษาจิต สำหรับพุทธศาสนิกชนทั้งหลาย ควรได้เทิดทูนพระคุณของพระพุทธเจ้า ไว้เหนือเศียรเกล้าตลอดเวลา และตระหนักในพระวิสุทธิคุณ พระปัญญาคุณ และพระกรุณาธิคุณ

สาเหตุที่ต้องเทิดทูนพระคุณของพระพุทธเจ้าเพราะเป็นผู้สอน และชี้แนวของการปฏิบัติตน เพื่อความสงบสุขของสภาพจิตใจ การสอนเกี่ยวกับ “ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา” หัวข้อนี้จะช่วยให้ผู้สนใจได้หยิบยกมาคิด และทำความเข้าใจ พร้อมทั้งปฏิบัติตาม แม้จะยากแต่การคิดบ่อยๆ จะช่วยให้เข้าใจชีวิตแจ่มแจ้งชัดเจนขึ้น และยอมรับสภาพการเปลี่ยนแปลงต่างๆ ได้ง่ายและเร็วขึ้น ผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านจิตใจมากบ้าง น้อยบ้าง หากเข้าใจถึงคุณประโยชน์ของ ทุกขัง อนิจจัง อนัตตา จะช่วยให้เข้าใจแก่นแท้ของชีวิต และการดำเนินชีวิตได้อย่างมีสาระประโยชน์ ไม่ว่าจะมีชีวิตอยู่ในช่วงวัยใดๆ ในธรรมของพระพุทธเจ้า เกี่ยวกับการดำเนินของมนุษย์ที่ได้กล่าวว่า แต่ละคนมีกรรมเป็นแดนเกิด มีการเป็นผู้ให้ผล มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ ทุกคนเป็นไปตามกรรม ในข้อนี้ ก็เป็นการสอนชี้ให้เห็นเกิดความจริง เพื่อไม่ให้ประมาท ให้ละความประมาท ให้เร่งประกอบความดีงาม ประกอบกุศลกรรม เพื่อจะเป็นแนวทางนำบุคคลสู่ความดีงาม ความถูกต้องดงามในชีวิต หากคิดแต่เพียงว่าเกิดมาดีแล้ว หรือไม่ดีเลย ก็จะไม่ทราบจะสร้างคุณงามความดีไปทำไม

การสร้างความดีงามนั้นเพื่อความสุขใจ ความอิ่มเอิบใจ และเป็นการสร้างความมีคุณค่าให้แก่ตนเอง ผู้ที่ได้รับผลการกระทำความดีงามนั้น ผู้กระทำย่อมได้รับผลก่อนผู้อื่นเสมอ และผู้ใกล้ชิดก็จะได้รับผลแห่งการกระทำนั้นเป็นอันดับต่อมา เพราะผู้ให้ ผู้ปฏิบัติดี ผู้ปฏิบัติชอบเป็นที่รักใคร่และเป็นที่เคารพนับถือเสมอ การไม่ปฏิบัติให้อยู่ในความดีงาม หรือสิ่งที่ถูกต้องจะเป็นผลให้ผู้ปฏิบัติเร่าร้อนใจ นั่งนอนไม่เป็นสุข ผู้ใกล้ชิดก็เดือดร้อนไปด้วย ที่กล่าวมานี้เป็นเพียงสิ่งที่เห็นได้ในปัจจุบัน และผู้ที่ได้ปฏิบัติ จักพึงเห็นได้อย่างชัดเจนด้วยตนเอง ทั้งปัจจุบันและอนาคต ธรรมปฏิบัติในที่นี้ใคร่ขอแยกออกเป็นประเด็นดังนี้

๑) การสวดมนต์ ถือว่าเป็นการสวดระลึกถึงพระคุณของพระพุทธเจ้า พระธรรม และพระสงฆ์มีหลายแบบ มั่นใจว่าผู้สูงอายุทุกท่านจะได้ปฏิบัติอยู่แล้วเป็นประจำ และการสวดมนต์นั้นมีทั้งสวดภาษาบาลี และแปลเป็นไทย ซึ่งช่วยให้ผู้สวดเกิดความเข้าใจ และซาบซึ้งในคำสวดได้มาก ต่อประโยชน์ชวนให้อยากสวดเพราะมีความรู้ และเข้าใจทุกประโยค การสวดมนต์ถ้าปฏิบัติได้เป็นประจำ ถือว่าเป็นการปฏิบัติดีอย่างหนึ่ง

๒) การถือศีล ๔ ศีล ๘ และอุโบสถศีล มีความมุ่งหมาย เพื่อให้บุคคลสำรวมกาย วาจาใจลดละความพึงพอใจบางอย่าง และสร้างความดีงามเพิ่มขึ้นด้วยการไปวัด ฟังธรรมตามสภาพร่างกาย และสิ่งแวดล้อมจะเอื้ออำนวย ขณะฟังธรรม และจะให้เกิดผลจริงๆ จะต้องคิดติดตามไปด้วยทุกขั้นตอน การถือศีล ๕ เป็นปกตินิสัย ถือว่าสร้างความเจริญให้ชีวิต เพราะศีล ๕ ถือว่าสร้างความเจริญให้ชีวิต เพราะศีล ๕ จะช่วยให้มนุษย์อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข ครอบครัว สังคม ประเทศชาติ เดือดร้อนวุ่นวายเพราะสมาชิกแต่ละคนไม่ปฏิบัติตนตามศีล ๕ ให้ครบถ้วน ซึ่งแต่ละข้อในศีล ๕ นั้นมีความสำคัญเกี่ยวพันกัน จะขาดข้อใดข้อหนึ่งทำให้ชีวิตไม่สมบูรณ์ มีความบกพร่องเกิดขึ้นในครอบครัว และสังคมได้มาก

๓) การเจริญสติ คือ การกำหนดอิริยาบถให้ทันปัจจุบัน และรับรู้ความรู้สึกตามทวารต่างๆ อย่างสม่ำเสมอ ตลอดเวลาให้มากที่สุด ความรู้สึกของคนมีทางรู้อยู่ ๖ ทาง คือ ตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ ให้กำหนดรู้ไปตามจริงที่ใจรู้พร้อมกับ กิริยาเคลื่อนไหวอื่นๆ ทำอะไร ก็ให้มีสติกำหนดให้รู้ให้ทันปัจจุบันให้มากที่สุด อิริยาบถใหญ่คือ การยืน เดิน นั่ง นอน อิริยาบถย่อยคือการเคลื่อนกายทุกกิริยา เช่น การรับประทาน ดื่ม เคี้ยว กลืน เหลียว ก้ม เงย หยิบ ยก ตลอดจนการถ่ายอุจจาระ ปัสสาวะควรพยายามกำหนดให้ได้มากทุกคน ไม่มีใครกำหนดได้ทุกกิริยา ย่อมมีการพลั้งเผลอ เมื่อเผลอก็ให้กำหนดตามความเป็นจริงว่า “เผลอหนอ” ในการเดินจงกรม นั่งสมาธิ และเจริญสตินี้การเจริญสติ จัดว่ามีความสำคัญเป็นอันดับหนึ่ง การเดินจงกรมมีความสำคัญเป็นอันดับสอง และการนั่งสมาธิมีความสำคัญเป็นอันดับสาม ในอันที่จะทำให้เกิดปัญญา เมื่อเจริญสติกำหนดรู้ให้ต่อเนื่องกัน จิตจะสงบลงได้ ความฟุ้งซ่านจะน้อยลง จะเกิดความคิดถูก รู้ถูก พูดถูก ทำถูก ซึ่งเรียกว่า ปัญญา เหตุนั้น ปัญญาจึงเป็นสิ่งที่รอบรู้ รู้รอบในเหตุการณ์ต่างๆ จะคิดสิ่งใด พิจารณาสิ่งใด ก็ต้องพิจารณาด้วยเหตุผล และพิจารณาให้รู้เห็นตามหลักความจริงในสิ่งนั้นๆ ปัญญาหรือความดำริชอบ เป็นวิชาแก้ปัญหาโลก-ปัญหาธรรมได้อย่างถูกต้อง และดียิ่ง ผลพลอยได้ที่ตามมา คือ การพัฒนาจิตให้เกิดปัญญา และความสันติสุข

๔) การปฏิบัติสมาธิภาวนา และวิปัสนาภาวนา ขั้นแรกคือ การทำสมาธิเพื่อให้จิตสงบ รวมเป็นหนึ่ง เมื่อฝึกจิตสงบได้ดีแล้ว ซึ่งใช้เวลานานแตกต่างกัน ในแต่ละคนจึงปฏิบัติขั้นต่อไปคือ วิปัสนาภาวนา ซึ่งผู้ปฏิบัติ จะต้องมีอาจารย์ผู้สอนแนะแนวทาง จึงจะเกิดความเข้าใจและนำไปปฏิบัติต่อไปด้วยตนเอง

๕) การเดินจงกรม มีหลายแบบหลายวิธีแต่ทุกๆ วิธีมีจุดมุ่งหมายอย่างเดียวกันคือ ให้จิตเกิดสมาธิ ผลที่ได้ควบคู่กับการเดินจงกรมคือ การเคลื่อนไหวร่างกาย มีเลือดสูบฉีดไปเลี้ยง

ส่วนปลายของร่างกาย โดยเฉพาะเท้าได้ดีขึ้น เวลาที่ใช้ในการเดินแต่ละครั้ง ขึ้นอยู่กับสภาพร่างกาย สำหรับวิธีการเดินนั้น ผู้สนใจจะต้องศึกษาจากครูอาจารย์ ผู้รู้จะช่วยแนะแนวทางที่ถูกต้อง และบรรลุผลได้

ดังนั้นการปฏิบัติสมาธิภาวนา วิปัสนาภาวนา การเจริญสติ และการเดินจงกรมให้เน้นธรรมชาติที่มนุษย์มีอยู่แล้วคือ ลมหายใจ การเดิน การนั่ง การสำรวมอิริยาบถของตนเอง ให้ได้ในทุกอิริยาบถจะช่วยไม่ให้เกิดความพลั้งเผลอ การเดินพลาดหกล้ม ก้าวพลาด และอื่นๆ ที่จะเป็นอันตรายต่อร่างกายจะได้ไม่เกิดขึ้น

บทสรุป

มนุษย์ทุกคน ปรารถนาที่จะดำเนินชีวิต ไปได้ด้วยความราบรื่น เรียบร้อย ประสบแต่ความสุข ความสำเร็จ และสมหวังในชีวิต ซึ่งเป็นเรื่องยาก ที่ทุกคนจะได้ สมดังใจเหมือนกัน เพราะ แต่ละคน ย่อมมีปัญหา และข้อจำกัดที่แตกต่างกันไป ดังนั้น การแก้ไขปัญหา และพัฒนาคุณภาพชีวิตของแต่ละคน จึงมีลักษณะเฉพาะตน แต่หลักธรรม ที่ทุกคนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหา และพัฒนาชีวิตได้เหมือนกัน ทุกเพศ ทุกวัย ทุกเวลา ทุกสถานที่ และทุกโอกาส โดยไม่มีการล้าสมัย ได้แก่ การบริหารความคิด ให้คิดดี ทำดี การใช้ความอดทนทั้งต่อการยั่วยุ หรือความยากลำบาก หรือความเจ็บใจ การปิดช่องทาง แห่งความเสื่อม หรืออบายมุข การปฏิบัติตาม หลักปรัชญา เศรษฐกิจพอเพียง คือการรู้จักพอประมาณ การมีเหตุผล และการมีภูมิคุ้มกันตัวที่ดี

นอกจากนี้จะต้องรู้จักวิธีการสร้าง และสะสมความดี ทำดีให้ได้ดี คือ ถึงดี ถูกดี และพอดีงดเว้นบาป มีหิริโอตตัปปะ คือ ละอาย และเกรงกลัวต่อบาป หลักธรรมเหล่านี้ ล้วนช่วยป้องกัน กาย วาจา และใจของเรา ไม่ให้ไหลเลื่อนไปทางต่ำ และช่วยพัฒนายกระดับจิตใจ ของเราให้สูงอยู่เสมอ ทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดียิ่งขึ้น และยั่งยืนตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

พระเทพเวที (ประยุทธ ปยุตฺโต). **พุทธศาสนากับการแนะแนว.** กรุงเทพมหานคร: สมาคมแนะแนวแห่งประเทศไทย, ๒๕๓๔.

รศรินทร์ เกรย์ และคณะ. **มโนทัศน์ ใหม่ของนิยามผู้สูงอายุ : มุมมองเชิงจิตวิทยา สังคมและสุขภาพ.** นครปฐม: สถาบันวิจัย ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๖.

สุทธิพงศ์ บุญผดุง. “การพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้สูงอายุในท้องถิ่นโดยใช้โรงเรียนเป็นฐานตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง (ระยะที่ ๑). **รายงานการวิจัย.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๔.

อาภรณ์ ชีวะเกรียงไกร. “ผลกระทบของสังคมผู้สูงอายุของประเทศไทย”. **กรุงเทพธุรกิจ**. http:/www.bangkokbiznews.com/blog/detail.

Kelly, “Older and Wiser”. **U.S. News & World Report, 147**(2), 2010: 4

Phra Brahmagunabhorn (P. A. Payutto). **Buddhadhamma**. (15th ed.). Bangkok: Sahadhammika, 2009.

รัฐศาสตร์แนวพุทธ : วิเคราะห์ภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์

POLITICAL SCIENCE IN BUDDHIST APPROACH : ANALYSIS OF DESIRABLE POLITICAL LEADERSHIP CHARACTERISTICS.

พระครูวินัยธรอธิษฐ์ สุวฑฺโฒ*

Phrakhruvinaithon Athit Suvaddho

บทคัดย่อ

รัฐศาสตร์แนวพุทธ ถือว่าเป็นการปกครองที่เหมาะสมมาใช้ในสังคม เพื่อให้สังคมนั้นๆ ดำเนินไปได้ด้วยดี คือมีความสงบเรียบร้อย มีความยุติธรรม มีความสามัคคี ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม จากสภาพปัญหาทางการเมืองไทยในปัจจุบัน ได้เดินทางเข้าสู่เส้นทางการปฏิรูปทางการเมืองมาแล้วกว่าครึ่งทาง โดยรัฐมีแนวทางหรือได้กำหนดมาตรการหลายประการเพื่อที่ส่งเสริมพัฒนาทางการเมืองของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของไทยในปัจจุบัน ส่งผลให้นักธุรกิจสามารถเข้าสู่การแสดงบทบาทของนักการเมืองมากขึ้น

เพราะฉะนั้นผู้นำทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาซึ่งการมีเสถียรภาพทางการเมืองและการนำสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ความผาสุก จากการบริหารและการปกครอง โดย เน้นเรื่องภาวะผู้นำทางการเมืองซึ่งมีความสำคัญมากต่อความเชื่อมั่นของต่างชาติ นักลงทุน ตลอดประชาชนในประเทศ การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีผู้นำทางการเมืองที่เหมาะสมจะเป็นการพัฒนาการเมืองไทยให้ได้ดียิ่งขึ้นซึ่งจะต้องมีอุดมการณ์และรูปแบบเดียวกันเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการธำรงรักษาความชอบธรรมของการปกครองและการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้นำทางการเมือง ดังนั้นผู้นำทางการเมืองจึงเป็นผู้ที่นำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองแบบมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืนสืบไป

คำสำคัญ : รัฐศาสตร์แนวพุทธ, ผู้นำทางการเมือง, การเมืองที่พึ่งประสงค์

---

* วัดไร่ดอน (เขากิ่ว) ตำบลไร่ส้ม อำเภอเมือง จังหวัดเพชรบุรี

Abstract

Political Science in Buddhist Approach Considered as an appropriate government administration in society, that proceeded social well in peaceful, justice, harmony and behave as a good citizen of society. According to the current political situation in Thailand, there was traveled more than halfway through the path of political reform Which the government has guidelines and prescribed many measures in order to promote Thai political development. Especially in the context of today's social, economic and political development in Thailand at result as, businesses can log into the role of politicians more.

Therefore, political leaders are important to bring political stability and social progress to the well-being of administration and governance. Emphasizing the political leadership which is very important to the confidence of foreign investors throughout the people in the country. The democracy governance with appropriate political leaders will be a better development of Thai politics, which must be the same ideology and form as an important tool in maintaining the legitimacy of government and the people's acceptance of political leaders.Whence, the political leaders are those who lead the nation towards prosperity, stability, prosperity and a sustainable future.

Keywords : Political Science in Buddhist Approach : Political Leadership,

Desirable characteristics.

บทนำ

รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์เป็นการศึกษารัฐศาสตร์ที่มีปรากฏอยู่ในคำสอนของพระพุทธศาสนา แต่โดยที่ศาสนาพุทธเป็นศาสนา ไม่ใช่ศาสตร์แห่งการเมืองการปกครองโดยตรง จึงไม่มีหลักทฤษฎีทางรัฐศาสตร์โดยเฉพาะ แต่เป็นคำสอนที่เกี่ยวเนื่องกับศีลธรรมและจริยธรรม ที่ทั้งผู้ปกครองและผู้ใต้ปกครองจะต้องประพฤติเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดในการอยู่ร่วมกันทั้งในระดับบุคคล กลุ่ม องค์กร สังคม ประเทศชาติ นานาชาติ และมนุษยชาติทั้งมวล การศึกษาวิชารัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ จึงศึกษาโดยกำหนดกรอบแนวคิด โดยอาศัยหลักคำสอนที่มีปรากฏอยู่ในพระพุทธศาสนาที่สอดคล้องกับหลักการทางรัฐศาสตร์โดยมนุษย์ในสังคมหนึ่งๆ

ประกอบด้วยกลุ่มบุคคลต่างๆ ที่มีความเชื่อ แนวคิด อุปนิสัย ทัศนคติและวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน มารวมกันอยู่ภายในอาณาเขตเดียวกัน จึงทำให้มีความจำเป็นที่จะต้องหาการปกครองที่เหมาะสมมาใช้ในสังคม เพื่อให้สังคมนั้นๆ ดำเนินไปได้ด้วยดี คือมีความสงบเรียบร้อย มีความยุติธรรม มีความสามัคคี ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม หากสังคมที่มีความแตกต่างกันอย่างหลากหลาย ไม่มีการนำการปกครองที่เหมาะสมมาใช้แล้ว ก็อาจทำให้สังคมนั้นประสบกับความสับสนยุ่งเหยิง เกิดความแตกแยก แย่งชิงผลประโยชน์ตามมา อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ดังที่เห็นได้ในสังคมต่างๆ แต่ในปัจจุบันนี้การปกครองที่เหมาะสมจึงเป็นที่ต้องการของทุกๆ สังคม เพราะข้อนั้นถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้ได้มาซึ่งการมีเสถียรภาพทาง สังคมและการนำสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ความผาสุก การบริหารและการปกครองของสังคมในอดีตมีความสัมพันธ์กับศาสนาอย่างใกล้ชิด มีการพึ่งพิงอาศัยซึ่งกันและกัน ศาสนาจึงเป็นที่มาของอุดมการณ์รูปแบบเดียวเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการธำรงรักษาความชอบธรรมของการปกครองและการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้ปกครอง ดังนั้นผู้ปกครองจึงเป็นผู้ที่นำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองสืบไป

ความหมายของรัฐศาสตร์

รัฐศาสตร์เป็นการเรียนเรื่องเกี่ยวกับรัฐในทุกๆ แง่เป็นวิชาในหมวดสังคมศาสตร์ที่เน้นในแง่ของการปฏิบัติ (Practice) เป็นเรื่องที่เน้นประวัติความเป็นมาขององค์การ รัฐบาล ภาคทฤษฎีและปฏิบัติเกี่ยวกับรัฐเหล่านี้เป็นความหมายดั้งเดิมของรัฐศาสตร์ ในยุคปัจจุบันแนวความคิดนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงของโลกยุคปัจจุบันที่มีความซับซ้อนขึ้น ความหมายของรัฐศาสตร์กลายเป็นกลายเป็นการศึกษาเรื่องการเมือง ความสัมพันธ์ของมนุษย์ ในแง่การบังคับบัญชาและการถูกบังคับบัญชา การควบคุมและการถูกควบคุม การเป็นผู้ปกครองและถูกปกครอง สิ่งดังกล่าวทั้งหมดเกี่ยวกับอำนาจหรืออาจเรียกได้ว่า อำนาจทางการเมือง ความเกี่ยวพันนี้ เกี่ยวพันในแง่ของการได้มาซึ่งอำนาจ และการรักษาไว้ซึ่งอำนาจดังกล่าวว่าทำอย่างไรจึงจะได้อำนาจนี้มา และเมื่อได้มาแล้วจะรักษาไว้ได้อย่างไร[๑] และ“รัฐศาสตร์” คือการศึกษา

[๑] อุไรวรรณ ธนสถิต, **รัฐศาสตร์กับการเมืองไทย**, (กรุงเทพฯ: เปเปอร์เฮาส์ ๒๕๔๓), หน้า ๒

การเมืองด้วยหลักการทางวิชาการ การศึกษารัฐศาสตร์จึงเป็นการใช้หลักการแห่งเหตุผล ทฤษฎี ข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ เพื่อการศึกษาการเมืองการปกครอง[๒]

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า รัฐศาสตร์ หมายถึง การศึกษาเกี่ยวกับการเมืองการปกครองที่แสวงหาซึ่งอำนาจและการใช้อำนาจในการจัดตั้งองค์กรและควบคุมบังคับบัญชาผู้ใต้ปกครองให้ทำตามความประสงค์โดยใช้นโยบายในการบริหารจัดการภาครัฐเพื่อให้ประชาชนได้รับประโยชน์อันสูงสุด เพื่อความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

วิถีทางที่นำมาสู่รัฐศาสตร์แนวพุทธ

หลักการทางรัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์นั้น จุดมุ่งหมายสูงสุด คือ การทำให้ประชาชนที่อยู่ร่วมกันภายในรัฐได้รับประโยชน์มากที่สุด โดยการใช้อำนาจในการบริหารจัดการผลประโยชน์ของสมาชิกที่อยู่ร่วมกันในสังคมให้ลงตัว สมประโยชน์ เป็นที่พอใจของทุกฝ่าย โดยการจัดสรรผลประโยชน์อย่างเป็นธรรม ก่อให้เกิดผลเสียน้อยที่สุด หรือไม่ให้เกิดผลเสียเลย อย่างไรก็ตาม ย่อมมีความแตกต่างกันอย่างมากในการแสวงหาอำนาจ การได้มาซึ่งอำนาจ การใช้อำนาจ และผลของการใช้อำนาจในการปกครอง บริหารจัดการผลประโยชน์ทางสังคมระหว่างรัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์[๓] (สุขุม นวลสกุลและคณะ (๒๕๓๙ : ๑๑๐) ดังนี้

๑. การแสวงหาอำนาจ การได้มาซึ่งอำนาจ แสวงหาจากตัวเอง ได้มาเพราะพฤติกรรมที่ตัวเองกระทำ เกิดขึ้นจากการประพฤติสุจริตทางกาย วาจา ใจ อำนาจเกิดจากการที่ตัวเองประพฤติคุณธรรม ตั้งอยู่ในคุณธรรม ได้แก่ การปกครองหรือฝึกฝนตนเองตามหลักพระพุทธศาสนาที่ว่า “บุคคลพึงยังตนให้ตั้งมั่นอยู่ในคุณธรรมอันสมควรเสียก่อน แล้วพร่ำสอนบุคคลอื่นในภายหลัง บัณฑิตประพฤติตนอย่างนี้ จึงไม่เศร้าหมอง” และ “ถ้าสอนผู้อื่น ฉันใด พึงทำตน ฉันนั้น ผู้ฝึกตนดีแล้ว จึงควรฝึกผู้อื่น ฝึกตนได้ยากกว่าฝึกผู้อื่น” และ “บัณฑิตพึงตั้งตนไว้ในคุณอันสมควรก่อนสอนผู้อื่นภายหลัง จึงไม่มัวหมอง” การแสวงหาอำนาจ (ความดี) และการได้มาซึ่งอำนาจ (ความดี) จึงเกิดประโยชน์สุขให้แก่ตัวเองเป็นเบื้องต้น มีความสุข ไม่เดือดร้อนทั้งแก่ตนเองและสังคม

---

[๒] ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร, **รัฐศาสตร์** พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘), หน้า ๔

[๓] สุขุม นวลสกุลและคณะ รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์ [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://psiba.blogspot.com/political-science-in-buddhist-approach.html [03/2012].

๒. การใช้อำนาจตามแนวพุทธศาสตร์โดยวิธีการบำเพ็ญประโยชน์แก่บุคคลอื่น เกื้อกูลแก่มหาชน ในการปฏิสัมพันธ์กับมวลชน อำนาจของคุณธรรมที่มีอยู่ในตัวผู้ใช้บวกกับอำนาจที่เกิดจากการปฏิสัมพันธ์กับคนอื่น คือ ความต้องการผลประโยชน์เกิดขึ้น ซึ่งเป็นผลประโยชน์ทั้งสอง จะลงตัวอย่างสมบูรณ์แบบ ได้รับการตอบสนองเป็นที่พอใจแบบสมประโยชน์อย่างเต็มที่ นั่นก็คือฝ่ายผู้ใช้อำนาจก็มีเป้าหมายเพื่ออำนวยให้เกิดประโยชน์ เพื่อความสุขแก่ผู้อื่นอยู่แล้ว อีกฝ่ายก็ต้องการผลประโยชน์และความสุขตามความต้องการของตัวเอง เป้าหมายจึงบรรลุผลได้ด้วยดี ฝ่ายผู้ให้ก็พอใจ ฝ่ายผู้รับก็ดีใจ จึงเป็นการใช้อำนาจโดยปราศจากผลร้ายใดๆ

๓. ผลของการใช้อำนาจ เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางสังคม แบบค่อยเป็นค่อยไป โดยสันติวิธี โดยความสมัครใจและเต็มใจ เป็นการเปลี่ยนแบบถาวร และการเปลี่ยนแปลงเป็นที่ยอมรับของสังคมว่า จะไม่ก่อให้เกิดความเดือดร้อนแก่ใครๆ

๔. วัตถุประสงค์ของการใช้อำนาจ เกิดจากการประพฤติปฏิบัติตามคำสั่งและคำสอนของพระพุทธเจ้านั้น เพื่อให้เกิดประโยชน์และความสุขในชีวิตทั้งปัจจุบันที่เป็นอยู่ในโลกนี้ ทั้งในโลกหน้าหลังจากตายไปแล้ว และประโยชน์สูงสุด คือ ดับทุกข์ทั้งสิ้นให้หมดไป คงเหลืออยู่แต่ความสงบสุขอย่างสมบูรณ์แบบ เป้าหมายนี้มิใช่มีเพียงแต่ในหมู่มนุษย์ที่ดำรงอยู่ในโลกนี้เท่านั้น ยังรวมถึงเหล่าเทวดาในเทวโลกและพรหมโลกอีกด้วย

จากที่กล่าวมาแล้วข้างต้นสรุปได้ว่า วิถีทางที่นำมาสู่รัฐศาสตร์แนวพุทธ คือ การปกครองตามแนวพุทธไม่ได้เน้นไปที่ระบบการปกครองหรือกระบวนการทางการเมืองแต่อย่างใด แต่เป็นการเน้นไปที่นักปกครองหรือผู้นำที่มีความรู้ความสามารถมีความเป็นธรรม โดยการปกครองแบบ“ธรรมาภิบาล”เพื่อให้ผู้ปกครองและผู้ถูกปกครองบรรลุเป้าหมายสูงสุดในการอยู่ร่วมกันภายในรัฐ คือ การมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความสุขกายสบายใจ[๙]

---

[๙] สุขุม นวลสกุลและคณะ, **รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://psiba.blogspot.com/political-science-in-buddhist-approach.html [03/2012].

ผู้นำทางการเมือง

ผู้นำทางการเมืองเป็นบุคคลที่ได้รับแต่งตั้งขึ้นมาหรือได้รับการยกย่องขึ้นให้เป็นหัวหน้า ผู้ตัดสินใจ เพราะมีความสามารถในการปกครองบังคับบัญชาและจะนำผู้ตามหรือผู้ใต้บังคับบัญชาหรือหมู่ชนไปในทางที่ดีหรือชั่วได้ โดยใช้อิทธิพลในความสัมพันธ์ ที่มีอยู่ในสถานการณ์ต่างๆ เพื่อปฏิบัติการและอำนวยการโดยใช้กระบวนการติดต่อซึ่งกันและกัน ในอันที่จะบรรลุเป้าหมายและความสามารถที่จะชักจูงผู้อื่นให้ความร่วมมือร่วมใจกับตนดำเนินการไปสู่จุดมุ่งหมายของตนได้[๕] (พรนพ พุกกะพันธุ์ (๒๕๔๔ : ๑๙) และผู้นำทางการเมืองจะต้องเป็นผู้มีคุณสมบัติเช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคลที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม[๖]

กลไกในการมีภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์

นอกจากนี้การที่มีองค์กรที่ดีควรที่จะมีผู้นำจะต้องนำความคิดเกี่ยวกับผู้นำและผู้ตามมารวมกันทำให้ผู้นำและผู้ตามกลายเป็น มโนทัศน์รวม คือ การมีปฏิสัมพันธ์ร่วมกันของผู้นำและผู้ตาม และให้ความหมายของภาวะผู้นำว่า คือ การทำให้ผู้ตามปฏิบัติให้บรรลุจุดมุ่งหมายที่แสดงออกถึงค่านิยม แรงจูงใจ ความต้องการ ความจำเป็น ความคาดหวังของทั้งผู้นำและผู้ตาม และมีความเห็นว่าภาวะผู้นำเป็นปฏิสัมพันธ์ ของบุคคลที่มีความแตกต่างกันในด้านอำนาจ ระดับแรงจูงใจ และทักษะเพื่อไปสู่จุดมุ่งหมายร่วมกันซึ่งเกิดขึ้นได้[๗] ๓ ลักษณะ คือ

๑. ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน (Transactional Leadership) คือ ภาวะผู้นำ ที่ใช้วิธีการติดต่อกบผู้ตามเพื่อแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน ด้วยกระบวนการต่อรอง โดยผู้นำใช้รางวัลสนองความต้องการของผู้ตาม เพื่อแลกเปลี่ยนกบการทุ่มเทความพยายามในการทำงานให้สำเร็จซึ่งถือวาทั่งผู้นำและผู้ตามมีความต้องการอยู่ในระดับแรกของระดับความต้องการของมาสโลว์

---

[๕] พรนพ พุกกะพันธุ์ **ภาวะผู้นำและการจูงใจ,** (กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์, ๒๕๔๔), หน้า ๑๙.

[๖] พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม,** (กรุงเทพฯ : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๖), หน้า ๖๒๗–๖๒๘.

[๗] Burns, James M, **Leadership** (New York: Harper and Row,1987), p.55 - 80.

๒. ภาวะผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ (Transformational Leadership) คือ ภาวะผู้นำที่ตระหนักถึงความต้องการของผู้ตาม ค้นหาแรงจูงใจของผู้ตาม พัฒนาผู้ตาม ผลของผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพ คือ ผู้นำและผู้ตามมีความสัมพันธ์กันในการยกระดับความต้องการซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดความเปลี่ยนสภาพทั้งสองฝ่าย คือ เปลี่ยนผู้ตามไปเป็นผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพและเปลี่ยนผู้นำแบบเปลี่ยนสภาพไปเป็นผู้นำจริยธรรม

๓. ภาวะผู้นำจริยธรรม (Moral Leadership) ผู้นำที่ยกระดับความประพฤติ ของมนุษย์และความปรารถนาเชิงจริยธรรมของทั้งสองฝ่ายให้สูงขึ้น และก่อให้เกิดการเปลี่ยนสภาพทั้งสองฝ่าย โดยที่ผู้นำตระหนักถึงความต้องการที่แท้จริงของผู้ตามอำนาจของผู้นำจะเกิดขึ้น เมื่อผู้นำทำให้ผู้ตามเกิดความไม่พึงพอใจต่อสภาพเดิม ทำให้ผู้ตามเกิดความขัดแย้งระหว่างค่านิยมกับวิธีการปฏิบัติ สร้างจิตสำนึกให้ผู้ตามเกิดความต้องการอย่างแรงกล้า และเป็นความต้องการที่สูงกว่าเดิมตามระดับความต้องการของมาสโลว์ (Maslow) แล้วจึงดำเนินการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะทำให้ ผู้ตามร่วมมือกันเคลื่อนไหวไปสู่จุดมุ่งหมายที่สูงและยังประโยชน์ทั้งแก่ผู้นำและผู้ตาม

การเมืองที่พึงประสงค์

การที่จะทำให้มีการเมืองที่พึงประสงค์นั้นได้ คือ การพัฒนาการเมืองโดยกระบวนการทางการเมืองต้องพยายามเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง สังคม และเศรษฐกิจอย่างเป็นระบบ โดยมีพื้นฐานสำคัญอยู่ที่วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชน ที่ตอบสนองความต้องการของสังคมด้วยความเสมอภาคและเป็นธรรม ผ่านบทบาทการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เป็นแกนสำคัญของการขับเคลื่อนระบบหรือองค์กรทางการเมือง กระบวนการที่ดำเนินการไปนั้น สามารถตอบสนองประโยชน์ส่วนรวมและมีความเป็นธรรมในการบริหารจัดการ จึงจะเป็นการพัฒนาทางการเมืองที่สมบูรณ์แบบอย่างแท้จริง[๙]

ฉะนั้นการมีส่วนร่วมของพลภาคทางการเมืองนับเป็นการมีส่วนรวมพื้นฐานที่สำคัญ เพราะว่าพลเมืองเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ที่ใช้อำนาจผ่านระบบตัวแทนที่เลือกเข้าไปทำหน้าที่ ทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างอิสระบนพื้นฐานของความรู้ ความตระหนักถึงสิทธิและหน้าที่ของพลเมืองอย่างแท้จริง การพัฒนาการเมืองโดย

---

[๙] ภูสิทธ์ ขันติกุล, “**รายงานการวิจัยเรื่อง รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต**”, (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, ๒๕๕๓) หน้า ๑๑๔.

องค์กรและหน่วยงานต่างๆ ทั้งในส่วนภูมิภาคและท้องถิ่นและเปิดช่องให้ประชาชนทุกสถานะเป็นกลไกสำคัญของการพัฒนาทางการเมือง จึงควรอย่างยิ่งที่จะต้องทำการทบทวนกระบวนและกำหนดแนวทางพัฒนาการเมืองการปกครองของประชาชนในเขตพื้นที่ชนบท โดยกระตุ้นพลเมืองของชาติให้คำนึงถึงผลประโยชน์ที่ตนพึงได้รับจากระบบการเมืองทั้งระดับมหาภาคและจุลภาค ให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง โดยการพัฒนาทางการเมือง การทำให้ผู้ที่ทำหน้าที่ในทางการเมืองอยู่ในกรอบของจริยธรรมทางการเมือง โดยมีจริยธรรมทางการเมืองเป็นตัวชี้วัดพัฒนาทางการเมืองของสังคมไทยได้เป็นอย่างดี[๙]

หลักธรรมสำหรับภาวะผู้นำทางการเมืองที่พึงประสงค์

หลักธรรมในการปฏิบัติงานของผู้นำทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ มีคุณธรรม จริยธรรม ของผู้นำทางการเมืองโดยเฉพาะสำหรับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ที่พึงควรจะมีและใส่ใจสำหรับการปฏิบัติงานเพื่อให้การทำงานมีประสิทธิภาพ และไม่ก่อให้เกิดความเสียหายและมีการทุจริตคอร์รัปชั่น ผู้นำทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐที่ดีควรมีหลักธรรม ตามพระราชดำรัสของพระบาสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวว่าด้วยหลักฆราวาสธรรม ๔ และหลักพรหมวิหาร ๔ ดังนี้

หลักฆราวาสธรรม ๔ เป็นหลักธรรมเกี่ยวกับในการบริหารหน้าที่และบทบาทที่พึงมี ๔ ข้อ ประกอบด้วย ข้อ ๑ สัจจะ หมายถึง ความซื่อสัตย์ต่อกัน ความตั้งใจจริงต่อกัน ที่นักการเมือง พลเมืองพึงมีและปฏิบัติ ข้อ ๒ ทมะ หมายถึง การรู้จักข่มจิตข่มใจตนเอง กับการทุจริตคอร์รัปชั่น หรือการประพฤติและปฏิบัติที่ผิดหลักเกณฑ์ของระบอบการปกครอง ข้อ ๓ ขันติ หมายถึง ความอดทน อดกลั้น ต่อการพฤติและปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เงื่อนไขของสังคม และข้อ ๔ จาคะ หมายถึง การสละให้ปันสิ่งของอันเป็นของๆ ตน เช่น การเสียสละเวลาในการตรวจสอบติดตามพฤติกรรมนักการเมือง เพื่อประโยชน์ของสังคมส่วนรวม

หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมประจำใจในการบริหารชีวิตที่ถูกต้องดีงาม อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมมนุษย์ คือ ข้อ เมตตา ความมีไมตรี ความเป็นมิตร ปรารถนาดีช่วยเหลือกัน และอุเบกขา การวางเฉยเป็นการให้ทุกอย่างเป็นไปตามธรรม ใช้ความรู้ (ปัญญา) รู้ว่าอะไรถูกอะไรผิด อะไรเป็นความถูกต้องดีงาม อนึ่งเมื่อผู้ใดละเมิดธรรม คือทำผิดกฎหมายหรือ

---

[๙] บุญเชิด มารศรี, “บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของ ประชาชน ศึกษากรณีอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร”, (**วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต**: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช) ๒๕๕๓.

กฎกติกาของสังคม ต้องช่วยกันตรวจสอบ ถ้าหากประชาชน นักการเมือง มีและรู้จักใช้พรหมวิหารครบ ๔ ข้อนั้น สังคมจะมีพลังงานมากพอที่จะร่วมกันแก้ปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาทุจริตคอร์รัปชั่นให้ลดลงหรือหมดไปได้ แต่เมื่อทุกคนโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐหากมีเมตตา กรุณา มุทิตา ที่เหมาะพอดีและมีอุเบกขา ควบคุมไว้แล้วก็จะทำให้ทุกคนมีน้ำใจ ช่วยเหลือส่งเสริมซึ่งกันและกันด้วยความสัมพันธ์อันดีพร้อมทั้งธำรงรักษาความเป็นธรรมในสังคมและความเข้มแข็ง รับผิดชอบในตัวคนไว้ได้แล้วก็จะทำให้สังคมมีสันติสุข

บทสรุป

จากสภาพปัญหาทางการเมืองไทยในปัจจุบัน ได้เดินทางเข้าสู่เส้นทางการปฏิรูปทางการเมืองมาแล้วกว่าครึ่งทาง โดยรัฐมีแนวทางหรือได้กำหนดมาตรการหลายประการ เพื่อที่ส่งเสริมพัฒนาทางการเมืองของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบริบทของการพัฒนาทางสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองของไทยในปัจจุบัน ส่งผลให้นักธุรกิจสามารถเข้าสู่การแสดงบทบาทของนักการเมืองมากขึ้น เพราะฉะนั้นผู้นำทางการเมืองจึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะนำมาซึ่งการมีเสถียรภาพทางการเมืองและการนำสังคมไปสู่ความเจริญก้าวหน้า ความผาสุก จากการบริหารและการปกครองโดย เน้นเรื่องภาวะผู้นำทางการเมืองซึ่งมีความสำคัญมากต่อความเชื่อมั่นของต่างชาตินักลงทุน ตลอดประชาชนในประเทศ

การปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยมีผู้นำทางการเมืองที่เหมาะสมจะเป็นการพัฒนาการเมืองไทยให้ได้ดียิ่งขึ้นซึ่งจะต้องมีอุดมการณ์และรูปแบบเดียวกันเป็นเครื่องมือที่สำคัญในการธำรงรักษาความชอบธรรมของการปกครองและการยอมรับของประชาชนที่มีต่อผู้นำทางการเมือง จากสภาพปัญหาทางการเมืองไทยในปัจจุบัน และได้เดินทางเข้าสู่เส้นทางปฏิรูปแล้วกว่าครึ่งทาง โดยรัฐมีแนวทางหรือได้กำหนดมาตรการหลายประการ เพื่อที่ส่งเสริมทำให้นักการเมืองมีการพัฒนา

ดังนั้นผู้นำทางการเมืองจึงเป็นผู้ที่นำพาประเทศชาติไปสู่ความเจริญรุ่งเรืองแบบมั่นคงมั่งคั่ง และยั่งยืนได้นั้นจำเป็นต้องนำหลักรัฐศาสตร์แนวพุทธ มาปกครองเพื่อให้เกิดความเหมาะสมในสังคมทางการเมืองนั้นๆ เป็นไปได้ด้วยดี คือมีความสงบเรียบร้อย มีความยุติธรรม มีความสามัคคี ปฏิบัติตนเป็นผู้นำที่ดีทางการเมืองของประเทศไทยสืบไป

เอกสารอ้างอิง

บุญเชิด มารศรี. บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ที่มีต่อการเสริมสร้างการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ศึกษากรณีอำเภอบึงสามัคคี จังหวัดกำแพงเพชร. **วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต:** มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,๒๕๕๓.

สุขุม นวลสกุล. **รัฐศาสตร์ตามแนวพุทธศาสตร์.** [ออนไลน์],แหล่งที่มาhttp://psiba.blogspot.com/political-science-in-buddhist-approach.html [๐๓/๒๐๑๒].

อุไรวรรณ ธนสถิตย์. **รัฐศาสตร์กับการเมืองไทย.** กรุงเทพฯ: เปเปอร์เฮาส์,๒๕๔๓.

ภูสิทธ์ ขันติกุล. **รูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเขตดุสิต.** กรุงเทพฯ. มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา,๒๕๕๓.

ณัชชาภัทร อุ่นตรงจิตร.**รัฐศาสตร์.** พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘.

นพพร พุกกะพันธ์. **ภาวะผู้นำและการจูงใจ**.กรุงเทพฯ: จามจุรีโปรดักท์,๒๕๔๔.

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธธรรม.** กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,๒๕๔๖.

Burns, James M. **Leadership.** New York : Harper and Row,1987.

หลักธรรมาธิปไตย : การแก้ปัญหาคอร์รัปชั่นในสังคมไทย

RIGHTEOUSNESS : SOLVING THE PROBLEM OF CORRUPTION IN THAI SOCIETY.

พระชินกร สุจิตฺโต (ทองดี)*

PhraChinnakorn Sucitto (Thongdee)

บทคัดย่อ

สังคมไทยมีปัญหาหลายปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม ปัญหาโสเภณี เป็นต้น แต่มีปัญหาหนึ่งที่คนไทยไม่ให้ความสำคัญอย่างเพียงพอและยังมีปัญหาที่สำคัญของสังคมไทย คือปัญหาการคอร์รัปชั่น ซึ่งการที่จะแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชั่นได้ต้องใช้หลายวิธีการเข้าช่วย หรือร่วมกันแก้ไขโดยมวลรวม โดยมีทฤษฎีหลาย ๆ อย่างแตกต่างกันออกไป เช่น “หลักนิติรัฐ” คือรัฐที่อยู่หรือปกครองภายใต้กฎหมาย หรือใช้กฎหมายควบคุม “หลักการตรวจสอบอำนาจรัฐ” คือเป็นการตรวจสอบอำนาจรัฐโดยองค์กรทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น โดยในปัจจุบันสังคมไทยได้มีกลุ่มคนบางส่วนหรือหลาย ๆ องค์กรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐหรือเอกชน ในการทำงานตรวจสอบซ้ำ การทำงานของภาครัฐ

บทความนี้ได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น ๒ ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล โดยการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และระดับสังคม ได้แก่การประยุกต์ใช้แนวคิดหลักธรรมาธิปไตย ซึ่งแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวล้วนปรากฏหรือมีอยู่ในสังคมไทยอยู่แล้ว ซึ่งขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายว่าต้องร่วมดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องอย่างไร ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน องค์การประชาคม และสังคมภาพรวม เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีในทุกภาคส่วนของสังคม

คำสำคัญ : ธรรมาธิปไตย, การคอร์รัปชั่น, สังคมไทย

Abstract

There are many problems in Thai society such as economic problem, social problem, environment problem, and so on. But there is one problem which Thai society does not interest sufficiency is corruption. The solution of

*วัดชูจิตธรรมาราม (พระอารามหลวง) ตำบลสนับทึบ อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.

corruption must have so many methods or solve corruption by synthesis method which have many theories as “state of law” which is state that is under the law or rule of law and control it by law. “The principle of to examine the government” is examination of government by state and private organization.

This article present the model in solution of corruption in two levels :Individual level ; creation of immunity in ethics and code of conduct, and Social level ; to apply the concept of righteousness. All of this concept appear or is in Thai society which all must joint together truthfully and continuosly from level of family, school, organization, community and society toward to create the good system of management on state and society in all level.

Keywords : Righteousness, Corruption, Thai society.

บทนำ

เมื่อกล่าวถึงสังคมไทยแล้วในสายตาของหลาย ๆ คนอาจจะมองได้หลายมุมมองไม่ว่าจะเป็นในแง่สังคมที่มีวัฒนธรรมอันดีงามสังคมของการเอื้ออาทรสังคมของการอุปถัมภ์ เป็นต้น แต่ถ้ามองอีกมุมหนึ่งแล้วสังคมไทยก็มีอีกหลายปัญหาไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อมปัญหาโสเภณี เป็นต้นแต่มีปัญหาหนึ่งที่คนไทยอาจจะลืมนึกถึงหรือไม่ให้ความสำคัญต่อปัญหานี้มากเท่าที่ควรนั้นก็คือปัญหาการคอรัปชั่นปัญหาการคอรัปชั่น (Corruption) หลายคนอาจจะมองว่าไม่สำคัญเพราะอาจคิดว่าไม่ใช้ปัญหาของตัวเองบ้างไม่ใช้เรื่องใกล้ตัวบ้างแต่หากย้อนกลับมาพิจารณาดูให้ดีแล้วปัญหาการคอรัปชั่นนี้นับว่าเป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกับชีวิตของเรา ๆ ประชาชนอย่างมากทีเดียว คำว่า “คอรัปชั่น” นั้นนิยามความได้อย่างกว้างขวางมากเช่นการทุจริตการฉ้อโกงการฉ้อราษฎร์บังหลวง เป็นต้น โดยแต่ละความหมายล้วนให้ความหมายในเชิงแง่ลบทั้งสิ้นการที่จะแก้ไขปัญหาคอรัปชั่นได้ต้องใช้หลายวิธีการเข้าช่วยหรือร่วมกันแก้ไขโดยมวลรวม โดยมีทฤษฎีหลาย ๆ อย่างแตกต่างกันออกไป เช่น “หลักนิติรัฐ” คือรัฐที่อยู่หรือปกครอง ภายใต้กฎหมาย หรือใช้กฎหมายควบคุม “หลักการตรวจสอบอำนาจรัฐ” คือเป็นการตรวจสอยอำนาจรัฐโดยองค์กร ทั้งภาครัฐและเอกชน เป็นต้น โดยปัจจุบันในสังคมไทยได้มีกลุ่มคนบางส่วนหรือหลาย ๆ องค์กรไม่ว่าจะเป็นภาครัฐและเอกชน ในการตรวจสอบการทำงานของภาครัฐ เช่น สำนักงานป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ

สำนักงานป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน สำนักงานผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภา เป็นต้น ส่วนในการตรวจสอบการทำงานของรัฐโดยภาคเอกชน เช่น องค์กรเอกชนอิสระ (NGO) กลุ่มนักศึกษา กลุ่มเยาวชนกลุ่มนักเรียน และกลุ่มมวลชนต่าง ๆ เป็นต้น

บทความนี้ได้นำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น ๒ ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล โดยการสร้างภูมิคุ้มกันทางด้านจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ และระดับสังคม ได้แก่การประยุกต์ใช้แนวคิดหลักธรรมาธิปไตย ซึ่งแนวคิดต่าง ๆ ที่กล่าวล้วนปรากฏหรือมีอยู่ในสังคมไทยอยู่แล้ว ซึ่งขึ้นอยู่กับทุกฝ่ายว่าต้องร่วมดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่องอย่างไร ตั้งแต่ระดับครอบครัว โรงเรียน องค์การประชาคม และสังคมภาพรวม เพื่อสร้างระบบบริหารจัดการบ้านเมืองและสังคมที่ดีในทุกภาคส่วนของสังคม

การคอร์รัปชั่นหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง

คำว่า “การทุจริตคอร์รัปชั่นมีความหมายเดียวกับการฉ้อราษฎร์บังหลวงหรืออาจเรียกง่าย ๆ ว่า การคอร์รัปชั่น” รูปแบบของคอร์รัปชั่นได้พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว ด้วยอัตราเร่งของยุคทุนนิยม และยุคโลกาภิวัตน์ และที่สำคัญประชาชนเจ้าของประเทศตามไม่ทัน เพราะขาดความรู้ ความเข้าใจ จะจริงใจกำจัดและทำลายโรคนี้ให้หมดไป การทุจริตคอร์รัปชั่นมีหลายรูปแบบประกอบไปด้วยสิ่งต่อไปนี้[๑]

๑) การยักยอก (Embezzlement) ได้แก่ การแอบเอางบประมาณหรือทรัพย์สินของรัฐไปเป็นของตน

๒) การที่เจ้าหน้าที่รัฐเรียกร้องเงินจากธุรกิจเอกชน (Extortion) หรือการที่ธุรกิจเอกชนให้สินบน (bribery) หรือผู้รับผลประโยชน์ภายหลัง (Kickback) แก่เจ้าหน้าที่รัฐ ให้ตัดสินใจทำหรือไม่ทำอะไรบางอย่างที่ทำให้ผู้ให้สินบนได้รับผลประโยชน์เหนือคู่แข่งรายอื่น

๓) การเลือกจ้างหรือแต่งตั้งญาติและพรรคพวกตน (Nepotism)

๔) การทำสัญญาจ้างหรือให้สัมปทานเฉพาะพรรคพวกผู้สนับสนุนตน (Cronyism)

๕) การใช้ข้อมูลภายใน เพื่อซื้อหรือขายหุ้นในตลาดหลักทรัพย์ (Insider trading) ซึ่งน่าจะหมายรวมถึงการใช้ข้อมูลภายในเพื่อซื้อขายเงินตราต่างประเทศด้วย เช่น กรณีเจ้าหน้าที่ของรัฐระดับสูงรู้ล่วงหน้าว่ารัฐบาลจะตัดสินใจประกาศลดค่าเงิน และมีการบอกข้อมูลนี้ให้นัก

---

[๑] วิทยากร เชียงกูล, **แนวทางปราบคอร์รัปชั่นอย่างได้ผล**, (กรุงเทพฯ : สายธาร, ๒๕๔๙) หน้า ๒๖-๒๗.

ธุรกิจและนักลงทุน สั่งซื้อขายเงินตราต่างประเทศ เพื่อทำกำไรภายหลังจากที่มีการประกาศข่าวต่อสาธารณะ

๖) การฟอกเงิน (Money laundering) ได้แก่ การโยกย้ายถ่ายเทเงินที่ได้จากการทุจริต ฉ้อฉล หรือได้มาโดยผิดกฎหมาย หรือศีลธรรม เช่น การพนัน การขายของเถื่อน กิจการโสเภณีการเป็นนายหน้าหน้าหน้าค้าแรงงาน ฯลฯ ไปเข้าธนาคาร สถาบันการเงิน หรือธุรกิจที่ถูกกฎหมาย เพื่อลบร่องรอยแหล่งที่มาที่ไม่ถูกต้องของเงิน มีทั้งการโยกย้ายไปต่างประเทศและภายในประเทศ

๗) การใช้ตำแหน่งหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ให้บริษัทตนเองและพรรคพวก ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นผลประโยชน์ขัดแย้งหรือผู้ผลประโยชน์ทับซ้อน (Conflict of Interest)

๘) การเอื้อประโยชน์ (Trading Influence) ได้แก่ การที่บริษัทให้สัญญาจะให้ผลประโยชน์แก่เจ้าหน้าที่รัฐในทางอ้อม เช่น ให้ตำแหน่งในบริษัท เมื่อเจ้าหน้าที่รัฐผู้นั้นปลดเกษียณหรือพ้นจากตำแหน่ง ให้ตำแหน่งงานแก่ญาติ หรือให้ผลประโยชน์ทางอ้อมอื่น ๆ แก่เจ้าหน้าที่รัฐ เพื่อแลกกับการที่เจ้าหน้าที่รัฐเอื้อประโยชน์ให้กับบริษัทธุรกิจ

การคอร์รัปชั่นจะมีหลายรูปแบบแต่ที่สำคัญๆ มีอยู่ ๒ ประเภท

ประเภทแรกคือภาษีคอร์รัปชั่น ซึ่งนักการเมืองและข้าราชการเก็บจากพ่อค้า นักธุรกิจและประชาชน ในรูปของค่าคอมมิชชั่น และส่วยต่าง ๆ นอกจากนี้ยังมีการรั่วไหลของเงินงบประมาณแบบอื่น ๆ ภาษีคอร์รัปชั่นเหล่านี้ทุกคนรู้จักกันดี

ประเภทที่สองมีความซับซ้อนมากกว่าประเภทแรก เพราะว่า เป็นการคอร์รัปชั่นที่เกิดจากการทับซ้อนของผลประโยชน์ หรือการขัดกันระหว่างผลประโยชน์สาธารณะและผลประโยชน์ส่วนบุคคล (Conflict of Interest)เช่น รายได้ซึ่งนักการเมืองและพรรคพวกเพื่อนพ้อง ได้รับจากการตั้งราคาสินค้า หรือบริการซึ่งพวกเขาทำการผลต่อยู่ในราคาสูง ผลประโยชน์ทับซ้อนแม้จะไม่เป็นการกระทำความผิดกฎหมายโดยตรง แต่ถือเป็นการทุจริตคอร์รัปชั่น อย่างหนึ่ง ซึ่งรู้จักกันทั่วไปว่า “คอร์รัปชั่นเชิงนโยบาย”

การทุจริตคอร์รัปชั่นในหลายกรณี ผู้ทุจริตคอร์รัปชั่นอาจจะใช้วิธีการโกงหลายรูปแบบไปพร้อม ๆ กันอย่างสลับซับซ้อนได้ การจำแนกการทุจริตคอร์รัปชั่นออกเป็นรูปแบบต่าง ๆ ข้างต้น เพียงเพื่อช่วยอธิบายให้เห็นถึงปัญหาได้อย่างกว้างขวางและชัดเจนขึ้น ไม่ใช้เรื่องที่เกิดขึ้นแบบแยกจากกันโดยสิ้นเชิง ความเลวร้ายในการปกครองบ้านเมืองที่ประกอบไปด้วยการ

ฉ้อราษฎร์บังหลวง การเอาพรรคพวกเข้าสวมงานตำแหน่งหนึ่งต่าง ๆ การเล่นพวกสร้างกลุ่มอิทธิพล และการเลือกปฏิบัติ โดยมีความสัมพันธ์กันดังนี้[๒]

๑) การเอาพรรคพวกเข้าสวมตำแหน่งการงาน (Nepotism) คนไทยเรียกว่า เด็กฝาก ได้แก่ ผู้มีอำนาจและอิทธิพลใช้อำนาจหน้าที่และอิทธิพลนำคนที่ด้อยความสามารถเข้าไปรับตำแหน่งเพื่อประโยชน์ส่วนบุคคล แทนที่จะพิจารณาบุคคลเข้าสู่ตำแหน่งตามความสามารถและความเหมาะสมการซื้อตำแหน่งเป็นสภาพเลวร้ายที่สุดของรูปแบบนี้ ที่ใช้เงินเป็นเครื่องมือเข้าสู่ตำแหน่ง เมื่อบุคคลผู้รับผิดชอบหน้าที่การงานด้อยความสามารถ การงานนั้น ๆ ก็ถดถอย เจริญก้าวหน้าไม่ได้ ยิ่งประกอบกับการฉ้อราษฎร์บังหลวง ประสิทธิภาพของงานก็ถดถอยเสียหาย

๒) การเล่นพวกสร้างกลุ่มอิทธิพลใช้อำนาจโดยไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย เมื่อมีการเล่นพวกเอาบุคคลเข้าสวมตำแหน่งต่าง ๆ และทำการทุจริตก็มีการรวมตัวเป็นกลุ่มใช้อิทธิพลในกิจการต่าง ๆ (Cronyism) การกดขี่ข่มเหงผู้มีกำลังน้อย การรักษากฎหมายก็อ่อนแอเพราะผู้รักษากฎหมายเองเข้าไปอยู่ในกลุ่มอิทธิพล แม้แต่การออกกฎหมายก็อาจมีอิทธิพลเข้าไปกำกับรายละเอียดของกฎหมายเพื่อไม่ให้ตนเสียประโยชน์ สภาพของกลุ่มอิทธิพลมีทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ในบางกรณีก็ใช้อำนาจมืด กระทำการอุกอาจข่มขู่ผู้อื่นด้วย

๓) การเลือกปฏิบัติ (Favoritism) เป็นการช่วยเหลือพรรคพวกให้ได้รับประโยชน์หรือไม่ถูกลงโทษ เป็นรูปแบบต่อเนื่องมาจาก nepotism และcronyism ผู้ที่มีหน้าที่แทนที่จะกระทำตามหน้าที่อย่างตรงไปตรงมากับบุคคลและประชาชนโดยเสมอหน้ากัน อาจเลือกกระทำเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่พรรคพวกของตน เลือกใช้กฎหมายเฉพาะการลงโทษผู้ที่ไม่ใช้พรรคพวกของตน หากเป็นพรรคพวกของตนกระทำผิดกฎหมาย ก็หาทางกลบเกลื่อน หรือปิดบังเสีย การหวังผลประโยชน์นี้อาจเป็นการได้รับประโยชน์โดยตรงในขณะนั้นเลย หรือเป็นผลประโยชน์โดยอ้อมในระยะเวลาต่อไปด้วยกรณีทำนองเดียวกันคือผู้ที่เป็นบริหารประเทศแต่กลับใช้วิธีการต่าง ๆ ดึงงบประมาณไปยังท้องถิ่นของตน เพื่อให้เป็นฐานเสียงในการเลือกตั้งของตน ก็เรียกได้ว่าเป็นการเลือกปฏิบัติอันเป็นพฤติกรรมที่ทุจริตต่อหน้าที่ในการบริหารงาน

---

[๒] จรัส สุวรรณเวลา, **จุดบอดบนทางสู่ธรรมาภิบาล : บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน**, (กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖) หน้า ๒๑.

พฤติกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ ประกอบกันเป็นการปกครองที่เลวร้าย ซึ่งเกิดขึ้นได้ทั้งระดับชาติ ระดับท้องถิ่น ระดับสถาบัน และระดับบริษัท นับเป็นโรคร้ายที่กัดกร่อนสังคมและเศรษฐกิจให้อ่อนแอลงซึ่งยากที่จะเยียวยา

การคอร์รัปชั่นหรือฉ้อราษฎร์บังหลวงในสังคมไทย

ความรุนแรงของการฉ้อราษฎร์บังหลวง หรือคอร์รัปชั่นในประเทศไทยถูกจัดอันดับว่าเป็นประเทศที่มีการคอร์รัปชั่นสูงสุดอยู่ในอันดับต้น ๆ ของโลกหากเปรียบเทียบกับประเทศอื่น[๓]

ข้อสังเกตประการหนึ่งคือประเทศที่มีอัตราคอร์รัปชั่นสูง มักอยู่ในแถบเอเชีย ซึ่งแสดงว่าพฤติกรรมการคอร์รัปชั่นมีความสัมพันธ์กับวัฒนธรรมดั้งเดิมของแต่ละสังคมอยู่ไม่น้อย ปรากฏการณ์ที่แสดงว่าการคอร์รัปชั่นรุนแรงมากประการหนึ่งก็คือ การที่ทางฝ่ายราชการได้มีการจัดตั้งหน่วยงานเพื่อทำการป้องกันและปราบปรามคอร์รัปชั่นขึ้นหลายหน่วย เช่น สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) เป็นต้น ทางฝ่ายเอกชนเองก็ได้มีการรวมตัวกันต่อต้านคอร์รัปชั่นเกิดขึ้นเช่นกัน เช่น เครือข่ายประชาชนต้านคอร์รัปชั่น (คต.ป.) กลุ่มแนวร่วมต่อต้านคอร์รัปชั่นภาคเหนือ โครงการสังคมโปร่งใส องค์การเพื่อความโปร่งใสในประเทศไทย เครือข่ายเยาวชนต่อต้านคอร์รัปชั่น[๔]

การล่มสลายของเศรษฐกิจไทยที่เริ่มต้นเมื่อ พ.ศ.๒๕๓๙ หรือที่เรียกว่า “โรคต้มยำกุ้ง” นั้นมีสาเหตุเกิดสะสมมาหลายปี[๕] ได้แสดงความเห็นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเกิดขึ้นจาก (๑) ความเลวร้ายทางการปกครองที่ประกอบด้วยการฉ้อราษฎร์บังหลวง การเอาพรรคพวกเข้าสวมตำแหน่งงานต่าง ๆ การเล่นพวกสร้างกลุ่มอิทธิพล และการเลือกปฏิบัติ (๒) การบริหารจัดการที่ผิดพลาด เช่นการลงทุนที่ไม่คุ้มค่า การประพฤติปฏิบัติที่สิ้นเปลืองและฟุ่มเฟือยประสิทธิภาพของงานต่ำ และการผัดวันประกันพรุ่ง และ (๓) ปัจจัยจำเป็นพื้นฐานไม่เพียงพอทั้งปัจจัยทาง

---

[๓] วิทยากร เชียงกูล, **แนวทางปราบคอร์รัปชั่นอย่างได้ผล**, (กรุงเทพฯ : สายธาร, ๒๕๔๙) หน้า ๖.

[๔] ปกรณ์ มณีปกรณ์, “**ปัญหาสังคมไทย**” อ้างในสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และเอกวิทย์ มณีธร (บรรณาธิการ), **มุมมองสังคมไทยแบบบูรณาการ**, (กรุงเทพฯ : เวิลด์เทรด ประเทศไทย, ๒๕๔๙) หน้า ๙.

[๕] จรัส สุวรรณเวลา, **จุดบอดบนทางสู่ธรรมาภิบาล : บทบาทของบอร์ดองค์การมหาชน**, (กรุงเทพฯ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖) หน้า ๒๑.

กายภาพและทรัพยากรบุคคล ทั้งหมดนี้เป็นผลจากการขาดการปกครองที่ดี ทั้งในส่วนของรัฐ บริษัทธุรกิจเอกชน และขององค์การมหาชน

สิ่งที่ร้ายแรงที่สุดคือคอร์รัปชั่น หรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง ซึ่งเกิดขึ้นทั่วไปสำหรับนักการเมืองและผู้บริหารระดับสูงของหน่วยราชการต่าง ๆ อำนาจของนักการเมืองมีมาก โดยเฉพาะการปลดหรือย้ายข้าราชการระดับสูง จึงมีการใช้อำนาจบังคับทั้งทางตรงและทางอ้อม ให้ข้าราชการหาผลประโยชน์จากโครงการต่าง ๆ โดยเฉพาะการใช้เงินงบประมาณแผ่นดิน หรือเงินโครงการต่าง ๆ ในระยะหลัง มีการกำหนดเปอร์เซ็นต์ที่ต้องได้รับด้วย หากข้าราชการชั้นรองลงมาไม่ร่วมมือก็อยู่ไม่ได้ ผู้ที่ร่วมมือก็ถือโอกาสหาผลประโยชน์ไปด้วย กระทบลงไปสู่ระดับล่างลงไปอีก จนเสื่อมถอยไปทั้งระบบการใช้จ่ายเงินของแผ่นดินซึ่งก็คือเงินของประชาชน จึงไม่ได้ผลเต็มเม็ดเต็มหน่วย โครงการที่ดีแต่ไม่ได้จ่ายเงินใต้โต๊ะ ก็ไม่สามารถเกิดขึ้นได้ ส่วนโครงการที่ได้รับอนุมัติและเกิดขึ้นก็มีไม่น้อยที่ไม่เหมาะสมหรือไม่คุ้มค่าหรือไม่ได้ผลตามต้องการในระดับท้องถิ่น ก็ได้มีการหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ เพราะอำนาจไม่ได้เป็นของประชาชนในท้องถิ่นอย่างแท้จริงผลประโยชน์อาจเกิดขึ้นจากการใช้เงินของท้องถิ่น รวมไปถึงการเก็บภาษีเถื่อนที่ชาวบ้าน หรือประชาชนไม่มีทางเลือกนอกจากต้องจ่ายให้ในรัฐวิสาหกิจที่ผูกขาดสาธารณูปโภค ก็มีการฉ้อราษฎร์ โดยการตั้งราคาค่าบริการสูงเกินควรและบังคับให้ประชาชนผู้ใช้ต้องจ่าย รายได้จากผลกำไรที่สูงแต่แทนที่จะไปสร้างความเจริญของบริการแต่กลับนำไปตอบแทนให้กับผู้บริหารและพรรคพวกเกินควรนอกจากนี้ ในกิจการภาคเอกชนเองก็ตาม ผู้บริหารกิจการที่ดำเนินการฉ้อฉลให้เกิดผลประโยชน์แก่ตนเองหรือพรรคพวก มีผลให้บริษัทหรือกิจการอ่อนแอลง อาจถึงขาดทุน หรือล้มละลายในที่สุด ดังนั้นการปกครองที่เลวร้ายจึงไม่ใช่มีเฉพาะการปกครองระดับชาติหรือเกี่ยวข้องกับนักการเมืองหรือผู้มีอำนาจเท่านั้น ยังเกิดขึ้นในการปกครองของกิจการหรือบริษัทด้วย

สรุปว่า การคอร์รัปชั่นของนักการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐก่อให้เกิดผลเสียหายต่อปัจจุบันและอนาคตของประเทศไทยอย่างน้อย ๔ ข้อ ดังนี้[๖]

๑) ทำให้คนกลุ่มน้อยคดโกงทรัพยากรของส่วนรวมไปเป็นของตนเองอย่างผิดกฎหมายและจริยธรรม การเมืองไม่ได้พัฒนาเป็นประชาธิปไตยแบบที่ประชาชนมีสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคอย่างแท้จริง

---

[๖] วิทยากร เชียงกูล, **แนวทางปราบคอร์รัปชั่นอย่างได้ผล**, (กรุงเทพฯ : สายธาร, ๒๕๔๙) หน้า ๗-๘.

๒) ทำให้เกิดการบิดเบือนการใช้ทรัพยากรของประเทศที่ทำให้ประชาชนส่วนใหญ่ไม่ได้รับประโยชน์สูงสุด เช่น มีงบเพื่อพัฒนาการศึกษาและสาธารณสุขน้อยลง การก่อสร้างถนนหรือถาวรวัตถุต่าง ๆ มีคุณภาพต่ำ ต้องซ่อมแซมบ่อยอายุใช้งานน้อยกว่าที่ควรเป็นประชาชนได้บริการคุณภาพต่ำ

๓) ทำให้เกิดการผูกขาดโดยนักธุรกิจการเมืองขนาดใหญ่ ไม่ส่งเสริมการแข่งขันที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ นำไปสู่ความอ่อนแอความด้อยพัฒนาล้าหลังขององค์กรทั้งภาครัฐและธุรกิจเอกชน

๔) ทำให้เยาวชนและประชาชนมีค่านิยมแบบยกย่องความร่ำรวย ความสำเร็จ โดยถือว่าการโกงเพื่อให้ตนเองได้ประโยชน์เช่น การโกงข้อสอบ การใช้อภิสิทธิ์ เล่นพวก โกงเล็กโกงน้อยต่าง ๆ เป็นเรื่องปกติที่ใคร ๆ ก็ทำกัน ทำให้ประชาชนขาดจริยธรรม ศีลธรรม คิดแต่ในเชิงแก่งแย่งแข่งขัน เอาเปรียบกันอย่างไม่เคารพกติกา ไม่มีวินัย ไม่มีจิตสำนึกที่จะทำงานร่วมกัน กลายเป็นคนเห็นแก่ได้ที่อ่อนแอ ไร้ความภาคภูมิใจ ไร้ศักดิ์ศรี ดังนั้น การจะพัฒนาคน ชุมชน และประเทศชาติ เพื่อจะร่วมมือและแข่งขันกับประเทศอื่น ๆ เป็นไปได้ยาก

แนวทางในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชั่น

การที่จะแก้ไขปัญหาคอร์รัปชั่นได้นั้นต้องประกอบด้วยส่วนสำคัญ ๒ ส่วน คือ ประการแรก คือการสร้างค่านิยมความมีจริยธรรมและจรรยาบรรณวิชาชีพ ซึ่งอยู่ในระดับปัจเจกบุคคล และประการที่สอง คือการส่งเสริมแนวคิดเกี่ยวกับธรรมาธิปไตยให้เป็นที่ยอมรับในทุกภาคส่วนของสังคม เป็นกฎเกณฑ์กติกาของสังคมในการส่งเสริมการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี กล่าวอีกนัยหนึ่งการแก้ปัญหาคอร์รัปชั่น ต้องเน้นทั้งในเรื่องส่วนตัวและส่วนรวม โดยเริ่มจากส่วนตน ได้แก่ เจ้าหน้าที่รัฐทุกระดับ นอกจากจะไม่ทำการคอร์รัปชั่น หรือหาประโยชน์อันมิพึงได้จากตำแหน่งหน้าที่แล้ว ยังต้องมีจิตที่เกลียดคอร์รัปชั่นเหมือนกับโรคร้าย ซึ่งจะมีผลต่อตัวเองและเป็นตัวอย่างของสังคม ตั้งแต่ระดับครอบครัว ชุมชนสังคม และประเทศชาติ เพราะมีงานวิจัยและข้อเท็จจริงออกมาว่า การที่ลูก ๆ รู้สึกเฉย ๆ และรู้สึกว่าไม่ผิดที่ทำการคอร์รัปชั่น เพราะได้เห็นตัวอย่างของพ่อแม่ ขณะเดียวกันเรื่องของส่วนรวม ยิ่งมีความจำเป็นเพราะทำให้เกิดสภาพที่ดี ควรทำหรือสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี ไม่ควรทำเพราะเป็นภาพสะท้อนที่เห็นได้ชัดเจนที่จะเป็นข้ออ้างหรือบรรทัดฐานของสังคม เพราะสภาพสังคมปัจจุบัน การที่คนมีความรู้สึกเฉย ๆ กับการคอร์รัปชั่น ติดสินบน เพราะผู้นำทางการเมืองและสังคมในระดับต่าง ๆ เป็นตัวอย่างไม่ดี

ในการคอร์รัปชั่น ดังประโยคว่า “คอร์รัปชั่นทำได้ แต่ขอให้ผลงานออกมาดี’ แนวทางในการแก้ไขปัญหาคอร์รัปชั่นใน ๒ ระดับ ดังนี้

๑) การแก้ไขปัญหาคอร์รัปชั่นในระดับปัจเจกบุคคล

การปฏิรูปสังคมที่เน้น ๗ เรื่อง[๗] โดยเรื่องแรกคือการสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ คุณค่าและจิตสำนึก หรือจิตวิญญาณของสังคม คนองค์กร หรือสังคม ที่ไม่มีคุณค่าและจิตสำนึกย่อมไม่มีความหมายและขาดพลังสร้างสรรค์ คุณค่าและจิตสำนึกจะส่งให้การพัฒนาอย่างอื่นได้ผล และการพัฒนาทุกอย่างต้องมุ่งสร้างคุณค่าและจิตสำนึก

การสร้างคุณค่าและจิตสำนึกใหม่ ไม่ได้หมายความว่าให้ทิ้งของดี ๆ ที่มีมาแต่เก่าก่อน อะไรดีเราควรอนุรักษ์และสร้างเสริมเพิ่มพูน แต่เราต้องสร้างคุณค่าและจิตสำนึกในการอยู่ร่วมกันในสังคมใหญ่ ที่เชื่อมโยงสลับซับซ้อน เคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงโดยรวดเร็ว และวิกฤติได้ง่ายด้วยการกระทำของคนใดคนเดียว ทั้งในประเทศและต่างประเทศ

เราจะต้องสร้างความเข้าใจและจิตสำนึกของความเป็นมนุษย์ทั้งตนเองและผู้อื่น รวมถึงสิทธิมนุษยชน การจัดระบบการอยู่ร่วมกันในสังคมที่เปลี่ยนไป โดยเบื้องลึกที่สุดของแต่ละคนนั้นมีพัฒนาการทางจิตวิญญาณที่สูงขึ้นเรื่อย ๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด ซึ่งจะยังให้เกิดดุลยภาพของสรรพสิ่ง

สิ่งที่สำคัญที่สังคมกำลังมองหาได้แก่เรื่องจริยธรรมของคนในสังคม จริยธรรม หมายถึง ความดีงาม (virtue) ซึ่งตรงกับคำภาษาอังกฤษว่า ethics ซึ่งเดิมหมายถึงประเพณี (customs) ธรรมเนียมปฏิบัติ (habitual conduct) และต่อมาได้กลายเป็นศีลธรรม (morals) ซึ่งตรงกับภาษาลาตินว่า “mores” แปลเป็นไทยหมายถึง จารีตประเพณี ส่วนจรรยาบรรณ หมายถึง กฎเกณฑ์แห่งความดีที่สมาชิกของสังคมพึงปฏิบัติซึ่งเกิดขึ้นเมื่อสมาชิกส่วนใหญ่ในสังคมนั้นเห็นว่าพฤติกรรมที่ดีงามนั้นจำเป็นต้องมีการกำหนดอย่างเป็นทางการเพื่อสมาชิกทุกคนจะได้ถือปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ที่เป็นทางการ เพราะสมาชิกแต่ละคนมิได้ผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคมมาเหมือน ๆ กัน ย่อมมีความแตกต่างกันทางค่านิยม ทัศนคติ และพฤติกรรม การหมั่นศึกษาอบรมทางจริยธรรมย่อมส่งผลให้คนในสังคมมีความรู้สึกด้านสิ่งที่สมควรทำ หรือไม่สมควรทำ รู้ผิดชอบชั่วดี ลดละความเห็นแก่ตัว และยกระดับความเป็นคนดีของสังคม

---

[๗] ประเวศ วะสี, **ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชั่นในสังคมไทย. “ระเบียบวาระแห่งชาติปฏิรูปสังคมไทย”** อ้างในชัยวัฒน์ สุรวิชัย, (กรุงเทพฯ : มปท., ๒๕๔๖) หน้า ๒๑.

ในแวดวงวิชาชีพ การที่จะให้สมาชิกใหม่และสมาชิกเก่าได้รับรู้จริยธรรมร่วมกัน เพื่อเกียรติยศศักดิ์ศรี ของวงการวิชาชีพ และเพื่อป้องกันการเสียหายที่เกิดขึ้นจากการประพฤติมิชอบของสมาชิกและควบคุมความประพฤติของสมาชิกให้อยู่ในแนวทางที่เหมาะสม ก็ได้มีการบัญญัติ หรือออกข้อบังคับของวิชาชีพ เรียกว่า “จรรยาบรรณ” (professional ethics หรือ ethical codes) ซึ่งได้แก่รูปแบบหนึ่งของจริยธรรมในวงการวิชาชีพ เป็นข้อกำหนดกฎเกณฑ์ให้ผู้ประกอบวิชาชีพยึดถือปฏิบัติมีการบังคับในระดับ “พึง” คือพึงทำอย่างนั้น พึงทำอย่างนี้ ไม่ใช้เป็นการบังคับโดยเด็ดขาด แต่ผลสัมฤทธิ์ หรือเป้าหมายของจรรยาบรรณและศักดิ์ศรีของผู้ประกอบวิชาชีพโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อคนและเพื่องานอาชีพนั้น

ในแต่ละวิชาชีพจึงได้กำหนดจรรยาบรรณมากำหนดบทบาทหน้าที่ และพฤติกรรมของสมาชิกในวงการวิชาชีพ ตัวอย่างเช่น จรรยาบรรณครู จรรยาบรรณวิชาชีพการพยาบาล จรรยาบรรณวิชาชีพเภสัชกรรม จรรยาบรรณวิชาชีพทันตกรรม เป็นต้น สำหรับความหมายของวิชาชีพ แตกต่างจากอาชีพทั่วไป กล่าวคือหมายถึง อาชีพที่ต้องอาศัยความรู้ ความชำนาญ ซึ่งตรงกับภาษาอังกฤษว่า Profession ซึ่งจากพจนานุกรมหลายฉบับจะมีความหมายใกล้เคียงกัน กล่าวคืออาชีพหรืองานที่ต้องอาศัยวิชาความรู้ที่มีความก้าวหน้าหรือความชำนาญในระดับสูง รวมทั้งการฝึกฝนที่มีความเฉพาะเจาะจง มีผู้ให้ความหมายของวิชาชีพเพิ่มเติมว่า วิชาชีพมีความหมายอยู่ในตัวว่าต้องใช้วิชาชีพเพื่อเลี้ยงชีพ

ดังนั้น จรรยาบรรณวิชาชีพ จึงหมายถึง ประมวลความประพฤติ ข้อบังคับ มรรยาท ที่ผู้ประกอบวิชาชีพแต่ละอย่างกำหนดขึ้น เพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง ฐานะของสมาชิก ความดีงาม รวมทั้งก่อให้เกิดความสงบสุขและความเจริญในตัวคน วิชาชีพและสังคม[๕]

๒)แนวทางการแก้ไขปัญหาการคอร์รัปชั่นโดยใช้หลักธรรมาธิปไตย

การบริหารงานตามหลักธรรมาธิปไตย คือการบริหารแบบยึดเอาความถูกต้องเป็นเกณฑ์ ไม่ได้คำนึงเสียงส่วนใหญ่ที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม มีนักปราชญ์ทางด้านพระพุทธศาสนาหลายท่านได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับการบริหารงานตามหลักการนี้ไว้ เช่น

---

[๕] วริยา ชินวรรโณ และกุหลาบ รัตนสัจธรรม, **จริยธรรมในวิชาชีพ การศึกษาวิเคราะห์สังเคราะห์ภาพรวมจรรยาบรรณวิชาชีพในประเทศไทย**, (กรุงเทพฯ : มปท. ๒๕๔๖) หน้า ๖.

ในหนังสือเรื่อง “ธรรมาธิปไตยไม่มา จึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ” สรุปใจความได้ว่า[๙] ธรรมาธิปไตยไม่ใช่ระบบแยกต่างหาก อีกระบบจากประชาธิปไตยแต่เป็นคุณภาพ “เป็นหลักเกณฑ์ในการตัดสินใจของ บุคคลที่อยู่หรือร่วมอยู่ในระบบการปกครองนั้น” ถ้าการตัดสินใจโดยตรวจสอบเรื่องราว สืบค้นความจริง หาข้อมูลให้ชัดเจนถ่องแท้ ใช้ปัญญาพิจารณาในการตัดสินใจต่าง ๆ เช่น ถ้าในระบอบประชาธิปไตยก็เป็นการตัดสินใจเลือกตั้ง โดยพิจารณาว่าผู้สมัครคนไหนเป็นคนดี มีความสามารถ มุ่งทำประโยชน์ให้ส่วนรวมจริง ๆ ก็ตัดสินใจไปตามความดีงามความถูกต้องนั้นเรียกว่าเป็นธรรมาธิปไตย แต่ถ้าเลือกโดยเอาผลประโยชน์ของตัวเองเป็นหลัก เรียกว่าอัตตาธิปไตย หรือตัดสินใจเลือกโดยว่าไปตามกระแส ลงคะแนนแบบเฮตามพวกไป เรียกว่าโลกาธิปไตย

ในหนังสือเรื่อง “พุทธวิธีบริหาร” ตอนว่าด้วยการบริหารตามหลักธรรมาธิปไตย สรุปใจความได้ว่า[๑๐] การบริหารตามหลักธรรมาธิปไตยผู้บริหารต้องประกอบด้วยพละ ๔ คือ ปัญญาพละ วิริยพละ อนวัชชพละ สังคหพละ ปัญญาพละ กำลังคือปัญญา หมายถึง ผู้บริหารต้องมีปัญญา คือต้องเป็นผู้ขวนขวายเพื่อให้เกิดปัญญา ๓ ด้าน อาทิ สุตมยปัญญา ปัญญาเกิดจากการฟัง จินตามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการคิด ภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากการปฏิบัติหรือการเจริญภาวนา

จากทัศนะของพระธรรมโกศาจารย์ที่นำเอาปัญญาพละมาเป็นเครื่องมือในการบริหารตามหลักธรรมาธิปไตยนี้ เห็นสอดคล้องกับทัศนะดังกล่าวนี้ เพราะพระพุทธองค์ได้ตรัสสรรเสริญปัญญาไว้หลายแห่งต่างกาลต่างวาระกัน เช่น ตรัสว่า “ปญฺญา โลกสฺมิ ปชฺโชโต ปัญญาเป็นแสงสว่างในโลก”[๑๑] ปญฺญา นรานำ รตนำ ปัญญาเป็นรัตนะของนรชน”[๑๒] เป็นต้น ตามหลักพระพุทธศาสนามีปัจจัยเป็นเครื่องพัฒนาปัญญาอยู่ ๒ อย่าง คือ ปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ[๑๓]

---

[๙] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **ธรรมาธิปไตยไม่มา จึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : http://www.nidambe๑๑.net (๒๙ มกราคม ๒๕๖๒).

[๑๐] พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๕๓-๗๘.

[๑๑] สำ.ส. (บาลี) ๑๕/๘๐/๓๓. สำ.ส. (ไทย) ๑๕/๘๐/๘๕.

[๑๒] สำ.ส. (บาลี) ๑๕/๕๑-๕๒/๒๖, สำ.ส. (ไทย) ๑๕/๕๑/๖๗.

[๑๓] องฺ.ทุก. (ไทย) ๒๐/๑๒๗/๑๑๕, องฺ.ทุก.อ. (ไทย) ๒/๑๒๗/๕๓.

ปรโตโฆสะ แยกออกเป็น ๒ ส่วน คือส่วนที่เป็นบุคคลโดยตรง เช่น บิดามารดา ครูอาจารย์ ผู้เป็นกัลยาณมิตร คอยแนะนำตักเตือน ในสิ่งที่ดีงามก่อให้เกิดความรู้หรือปัญญา เรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัจจัยภายนอก ส่วนที่สองได้แก่ คัมภีร์ต่าง ๆ ที่บันทึกคำสอนของท่านผู้รู้ทั้งหลาย เช่น ตำรับตำรา หรือหนังสือเรียน เป็นต้น เป็นแหล่งความรู้ที่เป็นประโยชน์เมื่อได้อ่านแล้วจะทำให้เกิดปัญญา

โยนิโสมนสิการหรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ปัจจัยภายใน ได้แก่การพิจารณาไตร่ตรองใคร่ครวญสิ่งที่ได้รับฟังมาจากบิดามารดา ครูอาจารย์นั้น หรือที่ได้อ่านมานั้นตามกำลังสติปัญญา ก็จะทำให้เกิดปัญญาเพิ่มขึ้น เช่น ได้ยินบิดามารดาบอกว่า การดื่มสุราไม่ดีเพราะจะทำให้สูญเสียการทรงตัว สติจะอ่อนกำลังไม่สามารถควบคุมความคิดหรืออวัยวะร่างกายของตนให้อยู่ในสภาวะปกติได้ เมื่อได้รับฟังมาอย่างนี้แล้ว ก็นำไปคิดไตร่ตรองต่อว่า เพราะเหตุไรสุราจึงมีฤทธิ์ทำให้คนที่ดื่มเป็นอย่างนั้น ก็ต้องไปศึกษาต่อว่า สุราประกอบด้วยสารอะไรบ้างหรือว่า สุราทำมาจากอะไร เมื่อคิดพิจารณาอย่างนี้แล้วก็จะทราบข้อเท็จจริงของสุรา ความรู้ที่ได้ก็กลายเป็นปัญญา ที่เกิดขึ้นด้วยโยนิโสมนสิการ[๑๔]

จากข้อความที่ได้ทำการศึกษามานี้แสดงให้เห็นว่าการบริหารตามหลักธรรมาธิปไตยผู้บริหารต้องประกอบด้วยพละ ๔ ประการคือปัญญาพละ วิริยพละ อนวัชชพละ และสังคหพละ ดังกล่าวนั้นจึงจะประสบความสำเร็จในการบริหารตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

โดยสรุปความพยายามสร้างธรรมาธิปไตยในภาคราชการของไทย คือการกำหนดให้ส่วนราชการต่าง ๆ ต้องปรับปรุงวิธีการบริหารราชการและการให้บริการสาธารณะเป็นไปตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี ซึ่งมีเป้าหมายหลักเพื่อให้ส่วนราชการพัฒนาระบบ รูปแบบ กระบวนการบริหารงานและการให้บริการสาธารณะให้มีมาตรฐานเท่าเทียมสากลและมีคุณภาพสูงขึ้น

บทสรุป

การทุจริตคอร์รัปชั่นหรือการฉ้อราษฎร์บังหลวง นับว่าเป็นปัญหาสังคมที่หนักมากเรื่องหนึ่งของประเทศไทย เพราะยากแก่การป้องกันและปราบปราม เนื่องจากหาข้อมูลที่แท้จริง

---

[๑๔] พระมหาธานินทร์ อาทิตวโร, **“การพัฒนาสังขารเพื่อการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”**,วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕).

ได้ค่อนข้างยาก เราอาจพบด้วยตนเองในบางเรื่องและหลาย ๆ เรื่อง ก็มีรายงานข่าวทางสื่อมวลชน ความเสียหายโดยรวมที่เกิดขึ้นทั่วประเทศมีจำนวนแท้จริงเท่าไหร่ย่อมไม่มีทางรู้ได้อย่างถูกต้อง ผู้ห่วงใยในอนาคตของประเทศเป็นจำนวนมากต่างก็ตระหนักว่าเป็นปัญหาที่ใหญ่หลวงมาก เปรียบเทียบเหมือนมะเร็งร้ายที่กำลังขยายตัวแผ่ซ่านเข้าไปในร่างกายของผู้ป่วย หากจะรักษาชีวิตไว้จะต้องใช้วิธีรักษาที่ตรงจุด รวดเร็ว และรุนแรง หลายคนที่มองโลกในแง่ร้าย อาจคิดว่าคงไม่มีทางที่จะปราบปรามคอร์รัปชั่นในประเทศไทยให้หมดสิ้นไปได้ เพราะคอร์รัปชั่นได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยไปแล้ว

ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชั่น ซึ่งต่อมาได้ครอบคลุมถึงเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อน ทำให้เกิดความเสียหายทั้งต่อเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมอย่างรุนแรง คือให้มีการเร่งรัดใช้จ่ายทรัพยากรธรรมชาติ สาธารณะสมบัติ งบประมาณ เป็นต้น เพื่อผลประโยชน์ระยะสั้นของนักการเมืองและพรรคพวกซึ่งเป็นคนกลุ่มน้อย มากไปกว่าผลประโยชน์ระยะยาวของประชาชนส่วนใหญ่ การเร่งรัดทำลายทรัพยากรเพื่อผลิตสินค้าและบริการแสวงหาผลกำไรสูงสุดของเอกชน ทำให้เกิดการทำลายสภาพแวดล้อม การขาดสมดุลในระบบนิเวศ การขาดสมดุลระหว่างเมืองกับชนบทการกระจายรายได้และทรัพย์สินที่ไม่เป็นธรรม ปัญหาความยากจน และปัญหาทางสังคมและวัฒนธรรมอื่น ๆ เช่น ค่านิยมที่เห็นแก่เงิน เห็นแก่การบริโภค และเห็นแก่ตัว เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

จรัส สุวรรณเวลา. **จุดบอดบนทางสู่ธรรมาภิบาล : บทบาทของบอร์ดองค์การม ห า ช น .** กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๔๖.

ปกรณ์ มณีปกรณ์ .**“ปัญหาสังคมไทย” ในสัมฤทธิ์ ยศสมศักดิ์ และเอกวิทย์ มณีธร.(บรรณาธิการ). มุมมองสังคมไทยแบบบูรณาการ.** กรุงเทพฯ : เวิลด์เทรดประเทศไทย,๒๕๔๙.

ประเวศ วะสี. **ธรรมาภิบาลกับคอร์รัปชั่นในสังคมไทย. “ระเบียบวาระแห่งชาติปฏิรูปสังคมไทย” ในชัยวัฒน์ สุรวิชัย.** กรุงเทพฯ : มปท,๒๕๔๖.

วริยา ชินวรรโณ และกุหลาบ รัตนสัจธรรม.**จริยธรรมในวิชาชีพ การศึกษา วิเคราะห์สังเคราะห์ภาพรวมจรรยาบรรณวิชาชีพในประเทศไทย.**กรุงเทพฯ : มปท,๒๕๔๖.

วิทยากร เชียงกูล. แนวทางปราบคอร์รัปชั่นอย่างได้ผล. กรุงเทพฯ : สายธาร, ๒๕๔๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), ธรรมาธิปไตยไม่มา จึงหาประชาธิปไตยไม่เจอ, [ออนไลน์] แหล่งที่มา : http://www.nidambe๑๑.net (๒๙ มกราคม ๒๕๖๒).

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต).**พุทธวิธีบริหาร.**กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระมหาธานินทร์ อาทิตวโร.“การพัฒนาสังขารเพื่อการบรรลุธรรมในพระพุทธศาสนาเถรวาท”, **วิทยานิพนธ์ พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

การสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักพุทธธรรม

MOTIVATION CREATION FOR INCREASING THE WORK EFFICIENCY OF PERSONNEL ACCORDING TO THE BUDDHIST PRINCIPLE

พระพงษ์ศักดิ์ สนฺตมโน (เกษวงศ์รอด)*
Phrapongsak Santamano (Keswongrod)

บทคัดย่อ

แรงจูงใจเป็นส่วนสำคัญในการสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงาน พฤติกรรมต่างๆ ของมนุษย์เกิดจากแรงจูงใจที่ทำให้เกิดความต้องการและแสดงการกระทำออกมา แรงจูงใจเป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์ ทำให้เกิดแรงผลักดัน หรือความปรารถนา แรงจูงใจอาจเกิดขึ้นได้ตามธรรมชาติหรือจากการกระตุ้น แรงจูงใจมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานของบุคคลเป็นอย่างยิ่งเพราะจะทำให้ในการปฏิบัติงานนั้นเกิดประสิทธิภาพ พระพุทธศาสนาวางหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไว้หลายระดับ และเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกระบวนการดำเนินชีวิตในทุกขั้นตอน ในการปฏิบัติงานก็เช่นกัน มีหลักพุทธธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม โดยหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องคือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งเป็นธรรมแห่งการสงเคราะห์ยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน เป็นหลักการครองใจคนให้ประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันเดียวกันเพื่อสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานนำพาองค์กรให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำสำคัญ : แรงจูงใจ, ประสิทธิภาพการปฏิบัติงาน, หลักพุทธธรรม

ABSTRACT

Motivation was important part to create the stimulus in working. Various behaviors of human caused from motivation and then become need and action. Motivation was controlling human behavior and caused motivation and

* วัดสระแก้ว (พระอารามหลวง) ตำบลสระแก้ว อำเภอเมือง จังหวัดสระแก้ว

need. Motivation may cause by nature or stimulation. The motivation was important for performance of personnel because it will make the working to achieve effectively. Buddhism had many principles of life which related to the life process at every step. In practice liked that. There were many Buddhist principles for integration appropriately. The suitable Buddhist principle was Saṅgahavatthu which was the principle for helping and holding on the each other, the principle to dominate people's hearts to be unity for motivation creation in working to lead the organization to achieve efficiently.

Keywords: Motivation, Work Efficiency, Buddhist Principles

บทนำ

แรงจูงใจ” มาจากคำกริยาในภาษาละตินว่า “Movere”[๑] ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “to move” หมายถึง “สิ่งโน้มน้าวหรือชักนำบุคคลให้เกิดการกระทำหรือปฏิบัติการ” (To move a person to a course of action) ดังนั้น แรงจูงใจจึงมีความสำคัญมากในทุกๆ องค์กร อีกทั้งแรงจูงใจเป็นกระบวนการที่ชักนำโน้มน้าวให้บุคคลเกิดความมานะพยายามเพื่อที่จะสนองตอบความต้องการบางประการให้บรรลุผลสำเร็จ[๒] และเป็นภาวะในการเพิ่มพฤติกรรมการกระทำกิจกรรมของบุคคลโดยบุคคลจงใจกระทำพฤติกรรมนั้นเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ[๓] แรงจูงใจจึงเป็นกระบวนการสำหรับการกระตุ้นและเป็นเครื่องเร้าให้บุคลากรในองค์กรกระทำหรือดิ้นรนเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์กร

การสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักพุทธธรรมแรงจูงใจ เป็นแรงผลักดันให้บุคลากรปฏิบัติงานด้วยความกระตือรือร้นและด้วยความสมัครใจ ซึ่งจะส่งผลทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายและเกิดประสิทธิภาพมากที่สุด ประสิทธิภาพใน

---

[๑] Kidd, J. R., How Adults Learn, (New York: Association Press, 1973), p.45.

[๒] Lovell, R. B., **Adult Learning**, (New York: Halsted Press Wiley & Son, 1980), p.62.

[๓] Domjan, M., **The Principles of Learning and Behavior Belmont**, (California: Thomson Wadsworth, 1996), p.96.

การปฏิบัติงานนั้นเป็นผลมาจากความพึงพอใจในการปฏิบัติงาน โดยสามารถประเมินผลงานได้จากคุณภาพของงานและปริมาณงาน[๔] โดยองค์กรต้องสนับสนุนแรงจูงใจเพื่อส่งเสริมความพึงพอใจในการปฏิบัติงานของบุคลากร แรงจูงใจเป็นสิ่งสำคัญมากต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน[๕] แรงจูงใจมีความสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร ในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าก็ได้ประกาศหลักที่เกี่ยวกับแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ที่รู้จักกันว่า สังคหวัตถุ ๔ประการ อันประกอบด้วย ทาน การให้ ปิยวาจา พูดจาไพเราะ อัตถจริยา บำเพ็ญประโยชน์ สมานัตตตา วางตัวเสมอ แรงจูงใจ (Motivation) เป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์

ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักพุทธธรรมจึงเป็นกระบวนการในการผลักดันให้เกิดการปฏิบัติงานที่มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แรงจูงใจที่ประยุกต์เข้ากับหลักพุทธธรรม จะสามารถผลักดันบุคลากรให้เกิดการปฏิบัติงานได้อย่างถูกต้องเหมาะสมเที่ยงธรรม ที่จะนำไปสู่การผลักดันกระบวนการและกลไกต่างๆ ในการปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ

ความสำคัญของแรงจูงใจ

แรงจูงใจ มีความสำคัญคือ เป็นแรงกระตุ้น หรือแรงผลักดันที่เกิดขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของแต่ละบุคคล พฤติกรรมที่ถูกกระตุ้นโดยแรงขับของแต่ละบุคคลเพื่อสู่จุดมุ่งหมายปลายทางอย่างใด อย่างหนึ่ง และมีเป้าหมายเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จในสิ่งที่ปรารถนา[๖] และเป็นกระบวนการที่ความพยายามของบุคคลได้รับการกระตุ้น (Energized) ชี้นำ (Directed) และรักษาให้คงอยู่ (Sustained) การจูงใจจะประสบผลสำเร็จโดยง่าย เพราะองค์กร

---

[๔] กัญญนันทน์ ภัทร์สรสิริ, “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร: กรณีศึกษาสำหรับสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน” , **วารสารวิชาการปทุมวัน**, สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๔), หน้า ๓๕-๓๙.

[๕] กิตติวัฒน์ ถมยา, “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายกลยุทธ์และวางแผน สายออกบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย”, **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาประกอบการ, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓), หน้า ๓๔.

[๖] ลักขณา สริวัฒน์, **จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน**, (กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า. ๔๗.

บรรลุเป้าหมาย บุคลากรก็ได้รับการตอบสนอง ความต้องการส่วนบุคคลด้วย[๗] การกระตุ้นก่อให้เกิดปฏิกิริยาทั้งทางจิตวิทยาและกายภาพ[๘] เพื่อเป็นการสร้างแรงจูงใจให้เกิดพฤติกรรมอย่างหนึ่งขึ้นมาอย่างต่อเนื่องและมีเป้าหมาย[๙] ซึ่งทำให้บุคคลเกิดความต้องการเพื่อที่จะสร้างแรงขับและแรงจูงใจไปกระตุ้นร่างกายให้แสดงพฤติกรรมตามจุดมุ่งหมายที่ได้วางไว้[๑๐] แรงจูงใจนั้นเป็นแรงผลักดันให้บุคคลแสดงพฤติกรรมอย่างมีทิศทาง เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ มีปัจจัยต่างๆ เป็นสิ่งกระตุ้น เช่น รางวัล ซึ่งทำให้เกิดการตื่นตัว รวมทั้งให้เกิดความคาดหวัง[๑๑]

อนึ่งแรงจูงใจมีความสำคัญโดยตรงต่อพฤติกรรมของบุคคล เพราะแรงจูงใจเป็นทั้งสภาวะที่ผลักดัน และดึงให้บุคคลแสดงพฤติกรรมที่แตกต่างกันไปซึ่งการที่จะเข้าใจถึงพฤติกรรมของบุคคล ความสำคัญของการจูงใจต่อการบริหารไว้หลายประการ ดังนี้ ๑) ช่วยเสริมสร้างกำลังใจในการปฏิบัติงานให้แก่แต่ละบุคคลในองค์การ ๒) ช่วยเสริมสร้างขวัญและกำลังใจที่ดีในการทำงานแก่ผู้ที่ทำงาน ๓) ช่วยเสริมสร้างให้บุคลากรในองค์การมีความจงรักภักดีต่อองค์การ ๔) ช่วยเสริมสร้างความสามัคคี ความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันของบุคคลและกลุ่มในองค์การ ๕) ช่วยให้การควบคุมดูแลการปฏิบัติงานดำเนินไปด้วยความราบรื่น ๖) ช่วยให้เกิดความน่าเชื่อถือศรัทธาในองค์การที่ทำงานอยู่ บุคลากรมีความรู้สึกมั่นคงปลอดภัย ๗) ช่วยเสริมสร้างความเจริญก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ทำให้เกิดความคิดสร้างสรรค์ในการทำงาน ๘) ช่วยให้องค์การมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงขึ้น[๑๒]

---

[๗] วิรัช สงวนวงศ์วาน, **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร**, (กรุงเทพมหานคร: เพียร์สัน เอ็ดดูเคเคชั่น อินโดไชน่า, ๒๕๔๗), หน้า. ๒๐๗-๒๐๘

[๘] ศิริบูรณ์ สายโกสุม, **จิตวิทยาการศึกษา**, (กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗), หน้า. ๑๔๔.

[๙] สิริอร วิชชาวุธ, **จิตวิทยาการเรียนรู้**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕), หน้า. ๒๒๕.

[๑๐] เติมศักดิ์ คทวณิช, **จิตวิทยาทั่วไป**, (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น. ๒๕๔๖), หน้า. ๑๔๙.

[๑๑] อารี พันธ์มณี, **จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน**, (กรุงเทพมหานคร: ใยไหม ครีเอทีฟกรุ๊ป, ๒๕๔๖), หน้า. ๒๖๙.

[๑๒] นรา สมประสงค์,“แรงจูงใจ”. **ในประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ ๑-๘. พิมพ์ครั้งที่ ๓**. (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๕๔), หน้า ๓๕.

กล่าวได้ว่า แรงจูงใจเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญที่จะผลักดันบุคลากรให้สามารถปฏิบัติหน้าที่โดยแสดงถึง ความรู้ ความสามารถ เพื่อดำเนินกิจการต่างๆ ให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่วางไว้อย่างเต็มความสามารถ จึงมีบทบาทสำคัญยิ่งในการบริหารแต่ในทางตรงกันข้ามหากหน่วยงานใดไม่มีการจูงใจในการทำงานแล้ว ย่อมไม่สามารถจะโน้มน้าวจิตใจของผู้ปฏิบัติงานที่จะทำให้มีความผูกพันต่อหน่วยงาน ผลงานย่อมตกต่ำ เกิดความเบื่อหน่ายและไร้ซึ่งประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

การสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

ปัจจัยที่มีผลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

หลักในการบริหารงานจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือความต้องการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้อย่างมีประสิทธิภาพอีกทั้งประหยัดเวลา ทรัพยากรและทุกคนพึงพอใจโดยอาศัยปัจจัยที่สำคัญในการบริหารงานนั้น ประกอบไปด้วย ๖ M ได้แก่ คน (Man) เงิน (Money) วัสดุอุปกรณ์ (Material) วิธีการจัดการ (Management) เครื่องจักร (Machine) และการตลาด (Market) ซึ่งเรียกว่า ทรัพยากรหลักของการบริหาร[๑๓] และปัจจัยที่สำคัญของการปฏิบัติงานที่ดีของแต่ละบุคคลในองค์กรจะต้องประกอบไปด้วยความสามารถ ลักษณะเฉพาะตัว (trait) และความสนใจของแต่ละบุคคล[๑๔] ซึ่งการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงาน ประกอบขึ้นจากแรงกระตุ้น ๒ ด้าน คือ แรงกระตุ้นจากภายใน และแรงกระตุ้นจากภายนอก มีดังนี้

แรงกระตุ้นจากภายใน Internal inspiration

๑) การตั้งเป้าหมายในการปฏิบัติงานอย่างชัดเจน เพื่อกำหนดอนาคตและความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน ๒) ความท้าทาย (Challenge) เป้าหมายที่บุคคลตั้งเอาไว้เป็นความท้าทายที่จะก้าวไปสู่ความสำเร็จ ๓) ความมั่นใจ (Confident) ต้องมีความมั่นใจในตัวเองและมีความพยายาม ความพากเพียรและอดทน ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จ ๔) คำมั่นสัญญา

---

[๑๓] ตุลา มหาผสุธานนท์, **หลักการจัดการ หลักการบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: ธนธัชการพิมพ์, ๒๕๔๕), หน้า ๔๖.

[๑๔] ฤทัยทิพย์ โพธิ์อ่อน, **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท วิริยะซัพพราย จำกัด,** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๐), หน้า ๓๔.

(Commitment) ต้องมีคำสัญญากับตัวเอง คำมั่นสัญญานี้จะเป็นตัวกระตุ้นให้เราสร้างวินัยให้กับตัวเราเอง ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จที่ตั้งเอาไว้

แรงกระตุ้นภายนอก (External inspiration)

๑) สถานที่ทำงาน บรรยากาศ สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวย ๒) เพื่อนร่วมงาน หัวหน้างาน ผู้บังคับบัญชา ๓) กฎ กติกา ระเบียบต่างๆ ๔) การได้รับคำชมเชย การได้รับการยกย่อง ๕) สิทธิประโยชน์ รายได้ หรือสวัสดิการต่างๆ[๑๕]

นอกจากนี้แรงจูงใจยังเป็นส่วนที่สำคัญในการปฏิบัติงานอย่างใดอย่างหนึ่งให้บรรลุตามวัตถุประสงค์ นักจิตวิทยา (Psychologist) ซึ่งให้เหตุผลว่า การแสดงพฤติกรรมแบ่งแรงจูงใจออกเป็น ๒ ประเภท คือ

๑. การจูงใจภายใน (Intrinsic Motivation) หมายถึง การที่บุคคลได้เห็นคุณค่าในส่วนที่ตนกระทำเป็นการกระทำด้วยความเต็มใจ พอใจ และมุ่งที่บรรลุความสำเร็จในสิ่งที่ตนกระทำนั้น ความสำเร็จที่ตนกระทำนี้เป็นรางวัล (Rewards) สำหรับตนเอง การจูงใจนี้เกิดขึ้นภายในของบุคคลนั้นเอง ไม่ใช่เป็นเพราะหวังผลประโยชน์อย่างอื่นหรือถูกบังคับกระทำ

๒. การจูงใจภายนอก (Extrinsic Motivation) หมายถึง สภาวะบุคคลที่ได้รับแรงกระตุ้น และนำไปสู่เป้าหมายหรือความคาดหวัง เครื่องล่อใจต่างๆ ซึ่งก่อให้เกิดแรงกระตุ้นให้พฤติกรรมเกิดขึ้น เช่น การให้รางวัล อันเป็นเครื่องกระตุ้นให้อยากกระทำ หรือการลงโทษ ซึ่งจะกระตุ้นมิให้กระทำในสิ่งที่ไม่ถูก นอกจากนี้ยังมีการชมเชย การติเตียน การทดสอบ หรือการแข่งขัน จัดว่าเป็นเครื่องมือที่ก่อให้เกิดพฤติกรรมได้ทั้งสิ้นแรงจูงใจโดยมีผลประโยชน์อื่นหรือมีสิ่งตอบแทนให้ หรือเป็นการบังคับให้บุคคลกระทำ[๑๖]

ดังนั้น แรงจูงใจจึงเป็นปัจจัยที่มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดประสิทธิผลในหลายๆ ด้าน และในหลายๆ ระบบในการปฏิบัติงานซึ่งมีอยู่หลายประการ เช่น ประสบการณ์ ความรู้สึกผูกพัน ความยุติธรรมในการปฏิบัติงาน การรักษาระเบียบวินัยในการปฏิบัติงาน ความเข้าใจ และกำหนดแนวคิดในการปฏิบัติงานให้กระจ่าง ความน่าเชื่อถือสมรรถภาพในการปฏิบัติงาน การกำหนดมาตรฐานที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

---

[๑๕] ณัฏฐิยา ชูถึง, **แรงจูงใจ : มิติไม่ใหม่ของการส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://human.skru.ac.th/research/datafile/km๔.pdf [๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๒].

[๑๖] วิภาดา คุปตานนท์,**การจัดการและพฤติกรรมองค์กร เทคนิคการจัดการสมัยใหม่.** พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๕๗.

หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับการสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

พระพุทธศาสนาวางหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไว้หลายระดับ และเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกระบวนการดำเนินชีวิตในทุกขั้นตอน ในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานนั้น ได้มีหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องคือ หลักสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ๑) ทาน การให้ ๒) ปิยวาจา หรือเปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก ๓) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ ๔) สมานัตตตา การวางตนสม่ำเสมอ[๑๗] สังคหวัตถุ ๔ นี้ เป็นธรรมที่เป็นที่ตั้งแห่งการสงเคราะห์, ธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน หมายถึง หลักการครองใจคน,หลักยึดเหนี่ยวใจกัน,หลักสังคมสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเครื่องประสานใจและเหนี่ยวรั้งใจคนให้เป็นอันเดียวกัน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต) ได้อธิบายขยายความหลักสังคหวัตถุ ๔ ประการไว้ว่า

๑) ทาน คือ การให้ ได้แก่ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ แบ่งปัน เสียสละ ช่วยเหลือกันด้วยสิ่งของตลอดถึงให้ความรู้และแนะนำสั่งสอน

๒) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ คือ วาจาดูดดื่มน้ำใจ วาจาเป็นที่รัก หรือวาจาซาบซึ้งใจ คือเป็นการกล่าวคำสุภาพไพเราะอ่อนหวานซึ่งจะทำให้สมานสามัคคี ให้เกิดมิตรไมตรีและความรักใคร่นับถือ ตลอดถึงคำที่แสดงประโยชน์ซึ่งประกอบด้วยเหตุผลเป็นหลักฐานจูงใจให้นิยมยอมตาม

๓) อัตถจริยา คือ การประพฤติประโยชน์ บำเพ็ญสาธารณประโยชน์ ขวนขวายช่วยเหลือกิจการ ตลอดถึงช่วยแก้ไขปรับปรุงส่งเสริมในทางจริยธรรม

๔) สมานัตตตา คือ ทำตนเสมอด้วยปลาย ปฏิบัติสม่ำเสมอกันในชนทั้งหลาย และเสมอในสุขทุกข์โดยร่วมรับรู้ร่วมแก้ไข ตลอดถึงการวางตนให้เหมาะแก่ฐานะ ภาวะ บุคคล เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อม ถูกต้องตามธรรมในแต่ละกรณี[๑๘]

ดังนั้น การสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากร จึงต้องนำหลักสังคหวัตถุ ๔ ซึ่งประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตา อันเป็นหลักธรรมแห่งการยึดเหนี่ยวจิตใจของบุคลากรให้มีกำลังใจในการปฏิบัติงานได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ จนสามารถทำให้การบริหารงานในองค์กรบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพ

---

[๑๗] อ.จตุกฺก. (ไทย). ๒๑/๓๒/๕๑

[๑๘] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๖, กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พริ้นติ้งแมสโปรดักส์, ๒๕๕๑, หน้า ๑๔๓.

อีกทั้งหลักสังคหวัตถุ ๔ ยังเป็นหลักธรรมแห่งการสงเคราะห์ เป็นเครื่องเหนี่ยวรั้งจิตใจของผู้บริหารกับผู้ใต้บังคับบัญชาในการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีในการทำงาน จนทำให้เกิดความปรองดองและความสมัครสมานสามัคคี เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน และยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีให้กับบุคคลากรภายในองค์กร

องค์ความรู้

จากการศึกษาสามารถแบ่งแรงจูงใจได้ทั้งภายในและภายนอก แรงจูงใจภายนอกประกอบด้วย ทาน คือ ค่าจ้าง เงินเดือน สวัสดิการ และปิยวาจาคือ คำชม การได้รับการยกย่อง ส่วนแรงจูงใจภายในประกอบด้วย อัตถจริยา สงเคราะห์ผู้คน คือ การทำประโยชน์ต่อองค์กร การให้บริการประชาชน และสมานัตตตา วางตนเหมาะสม คือ การให้เกียรติกันในองค์กร การวางตนเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ ดังแผนภาพที่แสดง

ภาพที่ ๑ : การสร้างแรงจูงใจเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคลากรตามหลักพุทธธรรม (พระพงษ์ศักดิ์ สนฺตมโน (เกษวงศ์รอด), ๒๕๖๓

บทสรุป

แรงจูงใจเป็นปัจจัยสำคัญในการสนับสนุนการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพ การบริหารงานนั้น จำเป็นอย่างยิ่งต้องนำหลักธรรมมาบูรณาการในการกำหนดเป้าหมายขององค์กรและเพิ่มประสิทธิของบุคลากรในองค์กร ซึ่งหลักธรรมที่นำมาบูรณาการนั้นคือ สังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา สมานัตตา อันเป็นหลักธรรมที่หมายถึง เครื่องมือ หรือหลักธรรมที่จะช่วยประสานคนหมู่มากให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขเป็นเครื่องขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นทำให้คนอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความสามัคคี เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ มีน้ำใจไมตรีต่อกัน ในการนำหลักสังคหวัตถุ ๔ มาช่วยในการสร้างแรงจูงใจในการปฏิบัติงานนั้น จะส่งผลให้การปฏิบัติงานเป็นไปความสุข ความสามัคคีปรองดอง เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกัน ความสมานฉันท์ และยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีให้กับบุคคลากรภายในองค์กร โดยกำหนด แรงจูงใจภายนอก ได้แก่ ทาน และปิยวาจา มาเป็นแรงกระตุ้นและผลักดันประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของบุคคล เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดภายในองค์กร ซึ่งแรงกระตุ้นและการผลักดันนั้น อาจจะเป็น ค่าจ้าง เงินเดือน สวัสดิการ รางวัล เกียรติยศ และการได้รับคำชม การได้รับการยกย่อง เป็นต้น และแรงจูงใจภายใน ได้แก่ อัตถจริยา และสมานัตตตา ซึ่งเป็นประสิทธิภาพที่มีอยู่แล้วในตัวบุคคล เกิดจากความต้องการทางกายและอาจเกิดจากผลกระทบจากสิ่งแวดล้อมภายนอก ซึ่งเป็นลักษณะทางกายภาพเฉพาะของบุคคลนั้นๆ เช่น การทำประโยชน์ต่อองค์กร การให้เกียรติกันและกัน เป็นต้น

เอกสารอ้างอิง

กัญญนันทน์ ภัทร์สรสิริ. “ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพการทำงานของบุคลากร: กรณีศึกษาสำหรับสถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน” **วารสารวิชาการปทุมวัน**. สถาบันเทคโนโลยีปทุมวัน, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๕๔.

กิตติวัฒน์ ถมยา. “แรงจูงใจในการปฏิบัติงานของบุคลากรฝ่ายกลยุทธ์และวางแผน สายออกบัตรธนาคารแห่งประเทศไทย”. **วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต** สาขาวิชาประกอบการ. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศิลปากร, ๒๕๕๓.

ณัฏิยา ชูถึง. **แรงจูงใจ : มิติไม่ใหม่ของการส่งเสริมการผลิตผลงานวิชาการ**,[ออนไลน์],แหล่งที่มา http://human.skru.ac.th/research/datafile/km๔.pdf [๒๑ ตุลาคม ๒๕๖๒].

ตุลา มหาผสุธานนท์. **หลักการจัดการ หลักการบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: ธนธัชการพิมพ์, ๒๕๔๕.

เติมศักดิ์ คทวณิช. **จิตวิทยาทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๔๖.

นรา สมประสงค์.“แรงจูงใจ”. **ในประมวลสาระชุดวิชาทฤษฎีและแนวปฏิบัติในการบริหารการศึกษา หน่วยที่ ๑-๘.พิมพ์ครั้งที่ ๓**.นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช , ๒๕๕๔.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๖. กรุงเทพมหานคร: เอส อาร์ พริ้นติ้งแมสโปรดักส์. ๒๕๕๑.

ฤทัยทิพย์ โพธิ์อ่อน. **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท วิริยะซัพพรายจำกัด.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๐.

ลักขณา สริวัฒน์. **จิตวิทยาในชีวิตประจำวัน**. กรุงเทพมหานคร: โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

วิภาดา คุปตานนท์. **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร เทคนิคการจัดการสมัยใหม่.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕.

วิรัช สงวนวงศ์วาน. **การจัดการและพฤติกรรมองค์กร**. กรุงเทพมหานคร: เพียร์สัน เอ็ดดูเคเคชั่น อินโดไซน่า, ๒๕๔๗.

ศิริบูรณ์ สายโกสุม. **จิตวิทยาการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๗.

สิริอร วิชชาวุธ. **จิตวิทยาการเรียนรู้**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๕.

อ.จตุกฺก. (ไทย). ๒๑/๓๒/๕๑

อารี พันธ์มณี. **จิตวิทยาสร้างสรรค์การเรียนการสอน**. กรุงเทพมหานคร: ใยไหม ครีเอทีฟกรุ๊ป, ๒๕๔๖.

Domjan. M. The **Principles of Learning and Behavior Belmont.** California: Thomson Wadsworth, 1996.

Kidd, J. R. **How Adults Learn.** New York: Association Press, 1973.

Lovell, R. B. **Adult Learning**. New York: Halsted Press Wiley & Son, 1980.

การสร้างความผูกพันต่อองค์กรตามหลักสาราณียธรรม

ORGANIZATIONAL COMMITMENT CREATION ACCORDING TO THE SĀRĀṆĪYADHAMMA

พระมหาสุริยะ มทฺทโว (มาธรรม)*

Phramahasuriya Maddavo (Matham)

บทคัดย่อ

หลักธรรมทางพระพุทธศาสนานั้นเป็นหลักการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข และยังส่งเสริมให้เกิดความรักความผูกพัน เป็นคุณธรรมที่ทำให้มนุษย์ไม่เห็นแก่ตัว มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจ หลักธรรมที่กล่าวมานั้นเรียกว่า หลักสาราณียธรรม เป็นหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการดำรงชีวิตในครอบครัว รวมไปถึงองค์กรและสังคม ได้อย่างดีเยี่ยม ความผูกพันนั้นเป็นองค์ประกอบที่สำคัญต่อองค์กร องค์กรจะพัฒนาได้ดีนั้น ขึ้นอยู่กับบุคลากรมีความรู้ความสามารถ ดังนั้นองค์กรจำเป็นต้องมีวิธีการธำรงรักษาบุคลากรดังกล่าวเอาไว้เพื่อประโยชน์ขององค์กร โดยประยุกต์ใช้หลักสาราณียธรรมเพื่อสร้างความผูกพัน ความรู้สึกเจตคติที่ดีต่อองค์กร สภาพแวดล้อมในการทำงาน ความอิสระในการทำงาน ความก้าวหน้า และความสัมพันธ์อันดีงามกับผู้บังคับบัญชา ซึ่งจะสามารถสร้างความผูกพันธ์ต่อองค์กรและนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

คำสำคัญ: ความผูกพันต่อองค์กร, สาราณียธรรม

Abstract

Buddhist Dhamma was principles of life in Thai society happily and was also promotes love and commitment. It was moral that makes humanity to be unselfish, understand others and connecting other people by kindness. The said Dhamma principle was called Sārāṇṇīyadhamma. It was principle that can

* วัดป่าเขาใหญ่ ตำบลหมูสี อำเภอปากช่อง จังหวัดนครราชสีมา

be applied to family life Including organizations and society excellently. That commitment was important for organization. The organization will develop well depends on the knowledgeable and capable personnel. Therefore, the organization must have the approach to preserve the personnel for benefit of organization by using the integration of Sārāṇīyadhamma to create the commitment, feeling, good attitude towards the organization, work environment, freedom in work, prosperity progress and good relationships with commander which it can create the commitment towards the organization and lead the organization to gold efficiently.

Keywords: Organization, Commitment and Sārāṇīyadhamma

บทนำ

ความผูกพันต่อองค์กร เป็นปัจจัยสำคัญในการนำองค์กรไปสู่เป้าหมาย โดยมีผลทำให้บุคคลากรในองค์กรมีบุคลิกภาพที่ผสมผสานและพัฒนาไปทิศทางเดียวกันกับองค์กร การสร้างความสัมพันธ์ที่เหนียวแน่น มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการเข้าร่วมกิจกรรมขององค์กร ซึ่งแสดงให้เห็นว่า บุคลากรนั้นมีความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้า มีความคาดหวังที่จะใช้ความพยายามเพื่อประโยชน์ขององค์กร และมีความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะธำรงรักษาการเป็นสมาชิกขององค์กร[๑] แม้แต่ในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาก็มีหลักที่เกี่ยวกับการสร้างความผูกพัน ที่เรียกว่า สาราณียธรรม ๖[๒] ประการ ประกอบด้วย ๑) เมตตากายกรรม คือ การกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา ๒) เมตตาวจีกรรม คือ การมีวาจาที่ดี สุภาพ อ่อนหวาน ๓) มโนกรรมอัน คือ ความคิดที่ประกอบด้วยเมตตาทั้งต่อหน้าและลับหลัง ๔) สาธารณโภคี คือ การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร ๕) สีลสามัญญตา คือ ความรักใคร่สามัคคี มีความประพฤติสุจริต ปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ของหมู่คณะโดยเคร่งครัด ไม่เอารัดเอาเปรียบผู้อื่น ๖)

---

[๑] ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานบุคคลจิตวิทยา,** (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๗), หน้า ๔๕.

[๒] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๑๗/๒๗.

ทิฏฐิสามัญญตา คือ การมีความเห็นร่วมกัน[๓] มนุษย์ทุกคนมีธรรมชาติในแง่มุมหนึ่ง คือ ความต้องการทางเศรษฐกิจก็จะปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ต่างๆ ทั้งนี้จะได้ผลตอบแทนในรูปตัวเงินมาตอบสนองความต้องการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความต้องการทางด้านร่างกายที่เป็นความต้องการขั้นต่ำ ธรรมชาติของคนทุกคนล้วนแต่รักความก้าวหน้า หากรู้ว่าทำแล้วได้ดีก็อยากจะทำ ยิ่งจะทำให้บุคลากรมีความตั้งใจทำงานไม่ขาด มีความจงรักภักดี มีความผูกพันต่อองค์กรตลอดไป[๔] ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความผูกพันเป็นส่วนที่สำคัญในการผลักดันให้บุคลากรปฏิบัติงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและยังเป็นแรงผลักดันเพื่อให้บุคลากรนั้น ได้ใช้ความสามารถหรือดึงศักยภาพที่มีอยู่นำมาใช้อย่างเต็มที่[๕] อย่างไรก็ตามแม้ว่าองค์กรหลายๆ แห่งจะได้ให้ความสำคัญกับบุคคลากรในองค์กรหรือมีนโยบายดีเพียงใดก็ตาม แต่ทุกองค์กรก็จะมีปัญหาที่เกิดขึ้น เช่น ปัญหาการลาออกของบุคลากรที่อัตราการลาออกสูง ขาดความเป็นน้ำหนึ่งอันเดียวกันในการปฏิบัติหน้าที่[๖]

ดังนั้น การสร้างความผูกพันต่อองค์กรโดยนำหลักสาราณียธรรมมาประยุกต์ใช้ยิ่งเป็นคุณานับประการ ที่จะทำให้บรรยากาศในองค์กรมีแต่ความสุข ความสงบเพราะทั้งผู้บริหารและบุคลากรล้วนแล้วเป็นกัลยาณมิตรต่อกันและกัน

ความผูกพันต่อองค์กร

ความหมายของความผูกพันต่อองค์กร

ความผูกพัน หมายถึง มีความเป็นห่วงกังวลเพราะเหตุว่ามีความรักใคร่กลมเกลียว ซึ่งก่อให้เกิดพันธะที่จะต้องปฏิบัติตาม ดังนั้น ความผูกพันต่อองค์กร คือ ความรักความเป็นห่วงหรือรักใคร่ในองค์กร[๗] เป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งต่อความอยู่รอดและเติบโตขององค์กร องค์ใดที่มีความ

---

[๓] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมนูญชีวิต,** พิมพ์ครั้งที่ ๓๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๗), หน้า ๒๓.

[๔] สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา,** (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑),หน้า ๒๐.

[๕] อนันต์ชัย คงจันทร์ "ความผูกพันต่อองค์การ (Organizational Commitment)" **วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์,** ปีที่ ๙, ฉบับที่ ๓๔, (กันยายน ๒๕๒๙): ๓๔ - ๔๑.

[๖] Edgar H. Shien, **Organization Psychology,** 2nd ed, Englewood Cliffs, (New Jersey: Prentice-Hall, lnc, 1970), p. 118.

[๗] ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน,** (กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด), ๒๕๕๖), หน้า ๗๔๑.

ผูกพันต่อองค์กรสูง ย่อมนำพาให้องค์กรนั้นๆ บรรลุเป้าหมายได้ ความผูกพันองค์กรเนื่องจากเป็นคุณสมบัติที่ผู้บริหารประสงค์จะให้เกิดขึ้นในองค์กร[๘] เป็นเรื่องของทัศนคติที่บุคลากรทุกคนนั้นจะมีความรู้สึกจงรักภักดีต่อองค์กรและมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นต่างๆ[๙] เป็นสถานะที่เป็นบุคลากรผูกพันตนกับองค์กรและเป้าหมายขององค์กรหนึ่งๆ และปรารถนาที่จะรักษาความเป็นสมาชิกในองค์กรนั้นต่อไป[๑๐]

ความสำคัญของความผูกพันต่อองค์กร

ความผูกพันเป็นสิ่งสำคัญเป็นต่อการอยู่รอดขององค์กร ซึ่งความผูกพันต่อองค์กรมีความสัมพันธ์กับอัตราการเข้า-ออกของบุคลากร ซึ่งกว่าที่องค์กรจะได้คนที่มีความรู้ความสามารถเข้ามาทำงานในองค์กรได้นั้น องค์กรต้องเสียงบประมาณและระยะเวลายาวนานในการเลือกสรร ฝึกฝนและพัฒนาบุคลากรจนเป็นที่ไว้วางใจ ดังนั้นจึงมีความสำคัญอย่างยิ่งที่องค์กรจะต้องมีกลยุทธ์ในการที่จะรักษาบุคลากรที่มีคุณภาพไม่ให้ออกไปอยู่กับคู่แข่ง ซึ่งอาจจะก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายที่ไม่สามารถประเมินได้เพราะเมื่อบุคลากรไม่มีความผูกพันต่อองค์กรแล้ว จะทำให้เกิดผลกระทบที่สำคัญหลายประการต่อพฤติกรรมในประเด็นต่อไปนี้ คือ ๑) มักมีแนวโน้มที่จะขาดงานและสมัครใจลาออกจากงานสูง ส่วนผู้ที่มีความโน้มเอียงที่จะผูกพันตั้งแต่เริ่มเข้าทำงานมักจะอยู่กับองค์กรค่อนข้างถาวร ๒) มักจะไม่เต็มใจที่จะเสียสละต่อส่วนรวม จะอยู่ในลักษณะค่อนข้างเห็นแก่ตัวและพยายามทำงานน้อยหรือหลีกเลี่ยงงานเท่าที่จะทำได้และ ๓) ผู้ที่ไม่มีความผูกพันต่อองค์กร จะมีชีวิตส่วนตัวค่อนข้างไปทางลบ ผู้ที่มีความรู้สึกไม่ผูกพันต่อองค์กรมักจะมีเจตคติในการทำงานก็จะไม่พอใจต่อชีวิตส่วนตัวด้วย[๑๑]

---

[๘] เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ, “รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อโรงเรียนและความผูกพันต่อวิชาชีพของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา,** (ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑), หน้า ๔๔.

[๙] Fred Luthans, **Organizational Behavior,** (New Jersey: McGraw - Hill, 2002), p. 102.

[๑๐] ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **การบริหารงานวิชาการ,** (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๕), หน้า ๕๒.

[๑๑] พิชิต เทพวรรณ์, **การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์,** (กรุงเทพมหานคร: วีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๔), หน้า ๒๕.

ดังนั้น ความผูกพันองค์กรมีความสำคัญต่อองค์กร เพราะถ้าบุคลากรในมีความผูกพันต่อองค์กรสูง จะให้การบริหารองค์กรนั้นจะประสบความสำเร็จ เพราะเกิดเจตคติในทางบวกของบุคลากรในองค์กร

ปัจจัยการสร้างความผูกพันต่อองค์กร

ความผูกพันต่อองค์กร เป็นความรู้สึกของผู้คนที่แสดงตนเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับองค์กร มีจุดร่วมมือและความรักความเข้าใจที่เป็นแนวทางเดียวกันในกิจกรรมที่มีอยู่ขององค์กร ซึ่งมีองค์ประกอบและมีลักษณะที่สำคัญ ๓ ประการคือ ๑) ความเชื่อมั่นอย่างแรงกล้าที่จะยอมรับเป้าหมายและค่านิยมขององค์กร ๒) ความเต็มใจที่จะทุ่มเทความพยายามเพื่อประโยชน์ต่อองค์กร ๓) ความปรารถนาอย่างแรงกล้าที่จะดำรงไว้ซึ่งความเป็นสมาชิกขององค์กร[๑๒] ความผูกพันเป็นตัวผสานความเป็นหนึ่งเดียวกันขององค์กรที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยมีปัจจัย ๖ ประการ ที่สร้างให้เกิดความผูกพันต่อองค์กร คือ ๑) งาน (Job) คือ มีความชอบความสนใจแล้วก็ย่อมจะมีความพึงพอใจในงานนั้น ๒) ค่าจ้าง (Wage) การให้ค่าจ้างในอัตราที่เหมาะสม ๓) การยอมรับ (Recognition) การยอมรับเขาในบทบาท การให้เกียรติและรับฟังความคิดเห็น ๔) ผู้บังคับบัญชา (Leader) มีทักษะในการบริหารมีความสามารถที่จะแก้ไขปัญหาหรือให้คำแนะนำแก่ผู้ปฏิบัติงานได้ ๕) เพื่อนร่วมงาน (Co-workers) มีเพื่อนร่วมงานที่ดีในองค์กร เป็นกัลยาณมิตรต่อกันและกัน ๖) สภาพการทำงาน (Working Condition) เป็นสภาพโดยทั่วๆ ไป ของสถานที่ทำงาน เช่น ความสะอาด ความเป็นระเบียบ[๑๓]

ดังนั้น ปัจจัยสภาพแวดล้อมต่างๆ นั้นเป็นสิ่งที่เอื้อหนุนต่อความผูกพันอย่างมาก ทั้งสภาวะความผูกพันภายนอกภายใน ซึ่งความผูกพันนั้นเป็นตัวผสานความเป็นหนึ่งเดียวกันขององค์กรที่จะทำให้การดำเนินงานขององค์กรนั้นให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

---

[๑๒] Steers, R.M. and Porter, L.W., **Employee Organization,** (linkage: the psychology of commitment absenteeism and turnover, 1977), p. 46.

[๑๓] เสนาะ ติเยาว์, **การใช้อิทธิพลสร้างความผูกพัน,** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕), หน้า ๓๔ - ๓๕.

การสร้างความผูกพันต่อองค์กรตามหลักสาราณียธรรม

หลักสาราณียธรรมในพระพุทธศาสนา ที่ทำให้เป็นเหตุในการที่ระลึกถึงกัน เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันและกัน เพื่อความสามัคคีและเอกภาพในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน คือ ธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความให้ระลึกถึง ธรรมเป็นเหตุที่ระลึกถึงกัน หลักการอยู่ร่วมกัน ได้แก่

๑) เมตตากายกรรม ควรแสดงออกทางกายด้วยความเมตตา ด้วยกิริยาอาการที่สุภาพเรียบร้อย อ่อนโยน แสดงไมตรีและความหวังดีต่อกัน มีการช่วยเหลือมีการให้ความร่วมมือกัน เคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ให้ความสำคัญแก่สมาชิกทุกคนโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ ก่อให้เกิดความไว้วางใจกันในองค์กร

๒) เมตตาวจีกรรม ควรแสดงออกทางวาจาด้วยความเมตตา ด้วยคำพูดที่สุภาพ น้ำเสียงที่ไพเราะชวนฟังบอกถึงความหวังดีแก่กัน สร้างระบบการสื่อสารที่ดี ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดีแสดงความเคารพนับถือกัน ใช้เหตุผลในการเจรจากันโดยใช้ปัญญา พูดด้วยความหวังดีต่อกันและมุ่งประโยชน์ต่อส่วนรวม

๓) เมตตามโนกรรม ควรแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา โดยตั้งจิตปรารถนาดีต่อกัน นึกคิดแต่ในสิ่งที่จะก่อประโยชน์ให้แก่กันและกัน ตั้งจิตปรารถนาดีคิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม จะเป็นสิ่งกระตุ้นให้ตัดสินใจและแก้ปัญหาในองค์ได้เร็วขึ้น

๔) สาธารณโภคี จะต้องแบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม ช่วยแก้ไขหรือลดความขัดแย้ง มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม มิให้ช่องว่างระหว่างชนชั้นมากนัก

๕) สีลสามัญญตา ควรมีความประพฤติรักษาระเบียบวินัย มีความสุจริตทางกาย วาจา ขจัดการป้องกันตนเองที่จะกลมกลืนเข้ากันได้มีความประพฤติดีงามต่อกัน ถูกต้องตามระเบียบวินัยขององค์กร จะต้องประพฤติตนในข้อปฏิบัติเดียวกัน ขจัดการเอารัดเอาเปรียบระหว่างสมาชิกในองค์กร

๖) ทิฏฐิสามัญญตา จะต้องมีความเชื่อมั่นยึดถือในหลักการ อุดมการณ์และอุดมคติที่ร่วมกันหรือสอดคล้องไปกันได้ จะลดความเห็นแก่ตัวลงและยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน[๑๔] จากหลักสาราณียธรรม ๖ ดังกล่าวนั้น สามารถสรุปเป็นรูปแบบการสร้างความผูกพันได้ ๒ ประการ ดังนี้

---

[๑๔] พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๕), หน้า ๒๐๐ - ๒๐๑.

๑) ความผูกพันภายนอก ได้แก่ เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม สาธารณโภคีและสีลสามัญญตา เช่น กิริยาอาการที่สุภาพเรียบร้อย การให้ความร่วมมือกันในองค์กร ให้ความไว้วางใจกัน คำพูดที่สุภาพน้ำเสียงที่ไพเราะ สร้างระบบการสื่อสารที่ดี ใช้เหตุผลในการเจรจากันโดยใช้ปัญญา ประพฤติรักษาระเบียบวินัย ประพฤติตนในข้อปฏิบัติเดียวกัน ขจัดการเอารัดเอาเปรียบสมาชิก แบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม ช่วยแก้ไขหรือลดความขัดแย้งในองค์กร และการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม

๒) ความผูกพันภายใน ได้แก่ เมตตามโนกรรมและทิฏฐิสามัญญตา เช่น ตั้งจิตปรารถนาดีต่อกัน คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม สร้างสิ่งกระตุ้นให้ตัดสินใจ ความเชื่อมั่นยึดถือในอุดมการณ์องค์กร อุดมคติที่ร่วมกันหรือสอดคล้องไปกันได้และยอมรับนับถือความคิดเห็นของกันและกัน[๑๕]

ดังนั้น สาราณียธรรม ๖ เป็นหลักธรรมที่ อันจะนำไปสู่ความผูกพันในองค์กร เกื้อกูลช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การกระจายผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมกัน โดยไม่เลือกปฏิบัติซึ่งหากทำได้จะเกิดความรัก ความสามัคคีสมานฉันท์และยังช่วยส่งเสริมความสัมพันธ์อันดีให้กับบุคคลากรภายในองค์กร

องค์ความรู้

จากการศึกษาสามารถสร้างรูปแบบของการสร้างความผูกพันต่อองค์กรตามหลักสาราณียธรรมได้ทั้งภายในและภายนอก ความผูกพันภายนอกประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม สาธารณโภคีและสีลสามัญญตา ส่วนความผูกพันภายในประกอบด้วย เมตตามโนกรรมและทิฏฐิสามัญญตา ดังแผนภาพที่แสดง

---

[๑๕] วิเชียร วิทยอุดม, **พฤติกรรมองค์การ,** (กรุงเทพมหานคร: บริษัทธีระฟิล์มและไซเท็กซ์, ๒๕๔๗), หน้า ๑๕๒.

ภาพที่ ๑ : การสร้างความผูกพันต่อองค์กรตามหลักสาราณียธรรม (พระมหาสุริยะ มทฺทโว (มาธรรม), ๒๕๖๓

เอกสารอ้างอิง

เกรียงศักดิ์ ศรีสมบัติ. “รูปแบบความสัมพันธ์โครงสร้างเชิงเส้นของปัจจัยที่ส่งผลต่อความผูกพันต่อโรงเรียนและความผูกพันต่อวิชาชีพของครูในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์ดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา.** ขอนแก่น: บัณฑิตวิทยาลัยมหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๕๑.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **การบริหารงานบุคคลจิตวิทยา.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ส่งเสริมกรุงเทพ, ๒๕๔๗.

_____. **การบริหารงานวิชาการ.** กรุงเทพมหานคร: ศูนย์สื่อเสริมกรุงเทพ, ๒๕๕๕.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเอส. อาร์. พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด, ๒๕๔๕.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **ธรรมนูญชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ ๓๐. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๗.

พิชิต เทพวรรณ์. **การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์.** กรุงเทพมหานคร: วีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๕๖.

วิเชียร วิทยอุดม. **พฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพมหานคร: บริษัทธีระฟิล์มและไซเท็กซ์, ๒๕๔๗.

สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา.** กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๔๑.

เสนาะ ติเยาว์. **การใช้อิทธิพลสร้างความผูกพัน.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๓๕.

อนันต์ชัย คงจันทร์. “ความผูกพันต่อองค์การ (Organizational Commitment)” **วารสารจุฬาลงกรณ์ธุรกิจปริทัศน์.** ปีที่ ๙. ฉบับที่ ๓๔. กันยายน ๒๕๒๙.

Edgar H. Shien. **Organization Psychology.** 2nd ed. Englewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall, lnc, 1970.

Fred Luthans. **Organizational Behavior.** New Jersey: McGraw - Hill, 2002.

Steers, R.M. and Porter, L.W. **Employee Organization.** linkage: the psychology of commitment absenteeism and turnover, 1977.

พุทธวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งในพระพุทธศาสนา : ในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบท

THE METHODS FOR SOLVING THE CONFLICT OF BUDDHISN PHILOSOPHY IN KUTTAKA SECT, THAMMABOT

พระมหาเอกกกวิน ปิยวีโร (อะซิ่ม)*
PhramahaEkkawin Piyaweero (Asim)

บทคัดย่อ

ความขัดแย้ง คือลักษณาการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเกิดความต้องประสงค์ในสิ่งที่คาดหวังซึ่งไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า ผลแห่งประโยชน์ที่ต้องประสงค์ขัดกัน ซึ่งผลแห่งประโยชน์ดังกล่าวนั้นรวมทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมเข้าด้วยกัน ความขัดแย้งอันเป็นสาเหตุของความทุกข์นั้นในพระพุทธศาสนาจำแนกได้ ๒ ประเภท คือ (๑) ทุกข์กาย (กายิกทุกข์) ความขัดแย้งทางกายภาพ ได้แก่ผลแห่งประโยชน์ที่สามารถสัมผัสจับต้องได้ (๒) ทุกข์ใจ (เจตสิกทุกข์) ความขัดแย้งทางมโนภาพหรือจินตภาพ เช่น ค่านิยม ทัศนคติ วัฒนธรรมประเพณีเป็นต้น

พุทธวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางกายภาพและจินตภาพที่ปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกาย มี ๒ ประเภท คือ การขจัดเจตสิกทุกข์ ทุกข์ใจ คือ การทำจิตให้สะอาดจากกิเลส การหมั่นประกอบความเพียรในใจอย่างสม่ำเสมอ ความอดทน ความอดกลั้น การสำรวมในอินทรีย์ การรู้จักประมาณในการบริโภค และ (๒) ขจัดกายิกทุกข์ ทุกข์กาย หรือทุกข์ภายนอก คือ การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลเนืองนิตย์ การไม่เบียดเบียนผู้อื่น การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น การไม่ฆ่าผู้อื่น การยินดีในที่อยู่อาศัยอันสงบ รวมพุทธวิธีการแก้ปัญญาความขัดแย้งในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบท ๑๒ วิธี ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นมรรคสัจจะ เป็นมรรควิธีขจัดความขัดแย้งเป็นปทัฏฐานแห่งสันติวิธีที่จะนำไปสู่สันติภาพ

คำสำคัญ : พุทธวิธี, การแก้ปัญหาความขัดแย้ง, พรพุทธศาสนา, คัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบท

---

* หลักสูตรรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย วิทยาเขตศรีธรรมาโศกราช

Abstract

Conflict is happened when a person or group of people think or want for something that is not in the same direction. Or can say that cause of the benefit failure in both material and abstract things. Conflicts that cause suffering in Buddhism are classified into 2 types. (1) Physical suffering or physical conflict such as tangible benefits. (2) Mental suffering or mental distress such as conception, culture, traditions, etc.

There are 2 ways of Buddhist methods to solving these suffering which appear in the Dhaka sect, namely the elimination of mental suffering: (1) Solving by cleaning mind, diligence regularly, be patience, no revile to others, no harm any life being and live peacefully (2) Eliminate trauma, physical suffering or external suffering, which are non-sins of all sins, constant charity, non-encroachment to others, non-malicious accusation, non-killing of others, be happy on peaceful living These methods of solving conflicts in the Dhaka Kuttaka sect, Thammabot, there are 12 methods, all of which are the way to eliminate conflicts, a natural path to peace.

Keywords: Buddhistmethods, Conflictresolution, Buddhismblessings,The Dhaka Kuttaka Sect.

บทนำ

สังคมโลกประกอบด้วยมนุษย์ที่มีความแตกต่างกันในหลายด้าน เช่น ค่านิยม ความเชื่อ เชื้อชาติ ศาสนา ทัศนคติ ศิลปะวัฒนธรรมและเศรษฐกิจเป็นต้น เมื่อผู้คนในสังคมจำเป็นต้องมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันภายใต้ความแตกต่างดังที่กล่าวแล้วนั้นก็นำมาซึ่งความขัดแย้งแข่งขัน ช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์ต่าง ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตนหรือกลุ่มของตน ทำให้สังคมมนุษย์ เป็นเหตุปัจจัยให้เกิดความทะเลาะแตกแยกแบ่งฝักแบ่งฝ่ายและอาจนำไปสู่การรบราฆ่าฟันทำสงครามกันในที่สุด ดังเช่นเหตุการณ์ที่เคยเกิดขึ้น ในสงครามโลก ครั้งที่ ๑ และสงครามโลกครั้งที่ ๒

ถึงแม้การอยู่ร่วมกันของมนุษยชาติที่มีความแตกต่างกัน ย่อมต้องมีการขัดแย้งหรือเห็นไม่ตรงกันเป็นเรื่องธรรมดา หากแต่เมื่อเกิดความขัดแย้งหรือเห็นไม่ตรงกันแล้วนั้นมนุษย์ในสังคมนั้น ๆหรือประเทศนั้น ๆ จะใช้วิธีการใดบรรเทาความขัดแย้งเป็นเรื่องที่มีความสำคัญที่สุด และดูเหมือนเมื่อเกิดความขัดแย้งซึ่งเป็นเหตุของความทุกข์แล้ว สังคมโดยทั่วไปมันแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยใช้กิเลสและตัณหาเป็นตัวนำ ทำให้ลงเอยด้วยการเบียดเบียนประทุษร้ายทำสงครามกันและกัน นั่นคือวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งของปุถุชน ดูเหมือนว่ามนุษย์จะมีความฝักใฝ่โน้มเอียงไปในทางที่จะก่อความขัดแย้งและความรุนแรงมากกว่าจะสร้างสรรค์สันติภาพเห็นได้ชัดว่าการทำลายสันติภาพง่ายกว่าการรักษาสันติภาพ ดังปรากฏว่า การขัดแย้งและสงครามกลายเป็นปกติวิสัย ส่วนสันติภาพเป็นเพียงเป็นภาวะแทรกคั่นชั่วคราวอย่างไรก็ดีสภาพเช่นนี้มิใช่สิ่งที่หลีกเลี่ยงมิได้ความขัดแย้งเกิดขึ้นที่ใจ และที่ใจนั้นแหละเราจะแก้ไขความขัดแย้งได้[๑]

ผลที่เกิดขึ้นจากความขัดแย้งและภาวะสงครามคือความทุกข์กายและทุกข์ใจแสนสาหัส มนุษยชาติจึงจำเป็นต้องหากุศโลบายขจัดปัญหาความขัดแย้งดังกล่าว เช่นองค์การสันนิบาตชาติ หลังจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๑ องค์การสหประชาชาติ หลังจากเกิดสงครามโลกครั้งที่ ๒ และองค์กรขนาดเล็กอื่น ๆ อีกมากมายภายในภูมิภาคและประเทศต่าง ๆ แต่ทว่าแม้จะมีองค์กรต่าง ๆมากมายก็ยังปรากฏว่าความขัดแย้งและภาวะสงครามก็เกิดขึ้นและดำเนินไปเป็นระยะ ๆ ในบทความนี้ ผู้เขียนจึงมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาพระพุทธวิธีการขจัดความขัดแย้ง ในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบท เพื่อที่จะตอบโจทย์ว่าด้วยการแก้ขจัดความขัดแย้ง อันจะนำไปสู่การสร้างสันติภาพที่ยั่งยืน โดยจะพิจารณาวิธีการของพระพุทธเจ้า และหลักแนวความคิดในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งของวิญญูชนในธรรมบทว่ามีประการใดบ้าง และในที่สุด นอกจากพุทธวิธีแล้วจะมีแนวความคิดใดถือได้ว่ามีความเหมาะสมตามหลักการของพระพุทธศาสนา ทั้งนี้เพื่อจะตอบคำถามว่า ถ้ามนุษย์มีธาตุแท้แห่งความเป็นคนดีแล้วไซร้ ทำไมโลกนี้จึงไม่เคยว่างเว้นจากความขัดแย้งและภาวะศึกสงคราม เพราะจากความจริงที่มนุษย์ประสบอยู่จากอดีตถึงปัจจุบันก็คือ ภาวะความขัดแย้งสงครามและการพยายามสถาปนาสันติภาพบนความสูญเสียทุกครั้ง

---

[๑] พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **การศึกษาเพื่อสันติภาพ**, (กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๐) หน้า ๒๓-๒๔.

บริบทของปัญหาความขัดแย้ง

ราชบัณฑิตยสถาน ได้ให้ความหมายของคำว่า “ขัดแย้ง” หมายถึง “ไม่ลงรอยกัน ” นอกจากนั้นได้อธิบายคำว่า “ขัด” ว่าหมายถึง ไม่ทำตาม ฝ่าฝืน ขัดไว้และได้ให้ความหมายคำว่า “แย้ง” ว่าหมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ต้านไว้ ทานไว้[๒] ดังนั้นจึงพอเห็นความได้ว่า ความขัดแย้งประกอบด้วยอาการทั้งขัดทั้งแย้งนั้นหมายถึงการที่แต่ละฝ่ายนอกจากไม่ทำตามกันแล้วยังต่อต้านเอาไว้อีกด้วย

ความหมายของความขัดแย้งในทรรศนะพระพุทธศาสนาจากการศึกษาในคัมภีร์ต่าง ๆ ทางพระพุทธศาสนานั้น แม้จะไม่พบคำในภาษาบาลีที่แปลว่า “ความขัดแย้ง” โดยตรง แต่จะมีคำอื่นในภาษาบาลีที่มีความหมายในลักษณะที่เป็นความขัดแย้งหรือบ่งบอกถึงความขัดแย้งซึ่งสามารถที่จะจัดกรอบเกี่ยวกับประเด็นที่ว่าด้วยความหมายของความขัดแย้ง
พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส (นิธิบุณยากร) ได้รวบรวมคำนิยามและความหมายของความขัดแย้งจากนักคิดหลายท่านไว้ในหนังสือ “พุทธสันติวิธี การบูรณาการหลักการละเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง” ไว้อย่างน่าสนใจดังนี้

ความขัดแย้งมาจากภาษาอังกฤษว่า conflict มาจากภาษาละตินว่า confligere แปลว่าการต่อสู้(fight) การทำสงคราม (warfare) ความไม่ลงรอยหรือเข้ากันไม่ได้ (incompatibility) การขัดแย้งซึ่งกันและกันหรือการเป็นปรปักษ์ (opposition) หมายถึง การที่บุคลสองคน หรือกลุ่มบุคคลมีความเห็นความเชื่อ หรือความต้องการไม่เหมือนกัน[๓]

เมื่อพิจารณาความหมายหรือคำจำกัดความของความขัดแย้งที่นักวิชาการต่าง ๆ ให้ไว้ สามารถสรุปความหมายของความขัดแย้งได้ว่า ความขัดแย้งคือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นกับบุคคล กลุ่มบุคคล องค์การหรือประเทศตั้งแต่ ๒ ฝ่ายขึ้นไป ในการต่อสู้เพื่อปกป้อง ป้องกันขัดขวางมิให้ฝ่ายตรงข้ามกับกลุ่มของตน บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ หรือเพื่อผลประโยชน์ที่ต้องการ เป็นสภาพการณ์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติเมื่อบุคคลกลุ่มคน หรือองค์การตกอยู่ในสภาวะที่ไม่สอดคล้องหรือไม่ลงรอยกันเพราะความแตกต่างกันในด้านต่าง ๆ ของบุคคลกลุ่มบุคคลและ

---

[๒] **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน,** (กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด, ๒๕๔๒) หน้า ๙๘.

[๓] พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, **พุทธสันติวิธี การบูรณาการหลักการละเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง,** (กรุงเทพฯ : ๒๑ เซ็นจูรี่, ๒๕๕๔) หน้าที่ ๑๘-๒๒.

องค์การ ตลอดทั้งขอจำกัดของทรัพยากรความขัดแย้ง ถ้าบริหารให้อยู่ในระดับที่เหมาะสมจะเป็นสิ่งกระตุ้นให้หน่วยงานพัฒนาไปในทางที่ถูกต้องและมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น ความขัดแย้งหรือทุกข์จึงมี ๒ ประเภท คือ (๑) ความขัดแย้งภายในตัวเราเอง (๒) ความขัดแย้งภายนอกระหว่างคนกับสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม

๑) ความขัดแย้งภายใน ดังที่พระพุทธองค์ตรัสว่า สังขารเป็นทุกข์ มีแต่ความขัดแย้งตลอดเวลา ดังมีพุทธจนะว่า “สพฺเพ สงฺขารา ทุกฺขา” แปลว่า สังขาร คือ กายและใจนั้นล้วนแล้วแต่มีทุกข์หรือความขัดแย้ง[๔] อันนี้เป็นความขัด แย้งภายในตนเอง คำว่า “ทุกข์” นั้น มีรูปศัพท์วิเคราะห์ดังนี้ ทุฏฺฐุ ขนติ กายิกเจตสิกสุขนฺติ ทุกฺขํ ชื่อว่า ทุกข์ เพราะทำลายความสุขทางกายใจให้ย่อยยับ อญฺญมญฺญปฏิปกฺขา หิ เอเต ธมฺมา ด้วยว่า ธรรมเหล่านั้นเป็นปฏิปักษ์ต่อกันและกัน ทฺวิธา จิตฺตํ ขนตีติ ทุกฺขํ ชื่อว่า ทุกข์เพราะทำให้จิตแตกสลาย ทุกข์ จึงแปลว่า สภาพที่เต็มไปด้วยอันตราย ไม่ให้โอกาสแก่ความสุขและมีการแตกสลายตลอด เวลา หรือ บีบคั้นทางกายใจ (ขันธ์ ๕) เป็นปฏิปักษ์ต่อกัน ดังนั้น ทุกข์ความขัดแย้ง การเป็นปฏิปักษ์ต่อกัน สำหรับสรรพสัตว์จึงเป็นของคู่กัน เมื่อมีเกิด ย่อมมีทุกข์ ดังมีพุทธวจนะว่า การเกิดเป็นทุกข์หรือการเกิดเป็น ความขัดแย้ง[๕]

๒) ความขัดแย้งภายนอก พระพุทธองค์ตรัสความขัดแย้งภายนอก หมายถึง ความจัดแย้งระหว่างคนกับคน คนกับสังคม คน กับวัฒนธรรม คนกับสิ่งแวดล้อมเป็นต้น ตัวอย่างเช่น ความขัดแย้งระหว่างคนกับคน และคนกับสังคมย่อมนำ ไปสู่ทุกข์ของสังคม คือการทะเลาะวิวาทกัน เกิดจากสมุฏฐานมาจากภายในสาเหตุเกิดจากการสนองเวทนา และตัณหา “อานนท์ ก็ด้วยประการดังนี้แล คำนี้ คือ เพราะอาศัยเวทนาจึงเกิดตัณหา เพราะอาศัยตัณหาจึง เกิดการแสวงหา เพราะอาศัยการแสวงหา จึงเกิดลาภ เพราะอาศัยการได้มา จึงเกิดการฝังใจ ยึดมั่นไม่ปล่อยวาง เพราะอาศัยการฝังใจจึงเกิดการรักใคร่พึงพอใจ เพราะอาศัยการรักใคร่พึงพอใจจึงเกิดการพะวง เพราะอาศัยการพะวง จึงเกิดความยึดถือ เพราะอาศัยความยึดถือ จึงเกิดความตระหนี่ เพราะ อาศัยความตระหนี่จึงเกิดการรักษาป้องกัน เพราะอาศัยการรักษาป้องกัน จึงเกิดเรื่องในการป้องกันขึ้น อกุศลธรรมอันชั่วช้าลามกมิใช่น้อย คือการถือไม้ ถือมีด การทะเลาะ การแก่งแย่ง การวิวาท การกล่าวว่า มึง มึง การพูดคำส่อเสียด และการพูดเท็จจึงเกิดขึ้น” กระบวนการนี้เป็น

---

[๔] สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **ธมฺมปทฏฺฐกถา (สตฺตมภาโค),** (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย,๒๕๔๗), หน้า ๖๑-๖๒.

[๕] พระธรรมกิตติวงศ์, **ศัพท์วิเคราะห์** (กรุงเทพฯ : เลี่ยงเชียง, ๒๕๕๐) หน้า ๑๓๒.

กระบวนการปฏิจจสมุปบาทเชิง สังคม ที่เกิดขึ้นภายในจิตใจของมนุษย์ที่ทวีความรุนยิ่งขึ้นจนแสดงผลออกมาเชิงพฤติกรรมทางกาย วาจา กระทบกับสังคม องค์กร สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม ก่อให้เกิดขึ้นกับทุกข์สังคม ไม่ว่าจะเป็นสังคมนักธุรกิจ นักการเมือง ข้าราชการ สงครามระหว่างชาติต่าง ๆ การแตกแยกของศาสนา แม้แต่วงการพระสงฆ์ที่ต้องการแสวงหายศ ฐานันดรต่าง ๆ กระบวนการแห่งปฏิจจสมุปบาททางสังคม ย่อมเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและ สมบูรณ์เต็มที่ กระบวนการทั้งหมดนี้ หากเกิดขึ้นกับบุคคลใด สังคมใด ย่อมเกิดการบีบคั้นจิตใจภายในก่อน แล้วย่อมเกิดการแก่งแย่ง ผลักไส ทะเลาะ ความรุนแรง อั้นนี้คือความขัดแย้งที่เกิดจากการบีบคั้นจาก ภายนอกนำไปสู่ความทุกข์ ทั้งหมดนี้เมื่อเกิดขึ้น นับว่าเป็นการขัดแย้งกับอุดมการณ์เป้าหมายสูงสุดของพุทธ ศาสนา เป็นหนทางแห่งการเสื่อมโทรมแก่ตนเองและสังคม

พระพุทธวิธีขจัดความขัดแย้งในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบท

ในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบทซึ่งรจนาโดยสมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ ผู้ประพันธ์คัมภีร์ปกรณ์วิเสสวิสุทธิมรรค ซึ่งธรรมบทนั้นในปัจจุบันคณะสงฆ์ไทยใช้เป็นหลักสูตรในการศึกษาภาษามคธหรือภาษาบาลีสำหรับเปรียญธรรม ๑-๖ ประกอบด้วยวรรคหรือหมวดพระธรรม ๒๖ วรรค มียมกวรรคเป็นต้น มีเรื่องราว ปัญหา อุปสรรค ความขัดแย้งต่าง ๆที่เกิดขึ้นและพุทธวิธีการแก้ปัญหาของพระองค์ซึ่งท่านรวบรวบไว้จำนวน ๓๐๑ เรื่อง มีเรื่องพระจักขุบาลเป็นต้น สามารถกล่าวได้ว่า เรื่องราวที่เกิดขึ้นในพระธรรมบทจำนวนถึง ๓๐๑ เรื่องนี้ล้วนแล้วแต่เป็นตัวอย่างของความขัดแย้ง ซึ่งเป็นทั้งความขัดแย้งภายในและภายนอก

พุทธวิธีขจัดความขัดแย้งภายใน (เจตสิกทุกข์) เช่น เรื่องภิกษุชาวเมืองโกสัมพี เรื่องมีอยู่ว่า ภิกษุ ๒ รูปทะเลาะกัน คือพระวินัยธร (ภิกษุผู้ทรงวินัย) กล่าวหาว่าอีกรูปหนึ่งซึ่งเป็นพระธรรมกถึก (พระนักเทศน์) ว่าต้องอาบัติแล้วก็ไม่เห็นอาบัติ จึงพาศิษยานุศิษย์ของตนมาประชุมสวดประกาศลงอุกเขปนียกรรมแก่พระธรรมกถึกนั้น ต่างฝ่ายก็มีสหธรรมิกและศิษยานุศิษย์มากด้วยกันทั้งสองฝ่าย และต่างฝ่ายต่างกล่าวหาว่าอีกฝ่ายหนึ่งทำไม่ถูกถึงกับสงฆ์แตกกันเป็นสองฝ่าย และแยกทำอุโบสถ แม้พระผู้พระภาคจะทรงส่งให้มีผู้ไปห้ามปรามการทะเลาะวิวาท และรับสั่งให้ตั้งอยู่ในสามัคคีธรรม ถึง ๓ วาระ ภิกษุชาวเมืองโกสัมพีก็ยังอาศัยทิฏฐิมานะหาได้เชื่อฟังพระพุทธดำรัสไม่ ยังคงแตกความสามัคคีทะเลาะกันเหมือนเดิม ในวาระที่ ๔ พระองค์ได้เสด็จ

ไปแนะนำตักเตือนให้ประนีประนอมกันด้วยพระองค์เอง แต่ภิกษุเหล่านั้นยังทะเลาะกันอยู่เช่นเดิม ในที่สุดถึงกับทะเลาะวิวาทและแสดงอาการทางกายทางวาจา ที่ไม่สมควรต่อกัน[๖]

พุทธวิธีขจัดความขัดแย้งภายนอก (กายิกทุกข์) หรือทุกข์กาย เช่นเรื่อง พระเทวทัตเป็นต้น ซึ่งชาวพระนครราชคฤห์พากันโพนทนากันโกลาหลว่า พระเทวทัตคบคิดด้วยพระเจ้าอชาติศัตรูปลงพระชนม์พระเจ้าพิมพิสาร ทำร้ายพระสัมมาพุทธเจ้า ทำกรรมชั่วช้าลามกสิ้นดี ครั้นพระเจ้าอชาติศัตรูได้ทรงสดับข่าวติฉินร้ายแรงเช่นนั้น ก็ละอายพระทัย จึงเลิกโรงทานที่จัดอาหารบำรุงพระเทวทัตและศิษย์เสียสิ้น ทั้งไม่เสด็จไปหาพระเทวทัตเหมือนแต่ก่อน แม้ชาวเมืองทั้งหลายก็ไม่ศรัทธาเลื่อมใส ไม่พอใจให้การบำรุง แม้พระเทวทัตไปสู่บ้านเรือนใด ๆ ก็ไม่มีใครต้อนรับ เพียงแต่อาหารทัพพีหนึ่งก็ไม่ได้ พระเทวทัตได้เสื่อมเสียจากลาภสักการะทั้งปวงพระเทวทัตขอวัตถุ ๕ อย่าง ภายหลัง พระเทวทัตปรารถนาจะเลี้ยงชีพด้วยโกหัญญกรรม การหลอกลวงสืบไป เพื่อจะแสดงว่าตนเป็นผู้เคร่งครัด ได้เข้าไปเฝ้าพระบรมศาสดา ทูลขอวัตถุ ๕ ประการ เพื่อให้พระบรมศาสดาบัญญัติให้ภิกษุทั้งหลายปฏิบัติโดยเคร่งครัด คือ

- ให้อยู่ในเสนาสนะป่า เป็นวัตร
- ให้ถือบิณฑบาต เป็นวัตร
- ให้ทรงผ้าบังสุกุล เป็นวัตร
- ให้อยู่โคนไม้ เป็นวัตร
- ให้งดฉันมังสาหาร เป็นวัตร[๗]

แม้พระเทวทัตจะสำนึกกรรมชั่วที่ตนกระทำได้ แต่ก็ไม่อาจห้ามอนันตริยกรรมที่ตนเองได้กระทำจึงทำให้ภายหลังจากมรณภาพต้องไปอุบัติในอเวจีมหานรก[๘]

ความขัดแย้งทั้ง ๒ ประการ คือความขัดแย้งภายในและความขัดแย้งภายนอกนั้นจากเรื่องราวในธรรมบทนั้น พระพุทธเจ้าทรงใช้หลักธรรมที่เป็นหัวใจของพระศาสนาคือโอวาทปาฏิโมกข์ว่า

---

[๖] สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **ธมฺมปทฏฺฐกถา (ปฐมภาโค),** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย,๒๕๔๗), หน้า ๔๙-๖๐.

[๗] ม.มู. (ไทย) ๑๒/๔/๕๔๐.

[๘] สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **ธมฺมปทฏฺฐกถา (ปฐมภาโค),** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย,๒๕๔๗), หน้า ๑๒๔-๑๔๐.

สพฺพปาปสฺส อกรณํ กุสลสฺสูปสมฺปทา
สจิตฺตปริโยทปนํ เอตํ พุทฺธานสาสนํ

การไม่ทำบาปทั้งปวง การทำกุศลกรรมบถ ๑๐ ประการให้ถึงพร้อม การชำระจิตของตนให้หมดจด นี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย [๙]

พระพุทธดำรัสนี้เป็นการสอนในภาคปฏิบัติ กล่าวคือ การไม่ทำบาป ได้แก่ การไม่ทำอกุศลกรรมบถ ๑๐ ได้แก่ (๑) ปาณาติบาต การฆ่าสัตว์ (๒) อทินนาทาน การลักทรัพย์ (๓) กาเมสุมิจฉาจาร การประพฤติ ผิดในกาม (๔) มุสาวาทการพูดเท็จ (๕) ปิสุณาวาจา การพูดส่อเสียด (๖) ผรุสวาจา การพูดคำหยาบ (๗) สัมผัปปลาปะ การพูดเพ้อเจ้อ (๘) อภิชฌา ความเพ่งเล็งอยากได้ของของเขา (๙) พยาบาท ความคิดร้าย (๑๐) มิจฉาทิฏฐิ ความเห็นผิด [๑๐] ถัดจากนั้นพระองค์จึงให้บำเพ็ญกุศลกรรมบถ ๑๐ ที่ตรงข้ามกับอกุศลกรรมบถ ส่วนการทำใจให้ผ่องใสเป็นเรื่องของ การละกิเลสด้วยปัญญา เมื่อละชั่ว ๑๐ ประการและ ทำความดี ๑๐ ประการ จิตใจผ่องใสจากกิเลสโดยการเจริญสมถกัมมัฏฐานและวิปัสสนากัมมัฏฐาน ย่อมขจัดความขัดแย้งภายในจิตใจตนเอง และสังคมได้ได้

ขนฺตี ปรมํ ตโป ตีติกฺขา
นิพฺพานํ ปรมํ วทนฺติ พุทฺธา
น หิ ปพฺพชิโต ปรูปฆาตี
สมโณ โหติ ปรํ วิเหฐยนฺโต. [๑๑]

ขันติคือความอดทน เป็นเครื่องเผากิเลสอย่างดียิ่ง พระพุทธเจ้าทั้งหลายตรัสว่าพระนิพพานเป็นธรรมอันสูงสุด ผู้ทำร้ายผู้อื่น ผู้เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ชื่อว่า เป็นบรรพชิต ไม่ชื่อว่าเป็นสมณะเลย ความอดทน ความอดกลั้น การไม่ทำร้ายผู้อื่น การไม่เบียดเบียนผู้อื่น หลักธรรมนี้เป็นพุทธวิธีที่นักสันติวิธีทั่วโลกได้นำไปปฏิบัติกันทั่วโลกอยู่แล้ว บุคคลที่เป็นตัวอย่างเป็นที่รู้จักกันก็คือ การไม่กล่าวร้าย การไม่เข้าไปทำร้ายผู้อื่น ความสำรวม ในพระปาติโมกข์ ความเป็นผู้รู้

---

[๙] สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **ธมฺมปทฏฐกถา (ฉฏฐมภาโค),** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย,๒๕๔๗), หน้า ๑๐๐-๑๐๑

[๑๐] ที.ปา. ไทย. ๑๑/๓๖๑/๔๒๑.

[๑๑] สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, **ธมฺมปทฏฐกถา (ปฐมภาโค),** (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย,๒๕๔๗), หน้า ๑๐๐-๑๐๑.

ประมาณในการกิน การนอนที่นั่งอันสงัด และการประกอบความเพียรในจิต ทั้งหมดนี้ เป็นคำสั่งสอน ของพระพุทธเจ้าทุกพระองค์

การไม่กล่าวร้ายผู้อื่นด้วยวาจา การไม่เข้าไปทำร้ายผู้อื่นด้วยกาย ความสำรวมในพระปาติโมกข์ ได้แก่การรักษาศีลทุกประเภทที่พ้นภัยจากทุกข์ ความเป็นผู้รู้ประมาณในการรับและบริโภคอาหาร การนอน การนั่งอันสงัดที่เว้นจาการเบียดเสียดกัน อันจะนำไปสู่ความขัดแย้ง และการประกอบความเพียรในจิต คือ มีสัมมาวายมะ เพียรพยามละอกุศลและสร้างกุศลอย่างต่อเนื่อง ทั้งหมดนี้เป็นคำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ทุกพระองค์ โอวาทปาฏิโมกข์ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นมรรควิธีหรือมรรคสัจจะที่จะนำไปสู่สันตินิพพาน

กล่าวได้ว่าเป็นพุทธวิธี ๑๒ ประการ ที่จะนำไปสู่การขจัดความขัดแย้งหรือทุกข์ (ทุกขสัจ) เสียได้ ได้แก่ (๑) สพฺพปาปสฺส อกรณ์ การไม่ทำบาปทั้งปวง (๒) กุสลสฺสูปสมฺปทา การทำความดีสม่ำเสมอ (๓) สจิตฺตปริโยทปน์ การชำระจิตให้หมดจดจากกิเลส (๔) จิตฺเต อาโยโค ความเพียรทางจิต ตื่นในการที่จะละชั่วตลอดเวลา (๕) ขนฺตี ความอดทน (๖) ตีติกฺขา ความอดกลั้น (๗) ปร์ วิเหฐยนฺโต การไม่เบียนเบียนผู้อื่น (๘) อนูปวาโท การไม่กล่าวร้ายใส่ความผู้อื่น (๙) อนูปฆาโต การไม่ทำร้ายผู้อื่นทางกาย (๑๐) สำโร การมีสติสำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ (๑๑) มตฺตญฺญุตา ภตฺตสฺมึ การรู้จักประมาณในการบริโภค (๑๒) ปนฺตญฺจ สยาสน์ ความพอเพียงในที่อยู่อาศัยที่ตนมีอยู่ในที่สงบ

หลักธรรมในโอวาทปาฏิโมกข์ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นกระบวนการ แห่งมรรควิธี ที่นำไปสู่การขจัดความขัดแย้ง ขจัดทุกข์ภายในใจของตนเองประกอบด้วย (๑) สจิตฺตปริโยทปน์ การทำจิตให้ผ่องใสจากกิเลส (๒) จิตฺเต อาโยโค ความเพียรทางจิต (ตื่นในการที่จะละชั่ว) ตลอดเวลา (๓) ขนฺตี ความอดทน (๔) ตีติกฺขา ความอดกลั้น (๕) สำโร การมีสติสำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ (๖) มตฺตญฺญุตา ภตฺตสฺมึ การรู้จักประมาณในการบริโภคมีสุขภาพที่ดี ควรแก่การประกอบความดี เมื่อประกอบด้วยคุณธรรมเหล่านี้ย่อมเกิดสันติสุขภายใน (๖) สำโร การมีสติสำรวมตา หู จมูก ลิ้น กาย ใจ

การขจัดความขัดแย้งภายนอกหรือสังคมประกอบด้วย (๑) สพฺพปาปสฺส อกรณ์ การไม่ทำบาปทั้งปวง (๒) กุสลสฺสูปสมฺปทา การทำความดีตลอดเวลา (๓) ปร์ วิเหฐยนฺโต การไม่เบียนเบียนผู้อื่น (๔) อนูปวาโท การไม่ กล่าวร้ายใส่ความผู้อื่น (๕) อนูปฆาโต การไม่ทำร้าย ฆ่าผู้อื่นทางกาย (๖) ปนฺตญฺจ สยาสน์ ความพอเพียงใน ที่อยู่อันสงบที่เบียดเสียดกัน ที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งซึ่งกันและกัน โอวาทปาฏิโมกข์ จึงเป็นหลักการสอนเพื่อความขจัดความขัดแย้ง

สังคมคือสภาวะที่ปราศจากความ รุนแรง สงคราม การสร้างสันติภาพที่แท้จริงต้องมุ่งถึงสันติภาพภายในและภายนอก ได้แก่ สังคม สิ่ง แวดล้อมเป็นต้นได้ด้วย พุทธสันติวิธีทั้งหมดจึงมุ่งเน้นวิถีชีวิตพบกับความสันติสุขความยุติธรรมและความเท่า เทียมในสิทธิมนุษยชนเท่าเทียมกัน สันติภาพสูงสุดของพระพุทธศาสนา คือ พระนิพพาน

บทสรุป

ความขัดแย้ง คือลักษณาการที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเกิดความต้องประสงค์ในสิ่งที่คาดหวังซึ่งไม่เป็นไปในทิศทางเดียวกัน หรืออาจกล่าวได้ว่า ผลแห่งประโยชน์ที่ต้องประสงค์ขัดกัน ซึ่งผลแห่งประโยชน์ดังกล่าวนั้นรวมทั้งสิ่งที่เป็นรูปธรรมและนามธรรมเข้าด้วยกัน ความขัดแย้งอันเป็นสาเหตุของความทุกข์นั้นในพระพุทธศาสนาจำแนกได้ ๒ ประเภท

(๑) ทุกข์กาย (กายิกทุกข์) ความขัดแย้งทางกายภาพ ได้แก่ผลแห่งประโยชน์ที่สามารถสัมผัสจับต้องได้

(๒) ทุกข์ใจ (เจตสิกทุกข์) ความขัดแย้งทางมโนภาพหรือจินตภาพ เช่น ค่านิยม ทัศนคติ วัฒนธรรมประเพณีเป็นต้น

พุทธวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้งทางกายภาพและจินตภาพที่ปรากฏในคัมภีร์ขุททกนิกาย มี ๒ ประเภท คือ การขจัดเจตสิกทุกข์ ทุกข์ใจ คือ (๑) การทำจิตให้สะอาดจากกิเลส (๒) การหมั่นประกอบความเพียรในใจอย่างสม่ำเสมอ (๓) ความอดทน (๔) ความอดกลั้น (๕) การสำรวมในอินทรีย์ (๖) การรู้จักประมาณในการบริโภค

และขจัดกายิกทุกข์ ทุกข์กาย หรือทุกข์ภายนอก คือ (๑) การไม่ทำบาปทั้งปวง (๒) การทำกุศลเนืองนิตย์ (๓) การไม่เบียดเบียนผู้อื่น (๔) การไม่กล่าวร้ายผู้อื่น (๕) การไม่ฆ่าผู้อื่น (๖) การยินดีในที่อยู่อาศัยอันสงบ รวมพุทธวิธีการแก้ปัญญาความขัดแย้งในคัมภีร์ขุททกนิกาย ธรรมบท ๑๒ วิธี ทั้งหมดล้วนแล้วแต่เป็นมรรคสัจจะ เป็นมรรควิธีขจัดความขัดแย้งเป็นปทัฏฐานแห่งสันติวิธีที่จะนำไปสู่สันติภาพ

เอกสารอ้างอิง

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : นานมีบุ๊คส์พับลิเคชั่นส์ จำกัด. ๒๕๔๒

พระธรรมกิตติวงศ์. **ศัพท์วิเคราะห์** กรุงเทพฯ : เลี่ยงเชียง. ๒๕๕๐.

พระธรรมปิฎก ป.อ.ปยุตฺโต. **การศึกษาเพื่อสันติภาพ**. กรุงเทพฯ: มูลนิธิพุทธธรรม. ๒๕๔๐.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. **พุทธสันติวิธี การบูรณาการหลักการละเครื่องมือจัดการความขัดแย้ง.** กรุงเทพฯ : ๒๑ เซ็นจูรี่. ๒๕๕๔.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **ธมฺมปทฏฺฐกถา ปฐมภาโค.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.๒๕๔๗.

สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **ธมฺมปทฏฺฐกถา สตฺตมภาโค.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย.๒๕๔๗.

การตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนไทย

POLITICAL ATTENTIVENESS OF THE YOUTHS

พระธงชัย วชิรญาโณ (พิชัย)*

PhraThongchai Wachirayano (Pichai)

บทคัดย่อ

การพัฒนาประชาธิปไตยของประเทศจะเป็นอย่างไรนั้น ขึ้นอยู่กับประชาชนจะเป็นผู้กำหนด เพราะหากประชาชนไม่มีคุณภาพประชาธิปไตยก็ย่อมจะไม่มีคุณภาพตามไปด้วย การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ ประชาชนต้องมีความสำนึกทางการเมืองหรือ ความตื่นตัวทางการเมืองเสียก่อน เพราะการตื่นตัวทางการเมืองไม่ได้เป็นเพียง “วิธีการ” เพื่อการพัฒนาทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็น “เป้าหมาย” ที่สำคัญยิ่งในการพัฒนาทางการเมือง เพราะหากเกิดความตื่นตัวหรือกระตือรือร้นเคลื่อนไหวในทางการเมืองแบบประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องในทิศทางที่เหมาะสมแล้ว ก็ย่อมสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในการติดตามและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐให้มีความโปร่งใสและเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง

การปลุกเร้าให้ตื่นตัวทางการเมือง จึงเป็นเรื่องของการปลุกจิตสำนึกผู้คนให้หันมาตื่นตัวสนใจกับปัญหาบ้านเมือง เพื่อมุ่งเปลี่ยนทรรศนะจุดยืนให้รู้จักมองสภาพความเป็นจริงทางสังคม และเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตนเองหรือก็คือ เปลี่ยนความเข้าใจตัวเองให้กลายเป็นผู้กระทำการทางการเมือง ความตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน อันจะนำไปสู่แนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย ให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

คำสำคัญ: การตื่นตัว, การเมือง, เยาวชน

---

* วัดสวรรคนิเวส อำเภอเมือง จังหวัดแพร่

Abstract

How will the democratic development of the country be Depending on the people will be determined. Because if the people do not have democratic qualities, then there will be no quality as well. Political participation in democracy Will occur only when People must have awareness. Political or Political awareness first Because political alertness is not just "Methods" for political development only, but also "goals", Of great importance in political development Because if there is alertness or active movement in democratic politics continuously in the right direction then, Would be able to participate in monitoring and inspecting the work of the government to be transparent and truly benefit the people.

Awakening politics It is a matter of raising people's awareness to turn their attention to the problems of the country, to change the viewpoint of the society to see reality and change your identity or is Change one's self-understanding into political actors Alertness in political participation of the people. Which will lead to ways to promote and develop democratic political culture for more efficiency.

Keywords: Attentiveness, Political, Youths.

บทนำ

ประชาธิปไตยจะพัฒนาไปในทิศทางก้าวหน้าและยั่งยืนมากน้อยเพียงใด เงื่อนไขสำคัญขึ้นอยู่กับคุณภาพของประชาชนในประเทศนั้นๆ ที่จะเข้าใจในสาระสำคัญและตระหนักถึงคุณค่าของประชาธิปไตย รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่เกิดจากการมีสำนึกทางการเมืองและการตื่นตัวทางการเมืองเป็นลำดับแรกก่อน เนื่องจากการตื่นตัวทางการเมืองไม่เพียงแต่เป็นวิธีการในการพัฒนาทางการเมืองเท่านั้น หากแต่เป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาทางการเมือง

ให้เป็นไปในทิศทางที่เหมาะสม และสอดคล้องกับประชาธิปไตยสมัยใหม่[๑] ทั้งนี้หากประชาชนในสังคมมีสำนึกและมีความกระตือรือร้นทางการเมืองอย่างต่อเนื่อง ย่อมส่งผลให้ประชาธิปไตยมีคุณภาพอย่างที่คาดหวังได้ กล่าวคือ ประชาชนเป็นผู้แสดงทางการเมืองมากกว่าจะเป็นผู้ชมทางการเมือง ดังนั้น การตื่นตัวทางการเมือง จึงต้องมีลักษณะที่ต่อเนื่องและมีความเป็นเหตุเป็นผลอันเกิดจากมโนสำนึกของประชาชนที่เข้าใจสภาพการเมืองอย่างถูกต้อง แต่มิใช่เป็นการตื่นตัวที่เกิดจากการปลุกเร้าเพื่อให้เกิดอารมณ์ร่วมในการเคลื่อนไหวทางการเมืองเพียงช่วงเวลาสั้นๆ

การตื่นตัวทางการเมืองที่ผ่านมาบ่อยครั้งพบว่าเกิดจากการปลุกเร้าหรือปลุกระดมให้เกิดการตื่นทางการเมืองเพื่อตอบสนองผลประโยชน์ทางการเมืองให้กับกลุ่มการเมืองบางกลุ่มมากกว่าจะเกิดจากการปลูกจิตสำนึกประชาชนให้หันมาตื่นตัว สนใจกับปัญหาบ้านเมืองโดยส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตื่นตัวในการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจในนโยบายรัฐบาล เนื่องจากรัฐบาลได้รู้ถึงความต้องการของประชาชนผ่านข้อเรียกร้องและข้อเสนอที่เป็นปัญหาเกี่ยวกับความต้องการของประชาชน นอกจากนี้

การตื่นตัวทางการเมืองที่ดีต้องคำนึงถึงเหมาะสม กล่าวคือ ไม่เป็นการตื่นตัวไปตามกระแสมากจนเกินไป จนทำให้กลายเป็นการปลุกระดมทางการเมืองและก่อให้เกิดวิกฤติความวุ่นวายทางการเมืองของประเทศชาติ ซึ่งพบเห็นได้ในหลายเหตุการณ์ที่ผ่านมา เพราะการตื่นตัวทางการเมืองเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมให้ประชาธิปไตยเกิดความเข้มแข็งได้ หากดำเนินการอย่างมีขอบเขตที่เหมาะสมเป็นไปตามกฎกติกาที่ร่วมกันกำหนดไว้ แต่หากการตื่นตัวทางการเมืองมีสูงจนเกินไป จนไม่อยู่ในกรอบกติกาและรัฐบาลไม่สามารถตอบสนองได้ทั้งหมดอาจจะนำไปสู่ความไร้ระเบียบของระบอบประชาธิปไตยได้ในที่สุด[๒]

การตื่นตัวทางการเมืองของประชาชน

การตื่นตัวทางการเมืองมีมากน้อยเพียงไรจะเห็นได้จากเหตุการณ์รัฐประหาร ๒ ครั้งหลังสุด ในปี ๒๕๔๙ และ ปี ๒๕๕๗ ได้พิสูจน์ให้เห็นอย่างชัดเจนแล้วว่า การตื่นตัวทางการเมือง

---

[๑] วัฒนา เซ่งไพเราะ, **ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย ช่วงปี ๒๕๔๙-๒๕๕๔,** (วิทยาลัยสื่อสารการเมือง มหาวิทยาลัยเกริก), ๒๕๕๕.

[๒] Huntington, S., The Change to Change: **Modernization, Development and Politics**, (Comparative Politics, ๑๙๗๑), p. ๒๘๓-๓๒๒.

ของประชาชนคนไทยทุกฝ่ายมีสูง จากเหตุการณ์ดังกล่าวทั้ง ๒ ครั้งที่ผ่านมาได้ทำให้เห็นมิติพัฒนาการทางการเมืองเชิงบวก ประชาชนเกิดความตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น อย่างน้อยได้เข้ามาตรวจสอบการบริหารราชการแผ่นดินของรัฐบาล ต่างกับในอดีตที่ผ่านมาประชาชนมีความรู้สึกว่า การบริหารราชการแผ่นดินเป็นหน้าที่ของรัฐบาลแต่เพียงฝ่ายเดียว[๓] เนื่องจากประชาชนเกิดความตื่นตัวทางการเมืองอย่างต่อเนื่องและต้องการเข้ามาตรวจสอบการบริหารงานของรัฐบาล ส่งผลให้รัฐบาลที่จะมาบริหารประเทศต่อจากนี้ไป ก่อนจะดำเนินการอะไรจึงต้องพิจารณาใคร่ครวญเป็นอย่างดีเสียก่อน[๔] การตื่นตัวทางการเมืองดังที่กล่าวมานั้นจะเห็นนัยสำคัญที่น่าสนใจ คือ “ความเหมาะสมและความพอดี”การตื่นตัวทางการเมืองหากมีน้อยเกินไปหรือไม่มีเลยก็จะกลายเป็นความเฉื่อยชาทางการเมือง ซึ่งไม่เป็นผลดีต่อการพัฒนาประชาธิปไตยสมัยใหม่ ในทางกลับกันการตื่นตัวทางการเมืองหากมีมากจนเกินไป โดยไม่คำนึงถึงขอบเขตกฎกติกาของสังคมก็จะกลายเป็นความวุ่นวายของบ้านเมือง

เมื่อพิจารณาบริบททางการเมืองที่มุ่งแสวงหาสภาพข้อเท็จจริงในเรื่องของการตื่นตัวทางการเมือง ชี้ให้เห็นว่า การตื่นตัวทางการเมืองเป็นเรื่องที่ดี กรณีที่เกิดขึ้นจากความรู้สึกของประชาชนที่ตองการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองทุกขั้นตอน หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง การให้ความสนใจต่อข้อมูลข่าวสารทางการเมือง การสนทนาปัญหาบ้านเมือง การร่วมรณรงค์หาเสียง การออกไปประท้วงรัฐบาล และการออกไปใช้สิทธิ์เลือกตั้ง ประเด็นความตื่นตัวทางการเมืองเหล่านี้ส่งผลกระทบโดยตรงต่อพัฒนาการการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่เน้นให้ประชาชนทุกฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารประเทศ หรือเสมือนหนึ่งว่าเป็นหุ้นส่วนทางการเมืองที่ทุกฝ่ายมีความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยร่วมกันอย่างแท้จริง นอกจากนี้การประเมินว่าประเทศใดมีความเป็นประชาธิปไตยมากน้อยเพียงใดให้ดูที่ประชาชนในประเทศนั้นมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น การพูด และการแสดงออกทางการเมืองได้มากน้อยเพียงใด[๕] เสรีภาพในการแสดงออกดังกล่าวนั้นเป็นผลโดยตรงที่จะทำให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

---

[๓] ลิขิต ธีรเวคิน, **ทิศทางการปฏิรูปการเมืองไทย**: ทางออกหรือทางตัว, (กรุงเทพมหานคร. : ประชาไท, ๒๕๕๘)

[๔] เกษียร เตชะพีระ, **รัฐธรรมนูญไทย มองไปข้างหน้า**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร, ๒๕๕๘)

[๕] ระพีพร คณะพล, สัญญา เคณาภูมิ และยุภาพร ยุภาส, **นวัตกรรมการสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางการบริหารงานท้องถิ่นในจังหวัดถนนยุทธศาสตรลุ่มแม่น้ำโขงภาคตะวนออกเฉียงเหนือ**, (วารสารการบริหารท้องถิ่น, ๒๕๖๐), หน้า ๕๒ – ๗๕.

อย่างมีนัยสำคัญ จะเห็นได้ว่า เสรีภาพในการแสดงออกทางการเมืองจะส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการตื่นตัวทางการเมือง[๖]

แนวคิดเรื่องความตื่นตัวทางการเมือง

แนวคิดเรื่อง “ความตื่นตัวทางการเมือง” เริ่มถูกนำมาเป็นตัวบ่งชี้สำคัญในการวัดระดับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของภาคประชาชนในระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยในวงกว้างมากขึ้น เนื่องจากถือว่าการตื่นตัวทางการเมือง หรือการเคลื่อนไหวทางการเมืองตามครรลองของระบอบประชาธิปไตยที่มีรากฐานสำคัญมาจากวัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้นสามารถผลักดันก่อให้เกิดการพัฒนาบุคลิกภาพทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือ "อาตมันทางการเมืองแบบประชาธิปไตย” ได้[๗] และ “ความตื่นตัวทางการเมือง” ต้องขึ้นกับองค์ประกอบสำคัญ ๓ ประการ ดังนี้

๑. วุฒิภาวะทางการเมืองของผู้สมัครและผู้มีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง รวมทั้งต้องมีความรู้ มีข้อมูลข่าวสาร และต้องมีจิตสำนึกที่จะรักษาไว้ซึ่งการปกครองแบบประชาธิปไตย

๒. วัฒนธรรมทางการเมืองต้องเน้นสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค ความยุติธรรมและน้ำใจนักกีฬา โดยปฏิบัติตามกฎเกณฑ์เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งของการเลือกตั้ง

๓. การจัดหลักสูตรวิชาที่เกี่ยวกับระบอบปกครองแบบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นในการสร้างจิตสำนึกในเรื่องอุดมการณ์ จริยธรรมทางการเมือง มารยาททางการเมืองกระบวนการทางการเมืองแบบประชาธิปไตย โดยนำตัวอย่างการเมืองที่ดีจากประเทศต่าง ๆ รวมทั้งส่วนดีที่เกิดขึ้นในประเทศ เช่น การเลือกตั้งผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานคร ไปอบรมเรื่องความรู้ ค่านิยมและวัฒนธรรมทางการเมืองแบบประชาธิปไตย หรือที่เรียกว่า“อาตมันทางการเมืองแบบประชาธิปไตย” (Democratic Political Self)

ซึ่งสามารถพัฒนาให้เกิดความตื่นตัวทางการเมืองได้ โดยคำว่าอาตมันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยของปัจเจกบุคคล มีดังนี้ ๑) บุคคลที่มีสิทธิเสรีภาพ มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์มีสิทธิที่จะดำรงตนภายใต้กรอบกฎหมายของบ้านเมือง ใครจะมาแสดงอำนาจบาตรใหญ่

---

[๖] วิศาล ศรีมหาวโร, การเมืองไทยระบบหรือคน: **การพัฒนาวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน**, (วารสารสถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๕๔), หน้า ๖๓.

[๗] ลิขิต ธีรเวคิน, “**การพัฒนาอาตมันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแบบประชาธิปไตย**,” (หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน, (๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙)

กับตนได้ ๒) บุคคลที่มีความเสมอภาคในทางการเมืองและความเสมอภาคต่อหน้า กฎหมายกับผู้ร่วมชาติ การเลือกปฏิบัติด้วยเหตุความแตกต่างทางศาสนา เชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ เพศ ฯลฯ เป็นสิ่งที่ตนจะไม่ยอมให้เกิดขึ้น ๓) สิทธิเสรีภาพของประชาชนได้ถูกรับรองไว้โดยรัฐธรรมนูญ ตนมีสิทธิ ๔) สิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น มีสิทธิที่จะประท้วง คัดค้านการกระทำอันใดก็ตาม ที่มาจากหน่วยราชการหรือรัฐบาลที่มีต่อสิทธิขั้นมูลฐานของตนในฐานะที่เป็นประชาชน ผู้เสียภาษี ๕) สิทธิทางการเมืองที่จะลงคะแนนเสียงในการเลือกตั้ง เลือกผู้ที่จะเป็นผู้แทนในรัฐสภา มีสิทธิในการที่จะกำหนดว่าต้องการ ให้ใครทำหน้าที่ฝ่ายบริหาร ๖) มีความเชื่อมันว่าทุกอย่างในสังคมเป็นสมาชิกอยู่นั้น สามารถที่จะทำให้ดีขึ้น ได้ถ้าร่วมแรงร่วมใจกัน ผลักดันให้สิ่งเหล่านั้นเกิดขึ้นโดยผ่านกลไกของรัฐ และรัฐมีภาระหน้าที่ใน การตอบสนองความต้องการของชุมชนของตนที่เรียกร้องอย่างสมเหตุสมผล ๗) ในฐานะเป็นประชาชนของประเทศจะต้องมีสิทธิที่จะมีข่าวสารข้อมูล แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับข้อตกลงอันใดก็ตามที่ประเทศกาลังจะทำกับประเทศอื่น ทั้งนี้เริ่มตั้งแต่สนธิสัญญาทางการค้า ภาษีอากร พันธมิตรในทางการเมือง พันธมิตร ในการสงครามข้อตกลงแลกเปลี่ยนต่าง ๆ ซึ่งอาจจะมีผลบวกและผลลบ ในฐานะประชาชนจึงมี สิทธิที่จะติดตามหาข้อมูลและแสดงความคิดเห็น ๘) ในฐานะที่เป็นสมาชิกของชุมชนการเมือง ตนมีสิทธิที่จะได้เห็นสื่อมวลชนที่มี จริยธรรม มีความรับผิดชอบ มีสิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญที่จะเสนอข่าวที่ถูกต้อง เป็นปากเป็นเสียงให้กับประชาชน และสร้างมาตรฐานที่ถูกต้องและยุติธรรมให้กบสังคม ๙) ในฐานะที่เป็นสมาชิกและประชาชนผู้ซึ่งมีความพร้อมในแง่คุณวุฒิการศึกษา ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถ ตนย่อมมีสิทธิที่จะเปลี่ยนฐานะจากประชาชนผู้มีส่วนร่วมทางการเมือง มาเป็นการเป็นผู้ปฏิบัติการทางการเมืองโดยการลงเลือกตั้ง ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระดับชาติ เพื่อทำหน้าที่ในรัฐสภา หรือแม้แต่การทำหน้าที่ใน ฝ่ายบริหาร หรือทำหน้าที่อื่นใดที่ตนสามารถจะกระทำได้ตามครรลองของกฎหมาย ๑๐) ในฐานะประชาชน จะต้องมีสิทธิที่จะเรียกร้อง คาดหวัง และต่อสู้ให้ตนและสมาชิกในครอบครัว รวมทั้งเพื่อนร่วมชาติทุกคนดำรงชีวิตอยู่ได้อย่างมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ โดยมีปัจจัยสี่ มีสิทธิเสรีภาพโดยประกันโดยกฎหมายและบังคับโดยกฎหมายและมีโอกาสเข้าถึงการศึกษาการประกอบอาชีพ เพื่อยกฐานะของตนในทางสังคมและเศรษฐกิจ ให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ความตื่นตัวทางการเมืองจึงเป็นที่มาของการแสดงออกทางการเมืองผ่านการมีส่วนร่วมในรูปแบบต่าง ๆ แต่ไม่ได้มองว่าเป็นเพียง “วิธีการ” ทางการเมืองเท่านั้น แต่ยังเป็น “เป้าหมาย” สำคัญยิ่งในการพัฒนาทางการเมืองอีกด้วย ด้วยเพราะหากทำให้ประชาชนได้มี

ความตื่นตัวหรือกระตือรือร้นเคลื่อนไหวในทางการเมืองอย่างจริงจังต่อเนื่องในทิศทางที่เหมาะสมแล้ว ก็ย่อมสามารถเข้ามาติดตามและตรวจสอบการทำงานของภาครัฐให้มีความโปร่งใสและเอื้อประโยชน์ต่อประชาชนอย่างแท้จริง[๗]

ข้อเสนอแนะในการเสริมสร้างการตื่นตัวทางการเมือง

เมื่อกล่าวถึงคำว่าความตื่นตัวทางการเมือง นับเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการการเรียนรู้ทางการเมืองจากกลุ่มคนกลุ่มหนึ่งไปสู่กลุ่มคนอีกกลุ่มหนึ่ง คนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง หรือทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งของระบบการเมืองตามมา อย่างไรก็ตามภายใต้กระบวนการดังกล่าว ตัวแทนที่จะทำหน้าที่ให้การกล่อมเกลาทางการเมืองได้แบ่งออกเป็น ๔[๙] กลุ่มใหญ่ๆ คือ ๑) ครอบครัว ๒) กลุ่มเพื่อน ๓) สถาบันการศึกษา และ ๔) สื่อสารมวลชน เป็นต้น และองค์ประกอบเหล่านี้ช่วยทำให้เกิดการปลุกเร้าให้ตื่นตัวทางการเมืองเป็นส่วนที่ช่วยทำให้เยาวชนเกิดการตื่นตัวทางการเมืองมากขึ้น

๑. ครอบครัว ควรมีการเสริมสร้างวัฒนธรรมประชาธิปไตยภายในครอบครัว เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันแรกที่สามารถได้รับการปลูกฝังจนเกิดเป็นทัศนคติ ความเชื่อค่านิยมให้แก่สมาชิกในครอบครัว ด้วยวิธีการให้การศึกษาและอบรมสั่งสอน ให้เด็กมีวิธีคิดและวิถีการดำเนินชีวิตที่เอื้ออำนวยในการปกครองระบอบประชาธิปไตย รู้จักสิทธิเสรีภาพหน้าที่ของตนเอง มีความอดทนอดกลั้น มีระเบียบวินัย รู้จักเคารพกฎหมายรู้จักการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมของสังคมหรือการอยู่ร่วมกับคนอื่น เป็นคนที่มีเหตุผล มีความรับผิดชอบ รู้จักการพัฒนาตนเอง ยอมรับฟังเสียงข้างมาก เคารพเสียงข้างน้อย รู้จัก การประนีประนอม รับฟังความคิดเห็น มีความรัก ความเมตตา มีความยุติธรรม ฝึกให้เป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี เชื่อมั่นในความสามารถของเด็กมีความสามัคคี มีศีลธรรม และพ่อต้องทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดีให้เด็กเห็น เป็นต้น นอกจากนี้ครอบครัวยังเป็นตัวการ ที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดทัศนคติทางการเมืองไทย

---

[๗] ถวิลวดี บุรีกุล และโรเบิรต บี อัลบริททัน, “**ความต่อเนื่องของประชาธิปไตยในประเทศไทย**: การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ๒๕๔๓,” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสมาคมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, (สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๓)

[๙] Dawson R. & Prewitt K., **Political Socialization**, (Boston: Little Brown, ๑๙๖๙)

ในอนาคตของเด็กด้วย จึงถือได้ว่าครอบครัวเป็นโครงสร้างลำดับแรกที่ทำให้มนุษย์ในสังคมได้เรียนรู้ทางการเมือง[๑๐]

๒. สถาบันการศึกษา โรงเรียนถือว่าเป็นสถาบันการศึกษาที่สำคัญ ที่มีบทบาทต่อการเรียนรู้ทางการเมืองของคนเรา ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่ยังเป็นเด็ก โดยโรงเรียนจะนำหลักสูตรของวิชาต่างๆ ที่นำมาให้นักเรียนศึกษา ถือได้ว่ามีส่วนสำคัญที่จะเป็นสิ่งเกื้อกูลให้เด็กได้รับการเรียนรู้ทางการเมืองอบรมกล่อมเกลาให้เด็กได้เป็นพลเมืองดีของประเทศ ทำให้ประเทศมีนักการเมืองที่มีคุณภาพ นอกจากเด็กจะได้เรียนรู้การเมืองตามหลักสูตรของโรงเรียนแล้ว ครูก็จะเป็นบุคคลที่สำคัญมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ทางการเมือง เด็กนั้นจะเอาตัวอย่างการแสดงออกและคำสั่งสอนของครูเป็นแนวทางปฏิบัติของตนเอง ถ้าครูมีการสอนการถ่ายทอดที่ดีให้แก่เด็ก และเป็นภาพลักษณ์ที่ดีให้แก่เด็ก เมื่อเติบโตขึ้นก็จะเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพที่ดีตามแบบอย่างของครูที่ตนเองได้รับ เมื่อเขาเข้าไปสู่การเมืองเขาก็จะเข้าไปเสริมสร้างแต่สิ่งที่ดีๆ ให้แก่บ้านเมือง เมื่อเด็กพ้นจากโรงเรียนก็จะเข้าสู่ระดับอุดมศึกษา ต้องการแสดงความคิดเห็น ต้องการจะเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองสถาบันอุดมศึกษาจะเป็นแหล่งกระตุ้นให้นิสิต นักศึกษามีความกระตือรือร้นทางการเมืองอยากจะนำความรู้ที่ตนเองเรียนมาเพื่อไปใช้ ให้เกิดประโยชน์ทางการเมือง อยากจะเห็นทิศทางของการเมืองเป็นไปในแนวทางที่ตนเองได้รับการสั่งสอนเรียนรู้จากโรงเรียน จากครูและจากสถาบันอุดมศึกษา

๓. กลุ่มเพื่อน เป็นกลุ่มปฐมภูมิประกอบด้วยบุคคลที่มีอายุและฐานะทางสังคมทัดเทียมกัน โดยเฉพาะในช่วงที่เด็กอยู่ในวัยรุ่นและวัยที่เป็นผู้ใหญ่ ซึ่งกลุ่มเพื่อนมีอิทธิพลในเรื่องนี้อยู่ไม่น้อย ความแตกต่างในบทบาทระหว่างกลุ่มเพื่อนและครอบครัวคือ ขณะที่ครอบครัวช่วยสร้างการรับรู้การเลียนแบบ ความจงรักภักดีทางการเมืองให้กับเด็ก ๆ ในช่วงระยะเริ่มต้นของชีวิต กลุ่มเพื่อนจะช่วยในช่วงเข้าสู่วัยรุ่นได้โดยการให้การเรียนรู้ทางการเมืองในระดับที่สูงขึ้น จนกระทั่งเด็กสามารถเข้าใจและปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงในโลกแห่งการเมืองได้ เด็กก็จะใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่กับเพื่อนมากกว่าครอบครัว ดังนั้นกลุ่มเพื่อนจึงมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเรียนรู้ทางการเมือง เพราะคนเราจะรับแบบอย่างจากเพื่อนเมื่อตอนเด็กๆ ถ้ามีกลุ่มเพื่อนที่มีความคิดการกระทำที่ดีเมื่อโตขึ้นเขาก็จะทำแบบอย่างที่ดีนี้เข้าไปทำความเจริญให้แก่พรรคการเมืองต่อไป

---

[๑๐] พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ สายทิพย์ สุคติพันธ์, **ข่าวสารทางการเมืองของคนไทย**, (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๖)

๔. สื่อมวลชน เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่ช่วยให้เยาวชนเกิดการตื่นตัวทางการเมือง ซึ่งได้แก่ หนังสือพิมพ์ วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ หนังสือ นิตยสาร สื่ออินเทอร์เน็ต โดยมีหน้าที่เสนอข่าวสาร เสนอความเห็น บริการการศึกษา ทำหน้าที่ทางด้านบันเทิง และโดยเฉพาะหน้าที่เสนอข่าวและเสนอความเห็น มีผลต่อทัศนะความโน้มเอียงทางการเมืองของบุคคล เพราะข่าวที่เสนอทุกวัน ส่วนหนึ่งเป็นข่าวที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเหตุการณ์ทางการเมือง ที่สื่อมวลชนได้ถ่ายทอดจากรัฐบาลมาสู่ประชาชน และในปัจจุบันเครือข่ายสังคมออนไลน์ถือเป็นสื่อสารมวลชนประเภทหนึ่ง ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนรูปของพื้นที่สาธารณะ และพลังทางการเมืองรูปแบบใหม่ การแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารอย่างรวดเร็วและกว้างไกล ทำให้ความเห็นสาธารณะและพลังทางการเมืองมีรูปแบบที่หลากหลาย เช่นสื่อสังคมออนไลน์ การเชื่อมต่อกันด้วยระบบการสื่อสารข้อความ ภาพและเสียงผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ ทำให้พื้นที่สาธารณะแบบเดิมได้เปิดกว้างและมีความเป็นเสรีมากขึ้น

บทสรุป

"การปลุกเร้าให้ตื่นตัวทางการเมือง" จึงเป็นเรื่องของการปลุกจิตสำนึกผู้คนให้หันมาตื่นตัวสนใจกับปัญหาบ้านเมืองโดยผ่านสื่อต่าง ๆ เพื่อมุ่งเปลี่ยนทรรศนะจุดยืนให้รู้จักมองสภาพความเป็นจริงทางสังคมรอบตัวและเปลี่ยนอัตลักษณ์ของตน หรือก็คือเปลี่ยนความเข้าใจตัวเองให้กลายเป็นผู้กระทำการทางการเมืองที่สามารถเข้าร่วมมีบทบาททำให้การเมืองเปลี่ยนแปลงได้ เพราะมิเช่นนั้นหากประชาชนยังมีความคิดค่านิยม ที่ชอบฝากความหวังไว้กับคนมีอำนาจ ก็ย่อมไม่สามารถทำให้เกิดการตื่นตัวของประชาชนอย่างแท้จริงได้ จึงต้องช่วยกันรณรงค์ให้ประชาชนตื่นตัวและสนใจต่อการจัดตั้งองค์กรเพื่อเรียกร้องผลักดันการมีส่วนร่วมในการปฏิรูปทางการเมือง รวมทั้งการปฏิรูปทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะการปฏิรูปทางสังคม เช่น การปฏิรูปการศึกษา สื่อสารมวลชน การเลี้ยงดูลูกและการสร้างค่านิยมให้คนนับถือสิทธิเสรีภาพ โดยผ่าน การจัดประชุมเวทีต่างๆ และการแลกเปลี่ยนผ่านรายการ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต ฯลฯ เพื่อสร้างกระบวนการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ขนานใหญ่ ที่จะทำให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจและตื่นตัวทางการเมืองเพิ่มขึ้น

ดังนั้น การปลุกเร้าและการตื่นตัวทางการเมืองจะเกิดขึ้นได้ส่วนหนึ่งจึงต้องผ่านช่องทางสื่อต่าง ๆ โดยเฉพาะ ผู้นำทางการเมือง จำเป็นต้องผลักดันให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองมากขึ้น อันจะส่งผลต่อการเกิด วัฒนธรรมทางการเมืองของประชาชนที่

สร้าง “ความตื่นตัวทางการเมือง” ให้ประชาชนได้ตระหนักถึงสิทธิอันพึงมีพึงได้ใน“การปกครองตนเอง” ตามครรลองของระบอบประชาธิปไตย โดยไม่ยึดติดอยู่กับ “ผู้นำ” หรือบุคคลใดเพื่อติดตามตรวจสอบการทำงานของภาครัฐให้มีความโปร่งใสและเป็นธรรมแก่ประชาชนโดยส่วนรวม อีกทั้งยังเข้าถึงแก่นแท้หรือต้นตอของปัญหาในระบอบประชาธิปไตย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาการทุจริตคอรัปชั่น ปัญหาการแสวงหาผลประโยชน์ในทางมิชอบ หรือปัญหาผลประโยชน์ทับซ้อนก็ตาม ปัญหาทั้งหมดเหล่านี้จะหมดไปได้หากประชาชนเกิดการตื่นตัวและเฝ้าระวังติดตามตรวจสอบและถ่วงดุล (check and balances) การทำงานของภาครัฐอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

เอกสารอ้างอิง

เกษียร เตชะพีระ, **รัฐธรรมนูญไทย มองไปข้างหน้า**, กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๘.

ถวิลวดี บุรีกุล และโรเบิรต บี อัลบริททัน, “**ความต่อเนื่องของประชาธิปไตยในประเทศไทย**: การเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา ๒๕๔๓,” เอกสารประกอบการประชุมวิชาการสมาคมรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๘-๑๐ ธันวาคม ๒๕๔๓, สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๓.

พรศักดิ์ ผ่องแผ้ว และ สายทิพย์ สุคติพันธ์, ข่าวสารทางการเมืองของคนไทย, กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๖.

ระพีพร คณะพล, สัญญา เคณาภูมิ และยุภาพร ยุภาส, **นวัตกรรมการสร้างความเป็นหุ้นส่วนทางการบริหารงานท้องถิ่นในจังหวัดถนนยุทธศาสตร์ลุ่มแม่น้ำโขงภาคตะวนออกเฉียงเหนือ**, วารสารการบริหารท้องถิ่น, ๑๐(๓), ๒๕๖๐.

ลิขิต ธีรเวคิน, “การพัฒนาอาตมันทางการเมืองแบบประชาธิปไตยแบบประชาธิปไตย,” หนังสือพิมพ์ผู้จัดการรายวัน, ๒๕๔๙, (๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๔๙).

ลิขิต ธีรเวคิน, **ทิศทางการปฏิรูปการเมืองไทย: ทางออกหรือทางตัว,** กรุงเทพมหานคร: ประชาไท, ๒๕๕๘.

วิศาล ศรีมหาวโร, **การเมืองไทยระบบหรือคน**: การพัฒนาวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน, วารสารสถาบันพระปกเกล้า, ๓(๓), ๒๕๕๔.

วัฒนา เซ่งไพเราะ, **ความตื่นตัวทางการเมืองของเยาวชนในสถาบันอุดมศึกษาในเขตกรุงเทพมหานครกับการพัฒนาวัฒนธรรมทางการเมืองประชาธิปไตย ช่วงปี ๒๕๔๙-๒๕๕๔**, มหาวิทยาลัยเกริก, ๒๕๕๕.

Dawson R,, & Prewitt K, **Political Socialization**, Boston: Little Brown, 1969,

Huntington S, **The Change to Change**: Modernization Development, and Politics, Comparative Politics, ๓(๓), 1971.

การจัดการความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม

CONFLICT MANAGEMENT ACCORDING TO SARANIYADHAMMA

พระมหาวิเศษ กนฺตธมฺโม (มั่งคั่ง)*
Phramahawiset Kantadhomma (Mangkhang)

บทคัดย่อ

สังคมไทยเกิดปัญหาความขัดแย้งหลายประการ เนื่องจากมีปัจจัยหลายด้านที่ส่งผลกระทบก่อให้เกิดความขัดแย้ง ปัญหาความขัดแย้งในบ้านเมือง สถานการณ์ความรุนแรงของปัญหาเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งมนุษย์เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งในสังคม ในการจัดปัญหาความขัดแย้งสามารถนำหลักธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องคือ สาราณียธรรม ๖ ซึ่งเป็นธรรมแห่งความระลึกถึงกัน ถือว่าเป็นธรรมที่เป็นพลังในการสร้างความสามัคคี ผู้ใดได้ประพฤติจะเกิดความสามัคคีเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกื้อกูลกันไม่ทะเลาะวิวาทกันอันจะก่อให้เกิดความรักความสามัคคีกันตลอดไป

คำสำคัญ : การจัดการความขัดแย้ง; หลักสาราณียธรรม

Abstract

There are many conflicts in Thai society. Because there are many factors that cause the conflict The conflict in the country The situation of violence is increasing. In which humans are an important factor in causing conflicts in society. In resolving conflicts, the appropriate Dhamma principles, namely Saranamadhamma ๖, which are reminiscences of reminiscence. Considered fairly as the power to create unity. Whoever has behaved will create unity, unity, support one another, not quarreling, which will create unity and love forever.

Keywords: Management conflict, Saraniyadhamma principles

บทนำ

* วัดมาบไผ่ ตำบลมาบไผ่ อำเภอบ้านบึง จังหวัดชลบุรี

ความขัดแย้งเป็นปัญหาที่พบกันเป็นประจำในสังคมและเกิดเพิ่มขึ้นอย่างมากมายในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งระหว่างบุคคลกับบุคคล บุคคลกับกลุ่ม กลุ่มกับกลุ่ม กลุ่ม/บุคคลกับองค์กร/หน่วยงานของรัฐหรือในสังคมหรือประเทศชาติ ความขัดแย้งจึงเป็นปัญหาที่มีความสำคัญต่อสังคม เป็นรากฐานที่ก่อให้เกิดการพัฒนาถ้าได้รับการจัดการอย่างเหมาะสมถูกต้อง การจัดการปัญหาความขัดแย้งมีความสำคัญอย่างยิ่งในการอยู่ร่วมกันในสังคม แม้แต่ในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าก็ได้มีเรื่องการจัดการความขัดแย้งกัน ที่รู้จักกันว่า สาราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย กายกรรม วจีกรรม มโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา ทิฏฐิสามัญญตา ความขัดแย้ง (Conflict) พฤติกรรมชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อมีบุคคลหรือกลุ่มมีความคิดเห็น การรับรู้ การคาดหวัง ความเชื่อ และค่านิยมที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่มระหว่างบุคคล รวมทั้งความขัดแย้งภายในตัวบุคคลด้วย ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่อง ของการต่อสู้ การทะเลาะวิวาท ความแตกต่างที่อยู่ตรงข้ามกัน[๑] ซึ่งแสดงให้เห็นการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งมีส่วนในการช่วยให้ชุมชนในพื้นที่ต่างๆ อยู่ร่วมกันด้วยความสามัคคี

การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจึงไม่มีกฎเกณฑ์หรือทฤษฎีอะไรที่แน่นอน แต่จะขึ้นอยู่กับสถานการณ์ สภาวะแวดล้อม เวลา เป้าหมาย บทบาทหน้าที่และแบบของผู้นำ ผู้นำที่ฉลาดมีประสบการณ์ มีความยุติธรรม มีความสามารถจูงใจคน มีขีดความสามารถในการตัดสินใจสูง ซื่อสัตย์สุจริต หนักแน่น ไม่หูเบา สามารถวิเคราะห์เหตุและผลได้ดี รู้จักใช้อำนาจที่เหมาะสมปฏิบัติตามกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ตลอดจนสามารถกำหนดบทบาทและแบบของผู้นำให้เหมาะสมก็จะสามารถแก้ไขปัญหาให้ลดระดับลงได้ หรือขจัดความขัดแย้งให้หมดไป[๒] นอกจากการปฏิบัติหน้าที่ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในพื้นที่ตลอด ๒๔ ชั่วโมง เป็นผู้ช่วยเหลือราชการของทุกกระทรวง ทบวง กรม ในพื้นที่ตำบล หมู่บ้าน อีกทั้งยังมีอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองท้องที่ พ.ศ. ๒๕๔๗ ตลอดจนได้รับการแต่งตั้งให้เป็นเจ้าพนักงานตาม

---

[๑] นพ ศรีบุญนาค, **พฤติกรรมองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร: สูตรไพศาล, ๒๕๔๕), หน้า ๙๑.

[๒] สุพรรณี เกสรินทร์, **บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.hu.ac.th/ Symposium2014/ proceedings /data/3501/3501pdf [๖ มกราคม ๒๕๖๓].

กฎหมายอื่น ๆ หลายฉบับ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาค ตำบล หมู่บ้าน และ ในการนำนโยบายสำคัญของรัฐบาลไปปฏิบัติให้บังเกิดผล[๓]

ดังนั้น การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งที่จะเป็นกระบวนการทำให้ผู้นำฝ่ายปกครองได้ปฏิบัติหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การแก้ไขความขัดแย้งที่ประยุกต์เข้ากับหลักสาราณียธรรม จะสามารถทำให้สังคมเกิดความสามัคคี

ความหมายและสาเหตุของความขัดแย้ง

ความหมายของความขัดแย้ง

ความขัดแย้ง (Conflict) หมายถึง พฤติกรรมชนิดหนึ่งที่เกิดขึ้นเมื่อมีบุคคลหรือกลุ่มมีความคิดเห็น การรับรู้ การคาดหวัง ความเชื่อ และค่านิยมที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจเป็นความขัดแย้งระหว่างกลุ่ม ระหว่างบุคคล รวมทั้งความขัดแย้งภายในตัวบุคคลด้วย ความขัดแย้งจึงเป็นเรื่อง ของการต่อสู้ การทะเลาะวิวาท ความแตกต่างที่อยู่ตรงข้ามกัน[๔] และสภาพความไม่ลงรอยกันคือไม่ยอมทำตามและยังมีความต้านทานไว้ ซึ่งการที่ทั้งสองฝ่าย จะไม่ทำตามกันแล้วยังพยายามที่จะต้านเอาไว้อีกด้วย[๕] เป็นความเกิดขึ้นจากการที่เขาต้องแบ่งสันปันส่วนทรัพยากรต่างๆ หรือกิจกรรมการทำงาน หรือเกิดจากความแตกต่างในฐานะตำแหน่ง เป้าหมาย คุณค่าและการรับรู้ [๖] เป็นความไม่ลงรอยกัน หรือสภาวะที่ไม่เห็นพ้องต้องกัน หรือความเป็นปฏิปักษ์ ระหว่างบุคคลหรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่ ๒ กลุ่มขึ้นไป[๗] ความขัดแย้งจึงเป็นปัจจัยที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงคนใน

---

[๓] อุสมาน ซาและอับดุลเลาะ ยูโซะ, “ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทผู้นำฝ่ายปกครองในเขตอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา”, **บทความวิชาการ,** ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๔๔๙): ๑๑๗.

[๔] นพ ศรีบุญนาค, **พฤติกรรมองค์การ,** (กรุงเทพมหานคร: สูตรไพศาล, ๒๕๔๕), หน้า ๙๑.

[๕] ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**, (กรุงเทพมหานคร: นานมี บุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๗๖.

[๖] ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล,** (กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีด, ๒๕๔๔),หน้า ๑๕๘.

[๗] วันชัย วัฒนศัพท์, **ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา,** พิมพ์ครั้งที่ ๒, (นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗), หน้า ๑๖.

หมู่บ้าน อาจนำไปสู่ความสมานฉันท์หรือความรุนแรงได้ ขึ้นอยู่กับสาเหตุของปัญหากับสถานการณ์การตัดสินใจของแต่ละฝ่ายได้[๗]

สาเหตุของความขัดแย้ง

สาเหตุสำคัญที่ทำให้เกิดความขัดแย้งคือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ อำนาจทางการเมือง ความคิดเห็นที่ไม่เหมือนกัน การมีค่านิยมที่แตกต่างกัน วัฒนธรรมต่างกัน การมีภูมิลำเนาที่ต่างกัน การมีชาติพันธุ์ที่ต่างกัน

สาเหตุของการเกิดความขัดแย้งในองค์การว่าเกิดขึ้นจากสาเหตุ ดังต่อไปนี้

๑. ลักษณะงานที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน (Task Interdependence)

๒.การแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้านมีมากขึ้น (Increased specialization)

๓. การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของงานไม่ชัดเจน (Ambiguously Defined Responsibilities)

๔.อุปสรรคของการติดต่อสื่อสารหรือการสื่อข้อความ (Communication Obstruction)

๕. การแข่งขันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรที่มีจำกัด (Competition for Limited Sources)[๘]

ดังนั้น ความขัดแย้งย่อมเกิดขึ้นได้ทุกที่ ทุกเวลาและทุกเมื่อ และคงจะไม่มีใครหนีปัญหาความขัดแย้งได้ ความขัดแย้งเป็นรูปแบบของพฤติกรรมในลักษณะหนึ่งที่เกิดขึ้นจากความคิดเห็น คำพูด และการกระทำที่ไม่ตรงกันหรือสอดคล้องกันระหว่างคนสองคนหรือมากกว่า ทั้งนี้เบื้องหลังของความขัดแย้งที่เกิดขึ้นอาจจะมาจากผลประโยชน์ที่ไม่ตรงกัน หรือความต้องการแสดงอำนาจ เมื่ออำนาจถูกลิดรอนสิทธิ์ก็จะเป็นเหตุ จุดประกายให้คนเกิดความขัดแย้งขึ้น

วิธีการจัดการความขัดแย้ง

แนวคิดการจัดการความขัดแย้ง มีนักวิชาการให้ข้อคิดเห็นไว้ว่า การจัดการความขัดแย้งมีทั้งแนวทางเสริมสร้างและทำลายความขัดแย้งอย่างการเอาชนะและการประนีประนอม

---

[๗] สุพรรณี เกสรินทร์, **บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนอำเภอทุ่งสง จังหวัดนครศรีธรรมราช,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.hu.ac.th/ Symposium2014/ proceedings /data/3501/3501-4.pdf [๖ มกราคม ๒๕๖๓].

[๘] กัญญา รุ่งทองใบสุรีย์, “สภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนและรูปแบบที่ใช้ในการจัดการปัญหาจังหวัดปทุมธานี”, **รายงานวิจัย,** (ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๖), หน้า ๒๐-๒๑.

รวมทั้งการบูรณาการ (Integration)[๑๐] พฤติกรรมการจัดการกับความขัดแย้งของกลุ่มอาจเป็นไปในรูปการแข่งขัน การร่วมมือ การแบ่งปัน การหลีกเลี่ยง และการให้ยืม ซึ่งผลของการจัดการดังกล่าวอาจเป็นผลดีและมีประโยชน์ หรืออาจเป็นผลเสียและไม่มีประโยชน์สำหรับกลุ่มก็ได้ สอดคล้องกับการแก้ปัญหาความขัดแย้งแบบ ๓ วิธี คือ ๑) การเอาชนะ (Domination) การจัดการกับความขัดแย้งโดยการที่ฝ่ายหนึ่งมีชัยชนะเหนืออีกฝ่ายหนึ่ง ซึ่งนับเป็นวิธีการที่ง่ายที่สุดและรวดเร็วที่สุด แต่เป็นวิธีที่ให้ผลน้อยที่สุดในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้ง ๒) การประนีประนอม (Compromise) เป็นวิธีการที่มีคนใช้มากที่สุด เป็นวิธีที่แต่ละฝ่ายลดความต้องการของตนเอง เพื่อที่จะยุติความขัดแย้ง แต่ทั้งสองฝ่ายไม่ได้รับผลเต็มตามความต้องการ ๓) การบูรณาการ (Integration) เป็นการนำเอาความคิดทั้งสองฝ่ายมาผสมผสานกัน เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ผสมเอาความต้องการของทั้งสองฝ่ายเข้าด้วยกัน วิธีนี้จะได้ผลดีที่สุดในการจัดการกับปัญหาความขัดแย้ง[๑๑]

รูปแบบเบื้องต้นในการจัดการความขัดแย้ง ประกอบด้วย

๑. การเจรจาต่อรอง (Negotiation) คือ การเจรจาไกล่เกลี่ยชนิดหนึ่งที่ฝ่ายต่างๆ เริ่มพิจารณาถึงทางออกและเสนอทางออกซึ่งกันและกัน ให้ข้อเสนอและคัดค้านข้อเสนอ จนกระทั่งสามารถมาถึงทางออกทางใดทางหนึ่งที่เป็นที่ยอมรับของทั้งสองฝ่ายโดยไม่มีคนกลาง แต่คู่กรณีจะพูดจากันเอง ในการเจรจาชนิดนี้มีจุดอ่อน คือ แต่ละฝ่ายยึดจุดยืนอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งบาครั้งยืนอยู่สุดโต่งเกินกว่าที่ฝ่ายอื่นๆ จะยอมรับได้บางครั้งเกิดการโต้เถียงจนหาข้อยุติไม่ได้

๒. การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง (Mediation) เป็นการเข้าไปมีบทบาทในการเจรจาหรือในความขัดแย้งของบุคคลที่สามซึ่งเป็นที่ยอมรับ และเป็นบุคคลที่มีอำนาจการตัดสินที่จำกัดหรือไม่มีเลย แต่เป็นคนช่วยให้คู่กรณีหาทางออกเพื่อนำไปสู่ข้อตกลงในประเด็นความขัดแย้งร่วมกันโดยสมัครใจ ผู้ไกล่เกลี่ยคนกลางจะเป็นบุคคลที่สามที่ไม่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกันในข้อพิพาท ซึ่งเรียกว่า กระบวนการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งที่เหมาะสม หรือทางเลือกของกระบวนการแก้ไขข้อพิพาท

---

[๑๐] นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ, “ความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับหน่วยงานรัฐในการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ทุ่งสระ จังหวัดพัทลุง”, **รายงานวิจัย,** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๗),หน้า ๑๗.

[๑๑] Mary Parker Follet, **Dynamic Administration,** (New jersey: Clifton, 1997), p. 169.

๓. อนุญาโตตุลาการ (arbitration) เป็นกระบวนการแก้ไขข้อพิพาทโดยมีลักษณะคล้ายกับการตัดสินพิพากษาของศาล แต่มีการปรับให้เหมาะสมโดยมีบุคคลที่สามที่รับฟังปัญหาข้อพิพาทและทำหน้าที่ตัดสิน อาจจะผูกพันในการปฏิบัติตามหรือไม่ผูกพันก็ได้

๔. การตัดสินพิพากษา (adjudication) เป็นการฟ้องร้องกันในความหมายทั่วๆ ไป ใช้ระบบศาลยุติธรรม โดยอาศัยข้อกำหนดที่ชัดเจนพิจารณาถึงเหตุการณ์และกระบวนการ และอ้างกฎหมายที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการตัดสินแก้ไขปัญหาต่างๆ[๑๒]

ดังนั้น วิธีการจัดการความขัดแย้งเป็นการแก้ไขความขัดแย้งที่ต้องให้มีการร่วมมือร่วมใจของกลุ่มคนที่เห็นไม่ตรงกัน โดยให้ทั้งสองฝ่ายได้สื่อสารถึงปัญหาและ ความต้องการของตน โดยจะรักษาผลประโยชน์ของทั้งฝ่าย ซึ่งมักจะใช้เมื่อทั้งสองฝ่ายมีความเกี่ยวข้องกันอย่างมาก และพร้อมที่จะให้ความเชื่อใจซึ่งกันและกัน

การจัดการความขัดแย้งตามหลักสาราณียธรรม

พระพุทธศาสนาวางหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไว้หลายระดับ และเกี่ยวข้องสัมพันธ์กับกระบวนการดำเนินชีวิตในทุกขั้นตอน แม้กระทั่งในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งก็มีหลักธรรมที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์และโลกที่เปลี่ยนแปลงไป เพราะคำสอนของพระพุทธเจ้ามีความเป็น “อกาลิโก” คือ ไม่ประกอบด้วยกาล หมายถึง มีความทันสมัย ใหม่เสมอ และแก้ไขปัญหาความขัดแย้งนั้น ได้มีหลักธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องคือ หลักสาราณียธรรม ๖ ประกอบด้วย เมตตากายกรรม เมตตาวจีกรรม เมตตามโนกรรม สาธารณโภคี สีลสามัญญตา ทิฏฐิสามัญญตา[๑๓] สาราณียธรรม ๖ นี้ แปลว่า ธรรมอันเป็นไปเพื่อความระลึกถึงกันและกัน หมายถึง ธรรมอันเป็นไปเพื่อเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันจนก่อเกิดเป็นความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกัน ดังนั้นสาราณียธรรมก็คือ วิธีสร้างความสามัคคีนั่นเอง การที่หมู่คณะหรือสังคมใดเกิดความแตกแยก มีปัญหาวุ่นวาย ก็เป็นเพราะว่าคนในหมู่คณะหรือสังคมเหล่านั้นละเลยหลักธรรมเรื่องความสามัคคี ให้เกิดขึ้นในหมู่คณะในสังคมไว้ ๖ ประการ ที่เรียกว่าสาราณียธรรม ๖

---

[๑๒] บรรพต ต้นธีระวงศ์, **เอกสารคำบรรยายการเจรจาไกล่เกลี่ยระงับความขัดแย้งในระบบการแพทย์และสาธารณสุขทางเลือกใหม่ที่ท้าทายในโลกยุคปัจจุบัน,** (กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท, ๒๕๔๗), หน้า ๔.

[๑๓] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๓๑๗/๒๕๗.

๑. เมตตากายกรรม ในสังคมกลุ่มใหญ่ ควรแสดงออกทางกายด้วยการเคารพในสิทธิและเสรีภาพของผู้อื่น ให้ความสำคัญแก่สมาชิกทุกคนโดยไม่เลือกชั้นวรรณะ เพศ หรืออายุ เพราะถือว่าสมาชิกทุกคนมีความเสมอภาคทางด้านสังคม

๒. เมตตาวจีกรรม ควรแสดงออกทางวาจาด้วยความเมตตา ใช้เหตุผลในการเจรจากัน โดยใช้ปัญญา ไม่แสดงอาการโกรธกริ้ว ไม่ใช้อารมณ์ในการแก้ปัญหา ทะเลาะโจมตีด่าว่ากัน

๓. เมตตามโนกรรม ควรแสดงออกทางใจด้วยความเมตตา ไม่แบ่งแยกรังเกียจเดียดฉันท์กัน พร้อมใจที่จะสมัครสมานสามัคคี โดยจุดร่วมพื้นฐานที่ทำให้รักกันและอยู่ร่วมกันได้

๔. สาธารณโภคี จะต้องแบ่งปันในสิ่งของที่ได้มาโดยชอบธรรม มีความสุขในการให้ แม้เป็นของเล็กน้อยก็ไม่หวงนำมาเฉลี่ยแบ่งกันให้ได้ใช้สอยบริโภคทั่วกัน มีการกระจายรายได้ที่เป็นธรรม มิให้ช่องว่างระหว่างชนชั้นมากนัก ถ้าหากต่างคนต่างคอยคิดแต่จะเอาประโยชน์ส่วนตัวยึดมั่นติดในผลประโยชน์เห็นแก่ตัวมาก โดยไม่คำนึงหรือมองถึงประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลักไม่สามารถเฉลี่ยเจือจานกันได้

๕. สีลสามัญญตา ควรมีความประพฤติ รักษาระเบียบวินัย มีความสุจริตทางกายวาจา ที่จะกลมกลืนเข้ากันได้ มีความประพฤติดีงามต่อกัน ถูกต้องตามระเบียบวินัยของบ้านเมือง ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่ก่อความเดือดร้อนแก่สังคม จะต้องประพฤติตนในข้อปฏิบัติเดียวกัน ปฏิบัติตาม กฎหมาย เชื่อและยึดถือเคารพในสิ่งเดียวกันของสังคม

๖. ทิฏฐิสามัญญตา จะต้องมีความเชื่อมั่นยึดถือในหลักการ อุดมการณ์ และอุดมคติที่ ร่วมกันหรือสอดคล้องไปกันได้ มีความเห็นเสมอกันมีการยอมรับในหลักการเดียวกัน ยอมรับนับถือ ความคิดเห็นของกันและกัน ทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงออกซึ่งการเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย เคารพ กฎเกณฑ์และกติกาของการปกครองแบบประชาธิปไตย

สาราณียธรรม ๖ เป็นหลักธรรมสำหรับสร้างความสามัคคีปรองดอง ในการแสดงออกถึงหน้าที่และความสัมพันธ์ของคนที่ควรปฏิบัติต่อกันในสังคม เพื่อความสามัคคี อยู่ร่วมกันในสังคม มี ความเห็นใจกัน และมีปฏิสัมพันธ์อันดีต่อกันต่อหน้าและลับหลัง ทำให้เกิดความระลึกถึงกันสร้างสรรค์ ให้เกิดความรัก ความเคารพ การสงเคราะห์ อนุเคราะห์กัน ไม่ให้มีการทะเลาะวิวาทกัน เสริมสร้างให้เกิดความสามัคคีในสังคม เป็นหลักธรรมที่เน้นการสร้างความปรองดองพร้อมใจกัน กล่าวคือ การยึดหลักปฏิบัติไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อให้สามารถนำเอาความรู้นั้นมาปรับใช้ในสังคมที่ตนอยู่อาศัย มีความเมตตากรุณาต่อกันทั่วหน้า ไม่ฝ่าฝืน

กฎระเบียบของสังคม ยอมรับความสำคัญของกันและกัน ระหว่างมนุษย์ด้วยกัน หรือยอมรับความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมแห่งความผาสุกได้อย่างมีความสุข

บทสรุป

ความสามัคคีเป็นบ่อเกิดแห่งความสำเร็จทั้งปวง เป็นแหล่งพลังอันยิ่งใหญ่ที่สามารถสร้างสรรค์ความเจริญก้าวหน้าและความมั่นคงให้เกิดขึ้นได้ ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสหลักธรรมอันจะเป็น แนวทางในการเสริมสร้างความสามัคคีให้เกิดขึ้นในสังคม ซึ่งเป็นหมวดธรรมที่เรียกว่า สาราณียธรรม ๖ ความหมายว่า หลักธรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความระลึกถึงซึ่งกันและกัน เป็นหลักธรรมที่จะเสริมสร้างความรู้สึกที่ดีให้เกิดขึ้นต่อกันและกันอยู่เสมอในยามที่ระลึกถึงกัน ซึ่งจะเป็นเครื่องมือ ในการเสริมสร้างความสามัคคีมีน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นด้วยหากสังคมใดต้องการที่จะเสริมสร้างความสามัคคี กล่าวคือ การนำหลักสาราณียธรรมมาปฏิบัติด้วยตั้งใจแน่วแน่ส่งผลถึงประชาชนมีจิตใจที่มั่นคง ไม่หวั่นไหว มีความรอบรู้ของประชาชน สามารถแยกแยะสิ่งที่มีประโยชน์ ไม่ทำให้เกิดความเดือดร้อนในชุมชนและสังคม การสร้างครอบครัวดีมีคุณธรรม โดยหัวหน้าครอบครัวเป็นแบบอย่างที่ดี อบรมให้คนในครอบครัวเจริญงอกงามด้วยคุณธรรม ประกอบสัมมาอาชีพ ด้านปัญหาสังคมโดยรวม เป็นคุณลักษณะที่สำคัญของชุมชนดีมีคุณธรรม คือ คนในชุมชนเป็นสมาชิกที่ดีมีศีลธรรม มีผู้นำ/ผู้ปกครองที่ดีชุมชนพึ่งตนเองได้ร่วมกันแก้ไขปัญหามีองค์กรเครือข่ายที่เข้มแข็ง การใช้ธรรมเพื่อส่งเสริมความสามัคคี สำหรับการเสริมสร้างความ สามัคคี ความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคมอันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติความมั่นคงและความ เจริญก้าวหน้าทั้งทั้งหลายทั้งปวง ประสานสัมพันธไมตรี เป็นธรรมเป็นที่ตั้งแห่งความ ระลึกถึงกัน เป็นการกระทำทางกายที่ประกอบด้วยเมตตา การให้การอนุเคราะห์ช่วยเหลือและเอื้อเฟื้อต่อผู้อื่น ไม่รังแกทำร้ายผู้อื่น ไม่พูดให้ร้ายผู้อื่นทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนการพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักสาราณียธรรมรูปแบบแนวทางการพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่ตามหลักสาราณียธรรมจะสามารถพัฒนาบุคลากรในการปฏิบัติได้ในท้ายที่สุด เป็นหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคมนั้นๆ อันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติ ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายทั้งปวง โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคม

เอกสารอ้างอิง

กัญญา รุ่งทองใบสุรีย์.“สภาพปัญหาความขัดแย้งในชุมชนและรูปแบบที่ใช้ในการจัดการปัญหาจังหวัดปทุมธานี”. **รายงานวิจัย**.ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี, ๒๕๕๖.

นพ ศรีบุญนาค. **พฤติกรรมองค์การ.** กรุงเทพมหานคร:สูตรไพศาล, ๒๕๔๕.

นิธิตา สิริพงศ์ทักษิณ.“ความขัดแย้งระหว่างชุมชนท้องถิ่นกับหน่วยงานรัฐในการใช้ที่ดินสาธารณประโยชน์ทุ่งสระ จังหวัดพัทลุง”.**รายงานวิจัย**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๗.

บรรพต ต้นธีระวงศ์. **เอกสารคำบรรยายการเจรจาไกล่เกลี่ยระงับความขัดแย้งในระบบการแพทย์และสาธารณสุขทางเลือกใหม่ที่ท้าทายในโลกยุคปัจจุบัน.** กรุงเทพมหานคร: ม.ป.ท, ๒๕๔๗.

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. **จิตวิทยาการบริหารงานบุคคล**. กรุงเทพมหานคร: พิมพ์ดีด, ๒๕๔๔.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒**. กรุงเทพมหานคร: นานมี บุ๊คส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๔๖.

วันชัย วัฒนศัพท์. **ความขัดแย้ง: หลักการและเครื่องมือแก้ปัญหา**, พิมพ์ครั้งที่ ๒. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๗.

สุพรรณี เกสรินทร์. **บทบาทกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการจัดการปัญหาความขัดแย้งในชุมชนอำเภอทุ่งสงจังหวัดนครศรีธรรมราช**.[ออนไลน์].แหล่งข้อมูล http://www.hu.ac.th/Symposium๒๐๑๔/ proceedings/data/๓๕๐๑/๓๕๐๑-๔.pdf [๖ มกราคม ๒๕๖๓].

อุสมาน ซาและอับดุลเลาะ ยูโซะ. “ความคิดเห็นของประชาชนต่อบทบาทผู้นำฝ่ายปกครองในเขตอำเภอเมืองยะลา จังหวัดยะลา”.**บทความวิชาการ**.ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๑. มกราคม – มิถุนายน ๒๔๔๙.

Mary Parker Follet. **Dynamic Administration.** New jersey: Clifton, 1997.

แนวความคิดวิภาษวิธีกับพระพุทธศาสนา

DIALECTICAL CONCEPTS AND BUDDHISM

กฤช เพิ่มทันจิตต์*

Grit Permtanjit

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อแสดงความสัมพันธ์ระหว่างแนวความคิดวิภาษวิธีกับพระพุทธศาสนาโดยการนำเสนอคำอธิบายวิภาษวิธีในฐานะกระบวนการและหลักการทั่วไป แนวคิดนี้เกิดขึ้นในยุคอักษะเมื่อราว ๒,๕๐๐ปีที่แล้วค้นพบได้ในผลงานของศาสดาและนักปรัชญาหลายคน โดยเฉพาะพระศรีศากยมุนีพุทธเจ้า บทความนี้จึงแสดงความเป็นวิภาษวิธีที่ปรากฏอยู่ในโลกธรรมและการแสวงหาความรู้ของเจ้าชายสิทธัตถะจนได้ตรัสรู้เป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

คำสำคัญ: แนวความคิดวิภาษวิธี, ยุคอักษะ, โลกธรรม, ตรัสรู้, พระสัมมาสัมพุทธเจ้า

Abstract

This article aims to show the relationship between dialectical concepts and Buddhism by presenting dialectical explanations as a process and general principle . Dialectic has its philosophical roots about ๒,๕๐๐ years ago in the Axial Age which could be found in the works of prophets and philosophers , especially Shakyamuni Buddha. This article, therefore , shows dialectic that appears in Loka-dhamma or worldly conditions and the pursuit of truth of Prince Siddhartha until becoming enlightened as the Lord Buddha.

Keywords: Dialectical Concepts, Axial Age, Loka-Dhamma, Enlightenment, The Lord Buddha

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บทนำ

เมื่อมีการกล่าวถึงวิภาษวิธีมักเป็นที่เข้าใจกันว่าเป็นประดิษฐ์กรรมของเฮเกิล (G.W.F.Hegel) นักปรัชญาจิตนิยมชาวเยอรมัน (๑๗๗๐-๑๘๓๑) แต่หลังจากได้ศึกษาหลักพุทธธรรมแล้ว จึงตระหนักว่าพระพุทธเจ้าทรงเป็นนักวิภาษวิธี ซึ่งได้ศึกษาวิเคราะห์และบันทึกไว้ในหนังสือเล่มหนึ่ง[๑] ต่อมาผู้เขียนได้รับมอบหมายให้เป็นผู้รับผิดชอบวิชาพุทธปรัชญาแห่งศาสตร์ หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตสาขาวิชารัฐประศาสนาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัยปีการศึกษา ๒๕๖๒ จึงได้พบความเชื่อมโยงระหว่างความคิดแนววิภาษวิธี กับพระพุทธศาสนา[๒] และพระพุทธปรัชญาแห่งศาสตร์ที่มุ่งให้พระพุทธศาสนาเปลี่ยนแปลงวิทยาศาสตร์ให้เป็นทางสายกลาง ซึ่งเป็นการยืนยันว่า ข้อสังเกตของผู้เขียนข้างต้นมิได้เป็นการคาดคะเนแต่ประการใด จึงประสงค์ที่จะนำเสนอคำอธิบายตามวัตถุประสงค์ดังนี้ ๑) วิภาษวิธีคืออะไร ๒)ประวัติความเป็นมาของแนวความคิดวิภาษวิธี และ ๓) วิภาษวิธีพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา

วิภาษวิธีคืออะไร

วิภาษวิธีในความหมายทั่วไป คือ วิธีการค้นพบสิ่งที่เป็นจริง โดยพิจารณาจากทฤษฎีตรงกันข้าม[๓] เมื่อพิจารณาวิภาษวิธีในฐานะวิธีการ จึงเป็นพื้นฐานของวาทกรรมหรือการอภิปรายระหว่างผู้มีความเห็นหรือมุมมองแตกต่างกันแต่ปรารถนาที่จะสร้างความจริงผ่านการโต้แย้งที่มีเหตุผล ภายใต้ลัทธิเฮเกิลนิยม[๔] วิภาษวิธีมีความหมายถึงความขัดแย้งระหว่างความคิดซึ่งทำหน้าที่เป็นตัวกำหนดปัจจัยในความสัมพันธ์ตามความคิดเหล่านั้น เฮเกิลได้พิจารณาวิภาษวิธีในฐานะที่เป็นกระบวนการ ๓ ขั้นตอน คือ หนึ่งบทเสนอความคิด(thesis) (หรือบททำความ

---

[๑] กฤช เพิ่ม ทันจิตต์, **นโยบายศาสตร์ การบริหารในภูมิทัศน์ การแข่งขันใหม่กระบวนทัศน์และหลักการบริหารวิถีพุทธ,เสนอต่อคณะกรรมการบริหารเงินทุนคณะรัฐประศาสนศาสตร์**, (สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ กันยายน ๒๕๕๘).

[๒]พระธรรมปิฎก, (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)** (กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย ๒๕๔๖), หน้า.๗๓๒

[๓] ประชาไท, **วิภาษวิธีของการ “อยู่ไม่เป็น” ในการสร้างประเทศไทย,** (ออนไลน์) ที่มา https://prachatai.com/journal/2019/11/85372 (๑๘ มีนาคม ๒๕๖๓)

[๔] วิกิพีเดีย สารนุกรรมเสรี, **ลัทธิมากซ์,** (ออนไลน์). ที่มา: https://th.wikipedia.org/wiki/ลัทธิมากซ์ (๑๘ มีนาคม ๒๕๖๓)

เข้าใจความคิดเดิม-ผู้เขียน) สองบทโต้แย้งหรือบทปฏิเสธ (Antithesis) และสามบทสังเคราะห์ (synthesis) หรือบทสรุปของถ้อยแถลงที่ได้ขจัดข้อขัดแย้งของสอง ขั้นตอนแรก ส่วนวัตถุนิยมวิภาษวิธีเป็นทฤษฎีหรือชุดของทฤษฎีสร้างขึ้นมาโดย คาร์ล มารก์และฟรีดริก แองเกิลส์ ดัดแปลงจากวิภาษวิธีของเฮเกิล ให้เป็นข้อโต้แย้งกับลัทธิวัตถุนิยมแบบดั้งเดิม

ส่วนหลักการทั่วไปของวิภาษวิธี คือวิธีการโต้แย้งทางปรัชญาที่ เฮเกิลใช้ในคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ เรียกว่าความเป็นเอกภาพของสิ่งหรือพลังที่อยู่ตรงข้าม[๖] เป็นหลักการสำคัญของลัทธิวัตถุนิยมวิภาษที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงโดยอาศัยความขัดแย้งกันของสิ่งหรือพลังที่อยู่ตรงกันข้ามซึ่งขึ้นอยู่กับการดำรงอยู่ร่วมกันของเงื่อนไขอย่างน้อย ๒ ประการซึ่งอยู่ตรงกันข้าม แต่ต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกันภายในบริบทของความตึงเครียดจนถึงสภาวะหนึ่งที่สุกงอมในเชิงปริมาณแล้ว ก็จะนำก็ไปสู่การเกิดสถานการณ์ใหม่ที่มีคุณภาพที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม

ประวัติความเป็นมาของแนวคิดวิภาษวิธี

การแสวงหาความรู้แนววิภาษมีประวัติศาสตร์อันยาวนาน ในเอเชียความคิดที่ว่า ทุกสิ่งเป็นผลผลิตของสิ่งที่ตรงกันข้าม อาทิ หยิน หยาง หรือทุกสิ่งดำรงอยู่อย่างแยกจากกันไม่ได้ และเป็นสิ่งตรงกันข้ามที่ขัดแย้งกันย้อนกลับไปที่จีนราว ๓,๐๐๐ปี[๕] เมื่อราว ๒,๕๐๐ ที่แล้ว เล่าจื้อสร้างลัทธิเต๋าขึ้นมาบนพื้นฐานของหยินและหยาง ในห้วงเวลาเดียวกันในสมัยกรีกโบราณ ฮีราคลิตุส (๕๓๕–๔๗๕ B.C.) มีความคิดว่า ความเปลี่ยนแปลงทั้งหมดเกิดจากการต่อสู้ของสิ่งที่ตรงกันข้ามกัน ชาวแอซแทค (๑๓๐๐–๑๕๒๑) เชื่อว่าโลกนี้ทำจากสิ่งที่ตรงกันข้าม อริสทอทเทิล เปรียบเทียบวิภาษวิธีกับวาทศิลป์หรือศิลปะในการพูดจูงใจคน โดยกล่าวว่าวิภาษวิธีจัดการกับการแสวงหาความจริงอย่างตรงไปตรงมา ด้วยเหตุผลที่ไม่อาจรู้ได้ ความคิดเกี่ยวกับทุกสิ่งเกิดขึ้นจากสิ่งที่ตรงกันข้ามได้หายจากโลกตะวันตกราว๒,๐๐๐ปี จนกระทั่งคานท์ (Emmanuel Kant , ๑๗๒๔–๑๘๐๔) และเฮเกิลได้ฟื้นฟูความคิดแนววิภาษวิธีกลับสู่สภาพเดิมในยุคสมัยที่การปฏิวัติอุตสาหกรรมกำลังเริ่มต้น[๖] เมื่อได้พินิจพิเคราะห์ข้อมูลข้างต้น พบว่า นักวิชาการดังกล่าวขาด

---

[๕] วิดิพีเดีย สารานุกรมเสรี,**วิภาษวิธี,** (ออนไลน์), ที่มา:https://th.wikipedia.org/wiki/ประวัติความเป็นมาของแนวคิดวิภาษวิธี (๒๕ มีนาคม ๒๕๖๓)

[๖] Yin and Yamg, **Anciont Historg Eneyclopedia,** (online), from: www.ancient.ew (16 March 2020)

การนำเสนอรายละเอียดของผู้ได้ค้นพบและประยุกต์ใช้วิภาษวิธี ดังความที่ผู้เขียนได้นำเสนอในปี พ.ศ.๒๕๕๘ ว่า ตรรกะวิภาษวิธีมีรากฐานทางศาสนาและปรัชญามาเป็นเวลากว่า ๒,๕๐๐ปี จอห์น พี คลาร์ก (John P.Clark) ได้ยืนยันว่า วิภาษวิธีเกิดขึ้นในยุคอักษะ (Axial Age) ค้นพบได้ในผลงานของศาสดาและนักปรัชญาทั้งหลายโดยเฉพาะพระศรีศากยมุนีพุทธเจ้า(๕๖๓–๔๘๓ B.C.) ฮีราคลิตุส(๕๓๕–๔๗๕ B.C.) และเล่าจื้อ (๔๐๐ B.C.)

วิภาษวิธีกับพระพุทธเจ้าและพระพุทธศาสนา

ในการเตรียมการบรรยายวิชาพุทธปรัชญาแห่งศาสตร์ผู้เขียนได้ค้นพบข้อความที่กล่าวถึงวิภาษวิธีในหนังสือพุทธธรรมของพระธรรมปิฎกในย่อหน้าสุดท้ายของบันทึกพิเศษท้ายบทที่ ๑๘[๑๒] แสดงถึงความเชื่อมโยงของวิภาษวิธี กับ พระพุทธเจ้ากฎไตรลักษณ์กับปฏิจจาสมุปบาท และวิภัชชวิธีโดยตรง บทเสนอนี้จึงยืนยันความเข้าใจของผู้เขียนว่า พระพุทธเจ้าทรง เป็นนักวิภาษวิธีทั้งที่ปรากฏในกระบวนการแสวงหาความรู้และความจริง และหลักธรรมของพระองค์ดังคำอธิบาย ๒ ประการต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง หลักธรรมที่สะท้อนความเป็นวิภาษวิธีคือโลกธรรมทั้งแปด ซึ่งเป็นธรรมที่แสดงความธรรมดาของโลก ความเป็นไปตามคติธรรมซึ่งหมุนเวียนมาหาสัตว์โลกและสัตว์โลกก็หมุนเวียนตามมันไป แสดงว่าในชีวิตของมนุษย์มีความเป็นเอกภาพของสิ่งที่อยู่ตรงกันข้ามดำรงอยู่

ประการที่สอง กระบวนการแสวงหาความรู้และความจริงของเจ้าชายสิทธัตถะ นับตั้งแต่ทรงเสวยโลกียสุขจนตรัสรู้เป็นสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าคือ กระบวนการวิภาษวิธีอันประกอบด้วย ๓ ขั้นตอนดังที่กล่าวมาแล้วซึ่งเฮเกิลเพิ่งค้นพบราว ๒๐๐ ปีที่แล้ว กระบวนการนี้พระองค์ต้องผ่านข้อปฏิบัติหรือการดำเนินชีวิตเป็นที่เอียงสุดหรืออันตา คือ กามสุขัลลิกานุโยค และอัตตกิลมนุโยค ผิดพลาดไปจากทางอันถูกต้องคือ มัชฌิมาปฏิปทาหรือ ทางสายกลาง ซึ่งเป็นข้อปฏิบัติอันพอดีที่จะนำไปสู่จุดหมายแห่งความหลุดพ้น เป็นอิสระ ดับทุกข์ในที่สุด[๗]

---

[๗] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑๖ – ๗.

บทสรุป

บทความนี้ได้นำเสนอประเด็นสำคัญที่ว่าด้วยแนวความคิดวิภาษวิธีกับพระพุทธศาสนา นอกจากทำให้ทราบว่า พระพุทธเจ้าทรงเป็นนักวิภาษวิธีที่สำคัญยิ่ง การปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวทำให้พระองค์ทรงสามารถตรัสรู้ กรณีเช่นนี้แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของแนวคิดวิภาษวิธี ที่น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาประยุกต์ใช้ในการวิจัยและในการแสวงหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆรอบด้านทุกมิติ และทับถมทวีคูณขึ้นตามกาลเวลาในปัจจุบันให้สำเร็จลุล่วง อย่างมีประสิทธิภาพ ประสิทธิผลและความเท่าเทียมกัน

เอกสารอ้างอิง

กฤช เพิ่ม ทันจิตต์. **นโยบายศาสตร์ การบริหารในภูมิทัศน์ การแข่งขันใหม่กระบวนทัศน์และหลักการบริหารวิถีพุทธ.เสนอต่อคณะกรรมการบริหารเงินทุนคณะรัฐประศาสนศาสตร์**. สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์,๒๕๕๘.

ประชาไท. **วิภาษวิธีของการ “อยู่ไม่เป็น” ในการสร้างประเทศไทย.** (ออนไลน์) ที่มา https://prachatai.com/journal/2019/11/85372, ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๓.

พระธรรมปิฎก. (ป.อ.ปยุตฺโต). **พุทธธรรม (ฉบับปรับปรุงและขยายความ)** กรุงเทพฯ:โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จันทร์เพ็ญ,๒๕๕๐)

พีเดีย สารานุกรมเสรี.**วิภาษวิธี.** (ออนไลน์). ที่มา:https://th.wikipedia.org/wiki/ประวัติความเป็นมาของแนวคิดวิภาษวิธี,๒๕ มีนาคม ๒๕๖๓.

วิกิพีเดีย สารนุกรรมเสรี. **ลัทธิมากซ์.** (ออนไลน์). ที่มา: https://th.wikipedia.org/wiki/ลัทธิมากซ์,๑๘ มีนาคม ๒๕๖๓.

Yin and Yamg. **Anciont Historg Eneyclopedia.** (online) from: www.ancient.ew,16 March 2020.

พระพุทธศาสนาในมุมมองทางการเมือง

BUDDHISM AND POLITICS

อนุภูมิ โซวเกษม*
Anuphum Sowkasem

บทคัดย่อ

พระพุทธศาสนากับการเมืองได้ถูกยกขึ้นมาเป็นหัวข้อที่มีการวิพากษ์วิจารณ์กัน และตีความกันในหลากหลายมุมมอง ซึ่งทำให้ประชาชนเกิดความไขว้เขวสงสัยว่า พระพุทธศาสนาเป็นการเมืองหรือไม่ หรือพระพุทธศาสนาเป็นเพียงศาสนาที่ประชาชนเคารพนับถือเท่านั้น ยิ่งกว่านั้นนักวิจารณ์บางคนยังได้กล่าวถึงพระพุทธศาสนาว่า เป็นระบบคอมมิวนิสต์ พระพุทธศาสนาเป็นระบบทุนนิยมบ้าง และพระพุทธศาสนาเป็นระบบประชาธิปไตยบ้าง ดังนั้น ควรจะมีการพิจารณาในแง่มุมต่างๆ เกี่ยวกับพระพุทธศาสนากับการเมือง เพื่อให้เกิดความเข้าใจและมีมุมมองที่ถูกต้อง เนื่องจากมีผู้พยายามที่จะผสมผสานพระพุทธศาสนากับการเมือง และนำพระพุทธศาสนามาใช้ในการนำพาเข้าสู่วังวนทางการเมือง ก่อนที่จะวิเคราะห์พระพุทธศาสนากับการมองมุมมองทางการเมือง ควรจะศึกษาคำจำกัดความ ความหมายของพระพุทธศาสนากับการเมืองว่า พระพุทธศาสนาคืออะไร การเมืองคืออะไร มีขอบเขตแค่ไหน เพื่อจะได้ทราบความแตกต่างระหว่างศาสนากับการเมือง ที่แท้จริง

คำสำคัญ: พระพุทธศาสนา, การเมือง, ทุนนิยม

Abstract

Buddhism and Politics are raised and interpreted in many issues. These issues made people confused about Buddhism. Buddhism is politics or religion only. More – over, some commentators have interpreted Buddhism as communism , capitalism and democracy system.Therefore, we should consider in various Buddhism view point about politics because someone brings Buddhism into

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

politics. In order to understand correctly , we should study the definition of both Buddhism and Politics.

Keywords: Buddhistm, Politics, Capitalism

บทนำ

ในที่นี้ พระพุทธศาสนา หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้าของพระพุทธเจ้า อย่างกว้าง ในบัดนี้ หมายถึงความเชื่อถือ การประพฤติปฏิบัติ และกิจการทั้งหมดของหมู่ชน (กล่าวว่าตนนับถือพระพุทธศาสนา[๑]

ส่วนการเมืองนั้น มีผู้นิยามไว้หลายอย่าง ซึ่งจะขอนำคำนิยามของนักวิชาการที่ชื่อ เดวิด อิสตัน (David Easton) ได้นิยามไว้ว่า การเมือง คือ การศึกษาถึงการจำแนกอำนาจของค่านิยมในสังคม (The study of the authoritative allocation of values for a society) คำจำกัดความนี้ แตกต่างจากคำจำกัดความอื่นๆ ความหมายของแนวความคิดนี้มี ๓ ประการนี้ คือ นโยบาย (policy) อำนาจ (authority) และสังคม (society)[๒]

เดวิด เฮลด์ (David Held) ให้ความหมายการเมืองในแนวทางนี้แตกต่างกันคือ การเมืองเป็นกิจกรรมภาคปฏิบัติเกี่ยวกับการอภิปรายและการต่อสู้เกี่ยวกับองค์กรของสิ่งที่เป็นไปได้ของมนุษย์ และในความรู้สึกนี้ การเมืองสามารถที่จะถูกปฏิบัติในฐานะการศึกษาเรื่องอำนาจ แนวความคิดเกี่ยวกับอำนาจ มีความสัมพันธ์กับความสามารถของตัวแทนสังคม และสถาบันทั้งหลาย (Ibid, ๓)

อีกความหมายหนึ่งของการเมือง คือ การศึกษาเกี่ยวกับกิจกรรมทั้งหลายของความร่วมมือ (cooperation) การเจรจา (negotiation) และการต่อสู้เกี่ยวกับการใช้ การผลิต และการจำแนกทรัพยากร ทั้งหลาย

---

[๑] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพฯ. บริษัทธนชัชการพิมพ์จำกัด,๒๕๕๓.

[๒] P.G. Das. **Modern political theory (Second Edition) (New Delhi) New Central Book Agency (P) LTD.** Venerable k. Sri Dhammananda Maha Therawhat Buddhists Belive. 2006.

แนวทางพระพุทธศาสนากับการเมือง

Venerable K. Sri Dhammananda Maha Thera ได้กล่าวว่า พระพุทธเจ้ามาจากชนชั้นนักรบ และโดยธรรมชาติจะต้องมีการสมาคมกับกษัตริย์ทั้งหลาย เจ้าชายและปุโรหิตอยู่แล้ว แต่พระองค์ก็ไม่ทรงใช้อำนาจเพื่อสร้างอิทธิพลจากอำนาจทางการเมือง เพื่อนำเอาคำสอนของพระองค์ไปใช้ในทางอำนาจทางการเมืองในปัจจุบัน มี ผู้ที่จะพยายามนำเอาศาสนามาผสมผสานกับการเมือง หลักเกณฑ์ของศาสนาคือ ศีลธรรม ความบริสุทธิ์ ความศรัทธา ขณะที่หลักการของการเมืองคือ อำนาจ (power) ในช่วงของประวัติศาสตร์ ศาสนามักถูกนำไปใช้เพื่อสร้างความชอบธรรมให้กับบุคคลที่อยู่ในอำนาจ และการใช้อำนาจ ศาสนาจึงถูกใช้เพื่อสนับสนุนสงคราม และเพื่อพิชิตโลก การประหัตประหาร ความโหดร้าย การปฏิวัติ (revolution) การทำลายล้างงานศิลปะและวัฒนธรรม พลังของพระพุทธธรรมไม่ได้ถูกนำไปเพื่อสร้างสถาบันทางการเมืองใหม่ และสร้างการดำเนินการทางเมือง (political arrangements) โดยพื้นฐาน หลักพุทธธรรมแสวงหาแนวทางเพื่อแก้ปัญหาสังคม โดยปฏิรูปปัจเจกบุคคลผ่านทางสังคมซึ่งถูกให้นำทางในเรื่องมนุษย์นิยมที่ยิ่งใหญ่ ปรับปรุงสวัสดิการสมาชิก และแบ่งปันทรัพยากรที่เท่าเทียมให้มาก

แนวทางพุทธศาสนาต่ออำนาจการเมือง คือ ด้านการมีศีลธรรม (Moralization) และการใช้อำนาจสาธารณะอย่างรับผิดชอบ พระพุทธเจ้าทรงสอนการไม่เบียดเบียน และสันติภาพเป็นคำสอนที่สากล และไม่ทรงยอมรับความรุนแรง หรือการทำลายชีวิต และทรงประกาศว่า ไม่มีสิ่งเช่นนั้น เป็นสงครามที่ยุติธรรม (justice war) บุคคลผู้ชนะย่อยก่อเวร ผู้แพ้ย่อมอยู่เป็นทุกข์ บุคคลผู้สงบ สละเสียซึ่งความชนะและความพ่ายแพ้เสียได้ย่อมอยู่เป็นสุข[๓]

พระพุทธเจ้าไม่ใช่เพียงแต่สอนในเรื่องความไม่รุนแรง (Non-violence) และสันติภาพ (peace) เท่านั้น พระองค์ยังเสด็จไปทรงห้ามทัพของพระญาติทั้งสองฝ่าย ได้แก่ฝ่ายศากยากับฝ่ายโลกิยะที่เปิดศึกรบกัน เพื่อแย่งชิงแม่น้ำโรหิณี เพื่อป้องกันระเบิดศึกสงครามระหว่างทั้งสองฝ่าย จนพระญาติทั้งสองฝ่ายสงบศึกกัน โดยที่ไม่เสียเลือดเนื้อ ตกลงกันได้ในทางสันติ เมื่อตกลงกันได้แล้ว ยังได้เห็นคุณของพระพุทธองค์จึงตกลงกันให้พวกเจ้าชายทั้งลายที่จะมารบกันนั้น มาบวชกับพระพุทธองค์ทั้งหมดรวมถึง ๕๐๐ พระองค์ด้วยกัน[๔]

---

[๓] (ขุ.ธ.สุตฺต. ๒๕/๔๒/๒๕)

[๔] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. (กรุงเทพฯ. บริษัทธนชัชการพิมพ์จำกัด,๒๕๕๓)

พระพุทธศาสนากับลัทธิคอมมิวนิสต์

นักวิจารณ์หลายคนได้เคยกล่าวว่า พระพุทธศาสนามีลักษณะคล้ายๆกับลัทธิคอมมิวนิสต์ ซึ่งหากเราพิจารณาแล้ว อาจทำให้เกิดความเชื่อเช่นนั้นได้ ก่อนที่จะลงความเห็นปักใจเชื่อเช่นนั้น ควรจะได้วิเคราะห์ว่า ลัทธิคอมมิวนิสต์คืออะไร มีลักษณะเป็นเช่นไร เพื่อจะได้เกิดความชัดเจนในเรื่องดังกล่าว ลัทธิคอมมิวนิสต์ เป็นทฤษฎีที่มาร์กซ์ (Marx) เป็นผู้คิดค้นและนำเสนอเป็นคนแรก และได้มีการนำไปใช้ และตีความ ให้สอดคล้องกับบริบทของแต่ละสังคม ซึ่งก่อให้เกิดการตีความที่แตกต่างกัน ศาสตราจารย์ ชาร์ล กาดู ได้อธิบายว่า ทฤษฎีมาร์กซิสต์เกี่ยวกับรัฐ โดยให้แนวความคิดหลักๆ ซึ่งกระตุ้นทฤษฎีว่าด้วยการจัดองค์กรทางการเมือง และทางรัฐธรรมนูญของ รัฐมาร์กซิสต์ ซึ่งมีขั้นตอนดังนี้คือ[๕]

๑. แนวความคิดของการต่อสู้ของชนชั้นกรรมาชีพ เป็นจุดเริ่มต้นของทุกการวิเคราะห์ของสังคม

๒. เผด็จการของชนชั้นกรรมาชีพ เป็นเงื่อนไขขั้นต้นของการปฏิวัติ และการยึดอำนาจโดยชนชั้นซึ่งถูกกดขี่ จากชนชั้นที่เป็นผู้กดขี่ และเป็นขั้นตอนของการเตรียมการไปสู่สังคมนิยม ก่อนที่จะเป็นสังคมนิยมคอมมิวนิสต์อย่างแท้จริง

๓. การเสื่อมสลายของรัฐ คือรัฐหมดความจำเป็น และสลายตัวไปเองแต่ในเบื้องต้นจำเป็นที่จะต้องมีรัฐ แต่จะต้องทำทุกสิ่งทุกอย่าง เพื่อให้มีวิวัฒนาการแบบค่อยเป็นค่อยไป ด้านระบบเศรษฐกิจและสังคม ระบบที่เป็นการแทนที่ระบบทุนนิยมซื่อใช้กฎของผลกำไรส่วนตัว ซึ่งเป็นการแสดงประโยชน์จากมนุษย์โดยมนุษย์ ระบบเศรษฐกิจสังคม (ตามความหมายของลัทธิมาร์กซิสต์) คือ การที่ ประชาคมของผู้ใช้แรงงานเข้ายึดครองเครื่องมือในการผลิต และการล้มเลิกกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินส่วนตัว ตลอดจนสิทธิ์อื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่อง (เช่นสิทธิในการรับมรดก) ต่อเมื่อชนชั้นนายทุน ซึ่งเป็นเจ้าของเครื่องมือ ทางเศรษฐกิจแต่เพียงผู้เดียวได้หมดสิ้นไปแล้ว จึงจะคิดถึงความเป็นไปได้ในการแบ่งปันทรัพย์สินกันอย่างเป็นธรรม

ดร.อัมเบ็ดการ์ ได้กล่าวถึงเรื่องพุทธศาสนากับลัทธิคอมมิวนิสต์ในการประชุมใหญ่ขององค์การพุทธศาสนิกสัมพันธ์แห่งโลกที่นครกาฐมาณฑุ ประเทศเนปาล เมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๙ ไว้ว่า พระพุทธเจ้าได้ตรัสรู้อะไรไว้บ้างเกี่ยวกับจุดสำคัญที่ คาร์ล มาร์กซ์พูดถึง ซึ่งเริ่มต้นลัทธิด้วยหลักการ เผาผลาญผลประโยชน์ ไปจากคนจน ข้อนี้พระพุทธเจ้าตรัสว่าอย่างไร และพระองค์

---

[๕] ชาญชัย แสวงศักดิ์, **กฎหมายรัฐธรรมนูญ แนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชนจำกัด,๒๕๕๙).

ทรงเริ่มต้นคำสอนของพระองค์อย่างไร อะไรคือรากฐานสำคัญที่พระพุทธองค์ได้ทรงสร้างขึ้นมารองรับโครงสร้างศาสนาของพระองค์ พระองค์ตรัสว่ามีแต่ความทุกข์ในโลกนี้ พระพุทธองค์มิได้ใช้คำว่า การพร่าผลาญประโยชน์ แต่พระองค์ก็วางรากฐานศาสนาของพระองค์บนสิ่งที่เรียกว่าทุกข์ และทุกข์ได้ถูกตีความในหลายความหมาย เช่น การเกิด การเวียนว่ายตายเกิดของชีวิต เป็นความทุกข์ ซึ่ง ดร.อัมเบ็ดการ์ ไม่เห็นด้วยในการตีความแบบนี้ โดยกล่าวว่า มีหลายแห่งที่พระพุทธองค์ตรัสว่า ความทุกข์ก็คือความยากจน เพราะเหตุนั้นเกี่ยวกับหลักการพื้นฐานนี้ พระพุทธศาสนากับลัทธิคอมมิวนิสต์ ก็จะไม่มีความแตกต่างกันนัก ในเรื่องเกี่ยวกับความยากจนนี้ ซึ่ง ดร. อัมเบ็ดการ์ กล่าวว่ามีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันบางอย่างระหว่างคำสอนของพระพุทธเจ้ากับลัทธิคาร์ล มาร์กซ์ ต่อไป ขอให้เราหันมาดูพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนาบ้าง และสำรวจดูพระวินัยอันเป็นกฎเกณฑ์การดำรงชีวิตที่พระพุทธเจ้าบัญญัติไว้สำหรับพระภิกษุ เช่น พระพุทธเจ้าตรัสว่าภิกษุ ไม่ควรมีสมบัติส่วนตัว พระพุทธองค์ทรงอนุโลมให้มีได้เพียงบริขาร ๗ อย่าง เรื่องนี้เราหาได้ในพระพุทธศาสนา

ส่วนมรรควิธีที่คอมมิวนิสต์ยอมรับมาใช้ นำมาซึ่งความเป็นคอมมิวนิสต์เป็นปัญหาที่สำคัญ ซึ่ง ดร.อัมเบ็ดการ์ กล่าวและหมายถึง การยอมรับความทุกข์ และล้มเลิกการมีสมบัติส่วนตัว ก็คือการเบียดเบียน และการเข่นฆ่าผู้ไม่เห็นด้วย นี้คือเส้นแบ่งพื้นฐานที่แตกต่างระหว่างพุทธเจ้ากับคาร์ล มาร์กซ์ วิธีการของพระพุทธองค์ในการชักชวนมายอมรับหลักการของพระองค์นั้น คือเรื่องศีลธรรม และความเมตตา กรุณา นอกจากนี้ พระพุทธเจ้าไม่ทรงยินยอมให้ใช้ความรุนแรง แต่คอมมิวนิสต์ใช้ความรุนแรงและไม่ต้องสงสัยว่า (ทำไม) คอมมิวนิสต์จึงได้รับผลสำเร็จเร็วมาก[๖]

พระพุทธศาสนากับระบอบประชาธิปไตย

พระพุทธศาสนาเป็นประชาธิปไตยและไม่เป็นประชาธิปไตยซึ่งแท้จริงแล้วพระพุทธศาสนาเป็นลักษณะแบบไหนดังนั้นควรจะมีการวิเคราะห์ความคิดเห็นตามที่นักวิจารณ์แสดงความคิดเห็นในมุมมองที่ว่าพระพุทธศาสนาเป็นประชาธิปไตยนั้นอาจจะมองในเรื่องระบบการปกครองสงฆ์ซึ่งมีลักษณะที่เป็นประชาธิปไตยซึ่งดรเอ็มเบดการ์ กล่าวว่า มิใช่ว่าอินเดียไม่เคยทราบเรื่องของสภา การศึกษาเรื่องพระสงฆ์ในพระพุทธศาสนา มิใช่มีแต่เพียง สภาเท่านั้น เพราะ

---

[๖] สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ วัดสระเกศ, **มหาบุรุษผู้นำพุทธศาสนากลับคืนสู่มาตุภูมิ,** (ออนไลน์), ที่มา: http://www.bloggang.com/m/mainblog.php?id=inthedark&month=31-07-2007&group=22&gblog=15,(๓๐ มีนาคม ๒๕๖๓).

เรื่องสงฆ์ก็มิใช่อื่นจากสภา แต่สงฆ์เองทราบและมีการรักษากฎระเบียบของกระบวนการทาง(รัฐ)สภาด้วย พระสงฆ์ได้ปกครองกันโดยเคารพระดับอาวุโส เรียงลำดับที่นั่ง มียื่นญัตติ ลงมตินับองค์ประชุม การรวบรวมเสียงส่วนใหญ่ การนับคะแนนเสียง การออกเสียงเลือกตั้ง การตั้งญัตติ ตรวจสอบ การออกกฎระเบียบ และการตัดสินอธิกรณ์ เป็นต้น กฎระเบียบของกระบวนการทางรัฐสภาเหล่านี้พระพุทธองค์ทรงใช้ควบคุมภิกษุสงฆ์ เวลามีสังฆสันนิบาต การประชุมพระพุทธองค์อาจจะทรงยืมมาจากกฎระเบียบของสภาบัญญัติกฎหมาย ซึ่งมีอยู่ในรัฐต่างๆในสมัยนั้นก็ได้ สาระสำคัญของพระพุทธศาสนานั้นตั้งอยู่บนฐานการปฏิบัติการ เพื่อเสรีภาพของบุคคล เสรีภาพทางเศรษฐกิจ เสรีภาพทางสังคม และเสรีภาพทางการเมืองพระพุทธเจ้าคือบุคคลผู้ชูประทีปแห่งประชาธิปไตย และเป็นผู้สนับสนุนอย่างจริงจังต่ออิสรภาพ สมภาพ และพาราดรภาพอย่างแท้จริง[๗]

ส่วนผู้ที่แสดงความคิดเห็นแย้งไม่เห็นด้วยว่า พระพุทธศาสนาเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ ซึ่งในที่นี้จะขอนำความเห็นแย้งในเรื่องที่เกี่ยวกับอำนาจ ทั้งสามฝ่ายในพระพุทธศาสนาคืออำนาจนิติบัญญัติ อำนาจบริหาร และอำนาจตุลาการว่ายังไม่เป็นประชาธิปไตย อย่างเช่นประเด็นเรื่องอำนาจนิติบัญญัติ ซึ่งเปรียบเทียบกับการบัญญัติพระธรรมวินัย ซึ่งศาสตราจารย์ปรีชา ช้างขวัญยืน แสดงทัศนะว่าพระพุทธองค์ทรงบัญญัติ พระวินัยเพื่อสังคมสงฆ์โดยเฉพาะและมีจุดมุ่งหมายโดยเฉพาะจะนำไปใช้เป็นกฎหมายของสังคมทั่วไปไม่ได้ แม้ว่าวิธีบัญญัติพระวินัยนั้น จะทรงทำอย่างเปิดเผยคือต่อหน้าสงฆ์ ต่อหน้าวัตถุ และบุคคลที่เป็นเหตุให้บัญญัติพระวินัย และบัญญัติด้วยความเป็นธรรม แต่ก็เป็นพุทธบัญญัติมิใช่สงฆ์บัญญัติ (เว้นแต่จะตีความว่าการบัญญัติต่อหน้าพระสงฆ์คือสงฆ์เป็นผู้บัญญัติ) ขณะเดียวกันก็ยอมรับว่า พระวินัยใช้กับพระภิกษุทุกรูป ทุกองค์เสมอกันทำให้เกิดความเสมอภาค ซึ่งเป็นลักษณะสำคัญอย่างหนึ่งของประชาธิปไตย

ด้านการบริหาร การใช้อำนาจบริหารตามลักษณะการปกครองสงฆ์ของพระพุทธเจ้าซึ่งศาสตราจารย์ปรีชาช้างขวัญยืน (อ้างแล้ว) เห็นว่าไม่เกี่ยวกับประชาธิปไตย แต่เป็นความตายตัวของธรรมะและการขยายตัวของพระพุทธศาสนาเป็นเหตุ ความตายตัวขอธรรมะทำให้เกิดความต้องการมติเอกฉันท์ ส่วนการของพระ พระพุทธศาสนาทำให้เกิดความจำเป็นที่สงฆ์จะต้องทำ

---

[๗] ไพรัช วรปาณิ,**หลักประชาธิปไตยกับพระพุทธศาสนา**, (ออนไลน์),https://www.matichon.co.th/columnists/news_1236574 (๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๓)

สังฆกรรม เนื่องจากพระพุทธองค์ มิได้เสด็จอยู่ในเวลานั้น และอาจเป็นความจำเป็นที่ทรงเล็งเห็นถึงอนาคตของพระพุทธศาสนาเมื่อพระองค์เสด็จดับขันธ์ปรินิพพานแล้ว (อ้างแล้ว)

อำนาจตุลาการ ในระบอบประชาธิปไตยจะมีอำนาจที่แยกออกมาจากฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายบริหาร ซึ่งจะเป็นการไม่ให้ฝ่ายบริหารมีอำนาจที่มากเกินไป ส่วนอำนาจตุลาการในทางพระพุทธศาสนา ซึ่งศาสตราจารย์ปรีชา ช้างขวัญยืน (อ้างแล้ว) กล่าวว่า มีลักษณะเป็นการรักษาระเบียบ และสังคมมากกว่าที่จะเน้นตัวบุคคล และทำพระให้เป็นเหมือนกันหมด แต่อำนาจตุลาการ ในฝ่ายโลกนั้น นอกจากจะเพื่อรักษาสังคมแล้ว ยังเป็นการคุ้มครองทุกคนด้วย[๕]

นอกจากนี้ ยังได้กล่าวอีกว่า ในเรื่องอำนาจตุลาการนั้น มักจะมีผู้อ้างวิธีระงับอธิกรณ์ว่าเหมือนกับศาล ซึ่งมีศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกา แต่การมีศาลแบบนี้ก็ไม่ใช่เครื่องแสดงว่าเป็นศาลแบบประชาธิปไตย ซึ่งมีความหมายเฉพาะต่างจากศาลในระบอบอื่นๆ ศาลในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชก็ดีระบอบเผด็จการก็ดี ระบอบคอมมิวนิสต์ก็ดี เป็นเพียงองค์กรหนึ่งของฝ่ายบริหาร และอยู่ภายใต้ของฝ่ายบริหาร ส่วนศาลในระบอบประชาธิปไตยเป็นส่วนหนึ่งของอำนาจตุลาการ (อ้างแล้ว)

พระพุทธศาสนากับประชาธิปไตยถูกมองไปคนละแบบในการตีความ ซึ่งมีทั้งผู้เห็นด้วยและไม่เห็นด้วย แต่เมื่อมองจากมุมมองทางศาสนาและการเมืองแล้ว พระพุทธศาสนาเป็นระบบศาสนา ยังคงมีความสัมพันธ์กันอย่างมากในสังคมในสังคมปัจจุบันเพราะได้ฝังรากหยั่งลึกทางด้านจิตใจ และการบำบัดรักษาจากมุมมองทางด้านพระพุทธศาสนาไม่ได้หยุดด้วยการเคลื่อนย้ายอาการป่วย แต่การทำงานอย่างเสมอภาค สนับสนุนประชาธิปไตย และมีความสัมพันธ์ทางด้านสังคม และระหว่างประเทศแบบบูรณาการ ดังนั้นพระพุทธศาสนากับประชาธิปไตยควรจะมองในด้าน ความสัมพันธ์และสนับสนุนการปกครองประชาธิปไตยมากกว่าการมองในด้านอำนาจการเมือง

บทสรุป

พระพุทธศาสนากับการเมืองที่นักวิจารณ์ได้กล่าวอ้างว่า พระพุทธศาสนาเป็นระบบคอมมิวนิสต์ เป็นประชาธิปไตย และเป็นระบบทุนนิยม ซึ่งแต่ละคนได้แสดงความคิดเห็น และแปลความหมาย ในแต่ละมุมมองตามทัศนะคติของตน แต่ถ้าเรามองในแง่มุมมองของศาสนา ซึ่งหลักของพุทธศาสนา คือศีลธรรม ความบริสุทธิ์ และความศรัทธา ขณะที่การเมืองคือการ

---

[๕] ปรีชาช้างขวัญยืน, **ทัศนะทางการเมืองของพระพุทธศาสนา**, (กรุงเทพฯ: สามัคคีสารจำกัด ,๒๕๔๐) หน้า ๙๔ – ๙๘.

แสวงหาอำนาจ แนวทางของพระพุทธศาสนาที่มีต่ออำนาจการเมืองคือการทำให้การเมืองมีศีลธรรม และมีความรับผิดชอบในการใช้อำนาจสาธารณะ (Public Power)

การที่นักวิชาการได้แสดงทัศนะที่แตกต่างกัน อาจจะเป็นการแสดงทรรศนะตามที่ตนเองเข้าใจ ตีความไปในพื้นความรู้ที่แต่ละคนมีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน และแนวทางของตน ซึ่งบางครั้งก็ตีความเกินเลยไปจนทำให้เกิดความสับสนได้ เมื่อพิจารณาโดยลักษณะทั่วๆไปแล้ว พระพุทธศาสนากับการเมืองจะต้องมีความสัมพันธ์กันในแง่ประวัติศาสตร์ และหลักธรรมที่นำมาใช้ในระบบการเมือง แต่พระพุทธศาสนามิได้เข้าไปแย่งชิงอำนาจทางการเมืองแต่อย่างใด คำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ใช่คำสอนที่ตั้งอยู่บนฐานของปรัชญาการเมืองและไม่เป็นคำสอนที่สนับสนุนมนุษย์ให้ติดอยู่กับโลกิยะแต่หากเป็นคำสอนที่กำหนดหนทางไปสู่พระนิพพานตามหลักของพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

ชาญชัย แสวงศักดิ์. **กฎหมายรัฐธรรมนูญ แนวคิดและประสบการณ์ของต่างประเทศ**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพฯ: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชนจำกัด,๒๕๕๙.

ปรีชาช้างขวัญยืน. **ทัศนะทางการเมืองของพระพุทธศาสนา**. กรุงเทพฯ: สามัคคีสารจำกัด ,๒๕๔๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพฯ. บริษัทธนชัชการพิมพ์จำกัด,๒๕๕๓.

ไพรัช วรปาณิ,**หลักประชาธิปไตยกับพระพุทธศาสนา**, (ออนไลน์),https://www.matichon.co.th/columnists/news_1236574, ๒๐ พฤษภาคม ๒๕๖๓

สำนักงานกำกับดูแลพระธรรมทูตไปต่างประเทศ วัดสระเกศ, **มหาบุรุษผู้นำพุทธศาสนากลับคืนสู่มาตุภูมิ,** (ออนไลน์), ที่มา: http://www.bloggang.com/m/mainblog.php?id=inthedark&month=31-07-2007&group=22&gblog=15, ๓๐ มีนาคม ๒๕๖๓.

P.G. Das. **Modern political theory (Second Edition) (New Delhi) New Central Book Agency (P) LTD.** Venerable k. Sri Dhammananda Maha Therawhat Buddhists Belive. 2006.

ผู้นำในมุมมองทางพระพุทธศาสนา

LEADERS IN THE BUDDHIST VIEWPOINT

หัฏฐกรณ์ แก่นท้าว*
Hatthakon Kaenthao

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำเป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่มีส่วนในการกำหนดความอยู่รอดและความเจริญขององค์กร ซึ่งมีบทบาทเริ่มตั้งแต่การดึงความรู้ความสามารถต่าง ๆ ในตัวผู้บริหารออกมาใช้ อีกทั้งช่วยประสานความขัดแย้งต่างๆ เมื่อผู้บริหารมีภาวะผู้นำที่มีคนยอมรับนับถือแล้วก็จะสามารถประสานหรือช่วยบรรเทาความขัดแย้งระหว่างบุคคลในหน่วยงานได้โดยการชักจูงประนีประนอมหรือประสานประโยชน์เพื่อให้บุคคลต่างๆ ในหน่วยงานมีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันและร่วมกันฟันฝ่าอุปสรรคเพื่อให้หน่วยงานมีความเจริญก้าวหน้า ช่วยโน้มน้าวชักจูงใจให้บุคลากรทำงานอย่างทุ่มเทอย่างเต็มความสามารถ ดังนั้น ภาวะผู้นำจึงจำเป็นต่อผู้บริหารองค์กรทุกระดับ ซึ่งปัจจุบันมีนักวิชาการและนักการศึกษามากมายที่มีความพยายามในการศึกษาวิจัยและนำทฤษฎีภาวะผู้นำทั้งทฤษฎีตามหลักตะวันตกและทฤษฎีตามหลักพุทธธรรม

คำสำคัญ : ผู้นำ,มุมมองผู้นำ,พระพุทธศาสนา

Abstract

Leadership is an important factor in determining the survival and prosperity of an organization. The role of a leader starts with the application of knowledge and capabilities in the executive. As well as helping to coordinate various conflicts. Executives with recognized leadership can coordinate or help alleviate conflicts between individuals in the organization by persuading Compromise or harmonize benefits for various people in the agency there is unity and together to overcome obstacles for the agency to progress. Persuading, persuading people to work with full dedication. Therefore, leadership is necessary for managers at all levels. Currently, there are many

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย

scholars and educators who have tried to study and lead the theory of both the theory of Western principles and the principles of Buddhism.

Keywords: leader, leadership viewpoint, Buddhism

บทนำ

ผู้นำเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของการบริหารงานในองค์การ องค์การจะประสบความ สำเร็จหรือล้มเหลวในการดำเนินงานนั้น ปัจจัยสำคัญที่สุดก็คือตัวผู้นำ ซึ่งเป็นบุคคลที่มีความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการนำครอบครัว ชุมชน สังคม หรือประเทศชาติให้ไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ความร่มเย็นเป็นสุขอันเป็นเป้าหมายที่พึงประสงค์ของบุคคลและสังคมทั่วไป เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม สังคมมนุษย์กับการปกครองเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นมาพร้อมกันเพราะธรรมชาติของมนุษย์เป็นที่ยอมรับกันว่า ตั้งแต่เกิดมีขึ้นบนโลกมนุษย์ก็ได้แสดงสัญชาตญาณของสัตว์สังคมที่ปรารถนาอยู่ร่วมกันเป็นหมู่เป็นพวก เพื่อช่วยอำนวยประโยชน์แก่กันและปรารถนาความสุขทางใจจากการมีวงสมาคมมากกว่าอยู่ตามลำพัง การที่มนุษย์มีสังคมที่ต้องอยู่ร่วมกันนั้นมีความต้องการพื้นฐาน มนุษย์ต้องการแสวงหาปัจจัยสี่ คือ อาหาร เสื้อผ้าเครื่องนุ่งห่ม บ้านที่อยู่อาศัย และยารักษาโรค โดยร่วมมือกันแสวงหาจึงมีความสะดวกและปลอดภัยจะต้องมีผู้ดูแลคุ้มครอง มีผู้แนะนำ สั่งสอน และเป็นแบบอย่างให้ดำเนินชีวิตตลอดจนเมื่ออยู่ร่วมกันในสังคม ก็ต้องมีผู้นำหรือผู้ปกครองที่มีความสามารถในการพัฒนาแก้ไขปัญหาและนำไปสู่จุดหมายที่ดีนั้นได้ ดังนั้น ผู้นำจึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคน พัฒนาประเทศและจะต้องมีคุณลักษณะ คือ มีสติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความดีงามและความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงามและลักษณะผู้นำที่มีคุณภาพต้องประกอบด้วยหลัก ๓ ประการ คือ มองกว้าง คิดไกล และใฝ่สูง ตลอดจนต้องมีประสิทธิภาพตามแนวทางของหลักพุทธธรรมอย่างเป็นระบบ เพื่อประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาคนและสังคม[๑]

คุณลักษณะผู้นำในมุมมองของนักวิชาการ

มีนักวิชาการได้ให้ทรรศนะเกี่ยวกับลักษณะผู้นำไว้หลากหลายบริบท ดังนี้

---

[๑] Phra Dhammapidok (Prayut Payutto), **Leadership: Importance to human evelopment. Developing the country,** Bangkok: Thammasapa and Banlueam Institute. 2003.

ผู้นำ (Leader) คือ บุคคลที่ได้รับการยอมรับและยกย่องจากบุคคลอื่น หมายถึงบุคคลซึ่งได้รับการแต่งตั้ง หรือได้รับการยกย่องให้เป็นหัวหน้าในการดำเนินงานต่างๆ ในองค์กรต่างๆ ต้องอาศัยบุคคลที่เป็นผู้นำและมีความเป็นผู้นำจึงจะทำให้องค์กรดำเนินไปอย่างบรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และนำพาหน่วยงานไปสู่ความเจริญก้าวหน้า[๒] เป็นผู้ที่มีความรู้ ผู้ที่ใช้เหตุผลสามารถประยุกต์ใช้ความรู้นั้นได้อย่างชาญฉลาด ใช้ความรู้ได้ถูกที่ ถูกคน ถูกเวลา สามารถวิเคราะห์อดีต เข้าใจปัจจุบันและคาดการณ์อนาคตได้ รวมทั้งเป็นผู้ที่มีอุดมการณ์ในการดำเนินชีวิตปรารถนาอุทิศตัวเพื่อการเผยแพร่แนวความคิดและถ่ายทอดสัจจะทางปัญญาที่เป็นประโยชน์แก่สังคมด้วยวิธีการต่างๆ และเป็นบุคคลสำคัญที่เป็นตัวแทนในการเปลี่ยนแปลงประเทศหรือสามารถช่วยเหลือบ้านเมืองได้[๓]

นอกจากนี้ยังมีผู้กล่าวถึงคุณลักษณะของผู้นำไว้น่าสนใจว่า ผู้นำคือบุคคลที่มีความสามารถในการบังคับบัญชาผู้อื่น และประสานงาน ให้ผู้อื่นช่วยทำกิจการงานต่าง ๆ ของตนให้บรรลุผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ด้วยความเต็มใจ เป็นผู้ที่ทำงานร่วมกับผู้อื่นโดยเป็นแรงจูงใจให้ผู้อื่นที่เกี่ยวข้องร่วมแรงใจทำงาน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ด้วยความสมัครใจ มีความกระตือรือร้นและมุ่งให้ผลงานดียิ่ง และเป็นผู้ที่มีความเข้าใจเห็นใจผู้ที่อยู่ทำงานร่วมกันว่ามีความรู้สึกนึกคิดและมีใจในการร่วมแรงร่วมใจกันทำงาน ทำให้ผู้ร่วมงานอบอุ่นใจ เคารพ รักใคร่ไว้วางใจผู้นำและผู้นำได้มีโอกาสรู้ความคลื่อนไหวและปัญหาต่าง ๆ ได้ดีขึ้นผู้นำนั้นอาจจะมองได้หลายมุม (Normand L. Frigon ,๑๙๖๖ : ๘) อย่างเช่น

๑. พลังกายและพลังประสาท ผู้นำ ต้องมีพลังกายและพลังประสาทที่เข้มแข็ง มีกาลังใจกล้าแกร่ง มีความอดทนกว่าคนธรรมดา ในเมื่อเกิดวิกฤติการณ์ทางการเมือง หรือสังคมขึ้นต้องมีความมั่นคงและวางเฉยไม่แสดงอาการหรือความรู้สึกอยากได้ออกมา ผู้ที่จะทาเช่นนี้ได้จะต้องมีพลังกายและพลังประสาทเข้มแข็งจริง ๆ และยิ่งไปกว่านั้น การเป็นผู้นำจะต้องทำงานหนักกว่าคนธรรมดา หมายความว่า ผู้นำต้องฉลาดรอบรู้ในการบริหารที่ควรหรือไม่ควรแก่หน้าที่ไม่ปล่อยงานให้เป็นหน้าที่ของผู้ใต้บังคับบัญชาเพียงอย่างเดียว และผู้นำต้องทำงานมาก

---

[๒] Netphanaya Yawiraj, **Leadership and Strategic Leadership,** Bangkok: Central Express Company Limited 2003.

[๓] Kriengsak Chareonwongsak, **Moving the 5th child, Social Philosopher.** Bangkok: Success Media Company Limited,2000.

เป็นเวลาหลายชั่วโมงมีเวลาพักผ่อนน้อย ถ้าหากพลังกายและพลังประสาทไม่แข็งแรงจริง ๆ อาจเกิดความเจ็บป่วยหรือดุลยภาพในตนเองบกพร่องไป

๒. รู้จุดมุ่งหมายและแนวทางที่จะพัฒนา คุณสมบัติอีกประการหนึ่งที่ผู้นำจะต้องมีคือการมีนโยบายหรือแผนปฏิบัติงานที่จะก่อให้เกิดความสำเร็จ ผู้นำจะต้องรู้ว่าเป้าหมายในการพัฒนานั้นมุ่งหมายไปในแนวทางใด ตนควรจะแสดงบทบาทอย่างไรที่จะทำให้เป้าหมายเหล่านี้บรรลุผลเป้าหมายเหล่านี้จะเป็นจริงได้ถ้าหาก

๑) มีวิธีการที่แน่นอนชัดเจนเพื่อการบรรลุเป้าหมายนั้น

๒) คนอื่นสามารถเข้าใจหรือสามารถอธิบายให้คนอื่นเข้าใจเป้าหมายและวิธีการนั้น ๆ ได้

๓) คนอื่น ๆ มีความเห็นด้วยและเข้าใจวิธีการนั้น ๆ

๔) ผู้นำต้องมั่นคงและจริงจัง และพยายามทำเป้าหมายนั้นให้เป็นจริงขึ้นมา

๓. ความกระตือรือร้น ผู้นำ ต้องมีความกระตือรือร้น บากบั่น ขวนขวายที่จะทำให้เป้าหมายของตนสัมฤทธิ์ผลให้ได้ ความกระตือรือร้นจะทำให้เขายึดมั่นอยู่กับเป้าหมายและแผนงานนั้น อันจะช่วยให้ผู้ใต้บังคับบัญชาพลอยกระตือรือร้นในการทำงานไปด้วย ซึ่งจะช่วยให้การดำเนินการตามแผนงานนั้นราบรื่นขึ้น

๔. ความเป็นมิตรและความรัก ผู้นำต้องมีความรักและความเป็นมิตรต่อพนักงานผู้ใต้บังคับบัญชา มีความโอบอ้อมอารี เอื้ออาทรต่อความเป็นอยู่ของผู้ร่วมงานและควรมีการแสดงออกอย่างจริงใจและให้ชัดเจน มีการถามไถ่สารทุกข์สุกดิบถึงครอบครัวของผู้ใต้บังคับบัญชาตามโอกาสอันสมควร

๕. ความน่าเชื่อถือ ผู้นำจะต้องประพฤติปฏิบัติตนให้เป็นแบบอย่างที่จะได้รับการยอมรับนับถือจากคนในองค์กร ไม่ควรตั้งสัญญาประชาคมไว้ว่าจะให้อย่างนั้นจะให้อย่างนี้แล้วไม่สามารถทำตามที่ตนได้สัญญาไว้ ยึดมั่นในหลักธรรมาภิบาลจึงจะทำให้คนในองค์กรเกิดความน่าเชื่อถือได้

๖. ความกล้าในการตัดสินใจ ความกล้าในการตัดสินใจเป็นคุณสมบัติของผู้นำที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ปัญหาที่เผชิญหน้าผู้นำอยู่นั้นเป็นปัญหาสำคัญ ๆ เกี่ยวกับความเสื่อมถอยหรือความรุ่งเรืองของประเทศชาติและองค์กรต่าง ๆ ปัญหาแต่ละปัญหาอาจมีทางออกหลายทางจะเป็นทางใดนั้นตัวผู้นำจะต้องกล้าตัดสินใจ ในสถานการณ์บางสถานการณ์นั้นตัวผู้นำอาจจะไม่

มีเวลาในการทบทวน ครุ่นคิดมากนัก ผู้นำอาจจะต้องตัดสินใจทบทวนเลือกทางออกทางใดทางหนึ่งที่แน่นอน

๗. สติปัญญาความรอบรู้ ผู้นำ ควรจะเป็นผู้ที่มีสติปัญญาเฉลียวฉลาดรอบรู้เรื่องต่าง ๆ ได้ดีกว่าคนสามัญทั่วไป แต่ในบางโอกาส บางสถานการณ์ผู้ที่ได้รับมติให้เป็นผู้นำอาจมีสติปัญญาไม่เลอเลิศเหมือนบุคคลธรรมดา แต่การเฉลียวฉลาดรู้ทันปัญหาและอุปสรรคเป็นเรื่องที่สำคัญมาก ผู้นำจึงควรขวนขวายหาความรู้จากการอ่าน จากการสังเกตการณ์ และจากการศึกษาเปรียบเทียบสถานการณ์ให้มาก ๆ

๘. ผู้นำที่ดีต้องเป็นครูที่ดี เพราะในฐานะผู้นำนั้นต้องสามารถชี้แนวทางเหตุผล ในการปฏิบัติที่ถูกต้อง และความจาเป็นที่จะต้องแก้ไขปัญหาต่าง ๆ เมื่อมีปัญหาก็สามารถชี้แจงให้ผู้ร่วมงานหรือคนใกล้ชิดเข้าใจได้ด้วยคำพูดธรรมดา ๆ ถ้าหากลูกน้องทาผิดพลาดแต่เป็นความผิดพลาดที่ไม่รุนแรงนัก หากให้อภัยได้ก็สมควรให้อภัยถ้าให้อภัยไม่ได้ก็สมควรลงโทษตามสมควรแก่เหตุ และจะต้องให้ผู้ที่ถูกลงโทษเข้าใจและรับรู้ความผิดของตน

๙. ศรัทธาและความเชื่อมั่น การทำงานในหน้าที่ของผู้บริหารนั้นจะให้ผลสำเร็จได้ก็ต่อเมื่อเหล่าผู้นำนั้นมีความกระตือรือร้นและกระฉับกระเฉงในการทำงาน ไม่รู้สึกเหนื่อยหน่ายเฉื่อยชาการที่จะเป็นเช่นนี้ได้ ผู้นำต้องรู้สึกว่างานที่ตนกาลังดาเนินการอยู่นั้นมีหนทางสำเร็จและมีเป้าหมาย ที่เด่นชัด มีอุดมการณ์ที่มั่นคง มีศรัทธา และมีความเชื่อมั่นในความสำเร็จสูง ผู้นำจะต้องสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสำเร็จของงานให้เกิดขึ้นแก่ลูกน้องหรือประชาชน เหนือสิ่งอื่นใดผู้นำจะต้องทำให้ลูกน้องมีความเข้าใจว่าความศรัทธาและความเชื่อมั่นในตนเองเป็นบ่อเกิดแห่งความ สำเร็จของเขา

สรุปได้ความว่า คุณสมบัติของผู้นำ เป็นปัจจัยหนึ่งที่เป็นกลยุทธ์หรือมรรควิธีในการแก้ปัญหาต่าง ๆ ทั้งปัญหาของตัวผู้นำ ผู้ใต้บังคับบัญชา การบริหารจัดการและปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมอื่น ๆ อีกทั้งเป็นปัจจัยให้ผู้นำมีสัมพันธภาพกับมวลชนได้อย่างดีซึ่งจะเป็นผลให้ผู้นำได้แสดงบทบาทและหน้าที่ได้อย่างโดดเด่นมีความชอบธรรมและมีประสิทธิภาพ

คุณลักษณะผู้นำในมุมมองทางพระพุทธศาสนา

ในทางพระพุทธศาสนาคุณสมบัติของผู้นำ หมายถึงคุณความดีประจตัวของผู้น ดังนั้น ผู้นำที่ดีจึงหมายถึงความเป็นผู้มีศักยภาพในตัวเองทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ และความสามารถพร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างชาญฉลาดและประสบความสำเร็จได้ คุณสมบัติผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา มีปรากฏใน กปิชาดก ดังข้อความที่พระโพธิสัตว์กล่าว

ตอนหนึ่งว่า “สัตว์โง่แต่มีกำลังเป็นผู้นำฝูงไม่ดี เพราะไม่เกื้อกูลแก่หมู่ญาติ เหมือนนกต่อไม่เกื้อกูลแก่นกทั้งหลายส่วนสัตว์ผู้ฉลาด มีกำลัง เป็นผู้นำฝูงดี เพราะเกื้อกูลแก่หมู่ญาติ เหมือนท้าววาสวะเกื้อกูลแก่หมู่เทพชั้นดาวดึง”[๔]

จากพระสูตรนี้แสดงให้เห็นว่าคุณสมบัติของผู้นำตามหลักพระพุทธศาสนา ต้องเป็นผู้นำที่ฉลาดมีปัญญา มีความสามารถปกครองหมู่คณะได้ หากไม่มีปัญญาก็ไม่สามารถจะปกครองหมู่คณะให้มีความเจริญรุ่งเรืองและประสบสันติสุขได้

อนึ่ง ผู้นำไม่จำเป็นต้องรู้ทุกอย่าง ทำทุกอย่าง เพราะสามารถหาคนอื่นที่ชำนาญด้านนั้น ๆ มาช่วยงานได้ จากภาวะความเป็นผู้นำดังกล่าว สะท้อนถึงภาพลักษณ์ความเป็นผู้นำทุกระดับนับว่า เป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะเป็นเรื่องความอยู่รอดและเสถียรภาพขององค์กรและประเทศชาติโดยรวมด้วย ดังจะเห็นได้จากกระแสพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศร มหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตรว่า (Royal speech,online)

“ในบ้านเมืองนั้น มีทั้งคนดีและคนไม่ดี ไม่มีใครที่จะทำให้ทุกคนเป็นคนดีได้ทั้งหมด การทำให้บ้านเมืองมีความปกติสุข เรียบร้อยจึงมิใช้การทำให้ทุกคนเป็นคนดี หากแต่อยู่ที่การส่งเสริมความดี ให้คนดีปกครองบ้านเมือง และคุมคนไม่ดี ไม่ให้มีอำนาจไม่ให้ก่อความเดือดร้อนวุ่นวายได้”

จากพระบรมราโชวาทข้างต้นจะเห็นคุณสมบัติของผู้นำในการบริหารประเทศ ที่สำคัญคือบุคคลนั้น ต้องเป็นคนดี ซึ่งคนดีในที่นี้สามารถศึกษาได้จากคุณสมบัติของผู้นำต้องได้รับการพัฒนาตามกระบวนการของการพัฒนามนุษย์ จนมีความสามารถและยอมรับหลักการปฏิบัติตามคุณธรรมของผู้นำได้ และจะเน้นในเรื่องการปกครองตนเองเป็นอันดับแรก เนื่องจากการจะเป็นผู้นำได้นั้น ต้องปกครองตนเองให้ได้เสียก่อน ดังพุทธพจน์ที่มาในธรรมบทว่า “บัณฑิตพึงตั้งตนไว้ในคุณธรรมที่เหมาะสมก่อน แล้วสอนคนอื่นในภายหลัง จึงจะไม่มัวหมอง”[๕] หลักการดังกล่าวจึงเป็นการสอนให้คนมีภาวะผู้นำในตนเองหรือพัฒนาตนเองให้ก้าวขึ้นสู่ความเป็นผู้นำ และการพัฒนาตนเองนั้น ต้องพัฒนาทั้งกาย วาจาและใจ คือ ไม่คิดชั่ว พูดชั่วและทำชั่วที่เป็นเหตุแห่งความเดือดร้อนแก่ตนเองและสังคม ต้องทำในสิ่งที่ถูกและเป็นไปเพื่อประโยชน์สุขแก่ตนและส่วนรวมด้วยและการจะพัฒนาตนเองตามกระบวนการดังกล่าวได้ ต้องมุ่งเน้นที่การพัฒนาจิตใจ ปลูกฝังคุณธรรมให้มีจิตสานึก ควบคุมตนเองได้ พระพุทธศาสนาถือว่าผู้นำต้องเอาชนะใจ

---

[๔] (ขุ.ชา. (ไทย) ๒๗/๖๔-๖๕/๒๖๖)

[๕] (ขุ.ธ. (ไทย) ๒๕/๑๕๘/๘๑)

ของตนเองเสียก่อน เมื่อสามารถชนะใจของตนได้ จึงชื่อว่าเอาชนะสิ่งอื่นได้ ดังพุทธพจน์ที่ว่า “บุคคลชนะหมู่มนุษย์ตั้งล้านคน ในสมรภูมิ ยังไม่ชื่อว่า เป็นผู้ชนะสงครามอย่างเด็ดขาดคนที่ชนะตนเองได้เพียงคนเดียวนี่สิ จึงชื่อว่าเป็นผู้ชนะส่งครามได้อย่างเด็ดขาด”[๖]

หลักธรรมที่สนับสนุนภาวะผู้นำ

หลักธรรมของผู้นำเป็นแนวทางหนึ่งที่สามารถนามาแก้ปัญหาจริยาธรรมของผู้นำ เนื่องจากเป็นหลักที่ทาให้เกิดการพัฒนาที่ดีแก่ผู้นำผู้ปกครองและผู้บริหารบ้านเมืองระดับต่าง ๆ ซึ่งผู้นำที่จะประสบความสำเร็จได้นั้นต้องมีหลักธรรมในการเป็นผู้นำและคุณสมบัติของผู้นำที่ดี นั้นหมายถึงความเป็นผู้มีศักยภาพในตัวเองทั้งทางร่างกาย จิตใจ ความรู้ และความสามารถ พร้อมที่จะปฏิบัติหน้าที่ของตนอย่างชาญฉลาดและประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ตามที่ได้วางเป้าหมายเอาไว้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ซึ่งพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงหลักธรรมสำคัญในการเป็นผู้นำไว้หลายหลักธรรมด้วยกัน แต่ในงานเขียนนี้ขอยกตัวอย่างเพียงหลักธรรมเดียว คือหลักธรรมที่มีคุณสมบัติทำให้เป็นคนที่สมบูรณ์และถือเป็นคุณธรรมที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่สมบูรณ์ และเป็นคุณธรรมสำคัญของผู้นำที่สมบูรณ์แบบด้วย คุณธรรมทั้ง ๗ ประการ ย่อมนำบุคคลนั้นไปสู่ความมีคุณค่าอย่างแท้จริง เรียกได้ว่าเป็นคนสมบูรณ์แบบ (Phra Bhramma Kunaporn (P.A. Payutto),๒๐๐๔: ๑๔) อันประกอบไปด้วย

๑. รู้หลักการ (ธัมมัญญุตา) เมื่อดำรงตำแหน่ง มีฐานะหรือจะทำอะไรก็ตามต้องรู้หลักการรู้งาน รู้หน้าที่ รู้กฎเกณฑ์กติกาที่เกี่ยวข้อง เช่น อย่างผู้ปกครองประเทศชาติก็ต้องรู้หลักรัฐศาสตร์ และรู้กฎกติกาของรัฐ คือกฎหมาย ตั้งแต่รัฐธรรมนูญลงมา แล้วก็ยืนอยู่ในหลักการ ตั้งตนอยู่ในหลักการให้ได้ ชุมชน สังคม องค์กร หรือกิจการอะไรก็ตาม ก็ต้องมีหลักการ มีกฎ มีกติกาที่ผู้นำจะต้องรู้ชัดแล้วก็ตั้งมั่นอยู่ในหลักการนั้น (Ibid.,๒๔) หรือทำให้กิจการนั้นๆดำเนินไปด้วยความเรียบร้อยตามหลักการใน ธัมมัญญุตาของผู้นำตามหลักสัปปุริสธรรม คือ[๗]

๑. รู้หลักความจริง รู้ว่าเรื่องราว เหตุการณ์ที่ปรากฏขึ้นนั้นๆ มีหลักความจริงอย่างไร ทฤษฎี ความเห็น ข้อคิดเห็นนั้นๆ ความจริงเป็นอย่างไร

---

[๖] (ขุ.ธ (ไทย) ๒๕/๑๐๓/๔๐)

[๗] Thongyoi Saengsinchai, **Seven Sappurisadhamma (7 qualities of good people).** Bangkok: Religious Printing House. Renovation,1987.

๒. รู้หลักการ คือ รู้ว่า การงานที่ทำมีหลักการในการทำอย่างไร จะทำให้เกิดผลอย่างไร

๓. รู้หลักเกณฑ์ คือ รู้เรื่องนั้นๆ มีการกำหนดกฎเกณฑ์ไว้อย่างไร มีขอบเขตในการกระทำแค่ไหน อย่างไร จะต้องปฏิบัติอย่างไรจึงจะสอดคล้องกับหลักเกณฑ์นั้นๆ

๔. รู้กฎธรรมดา คือ กฎของธรรมชาติว่าสิ่งนี้ จะต้องเป็นอย่างนี้ เช่นมนุษย์เกิดมาแล้วจะต้องแก่ เจ็บ และตายเป็นต้น

๕. รู้กฎแห่งเหตุผล รู้ว่าทุกอย่าง ย่อมเกิดมาแต่เหตุ ไม่มีอะไรเกิดขึ้นมาลอยๆ แม้แต่ตัวเหตุที่เป็นตัวการที่ทำให้เกิดขึ้นก็มาแต่เหตุเป็นต้น

๖. รู้หลักการที่ทำให้เกิดผล รู้ว่าถ้าทำตามหลักการข้อนี้ๆ ย่อมจะเกิดผลอย่างนี้การรู้หลักการ รู้งาน รู้กติกาต่างๆ อย่างถูกต้อง ถือเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของการเป็นผู้นำที่ดีที่จะต้องรู้หลักการ และกฎเกณฑ์ของสิ่งทั้งหลายให้ชัดเจนในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินกิจการต่างๆ อย่างถูกต้อง จึงจะสามารถนำพาหมู่คณะ มวลชนและองค์กรไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายได้อย่างถูกต้อง

๒. รู้จุดหมาย (อัตถัญญุตา) ผู้นำถ้าไม่รู้จุดหมายก็ไม่รู้ว่าจะนำคนและกิจการไปไหน นอกจากรู้จุดหมาย มีความชัดเจนในจุดหมายแล้วจะต้องมีความแน่วแน่ที่จะไปให้ถึงจุดหมายด้วย ข้อนี้เป็นคุณสมบัติที่สำคัญมาก เมื่อใจมุ่งจุดหมาย แม้มีอะไรมากระทบกระทั่งก็จะไม่หวั่นไหว อะไรไม่เกี่ยวข้องไม่เข้าเป้าไม่เข้าแนวทางก็ไม่มัววุ่่นวาย ใครจะพูดว่ากล่าวอย่างไรก็ตาม เมื่อไม่ตรงเรื่องก็ไม่ควรใส่ใจ ไม่เก็บเป็นอารมณ์ ไม่ยุ่งกับเรื่องที่ไม่มีสาระ ใส่ใจแต่ในเรื่องที่เป็นแนวทางสู่จุดหมายอย่างชัดเจน อาจจะกล่าวได้ว่าความเป็นผู้รู้จักผลลัพธ์หรือประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกระทำความสามารถรู้ถึงความมุ่งหมายของธรรมแต่ละอย่างได้ชัดเจน เช่น รู้ว่าเมื่อประพฤติตามธรรมข้อนี้ จะได้รับผลอย่างนี้ เมื่อเว้นธรรมข้อนี้จะได้รับผลอย่างนี้ เป็นต้น อัตถัญญุตา คือความชาญฉลาด ความรู้จักที่จะไขว่คว้าหาประโยชน์ให้แก่ตัวเอง คือประโยชน์โลกนี้ ประโยชน์โลกหน้า และประโยชน์ใหญ่คือพระนิพพาน เพราะเห็นด้วยปัญญาถึงผลดีของประโยชน์นั้นๆ เมื่อผู้นำมีเป้าหมายมีจุดประสงค์ในการทำงาน และเชื่อว่าจุดหมายที่ดีย่อมมาจากหลักการหรือเหตุที่ดีดังกล่าวแล้วเมื่อประสบกับผลหรือสิ่งที่กำลังได้รับอยู่ในปัจจุบันก็สามารถเชื่อมโยงกลับไปหาเหตุได้ว่าผลที่เกิดนี้ มาจากสาเหตุอะไร แม้ในบางครั้งผลปรากฏ

ขึ้นมา แต่เหตุไม่ปรากฏ บุคคลที่เป็นผู้นำที่เข้าใจในหลักสัปปุริสธรรมข้อนี้สามารถเข้าใจได้ว่ามาจากเหตุนั้นเอง[๗]

๓. รู้จักตน (อัตตัญญุตา) คือต้องรู้ว่าตนเอง คือใครมีภาวะเป็นอะไร อยู่ในสถานะใด มีคุณสมบัติ มีความพร้อม มีความถนัด สติปัญญาความสามารถอย่างไร มีกำลังแค่ไหน มีข้อยิ่งหย่อน จุดอ่อนจุดแข็งอย่างไร มีข้อเด่นข้อด้อยอย่างไร ซึ่งจะต้องสำรวจตนเอง และเตือนตนเองอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาปรับปรุงตนเอง ให้มีคุณสมบัติมีความสามารถยิ่งๆ ขึ้นไป ไม่ใช่ว่าเป็นผู้นำแล้วจะเป็นคนสมบูรณ์ไม่ต้องพัฒนาตนเอง ยิ่งเป็นผู้นำยิ่งต้องพัฒนาตนเองตลอดเวลาให้นำได้ดียิ่งๆ ขึ้นไป การรู้จักตนเอง พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญ ในการศึกษาเรื่องการรู้จักตนเองมาก จึงกล่าวได้ว่าจุดมุ่งหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนาก็อยู่ที่การรู้จักตนเองอย่างแจ่มแจ้งจนสามารถควบคุมพฤติกรรมทางกาย ทางวาจา และทางใจของตัวเองได้อย่างแน่นอนนั่นเอง ทั้งนี้ การรู้จักตัวของตัวเอง รู้ว่าตนเองคือใคร มีฐานะ ตำแหน่งความรู้ความสามารถ กำลังเป็นอย่างไร การรู้จักตน รู้จักในเรื่องต่อไปนี้[๘]

๑. รู้เรื่องที่ตัวเป็น หมายความว่า รู้จักภาวะของตัวเองว่า ตัวเรานี้เป็นอะไร จะได้ไม่ลืมตน เช่น เป็นพระ เป็นนักเขียน เป็นแม่พ่อ เป็นบุตร เป็นผู้นำหรือผู้ตามเป็นต้น

๒. รู้เรื่องที่ตัวมี คือรู้ฐานะตัวเองว่า มีศีลธรรมประจำใจขนาดไหน มีความรู้เพียงใด มีอำนาจทางการปกครองอยู่ในระดับ มีฐานะทางครอบครัวหน้าที่การงานอย่างไร

๔. รู้ประมาณ (มัตตัญญุตา) คือรู้จักความพอดี หมายความว่าต้องรู้จักขอบเขตขีดขั้นความพอเหมาะที่จะจัดทำในเรื่องต่างๆ ท่านยกตัวอย่างเช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการลงทัณฑ์อาชญาและการเก็บภาษีเป็นต้น ไม่ใช่เอาแต่จะให้ได้อย่างใจ และต้องรู้จักภาวะในการกระทำนั้นๆ หรือในเรื่องราวนั้นๆ มีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องบ้าง ทำแค่ไหนองค์ประกอบของมันจะพอดี ได้สัดส่วนพอเหมาะ การทำการต่างๆ ทุกอย่างต้องพอดี ถ้าไม่พอดีก็พลาด ความพอดีจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จที่แท้จริง ฉะนั้น จะต้องรู้จักองค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้อง และจัดให้ลงตัวพอเหมาะพอดี ความพอดีหรือหลักการรู้จักประมาณ ซึ่งจะเป็นข้อที่เสริมทำให้ผู้นำตามหน้าที่ ที่ได้รับมอบหมายและการรู้จักประมาณของ

---

[๗] Phra Bhramma Kunaporn (P.A. Payutto), **Thammanoon Life.** Bangkok: Religious Printing House. National Buddhism Office, 2004.

[๘] Pin Muthukun. **Buddhist Studies, Region 3.** Bangkok: Mahamakut Buddhist University. 1992.

ผู้นำอีกประการเช่น ผู้ปกครองบ้านเมืองรู้จักประมาณในการใช้อำนาจการปกครอง การให้คุณให้โทษ ผู้นำจะต้องใช้หลักธรรมในการปกครองจึงจะมีส่วนช่วยในการบริหารงานให้แก่ผู้นำและการเก็บภาษีการจัดงบประมาณในการพัฒนา สิ่งเหล่านี้จะต้องมีขอบเขตและต้องรู้จักว่าในการกระทำในเรื่องราวนั้นๆ มีองค์ประกอบหรือมีปัจจัยอะไรเกี่ยวข้องบ้าง ทำแค่ไหนองค์ประกอบจึงจะพอดี ได้สัดส่วนพอเหมาะกับการกระทำต่างๆ ถ้าไม่พอดีก็พลาด ความพอดีจึงจะทำให้เกิดความสำเร็จที่แท้จริง ฉะนั้นจะต้องรู้องค์ประกอบและปัจจัยที่เกี่ยวข้องและจัดให้ลงตัวเหมาะพอดี และการรู้จักประมาณอีก ๓ ประการคือ

๑. รู้จักประมาณในการแสวงหา คือ แสวงหาอย่างไร จะเอามาเท่าไร ของที่แสวงหานั้นเพื่อประโยชน์อะไร หากไม่รู้จักประมาณในการแสวงหาแล้วก็จะเกิดความขัดแย้งขึ้นมาได้

๒. รู้จักประมาณในการรับจากผู้อื่น หรือ คุณค่าผลประโยชน์ที่ตนจะได้ ต้องให้เกิดความเหมาะสมในการรับ

๓. รู้จักประมาณในการบริโภคใช้สอยปัจจัยสี่ต่างๆ ตลอดทั้งรู้ประมาณในการพูด หรือการทำงาน การเรียน การพักผ่อน หลับนอน จะต้องให้เหมาะสมพอประมาณ

๕. รู้จักกาล (กาลัญญุตา) คือเวลา เช่น รู้ลำดับ ระยะ จังหวะ ปริมาณ ความเหมาะสมของเวลาว่า เรื่องนี้จะลงมือตอนไหน เวลาไหนจะทำ อะไรอย่างไรจึงจะเหมาะ ดังจะเห็นว่าแม้แต่การพูดจาก็ต้องรู้จักกาลเวลา เช่นวางแผนว่า สังคมมีแนวโน้มจะเป็นอย่างนี้ในเวลาข้างหน้าเท่านั้น และเหตุการณ์ทำนองนี้จะเกิดขึ้น เราจะวางแผนรับมือกับสถานการณ์นั้นอย่างไร ความเป็นผู้รู้คุณค่าของกาลเวลา รู้ว่าเวลาใดควรทำงาน เวลาใดควรหยุด รู้ว่าสิ่งนี้ควรทำเวลาใด ไม่ควรทำเวลาใด รู้จักเร่งเวลาที่ควรเร่ง รู้จักช้าในเวลาที่ควรช้า รู้จักประมาณเวลาในการทำงานทุกอย่าง ว่าควรใช้เวลาเท่าไร รู้จักใช้เวลาให้เป็นประโยชน์ ไม่ปล่อยเวลาให้ล่วงเลยไปโดยเปล่าประโยชน์เป็นต้น กาลัญญุตา เป็นเหตุให้คนตรงเวลา รู้คุณค่าของเวลา ไม่อืดอาดยืดยาดในเวลาทำงาน ทำงานได้เสร็จตรงตามเวลา ทำให้ได้รับความนิยมยกย่อง และเป็นเหตุให้การงานไม่อากูล คั่งค้าง อันส่งผลให้เกิดความเจริญรุ่งเรืองไม่สิ้นสุด ผู้ประกอบด้วยกาลัญญุตาจัดว่าเป็นสัตบุรุษ คือเป็นคนดี คนฉลาด น่ายกย่องนับถือ และเหมาะที่จะคบหาสมาคมด้วย

๖. รู้ชุมชน (ปริสัญญุตา) คือรู้สังคม ตั้งแต่ในขอบเขตที่กว้างขวาง คือรู้สังคมโลก รู้สังคมโลก รู้สังคมของประเทศชาติ ว่าอยู่ในสถานการณ์อย่างไรมีปัญหาอะไรมีความต้องการอย่างไร มีปัญหาอะไรมีความต้องการอย่างไร โดยเฉพาะถ้าจะช่วยเหลือเขา ก็ต้องรู้ปัญหารู้ความ

ต้องการของเขา แม้แต่ชุมชนย่อยๆ ถ้าเราจะช่วยเหลือเขา เราก็ต้องรู้ความต้องการของเขาเพื่อสนองความต้องการได้ถูกต้อง หรือแก้ไขปัญหาได้ตรงจุด ความเป็นผู้รู้จักชุมชนหรือสังคมที่ตนอาศัยอยู่ ชุมชนในที่ทำงาน ชุมชนที่ตนจะเข้าไปหา ว่าผู้คนในที่นั้นเป็นอย่างไร มีความต้องการหรือไม่ต้องการอะไร มีความเห็นมีข้อตกลงกันว่าอย่างไร จะเข้าไปหาหรือจะต้อนรับอย่างไรเป็นต้น เพื่อให้ความร่วมมือช่วยเหลือชุมชนนั้นได้ถูกต้อง เพื่ออยู่ในสังคมนั้นได้อย่างสงบสุข ไม่ทะเลาะหรือขัดแย้งกับชุมชนนั้น ปริสัญญุตา เป็นเหตุให้ทำตัวได้ถูกต้อง อยู่ในชุมชนนั้นๆ ด้วยความสบายใจไม่มีเรื่องราวและได้รับความไว้วางใจ ไม่หวาดระแวงจากชุมชน มีความองอาจในการเข้าชุมชน

๗. รู้บุคคล (ปุคคลัญญุตา) คือรู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะคนที่มาร่วมงานร่วมการร่วมไปด้วยกันและคนที่เราไปให้บริการ ตามความแตกต่างเฉพาะตัว เพื่อปฏิบัติต่อเขาได้ถูกต้องเหมาะสมและได้ผลตลอดจนสามารถทำบริการให้ความช่วยเหลือได้ตรงตามความต้องการ รู้ว่าจะใช้วิธีสัมพันธ์พูดจาแนะนำติชมหรือจะให้เขายอมรับได้อย่างไร โดยเฉพาะการใช้คนซึ่งจะต้องรู้ว่าคนไหนเป็นอย่างไร มีความถนัดอัธยาศัย ความสามารถอย่างไร เพื่อใช้คนให้เหมาะกับงานนอกจากนั้นก็รู้ประโยชน์ที่เขาพึงได้ เพราะว่าในการทำงานนั้นไม่ใช่ว่าจะเอาเขามาเป็นเพียงเครื่องมือทำงานให้ แต่จะต้องให้คนที่ทำงานทุกคนได้ประโยชน์ ได้พัฒนาตัวเอง ผู้นำควรรู้ว่าเขาควรจะได้ประโยชน์อะไรเพื่อความเจริญงอกงามแห่งชีวิตที่แท้จริงของเขาด้วย

ฉะนั้น การรู้จักคน ใช้คนเป็น ตามความถนัด ความสามารถ หรือตามจริตของเขาจำเป็นอย่างมากที่ผู้นำจะต้องรู้ถึงอุปนิสัย หรือลักษณะของบุคคลที่ลึกซึ้งยิ่งกว่าอุปนิสัย ซึ่งแต่ละคนก็จะแตกต่างกันซึ่งมีอิทธิต่อความสำเร็จ หรือเป้าหมายของงานเป็นอย่างมาก หากผู้นำไม่รู้จริต ไม่รู้อุปนิสัยใจคอ ใช้คนไม่เหมาะกับงาน เช่นไปใช้คนวิตกจริตคิดมาก หรือคนโทสจริต คนทำอะไรสะเพร่า รีบร้อน ใจร้อนทำอะไรไม่รอบคอบให้ทำงานเกี่ยวกับบัญชี ซึ่งต้องใช้ความละเอียดลออรอบคอบอย่างมาก ถ้าเป็นดังนี้ก็ย่อมเกิดความเสียหายต่องานที่ทำได้

บทสรุป

โดยวิธีการทำงานของภาวะผู้นำตามคำนิยามพุทธธรรม ได้แสดงออกมาโดยธรรมที่ควรประพฤติควรที่จะมุ่งไปให้ถึงสภาวะอันสูงสุดต่อปัญหา อุปสรรคขององค์กรที่ผู้นำขาด ทั้งองค์ความรู้ความสามารถก็เจริญไม่ได้ กล่าวในทางหลักธรรมของพระพุทธศาสนา ได้แก่ ความไม่รู้ คือ อวิชชา ผลออกมาคือความเดือดร้อนต่อองค์กรที่เป็นภัยตนเอง ยิ่งผู้นำไม่มีความรู้ด้านหลักธรรมทางพุทธศาสนา ก็ย่อมเกิดปัญหามาก ด้วยเหตุนี้ จำเป็นต้องเข้าใจหลักธรรมหรือรอบ

รู้ในเรื่องของศาสนาบ้าง การที่ผู้นำไม่มีวิสัยทัศน์ในการแก้ไขปัญหา ก็ไม่สามารถมองคน มองงาน มององค์กร ให้กระจ่างแจ่มแจ้งได้ก็จะก่อให้เกิดปัญหาตามมา ผู้นำจะต้องรู้จักสร้างความสามัคคีในหมู่คณะให้จงได้ สร้างองค์ความรู้ความสามารถในการบริการจัดการองค์กรผู้นำเชิงพุทธ ผู้นำจำเป็นต้องเอาความรู้ ความคิด ความสามารถและคุณธรรมมาสู่ภาคปฏิบัติเริ่มจากการทำงานได้ ทำงานดี ทำงานเป็น จนเกิดความชำนาญอันสืบเนื่องมาจากความรอบรู้ในหลายๆ ด้าน เช่นการงบประมาณ แผนการรักษาศิลปะขนบธรรมเนียม แผนงานที่มีความจำเป็น และรู้จักใช้เมตตาธรรมหลักธรรมาภิบาล หลักการรู้จักยกย่องผู้อื่น และให้มีการลงโทษแก่ผู้ที่ทำผิดล่วงละเมิดกฎหมายโดยไม่มีอคติแอบแฝงอยู่ในใจ สมควรตามโทษานุโทษ ตามทัศนะสังคมของชาวพุทธที่มองเห็นโลก ในฐานะซึ่งเป็นสิ่งที่อิงอาศัยกันและกันแล้วก็จะพัฒนาความรู้สึกรับผิดชอบ กตัญญูและกรุณาต่อกฎแห่งธรรมชาติเพื่อปลูกฝัง ให้สังคมมนุษย์มีการอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติทั้งมวล แบบกลมกลืนกัน และแบบสันติซึ่งจะต้องพัฒนา หลักจริยธรรม ศีลธรรมและคุณธรรมขึ้นไว้ในใจอย่างมั่นคง ด้วยหลักพุทธธรรม ๓ ประการกล่าวคือ

๑. ปัญญา หมายถึงความรู้ตามความเป็นจริงว่า ทุกอย่างอยู่ในโลกล้วนอาศัยซึ่งกันและกันเกิดขึ้นทั้งสิ้น

๒. สุทธิ หมายถึงความบริสุทธิ์ซึ่งเป็นสภาวะที่ใจปราศจากความโลภเป็นตัวก่อให้เกิดมลภาวะทางด้านสิ่งแวดล้อม และการใช้ทรัพยากรธรรมชาติมากเกินไป

๓. กรุณา หมายถึง ความเห็นอกเห็นใจที่มีต่อบรรดาเหล่าสัตว์และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ เพราะพระพุทธศาสนามุ่งสอนให้กายกรรมเต็มเปี่ยมด้วยความกรุณา มีใจกตัญญูต่อธรรมชาติทั้งมวลโดยแท้

เอกสารอ้าอิง

Kriengsak Chareonwongsak. **Moving the 5th child, Social Philosopher.** Bangkok: Success Media Company Limited,2000.

Netphanaya Yawiraj. **Leadership and Strategic Leadership.** Bangkok: Central Express Company Limited, 2003.

Thongyoi Saengsinchai.**Seven Sappurisadhamma (7 qualities of good people).** Bangkok: Religious Printing House. Renovation.1987.

Pin Muthukun. **Buddhist Studies, Region 3.** Bangkok: Mahamakut Buddhist University. 1992.

Phra Dhammakosajarn **(Prayoon Thammachitto). Buddhist administration methods.** Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya Printing House. 2006.

Phra Dhammapidok (Prayut Payutto). **Leadership: Importance to human evelopment. Developing the country.** Bangkok: Thammasapa and Banlueam Institute. 2003.

Phra Bhramma Kunaporn (P.A. Payutto). **Thammanoon Life.** Bangkok: Religious Printing House. National Buddhism Office 2004.

Phra Rajdhamnithesa (Ratthanathano). **Supervision.** Bangkok: Amy Trading. 2003.

Normand L. Frigon. Sr. Harry K. Jackson. Jr .. **The Leader: Developing the Skills & Personal Qualities You Need to Lead Effectively.** New York: American Management Association. 1966.

Royal speech. [online] .sources: http://siweb.dss.go.th/sci60/team100/artrid/article4. htm.(January 2020].

ผู้สูงอายุ : ปัญหาสุขภาพจิตและแนวทางพัฒนาภาพจิต

ELDERLY: MENTAL HEALTH PROBLEMS AND GUIDELINES FOR MENTAL DEVELOPMENT

ธวัชชัย สมอเนื้อ*

Thawatchai Samonuea

บทคัดย่อ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ จากการสำรวจของสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่า ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นจากร้อยละ ๖.๘ ในปี ๒๕๓๗ เป็นร้อยละ ๑๖.๗ ในปี ๒๕๖๐ และยังพบแนวโน้มที่เพิ่มขึ้น ของผู้สูงอายุไทยที่อยู่คนเดียวหรืออยู่กับคู่สมรสเท่านั้น และเมื่อพิจารณาภาวะพึ่งพิง พบว่า ประชากรวัยทำงาน ๑๐๐ คน จะต้องรับภาระประชากรสูงอายุและวัยเด็ก ๕๑ คน และคาดว่าจะเพิ่มเป็น ๖๔ คน ในปี ๒๕๗๐ ซึ่งหากไม่มีการวางแผนการบริหารจัดการที่ดีอาจก่อให้เกิดปัญหาทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม แรงงานและสุขภาพโดยเฉพาะในกลุ่มผู้สูงอายุที่เป็นวัยที่ร่างกายมีความเสื่อมตามวัย ก่อให้เกิดปัญหาสุขภาพมากมาย อีกทั้งมีปัญหาสุขภาพจิตเพิ่มขึ้น ทั้งความรู้สึกด้อยค่า ซึมเศร้า รู้สึกเป็นภาระคนอื่น น้อยใจ และปัญหาทางสังคม เช่นการถูกทอดทิ้ง การปรับตัวเข้ากับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ดังนั้นแนวทางในการแก้ปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุจึงมีทางเลือกอยู่หลายแนวทางจากมุมมองของนักวิชาการและในมุมมองตามหลักพระพุทธศาสนาล้วนแล้วแต่นำมาบรรเทาเบาบางปัญหาสุขภาพจิตในผู้สูงอายุได้

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ,สุขภาพจิต,พระพุทธศาสนา

Abstract

Nowadays, Thailand is entering an aging society. According to a survey conducted by the National Statistical Office, the elderly have increased from ๖.๘ percent in ๑๙๙๔ to ๑๖.๗ percent. In ๒๐๑๗, there was an increasing trend of Thai elderly living alone or with spouses only. Considering the dependency, it is found that the ๑๐๐ working-age population will have to bear the burden of ๕๑

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

elderly and childhood population and is expected to increase to ๖๔ people in ๒๐๒๗. Without a good management plan, it may cause Causing economic, social, labor, and health problems, especially among the elderly who are physically aging Causing many health problems Also have increased mental health problems Both inferior knowledge, depressive values, burdens, hurt feelings and social problems Such as neglect Adapting to the environment, etc. Therefore, the ways to solve the mental health problems of the elderly, there are many options from the perspective of academics and from the Buddhist principles. .All can be used to alleviate sparse mental health problems in the elderly.

Keywords: Elderly, Mental Health, Buddhism

บทนำ

สถานภาพผู้สูงอายุในสังคมไทยปัจจุบัน ยังไม่ได้รับการเอาใจใส่ดูแลมากนัก ในขณะที่ จำนวนผู้สูงอายุเพิ่มขึ้นสูงในแต่ละปี และ ในปัจจุบันเป็นที่ตระหนักและยอมรับกันว่า ในอนาคต จำนวนประชากรในวัยสูงอายุจะเพิ่มมากขึ้น ย่อมจะส่งผลกระทบต่อประเทศชาติ ทั้งทางด้าน โครงสร้างทางประชากร ด้านเศรษฐกิจและสังคม ทั้งนี้ผลจากความเจริญก้าวหน้าทางด้านการแพทย์ และสาธารณสุข และความสำเร็จของการวางแผนครอบครัวที่สามารถควบคุมการเพิ่มของประชากรในวัยเด็กและวัยหนุ่มสาว หรือสามารถ ลดอัตราการเกิดได้อย่างรวดเร็วตามเป้าหมายภายในระยะเวลาอันสั้น การลดลงอย่างรวดเร็วของ ภาวะเจริญพันธุ์ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางอายุของประชากร ซึ่งหมายถึงว่า อีกไม่กี่ปีข้างหน้าอัตราการพึ่งพิงของประชากรกลุ่มผู้เยาว์จะลดลง ในทางตรงกันข้ามอัตราการ พึ่งพิงของประชากรกลุ่มผู้สูงอายุจะเพิ่มมากขึ้น อีกทั้งการที่สัดส่วนและจำนวนของประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเช่นนี้ ย่อมมีผลกระทบทั้งต่อกลุ่ม ผู้สูงอายุเอง และกลุ่มประชากรในช่วงวัยอื่น ๆ ในทุก ๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านการแพทย์ สาธารณสุข สวัสดิการและสังคม ประกอบกับการที่ประเทศไทยมีเป้าหมายและแนวโน้มในการ พัฒนาประเทศจากประเทศเกษตรกรรมเป็นประเทศอุตสาหกรรม ในช่วงที่ผ่านมา ได้นำมาซึ่งการ เปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตของประชาชน อาจกล่าวได้ว่า ปัญหาของผู้สูงอายุอาจจะมีหลาย ประการทั้งทางด้านสรีรวิทยา

สุขภาพอนามัย จิตใจ เศรษฐกิจ สังคม โภชนาการ ฯลฯ ปัญหา ดังกล่าว ย่อมกระทบโดยตรงต่อผู้สูงอายุเองและต่อประเทศชาติโดยรวม

นิยามคำว่า “ผู้สูงอายุ”

คำว่าผู้สูงอายุเป็นคำที่ พลตำรวจตรี หลวงอรรถสิทธิสุนทร ได้บัญญัติและนำมาใช้เป็นครั้งแรกในการประชุมแพทย์อาวุโสและผู้สูงอายุจากองค์การต่างๆ เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๕ จนได้รับการยอมรับและใช้กันอย่างแพร่หลายในปัจจุบัน เนื่องจากเป็นคำที่ไพเราะให้ความรู้สึกที่ดีกว่าคำว่า “คนแก่” หรือ “คนชรา” มาจากภาษาบาลีว่า “ชรา” หมายถึง ความแก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุดโทรม คำว่า “ชรา” หรือ “Senescent” มาจากภาษาละตินว่า“Senex” หมายถึง “คนสูงอายุ” ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Elderly” หรือ “Aging” หรือ “Older Persons” นอกจากนี้ยังมีคำที่ใช้เรียกขาน“คนสูงอายุ” จำนวนมาก เช่น คำว่า คนแก่ คนชรา คนวัยทอง คนไม้ไกล้ฝั่ง เป็นต้น ล้วนแล้วแต่มีความหมายว่า “คนแก่” ทำให้ไม่เป็นที่น่าฟังของผู้ที่ถูกเรียกขาน ดังนั้นจึงได้บัญญัติศัพท์คำว่า “ผู้สูงอายุ” ขึ้นใช้เป็นครั้งแรกในเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม พ.ศ.๒๕๑๒ ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายเพื่อยกย่องให้เกียรติแก่ผู้สูงอายุ[๑]

ทั้งนี้องค์การสหประชาชาติมีมติที่ A/Res/๕๐/๑๔๑ เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๕๓๙ (ค.ศ. ๑๙๙๖) เชิญให้สมาชิกสหประชาชาติสร้างกรอบความคิดและเตรียมการสำหรับปีสากลผู้สูงอายุ โดยมติข้อที่ ๑๔ สหประชาชาติมีมติให้ใช้คำว่า “Older Persons” แทนคำว่า “The Elderly” เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการของสหประชาชาติว่าด้วยเรื่องผู้สูงอายุเป็นผลให้ปีและวันผู้สูงอายุใช้คำว่า The International Years Of Older Persons And The International Day Of Older Persons อย่างไรก็ตามคำภาษาอังกฤษที่หมายถึง ผู้สูงอายุ เป็นหลักตามมติขององค์การสหประชาชาติ (United Nations,๒๐๒๐) สำหรับประเทศไทย ผู้สูงอายุหมายถึง ผู้ที่มีอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปทั้งชายและหญิง โดยนับอายุตามปฏิทินเป็นมาตรฐานสากลในการเป็นผู้สูงอายุ ซึ่งทางราชการไทยได้กำหนดให้เป็นเกณฑ์ในการเกษียณอายุราชการของข้าราชการด้วย[๒]

---

[๑] Sasiphat Yotphet. **To be old but not afraid if (society) prepare.** Newsletter National Health Foundation: Chiang Mai ๕ (๒) March - April. ๒๐๐๖:49-52

[๒] National Elderly Promotion and Coordination Committee. The ๒nd. **National Elderly Development Plan ๒๐๐๒ - ๒๐๒๑.** Bangkok: Office of the Prime Minister. ๒๐๐๒.

สถานการณ์ผู้สูงอายุในปัจจุบัน

การสูงวัยของประชากรเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นทั่วโลก ซึ่งเป็นผลมาจากอัตราเกิดที่ลดลง และผู้คนมีอายุยืนยาวขึ้น ในรอบครึ่งศตวรรษที่ผ่านมาประชากรโลกมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว ในปี ๒๐๑๘ โลกของเรามีประชากรรวมทั้งหมด ๗,๖๓๓ ล้านคน และมีประชากรสูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไป ๙๙๐ ล้านคนหรือคิดเป็นร้อยละ ๑๓ ของประชากรทั้งหมด เท่ากับว่า โลกของเราได้กลายเป็นสังคมสูงอายุมาหลายปีแล้วตามการคาดประมาณของสหประชาชาติ ประชากรสูงอายุ ๖๐ ปีขึ้นไปในโลกนี้จะมีจำนวนครบ ๑,๐๐๐ ล้านคน ในต้นปี ๒๐๑๙ (Department of Elderly Affairs,๒๐๒๐) ในปี ๒๐๑๘ สหประชาติคาดประมาณว่า ประชากรทั้งหมดในอาเซียนมี ๖๕๔ ล้านคน ในจำนวนนี้มีประชากรสูงอายุเป็นจำนวน ๖๗ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมด เท่ากับว่า อาเซียนได้เข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุในปี ๒๐๑๘ นี้เองประเทศสมาชิกอาเซียนที่เป็นสังคมสูงอายุไปแล้ว ๔ ประเทศ คือ สิงคโปร์ (๒๐%) ไทย (๑๘%) เวียดนาม (๑๒%) และมาเลเซีย (๑๐%) คาดประมาณว่าประเทศเมียนมาจะเป็นสังคมสูงอายุในปี ๒๐๑๙ ตามมาด้วยอินโดนีเซียจะเป็นสังคมสูงอายุในอีก ๒ ปีข้างหน้า[๓]

ในขณะที่ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่ “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า การจัดสร้างระบบและนโยบาย เพื่อรองรับประชากรกลุ่มนี้จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะรัฐจำต้องทำความเข้าใจสถิติโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงลักษณะ โดยรวมของกลุ่มผู้สูงอายุให้มากที่สุด เพื่อการออกแบบระบบที่สามารถช่วยเหลือกลุ่มผู้สงูอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริง จากข้อมูลของมูลนิธิสถาบันวิจัยและพัฒนาผู้สูงอายุไทย และสถาบันวิจัยสังคมและประชากรมหาวิทยาลัยมหิดล ระบุว่า ในปี ๒๕๖๐ ประเทศไทยมีประชากรผู้สูงอายุ (บุคคลที่มีอายุมากกว่า ๖๐ ปี) อยู่ราว ๆ ๑๑.๓ ล้านคน (คิดเป็นร้อยละ ๑๗.๑ ของประชากรทั้งหมดในประเทศไทย) แบ่งเป็นผู้สูงอายุเพศชาย ร้อยละ ๔๔.๙ และผู้สูงอายุเพศหญิง ร้อยละ ๕๕.๑[๔] และในในปี ๒๕๖๑ ประเทศไทยมีประชากรทั้งหมด (ไม่รวมแรงงานข้ามชาติ) ๖๖ ล้านคน ใน

---

[๓] (Department of Mental Health. **National Mental Health Development Plan No. ๑ (๒๐๑๘ - ๒๐๓๗).** [Online]. Source : https: //www.dmh.go.th/. [January ๒๐๒๐]

[๔] Thai Health Promotion Agency (Thai Health Promotion Fund): **ThaiHealth. Situation of the elderly in ๒๐๑๙.** [Online]. Sources : https: //vulnerablegroup.in.th. [January ๒๐๒๐].

จำนวนนี้เป็นผู้สูงอายุ ๑๒ ล้านคน หรือคิดเป็นร้อยละ ๑๘ ของประชากรทั้งหมดประเด็นท้าทายที่สำคัญคือ ประชากรไทยกำลังมีอายุสูงขึ้นอย่างรวดเร็วมากอีก ๔ ปีข้างหน้า เราจะเป็น “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” เมื่อสัดส่วนผู้สูงอายุถึงร้อยละ ๒๐ และอีก ๒๐ ปีข้างหน้า สัดส่วนประชากรสูงอายุจะสูงขึ้นถึงร้อยละ ๓๐ ของประชากรทั้งหมด อีก ๒๐ ปีข้างหน้า จำนวนเด็กอายุต่ำกว่า ๑๕ ปี จะลดลงจาก ๑๒ ล้านคน เหลือ ๙ ล้านคน คนในวัยแรงงานอายุ ๑๕-๕๙ ปี จะลดลงจาก ๔๔ ล้านคนเหลือ ๓๗ ล้านคน[๕]

ปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุในปัจจุบัน

ประเทศไทยกำลังถึงจุดเปลี่ยนผ่านเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ (Aging Population) จำนวนผู้สูงอายุในปัจจุบันมีประมาณ ๗ ล้านคน และคาดว่าในปี พ.ศ. ๒๕๖๓ ยอดผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นถึง ๑๑ ล้านคน หรือประมาณร้อยละ ๑๗ ของประชากรทั้งประเทศ (Institute for Population and Social Research,๒๐๐๗) จากการที่มีผู้สูงอายุจำนวนมากย่อมส่งผลกระทบต่อระบบสังคมโดยรวม เพราะผู้สูงอายุเป็นวัยที่มีสารพัดปัจจัยที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านต่างๆ ทั้งเรื่องสุขภาพกาย จิต อารมณ์ สังคม เศรษฐกิจ ที่จำเป็นต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือเพิ่มมากขึ้น แต่ผลจากการพัฒนาประเทศที่มุ่งเน้นการพัฒนาอุตสาหกรรมตามกระแสวัตถุนิยม ทำให้ลูกหลานจำนวนมากละทิ้งครอบครัว เรือกสวนไร่นา อพยพเข้ามาขายแรงงานในภาคอุตสาหกรรมและการบริการในเมืองใหญ่ ทอดทิ้งผู้สูงอายุไว้เฝ้าบ้าน ทำให้ความสัมพันธ์ของครอบครัวลดลง ลูกหลานขาดความตระหนักในการให้ความสำคัญกับผู้สูงอายุ

จากการศึกษาหนังสือคู่มือเตรียมตัวก่อนเกษียณอายุได้กล่าวถึงปัญหาของผู้สูงอายุ โดยได้สรุปปัญหาหลักๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุ ๑) ปัญหาสุขภาพ สุขภาพร่างกายเป็นขบวนการต่อเนื่องของชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย การจะมาเร่งบำรุงสุขภาพเมื่อวัยสูงอายุเป็นเรื่องสายไปเสียแล้ว คนเมื่อเกิด-เด็ก-หนุ่มสาว จนถึงผู้ใหญ่ มีสุภาพแข็งแรง เมื่อสูงอายุก็มีสุขภาพแข็งแรง ในทางกลับกันคนที่สุขภาพอ่อนแอเมื่อเด็ก พอสูงอายุก็มีสุขภาพอ่อนแอด้วย ปัญหาสุขภาพผู้สูงอายุปัจจุบันจำเป็นต้องคำนึงถึง ๑.๑) การส่งเสริมสุขภาพให้แข็งแรงอยู่เสมอ ๑.๒) การป้องกันโรคไม่ให้เกิด ๑.๓) การตรวจดูแลรักษาแต่เนิ่นๆ ทั้ง ๓ ประการ เป็นเรื่องสำคัญ เพราะคนสูงอายุมีภูมิต้านทานต่ำ สังขารทรุดโทรม ถ้าปล่อยให้เป็นโรคหรือแม้แต่เป็นโรครักษาง่ายๆ

---

[๕] Department of Mental Health. **National Mental Health Development Plan No. ๑ (๒๐๑๘ - ๒๐๓๗).** [Online]. Source : https: //www.dmh.go.th/. [January ๒๐๒๐].

อัตราตายก็สูง ๒) ปัญหาเศรษฐกิจและรายได้ ผู้สูงอายุเมื่ออายุมากขึ้นก็ต้องเกษียณอายุ ทำให้ขาดรายได้ แม้การทำงานของตนเองไม่มีเกษียณอายุ เช่น เกษตรกร สมรรถภาพจะต่ำลงทำให้รายได้ต่ำลง ถ้าหากผู้สูงอายุเป็นผู้มีสถานภาพทางเศรษฐกิจดีมาก่อนและมีการเก็บหอมรอมริบไว้ใช้ในยามสูงอายุจะไม่มีปัญหา แต่ถ้าผู้สูงอายุมีสถานภาพทางเศรษฐกิจไม่ดี ไม่มีเงินเก็บ ยามแก่ชราจะเกิดปัญหา เพราะประเทศไทยยังไม่มีบำนาญให้ผู้สูงอายุเหมือนประเทศที่เจริญแล้วหลายประเทศทางยุโรปและอเมริกา ส่วนใหญ่ผู้สูงอายุไทยมักได้รับความช่วยเหลือทางการเงินจากลูกหลาน ญาติพี่น้องตามประเพณีที่สืบต่อกันมา ๓) ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัยและผู้ดูแลยามแก่ชรามากและเป็นโรคเรื้อรัง เมื่อผู้สูงอายุอายุมากขึ้นจนถึงอายุ ๘๐ ปีขึ้นไป ส่วนใหญ่มักมีความพิการบางอย่าง จำเป็นต้องมีผู้ดูแล โดยเฉพาะการเคลื่อนไหวร่างกาย ดังนั้น เรื่องนี้น่าแก้ไขได้ด้วยการที่พยายามรักษาวัฒนธรรมไทยที่ผู้สูงอายุก็ยังคงอยู่ในครอบครัวไปเรื่อยๆ หน้าที่ดูแลผู้สูงอายุเป็นของลูกหลาน ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่ดีที่สุดที่ควรรักษาไว้ให้ยืนยาวตลอดไป ไม่เป็นการดีที่สร้างบ้านพักคนชรา แล้วแยกคนชราออกจากลูกหลาน เว้นแต่คนชราที่ขาดลูกหลานเท่านั้นจึงสมควรจะมีบ้านพักคนชราให้[๖]

การพัฒนาสุขภาพจิตตามแนวแผนพัฒนาสุขภาพจิตแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐

ในการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องกับบริบทนี้ได้แก่ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงศึกษาธิการและกระทรวงมหาดไทย มีการดำเนินงานด้านสุขภาพจิต (Mental Health in Thailand ๔.๐) ภายใต้สาธารณสุขไทย ๔.๐ ตอบสนองต่อเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ด้านความมั่นคงที่ขับเคลื่อนด้วยการสร้างการมีส่วนร่วม (Inclusive Growth Engine) เพื่อให้หลุดพ้นจากกับดักความเหลื่อมลาในสังคม ด้วยการเตรียมเมล็ดพันธุ์คนไทยชุดใหม่ให้พร้อมก้าวสู่โลกที่หนึ่ง เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เป็นพลเมืองที่สามารถเรียนรู้ได้ด้วยตัวเอง เป็นพลเมืองที่ตื่นรู้มีจิตสาธารณะและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม โดยขับเคลื่อนผ่านแผนพัฒนาสุขภาพจิตแห่งชาติ ฉบับที่ ๑ (พ.ศ.

[๖]Bunlu Siriphanich. **Preparation manual before retirement.** Bangkok: PT Best Company Supply Limited. ๑๙๙๒.

๒๕๖๑ - ๒๕๘๐)[๗] ที่มีกระบวนการจัดทำตั้งแต่ธันวาคม ๒๕๕๙ ในรูปแบบคณะทำงานจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์สุขภาพจิตแห่งชาติ ๒๐ ปี คณะอนุกรรมการจัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์สุขภาพจิตแห่งชาติ และคณะกรรมการสุขภาพจิตแห่งชาติใช้การวิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลเชิงประจักษ์ (Evidence-based) อย่างเป็นระบบ ด้วยกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกหน่วยงาน ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และผู้รับบริการกลุ่มต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องทั้งหน่วยงานใน/นอกสังกัดกระทรวงสาธารณสุข ด้วยการดำเนินงาน ๔ ยุทธศาสตร์อย่างประสานสอดคล้องกัน ได้แก่ ๑) ยุทธศาสตร์ส่งเสริมและป้องกันปัญหาสุขภาพจิตตลอดช่วงชีวิต ๒) ยุทธศาสตร์พัฒนาระบบบริการสุขภาพจิตและจิตเวช ๓) ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนและผลักดันมาตรการทางกฎหมายสังคมและสวัสดิการ ๔) ยุทธศาสตร์พัฒนาวิชาการและกลไกการดำเนินงานด้านสุขภาพจิต อันจะนำไปสู่เป้าหมายหลัก คือ “คนไทยมีปัญญา อารมณ์ดีและมีความสุข อยู่ในสังคมอย่างทรงคุณค่า”

การพัฒนาความสุขภาพจิตผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา

ตามหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาได้มีแนวทางในการพัฒนาสุขภาพจิตไว้ดังนี้

๑. พัฒนาสุขภาพจิตด้วยการให้ทาน การให้ทานโดยส่วนใหญ่ผู้สูงอายุมักจะทำทานเป็นประจำทุกวัน จนเกิดเป็นความเคยชินในการให้ทาน สามารถทำได้ง่าย ๆ หลายอย่าง เช่น การทำบุญ ตักบาตร โดยอาจคอยใส่กับพระภิกษุหรือสามเณรที่เดินบิณฑบาตอยู่ในละแวกบ้าน หรือจะนำเอาข้าวปลาอาหารไปถวายพระที่วัดหรือจะถวายสังฆทาน คือการถวายแก่สงฆ์โดยไม่เจาะจงภิกษุรูปหนึ่งรูปใด ซึ่งทำได้หลากหลายวิธีด้วยกันเช่น การนำสิ่งของไปถวายที่วัด หรือนิมนต์คณะสงฆ์มารับที่บ้าน แต่ที่นิยมทำกันมาก คือ การทำบุญเลี้ยงพระเนื่องในโอกาสสำคัญต่าง ๆ เช่น ทำบุญขึ้นบ้านใหม่ ทำบุญวันคล้ายวันเกิดเป็นต้น

๒. พัฒนาสุขภาพจิตโดยการรักษาศีลโดยให้ผู้สูงอายุรักษาศีล ๕ หลังจากที่ตื่นนอนขึ้นมาในตอนเช้าแล้วทำการนั่งสงบจิตก่อนจะลุกขึ้นไปทำกิจกรรมต่าง ๆ แล้วทำการสมาทานศีล ๕ เพื่อที่จะรักษาศีลให้ดีภายใน ๑ วันนี้โดย ไม่ให้ผิดซ้ำอีกเหมือนวันที่ผ่านมา แล้วค่อยออกไปใช้

---

[๗] Department of Mental Health. **National Mental Health Development Plan No. ๑ (๒๐๑๘ - ๒๐๓๗).** [Online]. Source : https: //www.dmh.go.th/. [January ๒๐๒๐].

ชีวิตตามปกติ ผู้สูงอายุมีความสุขทางจิตวิญญาณจากการรักษาศีลเพราะเชื่อว่าเมื่อรักษาศีลแล้วจะทาให้ได้อานิสงส์นานัปการ

๓. พัฒนาสุขภาพจิตโดยการเจริญสติภาวนา การเจริญสติภาวนามีวิธีการปฏิบัติ คือ ให้ผู้สูงอายุกำหนดติดตามความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ที่เข้ามาในร่างกาย และจิตใจของตน โดยไม่มีความยินดีหรือยินร้าย หรือเข้าไปในความรู้สึกของตนว่าดีหรือไม่ดีแต่อย่างใดเพียงแต่คอยเฝ้าดูว่าหากมีความรู้สึกที่เกิดขึ้นในขณะนั้น เป็นต้นว่า รู้สึกคัน หรือได้ยินเสียงหนึ่งเสียงใด ก็ไม่เข้าไปคิดพิจารณาต่อไปว่าความรู้สึกที่ตนได้รับขณะนี้เป็นอย่างไร ไม่เข้าไปวิจารณ์ว่าเสียงนั้นเป็นอย่างไร เพียงแต่กำหนดรู้อย่างเดียวว่า ขณะนี้มีความรู้สึกอย่างนี้เกิดขึ้น และมีเสียงอย่างนี้ที่ได้มากระทบกับโสตประสาทของตน ไม่มีการกำหนด คำภาวนาไม่ต้องท่องคาถาแต่ประการใด ปล่อยใจให้สบายและให้จิตของตนสบายเป็นธรรมชาติ หากจิตคิดฟุ้งซ่าน คิดกังวลเรื่องต่าง ๆ ให้เฝ้าดูจิต ให้คิดไปตามเรื่องนั้น ๆ โดยประคองสติให้รู้ว่าขณะนี้จิตของตนกาลังคิดเรื่องนั้นเรื่องนี้อยู่ หรือรู้สึกอยู่โดยไม่เข้าไปวิจารณ์หรือครุ่นคิดว่าเป็นความรู้สึกนึกคิดที่สำคัญหรือไม่สำคัญ ชอบหรือไม่ชอบ เพียงแต่เฝ้าดูอย่างมีสติ และไม่ต้องอาศัยความพยายามใด ๆ ทั้งสิ้น พบว่าการปฏิบัติดังกล่าวเพียง ๑๐ นาที จะเห็นผลว่าจิตใจของผู้สูงอายุจะสงบลง และมีความคิดที่ปลอดโปร่งขึ้นผู้สูงอายุเกิดความเข้าใจในตนเองมากยิ่งขึ้น อารมณ์ที่ขุ่นมัวจะลดน้อยลง และมีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผลมากยิ่งขึ้น การบำเพ็ญจิตภาวนาโดยการกำหนดลมหายใจเข้าออกนั้นในพระพุทธศาสนามีวิธีปฏิบัติสมาธิภาวนาที่ใช้กันอย่างแพร่หลายมาก และเป็นวิธีการที่พระพุทธเจ้าทรงรับรองไว้ว่าทรงเจริญอานาปานสตินี้ จนทำให้ตรัสรู้พระสัมมาสัมโพธิญาณได้ในที่สุด การกำหนดลมหายใจเข้าออกทำร่วมกับการท่องคำภาวนา หรือบริกรรม “พุทฺโธ” ซึ่งเป็นการทำจิตภาวนาสองอย่าง คือ อานาปาณสติ และพุทธานุสสติในเวลาเดียวกัน หรือไม่ทำร่วมกับการท่องคำภาวนาใด ๆ เพียงแต่กำหนดความรู้สึกที่ปลายจมูกถึงลมหายใจผ่านเข้าออกโดยหลับตา หรือไม่หลับตา ซึ่งหากเริ่มปฏิบัติใหม่ การหลับตาจะช่วยให้จิตสงบและเป็นสมาธิได้ง่าย นอกจากนี้ยังสามารถปฏิบัติได้ในทุกอิริยาบถ ทั้งนั่ง นอน ยืน โดยการจดจ่อที่ลมหายใจเข้าออกให้นานที่สุด ไม่นึกถึงสิ่งอื่นจะทำให้จิตสงบ และเกิดสภาพของความรู้สึกกายเบาใจเบา หรือเกิดความรู้สึกปีติ หลังจากนั้นการอธิษฐานจิต เพราะว่าการอธิษฐานจิตนั้นเป็นการปฏิบัติธรรมอย่างหนึ่ง การอธิษฐานจิตไม่ใช่การสวดอ้อนวอนเพื่อขอต่อพระผู้เป็นเจ้าหรือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ให้ตนได้บรรลุผลในสิ่งที่ตนเองปรารถนา แต่เป็นการใช้ปัญญาในการพิจารณาความเป็นจริงของชีวิตตน

และวางแผนที่จะให้สิ่งที่อันเป็นเป้าหมายของชีวิตของตนนั้นได้บรรลุผลตามที่ต้องการ ด้วยความจริงใจและบริสุทธิ์ใจ

บทสรุป

ประเทศไทยกำลังจะเข้าสู่ “สังคมสูงอายุอย่างสมบูรณ์” ในอีกไม่กี่ปีข้างหน้า การจัดสร้างระบบและนโยบาย เพื่อรองรับประชากรกลุ่มนี้จึงมีความสำคัญยิ่ง เพราะรัฐจำต้องทำความเข้าใจสถิติโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนแปลงลักษณะ โดยรวมของกลุ่มผู้สูงอายุให้มากที่สุด เพื่อการออกแบบระบบที่สามารถช่วยเหลือกลุ่มผู้สงูอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพ เหมาะสมกับผู้สูงอายุแต่ละกลุ่ม และสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้จริง จากภาวการณ์ดังกล่าวย่อมส่งผลต่อผู้สูงอายุหลายด้านทั้งด้านสุขภาพ ด้านสุขภาพจิต ซึ่งปัญหาต่างๆ ของผู้สูงอายุสามารถแบ่งได้เป็นปัญหาหลักๆ ๒ ด้านที่สำคัญ คือ ๑) ปัญหาที่เกิดขึ้นจากปัจจัยภายในของผู้สูงอายุ เช่น ปัญหาด้านสติปัญญา ปัญหาด้านสุขภาพร่างกายที่เสื่อมถอยลงตามธรรมชาติ ปัญหาด้านจิตใจ เช่น ภาวะความเครียด กดดัน ว้าเหว่ และปัญหาจากสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ๒) ปัญหาจากปัจจัยภายนอก ประกอบด้วย ปัญหาด้านเศรษฐกิจ ปัญหาด้านการปรับโครงสร้างทางสังคม ปัญหาการไม่ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสาร และปัญหาทางด้านการขาดโอกาสทางศึกษา เป็นต้น ดังนั้นจากสภาพปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้สูงอายุทั้งปัญหาด้านการดำเนินชีวิตประจำวัน ปัญหาด้านสุขภาพกาย ปัญหาด้านสุขภาพจิต ปัญหาด้านสังคม และปัญหาด้านเศรษฐกิจ ได้ส่งผลต่อคุณภาพชีวิต และการดำเนินชีวิตในสังคมของผู้สูงอายุ ทั้งนี้สาเหตุของปัญหาต่างๆ ไม่ได้เกิดจากผู้สูงอายุเองทั้งหมด แต่ส่วนหนึ่งเกิดจากครอบครัวบุตรหลาน และสังคมที่ขาดความรู้ความเข้าใจและมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้อง ไม่เข้าใจในสภาพการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายและจิตใจ อารมณ์ของผู้สูงอายุทำให้เกิดปัญหานำไปสู่การปล่อยปละละเลยไม่สนใจใยดี และทอดทิ้งในที่สุด ดังนั้นแนวทางในการบรรเทาเบาบางปัญหาสุขภาพจิตของผู้สูงอายุนั้นหน่วยงานภาครัฐได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลโดยการกำหนดเป็นนโยบายสาธารณะด้วยการออกแนวแผนพัฒนาสุขภาพจิตแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๑-๒๕๘๐ เพื่อเป็นแผนแม่บทในการดูและผู้สูงอายุด้านสุขภาพจิตโดยเฉพาะ นอกจากนี้การดูแลสุขภาพจิตตามแนวพระพุทธศาสนาก็เป็นอีกทางเลือกที่สำคัญในการดูแลแบบคู่ขนานของผู้สูงอายุในสังคมไทย

เอกสารอ้างอิง

Bunlu Siriphanich. **Preparation manual before retirement.** Bangkok: PT Best Company Supply Limited. ๑๙๙๒.

Department of Elderly Affairs. **Situation of the Thai Elderly ๒๐๑๘.** [Online]. Source : http: //www.dop.go.th/en/know/๒/๒๖๑. [January ๒๐๒๐].

Department of Mental Health. **National Mental Health Development Plan No. ๑ (๒๐๑๘ - ๒๐๓๗).** [Online]. Source : https: //www.dmh.go.th/. [January ๒๐๒๐].

Institute for Population and Social Research. **Statistics of the elderly in Thailand.** Bangkok: Mister Copy Thailand. ๒๐๐๗.

Mahachulalongkornrajavidyalaya.**Thaitipitaka: Mahachulalongkornrajavidyalaya Version.**Bangkok: MahachulalongkornrajavidyalayaUniversity Press.๑๙๙๖.

Ministry of Social Development and Human Security. **The Elderly Act ๒๐๐๓.** Bangkok: JS Printing. ๒๐๐๔.

National Elderly Promotion and Coordination Committee The ๒nd. **National Elderly Development Plan ๒๐๐๒ - ๒๐๒๑.** Bangkok: Office of the Prime Minister. ๒๐๐๒.

Sasiphat Yotphet. **To be old but not afraid if (society) prepare.** Newsletter National Health Foundation: Chiang Mai ๕ (๒) March - April. ๒๐๐๖.

Thai Health Promotion Agency (Thai Health Promotion Fund): **ThaiHealth. Situation of the elderly in ๒๐๑๙.** [Online]. Sources : https: //vulnerablegroup.in.th. [January ๒๐๒๐].

United Nations. **Universal Declaration of Human Rights**. [Online]. Retrieved from: http://www.un.org/overview/rights.html. [January ๒๐๒๐].

อารยธรรมสมัยโบราณที่เป็นมรดกรากฐานการปกครองส่วนท้องถิ่นในปัจจุบัน

ANCIENT CIVILIZATIONS THAT ARE THE HERITAGE OF THE CURRENT LOCAL GOVERNMENT.

ชวัชชัย ไชยสา*

Chawatchai Chaiyasa

บทคัดย่อ

การปกครองที่ปรากฏทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ได้ปรากฏออกมาเป็นรูปแบบต่างๆนั้น ต้องอาศัยรูปแบบการปกครองที่ยอมรับว่าเป็นอารยธรรมเก่า ใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนา เพราะรูปแบบการปกครองในยุคก่อนๆ ซึ่งถือว่าเป็นแม่แบบ เป็นเผ่าพันธุ์ที่ขยายออกในรูปต่างๆ ซึ่งมีแหล่งที่มาจากการปกครองของกรีซและโรมันโบราณ การวิวัฒนาของการปกครอง ความเชื่อและอิทธิพลทางศาสนา การค้นคว้าของนักปราชญ์ และการสร้างของปัญญาชนก

การปกครองท้องถิ่นก็ไม่แตกต่างมีต้นกำเนิดมาจากของเก่าที่มีอยู่แล้ว ซึ่งใช้เป็นรากฐานมาประยุกต์ของชาวตะวันตก ได้วางรูปแบบไว้ในดินแดนต่างๆ เช่น รูปแบบการปกครองแบบฟิวดัล การปกครองของยุโรปในยุครุ่งเรือง การปฏิวัติประชาชนของฝรั่งเศส การเกิดวัฒนธรรมสำคัญในการปกครองท้องถิ่น การบัญญัติหลักการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญ และการฟื้นฟูประชาธิปไตย ที่กล่าวมานี้เป็นต้นแบบของการปกครองท้องถิ่นที่ปรากฏในปัจจุบัน

คำสำคัญ : รากฐานการปกครอง, การปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

The ancient government has been the basic of the present government that is modern governments have gotten the form of the old government or ancient government.

So that, they were basic of Civilization to concept what they were modernized government. The government were born in ancient Greece and Roman, to

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

evolution of government, to believe of religion, to search of intellectual and to making of intellectual.

The basic of local government was gotten of the past form of local government which called the basic of civilization in local government. The foundations of local government are The Feudal System, European Government in bloom age, to Revolution of people in France, the important culture was to be origin of local government, to act the important principle of local government in constitution, to Renew Democracy, These were basic of local government in the present.

Keywords: The Foundation of Government, Locl Government

บทนำ

การปกครองในสมัยใดยุคใดไม่ได้เกิดขึ้นมาโดยไม่มีต้นแบบหรือแม่แบบที่ใช้เป็นแนวคิด หรือเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างทฤษฎีที่ได้ชื่อว่าเป็นของใหม่ไม่ได้เกิดขึ้นมาเอง แต่เกิดขึ้นจากการที่ได้แนวคิดจากสิ่งที่มีอยู่ก่อนแล้ว บ้างครั้งได้เรียกว่าการต่อยอดของเก่า แต่นักวิชาการได้มีการขัดสีฉวีวรรณและทาสีตกแต่งใหม่ให้เป็นที่มองเห็นเป็นสิ่งที่สวยงามกลายเป็นของใหม่ที่อุบัติขึ้นมาและช่วยดึงดูดให้คนเกิดความหลงใหลว่าเป็นสิ่งที่ดี ประเสริฐและงดงามตระการตา การปกครองบ้านเมืองก็ได้อุบัติขึ้นในลักษณะนี้เหมือนกับสิ่งอื่น ๆ โดยเฉพาะการปกครองส่วนท้องถิ่นก็เกิดขึ้นมาในลักษณะนี้ เพราะจะต้องพึงพาระบบหรือรูปแบบการปกครองที่เคยมีมาแล้ว ซึ่งนักปราชญ์ทั้งหลายได้พากันศึกษาและเกิดแนวคิดจากการพบจุดด้อยจากของเก่า สร้างแนวคิด ทฤษฎีขึ้นมาเป็นรูปแบบโดยการดัดแปลงของเก่า เป็นการสร้างระบบใหม่เพื่อให้มีความเหมาะสมกับสภาพหรือสถานการณ์ของสังคมในแต่ละยุคแต่ละสมัย และให้เป็นไปตามความต้องการของสังคม เพราะเนื่องด้วยอิทธิพลของกระแสความต้องการของสังคม สังคมอาจจะไม่ต้องการระบบเดิม ๆ อารยธรรมเก่าของสังคม หรือของโลกไม่เหมาะกับสภาพของสังคมหรือจะพูดว่าเป็นสิ่งที่ไม่ทันสมัยหรือไม่เหมาะสำหรับใช้ในการจัดระเบียบทางสังคมในการดำเนินชีวิต

สังคมใดมีการจัดระเบียบสังคมหรือการจัดรูปแบบการปกครองที่ดีมีความเหมาะสมจะช่วยให้สังคมนั้นมีการอยู่ร่วมกันเป็นปึกแผ่น มีความมั่นคง มีความเจริญก้าวหน้า เพราะคน

ในสังคมมีความเกื้อกูลซึ่งกันและกัน และยังสร้างความเป็นเอกภาพในสังคมนั้น ๆ (Uniformity) เป็นพื้นฐานในการสร้างสังคมนั้นให้มีความเข้มแข็ง ก้าวหน้า มีความสมบูรณ์พูนสุข ทั้งในระดับปัจเจกบุคคลและระดับประเทศชาติ[๑]

ทั้งผู้นำทางสังคมและบรรดานักวิชาการมีแนวคิด มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้สมาชิกหรือสังคมของตนเป็นสังคมที่มีความอุดมสมบูรณ์ในทุก ๆ ด้าน ให้มีการดำรงชีวิตที่ดีมีความสุขกันทุกถ้วนหน้า อยู่กันในกรอบที่ได้มีการกำหนดไว้ ได้มีการศึกษาแสวงหาวิธีการหรือหลักการต่าง ๆ มาจัดเป็นระเบียบสังคม เป็นกรอบให้สมาชิกในสังคมประพฤติปฏิบัติเป็นหนึ่งเดียวกัน ประเทศใด สังคมใด มีการจัดระเบียบสังคมให้เป็นมาตรฐานดีแล้ว จะสร้างสังคมให้เป็นสังคมที่อุดมสมบูรณ์ทุกด้าน สามารถที่จะศึกษาเปรียบเทียบของสังคมต่าง ๆ หรือรัฐต่างที่มีการอยู่อย่างสงบสุข แม้ในปัจจุบันการศึกษาหาวิธีการในการจัดระบบทางสังคมจะต้องหันกลับไปมองหรือศึกษาสิ่งที่สังคมในยุคก่อนเคยใช้มาแล้ว เป็นการนำเอาของเก่ามาปรับเพื่อให้มีความเหมาะสมหรือมีสมบูรณ์กับสถานการณ์ของสังคมในปัจจุบัน

รากฐานการปกครองของสังคมในปัจจุบัน

แนวคิดและหลักการปกครองที่ใช้กันอยู่ในโลกปัจจุบัน ไม่ว่าจะเป็นประเทศชั้น ประเทศกำลังพัฒนา ยอมรับว่า เป็นหลักการปกครองที่มีรากฐานที่มรการต่อเนื่องมาจากหลักการปกครองในสมัยโบราณ ซึ่งเป็นแหล่งอารยธรรม ๖ แหล่ง คือ

๑) จากแหล่งอารยธรรมการปกครองของกรีซโบราณ ซึ่งถือว่าเป็นการปกครองที่มีอายุยืนยาวมากกว่า ๒๕๐๐ ปี

๒) จากแหล่งอารยธรรมการปกครองของอาณาจักรโรมันโบราณ ซึ่งเป็นหลักการปกครองที่มีอายุยืนยาวมากกว่า ๒๐๐๐ ปี

๓) จากการวิวัฒนาการทางการปกครอง ซึ่งเป็นความพยามในการแก้ปัญหาความยุ่งยากทางการเมืองการปกครองของยุโรปสมัยกลาง ทำให้เกิดการพัฒนาทางการปกครองจากระดับล่าง (จากประชาชน ชุมชน) ไปสู่ระบบที่สูงกว่า เช่น นครรัฐ (States) รัฐชาติ (Nation States)

---

[๑]อุดม ทุมโฆสิต,**การปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่:บทเรียนจากประเทศพัฒนาแล้ว,** (กรุงเทพฯ : บริษัท แซท โฟร์ พรินตริ้ง จำกัด, ๒๕๕๑).

๔) จากรากฐานความเชื่อและอิทธิพลของศาสนจักรในสมัยกลาง ทำให้เกิดการรับเอาอิทธิพลและความเชื่อทางศาสนามากำหนดเป็นหลักการปกครองในด้านอาณาจักร

๕) จากการค้นคว้าของบรรดาปราชญ์ทางการปกครองในยุครุ่งเรืองของยุโรป ทำให้เกิดปรัชญา แนวคิด และความเชื่อ ในการจัดระเบียบการปกครองของโลกในปัจจุบัน

๖) จากการสรรสร้างของปัญญาชนในยุคปัจจุบัน โดยนำแนวหลักการคิดต่าง ๆ ของบรรดานักคิดทางการปกครองไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับสังคมตัวเอง[๒]

จากรากฐานที่เป็นแหล่งอารยธรรมทางการปกครองที่กล่าวมาข้างบนนั้น ถือว่าเป็นหลักฐานที่แสดงให้ว่า ของที่เกิดขึ้นหรือเป็นอยู่ในปัจจุบัน เป็นดึงเอาสิ่งที่เคยใช้มาแล้วมาปรับสภาพใหม่ให้มีความเหมาะสมต่อสังคม หรือให้เป็นไปตามกระแสของสังคมนั่นเอง

วิวัฒนาการของการปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่นได้ยึดเอาหลักการปกครองของกรีซและโรมันเป็นมรดกอารยธรรมมาจัดรเบียบการปกครอง และยังรวมเอาอิทธิพลของศาสนจักรอีกด้วย ทั้งการปกครองของกรีซและโรมัน และอิทธิพลของศาสนจักรมารวมกันเป็นระบบการปกครอง ยึดถือเป็นหลักการวิวัฒนาการทางด้านการปกครองท้องถิ่น

รากฐานที่สำคัญของการปกครองในปัจจุบัน คือ รัฐ เมือง และชุมชนในอดีตนั่นเอง พอที่จะนำมาสรุปได้ว่า การวิวัฒนาการของทางตะวันตก การกล่าวถึงการปกครองท้องถิ่นทางตะวันตกนั้น เนื่องจากว่า ทางตะวันตกเป็นประเทศที่ได้มีการจัดระเบียบการปกครองในรูปแบบท้องถิ่น ประเทศไทยก็ได้นำเอารูปแบบจากตะวันตกมาจัดเป็นรูปแบบการปกครองของตนเอง ทางตะวันตกได้วิวัฒนาการของการปกครองท้องถิ่น (อ้างแล้ว, ๒๕๕๑:๖๑) ดังต่อไปนี้

๑) ระบบฟิวดัลในฐานะที่เป็นต้นกำเนิดของการปกครองท้องถิ่น

๒) วิวัฒนาการทางการปกครองของยุโรปในยุครุ่งเรืองซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของการปกครองสมัยใหม่

๓) การปฏิวัติประชาชนของฝรั่งเศสซึ่งมีผลกระทบอย่างสำคัญต่อการปกครองแบบประชาธิปไตยสมัยใหม่และต่อการปกครองท้องถิ่น

---

[๒] อุดม ทุมโฆสิต,**การปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่:บทเรียนจากประเทศพัฒนาแล้ว,** (กรุงเทพฯ : บริษัท แซท โฟร์ พรินตริ้ง จำกัด, ๒๕๕๑).

๔) การเกิดขึ้นของวัฒนธรรมสำคัญในการปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่

๕) การบัญญัติหลักการปกครองท้องถิ่นไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ

๖) การฟื้นฟูประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นหลังยุคสงครามโลก

สิ่งที่เป็นมรดกทางอารยธรรมในการปกครองที่ยึดถือเป็นหลักในการวิวัฒนาของการปกครองท้องถิ่นของโลก โดยเฉพาะจุดเริ่มที่บังเกิดขึ้นทางโลกตะวันตก ซึ่งได้มีการเริ่มต้นจากระบบของการปกครองในยุคโบราณทั้งของกรีซและโรมัน รวมทั้งอิทธิพลของทางด้านศาสนจักร การปฏิวัติเพื่อเปลี่ยนการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตยในฝรั่งเศส การปกครองในระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ เกิดวัฒนธรรมการปกครองท้องถิ่นการฟื้นฟูประชาธิปไตยและการกระจายอำนาจ

ระบบฟิวดัลกับการปกครองท้องถิ่น

ระบบฟิวดัลถือว่า อยู่ในฐานะที่เป็นรากฐานหรือต้นกำเนิดการปกครองท้องถิ่น ซึ่งระบบนี้ได้บังเกิดขึ้นภายหลังการล่มสลายของจักรวรรดิโรมันบรรดาแคว้นต่างๆที่เคยอยู่ภายใต้การปกครองของจักรวรรดิโรมันได้กระจัดกระจายออกไป เมื่อกระจายออกไปแล้วแต่ละแคว้นก็พยายามรวมตัวกันจัดระเบียบการปกครองกันขึ้นใหม่ และได้มีการประกาศการตั้งตนเป็นรัฐอิสระขึ้นใหม่ เมื่อประกาศจัดตั้งรัฐขึ้นจะต้องมีการกำหนดเขตแดนเป็นของตนเอง ผลที่ตามมาก็ต้องมีการแก่งแย่งพื้นที่จะหลีกจากการต่อสู้กันไม่ได้ การรบพุ่งเพื่อแย่งดินแดนระหว่างกันและกัน ใครเข้มแข็งกว่าจะได้รับชัยชนะ และได้สถาปนาอำนาจในการปกครองตนเอง ในที่สุดก็เกิดเป็นเขตแดนที่เป็นรัฐเล็กรัฐน้อยที่มีอิสระ เปรียบเสมือนท้องถิ่นซึ่งรัฐบาลกลางได้กระจายอำนาจมอบให้ท้องถิ่นดูแลหรือทำหน้าที่ในการบริหารตนเอง เมื่อบังเกิดเป็นรัฐอิสระแล้วก็จัดระบบการปกครอง สร้างฐานเศรษฐกิจพัฒนาเขตแดนที่เป็นของตนเอง

การปกครองระบบฟิวดัลส่วนใหญ่มีการพัฒนาการอย่างต่อเนื่องมาจากชุมชนชาติพันธุ์เป็นชาติพันธุ์ที่มีประชากรมากสามารถสร้างความเป็นปึกแผ่นและมีขนาดใหญ่กว่าชุมชนที่เป็นชาติพันธุ์อื่น แรงยึดโยงในชุมชนฟิวดัลเป็นแรงยึดโยงแบบสายใยเผ่าพันธุ์ที่มีลักษณะนายกับบ่าว (Lord and Vassal) แทนโยนายกับบ่าวในยุคนั้น ต่างพึ่งพาผลประโยชน์ซึ่งกันและกันด้วย อนึ่ง คำว่า ฟิวดัล มาจากภาษาละตินว่า Feudum ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า Fief คำนี้แปลว่า “ที่ดินแปลงหนึ่ง ซึ่งบุคคลได้รับมาจากเจ้านายเพื่อใช้ในการทำกิน โดยผู้ได้รับที่ดินจะให้ความ

เคารพ เชื่อฟัง และยินยอมรับใช้เป็นสิ่งตอบแทนสิทธิที่ได้รับที่ดินนั้น”[๓] (นันทนา กบิลกาญจน์, ๒๕๔๒ : ๒๔๑ – ๒๔๔)

การเปลี่ยนแปลงฐานะของฟิวดัล : จากระบบรัฐอิสระสู่ท้องถิ่น

สาเหตุที่ทำให้ระบบฟิวดัลเสื่อมสภาพลงเกิดขึ้นจากสาเหตุ ๒ ปัจจัยคือ สาเหตุทางด้านการเมืองและสาเหตุทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งพอจะนำมาสรุปได้(อุดม ทุมโฆสิต, ๒๕๕๕๑ : ๗๓) ดังนี้

ทางเศรษฐกิจ ระบบฟิวดัลในฝรั่งเศสและอิตาลีได้เสื่อมลงในปลายศตวรรษที่สิบสาม ส่วนในอังกฤษและเยอรมนีเริ่มเสื่อมตั้งแต่ศตวรรษที่ ๑๖ ต่อมาเกือบทุกประเทศในยุโรปตะวันตกเลิกใช้ระบบฟิวดัลอย่างสิ้นเชิง ยกเว้นในยุโรปตอนกลางและยุโรปตะวันอออกยังมีใช้อยู่ในหลายประเทศ จนถึงศตวรรษที่สิบเก้าจึงได้ยกเลิกโดยสิ้นเชิง สาเหตุแห่งความเสื่อมของระบบนี้เนื่องมาจากการปฏิวัติทางเศรษฐกิจ ตั้งแต่ศตวรรษที่สิบเอ็ดเรื่อยมา

ทางการเมือง เนื่องจากราษฎรทั่วไปในรัฐชาติต่าง ๆ ไม่นิยมการเป็นทหาร ทำให้กษัตริย์หันมาใช้ทหารรับจ้างมากขึ้น ทำให้อาชีพทหารรับจ้างได้รับความนิยมเพิ่มขึ้นในปลายสมัยกลาง อาชีพดังกล่าวทำให้ชาวไร่ชาวนาที่เคยเป็นทาสหนีไปเป็นทหารรับจ้างกันเป็นส่วนมาก ผนวกกับการเกิดจลาจลของชาวไร่ชาวนาและสงครามร้อยปี ตลอดจนอิทธิพลของสงครามครูเสดซึ่งยืดเยื้อถึงสองสามร้อยปี ทำให้บรรดาเหล่าอัศวินเสียชีวิตไปเป็นจำนวนมาก และอัศวินเหล่านี้จำนวนไม่น้อยที่มีฐานะเป็นเจ้าของที่ดิน จึงเป็นช่องทางให้กษัตริย์ถือโอกาสขยายอิทธิพลเข้าไปใช้อำนาจแทนขุนนางเจ้าที่ดินผู้เสียชีวิต

วิวัฒนาการการปกครองท้องถิ่นของยุโรปในยุครุ่งเรือง

การปกครองท้องถิ่นของประเทศต่างๆในโลกปัจจุบัน โดยส่วนมากแล้วได้รับอิทธิพลมาจากการปกครองท้องถิ่นของประเทศในยุโรปตะวันตก เช่น อังกฤษ ฝรั่งเศสเยอรมนี อิตาลี และสะแกนดิเนเวีย โดยระบบการปกครองท้องถิ่นของประเทศในยุโรปตะวันตก ได้มีวิวัฒนาการมาจากระบบฟิวดัลและกลายมาเป็นรัฐท้องถิ่นอย่างชัดเจน

---

[๓] นันทนา กบลกาญจน์, **ประวัติและอารยธรรมของโลก,** (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๒).

เมื่อได้ศึกษาย้อนหลังไปในอดีตดังกล่าวพบว่า การปกครองท้องถิ่นได้รับมรดกทางอารยธรรมมาแล้วตั้งแต่สมัยกรีซโบราณ และมาปรากฏเด่นชัดอีกครั้งในสมัยจักรวรรดิโรมัน แต่ในยุคโบราณเชื่อกันว่าเชื้อชาติที่ให้การยอมรับสถานภาพของรัฐบาลท้องถิ่นเป็นพวกแรกในยุโรป กลับเป็นคนกลุ่มน้อยในตอนเหนือของประเทศเยอรมนีที่เรียกว่า “teutonic” ซึ่งเป็นเชื้อชาติดั้งเดิมกลุ่มหนึ่งของเยอรมนีในปัจจุบัน โดยชาว teutonic ได้ริเริ่มให้มีรัฐบาลท้องถิ่นของตนเองขึ้นตั้งแต่ช่วงต้นยุคกลางของยุโรป[๕]

เมื่อชุมชนได้สร้างระบบการปกครองเป็นของตนเอง จะต้องเกิดมีศัตรูมารุกรานจำเป็นจะต้องหาวิธีป้องกัน โดยพยายามแสวงหาพรรคพวกสร้างความสัมพันธภาพระหว่างชุมชนตนเองกับชุมชนในระดับเหนือขึ้นไป ซึ่งเป็นชุมชนที่จะช่วยให้ชุมชนของตนเองปลอดภัยจากการรุกรานของศัตรู รัฐเล็กไปรวมกับรัฐใหญ่จะก่อให้เกิดแสนยานุภาพมากขึ้น ความสัมพันธ์ที่มีต่อกันจะทำให้เกิดเป็นห่วงโซ่นานเข้า จึงเป็นนครรัฐและรัฐชาติและกลับกลายเป็นชุมชนที่มีความมั่นคงแข็งแรง ต่อมาแต่ละรัฐชาติประกอบด้วยผู้มีอำนาจมาก ๓ กลุ่มคือ กลุ่มแรกคือกษัตริย์ และกลุ่มนี้มีอำนาจเป็นเจ้าครองนครมีอำนาจเหนือนครรัฐที่เป็นบริวาร กลุ่มที่สองคือนักบวช ซึ่งเป็นผู้มีอำนาจในทางด้านศาสนจักรถือว่าเป็นผู้ที่มีอำนาจมากเพราะเป็นตัวแทนของพระเจ้า และกลุ่มที่สามคือเจ้าครองนครในนครบริวาร เป็นครองนครที่มีอำนาจในทางด้านหัวเมือง

การปฏิวัติของประชาชนในฝรั่งเศส

การปฏิวัติของประชาชนในฝรั่งเศสปี ๑๗๘๙ ได้ก่อให้เกิดอิทธิพลอย่างมากต่อการปฏิเสธรูปแบบการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชที่เป็นรูปแบบการปกครองในยุคนั้น ประชาชนได้รวมตัวกันเพื่อแสวงหาทั้งเป็นแนวคิด ทฤษฎี นำมาจัดเป็นรูปแบบการปกครองขึ้นมาใหม่ โดยทำการยกเลิกระบบการปกครองที่อยู่ในรูปแบบการรวมศูนย์อำนาจโดยกษัตริย์ให้เป็นระบบหรือรูปแบบการกระจายอำนาจ ไปสู่ประชาชนในสังคมร่วมกันของรัฐ ภายหลังการปฏิวัติในฝรั่งเศสทำให้ผลของการปฏิวัติเกิดนวัตกรรมใหม่ในการปกครองท้องถิ่นตามมา เป็นการปกครองที่เน้นในความเป็นประชาธิปไตยท้องถิ่น แม้จะเกิดนวัตกรรมทางด้านการปกครองก็จริง สำหรับในช่วงเวลาปฏิวัติเป็นช่วงวิฤต ช่วงทำการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว เป็นเหตุทำให้ระบบ

---

[๕] Norton, A., **Decentralisation in west European Cities,** (Local Government Policy Making, 14(2).1984).

ใหม่มีจุดอ่อนและเป็นจุดอ่อนที่สำคัญหลายประการ สำหรับส่วนสามารถช่วยให้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ได้หยั่งรากลึกลงไปถึงรากหญ้า

ระบบการปกครองใหม่นี้มีองค์ประกอบที่สำคัญที่ดี

๑) กำหนดให้ระดับของการปกครองตั้งแต่ระดับชุมชนคือในระดับราษฎรจนไปถึงรัฐบาล ๒) จัดให้มีการเลือกตั้งท้องถิ่น เพื่อให้ประชาชนได้เลือกตัวแทนของตนไปทำหน้าที่เป็นตัวแทนในสภาท้องถิ่น ๓) ให้มีดีพาร์ตมองค์ (นครรัฐ) คือหน่วยการปกครองระดับจังหวัดขึ้นเป็นส่วนย่อยของประเทศ ๔) จัดให้มีกรรมการปกครองของดีพาร์ตมองค์หรือมลรัฐขึ้นในทุกมลรัฐ

การปฏิวัติของประชาชนในฝรั่งเศสมีผลกระทบต่อประเทศต่างๆที่ปกครองในรูปแบบการปกครองระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชในโลกอย่างยิ่ง เนื่องด้วยผู้ถือครองอำนาจมีความกลัวและกังวลร้อนใจว่าประชาชนในประเทศของตนจะพากันลึกขึ้นมาปฏิวัติ เพื่อเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครองให้เป็นประชาธิปไตย ทำให้ประเทศเหล่านั้นมีการตื่นตัวหาทางแก้ไขและสร้างความพึงพอใจแก่ประชาชนของตน โดยประเทศเหล่านั้นได้พยายามกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่นเซมเบอร์ก(Luxemberg) ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ ในหลายประเทศได้มีการปรับปรุงระบบการปกครองใหม่ เช่น ในลักเซมเบอร์ก(Luxemberg) ได้ออกพระราชกำหนดการปกครองท้องถิ่น ค.ศ.๑๗๘๙เพื่อให้ความเป็นอิสระแก่เทศบาลมากขึ้น ส่วนประเทศอื่นๆในยุโรปมีการปรับตัวในทิศทางการกระจายอำนาจไปสู่ประชาชนในระดับล่างมากขึ้น ซึ่งไม่เคยเป็นมาก่อน แม้กระทั่งในอังกฤษ เนเธอร์แลนด์ สเปน อิตาลี และสแกนดิเนเวีย เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเพราะผลกระทบจากการปฏิวัติในฝรั่งเศส [๕]

การเกิดวัฒนธรรมสำคัญในการปกครองท้องถิ่น

สาเหตุที่ทำให้เกิดวัฒนธรรมทางการปกครองเพราะประเทศต่างๆมีการปกครองที่แตกต่างกัน ทำให้เกิดรากฐานทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน การเกิดวัฒนธรรมการปกครองที่กล่าวนี้ยังเป็นแนวทางอย่างสืบเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีอิทธิพลต่อแนวคิดการปกครองท้องถิ่นในปัจจุบันซึ่งพอสรุปได้ ดังนี้

---

[๕] Chapman, B., **The Prefects and Provincial France,** (London : Allen & Unwin, 1955), pp.87-96.

วัฒนธรรมการปกครองดั้งเดิมของเยอรมนี

วัฒนธรรมการปกครองดั้งเดิมของเยอรมนี มีทิศทางตรงกันข้ามกับระบอบการปกครองของนโปเลียนแห่งฝรั่งเศส วัฒนธรรมการปกครองของเยอรมนีได้รับการพัฒนาบนพื้นฐานของการให้ความสำคัญแก่การปกครองท้องถิ่นในระดับที่สูงเป็นกรณีพิเศษ ทำให้ระบบการปกครองท้องถิ่นของเยอรมนีมีความเข้มแข็ง และได้รับการยอมรับไม่เฉพาะประชาชนของเยอรมนีเท่านั้น ยังเป็นที่ยอมรับของนานาชาติอย่างกว้างขวาง”

วัฒนธรรมการปกครองดั้งเดิมของเยอรมนี ได้โน้มเอียงไปในทางแนวคิดที่ว่า “ผลประโยชน์ของท้องถิ่นและผลประโยชน์ของส่วนกลางเป็นผลประโยชน์ร่วมกันของชาติ ไม่สามารถแยกออกจากกันได้” หากจะมองถึงรากฐานความเป็นมาของแนวคิดนี้ เกิดจากประวัติศาสตร์การปกครองประเทศ ได้เล็งเห็นความสำคัญของการปกครองท้องถิ่นว่า เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันกับการปกครองในระดับชาติ การปกครองท้องถิ่นของเยอรมนีได้ยึดหลักการความเป็นอิสระ และได้มีการบัญญัติความเป็นอิสระไว้ในรัฐธรรมนูญอีกด้วย เป็นการให้ยอมรับสถานภาพของท้องถิ่นให้มีการคุ้มครองด้วยกฎหมายสูงสุด

จากหลักการการปกครองท้องถิ่นของเยอรมนีตามที่กล่าวมานั้น เป็นหลักการที่ช่วยอุดรอยร้าวระหว่างประชาชนกับรัฐบาลด้วยผลประโยชน์ร่วมกัน เป็นการสร้างมุมในลักษณะเอื้ออาทรต่อกัน เป็นแนวคิดที่ปิดกั้นการรวมตัวเพื่อการเปลี่ยนแปลงของประชาชน และเยอรมันไม่เพียงที่จะสร้างจุดเด่นในการปกครองท้องถิ่นเท่านั้น ได้มีการพัฒนาปรับปรุงให้มีความเหมาะสมอยู่ตลอดเวลา รัฐบาลได้สร้างแนวคิดขึ้นมาเพื่อให้ประชาชนได้มีสิ่งใหม่เพื่อการพัฒนาการปกครองท้องถิ่นตัวเอง และยังมีอิสระในการบริหารงานท้องถิ่น

วัฒนธรรมการปกครองของอังกฤษ

ระบบการปกครองของอังกฤษ เป็นระบบการปกครองที่ได้รับการพัฒนามานานที่สุดในโลกระบบหนึ่ง ในระยะแรกเริ่มของการจัดระบบการปกครองท้องถิ่นของประเทศต่างๆในยุโรป ประเทศทั้งหลายเหล่านั้นได้พากันหันมามองระบบการปกครองท้องถิ่นของอังกฤษ เพราะการปกครองท้องถิ่นของอังกฤษเป็นระบบการปกครองที่ดี เนื่องจากระบบการปกครองท้องถิ่นของอังกฤษมุ่งเน้นความเป็นอิสระ เป็นการปกครองที่ตัวเองมีความเป็นอิสระอย่างมาก มีความเป็นอิสระทุกระดับของการปกครอง

ในปี ๑๘๓๕ รัฐบาลสหราชอาณาจักรได้พยายามผ่านกฎหมาย “การปฏิรูปการปกครอง” ที่เรียกว่า (Reform Act ๑๘๓๕เพื่อปรับปรุงการปกครองท้องถิ่นใหม่ทั้งระบบ โดยนำท้องถิ่นระดับต่างๆที่มีอยู่ในขณะนั้นมาจัดสรรอำนาจหน้าที่ใหม่ให้สัมพันธ์กันอย่างมั่นคง[๖]

วัฒนธรรมการปกครองของสหรัฐอเมริกา

ระบบการปกครองตนเองของชุมชนท้องถิ่นในสหรัฐอเมริกา ได้รับการยอมรับว่า เป็นวัฒนธรรมการปกครองที่มีอิทธิพลอย่างยิ่ง ต่อการจัดการปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่ ผู้ศึกษาการปกครองท้องถิ่นควรเข้าใจวัฒนธรรมการปกครองท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกาให้ถ่องแท้ เพื่อจะได้เป็นรากฐานให้เข้าใจการปกครองท้องถิ่นให้ดียิ่งขึ้น ถ้าจะมองให้ถ่องแท้แล้ว สหรัฐอเมริกาเองมีต้นกำเนิดการปกครองท้องถิ่นมาจากอังกฤษ ตั้งแต่เริ่มแรกที่เข้ามาตั้งรกราก ดังนั้น รูปแบบการกครองท้องถิ่นแบบดั้งเมของสหรัฐอเมริกา ได้รับอิทธิพลมาจากรูปแบบการปกครองของอังกฤษ หากจะกล่าวว่า ระบบการปกครองท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกาเป็นเลือดเนื้อเชื้อไขของอังกฤษเกือบทั้งหมด เพราะสหรัฐอเมริกาได้มีการจัดหน่วยปกครองท้องถิ่นในรูปแบบเป็นเมือง (township) เขตโบสถ์ (parish) เบอร์เรอะ(borough) และเคาตี้ County)

การปกครองท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกาในระดับหมู่บ้านหรือที่เรียกว่า township เป็นระบบการปกครองที่มีความสมบูรณ์แบบภายในตัวมันเอง สำหรับการปกครองระดับนี้ ได้นำเอาหลักการของกฎธรรมชาติ(principle of natural law) มาผนวกในการปกครองอย่างครบถ้วน วัฒนธรรมการปกครองท้องถิ่นของสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความสำคัญแก่การปกครองท้องถิ่นไว้ในระดับสูงสุด เพราะการปกครองท้องถิ่นเป็นระบบการปกครองที่อยู่ใกล้ชิดกับประชาชนมากกว่ากลไกของมลรัฐและประเทศ [๗]

การบัญญัติหลักการปกครองท้องถิ่นไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญ

เนื่องจากการปกครองท้องถิ่นของยุโรป ต่างก็ได้รับการยอมรับว่า เป็นการจัดระบบการปกครองที่มีความสำคัญ และมีมานมนานแล้ว เป็นที่ยอมรับว่า เพื่อให้เกิดความมั่นคงใน

---

[๖] Norton, A., **Decentralisation in west European Cities,** (Local Government Policy Making, 14(2).1984).

[๗] Jardin, A., **Alexis de Toqueville, 1805- 59, Hachette, Paris : in English translation, Toqueville (1998),** (London : Peter Halban, 1998).

หลักการสำคัญทางการปกครองของชาติ สภายุโรปจึงมีมติให้ประเทศสมาชิก นำหลักการปกครองท้องถิ่นของตนเองไปกำหนดไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของชาติ เพื่อให้เกิดหลักประกันในการปกครองท้องถิ่นไว้อย่างมั่นคง (Council of Europe, ๑๙๘๖a)

เมื่อหลักการปกครองท้องถิ่นมีการบัญญัติไว้ในกฎหมายรัฐธรรมนูญของประเทศแล้ว ตั้งแต่ประเทศแรกที่ริเริ่ม คือ ลักเซมเบอร์กเรื่อยไปจนถึงสวิสเซอร์แลนด์ ปรัสเซียและประเทศอื่นๆ ทำให้การปกครองท้องถิ่นกลายเป็นหลักการปกครองพื้นฐานที่สำคัญ

บทสรุป

การปกครองที่ปรากฏทั้งในอดีตและในปัจจุบัน ได้ปรากฏออกมาเป็นรูปแบบต่างๆนั้น ต้องอาศัยรูปแบบการปกครองที่ยอมรับว่าเป็นอารยธรรมเก่า ใช้เป็นต้นแบบในการพัฒนา เพราะรูปแบบการปกครองในยุคก่อนๆ ซึ่งถือว่าเป็นแม่แบบ เป็นเผ่นพันธุ์ที่ขยายออกในรูปต่างๆ ซึ่งมีแหล่งที่มาจากการปกครองของกรีซแลโรมันโบราณ การวิวัฒนาของการปกครอง ความเชื่อและอิทธิพลทางศาสนา การค้นคว้าของนักปราชญ์ และการสร้างของปัญญาชนก

การปกครองท้องถิ่นก็ไม่แตกต่างมีต้นกำเนิดมาจากของเก่าที่มีอยู่แล้ว ซึ่งใช้เป็นรากฐานมาประยุกต์ของชาวตะวันตก ได้วางรูปแบบไว้ในดินแดนต่างๆ เช่น รูปแบบการปกครองแบบฟิวดัล การปกครองของยุโรปในยุครุ่งเรือง การปฏิวัติประชาชนของฝรั่งเศส การเกิดวัฒนธรรมสำคัญในการปกครองท้องถิ่น การบัญญัติหลักการปกครองท้องถิ่นไว้ในรัฐธรรมนูญและการฟื้นฟูประชาธิปไตย ที่กล่าวมานี้เป็นต้นแบบของการปกครองท้องถิ่นที่ปรากฏในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

นันทนา กบลกาญจน์. **ประวัติและอารยธรรมของโลก.** กรุงเทพฯ:สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์. ๒๕๔๒.

อุดม ทุมโฆสิต.**การปกครองท้องถิ่นสมัยใหม่ : บทเรียนจากประเทศพัฒนาแล้ว.** กรุงเทพฯ: บริษัท แซท โฟร์ พรินตริ้ง จำกัด. ๒๕๕๑.

Chapman. B.**The Prefects and Provincial France.** London : Allen & Unwin. 1955.

Council of Europe. **Conditions of Local Democracy and Citizen Participation in Europe.** Strasbourg : Council of Europe. 1978.

Jardin. A.. **Alexis de Toqueville. 1805- 59. Hachette. Paris : in English translation. Toqueville(1998).** London : Peter Halban. 1998.

Norton. A.. **Decentralisation in west European Cities.** Local Government Policy Making. 14(2).1984.

จิตวิทยาการบริหารจัดการบุคลากรในองค์กร

PSYCHOLOGY OF PERSONNEL MANAGEMENT IN ORGANIZATION

อภินันท์ จันตะนี[*], สุมาลี บุญเรือง[**]

Aphinant Chantanee, Sumalee Boonrueang

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการบุคลากรในองค์กรนับว่ามีความสำคัญมาก เพราะมีทั้งการบริหารจัดการบุคลากรหรือคนภายในหน่วยงานให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ คือใช้ฉันทะเป็นความพึงพอใจในงานและรักงานที่ทำ วิริยะต้องมีความเพียรพยายามและมุ่งมั่นในงานที่ทำ จิตตะซึ่งมีความตั้งใจทำและมีใจจดจ่ออยู่ที่งานนั้นๆ และวิมังสาต้องทำงานโดยใช้ปัญญาและพิจารณาใคร่ครวญอย่างมีเหตุผล ในการบริหารจัดการคนเก่งที่มีพรสวรรค์ให้ทำงานอยู่ร่วมกับองค์กรได้ดีนั้นต้องมีปัจจัยแวดล้อมในการทำงาน ความก้าวหน้าในการทำงาน และเป็นงานที่ท้าทาย เพราะคนเก่งต้องการพัฒนาตนเองและแสดงออกในศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่องานและองค์กร ซึ่งท้ายที่สุดแล้วทุกคนต่างก็ได้ผลประโยชน์ที่ดีร่วมกัน

สำหรับจิตวิทยาในการทำงานเป็นทีมที่ดีและมีประสิทธิภาพ โดยคุณลักษณะของสมาชิกจะต้องมีความสามารถทัดเทียมกัน มีการวางแผน การบริหารงาน และการจัดการที่ดี และสมาชิกจะต้องมีความสามัคคี กลมเกลียว มีความเมตตาและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ส่วนการบริหารจัดการกับอารมณ์ (EQ) ทุกคนในทีมงานต้องรับรู้อารมณ์ของตนและสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง การรับรู้อารมณ์ของบุคลอื่น และการบริหารจัดการด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นด้วย

คำสำคัญ : จิตวิทยา,จัดการคนเก่ง, องค์กร

---

[*] ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย, Aphinant52@gmail.com

[**] ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย, sumalee31130@hotmail.com

Abstract

The management of personnel in an organization is very important. Because there is management of personnel or people within the department to work efficiently and effectively by using the Four Iddhipadas as a guideline for practice, Chanda using it as satisfaction and loving work, Viriya requires diligence and determination in his work. Chitta, with the intention of concentrating on the work and Vimamsa must work wisely and consider reasonably in managing talented and talented people to work well with the organization, there must be a work environment. Career progress and challenging tasks, because smart people want to develop themselves and demonstrate their potential to be useful for work and organization. In the end, everyone gets good benefits together.

For the psychology of good teamwork and efficiency the characteristics of members must be equal, have good planning, management and management. And the members must have unity, harmony, kindness and caring for each other as for the emotional management (EQ), everyone in the team must know their emotions and create good motivation for themselves recognizing the emotions of other people and managing relations with other people as well.

Keywords: Psychology, organizational talent management

บทนำ

การบริหารจัดการในองค์กรเพื่อให้ประสบความสำเร็จและการทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับบุคลากรภายในองค์กรที่มีคุณภาพ โดยหัวหน้างานถือว่าเป็นบุคคลที่สำคัญในการทำหน้าที่นำทีมงาน และมีความเข้าใจในกระบวนการบริหารทีมงานที่ดีมีประสิทธิภาพและสร้างแรงจูงใจในการทำงานให้กับทีมงานเพื่อดึงศักยภาพของทีมงานออกมาได้อย่างเต็มความสามารถ จึงจำเป็นต้องมีการบริหารทีมงานที่ดีมีการทำงานเป็นทีมงานที่มีประสิทธิภาพ เพื่อการทำงานให้มีประสิทธิผลขององค์กร โดยการกระตุ้นและสร้างแรงจูงใจให้

เกิดจิตสำนึกและความรู้สึกว่าทุกคนเป็นส่วนหนึ่งขององค์กร ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายขององค์กรที่ตั้งไว้ การบริหารทีมงานเพื่อความสำเร็จขององค์กรนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายจะต้องให้ความร่วมมือ เพราะทุกฝ่ายมีความสำคัญที่จะนำพาในการทำงานที่มีคุณภาพ ด้วยเหตุผลดังกล่าว บุคลากรในองค์กรที่เป็นผู้บริหารหรือผู้จัดการจึงมีความสำคัญในการบริหารทีมงานและการสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรทำงานและพัฒนาบุคลากรระดับหัวหน้างานให้มีศักยภาพและเข้าใจในหน้าที่ อันจะนำไปสู่ประสิทธิภาพประสิทธิผลของการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายขององค์กรตามที่กำหนดไว้

หลักการบริหารงานในองค์กร

ในการบริหารตนเอง นับว่ามีความสำคัญมาก ทั้งนี้เพราะการที่ตนเองจะทำการบริหารงานในองค์กรได้ดีมีคุณภาพ ผู้บริหารต้องทำหน้าที่ในการบริหารบุคลากรในองค์กร ให้ทำงานอย่างมีประสิทธิภาพที่สุด ลดความเครียดของบุคลากรในขณะปฏิบัติงาน ในขณะเดียวกันผู้บริหารเอง ย่อมต้องมีวิธีบริหารตนเองเพื่อให้เป็นผู้บริหารที่ดีและมีความสุขการบริหารตนเองโดยบริหารเพื่อทำให้งานต่างๆที่ตั้งเป้าหมายไว้สำเร็จลุล่วงด้วยดีอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล วิธีการดาเนินการควบคุม ปรับปรุง และพัฒนาตนเองเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงานจึงควรปฏิบัติการ ดังนี้

๑) ปฏิบัติตามหลักธรรมอิทธิบาท ๔ ซึ่งเป็นธรรมะที่ใช้ในการทางานสู่ความสำเร็จ คือ มีฉันทะเป็นความพึงพอใจในงานและรักงานที่ทำ มีวิริยะซึ่งมีความเพียรพยายามและมุ่งมั่นต่องานที่ทำ มีจิตตะที่มีความตั้งใจทำและมีใจจดจ่ออยู่ที่งาน และมีวิมังสาโดยทำงานที่ใช้ปัญญาเพื่อพิจารณาและใคร่ครวญอย่างมีเหตุผล

๒) มีความใฝ่รู้ กระตือรือร้น ตื่นตัวที่จะแสวงหาความรู้ พัฒนาตนเองในทางบวกและสร้างสรรค์ตลอดเวลา เพื่อให้ทันต่อสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

๓) มีความคิดที่ดี คือความคิดทางบวก เป็นความคิดที่นำความสุขมาให้ตนเอง และผู้อื่น ช่วยให้มองโลกในแง่ดี จะทำให้เกิดความรู้สึกที่ดี มีกำลังใจและพลังที่จะทำงานให้ประสบผลสาเร็จ

๔) การบริหารเวลา คือ การจัดการงานที่ดี จัดสรรเวลาทำสิ่งต่างๆที่มีอยู่ให้สำเร็จลุล่วงด้วยดีให้เกิดประสิทธิภาพเต็มที่ มีหลักการบริหารเวลาคือ การจัดลำดับความสำคัญของงาน และการมอบหมายงานให้บุคคลที่เหมาะสมทำแทน

๕) การสร้างวินัยที่ดีในการทำงาน คือ ความตรงต่อเวลา ความมีระเบียบในการทำงาน ซึ่งสามารถช่วยลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดความหงุดหงิดลง ทำให้ไม่เสียเวลา ไม่สับสนหลงลืม หรือละเลยงานบางชิ้นไป ความมีระเบียบจะเป็นรากฐานของการทำงานอย่างเป็นระบบ

๖) การสร้างสัมพันธภาพที่ดีกับคนในองค์กร เพื่อการร่วมมือกัน ช่วยสร้างบรรยากาศที่ดีในการทำงานการมีมรรยาท พูดจาอย่างสร้างสรรค์ พูดชมเชย ขอโทษและยอมรับความผิดพลาด ให้กำลังใจซึ่งกันและกัน ประสานความเข้าใจ ลดความขัดแย้งในการทำงาน

๗) การสร้างความเข้มแข็งทางกายและทางจิต การออกกำลังกายช่วยให้ร่างกายแข็งแรง ผ่อนคลาย
ความเครียด ความเข้มแข็งทางจิตใจโดยสร้างความเชื่อมั่นให้ตนเอง พัฒนาปรับปรุงตัวเอง เข้าใจชีวิตและควรสร้างความอบอุ่นในครอบครัว เพราะครอบครัวเป็นกำลังใจที่สำคัญในการต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆ ให้พ้นไปได้

๘) การพักผ่อนหย่อนใจเพื่อผ่อนคลายจิตใจ พร้อมที่จะกลับไปทำงานอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นประสิทธิผล การบริหารตนเองช่วยให้ชีวิตประสบความสำเร็จทั้งเรื่องส่วนตัว หน้าที่การงานและชีวิตครอบครัวสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้การบริหารตนเองมีประสิทธิภาพ คือ มีจิตใจที่เข้มแข็ง เพราะถ้าบริหารจิตใจให้มีความเข้มแข็งไม่หวั่นไหวต่อสถานการณ์ใดที่จะมากระทบไม่ว่าสุขหรือทุกข์จะช่วยให้ดาเนินชีวิตผ่านไปได้ด้วยดี

โดย Wegner และ Sternberg (๑๙๘๕, p ๔๓๙) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับ EQ ทางด้านพฤติกรรมของผู้ที่ชาญฉลาดด้าน “Practical intelligence” ที่จะเอื้อต่อความสำเร็จด้านวิชาชีพในการบริหารจัดการชีวิตของตนเอง ซึ่งแบ่งเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

(๑) การครองตน (Managing self) คือ ความสามารถในการบริหารจัดการตนเองในแต่ละวันให้ได้ผลสำเร็จสูงสุด เช่น การจัดลำดับกิจกรรมที่ต้องทำการกระตุ้นชี้นำตนให้มุ่งสู่สัมฤทธิ์ผล

(๒) การครองคน (Managing others) คือ ทักษะความรู้ในการบริหารจัดการผู้ใต้บังคับบัญชา มีความสามารถเข้ากับผู้อื่นได้ การมอบหมายงานให้ทำตรงกับทักษะความรู้ความสามารถของผู้ปฏิบัติแต่ละคน และให้รางวัลตามผลงานที่ได้ปฏิบัติ

(๓) การครองอาชีพ (Managing career) คือ การบริหารจัดการอาชีพของตน การสร้างผลผลิตที่ดีให้กับสังคม องค์การ และประเทศชาติ การสร้างชื่อเสียงเกียรติภูมิของตนได้ในทางที่ดี การจัดลำดับความสำคัญจำเป็นของตนให้สอดคล้องกับสิ่งที่องค์กรให้ความสำคัญ ความสามารถโน้มน้าวผู้เกี่ยวข้องให้เห็นความสำคัญกับอาชีพและเห็นดีงามด้วย

การสรรหาคนเก่งเพื่อร่วมทีมงาน (Recruiting talented people to join the work team)

ในยุคดิจิทัลที่มีการแข่งขันกันสูงมาก องค์กรที่ประสบความสำเร็จและก้าวไปได้ไกลกว่าองค์กรอื่นนั้น มักจะมีบุคลากรที่เรียกว่า“คนเก่งที่มีพรสวรรค์ (Talent)” อยู่เบื้องหลังเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งตามความเป็นจริงนั้นบุคลากรที่“เก่ง”ถ้าเทียบเป็นเปอร์เซ็นต์มีอยู่ไม่มากนัก ดังนั้นองค์กรไหนที่สามารถดึงคนเก่งไปร่วมงานด้วยได้มากเท่าไรก็ยิ่งทำให้องค์กรนั้นมีโอกาสที่จะประสบความสำเร็จได้สูงไปด้วย ในขณะเดียวกันหากองค์กรนั้นได้คนเก่งไปแล้วแต่ไม่สามารถรักษาคนเก่งเหล่านั้นให้อยู่กับองค์กรได้ โอกาสที่องค์กรจะก้าวหน้าก็ขาดโอกาสไป
ดังนั้น องค์กรจะต้องดำเนินการ ๒ ประการคือ การสรรหาคนเก่งหรือการพัฒนาคนเก่ง และการรักษาคนเก่ง

๑) การสรรหาคนเก่ง (Recruiting talented people) การสรรหาบุคลากรที่เก่งฉกาจมาทำงานกับองค์กรค่อยข้างหายาก ในขณะเดียวกันการที่จะรักษาให้บุคลากรที่เก่งๆ อยู่กับองค์กรไปเรื่อยๆ นั้นก็ยากกว่า ทั้งนี้เพราะคนเก่งมักโดดเด่นด้วยความสามารถรอบด้าน แต่หากองค์กรใช้ประโยชน์จากคนเก่งไม่เป็น รวมถึงไม่มีระบบบริหารจัดการคนเก่งที่ดีก็จะทำให้คนเก่งที่มีอยู่ในมือนั้นไร้ค่าก็ได้เช่นกัน จึงทำให้วิธีหรือหลักการบริหารคนเก่ง (Talent Management) กำลังเป็นวิธีการที่หลายฝ่ายให้ความสำคัญมากขึ้นเรื่อยๆ จึงทำให้ผู้จัดการฝ่ายบุคลากรในองค์กรต่างๆ ให้ความสำคัญในเรื่องนี้ต่างก็หามาตรการเพื่อใส่ใจเรื่องนี้อย่างจริงจัง ซึ่งทำให้การบริหารคนเก่ง (Talent Management) นั้นเป็นองค์ความรู้ที่เริ่มให้ความสำคัญยิ่งขึ้น และมีการบริหารจัดการเป็นระบบอย่างชัดเจน โดยดำเนินการอย่างเป็นระบบบริหารจัดการคนเก่ง (Talent Management System) จัดทำเป็นขั้นตอนหรือเป็นกระบวนการบริหารจัดการบุคลากรที่มีพรสวรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ โดยขั้นตอนต่างๆ ต้องทำอย่างใส่ใจ และวางแผนให้ดีตลอดทั้งกระบวนการ เพราะทุกอย่างล้วนเป็นกระบวนการที่เกี่ยวเนื่องกันและมีรายละเอียดแต่ละ กระบวนการนั้น ดังนี้

๑) การสรรหาแหล่งบุคลากรที่มีคุณภาพ โดยค้นหาแหล่งที่มีบุคลากรมีคุณภาพก็ย่อมเป็นประโยชน์ต่อการสรรหาเช่นกัน การรอคนเก่งมาหาบริษัทนั้นอาจมีโอกาสยากกว่าการที่บริษัทพุ่งตรงไปหาคนคุณภาพยังแหล่งที่ดีตั้งแต่ต้น แต่สิ่งสำคัญที่สุดเราจะต้องรู้ว่าเป้าหมายและลักษณะองค์กรเป็นอย่างไร และคุณลักษณะของคนที่ต้องการเป็นแบบไหน เพราะจะทำให้เราไปยังแหล่งที่มีบุคคลากรที่เราต้องการได้ถูกต้อง

๒) การสร้างเครือข่ายมหาวิทยาลัยชั้นนำ โดยมหาวิทยาลัยชั้นนำต่างๆ คือแหล่งสรรหาคนเก่งมีความสามารถที่ดีที่สุดแหล่งหนึ่ง บริษัทต่างๆ มักมาคัดเลือก “ช้างเผือก” กันที่นี่ตั้งแต่นักศึกษายังเรียนไม่จบกันเลยทีเดียว องค์กรใหญ่มีชื่อเสียงมักมีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับแต่ละคณะตลอดจนมหาวิทยาลัยที่มีคุณภาพไว้ เพื่อให้อาจารย์ต่างๆ ที่เห็นแววคนเก่งได้แนะนำให้กับองค์กรของตน หรือไม่ก็อาจมีการจัด Job Faire ที่มหาวิทยาลัยนั้นๆ โดยตรง โดยมุ่งไปยังมหาวิทยาลัยที่มีบุคลากรคุณภาพเป็นอันดับแรก

๓) การกำหนดโปรแกรมการฝึกงานอย่างเป็นทางการ ซึ่งในปัจจุบันมีบริษัทได้ปรับกลยุทธ์ในการรุกสู่ตลาดแรงงานมาเป็นการสร้างมูลค่าให้กับระบบฝึกงานของตนเองเพื่อดึงคนที่มีศักยภาพให้มาฝึกงานด้วย การฝึกงานนั้นมักเป็นการฝึกทำงานจริงอย่างเข้มข้นไปพร้อมกับการฝึกอบรมต่างๆ ที่เป็นประโยชน์มากมาย เรียกได้ว่าไม่ได้งานก็ได้ความรู้กลับไปบ้าน และยังได้ประสบการณ์ที่ดีในการไปสมัครงานกับที่อื่นๆ ด้วย การฝึกงานแบบนี้เปรียบเสมือนการแข่งขันกลายๆ ที่นอกจากองค์กรจะคัดเฉพาะหัวกะทิเข้ามาแล้ว แต่ละคนยังจะแข่งขันกันเพื่อให้ตัวเองฉายแววให้โดดเด่นที่สุดด้วย ซึ่งทำให้มีโอกาสในการถูกคัดเลือกเข้าทำงานกับองค์กรได้

๒) การคัดกรอง (Screening) วิธีการคัดกรองเป็นกระบวนการที่สำคัญมากสำหรับการคัดเลือกคนเก่ง เพราะคนเก่งบางทีก็วัดได้ยาก โดยผู้ทำหน้าที่คัดกรองควรมีความรู้รอบด้านรวมทั้งรู้เรื่องของพฤติกรรมมนุษย์และจิตวิทยาเป็นอย่างดีด้วย ซึ่งมักจะมีคนเก่งมาให้สรรหาเป็นจำนวนมาก แต่การคัดกรองคนเก่งก็ทำให้เสียเวลาไปไม่น้อย แต่ทางองค์กรก็จะได้คนเก่งตามที่คาดหวังไว้

๓) การคัดสรร (Selection) การคัดสรรจะต่างจากคัดเลือกตรง เพราะจะประณีตละเอียดในการเลือกอะไรแต่ละอย่างอย่างดีที่สุด เมื่อผ่านกระบวนการคัดกรองคนที่มีคุณสมบัติน่าสนใจมาแล้วก็จะเข้าสู่กระบวนการคัดสรรคนที่เหมาะสมที่สุดเลือกคนเก่งให้เข้ากับวัฒนธรรมองค์กร แต่การทำงานหรือปฏิบัติจริงมักจะมีเรื่องวัฒนธรรมองค์กรเข้ามาเกี่ยวข้องกับการทำงาน

อยู่บ้าง เพราะวัฒนธรรมองค์กรบางประเภทอาจไม่เหมาะกับคนเก่งบางประเภท หากบริษัทได้คนเก่งที่ไม่เข้ากับวัฒนธรรมองค์กรไปก็ทำให้อยู่ด้วยกันได้ไม่นาน

๔) การใช้คนเก่งทำงาน (Deployment) การที่บุคลากรเป็นคนเก่งจะทำงานได้ดีมีประสิทธิภาพ จะต้องมีหัวหน้าที่เก่งบริหารคนเก่งเป็นด้วย หากองค์กรมีการจัดการบริหารคนเก่งไม่เหมาะกับคนเก่ง อาจจะทำให้คนเก่งอยู่กับองค์กรได้ไม่นาน หรือใช้ทำงานที่เขาไม่ได้แสดงออกถึงศักยภาพของคนเก่งและจะทำให้ไร้ค่ากับบริษัท หรือทำให้เขาลดศักยภาพลง และอาจเป็นเหตุให้อยู่กับองค์กรได้ไม่นาน ดังนั้นการที่ต้องการคนเก่งมาร่วมงานด้วยก็ต้องทำงานกับคนเก่งให้เป็นและใช้งานหรือมอบหมายงานให้เหมาะด้วย

๕) การพัฒนาคนเก่ง (Development) วิธีการที่เป็นกระบวนการที่จะทำให้องค์กรมีความมั่นคงและยั่งยืนยาวนาน จะมีการพัฒนาหรือเพิ่มศักยภาพให้กับคนเก่งอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้เพราะเทคโนโลยีในยุคดิจิทัลเปลี่ยนไปอย่างรวดเร็ว ดังนั้นองค์กรจะต้องมีโครงการพัฒนาคนเก่งอย่างต่อเนื่องไว้รองรับ ย่อมทำให้คนเก่งรู้สึกมีค่าและได้พัฒนาตัวเองให้เก่งขึ้นอยู่เสมอ หากองค์กรไม่มีวิธีการพัฒนาคนเก่งก็อาจทำให้คนเก่งคนนั้นย้ายองค์กรหรือถูกซื้อตัวไปได้ง่าย ในทางตรงกันข้ามองค์กรที่มีมาตรการพัฒนาคนเก่งที่ชัดเจนและโดดเด่นก็จะดึงดูดคนเก่งจากแหล่งอื่นให้อยากมาร่วมงานกับองค์กรได้เช่นกัน โดยการพัฒนาคนเก่งก็มีตั้งแต่โครงการพัฒนาทักษะให้เก่งยิ่งขึ้น การพัฒนาด้านการบริหาร การมีงานที่ท้าทายใหม่ๆ อยู่เสมอ หรือการส่งเสริมเรื่องการอบรมและศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น

อย่างไรก็ตามหากไม่สามารถสรรหาคนเก่งเข้ามาอยู่ในองค์กรได้ เป็นเพราะแต่ละองค์กรหรือบริษัทมีการแข่งขันกันสูงที่ต้องคนเก่งเข้ามาทำงานในองค์กรของตน ดังนั้น องค์กรควรใช้วิธีการสร้างคนเก่งด้วยภายในองค์กรเอง (Organization Self-Training) โดยปรับแผนการสรรหาคนเก่งจากแหล่งต่างๆ มาเป็นการสร้างบุคลากรในองค์กรให้มีความเก่งกาจขึ้นเอง วิธีนี้จะแตกต่างจากการฝึกงานก็ตรงที่เป็นการจัดอบรมจากบุคลากรที่รับเข้ามาทำงานอยู่แล้วซึ่งยังไม่เก่งพอ แต่มีแววในการพัฒนาให้เป็นคนเก่งได้ โดยในองค์กรหรือบริษัทจะจัดโครงการเสริมพิเศษเพื่อพัฒนาศักยภาพคนที่มีแววจะสามารถพัฒนาให้เป็นคนเก่งที่สามารถรอบรู้ได้ ทั้งนี้เพื่อสร้างบุคลากรให้เป็นคนเก่งนั้นเอง

๖) การรักษาให้คงอยู่ (Retention) เมื่อได้คนเก่งมีความรอบรู้มาอยู่ในองค์กรหรือบริษัทแล้ว ประเด็นสำคัญคือการรักษาคนเก่งไว้ในองค์กรซึ่งจะทำให้องค์กรหรือบริษัทมีความเจริญก้าวหน้าและมีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืนอย่างยาวนาน นับว่าเป็นกลยุทธ์สำคัญที่จะทำ

ให้สามารถรักคนเก่งหรือเป็นการซื้อใจคนเก่งๆ ให้ทำงานกับองค์กรได้ในระยะยาวมากที่สุด ขั้นตอนของการรักษาคนเก่งให้คงอยู่กับบริษัทนี้อาจเป็นหน้าที่ที่ฝ่ายทรัพยากรบุคคลจะต้องให้ความสำคัญและใส่ใจเป็นพิเศษ สิ่งขาดไม่ได้คือเรื่องอัตราจ้างที่เหมาะสม การดึงดูดใจ สวัสดิการที่คุ้มค่า การพัฒนาวิชาชีพที่เหมาะสม การศึกษาต่อ รวมทั้งสภาพแวดล้อมที่ดีต่อการปฏิบัติงาน ฯ ดังนั้น การรักษาคนเก่งให้คงอยู่นี้ถือว่าเป็นศาสตร์และศิลป์ของผู้จัดการฝ่ายบุคลากร ทั้งนี้เพราะยุคเทคโนโลยีดิจิทัลที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นปรับกลยุทธ์เพื่อรักษาคนเก่งหรือการซื้อใจคนเก่งไว้ในองค์กร โดยมีมิติการดึงดูดใจให้คนเก่งคงอยู่กับองค์กร ดังนี้

๑) วิธีการเรียนรู้และพัฒนาคนเก่ง (Learning and Development Dimension) ซึ่งคนเก่งที่รอบรู้ส่วนใหญ่ชอบเรียนรู้และพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ หากทำงานแล้วไม่ได้รับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไปตามยุคดิจิทัล ก็ทำให้ตกยุคอาจทำคนที่เคยเก่งตกยุคก็อาจเป็นไปได้ ซึ่งจะทำให้ไม่ดึงดูดคนเก่งให้อยู่กับองค์กรหรืออยู่กับบริษัท เพราะยุคดิจิทัลได้ปรับไปอย่างรวดเร็ว

๒) การปรับสภาพแวดล้อมในการทำงานของคนเก่ง (Work Environment Dimension) สำหรับสิ่งแวดล้อมในการทำงานยุคนี้จำเป็นอย่างมาก องค์กรใหญ่หลายองค์กร รวมถึงองค์กรของคนรุ่นใหม่ ต่างใช้วิธีที่เป็นกลยุทธ์ในการดึงคนเก่งไปร่วมงาน ตั้งแต่การสร้างออฟฟิศให้น่าอยู่ น่าทำงาน มีการสนับสนุน (Work-Life Balance) ทั้งนี้หากสภาพแวดล้อมในการทำงานที่ดีจะทำให้คุณภาพผลงานจะดีขึ้นด้วย นอกจากนี้สิ่งแวดล้อมยังอาจหมายถึงเรื่องของคนไปจนถึงระบบการทำงาน หากสิ่งแวดล้อมเหล่านี้น่าทำงาน คนเก่งก็อยากจะมาร่วมงานด้วยและดึงคนเก่งอื่นๆ ให้มาร่วมงานเพิ่มขึ้นอีกด้วย

๓) การเพิ่มรางวัลและผลตอบแทนให้คนเก่ง (Reward and Compensation Dimension) : ในการเพิ่มค่าตอบแทนอาจเป็นเพิ่มตามชิ้นงานหรือการเพิ่มอัตราจ้างก็คือว่าเป็นสิ่งสำคัญ ซึ่งควรทำให้อยู่ในจุดที่พอใจทั้งนายจ้างและฝ่ายลูกจ้าง ส่วนเรื่องรางวัลก็เป็นสิ่งการันตีที่สำคัญเช่นกัน รางวัลนี้อาจมาในรูปแบบรางวัลโดยตรงอย่างเช่น บุคลากรดีเด่น ฯลฯ หรือแม้แต่รางวัลของหน่วยงาน บางทีรางวัลก็ไม่จำเป็นจะต้องเป็นวัตถุเสมอไป การให้คำชมเชย การยกย่อง หรือส่งเสริมให้เป็นหัวหน้างาน ก็ถือเป็นรางวัลที่ดีได้เช่นกัน

๔. มิติความท้าทายใหม่ๆ และโอกาสที่น่าสนใจ (New Challenged Opportunity Dimension) เพราะคนเก่งมักจะชอบงานที่ท้าทาย หากมีโอกาสให้คนเก่งได้ลองทำงานใหม่ ๆ นอกจากจะช่วยพัฒนาความสามารถของคนเก่งแล้ว ยังทำให้คนเก่งต้องการทำงานกับองค์กรต่อไปเรื่อยๆ เพราะได้พัฒนาทักษะเพิ่มขึ้น

๗) การทำงานเป็นทีม (Team work) สำหรับการทำงานเป็นทีม คือ การทำงานร่วมกันของสมาชิกหรือพนักงานในองค์กรมากกว่า ๑ คนขึ้นไป โดยหัวใจสำคัญ คือทุกคนนั้นจะต้องมีเป้าหมายเดียวกัน และเต็มใจร่วมกันปฏิบัติงานต่างๆ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายในความสำเร็จ โดยทุกคนจะรวมตัวกันเพื่อทำงานเป็นระบบทีมที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ทั้งนี้ การทำงานระบบทีม (Team) คือการทำงานที่มีสมาชิกมากกว่า ๑ คน มารวมตัวทำงานร่วมกันที่มีเป้าหมายเดียวกัน แต่สิ่งสำคัญจะต้องมีการกำหนดเป้าหมายร่วมกันอย่างชัดเจน มีการวางแผนงาน ตลอดจนวางระบบการทำงานที่ดี ทุกคนรู้ภาระหน้าที่ของตนเอง มีแรงผลักดันร่วมกันมุ่งมั่นที่จะทำภารกิจให้สำเร็จเพื่อบรรลุเป้าหมาย มีการร่วมมือกัน ช่วยเหลือกัน ส่งเสริมกัน ตลอดจนมีการประเมินผล แก้ไขปัญหา อุดรอยรั่ว เพื่อทำให้การทำงานผิดพลาดน้อยที่สุด แล้วทุกคนทำเพื่อผลสำเร็จเดียวกันที่เป็นผลงานของทีม ซึ่งมีจุดมุ่งหมายในการทำงานเป็นทีม เพื่อให้มีความรู้ความเข้าใจที่จะทำให้ทีมงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปฏิบัติงานให้ประสบความสำเร็จและบรรลุตามเป้าหมายขององค์กร

จิตวิทยาทำงานเป็นทีม

การทำงานเป็นทีมเพื่อให้ประสบความสำเร็จ ซึ่งการทำงานเป็นทีมต้องการหล่อหลอมบุคคลผู้ปฏิบัติงานทั้งหมายให้เป็นคณะเดียวกันเพื่อให้สมาชิกทุก คนรู้สึกว่าตนอยู่ในกลุ่มเดี่ยวกัน มีเป้าหมายและมาตรฐานของงาน ตลอดถึงแนวปฏิบัติเช่นเดียวกัน ซึ่งจะทำให้สมาชิกเกิดความภาคภูมิใจในความเป็นเจ้าของทีมงาน และผลงานและมีความสุขในการทำงาน และต้องคำนึงถึงการติดต่อระหว่างหัวหน้างานกับสมาชิกในทีมและการติดต่อระหว่างสมาชิกด้วยกันเองภายในทีม เพื่อแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็น ข่าวสาร และรับผิดชอบร่วมกันเป็นทีม เพื่อให้การปฏิบัติงานสำเร็จลุล่วงไปสมดังเจตนารมณ์ของทีม ดังนั้นการทำงานเป็นทีมจึงมีความจำเป็นที่จะต้องมีการพัฒนาทีมงาน เพื่อให้สามารถปฏิบัติงานได้บรรลุ เป้าหมาย โดยมีการเรียนรู้และทำความเข้าใจถึงพฤติกรรมทั้งของตนและเพื่อนร่วมทีมที่แสดงออกใน ทีมงาน เรื่องราวเกี่ยวกับการทำงานเป็นทีมในปัจจุบันนี้ ส่วนใหญ่แล้วจะเกี่ยวข้องกับวิชาการทางด้าน จิตวิทยาเป็นอย่างมาก ซึ่งนักจิตวิทยาด้านนี้ได้ให้ความหมายไว้สอดคล้ายกันพอสรุปสาระสำคัญว่า “ทีมงาน” มีความหมายลึกซึ้งมากกว่าการที่บุคคลมาร่วมกิจกรรมกันเท่านั้น แต่ทีมงานจะต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ ๓ ประการ คือ

๑) สมาชิกต้องมีวัตถุประสงค์ร่วมและต้องสนองความต้องการของสมาชิกแต่ละคน

๒) ผลงานที่เกิดขึ้นจะต้องมาจากความร่วมมือของสมาชิกทุกคนในทีม

๓) มีการสื่อสารทางวาจา หรือมีความสัมพันธ์ระหว่างสมาชิกโดยวิธีใดวิธีหนึ่งก็ได้

หลักการสำคัญในการทำงานเป็นทีมคือ ต้องเปิดเผย ตรงไปตรงมา จริงใจต่อกันและไว้เนื้อเชื่อใจหรือใจกัน การเปิดใจกันเป็นส่วนสำคัญของการทำงานระบบทีมเช่นกัน เพราะการทำงานระบบทีมนั้นวัดความสำเร็จที่องค์รวม ฉะนั้นทุกคนจึงควรเปิดใจกัน ยอมรับกัน พูดกันอย่างตรงไปตรงมาไม่อ้อมค้อม ทำงานแบบช่วยเหลือกันแทนที่จะแข่งขันกัน ไว้เนื้อเชื่อใจกัน ไม่ปิดบังข้อมูลกัน โดยแต่ละคนไม่เห็นแก่ตัว

๑) สร้างกำลังใจในการทำงานให้กับสมาชิกตลอดจนองค์กร เมื่อการทำงานระบบทีมสามารถ บรรลุความสำเร็จได้ ย่อมเกิดความภาคภูมิใจกลับมาต่อองค์กรและสมาชิกทุกคน สิ่งนี้จะช่วยสร้างกำลังใจในการทำงานให้ทำงานได้ดีเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ก่อให้เกิดขวัญและกำลังใจในการทำงาน ทำให้การทำงานมีประสิทธิภาพอย่างต่อเนื่อง และก่อให้เกิดผลสำเร็จอยู่เรื่อยๆ

๒) สร้างความมั่นคงในอาชีพ เมื่อการทำงานระบบทีมทำให้องค์กรมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น แน่นอนว่าย่อมก่อให้เกิดผลสำเร็จกับองค์กรได้อย่างงดงาม ผลประกอบการดี องค์กรมีกำไร และผลประโยชน์จะตอบกลับมาที่พนักงานด้วย และเมื่อพนักงานทำงานระบบทีมได้ดี องค์กรก็ต้องย่อมอยากรักษาทีมงานไว้ นั่นส่งผลให้เกิดความมั่นคงในการทำงานในระยะยาวได้ในที่สุดเช่นกัน

๓) สร้างระบบการทำงานที่ดี การทำงานระบบทีมที่มีประสิทธิภาพนั้นเกิดจากการวางแผนและระบบงานที่ดี ซึ่งทำให้การทำงานราบรื่น ก่อให้เกิดปัญหาน้อยที่สุด หากการทำงานระบบทีมแข็งแกร่ง การทำงานขององค์กรในภาพรวมก็จะยิ่งสะดวก ไม่ติดขัด ไม่ก่อให้เกิดข้อผิดพลาด หรือหากเกิดข้อผิดพลาดก็จะแก้ไขได้เร็ว ทำให้ระบบการทำงานในองค์รวมเป็นไปด้วยดีและมีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ

๔) สร้างความสัมพันธ์ที่ดีของการทำงานและสมาชิกในทีม หลักหนึ่งในการทำงานระบบทีมที่ทุกคนจะต้องยึดถือร่วมกันให้ดีก็คือการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างกัน ทั้งในระดับบุคคลไปจนถึงระดับแผนกและองค์กร เพราะหากความสัมพันธ์แย่นั้นย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อการทำงานระบบทีมแน่นอน การเชื่อมสัมพันธ์ที่ดีจึงเป็นสิ่งจำเป็น และเมื่อทุกคนเชื่อมสัมพันธ์กันอย่างสม่ำเสมอแล้วก็ย่อมสร้างความสัมพันธ์ที่ดี ทำให้องค์กรมีสภาพแวดล้อมในการทำงานและบรรยากาศในการปฏิบัติงานที่ดี องค์กรที่มีความสัมพันธ์ที่ดีย่อมมีพลังในการทำงานที่ดี นั่นทำให้องค์กรบรรลุเป้าหมายได้ง่ายขึ้นด้วย

๕) ทำให้องค์กรและบุคลากรเกิดการพัฒนาตลอดเวลา องค์กรที่ดีนั้นย่อมไม่หยุดพัฒนา และหากระบบการทำงานที่ดีทำให้องค์กรสำเร็จแล้ว พนักงานในองค์กรทุกคนย่อมอยากที่จะพัฒนาตัวเองมากขึ้นเรื่อยๆ เพื่อที่จะให้บรรลุผลสำเร็จต่อไป นั่นทำให้องค์กรจะพัฒนาตัวเองอยู่เสมอ พนักงานทุกคนมุ่งมั่นที่จะพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้นเรื่อยๆ องค์กรก็จะเติบโตไปเรื่อยๆ อย่างยอดเยี่ยม ดังนั้น การทำงานแบบระบบทีมที่ดีได้นั้นย่อมเกิดจากทีมงาน (Team Work) ซึ่งทีมงานที่ทำงานระบบทีมได้อย่างมีประสิทธิภาพย่อมทำให้องค์กรมีประสิทธิผลและเกิดความสำเร็จ บรรลุเป้าหมายที่วางไว้ได้ องค์กรที่ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพก็ย่อมสร้างผลสำเร็จได้อย่างยอดเยี่ยมเช่นกัน และนั่นก่อให้เกิดการพัฒนาองค์กรตลอดจนบุคลากรที่จะก้าวหน้าต่อไปเรื่อยๆ อย่างไม่มีที่สิ้นสุด

จิตวิทยาในการทำงานเป็นทีมให้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล มีดังนี้ ๑) สมาชิกในทีมมีเป้าหมายร่วมเป็นหนึ่งเดียวกัน ๒) กำหนดบทบาท มอบหมายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบของสมาชิกไว้ชัดเจน ๓) บรรยากาศในการทำงานมีลักษณะเป็นกันเอง ๔) สมาชิกมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ๕) ทีมงานพยายามส่งเสริมให้สมาชิกมีความคิดสร้างสรรค์และเป็นประชาธิปไตย ๖) มีการประชุมพิจารณาผลการปฏิบัติงานเป็นประจำ ๗) สมาชิกมุ่งประโยชน์ของทีมเป็นหลัก ๘) สมาชิกให้ความร่วมมือร่วมใจ มีความไว้วางใจและบริสุทธิ์ใจต่อกัน ๙) สมาชิกจะร่วมมือกันหาทางแก้ไขเมื่อเกิดปัญหา ๑๐) การตัดสินใจของทีมงานถือว่าสมาชิกทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ ๑๑) สมาชิกทุกคนพอใจที่ได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม โดยทีมงานที่ดีมีประสิทธิภาพ คุณลักษณะของสมาชิกจะต้องมีความสามารถทัดเทียมกัน มีการวางแผน การบริหารงาน และการจัดการที่ดี และสมาชิกจะต้องมีความสามัคคี กลมเกลียว มีความเมตตาและเอื้ออาทรต่อกัน เป็นต้น

บทสรุป

โดยการบริหารจัดการบุคลากรในองค์กรต่างๆ ซึ่งมีความสำคัญเป็นอย่างมาก มีทั้งบุคลากรที่เป็นคนเก่งที่รอบรู้มีจำนวนน้อยหรือคนที่ไม่ค่อยเก่ง ที่เป็นบุคลากรภายในองค์กรหรือบริษัทต่างๆ แต่การบริหารจัดการจะต้องทำให้บุคลากรสามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล โดยนำหลักธรรมอิทธิบาท ๔ มาเป็นแนวทางในการปฏิบัติ คือใช้ฉันทะเป็นความพึงพอใจในงานและรักงานที่ทำ วิริยะต้องมีความเพียรพยายามและมุ่งมั่นในงานที่ทำ จิตตะซึ่งมีความตั้งใจทำและมีใจจดจ่ออยู่ที่งานนั้นๆ และวิมังสาต้องทำงานโดยใช้ปัญญาและพิจารณาใคร่ครวญอย่างมีเหตุผล ส่วนการบริหารจัดการคนเก่งที่มีพรสวรรค์ให้ทำงานอยู่ร่วมกับ

องค์กรได้ดีนั้นซึ่งมีปัจจัยแวดล้อมในการทำงานหลายด้าน คือ ความก้าวหน้าในการทำงาน การศึกษาอบรมเพื่อพัฒนาให้ทันยุคเทคโนโลยีดิจิทัล และชอบลักษณะงานที่ท้าทาย เพราะคนเก่งต้องการพัฒนาตนเองและแสดงออกในศักยภาพของตนให้เป็นประโยชน์ต่องานและองค์กร จึงเป็นสิ่งที่ท้าทายสำหรับผู้บริหารองค์กรหรือบริษัท เพราะทำให้ทุกคนต่างให้ได้ผลประโยชน์ที่ดีร่วมกัน

สำหรับจิตวิทยาบริหารจัดการบุคลากรในองค์กร โดยสมาชิกในทีมงานมีเป้าหมายร่วมเป็นหนึ่งเดียวกัน กำหนดบทบาท มอบหมายอำนาจ หน้าที่ และความรับผิดชอบของสมาชิกไว้ชัดเจน สร้างบรรยากาศในการทำงานมีลักษณะเป็นกันเอง มีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างเป็นอิสระ ทีมงานพยายามส่งเสริมให้สมาชิกมีความคิดสร้างสรรค์และเป็นประชาธิปไตย มีการประชุมพิจารณาผลการปฏิบัติงานเป็นประจำ ต้องมุ่งประโยชน์ของทีมเป็นหลัก และให้ความร่วมมือร่วมใจ มีความไว้วางใจและบริสุทธิ์ใจต่อกัน ร่วมมือกันหาทางแก้ไขเมื่อเกิดปัญหา มีการตัดสินใจของทีมงานถือว่าสมาชิกทุกคนต้องร่วมกันรับผิดชอบ โดยสมาชิกทุกคนพอใจที่ได้ทำงานร่วมกันเป็นทีม ทั้งนี้ทีมที่ดีและมีประสิทธิภาพ ต้องมีคุณลักษณะของสมาชิกจะต้องมีความสามารถทัดเทียมกัน มีการวางแผน การบริหารงาน และการจัดการที่ดี และสมาชิกจะต้องมีความสามัคคี กลมเกลียว มีความเมตตาและเอื้ออาทรซึ่งกันและกัน ส่วนการบริหารจัดการกับอารมณ์ (EQ) ทุกคนในทีมงาน
ต้องรับรู้อารมณ์ของตนและสร้างแรงจูงใจที่ดีให้กับตนเอง การรับรู้อารมณ์ของบุคลอื่น และการบริหารจัดการด้านสัมพันธภาพกับบุคคลอื่นด้วย

เอกสารอ้างอิง

สมโภช ศรีวิจิตรวรกุล, **จิตวิทยาอุตสาหกรรมและองค์กร**, กรุงเทพมหานคร: บริษัท จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์ จำกัด,2558).

อภินันท์ จันตะนี, **คู่มือการเขียนผลงานวิชาการ,(รองศาสตราจารย์, ผู้ช่วย ศาสตราจารย์**), สำนักงานวิจัยและนวัตกรรม, จังหวัดพระนครศรีอยุธยา, 2562).

B.F.Skinner Foundation**Contributions to psychological theory**. [Online]. (n.d.) . (2018).

Wegner.D **Transactive memory: A contemporary analysis of group mind** in B.Mullen & G.Goethats Zeds.). **Theories of group behavior**,1987.

เพลงลูกทุ่ง สาวเพชรบุรี ลาสาวแม่กลอง ลาสาวโพธาราม นิราศรักนครปฐม หนึ่งในดำเนิน: บทวิเคราะห์ว่าด้วยเพลงกับมิติเชิงพื้นที่ ดนตรี และการสื่อสาร

MISS PETCHABURI, LA SOA MAE KLONG, MISS PHOTHARAM : ANALYSIS TO COUNTRY SONGS FOR AREA DIMENSION, MUSIC AND COMMUNICATION

พิเชฐ ทั่งโต*

Phichet Thangto

บทนำ

บทความวิชาเรื่องเพลงลูกทุ่ง สาวเพชรบุรี ลาสาวแม่กลอง ลาสาวโพธาราม นิราศรักนครปฐม หนึ่งในดำเนิน : บทวิเคราะห์ว่าด้วยเพลงในมิติเชิงพื้นที่ ดนตรี และการสื่อสาร มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์สะท้อนคิดบริบทในเพลง ใช้วิธีการศึกษาจากเอกสารและวิจัยที่เกี่ยวข้อง และเรียบเรียงเป็นบทความวิชาการ

ผลการศึกษาพบว่า เพลงสาวเพชรบุรี ลาสาวแม่กลอง สาวโพธาราม นิราศรักนครปฐม หนึ่งในดำเนิน เป็นเพลงลูกทุ่งที่สะท้อนบริบทเชิงพื้นที่ที่ว่าด้วยประวัติ คมนาคม วัฒนธรรม ความเชื่อ และศาสนา รวมถึงอารมณ์ในเพลงที่ผู้แต่งสะท้อนถึงความประทับใจ ความรักระหว่างชายหนุ่มหญิงสาว และเหตุการณ์ บุคคล พื้นที่ที่อยู่ในวิถีของเพลงนั้น นอกจากนี้เพลงยังเป็นเครื่องมือในการสื่อสารผ่านวิถีของเพลง ดนตรี และทัศนความคิดผ่านการประพันธ์ของผู้แต่งเพลงด้วย

คำสำคัญ : สาวเพชรบุรี,ลาสาวแม่กลอง,สาวโพธาราม,นิราศรักนครปฐม,หนึ่งในดำเนิน,ดนตรี, การสื่อสาร

Abstract

Articles on Country Music, Petchaburi Girl, Maeklong Girl, Photharam: An Analysis of Music in Spatial Dimension, Music and Communication The objective is to analyze the reflection of context in music. Use the method of study from relevant documents and research And compiled into an academic article The study found that Miss Petchaburi, La Soa Mae Klong, Sao Photharam,

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Niratraknakhornphathom, and Nungnaidamnoen is a country song that reflects the spatial context of history, society, culture, beliefs and religion, as well as the mood in the song that the song reflects the love between young men, women and the events of the people in the area. In the way of that song In addition, music is also a means of communication through the way of music, music and visual thinking through the compositions of song composers.

Keywords: Miss Petchaburi, Miss Meaklong, Miss Photharam,Music, Communication

บทนำ

เหตุผลที่เขียนบทความนี้ด้วยผู้เขียนมีภาระงานเป็นอาจารย์บรรยายพิเศษและมีส่วนร่วมกับคณะสงฆ์จังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี สมุทรสงครามบ่อย ๆ ตั้งแต่การเปิดหน่วยวิทยบริการ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ณ วัดหลวงพ่อสดธรรมกายาราม จังหวัดราชบุรี และหน่วยวิทยบริการจังหวัดเพชรบุรี (วัดพระรูป) จนสามารถขับเคลื่อนและยกระดับเป็นวิทยาลัยสงฆ์ทั้ง ๒ แห่ง[๑] ให้เป็นสถาบันการศึกษาภายใต้พระราชบัญญัติมหาวิทยาลัย เพื่อเป็นส่วนสำคัญในการบริหารและจัดการศึกษาของคณะสงฆ์ในพื้นที่ในรูปแบบของวิทยาลัยสงฆ์ และในการเดินทางแต่ละครั้ง ทั้งประชุมขับเคลื่อน ร่วมเป็นผู้บริหารที่ต้องทำหน้าที่ผู้อำนวยการการหน่วยวิทยบริการ เป็นผู้ประสานระหว่างพื้นที่ทั้งคณะสงฆ์และภาคส่วนราชการ กับผู้บริหารมหาวิทยาลัยในส่วนกลาง รวมไปถึงการไปบรรยายเพื่อให้สถาบันการศึกษาทั้ง ๒ แห่ง สามารถขับเคลื่อน จนกระทั่งมีศิษย์ที่สำเร็จการศึกษาแล้ว ทั้งในระดับปริญญาตรี โท และเอก จนกระทั่งผันจากผู้เรียนมาเป็นอาจารย์ ถ่ายทอด สอน พัฒนา และจัดการศึกษาได้ บางส่วนผันมาเป็นผู้บริหารมีส่วนต่อการจัดการศึกษาและสนับสนุนการศึกษาในองค์รวมทั้งในฐานะผู้บริหาร ในฐานะเป็นผู้จัดการศึกษา เป็นครู บุคลากร ในหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้น รวมไปถึงเป็นส่วนสนับสนุนคนให้มาเรียน อันหมายถึงหาคน หามวลชนมาศึกษา มาเรียนต่อด้วย นับเป็นส่วนสำคัญในการสนับสนุนให้มาเรียนหนังสือ หางบประมาณมาสนับสนุนในรูปแบบของการ

---

[๑]ราชกิจจานุเบกษา,**ข้อกำหนดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง การจัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์ราชบุรี พุทธศักราช ๒๕๕๘ เล่ม ๑๓๓ ตอนพิเศษ ๔๘ ง หน้า ๔๐.** ๒๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๙. http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๕๙/E/๐๔๘/๔๐.PDF,๒๕๕๙.

บริจาคบ้าง หาคนมาเรียนหนังสือในรูปแบบของการอนุญาตให้ลูกพระ ลูกเณรมาเรียนหนังสือ พร้อมสนับสนุนงบประมาณในการสนับสนุนการศึกษา ซึ่งปรากฏในหลาย ๆ วัด ทั้งมาศึกษาเรียนรู้ด้วยตนเองของเจ้าอาวาส เจ้าสำนัก และสนับสนุนพระภิกษุ สามเณรในวัดให้มาเรียน หาทุนการศึกษาให้ จัดหารถรับส่งเป็นต้น หรือในส่วนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ที่สนับสนุนให้พระภิกษุ สามเณรในจังหวัดมาเรียน ด้วยมองว่าเป็นช่องทางหนึ่งในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในศาสนา ให้เป็นคนมีคุณภาพด้านการศึกษาและพัฒนาตัวเองไปเป็นศาสนทายาทที่มีคุณภาพที่จะทำงานสืบสานอายุพระพุทธศาสนาได้ เมื่อไปพื้นถิ่นนั้นบ่อย ๆ วิถีของคนร้องเพลงลูกทุ่ง ฟังเพลงลูกทุ่งแบบผู้เขียน จึงใช้เพลงเป็นการสร้างบรรยากาศขณะขับรถ พร้อมร้องตาม ประหนึ่งฝึกเสียงแก้ง่วงไปด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับบรรยากาศ จะได้นำเพลงที่ฟังบ่อย พร้อมนำไปร้อง เช่น เพลงหนุ่มทุ่มกระโจมทอง (เสรี รุ่งสว่าง) ที่ร้องแก้กับเพลงสาวเพชรบุรี (พุ่มพวง ดวงจันทร์) ลาสาวแม่กลอง (พนม นพพร) มนต์รักแม่กลอง (ศรคีรี ศรีประจวบ) นิราศรักนครปฐม (ไพรวัลย์ ลูกเพชร) หนึ่งในดำเนิน (สุรพล สมบัติเจริญ) สาวโพธาราม (สายัณห์ สัญญา) และเพลงลาสาวโพธาราม (รุ่ง โพธาราม/จ่าสิบเอกพยงค์ ทองประหลาด) และเพลงอื่น ๆ อีกมากตามประสาคนฟังเพลง แต่ในบทความนี้จะได้ยกเพลงตามชื่อเรื่องบทความมาวิเคราะห์สะท้อนถึงความเป็นมาในบริบทเชิงพื้น เป็นการศึกษาอีกมิติหนึ่งผ่านเพลงลูกทุ่งและข้อเท็จจริงในเพลงที่เนื่องด้วยเนื้อเพลง ทำนอง ดนตรีและบริบทของเพลงในเชิงพื้นที่ เพื่อสะท้อนคิดวิเคราะห์ในแบบบทความวิชาการต่อไป[๒]

ภาพที่ ๑ ในฐานะผู้ประสานงาน ขับเคลื่อนร่วมกับคณะสงฆ์ในเขตพื้นที่ และมหาวิทยาลัยส่วนกลาง ให้เกิดการจัดตั้งวิทยาลัยสงฆ์เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในพระพุทธศาสนาที่เพชรบุรี และราชุบรี (ภาพผู้เขียน ๑๖ มกราคม ๒๕๖๒)

เพลงที่ว่าด้วยเพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม และสมุทรสงคราม

[๒]เคน สองแคว,(๙ มิถุนายน ๒๕๖๐). **ลูกทุ่งทหาร.**สืบค้นเมื่อ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๓. จาก https://www.komchadluek.net/news/ent/๒๗๐๒๔๖,๒๕๖๐.

ในฐานะคนฟังเพลงเพลงลูกทุ่งจะคุ้นชินเพลงที่ร้องด้วยนักร้องในแต่ละช่วงเวลาต่างกันไป แต่เมื่อเฉพาะเจาะจงด้วยพื้นที่ ก็มีตามพื้นถิ่นที่ของแต่ละพื้นที่หรือจังหวัด เช่น หนึ่งในดำเนิน (สุรพล สมบัติเจริญ,พ.ศ.๒๔๗๓-๒๕๑๑) นิราศรักนครปฐม (ไพรวัลย์ ลูกเพชร,พ.ศ.๒๔๘๔-๒๕๔๕) สาวงามเมืองพิจิตร (สดใส รุ่งโพธิ์ทอง,พ.ศ.๒๔๙๔-) พบรักปากน้ำโพ (สายัณห์ สัญญา,พ.ศ.๒๔๙๖-๒๕๕๖) หรือเพลงที่ประสงค์นำมาเขียนบทความ สาวเพชรบุรี ที่แต่งโดยครูชลธี ธารทอง (สมนึก ทองมา/พ.ศ.๒๔๘๐-) ศิลปินแห่งชาติสาขาศิลปะการแสดง เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๒ ที่ขับร้องบันทึกแผ่นเสียงครั้งแรกโดยพุ่มพวง ดวงจันทร์ (รำพึง จิตรหาญ,พ.ศ.๒๕๐๔-๒๕๓๕) และถูกนำมาขับร้องโดยนักร้องหรือในการประกวดในภายหลังอีกอีกหลายท่าน โดยเพลงนี้เป็นเพลงร้องแก้จากเพลงหนุ่มทุ่งกระโจมทอง ที่ครูเพลงแต่งให้เสรี รุ่งสว่าง (บุญลือ รุ่งสว่าง,พ.ศ.๒๔๙๘-) ขับร้องก่อนจากนั้นจึงแต่งเพลงร้องแก้ คือ "สาวเพชรบุรี" นับเป็นปรากฏการณ์ของเพลงลูกทุ่งในช่วงเวลานั้นด้วย (สัญญา ชีวะประเสริฐ, ๒๐๑๗,๑๓๓-๑๕๓) ลาสาวแม่กลอง (๒๕๐๙) ที่แต่งโดย เลิศ วงศาโรจน์ (พ.ศ.๒๔๙๐?-) ซึ่งเป็นคนแม่กลอง แต่งเพลงนี้เมื่อปี ๒๕๐๙ ระหว่างถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารเรือที่สัตหีบ ชลบุรี ใช้เวลาแต่งแค่สองวัน แต่ความที่ตัวเองไม่รู้โน้ตเพลง ไม่สามารถนำเพลงไปต่อยอดได้ จึงขายเพลงนี้ให้กับเกษม สุวรรณเมนะในราคา ๓๐๐ บาท ที่แต่งต่อและร้องครั้งแรกโดยพนม นพพร หรือเพลง ลาสาวโพธาราม (๒๕๒๒?) ร้องโดยรุ่ง โพธาราม นิราศรักนครปฐม ขับร้อง โดยไพรวัลย์ ลูกเพชร หนึ่งในดำเนิน ขับร้องโดยสุรพล สมบัติเจริญ ราชาเพลงลูกทุ่ง เนื้อเพลงแต่งและร้องในช่วงเวลาที่เหลื่อมกันไม่มาก นัยหนึ่งเป็นการสะท้อนความงามในเชิงพื้นที่ และชาติพันธุ์ ซึ่งจะมีเพลงที่ร่วมเวลาใกล้เคียงกัน ที่สะท้อนบริบทเชิงพื้นที่ ซึ่งในการเขียนบทความนี้จะได้นำ ๕ บทเพลงอันประกอบด้วยพื้นที่คือสี่จังหวัดทั้งเพชรบุรี สมุทรสงคราม ราชบุรี และนครปฐม มาเป็นกรอบในการอธิบายนำเสนอในบทความ ซึ่งเนื้อเพลงทั้งสามดังปรากฏ

สาวเพชรบุรี ครูชลธี ธารทอง (แต่ง) เมื่อ พ.ศ.๒๕๔๒ ร้องโดยพุ่มพวง ดวงจันทร์	หนุ่ม ทุ่งกระโจมทอง ฝากเพลงรักลอยล่อง สู่ห้องใจฉัน เสียงเพลงที่ครวญชวนใจหวั่น ฝากรำพันถึงเพชรบุรี พบกันปีกลาย ก็เมืองเพชรนั้นใกล้ ใกล้แค่นี้ แล้วใยไม่มา หาเลยนี่เกือบจะปีที่รอเช้า เย็น มี หนุ่ม ชาวกรุง ฝากความรักหมายมุ่ง ไม่ว่างเว้น ถึงมีสร้อยทอง สองร้อยเส้น ก็ไม่เห็นหวังเรียงเคียงชม แล้วใครลืมใคร ข่าวว่าพบรักใหม่นครปฐม น้องยังกล้ำกลืน ฝืนใจข่ม สุดระทมแสนทรมาน มองยอดเขาวัง ยอดเขาสูงคอตั้ง จวนเสียดฟ้า โถบุญลูกมีเพียงต้นหญ้า วาสนาจึงพาเป็นรอง สาวเมืองน้ำตาล ฝากเพลงเศร้าลอยผ่าน จากใจน้อง ขอถามสักคำ ยังขุ่นข้อง ทุ่งกระโจมทองไหง มีสองใจ
ลาสาวแม่กลอง เลิศ วงศาโรจน์ แต่งเมื่อ พ.ศ.๒๕๐๙ และ เกษม สุวรรณเมนะ (แต่งต่อ) พนม นพพร (ขับร้อง)	สิ้น..แสงดาว ดุเหว่าเร่าร้อง จากสุมทุมลุ่มน้ำแม่กลอง พี่จำจากน้องคนงาม แว่วหวูดรถไฟ พี่แสนอาลัยสมุทรสงคราม คงละเมอเพ้อพร่ำ คิดถึงคนงามที่อยู่แม่กลอง ราชการทหารเรียกใช้ ลูกน้ำเค็มโอ้ทัพเรือไทย ฝึกเตรียมเอาไว้คุ้มครอง พี่ต้องขอลา จากแล้วแก้วตาลาถิ่นแม่กลอง คงหวนมาหาน้อง คนสวยแม่กลองคอยพี่กลับมา เมื่อสงกรานต์งานวัดบ้านแหลม เคยเที่ยวชมกับโฉมแฉล้ม เมื่อคืนข้างแรมเมษา สรงน้ำร่วมน้อง ปิดทองพระปฏิมา อธิษฐานรักอยู่คู่ฟ้า หวังเกิดมาร่วมใจ ป้อม..พระจุลไกลบ้านห่างน้อง เมื่อฝนมาฟากฟ้าคะนอง ได้ยินถึงน้องหรือไม่ พี่ส่งสัญญาฝากฟ้าครวญมาจากห้วงหัวใจ คือเสียงครวญหวนไห้ ทหารเรือไทยยังห่วงแม่กลอง
ลาสาวโพธาราม รุ่ง โพธาราม (ขับร้อง)	จำจากคนงามโพธาราม อำเภอน้องอยู่ จากไปด้วยใจนักสู้ คิดดูแสนเปลี่ยวฤดี จำจากคนงาม จำลาสาวสวยคนดี จากพวกพ้องทั้งน้องและพี่ ฤดีผมแทบขาดรอน ลาถิ่นคนงาม ไปสงครามที่เวียดนามนั้น ข้าศึกเอยไม่เคยนึกหวั่น กองพันเสือดำกำจร สร้างวีรกรรมในสงคราม ให้ลือกระฉ่อน ริปูหาญมารานรอน ยอมม้วยมรณ์เพื่อมาตุภูมิ สาวบ้านสิงห์บ้านฆ้องคนงาม ดีบอนและท่ามะขาม น้ำหักบางหลามเนื้อนุ่ม สาวกำแพงใต้ ไฉไลดังดอกบัวตูมกำแพงเหนืองามเหลืออยากอุ้ม ทหารหนุ่มลาแล้วแก้วตา บ้านเลือกดอนทราย ต่อนี้ไปคงไกลเสียงกู่ สาวงามแห่งเมืองเขางู โฉมตรูคอยพี่กลับมา สาวเจ็ดเสมียนเอย ก่อนนี้เคยระรื่นอุราแม้นชีพไม่ม้วยคงมา ชมขวัญตาแห่งโพธาราม

นิราศรักนครปฐม ไพรวัลย์ ลูกเพชร (ขับร้อง)	รถเมล์ รับจ้างประจำทางสายเพชรบุรี ผ่านองค์ปฐมเจดีย์สีทอง มองสูงตระหง่าน เมื่อเดือนสิบสอง ทุกปีต้องมีงานออกร้าน กราบพระร่วงอธิษฐานให้พบนงคราญ รักร่วมใจ/ขอลาร้อยชั่งกลับเขาวังเมืองเพชรบุรี อย่าลืมพี่นะคนดีสิ้นปีจะย้อนมาใหม่ ได้กินข้าวหลามของคนงาม ช่างหวานติดใจ กลับถึงบ้านจะลืมไม่ไหว คิดถึงขวัญใจนครปฐม /ฝากอนงค์ไว้กับองค์มหาเจดีย์ขอให้ช่วยคุ้มน้องของพี่ อย่าให้มีใครลอบมาชม ย้อนมาคราวหน้า จะมาหอมแก้มเอวกลมจะยื่นข้าวเกรียบที่เขานิยม มาฝากคนสวยพร้อมด้วยน้ำตาล/รถเมล์รับจ้าง ประจำทางสายเพชรบุรี จากองค์ปฐมเจดีย์ ลับตาพาเสียวใจซ่าน/ผ่านราชบุรีเห็นมีงานเชางูออกร้าน เหลือบเห็นจ้าวข้าวหลามตาหวานคิดถึงนงคราญนครปฐม
หนึ่งในดำเนิน คำร้อง-ทำนอง สุรพล สมบัติเจริญ	หนึ่งในดำเนิน สวยเหลือเกินนะเธอ บุญพาพี่มาเจอ เจอะเธอที่ในดำเนิน หนึ่งอยู่บนฝั่งคลอง พี่ยิ่งมองยิ่งเพลิน หนึ่งอยู่ในดำเนิน งามเกินกว่าองค์อุมา หมวยก็งามบาดใจ ไทยก็งามบาดตา อยู่เหนือฝั่งคงคา โอ้ดำเนินจ้าพี่รักเท่าชีวี สวยบาดตาบาดใจ สวยอะไรอย่างงี้ งามยิ่งกว่าเทพี ที่มีอยู่ในเมืองไทย

ทั้งหมดเป็นเพลงที่ส่วนใหญ่ถ้าเป็นคอลูกทุ่ง อาจไม่พลาดต่อเนื้อเพลงในเพลงที่ยกมา ส่วนผู้เขียนเห็นว่าด้วยเดินทางจังหวัดเหล่านี้ประจำ จึงเหมือนเอาเพลงมาควรรำพึงถึง แต่ในเวลาเดียวกันการแต่งเพลง จะเห็นจังหวะของภาษา ที่สะท้อนถึงฉันทลักษณ์ และบริบทของช่วงเวลา ข้อมูลเชิงพื้นที่ และข้อมูลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ในเชิงพื้นที่ สถานที่อันเป็นเงื่อนไขอันเป็นที่มาของเพลง ดนตรี และช่วงเวลาของเพลง รวมทั้งแรงบันดาลใจ ซึ่งอาจไม่ได้พบ หรือไม่เห็นโดยตรงว่าเพลงเหล่านี้มีอารมณ์เพลง หรือมีแรงบันดาลใจอย่างไร ผู้เขียนในฐานะคนสุโขทัยจะมีเพลง “สุโขทัยระทม” ที่ครูจิ๋ว พิจิตร (ดิเรก เกศรีระคุปต์, พ.ศ.๒๔๖๖-๒๕๕๓) อยู่ในวงไวพจน์ เพชรสุพรรณ (พาน สกุลณี,๒๔๗๘-) ที่ไปทำการแสดงและต้องผ่านจังหวัดสุโขทัย พอดีเกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ตลาดครั้งใหญ่ เมื่อ ๑๑ มีนาคม พ.ศ.๒๕๑๑ ตำรวจกันรถไว้นานมาก ทุกคนในวงนั่งอยู่ในรถบัสกันหมด ครูจิ๋ว พิจิตร จึงนำเหตุการณ์นั้นมาเป็นแรงบันดาลใจในการแต่งเพลง "สุโขทัยระทม" และเมื่อกลับถึงกรุงเทพฯ ครูไวพจน์ จึงนำเพลงที่แต่งขึ้นนี้ให้เพชร โพธาราม (จดหมาย แหยมศิริ,๒๔๙๘-) เป็นผู้ขับร้องบันทึกเสียงเพลง "สุโขทัยระทม" เป็นเพลงแรกในชีวิต และครูจิ๋วได้แต่งเพลงแก้ในชื่อ “สงสารสุโขทัย” ให้กับทรายทอง ณ โคราช (สายทอง

เกตุนอก,๒๔๙๕-) ซึ่งขณะนั้นอายุเพียง ๑๕ ปี เป็นผู้ขับร้อง จากที่ยกมาต้องการบอกว่าแรงบันดาลใจเป็นส่วนหนึ่งของการแต่งเพลงตามเงื่อนไขและเหตุผลของแต่ละเพลงด้วย โดยในบทเพลง ที่ยกมาเป็นประเด็นของการเล่าเรื่องจะได้นำมาอธิบายเสริมแนวคิดและประเด็นของการเขียนบทความต่อไป

ภาพที่ ๒ เพลงดังในอดีตกับขุนพลเพลงในตำนาน พุ่มพวง ดวงจันทร์ (สาวเพชรบุรี) พนม นพพร (ลาสาวแม่กลอง) รุ่ง โพธาราม (ลาสาวโพธาราม) ไพรวัลย์ ลูกเพชร์ (นิราศนครปฐม) (ภาพ : ออนไลน์)

บทวิเคราะห์สะท้อนคิดจากเพลงลูกทุ่งในเชิงพื้นที่

การเล่าเรื่องผ่านเพลง สะท้อนบริบทเชิงพื้นที่ บริบทถึงเหตุการณ์ในเพลง และในเวลาเดียวกัน ยังเป็นการสะท้อนคิดผ่านวรรณกรรมของการเล่าเรื่อง หากมองย้อนกลับไปในบริบทของสังคม จะทำให้เห็นว่าดนตรีที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นทำให้เกิดการขับเคลื่อนดนตรี ไปเป็นส่วนหนึ่งของเพลง ส่วนหนึ่งของดนตรี ทำให้เกิดการขับเคลื่อนเป็นพลังและพลวัฒน์ในเชิงสังคมด้วยเช่นกัน ซึ่งในบทความนี้จะได้จำแนก วิเคราะห์สะท้อนคิดในภาพรวมว่าด้วยบทเพลงลูกทุ่ง ซึ่งจำแนกได้ดังนี้ คือ

๑) บทเพลงสะท้อนอารมณ์เพลง สะท้อนวิถีธรรมชาติของมนุษย์ หมายถึง ในเพลงจะเป็นเรื่องสะท้อนอารมณ์รักใคร่ ในแบบหนุ่มสาว กรณีลาสาวแม่กลอง ที่สะท้อนให้เห็นว่าหญิงชาย รักกันสะท้อนความรู้สึกต่อความรัก และรู้สึกต้องพรากจากไกล อารมณ์ก็จะโหยหาต่อความรักนั้นประหนึ่งว่าไม่อยากจากกันไปไหนไกล เทียบกับเพลงลาสาวโพธาราม ที่ต้องลาไปเป็นทหารหรือไปรบในสงครามเมื่อต้องไปสมรภูมิในเวียดนาม หรือในเพลงสาวเพชรบุรีที่เป็นความอาลัยอาวรณ์ต่อกันและกัน ที่เริ่มด้วย *“...หนุ่มทุ่งกระโจมทอง ฝากเพลงรักลอยล่อง สู่ห้องใจฉัน เสียงเพลงที่ครวญชวนใจหวั่น ฝากรำพันถึงเพชรบุรี พบกันปีกลาย ก็เมืองเพชรนั้นใกล้*

ใกล้แค่นี้ แล้วใยไม่มา หาเลยนี่ เกือบจะปีที่รอเช้าเย็น มีหนุ่มชาวกรุง ฝากความรักหมายมุ่ง ไม่ว่างเว้น...” ถึงจะห่างแต่ก็แสดงถึงความมุ่งมั่นในรักดังประโยคตอบต่อการตัดพ้อของอีกฝ่ายว่า *"...ถึงมีสร้อยทองสองร้อยเส้น ก็ไม่เห็นหวังเรียงเคียงชม..”* พร้อมมีประโยคตัดพ้อที่ว่า *“..แล้วใครลืมใคร ข่าวว่าพบรักใหม่นครปฐม น้องยังกล้ำกลืนฝืนใจข่ม สุดระทมแสนทรมาน..มองยอดเขาวัง ยอดเขาสูงคอตั้ง จวนเสียดฟ้า โธ่บุญลูกมีเพียงต้นหญ้า วาสนาจึงพาเป็นรอง สาวเมืองน้ำตาล ฝากเพลงเศร้าลอยผ่านจากใจน้อง ขอถามสักคำยังขุ่นข้อง ทุ่งกระโจมทองไหงมีสองใจ..”* เป็นต้น ดังนั้นอารมณ์ ความรู้สึก สะท้อนอารมณ์เพลงในช่วงเวลานั้น จึงเป็นเรื่องของชายหนุ่มหญิงสาว หญิงชาย ที่ใช้คำว่ารักเป็นเครื่องเชื่อมประสานซึ่งกัน ดังเพลงหนุ่มทุ่งกระโจมทองกับสาวเพชรบุรี ที่เป็นเพลงแก้กัน หรือลาสาวโพธาราม และลาสาวแม่กลอง แม้จะต่างช่วงเวลากันเล็กน้อย แต่ก็สะท้อนให้เห็นความผูกพันธุ์ในแบบชายหนุ่มหญิงสาวด้วย เป็นอารมณ์อาลัยอาวรณ์ ที่เนื่องด้วยความรู้สึก ดังนั้นการแต่งเพลงแล้วสะท้อนตัวละครเป็นสตรีในพื้นที่นั้น พร้อมกับเหตุผลของการลา เหตุผลประทับใจในความเป็นที่มาของเพลง จึงเป็นเรื่องของรักหญิงสาว การจากลา และการอาลัยอาวรณ์ ที่สะท้อนอารมณ์ ความรู้สึก ดีใจ โศกเศร้า เคล้าความต้องการตามวิถีธรรมชาติที่เกิดขึ้น

๒) บทเพลงบันทึกบริบทของช่วงเวลาในเนื้อเพลง จากเนื้อเพลง ลาสาวแม่กลอง *“ราชการทหารเรียกใช้ ลูกน้ำเค็มโอ้ทัพเรือไทย ฝึกเตรียมเอาไว้คุ้มครอง”* ที่เป็นเหตุที่ผู้แต่งเพลงได้ถูกเกณฑ์ไปเป็นทหารและนำเหตุการณ์ส่วนนี้มาแต่งเป็นเนื้อเพลง ในบริบทช่วงนั้นจะเป็นเหตุการณ์ที่เกี่ยวกับสงครามในเวียดนาม หรือสงครามอินโดจีน ไทยได้เข้ากับฝ่ายต่อต้านคอมมิวนิสต์ร่วมกับสหรัฐอเมริกา จึงได้ส่งทหารเข้าไปยังอินโดจีนร่วมกับสหรัฐอเมริกา จึงเป็นที่มาของค่ายทหารที่จังหวัดอุดร นครราชสีมา และอู่ตะเภา รวมทั้งพัทยาได้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวสำหรับรองรับทหารฝรั่งในช่วงนั้น

พัทยาเป็นที่รู้จักไปทั่ว เกิดขึ้นเมื่อวันที่ ๒๙ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๒ เมื่อมีรถบรรทุกขนาดใหญ่ของทหารอเมริกัน ประมาณ ๔-๕ คัน บรรทุกทหารเต็มคันรถ ประมาณคันละ ๑๐๐ คน จากนครราชสีมา ซึ่งฐานทัพของทหารอเมริกันอยู่ มุ่งมาสู่พัทยา และมาเช่าบ้านตากอากาศของพระยาสุนทร บริเวณตอนใต้ของหาด โดยผลัดกันมาพักผ่อนเป็นงวด งวดละสัปดาห์ จากพฤติกรรมของทหารอเมริกันเช่นนี้ จึงกลายเป็นจุดเริ่มต้นการท่องเที่ยวเมืองพัทยาตอนนี้เอง จากสภาพหมู่บ้านชายทะเลที่เงียบสงบ ก็พลันเปลี่ยนกลับกลายมาเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตากอากาศจนกลายเป็นแหล่งท่องเที่ยวระดับโลกในปัจจุบัน และพัทยา

ในช่วงต่อมาการไปเป็นทหาร ดังในเพลงลาสาวโพธาราม เนื้อเพลงว่า *“ลาถิ่นคนงามไปสงครามในเวียดนาม”* ซึ่งเป็นเนื้อเพลงของลาสาวโพธาราม ที่เชื่อมกับสงครามเวียดนาม และกลุ่มกองพันเสือดำ ที่เข้าไปรบในสงครามนี้ ในประโยคที่ว่า *“ข้าศึกเอยไม่เคยนึกหวั่น กองพันเสือดำกำจร สร้างวีรกรรมในสงคราม ให้ลือกระฉ่อน”* และเพลงหนุ่มทุ่งกระโจมทอง ที่บอกให้รู้ถึงอดีตเจ้าอาวาสวัดกระโจมทอง หลวงพ่อสายที่อาจเป็นเกจิอาจารย์และมีชีวิตอยู่ในช่วงที่แต่งเพลง การนำเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นหรือคาบเกี่ยวมาเป็นแรงบันดาลใจในการแต่งเพลง ก็นับว่าเป็นส่วนหนึ่งของการบันทึกและเชื่อมโยงกับเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ด้วย

๓) บทเพลงสะท้อนบริบทเชิงพื้นที่ ในเพลงที่ยกมาได้สะท้อนถึงบริบทเชิงพื้นที่ทั้งในส่วนของเพชรบุรี แม่กลอง ดำเนินสะดวก นครปฐม โพธาราม สมุทรสงคราม ดังมีเนื้อเพลงหนึ่งในดำเนินว่า *“หนึ่งในดำเนิน สวยเหลือเกินนะเธอ บุญพาพี่มาเจอ เจอะเธอที่ในดำเนิน หนึ่งอยู่บนฝั่งคลอง พี่ยิ่งมองยิ่งเพลิน หนึ่งอยู่ในดำเนิน งามเกินกว่าองค์อุมา หมวยก็งามบาดใจ ไทยก็งามบาดตา อยู่เหนือฝั่งคงคา โอ้ดำเนินจ้าพี่รักเท่าชีวีสวยบาดตาบาดใจ สวยอะไรอย่างงี้ งามยิ่งกว่าเทพี ที่มีอยู่ในเมืองไทย”* เพลงนิราศรักนครปฐมว่า *“ รถเมล์ รับจ้างประจำทางสายเพชรบุรี ผ่านองค์ปฐมเจดีย์สีทอง...ผ่านราชบุรีเห็นมีงานเขางูออกร้าน เหลือบเห็นจ้าวข้าวหลามตาหวานคิดถึงนงคราญนครปฐม”* เพลงลาสาวแม่กลอง เนื้อเพลงตอนกล่าวว่า *“แว่วหวูดรถไฟพี่แสนอาลัยสมุทรสงคราม คงละเมอเพ้อพร่ำ คิดถึงคนงามที่อยู่แม่กลอง”* เพลงมนต์รักแม่กลอง ของศรคีรี ศรีประจวบ *“...กล่อม สาวงามบ้านอัมพวา ...ไม่ลืม น้ำใจไมตรี สาวงามบ้านบางคณฑี ...”* เพลงลาสาวโพธาราม *“คนสวยโพธารามคนงามแห่งนี้ หน้าตาสวยดี สวยดีเป็นที่ฝันใฝ่ พี่ฝากรักน้องทั้งสี่ห้องหัวใจ น้องจะรู้บ้างไหม ว่าใครคนหนึ่งถามหา”* ที่สะท้อนถึงพื้นที่และความงามของผู้หญิงราชบุรีดังคำขวัญที่ว่า *“คนสวยโพธาราม คนงามบ้านโป่ง”* ครูสุรพล สมบัติเจริญ ได้ยืนยันในบทเพลง หนึ่งในดำเนินว่า ***“หนึ่งในดำเนิน...งามเกินกว่าองค์อุมา... หมวยก็งามบาดใจ ไทยก็งามบาดตา...งามยิ่งกว่าเทพี ที่มีอยู่ในเมืองไทย”*** เมื่อสืบข้อมูลไปจึงพบว่า จังหวัดราชบุรี มีกลุ่มชนอาศัยอยู่ถึง ๘ ชาติพันธุ์ประกอบด้วย ชาวไทยพื้นถิ่น ไทยเชื้อสายจีน ไทยเชื้อสายมอญ ไทยเชื้อสายยวน ไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง ไทยเชื้อสายเขมร ไทยเชื้อสายลาวเวียง และ ไทยเชื้อสายลาวโซ่ง หรือไททรงดำ[๓] และมีการแต่งงานข้ามชาติพันธ์กันไปมาทำ

[๓] สัจจา ไกรศรรัตน์. วัฒนธรรม ๘ ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีในบริบทของการท่องเที่ยว. **วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ** ๘ (๒) กรกฎาคม–ธันวาคม ๒๕๕๕.

ให้เกิดการผสมผสานระหว่างชาติพันธุ์ ดังที่มีข้อความว่า *“คนจีนมาแต่งงานกับคนเชื้อสายมอญ ซึ่งผิวพรรณขาวเนียน ทำให้หน้าตาดีแบบขาวหมวยแต่ไม่ตาชั้นเดียว”* ก็เกิดคำถามว่าความหลากหลายชาติพันธุ์มาจากแหล่งใด ก็พบข้อมูลว่า รัชกาลที่ ๑ (พ.ศ.๒๓๒๕-๒๓๕๒) ได้ยกทัพไปตีหัวเมืองเหนือแถวเชียงแสน เวียงจันทร์และเทครัวคนจากพื้นที่เหล่านั้นมาตั้งถิ่นฐานในราชบุรี ส่วนจีนได้อพยพเข้ามาพึ่งบรมโพธิสมภารและตั้งถิ่นฐานอยู่ในราชบุรี ดังปรากฏการตั้งถิ่นฐานใน อำเภอเมือง อำเภอดำเนินสะดวก อำเภอบ้านโป่ง โพธาราม เป็นต้น มีข้อมูลเรื่องเล่าว่า พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่ (พ.ศ.๒๓๙๖-๒๔๕๓) หัวในคราวเสด็จพระราชดำเนินกลับจากประพาสไทรโยคทางชลมารคครั้งที่ ๓ ในปี พ.ศ.๒๔๓๑ แล้วได้ประทับพักร้อนบนพลับพลาและเสด็จประพาสตลาดโพธาราม ซึ่งราษฎรทั้งชาวไทย จีน มอญ และลาวเฝ้ารับเสด็จด้วยเครื่องแต่งกาย และเครื่องประดับสวยงามจนมีพระราชดำรัสชมว่า *“คนโพธารามนี้สวย”* หรืออีกนัยหนึ่งหม่อมหลวงปิ่น มาลากุล ได้อธิบายไว้ว่าเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (พ.ศ.๒๔๒๔-๒๔๖๘) รัชกาลที่ ๖ (พ.ศ.๒๔๕๓-๒๔๖๘) ได้เสด็จ พระราชดำเนินนำกองเสือป่าไปซ้อมรบที่ค่ายหลวงบ้านไร่อำเภอโพธาราม ได้มีราษฎรชาวโพธารามรับเสด็จถวายการรับใช้อย่างใกล้ชิด จึงมีพระราชดำรัสชมว่า *“คนสวยโพธารามสวยมีน้ำใจดี”* หรืออีกนัยหนึ่งถึงบ้านโป่งนายอำเภอนำราษฎรไปเฝ้ารอรับเสด็จเป็นจำนวนมาก เมื่อเสด็จขึ้นฝั่งทรงเห็นราษฎรที่มาเฝ้าแต่งกายเรียบร้อยและหมอบกราบกัน อย่างพร้อมเพรียงสวยงามจึงมีพระราชดำรัสชมว่า*”คนบ้านโป่งนี้งาม”* ทั้งนี้คำขวัญที่ว่า *“คนสวยโพธาราม คนงามบ้านโป่ง”* นั้นเป็นคำขวัญที่บ่งบอกถึงจริยธรรมอันดีงามของชาวโพธารามและชาวบ้านโป่งที่ สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นผู้มีน้ำใจไมตรีอันดีงาม พูดจาไพเราะ และงามพร้อมด้วยกิริยามารยาท[๔]

ในส่วนแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ***“คนสวย แม่กลองคอยพี่กลับมา..เมื่อสงกรานต์งานวัดบ้านแหลม”*** ในบริบทนี้นี้สะท้อนถึงพื้นที่แม่กลองและวัดบ้านแหลม อันมีพระพุทธรูปสำคัญ ดังนั้นเพลงกับเนื้อหาจึงเป็นการสะท้อนบริบทเชิงพื้นที่ ดังเพลงสาวเพชรบุรีที่มีเนื้อเพลงว่า ***“...มองยอดเขาวัง ยอดเขาสูงคอตั้ง จวนเสียดฟ้า โธ่บุญลูกมีเพียงต้นหญ้าวาสนาจึงพาเป็นรอง สาวเมืองน้ำตาล...”*** พระตรคีรีหรือเขาวังเป็นโบราณสถานที่สำคัญของเพชรบุรี และบริบทของเมืองเพชรที่มีตาลจนเป็นเอกลักษณ์และในเพลงใช้คำว่า *“สาวเมืองน้ำตาล”* ที่น่าจะมีเพียงจังหวัดเดียว หรือที่เชื่อมไปถึงหนุ่มกระโจมทอง (เพลงหนุ่มทุ่งกระโจมทอง) ที่มีข้อมูลว่าสร้างจากตำนานหนุ่มบ้านกระโจมทอง ตำบลหลักสอง อำเภอบ้านแพ้ว

[๔] วีระพงศ์ มีสถาน, **คนราชบุรี,** (ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์ จำกัด.,๒๕๕๐).

สมุทรสาคร ตัดพ้อรักกับสาวบ้านเพรียง ตำบลโพไร่หวาน อำเภอเมืองเพชรบุรี และในเพลงยังเชื่อมข้อมูลไปถึงหลวงพ่อสาย หรือพระครูสาครสุวรรณคุณ (หลวงพ่อสาย สุวณฺณจนฺโท) เจ้าอาวาสรูปที่ ๔ วัดกระโจมทอง ต.หลักสอง อ.บ้านแพ้ว จ.สมุทรสาคร และกล่าวถึงหลวงพ่อปั่น อดีตเจ้าอาวาสวัดเพรียงด้วย เพลงนี้มีข้อมูลบางแหล่งว่า คนในพื้นที่บ้านกระโจมทองและบ้านเพรียงช่วยกันแต่ง แต่เข้าใจว่าคงเรียบเรียงข้อมูลเพื่อการ ประชาสัมพันธ์บ้าน ประชาสัมพันธ์วัด แล้วส่งให้ครูเพลงที่มีชื่อเสียงเรียบเรียงให้อีกที อย่างไรก็ดีข้อมูลที่แพร่หลายทั่วไป เป็นผลงานการแต่งของครูชลธี ธารทอง

ภาพที่ ๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวรัชกาลที่ ๙ โปรดเกล้าให้ พระครูสาครสุวรรณคุณ (หลวงพ่อสาย) วัดกระโจมทอง จ.สมุทรสาคร ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง หนุ่มทุ่งกระโจมทองเพลงแก้ของ “สาวเพชรบุรี” เข้าเฝ้าเมื่อ ๙ กันยายน ๒๕๐๗ (ภาพ : วัดกระโจมทอง / ออนไลน์)

๔) บทเพลงสะท้อนการคมนาคม การคมนาคมนับเป็นความสำคัญหนึ่งของช่วงเวลาในเพลงที่ยกมาทำให้เห็นถึงวิถีชีวิตที่เนื่องด้วยการคมนาคม รถไฟไทยกับพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่เริ่มต้น เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้สถาปนากรมรถไฟขึ้นเป็นครั้งแรกในสังกัดกระทรวงโยธาธิการ ในตุลาคม พ.ศ. ๒๔๓๓

จากนั้นในวันที่ ๒๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๔๓๙ พระองค์ได้เสด็จฯ ทรงเปิดการเดินรถไฟ สายกรุงเทพ-นครราชสีมา เส้นทางรถไฟสายแรกของประเทศสยาม กรมรถไฟจึงถือเอาวันที่ ๒๖ มีนาคมของทุกปี เป็นวันคล้ายวันสถาปนากิจการรถไฟจนถึงปัจจุบัน ในเพลงลาสาวแม่กลอง *จะมีท่อนหนึ่งที่พูดถึงรถไฟกับการเดินทางในบทที่ว่า* ***"แว่วหวูดรถไฟ พี่แสนอาลัยสมุทรสงคราม"*** เมื่อตรวจสอบข้อมูลจะเป็นเส้นทางรถไฟสายใต้ เริ่มต้นจากสถานีกรุงเทพแล้วเมื่อถึงที่สถานีรถไฟชุมทางบางซื่อจะแยกไปทางตะวันตกสู่นครปฐม ก่อนจะแยกเป็นสามทาง โดยทางหนึ่งไปทางกาญจนบุรี (๒๑๐ กิโลเมตร) ทางหนึ่งไปทางสุพรรณบุรี (๑๕๗ กิโลเมตร) ทางรถไฟสายใต้หลักวิ่งต่อไป โดยผ่านราชบุรี เพชรบุรี สมุทรสงคราม หัวหิน ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพรจนถึงสุราษฎร์ธานี และผ่านอีกหลายจังหวัดปลายทางหาดใหญ่ เชื่อมต่อกับทางรถไฟของ ประเทศมาเลเซีย และวิ่งต่อไปผ่านยะลา จนถึงสุไหงโก-ลก นราธิวาส รวมทั้งสิ้น ๑,๑๔๔.๒๙ กิโลเมตร เป็นเส้นทางรถไฟที่ยาวที่สุดในประเทศไทย หรือในการจราจรทางบกที่กลายเป็นทางเลือกในแบบเดิมและกลายเป็นเส้นทางหลักแทนการสัญจรทางน้ำแบบเดิม เป็นอีกช่องทางหนึ่งในการคมนาคม ถนนในเพลงนิราศรักนครปฐม ***"รถเมล์ รับจ้างประจำทางสายเพชรบุรี ผ่านองค์ปฐมเจดีย์สีทอง"*** ถนนนี้วิ่งผ่านและเห็นองค์พระคือถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข ๔ ถนนเพชรเกษม ที่เริ่มเปิดใช้ตั้งแต่ พ.ศ.๒๔๙๓ ในสมัยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม (พ.ศ.๒๔๔๐-๒๕๐๗) ถนนตั้งชื่อนายช่างใหญ่ผู้ควบคุมการก่อสร้างหรือการบังคับบัญชารับผิดชอบในขณะนั้น คือ หลวงเพชรเกษมวิถีสวัสดิ์ (แถม เพชรเกษม,พ.ศ.๒๔๔๓-๒๕๓๐) อธิบดีกรมทางหลวงคนที่ ๗ วิ่งจากกรุงเทพ–จุดผ่านแดนถาวรสะเดา (เขตแดนไทย/มาเลเซีย) ที่มีเส้นทางมุ่งสู่ภาคใต้ของประเทศไทย มีระยะทาง ๑๓๑๐.๕๕๔ กิโลเมตร นับเป็นถนนสายที่ยาวที่สุดในประเทศไทย มีจุดเริ่มบริเวณสะพานเนาวจำเนียร (ข้ามคลองบางกอกใหญ่) ระหว่างเขตบางกอกใหญ่กับเขตภาษีเจริญ กรุงเทพมหานคร สิ้นสุดที่จุดผ่านแดนถาวรสะเดา อำเภอสะเดา จังหวัดสงขลา บริเวณเขตแดนประเทศไทยกับประเทศมาเลเซีย เชื่อมต่อกับทางด่วนเหนือ–ใต้ สายเหนือ ที่เมืองบูกิตกายูฮีตัม รัฐเกอดะฮ์ ประเทศมาเลเซีย หรือการสัญจรทางน้ำในเพลงมนต์รักแม่กลอง "...***เราสองล่องเรือร่วมกันร้องเพลงชมจันทร์ลุ่มน้ำแม่กลอง...***"การสัญจรทางน้ำในวิถีแบบเดิม รวมทั้งวิถีแห่งสายน้ำที่ติดกับทะเลอันไปสัมพันธ์กับอาชีพด้วย ดังปรากฏในเพลงลาสาวแม่กลอง ***"...ราชการทหารเรียกใช้ ลูกน้ำเค็มโอ้ทัพเรือไทย..."*** **เป็นต้น**

๕) บทเพลงสะท้อนความเชื่อ สังคมไทยสัมพันธ์อยู่กับวิถีทางศาสนาและวัด พระสงฆ์โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการทำกิจกรรมชุมชน ในเพลงก็เป็นบทสะท้อนถึงวิถีชีวิตและความเชื่อ

ทางศาสนาไว้ ตามคติทางพุทธศาสนาบุญส่งผลแก่ผู้บำเพ็ญบุญไว้ข้ามภพ เพลงหนึ่งในดำเนิน เช่น *“บุญพาพี่มาเจอ เจอะเธอที่ในดำเนิน”* หรือในเพลงนิราศรักนครปฐม *“...กราบพระร่วง อธิษฐาน ได้พบนงคราญรักร่วมใจ..”* การใช้แนวคิดเสริมแรงเป็นจุดอธิษฐานหรือสร้างสัมพันธ์ เพลงลาสาวแม่กลอง *“...เมื่อสงกรานต์งานวัดบ้านแหลม เคยเที่ยวชมกับโฉมแฉล้ม เมื่อคืนข้างแรมเมษา สรงน้ำร่วมน้อง ปิดทองพระปฏิมา อธิษฐานรักอยู่คู่ฟ้า หวังเกิดมาร่วมใจ...”* หรือการวิงวอนให้สิ่งศักดิ์ช่วย เพลงนิราศรักนครปฐม *“ฝากอนงค์ไว้กับองค์มหาเจดีย์ ขอให้ช่วยคุ้มน้องของพี่ อย่าให้มีใครลอบมาชม”* หรือในเพลงหนุ่มทุ่งกระโจมทองที่เชื่อมกับเพลงสาวเพชรบุรีก็มีคติในเรื่องความเชื่อว่า *“หลวงพ่อสาย ช่วยด้วยตัวฉัน ขอมาพึ่งบุญหลวงพ่อปั่น ช่วยให้ฝันลูกมีหนทาง” เป็นต้น*

๖) บทเพลงสะท้อน ความเป็นเพศ อันหมายถึงเพศหญิงเพศชาย ความรัก ความรู้สึก อารมณ์ เช่นในเนื้อเพลง หนึ่งในดำเนิน ***“พี่รักเท่าชีวี สวยบาดตาบาดใจ สวยอะไรอย่างงี้”*** (สุรพล สมบัติเจริญ) ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง *“เพศวิถีและสังคมไทยในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง”* ที่ในงานวิจัยให้ข้อมูลว่าในเพลงสะท้อนค่านิยมด้านเพศวิถีในด้านรูปแบบความสัมพันธ์ทางเพศระหว่างชายกับหญิงโดยศึกษาจากวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่ประพันธ์เนื้อร้องโดยนักประพันธ์ชาย ขับร้องโดยนักร้องหญิงที่เผยแพร่ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๔๕ - ปี พ.ศ. ๒๕๕๔ มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเรื่องเพศวิถีรวมทั้งหมด ๙ เพลงซึ่งใช้ทฤษฎีเพศวิถี (Sexuality) เป็นกรอบในการศึกษา ผลการศึกษาพบว่าเพลงที่ยกตัวอย่างมาทั้งหมดสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมในด้านเพศวิถีที่เกี่ยวกับรูปแบบความสัมพันธ์ทางเพศว่า สังคมไทยยังเห็นคุณค่าในค่านิยมด้านเพศวิถีในด้านรูปแบบความสัมพันธ์ทางเพศแบบ “ผัวเดียวเมียเดียว” ซึ่งถือว่าเป็นปทัสถานทางสังคมที่เป็นที่ยอมรับ[๕]

๗) บทเพลงสะท้อนการสื่อสารผ่านดนตรี การขับร้อง ที่มีเนื้อสาระตามเนื้อหาของเพลง มีดนตรีอันเป็นเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรี นอกจากนี้ดนตรี และเพลงจึงเป็นช่องทางในการสื่อสาร ทำให้เกิดภาพจำ เหตุการณ์ และการดำเนินชีวิต ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง *“ดนตรี เทศกาล และอาชีพในเพลงลูกทุ่ง: อัตลักษณ์และการต่อรองของคนอีสาน”* (สิริชญา คอนกรีต ,๒๕๕๘) เพลงลูกทุ่งอีสานใช้ดนตรี เทศกาล และอาชีพ เป็นเครื่องบ่งชี้อัตลักษณ์อีสานพลัดถิ่น

---

[๕] อรวรรณ ชมดงและอรทัย เพียยุระ, **เพศวิถีและสังคมไทยในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง.** บัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น,3 (2) (กรกฎาคม/ธันวาคม๒๕๕๗), หน้า ๗๗-๗๘.

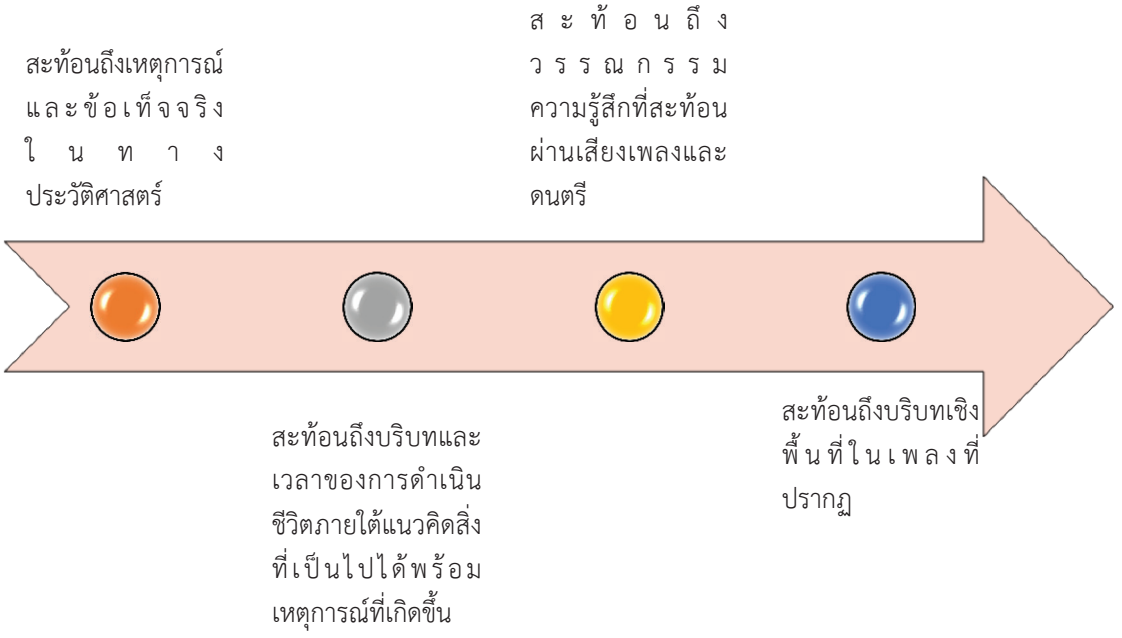
และต่อรอง ตอบโต้กับมายาคติที่คนนอกมีต่อคนอีสาน เครื่องบ่งชี้อัตลักษณ์เหล่านี้สะท้อนให้เห็นตัวตนของคนอีสานที่ขยัน อดทน และสนุกสนาน เพลงลูกทุ่งใช้ดนตรีเพื่อนำเสนออัตลักษณ์ลูกผสม และอุปนิสัยรื่นเริงของคนอีสาน รวมทั้งพรสวรรค์,ด้านการร้องรำของคนอีสานเพื่อต่อรองกับบริบทการทำงานที่ถูกกดทับ ส่วนงานเทศกาลนั้นเป็นช่วงเวลาที่คนอีสานจะมีโอกาสออกจากพื้นที่งานกลับสู่บ้าน ด้านอาชีพ ที่ถูกนำเสนอในเพลงลูกทุ่งมากที่สุด ได้แก่ กรรมกรและหนุ่มสาวโรงงาน ซึ่งเป็นงานระดับล่างในมุมมองทางชนชั้น อาชีพดังกล่าวเป็นเครื่องบ่งชี้อัตลักษณ์นักสู้ของคนอีสานเพื่อตอบโต้มายาคติที่คนนอกมองคนอีสานว่ายากจนเพราะเกียจคร้าน หรือในงานวิจัยของ ทัศน์วศิน ธูสรานนท์ พรพรรณ ประจักษ์เนตร (๒๕๖๐,๑-๓๐) เรื่อง พัฒนาการในการสื่อสารของเพลงลูกทุ่งผ่านการเล่าเรื่องตามค่านิยม ของสังคมไทย จากอดีตสู่ปัจจุบัน" ที่ในงานวิจัยสะท้อนข้อมูลว่าด้วยเล่าเรื่องของเพลงลูกทุ่งจากอดีตสู่ปัจจุบัน ที่สะท้อนค่านิยมทางสังคมมักเป็นผลสะท้อนของวัฒนธรรมที่แตกต่างกันไปในแต่ละยุคสมัยซึ่งจะสอดคล้องกับความหมายและการเล่าเรื่องของเพลงลูกทุ่งในช่วงเวลานั้น หรือในงานวิจัยของ จำนงค์ ไชยมงคล (๒๕๖๒ :๒๙๑๑-๒๙๓๒) กระบวนทัศน์เชิงพุทธจิตวิทยาในเพลงลูกทุ่งไทย[๖] หรือในงาน ทับทิม ชัยชะนะ โกชัย สาริกบุตร รังสรรค์ จันต๊ะ (๒๐๑๖ : ๕๓-๖๒) *"บทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย"* ที่สะท้อนข้อมูลถึงผู้หญิงในเพลงลูกทุ่ง ที่กำหนดบทบาทของผู้หญิงมี ๔ ด้าน ได้แก่ ปัจจัยด้านครอบครัว ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านการศึกษา และปัจจัยด้านวัฒนธรรมชุมชน เป็นปัจจัยกำหนดให้ผู้หญิงในเพลงลูกทุ่งมีบทบาทและบุคลิกที่เปลี่ยนไปจากอดีต และเผชิญกับความเปลี่ยนแปลงทางสังคมอยู่ตลอดเวลา โดยเฉพาะปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยที่เด่นที่สุด

๘) บทเพลงสะท้อนนัยยะทางภาษาในฐานะที่เป็นวรรณกรรมความคิด และชีวิต ดังนั้นในเพลงทุกเพลงที่ยกมาจะเห็นภาษา วรรณกรรมความคิด และการใช้ภาษาสื่อความ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง ***การศึกษาวิเคราะห์วรรณศิลป์ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของหนู มิเตอร์*** (สุนทรี ดวงทิพย์, ๒๐๑๕) ที่ในงานได้วิเคราะห์วรรณศิลป์ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของหนู มิเตอร์ โดยศึกษาจากผลงานเพลงอัลบั้มชุดนิราศป่าปูนและอัลบั้มลูกทุ่ง มิเตอร์ ชุดที่ ๑-๕ รวม ๒๔ เพลง ที่ผู้วิจัยสะท้อนผลการวิเคราะห์ว่า "...วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งมีเนื้อหาสาระสะท้อนวิถีชีวิตและเรื่องราวที่เกิดขึ้นในสังคม โดยนำเสนอเนื้อเพลงด้วยภาษาที่เรียบง่าย ซึ่ง

---

[๖] จำนงค์ ไชยมงคล. กระบวนทัศน์เชิงพุทธจิตวิทยาในเพลงลูกทุ่งไทยวารสาร. **(มหาจุฬานาครทรรศน์.**๖ (๖), ๒๕๖๒). หน้า ๒๙๑๑-๒๙๓๒.

ผู้ประพันธ์เพลงสามารถเลือกใช้คำได้เหมาะสมกับอารมณ์เพลง จึงทำให้ผู้ฟังหรือผู้รับสารเข้าใจความหมายได้ตรงกับที่ผู้ประพันธ์เพลงต้องการ ซึ่งความงามด้านวรรณศิลป์เป็นองค์ประกอบสำคัญ ที่ช่วยส่งเสริมให้วรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของหนู มิเตอร์มีคุณค่าน่าสนใจ โดยเฉพาะความโดดเด่นด้านวรรณศิลป์ อันได้แก่การใช้ภาพพจน์ในเพลงลูกทุ่ง ประกอบด้วย ภาพพจน์เปรียบเทียบ (อุปมา อุปลักษณ์) ภาพพจน์สิ่งแทน (สัญลักษณ์ นามนัย) ภาพพจน์สมมติ (บุคลาธิษฐาน สมมุติภาวะ) ภาพพจน์ขัดแย้ง (ปฏิปุจฉา ปฏิพากย์) ภาพพจน์เกินจริง (อติพจน์) และด้านการใช้ภาษาในเพลงลูกทุ่ง ประกอบด้วย การเล่นคำ การซ้ำคำ และการซ้ำเสียง...” หรือในงานเรื่อง *“ภาพสะท้อนสังคมกับรสวรรณคดีในเพลงลูกทุ่งไทย พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๕๐* (พิษณุพงษ์ ญาณศิริ, โกวิทย์ พิมพวง, วิไลศักดิ์ กิ่งคำ,๒๐๑๔,๑๔๕-๑๕๖) หรือในงานเรื่อง *ความยากจนในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง : มุมมองและข้อสังเกตบางประการ* (เจด็จ คชฤทธิ์, ๒๐๑๓,๑๘๗-๒๐๑) ในงานเรื่อง *พินิจเพลงลูกทุ่งในแง่วรรณกรรมพื้นบ้านพื้นเมือง* (จินตนา ดำรงค์เลิศ,๑๙๙๘,๑๘-๒๙)[๗] โดยงานวิจัยที่ยกมาสะท้อนความว่าเพลงลูกทิ้งเป็นวรรณกรรมทางสังคมที่สะท้อนข้อมูลข้อมูลเท็จจริง อารมณ์และความรู้สึกในฐานะเป็นบันเทิงคดีชิดหนึ่ง

[๗] จินตนา ดำรงค์เลิศ,**พินิจเพลงลูกทุ่งในแง่วรรณกรรมพื้นบ้านพื้นเมือง**.(วารสารราชบัณฑิตยสถาน,๒๓ (๓), ๑๙๙๘), หน้า ๑๘-๒๙.

ภาพที่ ๔ บทวิเคราะห์ต่อเพลงและมิติเชิงพื้นที่เพชรบุรี สมุทรสงคราม และราชบุรี (ภาพ ; ผู้เขียน)

เพลงลูกทุ่ง ดนตรี และการสื่อสาร

ในเสน่ห์ของดนตรี และวิถีของบทเพลง ตามที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอ และพยายามสื่อความให้เห็นว่า เพลงลูกทุ่ง หรือเพลงชนิดอื่น ๆ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสารทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และศาสนา ที่สามารถสะท้อนออกมาเป็น (๑) ภาษากับการเล่าเรื่อง (๒) ข้อมูลอันเป็นข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเพลง (๓) การเรียงร้อยสื่อความ เท่าที่สังเกต จะพบว่าดนตรีที่ปรากฏส่วนใหญ่จะเป็นการเรียงร้อยเป็นกลอน หรือการสัมผัสนอก สัมผัสใน ที่ทำให้เห็นว่าดนตรีเป็นส่วนสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกิดการขับเคลื่อนเป็นเพลงและดนตรี (๔) ทำให้เกิดการพลังและการขับเคลื่อนร่วมกันระหว่างดนตรีและเอกลักษณ์ของดนตรี และเอกลักษณ์ของพื้นถิ่นทางดนตรี ทำให้เกิดเป็นพลังและการขับเคลื่อนในองค์รวม ทำให้เกิดการสื่อสาร ดังนั้นดนตรี เพลงนอกเหนือจากการจะเป็นวรรณกรรม และการเล่าเรื่องแล้วยังเป็นเอกลักษณ์ในเรื่องการสื่อสาร และวิถีของการสื่อสาร ดังนั้นในอดีต ดนตรีไม่ได้มีมาก การเล่าเรื่องผ่านดนตรี ในเพลงที่ยกมา ประกอบด้วยเสียงขับร้อง และดนตรีประกอบทั้งในแบบ ดีด สี ตี เป่า ที่ในศาสตร์แห่งดนตรีเรียกว่า “ปัญจดุริยางค์” ที่ปรากฏในบทความเรื่อง “ดนตรีในพระไตรปิฎกว่าด้วยการบำบัด บุญ และการบรรลุธรรม” (ดิเรก ด้วงลอย และคณะ ,๒๕๕๙,๑๑๘-๑๓๔) (ก) เพลงสื่อสารดนตรีที่มีความหลากหลาย (ข) สื่อสารข้อเท็จจริงในเพลง ทั้งเหตุการณ์ ข้อมูล บุคคลในเหตุเพลง หรือเหตุการณ์ในเพลง (ค) เพลงสื่อสารความคิดของผู้แต่ง เช่น เพลงสาวเพชรบุรี ก็เป็นการสะท้อนคิดความรู้สึก หรือเพลงลาสาวแม่กลองก็เป็นการสะท้อนความรู้สึก ซึ่งทั้งหมดเป็นการสื่อสาร หรือในเพลงร่วมสมัยของดนตรีเพื่อชีวิตอย่างคาราบาว ก็สะท้อนบริบทของความคิด เช่น เพลงพะยอม (พ.ศ.๒๕๖๓) ที่ให้ข้อมูลเกี่ยวกับเหตุการณ์กรณีวัดสวนแก้วกับข้อพิพาททางกฎหมายว่าด้วยที่ดินและโฉนดที่ดิน โดยเพลงพูดถึงพระพยอม (แต่ผู้ร้องและแต่งใช้คำว่าแต่เณรไม่ยอม สะท้อนสื่อสารข้อเท็จจริงในเหตุการณ์นั้น) หรือในกรณีเพลงแรพ “แลรักนิรันดร์กาล” ที่สะท้อนบริบทความเชื่อต่อความรักต่อภาพวาดที่วัดภูมินทร์ จังหวัดน่าน ทั้งหมดจึงเป็นการสื่อสารผ่านเพลง ดังนั้นดนตรี เพลง ภาพยนตร์ และภาพ หรืออีกหลายช่องทาง ล้วนเป็นสิ่งร่วมสมัยต่อการสื่อสาร ประหนึ่งเอกลักษณ์ของเพลงลูกทุ่ง จึงเป็นการสื่อสารบริบทเชิงพื้นที่ของแต่ละแห่งทำให้เกิดความร่วมสมัยต่อสิ่งที่เกิดขึ้นด้วยเช่นกัน

การใช้เพลงเป็นช่องทางในการสื่อสารทั้งอัตลักษณ์ สำนึก และชาติพันธุ์ ดังปรากฏในงานวิจัยเรื่อง *วรรณกรรมเพลงพื้นบ้านกันตรึม: กรณีศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรตามแนวบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา* (คนึงนิตย์ ไสยโสภณ,ประทีป แขรัมย์,๒๐๑๘,๙๕-๑๐๗) ในงานวิจัยเรื่อง *พัฒนาการในการสื่อสารของเพลงลูกทุ่งผ่านการเล่าเรื่องตามค่านิยม ของสังคมไทย จากอดีตสู่ปัจจุบัน* (ทัศน์วศิน ธูสรานนท์ ,พรพรรณ ประจักษ์เนตร,๒๕๖๐,๑-๓๐) ในงานวิจัยเรื่อง *เพลงลูกทุ่งไทยในบริบทจักรวรรดินิยม (พ.ศ. ๒๕๐๐ – ๒๕๓๐) : การสื่อสารภาพแทนความเป็นไทยที่ยังไม่ถูกสร้าง* (อิทธิเดช พระเพ็ชร ,เชาวฤทธิ์ เชาว์แสงจันทร์,๒๕๖๒,๕๙-๖๙)[๕] ในงานวิจัยเรื่อง *เพลงลูกทุ่งลาวกับการประกอบสร้างความทันสมัย* (ปิยวรรณ กัณฑ์ทอง,๒๕๖๑,๑๓-๓๓) ในงานเรื่อง *การสร้างแบรนด์บุคคลของศิลปินลูกทุ่ง ป๊อปปี้ ปรัชญาลักษณ์* (พันธกานต์ ทานนท์,๒๕๖๒,๑๔๕-๑๖๙) และในงานวิจัยเรื่อง *กลวิธีทางภาษาในเพลงลูกทุ่งเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรม ของคนอีสานพลัดถิ่น* (สิริชญา คอนกรีต,๒๕๖๐,๑๕๗๗-๑๕๙๔) เป็นต้น ทั้งหมดเป็นการสะท้อนข้อเท็จจริงและสัญญะในเพลง ที่มีเป้าหมายเป็นการสื่อสาร ดังนั้นดนตรี เพลง รวมทั้งเพลงลูกทุ่งจึงเป็นการสื่อทั้งการเมือง อัตลักษณ์ทางชาติพันธ์ การเมือง เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งปรากฏในเพลงและในดนตรีที่ยกมา

บทสรุป

ดนตรีเป็นการสะท้อนถึงข้อมูลหรือเรื่องราวในเพลง ที่เป็นการบันทึกทั้งในส่วนของช่วงเวลา เหตุการณ์ และความเกี่ยวเนื่องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้น และที่สำคัญเพลงยังสะท้อนถึงประเพณี วัฒนธรรม เอกลักษณ์ทางภาษาเสน่ห์ของภาษา และข้อเท็จจริงทางภาษาที่ทำให้เกิดพลวัฒน์ที่เกิดขึ้นของดนตรี และเนื้อหาในเพลงที่เกิดขึ้นด้วย ทำให้เกิดการเรียบเรียงเป็นภาษาเพลง ภาษาดนตรี และภาษาของวรรณกรรมดนตรี ที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงเปลี่ยนผ่านเป็นความงดงามและเอกลักษณ์ของดนตรี ที่ทำให้เกิดการสื่อสารด้วยดนตรี (๑) การบันทึกข้อมูลและช่วงเวลาของประวัติศาสตร์ในช่วงเวลานั้น ดังปรากฏในเพลงลาสาวแม่กลอง ที่ให้ความสำคัญกับทหาร และการแต่งเพลง (๒) เป็นการบันทึกบริบทในเชิงพื้นที่และช่วงเวลา ที่

---

[๕] อิทธิเดช พระเพ็ชร,เชาวฤทธิ์ เชาว์แสงจันทร์. เพลงลูกทุ่งไทยในบริบทจักรวรรดินิยม (พ.ศ. ๒๕๐๐ – ๒๕๓๐) : การสื่อสารภาพแทนความเป็นไทยที่ยังไม่ถูกสร้าง. **(วารสารนิเทศศาสตร์ คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย**,๓๗ (๑),๒๕๖๒) หน้า ๕๙-๖๙.

ทำให้เกิดการขับเคลื่อนดนตรี (๓) เป็นการบันทึกวรรณกรรมผ่านการเล่าเรื่อง และผสมดนตรี ทำให้เกิดการเล่าเรื่องผสมผสานกับเรื่องที่เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบและก่อให้เกิดการขับเคลื่อนเป็นพลังทางภาษาและการสื่อสารด้วยเช่นกัน ดังนั้นในการนำเสนอในบทความจึงสะท้อนเพลงลูกทุ่งที่เราคุ้นชิน แล้วนำมาเล่าเรื่องอย่างเป็นระบบภายใต้ ความเป็นจริง ข้อเท็จจริงที่ปรากฏในเพลงสาวเพชรบุรี ลาสาวแม่กลอง นิราศรักนครปฐม หนึ่งในดำเนิน และลาสาวโพธาราม

เอกสารอ้างอิง

เจด็จ คชฤทธิ์. ความยากจนในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง : มุมมองและข้อสังเกตบางประการ, **วารสารวไลยอลงกรณ์ปริทัศน์**, ๓ (๒), (๒๐๑๓): ๑๘๗-๒๐๑.

จินตนา ดำรงค์เลิศ. พินิจเพลงลูกทุ่งในแง่วรรณกรรมพื้นบ้านพื้นเมือง. **วารสารราชบัณฑิตยสถาน.**๒๓ (๓), ๑๙๙๘): ๑๘-๒๙.

จำนงค์ ไชยมงคล. (๒๕๖๒). กระบวนทัศน์เชิงพุทธจิตวิทยาในเพลงลูกทุ่งไทยวารสาร. **มหาจุฬานาครทรรศน์.**๖ (๖),๒๙๑๑-๒๙๓๒.

ตันหยง วงวาน, ศรชัย มุ่งไธสง, ณัฏฐพล สันธิ. (๒๐๑๗). การวิเคราะห์ภาษาภาพพจน์ที่ปรากฏในเพลงลูกทุ่ง: กรณีศึกษาบทเพลงของนักร้องหญิงต่าย อรทัย. **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ.** ๑๐ (๓),๒๔๙-๒๖๑.

ทับทิม ชัยชะนะ โกชัย สาริกบุตร รังสรรค์ จันต๊ะ. (๒๐๑๖). **บทบาทของผู้หญิงสามัญในเพลงลูกทุ่งร่วมสมัย.** พิฆเนศวร์สาร. ๑๒ (๒), ๕๓-๖๒.

ทัศน์วศิน ธูสรานนท์ พรพรรณ ประจักษ์เนตร. (๒๕๖๐). พัฒนาการในการสื่อสารของเพลงลูกทุ่งผ่านการเล่าเรื่องตามค่านิยม ของสังคมไทย จากอดีตสู่ปัจจุบัน. **วารสารนิเทศศาสตร์และนวัตกรรมการจัดการ** ๔ (๒),๑-๓๐.

ณกมล ปุญชเขตต์ทิกุล. (๒๐๑๕).ไพบูลย์ บุตรขัน กับภูมิปัญญาทางสังคมและวัฒนธรรมที่ปรากฏในบทเพลงลูกทุ่งไทย. **วารสารวิชาการ มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร**. ๖ (๒),๒๙-๓๗.

ประมาภรณ์ ศิริภูมี, เมธานนท์ แสงสุระ, ปพิชญา พรหมกันธา, พัทธนันท์ พาป้อ, ปุ่น ชมภูพระ. (๒๐๑๙). สุนทรียภาพทางภาษาในบทเพลงไทยลูกทุ่งของ เต้ย อธิบดินทร์. **วารสารปัญญา.** ๒๖ (๑),๑-๑๓.

ปิยลักษณ์ โพธิวรรณ์. (๒๐๑๘).ปฏิบัติการทางวาทกรรมในวัฒนธรรมสมัยนิยมผ่านเพลงลูกทุ่งไทย. **กระแสวัฒนธรรม.** ๑๙ (๓๖),๗๔-๘๑.

พรทิพย์ ฉายกี่, จันทนา แก้ววิเชียร.(๒๐๑๘). วิเคราะห์แนวคิดและศิลปะการใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งที่แต่งโดย สลา คุณวุฒิ. **ราชภัฏเพชรบูรณ์สาร.** ๒๐ (๑), ๙๑-๙๙.

มะณีรัตน์ รักเพื่อน, จารุวรรณ ธรรมวัตร, โสภี อุ่นทะยา.(๒๐๑๗). สารัตถะของเรื่องเล่าในเพลงลูกทุ่งอีสาน.**วารสารวิชาการรมยสาร.** ๑๕ (๓), ๑๔๕-๑๕๕.

พิษณุพงษ์ ญาณศิริ, โกวิทย์ พิมพวง, วิไลศักดิ์ กิ่งคำ. (๒๐๑๔).ภาพสะท้อนสังคมกับรสวรรณคดีในเพลงลูกทุ่งไทย พ.ศ. ๒๕๐๐-๒๕๕๐. **วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.** ๓(๓), ๑๔๕-๑๕๖.

ถาวรดา จันทนะสุต.(๒๐๐๘).พุ่มพวง ดวงจันทร์ จุดพลิกผันของเพลงลูกทุ่งไทย. **วารสารครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.** ๓๗(๑),๑-๒๒.

สาทร ศรีเกตุ. (๒๐๑๓). ภาพสะท้อนและพลังขัดแย้งของกระบวนการเป็นสากลของรัฐในเพลงลูกทุ่งไทยช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ ถึงยุคเผด็จการทหาร. **วารสารสังคมศาสตร์.** ๔๓ (๒),๑๐๕-๑๒๓.

สุนทรี ดวงทิพย์. (๒๐๑๕). การศึกษาวิเคราะห์วรรณศิลป์ในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของหนู มิเตอร์. **สักทอง:วารสารมนุษยศาสตร์.** ๒๑(๒), ๖๗-๘๒.

เคน สองแคว. (๙ มิถุนายน ๒๕๖๐). ลูกทุ่งทหาร.สืบค้นเมื่อ ๒๖ มิถุนายน ๒๕๖๓. จาก https://www.komchadluek.net/news/ent/๒๗๐๒๔๖

ราชกิจจานุเบกษา. (๒๕๖๒). ข้อกำหนดมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย เรื่อง การจัดตั้งวิทยาลัย สงฆ์เพชรบุรี พุทธศักราช ๒๕๖๒ เล่ม ๑๓๒ ตอนพิเศษ ๑๐๔ ง หน้า ๖๕ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๒ http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/๒๕๖๒/E/๑๐๔/T_๐๐๖๕.PDF

วีระพงศ์ มีสถาน. (๒๕๕๐). **คนราชบุรี.** ราชบุรี: ธรรมรักษ์การพิมพ์ จำกัด.

เพชรรุ่ง เทียนปิ่วโรจน์. (๒๐๑๕). รายงานตรวจราชการเมืองราชบุรีและเมืองสมุทรสงคราม ร.ศ. ๑๑๗ : เอกสารประวัติศาสตร์ราชบุรีและสมุทรสงครามในสมัยรัชกาลที่ ๕. **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร.** ๓๕ (๒),๑๔๗-๑๖๖.

ดิเรก ด้วงลอย และคณะ. (๒๕๕๙). ดนตรีในพระไตรปิฎกว่าด้วยการบำบัด บุญ และการบรรลุธรรม. **วารสารบัณฑิตแสงโคมคำ.** ๑(๒),๑๑๘-๑๓๔.

ทัศน์วศิน ธูสรานนท์,พรพรรณ ประจักษ์เนตร. (๒๕๖๐). พัฒนาการในการสื่อสารของเพลงลูกทุ่งผ่านการเล่าเรื่องตามค่านิยม ของสังคมไทย จากอดีตสู่ปัจจุบัน. **วารสารการสื่อสารและนวัตกรรม นิด้า.** ๔ (๒),๑-๓๐.

ประทีป แขรัมย์. (๒๐๑๘). วรรณกรรมเพลงพื้นบ้านกันตรึม: กรณีศึกษาการเปลี่ยนแปลงที่สัมพันธ์กับสังคมและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเขมรตามแนวบริเวณชายแดนไทย-กัมพูชา.**วารสารมนุษย์ศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์**. ๒๐ (๑),๙๕-๑๐๗.

ปิยวรรณ กันทอง. (๒๕๖๑). เพลงลูกทุ่งลาวกับการประกอบสร้างความทันสมัย. **วิวิธวรรณสาร.** ๒ (๒),๑๓-๓๓.

พันธกานต์ ทานนท์. (๒๕๖๒).การสร้างแบรนด์บุคคลของศิลปินลูกทุ่ง ป๊อปปี้ ปรัชญาลักษณ์. วารสารสหวิทยาการสังคมศาสตร์และการสื่อสาร. ๒ (๓),๑๔๕-๑๖๙.

สัจจา ไกรศรรัตน์ (๒๕๕๕). วัฒนธรรม ๘ ชาติพันธุ์จังหวัดราชบุรีในบริบทของการท่องเที่ยว. วารสารวิชาการการท่องเที่ยวไทยนานาชาติ ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๒ กรกฎาคม–ธันวาคม ๒๕๕๕, ๒๒.

สัญญา ชีวะประเสริฐ. (๒๐๑๗). พุ่มพวง ดวงจันทร์ ปรากฏการณ์ของเพลงลูกทุ่ง. วารสารภาษาและวัฒนธรรม ๓๖ (๑),๑๓๓-๑๕๓.

สิริชญา คอนกรีต. (๒๕๖๐).กลวิธีทางภาษาในเพลงลูกทุ่งเพื่อสื่อสารอัตลักษณ์และการเมืองเชิงวัฒนธรรม ของคนอีสานพลัดถิ่น.Verdian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย มนุษย์ศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. ๑๐ (๒),๑๕๗๗-๑๕๙๔.

สิริชญา คอนกรีต. (๒๕๕๘). ดนตรี เทศกาล และอาชีพในเพลงลูกทุ่ง: อัตลักษณ์และการต่อรองของคนอีสาน. วารสารอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๔๔ (๒),๗๑-๑๐๒.

อรวรรณ ชมดง,อรทัย เพียยุระ. (๒๕๕๗). เพศวิถีและสังคมไทยในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่ง. วารสารบัณฑิตศึกษา มนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์. ๓ (๒),๗๖- ๙๘.

อิทธิเดช พระเพ็ชร,เชาวฤทธิ์ เชาว์แสงจันทร์. (๒๕๖๒). เพลงลูกทุ่งไทยในบริบทจักรวรรดินิยม (พ.ศ. ๒๕๐๐ – ๒๕๓๐) : การสื่อสารภาพแทนความเป็นไทยที่ยังไม่ถูกสร้าง. วารสารนิเทศศาสตร์ คณะนิเทศ ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๓๗ (๑),๕๙-๖๙.

อุไรวรรณ สิงห์ทอง, หนึ่งฤทัย ม่วงเย็น, ขวัญดาว บุญทอง. (๒๐๑๗). วิเคราะห์การใช้ภาษาในวรรณกรรมเพลงลูกทุ่งของใบเตย อาร์สยาม. วารสารมหาวิทยาลัยราชภัฏร้อยเอ็ด. ๑๑ (๑),๗๓-๗๘.

ความขัดแย้งในสังคมไทยกับแนวทางในการแก้ไข

CONFLICT IN THAI SOCIETY: ALTERNATIVES TO CONFLICT RESOLUTION

พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์*

Phongphat Chittanurak

บทคัดย่อ

ปัจจุบันสังคมไทยเกิดการแบ่งแยกออกเป็นกลุ่มต่าง ๆ อย่างชัดเจน เนื่องจากความคิดเห็นทางการเมืองที่แตกต่างกัน จากความเหลื่อมล้ำในสังคมไทยที่มากขึ้น การขัดแย้งในผลประโยชน์ระหว่างกัน การขาดโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาข้อมูล สื่ออย่างเท่าเทียมกัน การเข้าใจในประชาธิปไตยอย่างไม่ถูกต้อง หรือการขาดบรรทัด ฐานหรือเส้นแบ่งที่ชัดเจนของอำนาจนิติบัญญัติ ตุลาการ และบริหาร เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ปัญหาความขัดแย้ง ดังกล่าวจะดีขึ้นได้หากมีการให้การศึกษาอย่างเท่าเทียมกัน เพื่อให้คนในสังคมไทยเกิดสติ ใช้สติในการพิจารณา สิ่งต่าง ๆ รู้เท่าทัน ปลูกฝังให้เกิดประชาธิปไตยในจิตใจของทุกคน ซึ่งจะทำให้สังคมไทยสามารถประสานอยู่ ร่วมกันได้อย่างสงบสุขและมีการร่วมมือประสานงานซึ่งกันและกันเพื่อประโยชน์ของประเทศชาติเป็นสำคัญ

คำสำคัญ : ความขัดแย้ง, แนวคิด,สังคม

Abstract

Nowadays, Thai society is clearly divided into various groups due to the different political views from the increasing inequality in Thai society. Conflicting of interest between each other because of lacking of unequal opportunities in terms of education and media information, understanding of democracy, lines clear bases or lines of legislative, and judicial and administrative power, and etc., is issued. However, conflicts issue can be solved if equal education is provided for people in Thai society in order to build awareness, take consideration, and

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

be aware of things. Embed democracy in everyone's mind will gather Thai society together peacefully, and cooperation can also provide benefit of the nation as a result.

Keywords: conflict, concept, society

บทนำ

ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในโลกนี้น่าจะมีมาพร้อม ๆ กับการเกิดของมนุษย์ ในอดีตกาลประชากรบนโลกนี้อาจจะยังมีจำนวนน้อย ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจึงไม่ซับซ้อนรุนแรงเท่ากับปัจจุบัน เมื่อจำนวนคน กลุ่มสังคม เพิ่มปริมาณมากขึ้น บริบทที่เกี่ยวพันกับความขัดแย้งในประเด็นใดประเด็นหนึ่งก็เพิ่มมากขึ้นตามไปด้วย เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย บางครั้งก็ก่อให้เกิดความสับสน ยุ่งยาก ก่อให้เกิดเป็นความขัดแย้งในประเด็นใหม่ รูปแบบใหม่ตามมาอีก การแก้ปัญหาก็ไม่สามารถทำได้เพียงวิธีใดวิธีหนึ่งเท่านั้น เพราะวิธีการแก้ปัญหาบางอย่างก็สามารถแก้ไขได้เพียงบางประเด็นของความขัดแย้ง ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทั้งมวล ซึ่งนั่นก็เป็นเหตุผลว่าทำไมความขัดแย้งบางเรื่องถึงกินระยะเวลานาน บางครั้งใช้เวลากว่าร้อยปีก็ยังไม่สามารถแก้ไขได้

ความขัดแย้งทางความคิดกับความขัดแย้งทางการเมือง

เมื่อกล่าวถึงความคิด ย่อมหมายถึงกิจกรรมทางจิตใจหรือปัญญาซึ่งสัมพันธ์กับจิตสำนึกของแต่ละคน ทั้งยังอาจหมายถึงกระบวนการคิดหรือลำดับการคิดซึ่งย่อมมีหลากหลายและแตกต่างกันไปตามตัวบุคคลซึ่งความคิดนั้นถือเป็นหลักพื้นฐานที่รองรับการกระทำและปฏิกิริยาของมนุษย์ อย่างไรก็ตาม การคิดช่วยให้มนุษย์ เข้าใจโลกและมีรูปแบบชีวิตที่ต่างกันได้ รวมถึงนำเสนอสิ่งต่าง ๆ ที่เชื่อมโยงกับความต้องการความปรารถนา วัตถุประสงค์ และเป้าหมายชีวิตของเขาได้ ความคิดเห็นทางการเมือง เป็นความเข้าใจในการเมืองของบุคคลหนึ่งหรือหลายคน และได้แสดงออกมาเพื่อทำความเข้าใจว่าสิ่ง ๆ นั้นคืออะไร และควรเป็นไปอย่างไร และความขัดแย้ง ของสังคมไทยในปัจจุบันก็มีต้นเหตุมาจากความคิดทางการเมืองที่แตกต่างกันนั่นเอง ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้ความคิด ทางการเมืองของคนแต่ละกลุ่มแตกต่างกันเกิดจากการที่ทฤษฎีทางการเมืองมีอยู่มากมาย ไม่มีความชัดเจนเป็นอันหนึ่งอันเดียว เมื่อต่างฝ่ายต่างมองกันไปคนละทฤษฎีจึงทำให้เชื่อว่าสิ่งที่ตนเชื่อและกระทำอยู่นั่นเป็นสิ่งที่จะทำให้อีกฝ่ายเชื่อหรือ

กระทำอีกอย่างที่หากขัดแย้งกับฝ่ายตนกลับกลายเป็นสิ่งที่ผิด และจากที่ประชาชนชาวไทยได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างจริงจังและกว้างขวางขึ้น การสื่อสารทางการเมืองในปัจจุบันจึงมีความน่าเชื่อถือได้น้อย และสื่อก็กลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการนำเสนอข่าว มีการเข้าครอบครองสื่อจากทางฝั่งนักการเมืองหรือนายทุนที่หลากหลาย ทำให้สื่อไม่เป็นกลางในการนำเสนอข่าวอย่างแท้จริง (Thanyanant Chansongphol And Other, ๒๐๑๙)

จากสาเหตุของความขัดแย้งที่กล่าวมาข้างต้น เมื่อเรียบเรียงปัจจัยต่าง ๆ ที่มีอยู่ในบริบทของสังคมไทย แล้ว สามารถสรุปได้ว่าปัจจัยที่ก่อให้เกิดความขัดแย้งทางความคิดในสังคมไทยนั้นเกิดจากปัจจัย ดังต่อไปนี้ ๑) ปัจจัยทางด้านความรู้ในเรื่องประชาธิปไตยที่ยังมีความสับสนในความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการ ปกครองแบบประชาธิปไตยค่อนข้างมาก ต่างฝ่ายต่างตีความหมายระบอบประชาธิปไตยมักเข้าข้างตามแนวคิด ของตนเอง ซึ่งไม่ใช่เรื่องแปลกแต่อย่างใด เพราะการเรียนการสอนในปัจจุบันมีการสอดแทรกเรื่องประชาธิปไตยอยู่น้อยมาก โดยเด็กไทยหลายคนรู้ว่าการเลือกตั้งคือหนทางสู่ประชาธิปไตย แต่กลับไม่ทราบถึงคุณค่า ประโยชน์และองค์ประกอบของประชาธิปไตยเท่าที่ควร ๒) ปัจจัยทางด้านความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่มากขึ้น ไม่ว่าจะเรื่องการบังคับใช้กฎหมายที่ไม่เป็นธรรม ช่องว่างระหว่างคนจนแสคนรวย หรือแม้แต่ในเรื่องโอกาสทางสังคม ปัญหาเหล่านี้ทำให้กลุ่มคนในสังคมซึ่งอาจ เป็นผู้ที่เป็นเสมือนฐานของความเหลื่อมล้ำ ผลักดันกลุ่มคนที่อยู่สถานะเหนือกว่าตนไปอยู่อีกข้างหนึ่ง ปัจจัย

จะแก้ไขและลดความขัดแย้งได้อย่างไร

ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยนี้มีความซับซ้อนและมีสาเหตุมาจาก หลากหลายปัจจัยด้วยกัน การแก้ไขปัญหาจึงมีหลากหลายวิธีเช่นกัน ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช (Pritsana Phetchabunin, ๒๐๑๔) เคยกล่าวไว้ว่า สติ เป็นสิ่งสำคัญและควรรักษาที่สุดในการแก้ปัญหาทาง การเมืองภายใต้ระบอบประชาธิปไตย โดยสติจะช่วยเลี่ยงความโกรธ เคียดแค้น ที่มีต่อฝ่ายตรงข้ามและหลีกเลี่ยง พฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์อย่างเช่นการด่าทอที่รุนแรง นอกจากนี้ท่านยังกล่าวว่า การขาดสติเพียงข้างหรือฝ่ายใด ฝ่ายเดียวนั้นไม่รุนแรงเท่ากับการขาดสติพร้อมกันทุกฝ่าย เพราะหากเป็นเช่นนั้นประชาธิปไตยก็มิอาจอยู่ได้ เพราะเมื่อการตัดสินใจต่าง ๆ จะถูกอารมณ์และความรู้สึกครอบงำแทนความคิดวิเคราะห์แล้ว ทำให้ในตอนท้ายที่สุดจะไม่มีประชาธิปไตยอีกต่อไป

เมื่อกล่าวถึงประชาธิปไตยในจิตใจนั้นคือบุคคลที่มีประชาธิปไตยอยู่ในจิตสำนึกของตนเอง โดยมี ลักษณะดังต่อไปนี้ ประการที่ ๑ จะต้องเป็นคนหนักแน่นมีความคิดวิเคราะห์ในการรับฟังข่าวสาร นักประชาธิปไตยจะเชื่อ หรือเห็นดีเห็นงามไปกับสิ่งหนึ่งสิ่งใดก็ต่อเมื่อเขาได้เห็นด้วยตาของตนเองและได้พิจารณาด้วยเหตุผลอย่างถ่องแท้ แล้วเท่านั้น ประการที่ ๒ การมีทัศนะที่ดีต่อผู้อื่น โดยได้ตระหนักว่ามนุษย์ทุกคนมีดีเลวปะปนกันไป จึงไม่จ้องจับผิด ไม่คิดร้ายต่อกัน เพื่อให้การทำงานสามารถประสานร่วมมือกันได้สำเร็จ ประการที่ ๓ การยอมรับความคิดเห็นของคนอื่น รวมถึงความคิดที่เห็นต่างจากความคิดของตนเอง ประการที่ ๔ การรู้แพ้ รู้ชนะ และรู้อภัย ไม่กลัวที่จะเสียหน้ามากกว่าเสียชื่อ รู้จักลืมความบาดหมางและ รอยร้าวและจับมือร่วมกันทำงานได้ วิธีการดังกล่าวคือการแก้ไขปัญหาในระยะยาว แต่ในระยะสั้นนั้นต้องเริ่มจากการหาเป้าหมายที่เป็นผลประโยชน์ร่วมกันของทุกกลุ่มเป็นก้าวแรกที่สำคัญในการแก้ไขปัญหา และการใช้บทบาทของผู้นำชุมชนในระดับท้องถิ่น ในการสร้างความสมานฉันท์ตั้งแต่ระดับชุมชน และเป็นตัวการในการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ ค่านิยม และความเข้าใจที่พึงประสงค์ตามแนวทางสันติ

สัมมาทิฏฐิกับการลดความขัดแย้ง

การกระทำใด ๆ ก็ตาม จะต้องเริ่มจากความรู้ความเข้าใจ ความคิดเห็น ทัศนคติที่ถูกต้อง การกระทำนั้น ๆ ก็จะถูกต้องดีงามไม่ดำเนินไปในทางที่ผิดพลาด และนำไปสู่การแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ สัมมาทิฏฐิเป็นองค์มรรคองค์แรกจัดอยู่ในหมวดของปัญญาที่จะพัฒนาให้เกิดอภัยทาน ซึ่งจะเปรียบเสมือนแกนนำที่จะนำพาให้เกิดองค์มรรคอื่น ๆ อันจะก่อให้เกิดจริยธรรมการประพฤติปฏิบัติที่ถูกต้องตามหลักอริยมรรคสัมมาทิฏฐิจะเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างสัจธรรมกับจริยธรรม โดย “สัจธรรม” หมายถึงธรรมในฐานะเป็นความจริงที่มีอยู่ตามธรรมชาติ ส่วน “จริยธรรม” หมายถึง ธรรมในฐานะที่เป็นแนวทางหรือวิธีปฏิบัติของมนุษย์เพื่อให้รู้แจ้งหรือเข้าใจสรรพสิ่งตามความเป็นจริงในกฎธรรมชาตินั้น เมื่อมนุษย์เกิดปัญญารู้แจ้งความจริงตามธรรมชาติ มนุษย์ก็สามารถที่จะถือเอาประโยชน์จากสัจธรรมนั้น เกิดเป็นแนวทางในการปฏิบัติหรือจริยธรรมขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่สัมพันธ์กับบทบาทของมนุษย์โดยตรง พระพุทธเจ้าทรงแสดงให้เห็นถึงความเชื่อมโยงระหว่างจริยธรรมกับสัจธรรมได้อย่างชัดเจน โดยตัวกลางที่เชื่อมโยงนั้น คือ ปัญญาคุณของพระพุทธองค์ที่ได้ตรัสรู้ความจริงตามกฎธรรมชาติ แล้วทรงนำเอาสัจธรรมนั้นมาจัดวางเป็นระบบจริยธรรม (Kasira Thian Songjai, ๒๐๐๗)

ในฐานะปุถุชนคนธรรมดาต้องยอมรับกันในระดับหนึ่งว่า แม้เราจะเป็นผู้ปฏิบัติตามอริยมรรคซึ่งยังไม่เข้าถึงสัจธรรมอย่างสมบูรณ์ แต่ถึงกระนั้นเราก็จะต้องมีความรู้ความเข้าใจในกระบวนการของธรรมชาติบ้างไม่มากก็น้อย อาจจะเป็นความรู้ในเชิงทฤษฎี หรือความรู้ตามแนวเหตุผลก็ได้ ดังนั้น ในกระบวนการพัฒนาอภัยทานที่เป็นส่วนหนึ่งในการพัฒนาชีวิตตามหลักอริยมรรค จึงเริ่มต้นด้วยสัมมาทิฏฐิ ดังคำกล่าวของท่านพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ที่ว่า “ผู้ที่จะปฏิบัติ(ตามมรรค) ก็จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการธรรมชาตินั้นบ้างไม่มากก็น้อย ดังนั้น มรรคจึงเริ่มต้นด้วยสัมมาทิฏฐิ” Phra Dhammapidok (P.A. Payutto), ๒๐๐๓) เป็นตัวกลางเชื่อมโยงชีวิตของบุคคลเข้าไปหาสัจธรรมโดยอาศัยมรรคหรือหลักจริยธรรมเมื่อบุคคลมีความเห็นความเชื่อในเรื่องใดเรื่องหนึ่งแล้ว และถ้าความเห็นหรือความเชื่อนั้นไม่ตรงกับผู้อื่น ก็จะนำไปสู่ความขัดแย้งได้ มานะและตัณหาก็จะแสดงบทบาทเพื่อตอบสนองความเห็นความเชื่อนั้น ๆ เช่น บุคคลมีความเชื่อว่ามีตัวตนที่เป็นศูนย์กลาง (ทิฏฐิ) ก็จะทำให้เกิดความอยาก ที่จะหาวัตถุมาบำเรอปรนเปรอตน (ตัณหา) และความทะนงตน อยากใหญ่ใฝ่เด่น ก็จะเกิดตามมา (มานะ) ฉะนั้น ทิฏฐิจึงเป็นรากฐานสำคัญในการกำหนดกรอบวิธีคิด กรอบกระบวนทัศน์ และเป็นมาตรฐานในการให้คุณค่าและความหมายแก่โลกและชีวิตของมนุษย์ การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตและสังคมแบบถอนรากถอนโคน (Radical) จะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าไม่เข้าไปแก้ที่ต้นตอหรือรากเหง้าของปัญหานั้น (Bhikkhu Bodhi, ๑๙๘๔)

อภัยทานกับการลดความขัดแย้ง

วิธีการปฏิบัติอภัยทานนั้น กษิรา เทียนส่องใจ (Kasira Thian Songjai, ๒๐๐๗) ได้อธิบายแนวทางไว้ว่ามีวิธีการปฏิบัติแบ่งออกเป็น ๓ ทาง คือ ทางกาย ทางวาจา และทางใจ ซึ่งในทัศนะพุทธศาสนาจะถือว่าในการกระทำทั้ง ๓ นั้น มโนกรรมจะเป็นกรรมที่สำคัญที่สุด เพราะมโนกรรมหรือเจตนาจะเป็น ตัวกำหนด การกระทำกางกายและวาจา ดังนั้น วิธีการปฏิบัติของอภัยทาน ก็จะต้องเริ่มปฏิบัติที่ใจเป็นลำดับแรก ซึ่งจะนำไปสู่ กาย และวาจา ดังนี้

๑) มโนกรรม: วิธีการปฏิบัติในการให้อภัยทานทางใจ

วิธีการของอภัยทานทางใจ จะต้องเริ่มต้นด้วย การรื้อถอน และสลายความยึดมั่นถือมั่นในทางที่ผิด คือ การปรับเปลี่ยนความเห็นจากมิจฉาทิฏฐิ ให้เป็นสัมมาทิฏฐิซึ่งเป็นแกนนำและเป็นจุดเริ่มต้นในหลักการพัฒนาอภัยทานดังที่กล่าวไว้แล้ว บางคนไม่สามารถที่จะให้อภัยทานได้เพราะยังมีมิจฉาทิฏฐิ ขาดปรโตโฆสะและโยนิโสมนสิการ แต่ถ้าเป็นสัมมาทิฏฐิ การให้อภัยทาน

นั้นกลับเป็นชัยชนะอันยิ่งใหญ่ไม่ใช่การยอมแพ้ เพราะเป็นการเอาชนะใจตัวเอง เป็นอิสระจากความโกรธ เกลียดอาฆาตแค้นวิธีการปฏิบัติอภัยทานทางใจ

๒) วจีกรรม: วิธีการปฏิบัติในการให้อภัยทานทางวาจา

(๑) การใช้วาจาที่เหมาะสม คือ คำพูดจะประกอบไปด้วยคำไพเราะอ่อนหวานนุ่มนวล เป็นคำพูดที่ไม่เบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น ซึ่งจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้ เป็นคำพูดที่เป็นจริง ไม่พูดส่อเสียด ก่อให้เกิดความแตกแยก เป็นคำพูดที่ไม่มีโทษ รื่นหู สุภาพ ไม่หยาบคาย และจะต้องเป็นคำพูดที่พูดด้วยความปรารถนาดีต่อกัน และเป็นประโยชน์ต่อผู้ฟังด้วย

(๒) การกล่าวคำว่า “ขอโทษ” คำว่า “ขอโทษ” จัดเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้เกิดอภัยทานทั้งผู้ที่กระทำ และผู้ที่ถูกที่กระทำ เพราะผู้ใดที่กล่าว คำว่า “ขอโทษ” ได้แสดงว่า ผู้นั้นมีจิตที่ปราศจากความโกรธ ไม่พยาบาท อาฆาตแค้น ปราศจากทิฐิ มานะ เป็นการกล่าวที่แสดงถึงการตำหนิตัวเอง ยอมรับผิด เป็นการขอขมาทางวาจา แสดงถึงความเสียใจต่อเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น

๓) กายกรรม: วิธีการปฏิบัติในการให้อภัยทานทางกาย

(๑) การฟังอย่างลึกซึ้ง หรือการฟังอย่างตั้งใจการยอมรับฟังถึงความต้องการ ความทุกข์ ที่อยู่ในส่วนลึกของจิตใจ ของแต่ละคนที่ได้เปิดเผยออกมาอย่างเป็นอิสระ การฟังจึงเป็นเรื่องสำคัญ เพราะปัญหาส่วนใหญ่ของคนทั่วไปก็คือ ไม่ทันฟัง ไม่ยอมฟัง ไม่ตั้งใจฟัง คิดแต่จะทำอย่างเดียว แย่งกันพูดแย่งกันทำจนลืมฟังผู้อื่นเพราะฉะนั้น การฟังอย่างลึกซึ้งหรืออย่างตั้งใจนั้นจึงเป็นวิธีการของอภัยทางกายที่สำคัญซึ่งควรกระทำก่อนการกระทำอื่นใด เปิดใจฟังอย่างลึกซึ้งให้เข้าใจเรื่องราวทั้งหมดอย่างรอบด้านที่สุด แล้ววิธีการให้อภัยทางกายอื่น ๆ ก็จะแสดงออกตามมาอย่างสอดคล้องกันเอง

(๒) การแบ่งปันทรัพยากรหรือสิ่งอื่น เพื่อเป็นการชดเชยหรือเยียวยา โดยธรรมดามนุษย์ เมื่อยังไม่ได้พัฒนา จิตใจก็มุ่งที่จะเอาแต่ประโยชน์ส่วนตัว ยึดติดในผลประโยชน์ ทำให้สังคมมีความเหลื่อมล้ำต่ำสูง ไม่ว่าจะเป็นในเรื่องของรายได้ ทรัพย์สิน เป็นช่องทางนำสู่ความขัดแย้งและแตกแยกได้ แต่ถ้ามนุษย์ที่มีการพัฒนาแล้ว ก็จะเป็นจิตที่เมตตา ปราศจากโลภะ จะมีความสุขจากการให้มากกว่าการได้รับ และถ้าเราพิจารณาในแง่มุมของความยุติธรรมแล้ว การแบ่งปันทรัพยากร และสิ่งอื่นแก่เพื่อนมนุษย์นั้น ก็เท่ากับเป็นการชดเชย และเยียวยาให้กับผู้เสียหายนั่นเอง

อภัยทานเป็นพุทธสันติวิธี ที่ใช้นำมาเป็นรูปแบบสำหรับจัดการปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทยได้ ซึ่งไม่เพียงแต่สามารถใช้ได้ในรูปแบบการแก้ไขหลังจากความขัดแย้งเกิดขึ้นแล้วยังสามารถใช้เป็นรูปแบบของการป้องกันเพื่อไม่ให้ความขัดแย้งก่อตัวอีกด้วยอภัยทานทางใจนับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการพัฒนาให้มีความอดทน มีความเมตตา ไม่อาฆาตพยาบาทโกรธแค้น โดยวิธีการของอภัยทานดังกล่าวมาทั้งหมดทำให้การยึดมั่นในความเป็นอัตตลักษณ์สลายลงสามารถแก้ไขปัญหาความขัดแย้งได้ในที่สุด

บทสรุป

ปัญหาทุกปัญหาที่สังคมไทยกำลังเผชิญอยู่นั้น เป็นบทเรียนราคาแพงที่ทุกคนได้รับ สาเหตุที่แท้จริงของทุกปัญหานั้นมาจากเหตุเพียงเหตุเดียว คือ ความด้อยคุณภาพของประชากร ทั้งระดับครอบครัว ระดับสังคม ระดับชาติ จำนวนประชากรที่มีคุณภาพต่ำเป็นจำนวนมากในสังคมเหล่านั้น ดังนั้น การแก้ปัญหาจึงต้องทำทุกวิถีทางที่จะสร้างคุณภาพที่สูงขึ้นไปแก่ประชาชนในสังคมไทย ด้วยหลักการของพุทธศาสนาที่จะช่วยลดความขัดแย้งคือหลักการที่ว่า “เวรย่อมระงับด้วยการไม่จองเวร” เพราะการจองเวรจะไม่รู้จักจบสิ้น ดังนั้น การพัฒนามนุษย์ให้เจริญในอารยธรรมโดยการใช้ปัญญาเพื่อนำไปสู่สันติภาพและ ความสงบสุขนับเป็นจุดหมายสูงสุดของพระพุทธศาสนา จะอย่างไรก็ตาม แนวทางของการต่อสู้หรือปฏิบัติการสันติวิธีและสันติภาพนั้น มีนัยหลายประการที่สอดคล้องกัน ถึงกระนั้นท่ามกลางวิกฤติการณ์ที่เกี่ยวกับความขัดแย้งและความรุนแรงที่เกิดขึ้นในทั่วทุกมุมของสังคมนั้น ทำให้แนวคิดและปฏิบัติการสันติวิธีและสันติภาพนั้นได้กลายเป็นคู่มือสำคัญสำหรับการเข้าไปดำเนินการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงอยู่เสมอ ๆ จนทำให้ “สันติวิธี” นั้น ได้เปลี่ยนสถานะจาก “ทางเลือกใหม่” ที่สังคมให้ความสนใจไปสู่แนวคิดที่เป็นรากฐานในการดำเนินแก้ไขปัญหาความขัดแย้งและความรุนแรงในกลุ่มชน ชุมชน สังคม ประเทศชาติและประชาคมต่าง ๆ ในยุคปัจจุบันนี้

เอกสารอ้างอิง

Bhikkhu Bodhi. (๑๙๘๔). *The Noble Eightfold Path.* Kandy: Buddhist Publication Society.

Kasira Thian Songjai. (๒๐๐๗). *Analysis of Forgiveness For conflict management in the present Thai society* (Doctor of thesis). Graduate School: Mahachu lalongkornrajavidyalaya University.

Phra Dhammapidok (P.A. Payutto). (๒๐๐๓). *Modified And Expanded Buddhist Dharma, First Edition ๑๑.* Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University Press.

Pritsana Phetchabunin. (๒๐๑๔, January - April). Conflict and Democracy in Thai Society. Pathumwan Academic Journal, ๔ (๙)

Thanyanant Chansongphol and Other. (๒๐๑๙). The Concept Middle Way (Mạchc̣himāptị̄pthā) In Resolving Conflicts Caused By Political Communication. *Journal of MCU Nakhondhat,* ๖(๑๐), ๔๘๗๓-๗๘๘๓.

การสื่อสารทางการเมืองของประชาชนในระบอบประชาธิปไตย ศึกษากรณี การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ.๒๕๖๒

POLITICAL COMMUNICATION OF PEOPLE IN DEMOCRACY: A CASE STUDY OF THE ELECTION OF MEMBERS OF THE HOUSE OF REPRESENTATIVES YEAR 2019

อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า *
Apinyar Chatchorfa

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นบทความวิชาการที่มุ่งศึกษาการสื่อสารและกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมืองในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ.๒๕๖๒ การเลือกตั้งครั้งนี้ได้แสดงถึงความกระตือรือร้นของประชาชนผู้มีสิทธิออกเสียงเลือกตั้ง อาทิผู้มีสิทธิเลือกตั้งได้ออกมาลงคะแนนเสียงเป็นจำนวนมากถึงร้อยละ ๗๔.๖๙ ในขณะที่ผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งล่วงหน้ามีจำนวนร้อยละ ๑๔ นอกจากนี้ภายหลังการเลือกตั้งได้เกิดการร้องเรียนที่ตามมาเป็นจำนวนมาก จนทำให้เกิดการเลือกตั้งครั้งนี้เป็นปรากฏการณ์ที่สะท้อนความตื่นตัวและการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอย่างมาก ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทยให้ก้าวหน้าและยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ : การสื่อสารทางการเมือง, ระบอบประชาธิปไตย, การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

Abstract

This is an academic article aimed at studying Political communication and participation process in the election of members of the House of Representatives B.E. 2562. This election demonstrated the enthusiasm of the people who had the right to vote This was determined by considering election

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

statistics, for example, the voters came out to vote as many as ๗๔.๖๙% while those voting in advance had up to ๑๔% In addition after the election, there were many complaints These phenomenon reflected political awakening and popular participation which would affect the development of democracy in Thailand to progress and sustainability.

Keywords: Political Communication, Democracy, the Election of Members of the House of Representatives

บทนำ

การปกครองระบอบประชาธิปไตยเป็นระบอบการปกครองที่ยอมรับสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคของประชาชน เปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการใช้อำนาจปกครองประเทศอย่างทั่วถึง ในทางปฏิบัติประชาชนทุกคนไม่สามารถเข้าไปร่วมปกครองประเทศได้ทั้งหมด จึงต้องใช้วิธีเลือกตัวแทนเข้าไปดำเนินการแทน การเลือกตั้งจึงเป็นวิธีการที่ทำให้ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศอย่างเสมอภาค[๑] และเมื่อรวมกับการสื่อสารทางการเมืองจึงเป็นพลังหลักในการพัฒนาการเมือง นำไปสู่การพัฒนาระบบการเมืองในภาพรวมได้เป็นอย่างดี[๒]

ในการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ.๒๕๖๒ มีผู้มาใช้สิทธิเลือกตั้งจำนวน ๓๘.๒๖ ล้านคน (ร้อยละ ๗๔.๖๙) จากผู้มีสิทธิทั้งหมด ๕๑.๒ ล้านคน และมีการร้องเรียนเกี่ยวกับการเลือกตั้ง ๑๘๖ เรื่อง[๓] คณะกรรมการการเลือกตั้งได้ประกาศรับรองสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบแบ่งเขต และแบบบัญชีรายชื่อ จำนวน ๕๐๐ คน จาก ๒๖ พรรคการเมือง นอกจากนี้ยังมีความไม่ชอบมาพากลในการเลือกตั้ง มีการใช้เงินมากในบางพื้นที่

---

[๑] สิงห์คำ มณีจันสุข, “ประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน”, **วารสารวิจัยวิชาการ**. ๑ (๒), (พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๑): ๑๐๙-๑๒๐.

[๒] พิชิต ทนงค์, “การสื่อสารทางการเมืองกับการสร้างอัตลักษณ์ประชาธิปไตยของเยาวชนใน จังหวัดอุบลราชธานี”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)**, (มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐), หน้า ๒.

[๓] Wikipedia, **การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๒**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://th.wikipedia.org/wiki/ [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

มีการกล่าวหาเรื่องบัตรปลอมและบัตรเกิน และมีการแจ้งข้อกล่าวหาและ การเพิกถอนสิทธิผู้สมัครรับเลือกตั้ง รวมถึงการลงชื่อถอดถอนและตรวจสอบการทำงานของคณะกรรมการการเลือกตั้ง จนนำไปสู่การตั้งรัฐบาลผสมในการบริหารประเทศ

นอกจากนี้ ได้มีนักวิชาการต่างประเทศได้แสดงความคิดเห็นในการเลือกตั้งครั้งนี้ไว้ดังนี้ Prof. Allen Hicken[๔], University of Michigan เสวนาประเด็น “ภูมิทัศน์การเมืองไทยหลังการเลือกตั้ง ๒๕๖๒ วิกฤติศรัทธาและความท้าทายต่อสถาบันการเมืองไทย” กล่าวโดยสรุปว่า รัฐธรรมนูญของประเทศไทยมีความพยายามเปลี่ยนแปลงกติกาให้ผู้มีอำนาจได้ประโยชน์มากขึ้น ซึ่งรูปแบบเช่นนี้พบว่าในหลายประเทศก็มียุทธศาสตร์เช่นเดียวกัน เป้าหมายคือพยายามคัดกรองคนไม่ดีออกจากระบบ และออกแบบรัฐธรรมนูญเพื่อป้องกันการกระทำไม่ดี ซึ่งการออกแบบเช่นนี้ก็ส่งผลให้เกิดรัฐบาลผสม หากเปรียบเทียบกับทั่วโลกพบว่ารัฐบาลแบบนี้ส่วนใหญ่มักมีอายุสั้น และมักมีแต่เรื่องการต่อรองผลประโยชน์ จนไม่สามารถผลักดันนโยบายที่มีประโยชน์กับประชาชนได้ ทั้งนี้ ยังวิจารณ์ระบบการเลือกตั้งแบบจัดสรรปันส่วนผสมที่ถูกออกแบบมาว่า พรรคเพื่อไทยเป็นพรรคที่เสียเปรียบมากที่สุด แม้ว่าจะมี ส.ส.มากที่สุดในสภา แต่ในแง่ของการทำให้เกิดพรรคการเมืองขนาดเล็กเข้าสู่สภามากขึ้น และการลบภาพการแข่งขันทางการเมืองของ ๒ พรรคใหญ่ ถือว่าทำได้ดี เพราะเมื่อเปรียบสัดส่วนเก้าอี้ ส.ส.ของพรรคเพื่อไทยพบว่าลดลงมาก

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย

ประชาธิปไตย เป็นรูปแบบการปกครองตามอุดมการณ์สากล ที่ผู้นำประเทศได้รับอำนาจและความชอบธรรมในการบริหารประเทศจากประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยโดยตรง บนพื้นฐานของสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และการเคารพศักดิ์ศรีแห่งความเป็นมนุษย์ โดยมีการแบ่งอำนาจในการปกครองประเทศอย่างชัดเจน ผ่านการกระจายอำนาจ และการถ่วงดุลอำนาจระหว่าง ๓ ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายนิติบัญญัติ และฝ่ายตุลาการ เพื่อป้องกันการใช้อำนาจหน้าที่โดยมิชอบของผู้ปกครองประเทศ ประชาธิปไตยมีพื้นฐานอยู่บนความเชื่อใน

---

[๔] Allen Hicken, **ภูมิทัศน์การเมืองไทยหลังการเลือกตั้ง ๒๕๖๒ วิกฤติศรัทธาและความท้าทายต่อสถาบันการเมืองไทย**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.kpi.ac.th/news/gallery/data/701 [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

ความสำคัญและศักดิ์ศรีของปัจเจกบุคคล ความเชื่อในความเสมอภาคของมนุษย์ และความเชื่อในความจำเป็นที่จะต้องมีความเป็นอิสระเสรี[๕]

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ชาวโลกในปัจจุบันยอมรับว่าเป็นการปกครองที่ดีที่สุด แต่การปกครองระบอบนี้มิได้มีในรูปแบบเดียวกัน ประเทศหนึ่งเรียกตัวเองมีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย มีประเทศที่ปกครองระบอบประชาธิปไตย บางประเทศปกครองในระบอบกึ่งประชาธิปไตย และมีประเทศที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ประเทศที่เป็นประชาธิปไตยและกึ่งประชาธิปไตย เป็นประเทศที่มีเศรษฐกิจดี มีเสถียรภาพมั่นคง ประชาชนทั่วไปมีความพอใจและมีความเชื่อมั่นในระบบการปกครองของตน เช่น ประเทศยุโรปตะวันตก อเมริกาเหนือ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย ส่วนประเทศประชาธิปไตยกลางเก่ากลางใหม่ เช่น อินเดีย ไทย ฟิลิปปินส์ หรือประเทศประชาธิปไตยใหม่ ประเทศในยุโรปกลางและยุโรปตะวันออก ประเทศในแอฟริกา ประเทศที่กล่าวมานี้มีความผันผวนทางการเมืองสูง

ความสำคัญของการสื่อสารทางการเมือง

การสื่อสารทางการเมืองเป็นกระบวนการที่นำเสนอข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับนโยบายหลักการต่างๆ จากผู้นำไปสู่ประชาชนได้รับรู้ในการขอความร่วมมือเพื่อการดำเนินงานให้บรรลุตามเป้าหมายสูงสุด ซึ่งสอดคล้องตามแนวคิดของ Deutsch ที่กล่าวว่า การสื่อสารการเมืองในระบบการเมืองนั้นเปรียบได้กับระบบประสาทในร่างกายของมนุษย์ ซึ่งเขาได้เปรียบเทียบว่า “การสื่อสารเปรียบเสมือนเส้นประสาท (Nerves) ของการปกครอง” ทั้งนี้ หากพิจารณาในด้านการสื่อสารแล้ว การเมืองและการปกครองเป็นกระบวนการชี้นำและการสร้างความร่วมมือระหว่างประชาชนในชาติ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ กลไกที่สำคัญในกระบวนการชี้นำและการสร้างความร่วมมือคือ การตัดสินใจ ซึ่งการตัดสินใจนี้จะมีผลในการควบคุม โดยเฉพาะการควบคุมบุคคลอื่นๆ ให้ทำตามในสิ่งที่ผู้ตัดสินใจพึงประสงค์ ทั้งนี้ ผู้นำทางการเมืองมักจะแสวงหาอำนาจบังคับหรือการควบคุมด้วยการสร้างความชอบธรรมทางการเมือง เพื่อให้ประชาชนและกลุ่มพลังต่างๆ ยอมรับปฏิบัติการทางการเมืองของตน โดยใช้การสื่อสารระหว่างผู้นำทางการเมืองและพลเมืองอย่างมีประสิทธิภาพในการสร้างค่านิยมหรืออุดมการณ์ทางการเมืองของชาติ ซึ่งอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารทางการเมืองกล่าวถึงบทบาทของรัฐในฐานะผู้ส่ง

---

[๕] รณชัย โตสมภาค, **ประชาธิปไตย**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://digi.library.tu.ac.th/thesis/la/0989 /10CHAPTER_2.pdf [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

สารและเป็นแหล่งข่าวสำหรับสื่อมวลชน เนื้อหาของข่าวสารที่เกิดขึ้นจะเกี่ยวเนื่องกับกลุ่มดังกล่าวเสมอทั้งทางตรงและอ้อมไปยังประชาชนในฐานะผู้รับสาร เพื่อบอกให้รู้ ทำให้คล้อยตามและปฏิบัติตามในที่สุด[๖] ซึ่งการเคลื่อนไหวต่างๆ ในระบบการเมืองเพื่อให้ราบรื่นและเป็นไปอย่างปกติ จำเป็นต้องมีการติดต่อสื่อสารเพื่อให้เกิดความเข้าใจและการสนองตอบซึ่งกันและกัน ดังนั้น การสื่อสารทางการเมืองจึงมีบทบาทสำคัญในลักษณะที่เป็นตัวกลางเชื่อมให้เป็นไปได้ดีขึ้น

แนวคิดการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมในการปกครองของประชาชนตามสิทธิที่ระบบการเมืองและกฎหมายกำหนดให้กระทำ เป็นการกระทำที่เกิดขึ้นจากความสมัครใจของประชาชน ทั้งนี้เพื่อให้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐทั้งในทางการเมืองการปกครองทั้งระดับท้องถิ่นและระดับชาติ[๗] การมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนพึงมีในการกำหนดนโยบาย ในการตัดสินใจและกิจกรรมต่างๆ ของรัฐบาล และในทางการเมือง การมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง[๘] ได้ให้ความหมายของการเข้าร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทำ (Activity) ของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินนโยบายของรัฐบาลเรียกว่า Autonomous Participation และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินนโยบายโดยทางอ้อมนอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้ว เรียกว่า Mobilized participation[๙] ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังหมายถึง บุคคลที่สนใจการเมือง มีความเข้าใจการเมือง เชื่อว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความศรัทธาในกระบวนการทางการเมือง และตัวนักการเมือง และคิดว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของตน[๑๐] การมีส่วนร่วมทางการเมือง มีความหมายไปถึงการให้ความร่วมมือ ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนต่อระบบการเมือง นั่นคือการมีระเบียบวินัยเคารพกฎหมาย

---

[๖] Deutsch, 1969, อ้างถึงใน พฤทิสาน ชุมพล, **ระบบการเมืองความรู้เบื้องต้น**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒), หน้า ๑๙๗-๑๙๘.

[๗] จันทนา สุทธิจารี, **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน**, (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ วี.เจ พริ้นติ้ง, ๒๕๔๔), หน้า ๔๑๐.

[๘] จรูญ สุภาพ, **หลักรัฐศาสตร์**, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔), หน้า ๓๓๓.

[๙] ทิพาพร พิมพิสุทธิ์, **พัฒนาการเมือง**, (กรุงเทพฯ: สานักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๓.

[๑๐] ณรงค์ สินสวัสดิ์, **จิตวิทยาการเมือง**, (กรุงเทพฯ: วัชรินทร์การพิมพ์, ๒๕๓๙), หน้า ๒๓.

ร่วมกับเจ้าหน้าที่รัฐบาล การให้ความสนับสนุนเป็นทางหนึ่งที่จะลดปัญหาในการปกครองและการบริหาร การให้ความร่วมมือในการเสียภาษีเป็นอีกทางหนึ่งซึ่งนับว่าเป็นการมีส่วนร่วมโดยอ้อม[๑๑] ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมืองคือ การที่บุคคลมีการแสดงออกโดยความสมัครใจถึงการให้ความสนใจทางการเมือง โดยเป็นพฤติกรรมที่มีอิทธิพลหรือมีผลกระทบต่อการตัดสินใจหรือการทำงานของรัฐบาล โดยประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือกผู้นำเพื่อมาเป็นผู้ปกครองและกำหนดนโยบาย

การเลือกตั้งในระบอบประชาธิปไตย

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย สิ่งที่ถือได้ว่าเป็นสัญลักษณ์ของความเป็นประชาธิปไตยคือ การเลือกตั้ง เพราะเป็นการแสดงเจตจำนงของประชาชนผู้เป็นเจ้าของสิทธิที่จะมอบความไว้วางใจให้ผู้ที่ตนเองเลือกเข้าไปใช้อำนาจแทนตนในการทำหน้าที่สะท้อนปัญหาถึงรัฐบาลให้บริหารจัดการประเทศตรงกับความต้องการของประชาชน[๑๒]

การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปี พ.ศ.๒๕๖๒

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ได้กำหนดรูปแบบ วิธีการ และการได้มาซึ่งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยระบบจัดสรรปันส่วนผสม (Mixed Member Apportionment System – MMA) และกำหนดให้วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๒ เป็นวันเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งได้เกิดปรากฏการณ์ทางสังคมที่สะท้อนให้เห็นถึงความตื่นตัวทางการเมืองของสังคมไทยในบรรยากาศการเลือกตั้งตามที่สำนักข่าวบีบีซีได้รวบรวมไว้ ๗ ประการ ดังนี้ ๑) พรรคการเมืองมากที่สุด ๒) ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด ๓) ขอนแก่นครองแชมป์ผู้สมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมากที่สุด ๔) ประชาชนสับสนที่สุด ๕) ประชาชนลงทะเบียนเลือกตั้งล่วงหน้ากว่า ๒.๗๕ ล้านคน ๖) ใช้บัตรเลือกตั้งน้อยที่สุด ๗) ยืดเวลาให้เข้าคูหาได้นานที่สุด[๑๓] ขณะเดียวกันบริบทในสังคมไทยที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งครั้งแรก หรือ First time voter หรือ New voter หรือ Young voter หรือคนรุ่นใหม่ที่เกิด

---

[๑๑] ชูวงศ์ ฉายะบุตร, **การปกครองท้องถิ่น**, (กรุงเทพฯ: พิฆเณศพริ้นติ้ง, ๒๕๓๙), หน้า ๘.

[๑๒] ชยพล ธานีวัฒน์, **ความสำคัญของการเลือกตั้งและกฎหมายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งปี ๒๕๖๒**, (กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๖๒), หน้า ๑-๖.

[๑๓] บีบีซี, **เลือกตั้ง ๒๕๖๒ ที่สุดที่คุณอาจยังไม่รู้ก่อนเข้าคูหา**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.bbc.com /thai/thailand-46902175 [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

ตั้งแต่ พ.ศ.๒๕๓๗ - พ.ศ.๒๕๔๔ อยู่ในช่วงอายุ ๑๘ - ๒๕ ปี จำนวนมากกว่า ๗.๓๗ ล้านคน[๑๔] หรือร้อยละ ๑๔ ของผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งทั้งหมด

ในส่วนการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนผู้ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ผลจากการสุ่มตัวอย่างสอบถามประชาชนร้อยละ ๘๔.๗๖ ตอบว่าทราบเรื่องบัตรเลือกตั้งเหลือใบเดียว แต่เมื่อถามถึงความเข้าใจเกี่ยวกับระบบเลือกตั้ง มีผู้ให้ข้อมูลเข้าใจดีเพียงร้อยละ ๑๔.๒๖ ตอบว่าพอเข้าใจร้อยละ ๖๐.๗๑ และตอบเข้าใจน้อยและไม่เข้าใจเลยร้อยละ ๒๕.๐๓ แต่เมื่อถามลึกลงไปโดยใช้คำถามที่เป็นการวัดความรู้เรื่องระบบเลือกตั้ง เพื่อตรวจสอบว่าเข้าใจระบบเลือกตั้งจริงหรือไม่ กลับตอบว่าไม่แน่ใจ คือไม่ตอบสูงถึงร้อยละ ๔๗.๗๖ โดยมีผู้ที่ตอบผิดร้อยละ ๒๔.๐๙ และตอบถูกเพียงร้อยละ ๒๓.๖๖[๑๕]

กล่าวโดยสรุปการเลือกตั้งวันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๒ ซึ่งเป็นการเลือกตั้งครั้งแรกตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๐ ได้รับความสนใจอย่างกว้างขวาง อาจเนื่องจากการเลือกตั้งได้ห่างเหินจากประเทศไทยไปนานถึง ๘ ปี นับตั้งแต่ปี พ.ศ.๒๕๕๔ และเป็นการเลือกตั้งหลังรัฐประหาร พ.ศ.๒๕๕๗ ยังเป็นการเลือกตั้งของผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก หรือ first time voter มากกว่า ๗.๓๗ ล้านคน นอกจากนี้ในการเลือกตั้งครั้งนี้อาจจะเรียกว่าเป็นการเลือกตั้งที่เต็มไปด้วยความขัดแย้ง ทั้งยังเกิดปัญหาความชอบธรรมในการเลือกตั้ง ทั้งคนจัดการเลือกตั้ง กระบวนการเลือกตั้ง และผลของการเลือกตั้ง ประกอบกับสังคมเทคโนโลยี หรือ Socialization ซึ่งทุกพรรคการเมืองต่างหันมาให้ความสนใจกับคนรุ่นใหม่ ทำให้การเลือกตั้งครั้งนี้จึงเป็นการปรากฏตัวของคนรุ่นใหม่ ที่ผ่านการกล่อมเกลาทางสังคมการเมืองที่แตกต่างจากคนอีกรุ่นหนึ่ง ซึ่งเป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคนรุ่นใหม่เป็นอีกกระแสหนึ่งในการเลือกตั้งสมาชิกสภา ผู้แทนราษฎร

---

[๑๔] ประชาไท, **ผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก ๒๔ มี.ค. ๖๒ ผ่านอะไรมาบ้าง**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http:// prachathai.com/journal/2019/03/81579 [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

[๑๕] กรุงเทพธุรกิจ, **เปิดผลวิจัยเลือกตั้ง ๒๔ มี.ค. ๖๒, ปัญหาระบบ"จัดสรรปันส่วนผสม"**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/848791 [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

บทสรุป

การเลือกตั้งถือเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างเป็นรูปธรรมภายใต้ระบอบประชาธิปไตย การไปใช้สิทธิเลือกตั้งทำให้บุคคลเกิดความรู้สึกว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมของประเทศ มีความเชื่อมั่นและศรัทธาในความสามารถของตนเองและเพื่อนมนุษย์ว่าสามารถตัดสินใจเลือกรัฐบาล เลือกรูปแบบการปกครอง วิธีการดำเนินการปกครอง ระบบเศรษฐกิจ เพื่อประโยชน์ของตนเองได้ ฉะนั้น ระบบการเลือกตั้งที่ดีที่สุด จึงต้องสามารถสะท้อนเจตนารมณ์ของความเป็นประชาธิปไตยได้ คืออำนาจสูงสุดเป็นของประชาชน และหัวใจที่สำคัญที่สุดของการเลือกตั้งคือ ต้องเป็นการเลือกตั้งที่ให้อำนาจแก่ประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองและกำหนดทิศทางของประเทศด้วยตนเอง

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ. **เปิดผลวิจัยเลือกตั้ง ๒๔ มี.ค. ๖๒, ปัญหาระบบ“จัดสรรปันส่วนผสม”**, [ออนไลน์],แหล่งที่มา :https://www.bangkokbiznews.com/news/detail/848791 [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

จรูญ สุภาพ. **หลักรัฐศาสตร์**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๑๔.

จันทนา สุทธิจารี. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการเมืองการปกครองไทยตามรัฐธรรมนูญฉบับประชาชน**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ วี.เจ พริ้นติ้ง, ๒๕๔๔.

ชยพล ธานีวัฒน์. **ความสำคัญของการเลือกตั้งและกฎหมายเกี่ยวกับการหาเสียงเลือกตั้งปี ๒๕๖๒**. กรุงเทพฯ: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๖๒.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. **การปกครองท้องถิ่น**. กรุงเทพฯ: พิฆเณศพริ้นติ้ง, ๒๕๓๙.

ณรงค์ สินสวัสดิ์. **จิตวิทยาการเมือง**. กรุงเทพฯ: วัชรินทร์การพิมพ์, ๒๕๓๙.

ทิพาพร พิมพิสุทธิ์. **พัฒนาการเมือง**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๔๒.

บีบีซี. **เลือกตั้ง ๒๕๖๒ ที่สุดที่คุณอาจยังไม่รู้ก่อนเข้าคูหา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://www.bbc.com /thai/thailand-46902175 [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

ประชาไท. **ผู้มีสิทธิเลือกตั้งครั้งแรก ๒๔ มี.ค. ๖๒ ผ่านอะไรมาบ้าง**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http:// prachathai.com/journal/2019/03/81579 [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

พิชิต ทนงค์. การสื่อสารทางการเมืองกับการสร้างอัตลักษณ์ประชาธิปไตยของเยาวชนใน จังหวัดอุบลราชธานี. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์)**.มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๕๐.

รณชัย โตสมภาค. **ประชาธิปไตย**. [ออนไลน์].แหล่งที่มา: http://digi.library.tu.ac.th/thesis/la/0989 /10CHAPTER_2.pdf [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

สิงห์คำ มณีจันสุข. “ประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน”. **วารสารวิจัยวิชาการ**. ๑(๒), พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๖๑, ๑๐๙-๑๒๐.

Allen Hicken. **ภูมิทัศน์การเมืองไทยหลังการเลือกตั้ง ๒๕๖๒ วิกฤติศรัทธาและความท้าทายต่อสถาบันการเมืองไทย**.[ออนไลน์].แหล่งที่มา:http://www.kpi.ac.th/news/gallery/data/701 [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

Deutsch, 1969. อ้างถึงใน พฤทิสาน ชุมพล. **ระบบการเมืองความรู้เบื้องต้น**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๒.

Wikipedia, **การเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งในปี พ.ศ. ๒๕๖๒**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:https://th.wikipedia.org/wiki/[๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

จิตอาสากับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

VOLUNTEER AND THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL COMMUNITY LEARNING CENTER

สุภัทรชัย สีสะใบ*,รัตน์นที วิโรจน์ฤทธิ์**
Suphattharachai Sisabai, Ratnatee Virojrid

บทคัดย่อ

บทความนี้กล่าวถึงการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร โดยอาศัยคุณลักษณะจิตอาสาของเกษตรกรผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อให้เกิดการบริหารจัดการที่ดีและมีคุณภาพ ส่งผลต่อประสิทธิผลการดำเนินงานของศูนย์ฯ อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงที่รวดเร็วของเทคโนโลยีและนวัตกรรมทางการเกษตร ที่ส่งผลกระทบต่อผู้ที่มีหน้าที่บริหารจัดการศูนย์ฯ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร นอกจากต้องมีการบริหารจัดการที่ดีแล้ว ยังต้องอาศัยเกษตรกรผู้มีส่วนร่วมในการบริหารศูนย์ที่มีคุณลักษณะจิตอาสา ทำงานเพื่อชุมชน โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ซึ่งการนำคุณลักษณะของจิตอาสามาบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการศูนย์นั้น เปรียบได้กับการใช้หลักพรหมวิหาร ๔ นำสู่การปฏิบัติด้วยกระบวนการสังคหวัตถุ ๔ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดีในการดำเนินการของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

คำสำคัญ : จิตอาสา, การพัฒนา, ศูนย์เรียนรู้ชุมชุนการเกษตร,

Abstract

This article discusses the development of agricultural community learning center. By using the volunteer characteristics of the farmers who are participants in the management of the center. To achieve good management and quality. Affecting the operational effectiveness of the center. Also the rapid change of technology and agricultural innovation. That affects those who are

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย, E-mail: chayjaa@hotmail.com

** สำนักงานพัฒนาวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งชาติ, E-mail: chayjaa@hotmail.com

responsible for managing the center inevitably. Operation of Agricultural Community Learning Center aside from having to have good management. Must rely on farmers who are involved in the management of the center that has volunteer spirit characteristics. Work for community without hoping for compensation. Which the integration of volunteer characteristics with the management of the center. Comparable to the use of the 4 Phrommawihān lead to practice through the 4 Sangahavatthu. For good effectiveness in the operation of the Agricultural Community Learning Center

Keywords: Volunteer, Development, Agricultural Community Learning Center

บทนำ

บทความนี้เป็นบทความต่อยอดจากงานวิจัยเรื่อง การพัฒนาโมเดลประสิทธิผลพุทธวิธีการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ที่ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิผลของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ได้รับอิทธิพลจากตัวแปรการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม ประกอบด้วย ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ ร่วมติดตามประเมินผล และร่วมรับผลประโยชน์ ปัจจัยแห่งความสำเร็จ ประกอบด้วย ความรู้ ทักษะ/ความสามารถ เทคโนโลยี/นวัตกรรม เกษตรกรต้นแบบ ทุน และการตลาด รวมถึงธรรมมะเพื่อการปฏิบัติ ประกอบด้วย มีใจรัก (ฉันทะ) พากเพียรทำ (วิริยะ) ติดตามตรวจสอบ (จิตตะ) รอบคอบแก้ไข (วิมังสา) นอกจากทั้งสามตัวแปรนี้แล้วยังมีอีกหนึ่งปัจจัยสำคัญ ก็คือคุณลักษณะจิตอาสา ของเกษตรกรผู้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ซึ่งเป็นส่วนสำคัญนำไปสู่ประสิทธิผลที่ดี

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการเกษตรตามแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ทางด้านการเกษตรสำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้ การถ่ายทอดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ทางการเกษตรของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านการเกษตร เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของเกษตรกร โดยเน้นกระบวนการเรียนรู้เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของนวัตกรรมทางการเกษตร ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์เรียนรู้ของเกษตรกรที่ดำเนินการโดย

เกษตรกร และเพื่อเกษตรกร ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน และเพื่อให้สอดคล้องกับแผนพัฒนาการเกษตร ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ รัฐบาล คสช. มีนโยบายให้มีศูนย์เรียนรู้การเกษตรในแต่ละพื้นที่เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ทางการเกษตร จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จ และที่สำคัญเกษตรกรต้นแบบเหล่านั้นต้องมีคุณลักษณะจิตอาสาในการร่วมกันบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ฯ มีเป้าหมายเพื่อให้ศูนย์เรียนรู้ฯทำหน้าที่ในการถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมกับชุมชนได้อย่างเต็มที่ รวมถึงการให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่เกษตรกร การให้บริการด้านการเกษตรอื่นๆ และการแก้ปัญหาและรับเรื่องร้องเรียนของเกษตรกร โดยไม่หวังผลตอบแทน ผู้เขียนจึงสนใจศึกษา คุณลักษณะจิตอาสาของเกษตรกร ในการนำไปประยุกต์ใช้ร่วมกับการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ให้เกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้

การบริหารจัดการ

การบริหารและการจัดการ[๑] มีความหมายที่ใช้ในการควบคุมดูแลกิจการหรือองค์กรให้สามารถดำเนินกิจการอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรตั้งไว้ สำหรับแนวคิดการบริหารจัดการแบบดั้งเดิม (Classical Management Approach) ได้กล่าวถึงการบริหารจัดการว่าเป็นทัศนะการบริหารโดยมุ่งที่ประสิทธิภาพขององค์การซึ่งจะเพิ่มความสำเร็จการบริหารจัดการเป็นทฤษฎีมุ่งที่องค์การโดยส่วนรวมตลอดจนวิธีการปรับปรุงประสิทธิภาพและประสิทธิผล หลักสำคัญของแนวคิดนี้มี ๒ ประเด็น คือ มุ่งประสิทธิภาพ (Efficiency) หมายถึง ความสามารถในการผลิตผลลัพธ์ที่ต้องการด้วยการใช้ต้นทุนสำหรับทรัพยากรต่ำสุด และมุ่งประสิทธิผล (Effectiveness) หมายถึง ความสามารถขององค์การในการสร้างให้บรรลุวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งในบางครั้งไม่ได้คำนึงถึงปริมาณของทรัพยากรที่ใช้ในกระบวนการบริหารจัดการ[๒]

---

[๑]สมพงษ์ เกษมสิน, **การบริหารงานบุคคลแผนใหม่**, (กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๕๑), หน้า ๑๒๓-๑๒๔.

[๒]Certo, Samuetl C, **Modern Management**, (8th ed), (New Jersey: Prentice-Hill, 2008), p. 550.

ยังมีนักวิชาการกล่าวถึงการบริหารจัดการไว้ว่าการบริหารจัดการ[๓] หมายถึง การเสริมสร้างสังคมไทยไปสู่สังคมที่ปลอดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตลอดจนเป็นสังคมที่มีวัฒนธรรม วิถีชีวิต สิทธิมนุษยชน และสุจริตชนแล้วนั้น สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือ กระบวนการในการไปถึงเป้าหมายซึ่งต้องอาศัยการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ สร้างความตระหนักและความสำนึกในการเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาและการยกระดับสังคมไทยของประชาชนและภาคส่วนที่เกี่ยวข้องซึ่งต้องมีการทุ่มเททั้งแรงกายและแรงใจอย่างจริงจังและต่อเนื่องแม้จะมีข้อจำกัดในด้านต่างๆ เช่น งบประมาณ บุคลากร แต่หากว่าเราได้มองข้ามหรือก้าวผ่าน นอกจากนี้การบริหารก็เป็นกระบวนการอย่างหนึ่งด้วย ซึ่งหมายความว่ามีขั้นตอนต่างๆ ในการบริหารเรียกว่า “กระบวนการการบริหาร” อันที่จริงกระบวนการบริหารเป็นแนวความคิดที่ได้มีการพัฒนาตั้งแต่อดีตซึ่งรู้จักกันในอักษรย่อว่า “POSDCoRB” ประกอบด้วย ๑) การวางแผน (Planning) ๒) การจัดการองค์การ (Organizing) ๓) การจัดการบุคคล (Staffing) ๔) การอำนวยการ (Directing) ๕) การประสานงาน (Coordinating) ๖) การรายงาน (Reporting) ๗) การงบประมาณ (Budgeting) ในปัจจุบันเนื่องจากมีการพัฒนาความรู้ทางพฤติกรรมศาสตร์กระบวนการบริหารจึงได้เปลี่ยนจาก “POSDCoRB” มาเป็น “POLE” ซึ่งก็คือ ๑) การวางแผน (Planning) ๒) การจัดการองค์การและบุคลากร (Organizing) ๓) การเป็นผู้นำ (Leading) ๔) การควบคุม (Controlling)

จากแนวคิดเกี่ยวกับการบริหารจัดการดังกล่าวสรุปได้ว่า การบริหาร คือ การกำหนดนโยบายที่สำคัญ และการกำหนดแผนงานขององค์กร ส่วนการจัดการใช้กับการบริหารงานที่มุ่งเน้นการดำเนินงานเพื่อให้เป็นไปตามนโยบายที่วางแผนไว้เพื่อให้กิจการหรือองค์กรสามารถดำเนินกิจการอยู่ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรตั้งไว้ โดยขบวนการของการจัดการเพื่อให้องค์กรบรรลุวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้มีอยู่ ๔ ขั้นตอน คือ การวางแผน การจัดการ การชักนำ และการควบคุม ซึ่งองค์กรที่ประสบความสำเร็จจะเกิดได้จากการปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ

---

[๓]สุทิน นพเกตุ, **สิทธิมนุษยชนศึกษา ยุทธศาสตร์สู่การสร้างวัฒนธรรม-วิถีชีวิตสิทธิมนุษยชนและสุจริตชน**, (กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๙), หน้า ๕๑.

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร เป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาการเกษตรตามแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ ๑๒ ซึ่งเป็นการรวมกลุ่มของคนในชุมชน เป็นศูนย์กลางรวบรวมข้อมูลข่าวสารความรู้ของชุมชนที่จะนำไปสู่การส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้สำหรับประชาชนในชุมชน เป็นแหล่งเสริมสร้างโอกาสในการเรียนรู้การถ่ายทอด การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การสืบทอดภูมิปัญญา วัฒนธรรม ค่านิยม และเอกลักษณ์ของชุมชน อีกทั้งเป็นแหล่งบริการชุมชนด้านต่างๆ เช่น การจัดกิจกรรมที่สอดคล้องกับความต้องการเรียนรู้ ของชุมชน โดยเน้นการกระบวนการเรียนรู้เพื่อวิถีชีวิตของคนในชุมชน เพื่อให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม ก่อให้เกิดชุมชนแห่งการเรียนรู้ และมุ่งการพัฒนาเกษตรแบบพึ่งตนเอง เป็นศูนย์เรียนรู้ของประชาชน ที่ดำเนินการโดยประชาชน และเพื่อประชาชน ที่จะก่อให้เกิดความเข้มแข็งของชุมชนอย่างยั่งยืน การดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรอยู่ภายใต้หลักคิดที่ว่า “เกษตรกรพัฒนาเกษตรกรด้วยกันเองจึงจะเกิดความเข้มแข็งและยั่งยืน”[๔] เป้าหมายของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร คือการที่เกษตรกรในพื้นที่สามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในการทำการเกษตรบนพื้นที่ของตนเอง ปรับเปลี่ยนการผลิตให้เหมาะสมกับพื้นที่ และความต้องการของตลาด ทำให้ต้นทุนการผลิตลดลง ผลผลิตมีคุณภาพและปริมาณมากขึ้น ส่งผลให้เกษตรกรพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ในการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร มีการนำหลักการบริหารจัดการ POLC มาใช้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถอธิบายได้ดังนี้

๑) การวางแผน (Planning) โดยมีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย องค์ประกอบต่างๆ รวมถึงกิจกรรมและวิธีดำเนินการของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

๒) การจัดการองค์การและบุคลากร (Organizing) โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ของผู้ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องแต่ละคนให้ชัดเจนและรับผิดชอบในส่วนของตนให้ประสบความสำเร็จ

๓) การเป็นผู้นำ (Leading) นอกจากการจัดโครงสร้างองค์กรอย่างชัดเจนแล้ว เรื่องของการเป็นผู้นำยังหมายรวมถึง เกษตรกรต้นแบบ เป็นเกษตรกรเจ้าของแปลงเรียนรู้ มีความรู้ทักษะและความพร้อมในการถ่ายทอดความรู้ และประสบความสำเร็จในการปรับปรุงหรือ

---

[๔] กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร, โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.), **คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตรประจำปีงบประมาณ,** ๒๕๖๑, หน้า ๒-๓.

ปรับเปลี่ยนกิจกรรมการเกษตรที่สำคัญของพื้นที่ ตั้งแต่การผลิต การบริหารจัดการ จนถึงการตลาด เป็นที่ยอมรับและสามารถเป็นแบบอย่างให้กับเกษตรกรรายอื่นๆ ในชุมชน

๔) การควบคุม (Controlling) มีการติดตาม ตรวจสอบ การดำเนินการของศูนย์ โดยมีการประชุมคณะกรรมการ ซึ่งก็คือเกษตรกรผู้ร่วมดำเนินการบริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อติดตามตรวจสอบและประเมินผลการดำเนินงาน

ถึงแม้ว่า ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรจะมีการบริหารจัดการอย่างเป็นรูปธรรมดังที่กล่าวมาข้างต้นแล้วก็ตาม แต่จากการสุ่มตรวจการดำเนินงานของศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรหลายพื้นที่ พบว่า ศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรยังไม่สามารถเป็นศูนย์กลางถ่ายทอดความรู้และเทคโนโลยีได้จริง ขาดการบริหารจัดการแบบมีส่วนร่วม เกษตรกรเข้ามาใช้บริการมีจำนวนน้อย ยังเข้าไม่ถึงการบูรณาการความร่วมมือของหน่วยงานในพื้นที่ อีกทั้งลักษณะงานซ้ำซ้อนกับศูนย์เรียนรู้อื่นๆ ที่มีอยู่แล้วในพื้นที่เดียวกัน[๕] ผู้เขียนจึงเห็นว่าการนำคุณลักษณะจิตอาสาเข้ามาบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการ น่าจะทำให้การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลเพิ่มขึ้น

จิตอาสา

คำว่า “จิตอาสา” ภาษาอังกฤษว่า “Volunteer” มีการใช้ครั้งแรกในช่วงศตวรรษที่ ๑๗ หมายถึง ผู้ที่สมัครใจเข้าเป็นทหารโดยไม่ได้ถูกบังคับให้เป็นไปตามปกติ นอกจากนี้ยังมีคำศัพท์ภาษาอังกฤษที่เกี่ยวข้องกับคำว่า อาสาสมัคร ได้แก่ Voluntarism และ Volunteerism มีความหมายที่ใช้กับกิจกรรมที่ทำด้วยความสมัครใจ ส่วนคำว่า Volunteerism เป็นคำที่ใช้กันมากและมีความหมายที่กว้างกว่าคำแรก กล่าวคือเรื่องใดๆที่เกี่ยวข้องกับตัวอาสาสมัคร หรืออาสาเข้าไปทำเรื่องใดๆ โดยไม่จำกัดประเภทของกลุ่มหรือองค์กร[๖]

ความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒๘ ได้ให้ความหมายไว้ว่าคำว่า “จิตสานึกต่อ...” หรือ “จิตสาธารณะ” เช่น จิตสานึกต่อศาสนา คือ ความตระหนัก

---

[๕] สำนักข่าวอิสรา, **นโยบายศูนย์เรียนรู้เกษตร คสช.ส่อเหลว สตง.พบปัญหา**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.isranews.org/isranews-news/63458-news00_63458.html [๒๕ เมษายน ๒๕๖๑].

[๖] Susan J. Ellis, **Volunteerism: What’s the Difference?**, [Online], Source: http://www.energizeinc.com/art/1vol.html. [16 August 2020].

ในหน้าที่ของพุทธศาสนิกชนที่พึงปฏิบัติต่อศาสนา หรือ จิตสานึกต้องสิ่งแวดล้อม ก็คือ การใช้สิ่งแวดล้อมอย่างมีความรับผิดชอบเพื่อประโยชน์ของสิ่งแวดล้อมและคนอื่นที่อยู่ในสิ่งแวดล้อมเดียวกัน คำว่า“จิตสานึก” จึงเป็นอีกความหมายหนึ่งที่สอดคล้องกับคำว่า “จิตอาสา”[๗]

จิตอาสา หมายถึง การมีจิตที่อาสาช่วยผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ในรูปแบบต่างๆ หรือช่วยให้ผู้อื่นมีความสุข หรือมีชีวิตที่ดีขึ้นโดยที่ไม่หวังสิ่งใดตอบแทน[๘] เป็นจิตที่ไม่นิ่งเฉย เมื่อพบปัญหาและความทุกข์เกิดขึ้นกับผู้อื่นและสังคม เป็นจิตที่พร้อมจะเสียสละเวลา กำลังทางกาย จิตใจ ทรัพย์สิน หรือสติปัญญาเพื่อก่อให้เกิดสิ่งที่ดีแก่ผู้อื่น และเพื่อสาธารณะประโยชน์[๙] รวมไปถึงการทำความดีเพื่อสังคมและสิ่งแวดล้อมจิตอาสาเกิดขึ้นเพราะสาเหตุหลักๆ ดังนี้[๑๐]

๑) เกิดจากความรู้สึกสงสารเนื่องจากพบเห็นผู้ที่มีความเดือดร้อนกว่าตนเอง และต้องการหาทางช่วยเหลือผู้อื่นในรูปแบบต่างๆ

๒) เกิดจากประสบการณ์ที่ได้ช่วยเหลือผู้อื่น แล้วตนเองมีความสุข จึงอยากจะช่วยเหลือผู้อื่นอีก

๓) เป็นความรู้สึกต่อเนื่อง เมื่อบุคคลได้รับการช่วยเหลือแล้วรู้สึกประทับใจ จึงอยากทำสิ่งดีๆ เพื่อผู้อื่นบ้าง

จากที่กล่าวมาผู้เขียนสรุปได้ว่า จิตอาสา สามารถเรียกได้หลายอย่าง เช่น อาสาสมัคร จิตสำนึก จิตสาธารณะ ความหมายก็คือ ผู้มีจิตใจที่เป็นกุศล อยากช่วยเหลือผู้อื่นเป็นผู้เอื้อเฟื้อ เสียสละเวลา แรงกาย แรงใจ ต่อสังคมให้เกิดประโยชน์และความสุขมากขึ้นถือเป็นพฤติกรรมของบุคคลที่มีคุณธรรมแฝงอยู่ในจิตใจที่สมควรได้รับการยกย่อง

---

[๗]ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔,** (กรุงเทพมหานคร: สานักพิมพ์นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖), หน้า ๓๑๒.

[๘]มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ, **จิตอาสา คืออะไร**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: www.rrr.volunteerspirit.org/read Uknow.aspMpid=1 [๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

[๙]ศูนย์คุณธรรม, **ร่วมแรงแข็งขัน ร่วมกันทำดี สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ ๑**, (กรุงเทพมหานคร: แปลนโมทีฟ, ๒๕๔๘), หน้า ๔๑.

[๑๐]สุธาทิพย์ แก้วเกลี้ยง, “การพัฒนาจิตอาสาในแนวพุทธศาสนา”, **สารนิพนธ์ศิลปศาสตร์บัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๙), หน้า ๖.

จิตอาสากับการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร

การบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากเกษตรกร ผู้มีจิตอาสามาร่วมกันดำเนินการบริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อให้เกิดประสิทธิผลที่ดี ทำให้ศูนย์เกิดการพัฒนาและประสบความสำเร็จอย่างรวดเร็ว

เกษตรกรผู้ที่มีจิตอาสา คือ เกษตรกรผู้ที่มีจิตที่พร้อมจะสละเวลาแรงกายและสติปัญญาเพื่อส่วนรวม เป็นจิตที่มีความสุขเมื่อได้ทำความดีเป็นจิตที่เปี่ยมด้วยคุณธรรม คือความสงบเย็นและพลังแห่งความดี พร้อมที่จะเป็นอาสาสมัครมีความเมตตา กรุณาเพื่อสร้างสังคมหรือชุมชนให้เกิดสันติ เกษตรกรที่ดีต้องพัฒนาจิตเป็น จิตอาสา ในการมีส่วนร่วมบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร[๑๑]

การนำจิตอาสามาบูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการ เป็นการน้อมนำหลักพุทธธรรมสู่การปฏิบัติ เป็นเรื่องจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการยกระดับจิตใจของเกษตรกรให้มีความเป็นจิตอาสา ที่จะช่วยพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรได้เป็นอย่างดีอีกทางหนึ่ง เป็นการบูรณาการนำหลักธรรม แนวคิด ความรู้ และหลักการของพระพุทธศาสนาเป็นฐาน เพื่อประสานเนื้อหาหลักการ กิจกรรม การฝึกปฏิบัติ ประยุกต์เข้ากับศาสตร์ต่างๆ สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน เพื่อพัฒนาจิตอาสาของเกษตรกร ซึ่งพัฒนาได้จากหลักธรรมหลายอย่างในพระพุทธศาสนา แต่ในที่นี้ผู้เขียนมุ่งประเด็นนำหลักธรรม ๒ หมวดมาบูรณาการเข้าด้วยกัน คือ หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมที่สนับสนุนการยกระดับจิตใจ และสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่น้อมนำสู่การปฏิบัติ

พรหมวิหาร ๔ คือธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ, ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์มี ๔ ประการดังนี้[๑๒]

๑) เมตตา-ความรักคือความปรารถนาดีมีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์สัตว์ถ้วนหน้า

---

[๑๑]จามรี ศิริจันทร์, การพัฒนาจิตอาสาของครูตามหลักพุทธธรรม, **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๐): ๗๐-๘๓.

[๑๒]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๔, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๒๕๕.

๒) กรุณา-ความสงสารคิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันจะปลดเปลื้องบำบัดความทุกยากเดือดร้อนของสัตว์ทั้งปวง

๓) มุทิตา-ความเบิกบานพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นอยู่ดีมีสุข

๔) อุเบกขา-ความมีใจเป็นกลางความวางใจเป็นกลาง มีจิตเที่ยงธรรม ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง รวมทั้งรู้จักวางเฉย

โดยผู้ที่ทำหน้าที่ในการร่วมบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ควรยึดหลักพรหมวิหาร ๔ เป็นแนวทางในการทำงาน นึกไว้เสมอว่าทำงานเพื่อประโยชน์ของเกษตรกรในชุมชน เป็นงานเพื่อส่วนรวม โดยไม่หวังสิ่งตอบแทน ต้องการให้เกษตรกรมีความรู้เพื่อนำไปปฏิบัติในแปลงของตนเองได้ เพื่อผลผลิตที่ดีขึ้น ต้นทุนลดลง มีรายได้มากขึ้น อันจะทำให้เกษตรกรเหล่านั้น มีความสุข พ้นจากความทุกข์จากปัญหาการเกษตรที่เคยเป็นมา และเมื่อเกษตรกรประสบความสำเร็จตามที่ศูนย์ฯ ได้ให้ความรู้ไปก็พลอยยินดี แต่หากติดปัญหาในการดำเนินการของศูนย์ก็ให้เข้าใจเหตุและผลของสิ่งที่เกิดขึ้น และเมื่อดำเนินการอย่างดีที่สุดแล้วแต่ยังแก้ไขไม่ได้ก็ยอมรับและเข้าใจ ใช้ปัญหาเหล่านั้นเป็นบทเรียนในการปรับปรุงการดำเนินการบริหารจัดการของศูนย์ฯ ให้ดีขึ้น

สังคหวัตถุ คือ เรื่องที่จะสงเคราะห์กัน คุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวใจของผู้อื่นไว้ได้ หลักการสงเคราะห์คือช่วยเหลือกันยึดเหนี่ยวใจกันไว้และเป็นเครื่องเกาะกุมประสานโลก คือ สังคมแห่งหมู่สัตว์ไว้ดุจสลักยึดรถที่กำลังแล่นไปให้คงเป็นรถและวิ่งแล่นไปได้มี ๔ ประการดังนี้[๑๓]

๑) ทาน-การแบ่งปันเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน

๒) ปิยวาจา-พูดจาน่ารักน่านิยมนับถือ

๓) อัตถจริยา-บำเพ็ญประโยชน์

๔) สมานัตตตา-ความมีตนเสมอคือทำตัวให้เข้ากันได้ เช่นไม่ถือตัวร่วมสุขร่วมทุกข์กัน เป็นต้น นักวิชาการศาสนาได้กล่าวถึงสังคหวัตถุ ดังนี้

ผู้ที่ทำหน้าที่บริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร ควรต้องมีใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ เป็นหลักธรรมที่น้อมนำสู่การปฏิบัติ ในการดำเนินการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรนั้น จำเป็นต้องทำงานประสานกันหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นเกษตรกรที่ร่วมบริหารจัดการด้วยกันเอง หน่วยงานภาครัฐและเอกชน รวมถึงเกษตรกรผู้มาใช้บริการของศูนย์ฯ ในการ

---

[๑๓] มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙), หน้า ๑๒๓.

ทำงานร่วมกับคนอื่นนี้ จำเป็นอย่างมากที่จะต้องแสดงน้ำใจเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แบ่งปันองค์ความรู้ เทคโนโลยีนวัตกรรมต่างๆ เพื่อช่วยให้ชุมชนเท่าทันต่อความเปลี่ยนแปลงทางด้านเกษตรกรรม ในการประสานงานควรใช้คำพูดสุภาพน่าฟังไม่ว่าผู้ที่เราติดต่อนั้นจะเป็นเจ้าหน้าที่ภาครัฐ หรือเป็นเพียงเกษตรกรที่มารับความช่วยเหลือ ผู้ทำหน้าที่ร่วมบริหารจัดการศูนย์ต้องเตือนตัวเองอยู่เสมอว่าการร่วมดำเนินงานตรงนี้เป็นการบำเพ็ญประโยชน์เพื่อส่วนรวมโดยไม่ได้หวังสิ่งตอบแทน และต้องเป็นความสุขความทุกข์ของเกษตรกรในพื้นที่เป็นเสมือนสุขทุกข์ของตนเอง เพื่อร่วมแก้ไขปัญหาทางการเกษตรในพื้นที่ให้ลุล่วงตามเป้าหมายของศูนย์ฯ

บทสรุป

จิตอาสากับการพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร เป็นการน้อมนำหลักพรหมวิหาร ๔ และสังคหวัตถุ ๔ บูรณาการร่วมกับการบริหารจัดการศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตร เพื่อให้การดำเนินการถ่ายทอดองค์ความรู้จากศูนย์สู่เกษตรกรในพื้นที่ประสบความสำเร็จตามเป้าหมายของศูนย์ ด้วยคุณลักษณะที่เรียกว่า “จิตอาสา” โดยใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ซึ่งประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เป็นหลักธรรมในการยกระดับจิตใจ และใช้หลักธรรมสังคหวัตถุ ๔ ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อัตถจริยา และสมานัตตา เป็นธรรมที่น้อมนำสู่การปฏิบัติให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามที่ตั้งไว้ โดยทั้งหมดนี้เป็นการเต็มใจที่จะร่วมลงมือบริหารจัดการศูนย์ฯ เพื่อประโยชน์ของเกษตรกรในชุมชนเป็นหลักโดยไม่หวังผลตอบแทน ซึ่งหากผู้ที่ทำหน้าที่ในการร่วมบริหารจัดการศูนย์ทุกคนดำเนินการได้ตามที่กล่าวมานี้จะเป็นการยกระดับเพื่อพัฒนาศูนย์เรียนรู้ชุมชนการเกษตรให้เป็นศูนย์เรียนรู้ต้นแบบ อันจะนำไปสู่ความเข้มแข็งทางการเกษตรของชุมชนอย่างยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

กองวิจัยและพัฒนางานส่งเสริมการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร. โครงการศูนย์เรียนรู้การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.). **คู่มือโครงการส่งเสริมการเกษตร ประจำปีงบประมาณ**, ๒๕๖๑.

จามรี ศิริจันทร์. การพัฒนาจิตอาสาของครูตามหลักพุทธธรรม. **วารสารบัณฑิตศึกษามหาจุฬาขอนแก่น**. ปีที่ ๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๐): ๗๐-๘๓.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** พิมพ์ครั้งที่ ๒๔. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๕๖.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

มิชิตา จำปาเทศ รอดสุทธิ. **จิตอาสา คืออะไร.** [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.rrr.volunteerspirit.org/readUknow.aspMpid=1 [๑๖ กุมภาพันธ์๒๕๖๓].

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔.** กรุงเทพมหานคร: สานักพิมพ์นานมีบุคส์พับลิเคชั่นส์, ๒๕๕๖.

ศูนย์คุณธรรม. **ร่วมแรงแข็งขัน ร่วมกันทำดี สมัชชาคุณธรรมแห่งชาติและตลาดนัดคุณธรรม ครั้งที่ ๑.** กรุงเทพมหานคร: แปลนโมทีฟ, ๒๕๔๘.

สำนักข่าวอิสรา. **นโยบายศูนย์เรียนรู้เกษตร คสช.ส่อเหลว สตง.พบปัญหา**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.isranews.org/isranews-news/63458-news00_63458.html [๒๕ เมษายน ๒๕๖๑].

สมพงษ์ เกษมสิน. **การบริหารงานบุคคลแผนใหม่**. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช ๒๕๕๑.

สุทิน นพเกตุ. **สิทธิมนุษยชนศึกษา ยุทธศาสตร์สู่การสร้างวัฒนธรรม-วิถีชีวิตสิทธิมนุษยชนและสุจริตชน.** กรุงเทพมหานคร: คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, ๒๕๔๙.

สุธาทิพย์ แก้วเกลี้ยง. “การพัฒนาจิตอาสาในแนวพุทธศาสนา”. **สารนิพนธ์ศิลปศาสตรบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๙.

Certo, Samuetl C. **Modern Management.** (8th ed). New Jersey: Prentice-Hill, 2008.

Susan J. Ellis. **Volunteerism: What’s the Difference?**. [Online]. Source: http://www.energizeinc.com/art/1vol.html. [16 August 2020].

มโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่

MODERN POLITICAL CONCEPTS

ปนัดดา รักษาแก้ว*

Panadda Raksakaeo

บทคัดย่อ

มโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่ เป็นการนำเสนอแนวคิด และเป็นการนำเสนอรัฐสมัยใหม่ (Modern State) ที่มีทั้งระบบรัฐเดี่ยว และระบบรัฐรวม อันมีประกอบของรัฐสมัยใหม่ ซึ่งประกอบด้วย ๑) ประชาชน ๒) ดินแดน ๓) รัฐบาล ๔) อำนาจอธิปไตย มโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่จำเป็นอย่างยิ่งต้องตระหนักถึงรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญที่ดีจึงต้องมีลักษณะเปิดกว้างยืดหยุ่น มีหลักการและข้อยกเว้นที่เหมาะสม และการมีเสรีภาพทางการเมือง มีการพัฒนาระบบการเมืองอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน มีการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเหมาะสม และลงตัวตามดุลยภาพที่เหมาะสมทางสังคม ซึ่งเป็นระบบการเมืองการปกครองที่เรียกว่า “ประชาธิปไตย”

คำสำคัญ : มโนทัศน์, การเมืองสมัยใหม่, การปกครอง

Abstract

Modern political concepts Is a concept presentation And is a presentation of the modern state which has both single state system And the unitary state system Which is composed of modern states Consisting of ๑) the people ๒) the land ๓) the government ๔) the sovereignty. Modern political concepts need to be aware of the constitution. The good constitution must be open, flexible. With appropriate principles and exceptions And having political freedom There is a continuous and sustainable development of the political

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, E-mail. pannadda@uci.co.th.

system. Rights and freedoms are given appropriately and perfectly according to social balance. Which is a political system and government called "democracy"
Keywords: Concept, Modern Politics, Government

บทนำ

มโนทัศน์ (CONCEPT) หมายถึง ภาพที่เกิดในใจซึ่งเป็นตัวแทนของสิ่งหลายสิ่งต่างกัน แต่มีลักษณะบางอย่างคล้ายกัน เช่น แมว เป็นมโนทัศน์ทั่วไปสำหรับแมวทั้งหมด ถึงแม้แมวแต่ละตัวอาจจะไม่เหมือนกัน หรือ ดำ เป็นมโนทัศน์ของสีดำหรือความดำทั่วไป ไม่ว่าจะปรากฏเป็นคุณลักษณะของสิ่งใดในโอกาสใด ส่วน พจนานุกรมศัพท์สังคมวิทยา อังกฤษ-ไทย อธิบายว่าเพิ่มเติมจากศัพท์ปรัชญาว่า ในทางสังคมวิทยา มโนทัศน์เป็นความหมายของคำศัพท์ที่นักสังคมวิทยาใช้วิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคม เพื่อจำแนกประเภทของสิ่งที่สังเกตได้และใช้ในการอธิบายปรากฏการณ์เหล่านั้น รวมทั้งสร้างประพจน์ (PROPOSITION) และทฤษฎี (THEORY)[๑]

มโนทัศน์ทางการเมือง (political concepts) คือ ความคิดทางการเมืองที่มีความเป็นนามธรรมสูง อาทิ ความยุติธรรม (justice), สิทธิอำนาจ (authority), สิทธิ์ (right), ความเท่าเทียม (equality) และ เสรีภาพ (freedom) เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการถกเถียงในมโนทัศน์ทางการเมืองนั้นมักเกิดจากรากฐานในทางประวัติศาสตร์ ซึ่งรวมไปถึงปรัชญา, ศาสนา, อุดมการณ์, ทฤษฎี ฯลฯ ของผู้ที่ใคร่ครวญถึงมโนทัศน์ในทางการเมืองนั้นด้วย มโนทัศน์เป็นสิ่งที่สำคัญอันดับต้น ๆในการศึกษาการเมือง อาจกล่าวได้ด้วยว่ารากฐานของการศึกษาการเมืองนั้นก็คือการศึกษาอำนาจต่าง ๆที่พยายามเข้ามาสร้างนิยามให้กับมโนทัศน์ต่าง ๆ ลักษณะพิเศษของมโนทัศน์ทางการเมืองมี ๒ แบบคือ เป็นปทัสถาน (normative) คือเป็นมโนทัศน์ที่นักรัฐศาสตร์ใช้สร้างความเข้าในเรื่องต่าง ๆ ให้แตกต่างจากเรื่องอื่น เช่นสร้างความเข้าใจว่า “รัฐประหาร” แตกต่างจาก “การปฏิวัติ” อย่างไร เป็นต้น และเป็นการพรรณนา (descriptive) คือเป็นมโนทัศน์ที่นักรัฐศาสตร์ใช้อธิบายความคิดในเรื่องนั้น ๆ เช่น ในทัศนะของนักรัฐศาสตร์ที่ศึกษาเรื่องการรัฐประหารนั้น การศึกษาดังกล่าวทำให้นักรัฐศาสตร์คนนั้นเข้าใจการรัฐประหารอย่างไร[๒]

นอกจากมโนทัศน์ทางการเมืองจะใช้อธิบายโลกที่นักรัฐศาสตร์เห็น แต่มโนทัศน์ทางการเมืองยังทำให้นักรัฐศาสตร์ไม่สามารถคิดออกจากกรอบของค่านิยม และอุดมการณ์ที่มีผลต่อมโนทัศน์ทางการเมืองด้วยในเวลาเดียวกัน เมื่อเป็นเช่นนี้นักรัฐศาสตร์จึงต้องระลึกเสมอว่ามโน

---

[๑] สำนักงานราชบัณฑิตยสภา, **มโนทัศน์,** (สืบค้นจาก : http://www,royin,go,th, ๒๕๖๓).

ทัศน์ในทางการเมืองนั้นมีลักษณะสัมพัทธ์ (relatively) การที่นักรัฐศาสตร์จะศึกษาปรากฏการณ์ทางสังคม และการเมืองใด ๆ ด้วยมโนทัศน์ใด ๆ นักรัฐศาสตร์ก็ต้องระลึกถึงข้อจำกัด และความเป็นการเมืองของมโนทัศน์ทางการเมืองต่าง ๆ ไว้ด้วย[๓]

ดังนั้น มโมทัศน์ทางการเมืองจึงเป็นแนวคิดที่ถกเถียงกันอย่างไม่รู้จักสิ้น ซึ่งเป็นแนวคิดที่ไม่มีความตายตัว เป็นแนวคิดที่นำเสนอข้อเสนอแนะทางการเมืองบนพื้นฐานของนักทฤษฎีแต่ละตระกูล บนพื้นฐานความเชื่อ ค่านิยม และอุดมการณ์ทางการเมือง

สรุป มโนทัศน์ หรือแนวคิดทางการเมืองนั้น มโนทัศน์ในทางการเมือง (political concepts) นั้นคือความคิดทางการเมืองที่มีความเป็นนามธรรมสูง อาทิ ความยุติธรรม (justice), สิทธิอำนาจ (authority), สิทธิ์ (right), ความเท่าเทียม (equality) และ เสรีภาพ (freedom) เป็นต้น ซึ่งโดยทั่วไปแล้วการถกเถียงในมโนทัศน์ทางการเมืองนั้นมักเกิดจากรากฐานในทางประวัติศาสตร์ ซึ่งรวมไปถึงปรัชญา, ศาสนา, อุดมการณ์, ทฤษฎี ฯลฯ ของผู้ที่ใคร่ครวญถึงมโนทัศน์ในทางการเมืองนั้นด้วย มโนทัศน์เป็นสิ่งที่สำคัญอันดับต้น ๆในการศึกษาการเมือง อาจกล่าวได้ด้วยว่ารากฐานของการศึกษาการเมืองนั้นก็คือการศึกษาอำนาจต่าง ๆที่พยายามเข้ามาสร้างนิยามให้กับมโนทัศน์ต่าง ๆ ลักษณะพิเศษของมโนทัศน์ทางการเมืองมี ๒ แบบคือ เป็นปทัศฐาน (normative) คือเป็นมโนทัศน์ที่นักรัฐศาสตร์ใช้สร้างความเข้าในเรื่องต่าง ๆ ให้แตกต่างจากเรื่องอื่น เช่นสร้างความเข้าใจว่า “รัฐประหาร” แตกต่างจาก “การปฏิวัติ” อย่างไร เป็นต้น

รัฐสมัยใหม่

รัฐสมัยใหม่ (Modern State) ต่างจากรัฐสมัยโบราณ คือ มีรูปแบบการบริหารที่มีลักษณะสำคัญเป็นการรวมศูนย์อำนาจการบริหารที่แน่นอน ซึ่งรัฐสมัยใหม่มีรูปแบบดังนี้

ระบบรัฐเดี่ยว (Unitary State) “รัฐเดี่ยว” เป็นรัฐที่มีศูนย์กลางอำนาจในการตรากฎหมาย การบริหารราชการแผ่นดิน และการกำหนดนโยบายในการบริหารประเทศเพียงแห่งเดียว ได้แก่ การมีรัฐบาลและรัฐสภาเดียว โดยภายในระบบแบบนี้ การใช้อำนาจและการตัดสินใจต่าง ๆ ปรากฏว่าได้กำหนดออกมาจากศูนย์กลางเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อทำให้รัฐนั้นมีเอกภาพ และถึงแม้ว่ารัฐเดี่ยวอาจจะมีลักษณะกระจายอำนาจ (Decentralized) ภายในอยู่ด้วยก็ตาม แต่รัฐก็เป็นองค์กรผู้ถืออำนาจสูงสุดไว้เพียงผู้เดียว

ระบบรัฐรวม (Federal State) หากจะกล่าวโดยทั่วไปแล้ว รัฐรวมมีอยู่ด้วยกันหลายรูปแบบ รัฐรวมในสมัยโบราณอาจเป็นรัฐรวมที่มีประมุขร่วมกัน เช่น ออสเตรีย-ฮังการีในช่วง

ก่อนปี ๑๙๘๑ รูปแบบของรัฐรวมในสมัยโบราณอีกอย่างหนึ่ง เรียกว่า เครือจักรภพ หรือ Commonwealth เป็นการรวมตัวกันแบบหลวม ๆ และมีหลากหลายรูปแบบ ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากรัฐจักรวรรดิของอังกฤษ ในช่วง ค.ศ. ๑๙๒๐ เป็นต้นมา ที่เรียกว่า “The British Commonwealth of Nations” ซึ่งรัฐสมาชิกในเครือจักรภพได้ให้การยอมรับสมเด็จพระราชินีอังกฤษว่าเป็นประมุขของรัฐตน หรือยอมรับว่าเป็นประมุขของเครือจักรภพ แต่ประมุขใน Commonwealth นี้ก็มิได้บทบาททางการเมืองแต่อย่างใด แต่เป็นการยกย่องให้เกียรติในงานพิธีต่าง ๆ เท่านั้น ส่วนรัฐรวมในระบบสมัยใหม่ที่ดำรงอยู่ในปัจจุบัน ปรากฏว่ามีรูปแบบที่พบเห็นได้ชัดเจนในสองรูปแบบ ได้แก่ แบบสมาพันธรัฐ (Confederation) และสหพันธรัฐ (Federation)[๔]

สำหรับองค์ประกอบของรัฐสมัยใหม่นั้น รัฐหนึ่ง ๆ จะต้องมีองค์ประกอบครบทั้ง ๔ คือ

๑) ประชาชน เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของรัฐ กล่าวคือ รัฐทุกรัฐจะต้องมีประชาชนอาศัยอยู่จึงจะเป็นรัฐขึ้นมาได้ ความเจริญก้าวหน้าหรือตกต่ำเสื่อมโทรมของรัฐนั้นส่วนใหญ่ขึ้นอยู่กับประชาชนของรัฐนั้น ๆ นั่นเอง ดังนั้นทรัพยากรมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่มีค่า การที่ประชาชนมีคุณภาพสูง คือ สุขภาพอนามัยดี มีความรู้สูง มีระเบียบวินัยดี ก็จะสามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวไปสู่ความเจริญก้าวหน้าได้อย่างสมบูรณ์

๒) ดินแดน เป็นความคิดใหม่เนื่องจากได้มีการประดิษฐ์เครื่องมือในการชั่ง ตวง วัดที่ทันสมัยขึ้น และเป็นสาเหตุใหญ่มากสาเหตุหนึ่งของสงครามและการปะทะกัน ดินแดนที่แน่นอนนี้มีพื้นดิน น่านน้ำทั้งอาณาเขตในแม่น้ำ ทะเลสาบ และอาณาเขตใต้ทะเล นอกจากนี้ยังรวมถึงขอบเขตของท้องฟ้าที่อยู่เหนืออาณาเขตของพื้นดินและท้องน้ำทั้งหมดด้วย

๓) รัฐบาล เป็นแนวคิดใหม่ที่กำหนดให้องค์การหรือสถาบันทางการเมืองสามารถจัดระเบียบ ออกกฎเกณฑ์ต่าง ๆ และรักษาความสงบในการอยู่ร่วมกันของประชาชน ทั้งยังเป็นตัวแทนของประชาชน ทำการทุกอย่างในนามของประชาชนกลุ่มนั้นในอาณาเขต รัฐบาลจะยืนยงอยู่ได้ก็ด้วยการสนองความต้องการของประชาชน สามารถรักษาผลประโยชน์ของประชาชน ให้ความยุติธรรมต่อประชาชน ป้องกันการรุกรานจากประเทศอื่น โดยประชาชนมีหน้าที่เสียภาษีอากรและปฏิบัติตามกฎหมายของรัฐบาลที่บัญญัติออกมา

๔) อำนาจอธิปไตย เป็นอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ซึ่งก็คือ การแสดงออกซึ่งเอกราชของประเทศหนึ่ง ๆ ที่สามารถจะเป็นตัวของตัวเองในการกำหนดนโยบายของตนเองและนำนโยบายของตนออกมาบังคับใช้ได้เต็มที่ โดยไม่ต้องตกอยู่ใต้คำบัญชาของประเทศอื่นใด

สำหรับประเทศไทยนั้น รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ระบุไว้ชัดเจนใน มาตรา ๓ ว่า อำนาจอธิปไตยเป็นของปวงชนชาวไทย พระมหากษัตริย์ผู้ทรงเป็นประมุขทรงใช้อำนาจนั้นทางรัฐสภา คณะรัฐมนตรี และศาล มีการแบ่งแยกองค์กรที่ใช้อำนาจออกเป็น ๓ หน่วยงาน คือ อำนาจนิติบัญญัติ คือ อำนาจในการออกกฎหมายไว้ใช้ในการปกครองประเทศ อำนาจบริหาร คือ อำนาจซึ่งคณะรัฐมนตรีและข้าราชการทั้งหลายใช้ในการบริหาร ปกครองประเทศตามกฎหมายซึ่งฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราออกมา และอำนาจตุลาการ หรือ อำนาจศาล มีอำนาจตัดสินคดีขัดแย้งต่าง ๆ ระหว่างบุคคลกับบุคคล หรือบุคคลกับรัฐตามกฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติได้ตราออกมา หรือในบางกรณีของประเทศ ยังสามารถพิจารณาได้ด้วยว่ากฎหมายที่ฝ่ายนิติบัญญัติตราออกมาขัดกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นอำนาจสูงสุดของประเทศหรือไม่[๕]

สรุป รัฐสมัยใหม่ เป็นชุมชนที่มนุษย์รวมกันครอบครองดินแดนกำหนดอาณาเขตแน่นอน ซึ่งชุมชนที่มนุษย์อาศัยรวมกันจำนวนมาก จำเป็นต้องอยู่ภายใต้อำนาจรัฐ กล่าวคือมีรัฐบาลควบคุม รัฐบาลสามารถที่จะปกครองและดำเนินกิจการต่าง ๆ ภายใต้กฎเกณฑ์ของรัฐกำหนด ตลอดจนทำการติดต่อประสานสัมพันธ์กับรัฐอื่น ๆ ได้อย่างอิสระ

มโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่

สำหรับมโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่นั้น มีนักวิชาการหลายท่านได้แสดงมโนทัศน์เกี่ยวกับการเมืองสมัยใหม่ไว้อย่างหลากหลาย ซึ่งมโนทัศน์ทางการเมืองของพิชญ์ พงษ์สวัสดิ์ (๒๕๖๐)[๖] ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับมโนทัศน์การเมืองไทยสมัยใหม่หลังยุควงจรอุบาทว์ โดยสรุปมีประเด็นที่น่าสนใจ คือ สังคมจะเป็นประชาธิปไตยหรือไม่ คนดีจะปกครองหรือไม่ เรื่องสำคัญก็คือ การออกแบบระบบการเมืองให้สาธารณะได้รับทราบข้อมูลที่กระทบถึงเขา ผลกระทบที่เกิดต่อสาธารณะ ไม่ว่าจากหน่วยงานรัฐ จากผู้ใช้อำนาจรัฐ หรือบริษัทเอกชนที่มีกิจการที่เกี่ยวข้องกับสาธารณะก็จะต้องถูกเปิดเผย นี่คือสนามการต่อสู้ใหม่ทางการเมือง การปกครองและการแสวงหากำไรในวันนี้ล้วนมาจากการควบคุมและวิเคราะห์ข้อมูลจากเรา ที่ไม่ใช่เรื่องเชิงนามธรรมในทางอำนาจเท่านั้น แต่หมายถึงการจัดการทุกมิติ ของเราผ่านการวิเคราะห์ คาดเดา และทดลองเชิงสถิติ การตรวจสอบอำนาจรัฐจึงไม่ใช่เรื่องของการมองผ่านเพียงเรื่องของเสรีภาพอีกต่อไป

มโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่ของ วิชัย เทียนถาวร (๒๕๖๒)[๗] ได้นำเสนอมโนทัศน์เกี่ยวกับคนรุ่นใหม่กับพัฒนาการเมือง ซึ่งปัจจุบันการพัฒนาทุกด้านไม่สามารถจะดำเนินไปได้ถ้า

ขาดการ “พัฒนาทางการเมือง” ตัวแปรทางการเมืองโดยเฉพาะอย่างยิ่ง เสรีภาพทางการเมือง และระบบการเมือง ซึ่งต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่องและยั่งยืน การเตรียมเยาวชนคนรุ่นใหม่ให้มาสนใจทางการเมืองไทยให้มากขึ้น ลุกขึ้นมาร่วมด้วยช่วยกันคิดเรื่อง “แปลก ใหม่ ใหญ่ ดัง” สร้างผลผลิตให้ชาติ ซึ่งมีผลต่อศักยภาพในการพัฒนาประเทศชาติและสังคม เพื่อเพิ่มศักยภาพในการแข่งขันกับประเทศต่างๆ ในสังคมนานาชาติ

ตัวแปรของสภาพสังคมและเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหลักมีผลกระทบต่อประโยชน์ของ “ประชาชน” เจ้าของประเทศโดยตรงนั้น ก็ต้องสอดคล้องกับตัวแปรที่สอง คือโครงสร้างและกระบวนการสู่ตัวแปรที่สาม “วัฒนธรรมการเมืองแบบประชาธิปไตย” ซึ่งสำคัญสุดโดยเฉพาะถ้า “ประชาชน” หรือ “ทรัพยากรมนุษย์” ส่วนใหญ่ มีวัฒนธรรมการเมืองที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย อันเกิดจากการกล่อมเกลาเรียนรู้จากสถาบันครอบครัว ในสถาบันการศึกษา โรงเรียนอนุบาล โรงเรียนประถม โรงเรียนมัธยม มหาวิทยาลัย และในสังคมอย่างต่อเนื่อง จะต้องทำให้สมาชิกในสังคม คือ “ประชาชน” คนไทยทุกรุ่น รวมทั้งเยาวชน “คนรุ่นใหม่” ปลุกกระแสให้เกิดเป็นพลังสำคัญที่ต่อสู้เพื่อเอาชนะ สภาวะการแข่งขันในโลกยุคใหม่ที่สำคัญที่สุดคือฝ่ากระแสคลื่นโลกาภิวัตน์ได้ด้วยความเชื่อมั่นและเด็ดเดี่ยว โดยเฉพาะประเด็นมีการพัฒนา “อาตมันทางการเมือง (Political self) แบบประชาธิปไตย กล่าวคือ ทุกคนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตยเป็นเจ้าของประเทศร่วมกัน

อนึ่งมีนักวิชาการได้เสนอมโนทัศน์ทางการเมืองการปกครองในโลกอนาคต ประกอบด้วยหลักการสำคัญอย่างน้อย ๔ ประการคือ (๑) โฮจิมินห์ กล่าวไว้ว่า “ง่ายหมื่นครั้งไม่มีประชาชนก็ทำไม่ได้ ยากหมื่นครั้ง แต่มีประชาชนให้ความร่วมมือก็ทำสำเร็จ” ดังนั้น จึงต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมกับการเมืองการปกครองให้มากที่สุด (๒) โลกยุคปัจจุบันมีความสลับซับซ้อน แตกต่างหลากหลาย และในอนาคตคงต้องเผชิญกับวิกฤตปัญหาต่างๆ มากมาย การจัดการแก้ไขปัญหาจึงต้องอาศัยองค์ความรู้ ประสบการณ์ ความรู้ความสามารถของผู้คนที่แตกต่างหลากหลายเช่นกัน ที่สำคัญต้องรวดเร็วทันเหตุการณ์ (๓) สรรพสิ่งล้วนอยู่ภายใต้กฎเกณฑ์แห่งธรรมชาติซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงเคลื่อนไหวอยู่ตลอดเวลา กฎกติกาที่ดีที่เหมาะสมในวันนี้ วันข้างหน้าอาจไม่ถูกต้องเหมาะสมอีกต่อไป (๔) ระบบการเมืองการปกครองที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องสร้างระบบการเมืองการปกครองที่เอื้อหรือส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนได้รวมกลุ่มกันในทุกรูปแบบ เพื่อให้มีพลังอำนาจต่อรอง ไม่ว่าจะเป็นการออกกฎกติกาที่เหมาะสมเป็นธรรมให้แต้มต่อ หรือ

การใช้มาตรการทางสังคมบีบคั้นกดดัน ไม่ปล่อยให้ประชาชนคนตัวเล็กตัวน้อยถูกกลุ่มทุนขนาดใหญ่เอารัดเอาเปรียบ สูบเลือดกินเนื้ออย่างโหดร้ายทารุณ (โสต สุตานันท์.๒๕๖๑)[๖] ดังนั้นระบบการเมืองการปกครองที่ดีที่สุด จึงเป็นระบบที่มีการให้สิทธิเสรีภาพแก่ประชาชนอย่างเหมาะสม และลงตัวตามดุลยภาพที่เหมาะสมทางสังคม ซึ่งนักปราชญ์หลายท่านได้พยายามใช้ปัญญาในการแสวงหาเครื่องมือการปกครองทางการเมืองโดยสามารถค้นพบทฤษฎี ๓ ทฤษฎี คือ ทฤษฎีกฎหมายธรรมชาติ ทฤษฎีเสรีนิยมทางการเมือง และทฤษฎีเสรีนิยมทางเศรษฐกิจซึ่งเป็นระบบการเมืองการปกครองที่เรียกว่า “ประชาธิปไตย”

บทสรุป

มโนทัศน์ทางการเมืองสมัยใหม่จำเป็นอย่างยิ่งต้องตระหนักถึงรัฐธรรมนูญ ซึ่งรัฐธรรมนูญที่ดีจึงต้องมีลักษณะเปิดกว้างยืดหยุ่น มีหลักการและข้อยกเว้นที่เหมาะสม เราต้องสร้างรัฐธรรมนูญให้มีชีวิตหรือจิตวิญญาณ (Spirit) สามารถเจริญเติบโตและนำไปปรับใช้เพื่อก่อให้เกิดความเป็นธรรมได้ในทุกสถานการณ์ของสังคมและสิ่งแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป รัฐธรรมนูญแบบไหนเป็นประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญแบบไหนเป็นเผด็จการ หรือแบบไหนเป็นแบบครึ่งใบ ก็ไม่สามารถเข้าใจรัฐธรรมนูญในกรอบความเข้าใจแบบเดิมได้ คือ ในแบบของประเภท-ความเข้มข้นในเรื่องอุดมการณ์ประชาธิปไตย และเผด็จการ บางครั้งการเข้าใจรัฐธรรมนูญในสมัยใหม่ จึงมักถูกศึกษาในกรอบของการมองความสัมพันธ์ทางอำนาจ (แบบงานของอาจารย์เสน่ห์ จามริก) มากกว่า เรื่องของการวัดประเมินอุดมการณ์เบื้องหลังรัฐธรรมนูญ โดยไปมุ่งพิจารณาว่ากลุ่มพลังไหนเข้ามามีบทบาทในการเขียนอำนาจให้กลุ่มของตนเอง และสกัดขัดขวางอำนาจของกลุ่มอื่น รวมทั้งสร้างความชอบธรรมและสร้างวาทกรรมทางอำนาจอะไรบ้างอยู่เบื้องหลัง การผลักดันและเขียนรัฐธรรมนูญในแต่ละยุค

ประการต่อมาการเมืองสมัยใหม่ต้องก้าวไปสู่ “ยุคแห่งจิตวิญญาณ” โดยเร็วที่สุด เพราะจากการที่มนุษย์ก้าวเข้าสู่ยุคอุตสาหกรรม เทคโนโลยี ข้อมูลข่าวสาร คอมพิวเตอร์ อินเตอร์เน็ต ไซเบอร์ได้พิสูจน์ให้เห็นแล้วว่าความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายเหล่านั้นไม่ใช่หนทางที่จะนำไปสู่ความสมบูรณ์พูนสุขที่แท้จริงได้ หรือแม้แต่ยุคเอไอที่กำลังจะเริ่มต้นกันขณะนี้ ก็เชื่อว่าจะสร้างปัญหามากมายให้แก่มนุษย์โลก การศึกษาเรื่องจิตวิญญาณจึงเป็นสิ่งสำคัญสูงสุดของโลกอนาคต โดยแหล่งศึกษาเรียนรู้ที่ดีที่สุดก็คือหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าซึ่งตั้งวางอยู่ตรงหน้าคนไทยมาอย่างยาวนานหลายร้อยปีนั่นเอง หากผู้คนส่วนใหญ่ในสังคมยังไม่รู้จักตัวเอง

ไม่รู้ว่าตัวเองเป็นใคร มาจากไหน ชีวิตประกอบด้วยอะไร มีจุดหมายปลายทาง ณ ที่แห่งใดแล้ว ถึงแม้จะมีระบบการเมืองการปกครองมีรัฐธรรมนูญ มีกฎหมายที่ดีเลิศ มีคนจบดอกเตอร์เต็มบ้านเต็มเมือง ก็คงเป็นการพ้นวิสัยที่จะร่วมกันสร้างสรรค์สังคมที่ดีงาม ดังนั้นมโนทัศน์เกี่ยวกับการเมืองสมัยใหม่ จึงต้องเป็นการเมืองที่สร้างความสงบสันติสุข และเป็นการเมืองที่อุดมด้วยปัญญาอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

นครินทร์ เมฆไตรรัตน์ และคณะ.**ทิศทางการปกครองท้องถิ่นไทยและต่างประเทศเปรียบเทียบ.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วิญญูชน,๒๕๔๖.

บ้านจอมยุทธ.**แนวคิดว่าด้วยรัฐ.** สืบค้นจาก: https://www.baanjomyut.com/library๒/extension๑/the_idea_that_the_state/๐๔.html. (๒๕๖๓, มกราคม ๓๑).

พิชญ์ พงษ์สวัสดิ์.การเมืองไทยสมัยใหม่หลังยุควงจรอุบาทว์ สืบค้นจาก:https://www.matichon.co.th/news-monitor/news_๔๓๖๖๑๐. ๒๕๖๐.

วิชัย เทียนถาวร.**คนรุ่นใหม่'กับ'พัฒนาการเมือง**.สืบค้นจาก:https://www.matichon.co.th/article/news_๑๓๗๕๕๗๑, ๒๕๖๒.

โสต สุตานันท์.**การเมืองการปกครองในโลกอนาคต.** สืบค้นจาก: https://www.matichon.co.th/article/news_๙๔๘๐๐๗, (๒๕๖๑).

สำนักงานราชบัณฑิตยสภา. **มโนทัศน์.** สืบค้นจาก : http://www.royin.go.th. ๒๕๖๓.

อภิชาต ทองอยู่.**โลกใบใหม่: ความท้าทายใหม่กับมโนทัศน์ และความคิดทางการเมืองเชิงลบที่ล้าหลัง!** สืบค้นจาก https://www.ryt๙.com/s/tpd/๓๐๑๗๑๗๓.๒๕๖๒, กรกฎาคม ๒๐.

Michael Freedman. **What Makes a Political Concept Political?**.paper prepared for delivery at the ๒๐๐๕ Annual Meeting of the American Political Science Association), ๒๐๐๕,September ๑-๔.

Stephen D. Tansey. **Politics : the basic.** 3rd Edition, London : Routledge,๒๐๐๔.

VichhaiChhen, **แนวคิดการเมืองสมัยใหม่.** สืบค้นจาก :http://khmersovanchhai.blogspot.com/๒๐๑๓/๐๖/blog-post_๗๔๙๙.html.๒๕๖๓,มกราคม 13).

การประท้วงในประเทศฝรั่งเศสและประเทศชิลี

PROTEST IN FRANCE AND CHILI

วัชรินทร์ ชาญศิลป์*

Vacharin Chansilp

บทคัดย่อ

บทความนี้ต้องการศึกษาเปรียบเทียบการประท้วงในประเทศฝรั่งเศสและประเทศชิลีในเรื่อง สาเหตุและยุทธวิธีในการประท้วง ผลการศึกษาพบว่า การประท้วงในประเทศฝรั่งเศสและประเทศชิลี มีสาเหตุของการประท้วงเหมือนกันในเรื่องการใช้นโยบายเสรีนิยมใหม่ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ระบบบำนาญ ส่วนสาเหตุที่ต่างกันก็คือการประท้วงในประเทศฝรั่งเศสมีสาเหตุแตกต่างจากชิลีในเรื่องนโยบายการปฏิรูประบบการศึกษา การลดงบประมาณทหาร ในเรื่องยุทธวิธีในการประท้วงนั้นทั้ง ๒ ประเทศ มีความเหมือนกันโดยการใช้การเมืองภาคพลเมือง ซึ่งอาศัยโซเชียลมีเดียในการติดต่อสื่อสาร

คำสำคัญ : การประท้วง, ฝรั่งเศส, ชิลี

Abstract

This article aims to compare the protest in France and Chili in two following points: the cause and tactics of the protest. The study finds that the similar causes of the protest in both countries are neo-liberalism policy usage, social unequality, and pension system. Concerning the different cause, the protest in France differs from Chili in term of educational reform policy and the budget reduction of military. Concerning the tactic of the protest, both countries apply a similar tactic: People Politics by using social media for communication.

Keywords: Protest, France, Chili

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณาชวิทยาลัย

บทนำ

ในช่วงเวลา ๒ ปี ที่ผ่านมา (ค.ศ.๒๐๑๘ ถึง ค.ศ.๒๐๑๙) มีการประท้วงของประชาชนในภูมิภาคต่างๆ ของโลกมากมายหลายแห่ง เช่น ชิลี อิรัก อิหร่าน เลบานอน โบลีเวีย อียิปต์ ฮ่องกง ฝรั่งเศส อินโดนีเซีย ในบทความนี้มุ่งจะศึกษาเปรียบเทียบ การประท้วงในประเทศฝรั่งเศสและประเทศชิลีโดยละเอียด ปัจจัยจูงใจในการเลือกศึกษาเปรียบเทียบสองประเทศนี้ เพราะทั้งสองประเทศนี้ได้ถูกจัดอันดับว่าเป็นประเทศที่มีพัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมอยู่ในเกณฑ์ดี แต่ก็ยังเกิดมีปรากฏการณ์ทางการเมืองที่รุนแรงยาวนานมีการประท้วง เกิดความเสียหายในทรัพย์สิน ชีวิต ของประชาชน ผู้เขียนบทความจึงมีความประสงค์จะศึกษาเปรียบเทียบการประท้วงในประเทศฝรั่งเศสและชิลี โดยตั้งคำถามต่อไปนี้

๑. การประท้วงในฝรั่งเศสและชิลีนั้นมีสาเหตุหลักมาจากอะไร

๒. ยุทธวิธีที่ใช้ในการประท้วงเป็นอย่างไร

การประท้วงนั้น หมายถึง การกระทำการหรือแสดงกริยาอย่างใดอย่างหนึ่งเป็นการคัดค้าน เพราะไม่เห็นด้วยหรือไม่พอใจอย่างยิ่ง[๑]

การประท้วงในชิลี

ในทวีปอเมริกาใต้นั้น ชิลีจัดได้ว่าเป็นประเทศที่มีการพัฒนาและมีความเจริญมากที่สุดในกลุ่มประเทศลาตินอเมริกา ชิลีมีประชากรทั้งหมดประมาณ ๑๘ ล้านคน และมีรายได้ประชากรต่อหัวสูงถึง ๑๖,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ ดอลลาร์สหรัฐต่อปี[๒] ในทางเศรษฐกิจมีอัตราเงินเฟ้อต่ำ มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจประมาณ ๓%[๓] มีการจัดอันดับว่าเป็นประเทศที่มีการคอรัปชั่นต่ำกว่าประเทศอื่นในลาตินอเมริกา ในทางด้านสังคมนั้นรัฐบาลชิลีมีการจัดสวัสดิการ

---

[๑] พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๔.

[๒] ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, “รอยร้าวในชิลีจากากรขึ้นค่ารถไฟสู่การล้มประชุมเอเปค”, **มติชนสุดสัปดาห์**, ปีที่ ๔๐ ฉบับที่ ๒๐๔๗ (๘-๑๔พ.ย.๒๕๖๒) : ๑๑๐.

[๓] ชยพล พลวัฒน์, (๒๖ ต.ค.๒๕๖๒) “อธิบายประท้วงใหม่ชิลี เกิดอะไรขึ้นกับประเทศดีที่สุดในลาตินอเมริกา”, โพสต์ทูเดย์ (ออนไลน์), ๑๗ ย่อหน้า, http://www.posttoday.com/world/๖๐๔๖๑๙, (๑ ก.พ.๒๕๖๓)

ด้านสาธารณสุข มีระบบบำนาญ อย่างไรก็ตามในเดือนตุลาคม ๒๐๑๙ ประชาชนส่วนใหญ่ที่เป็นนักเรียน นักศึกษา ออกมาเดินขบวนประท้วงในกรุงซานติเอโก ความรุนแรงในการประท้วงนั้นค่อยๆ เพิ่มมากขึ้น มีการบุกและเผาสถานที่รัฐบาลของประธานาธิบดี เซบาสเตียน ปิเญรา พยายามแก้ปัญหาจะทำการปฏิรูปนโยบาย แต่การประท้วงก็ยังไม่สงบ และลุกลามไปทั่วประเทศ จนต้องมีการประกาศภาวะฉุกเฉิน ในที่สุดประชาชนผู้ประท้วงเรียกร้องขับไล่รัฐบาลให้ประธานาธิบดี เซบาสเตียน ปิเญรา ลงจากตำแหน่ง ทำให้รัฐบาลต้องประกาศยกเลิกการจัดประชุมโอเปค ในเดือนพฤศจิกายน ๒๐๑๙ และการประชุมเรื่องภาวะโลกร้อน ในเดือนธันวาคม ๒๐๑๙

นอกจากนั้นประชาชนที่ประท้วงยังคงออกมาประท้วงอย่างต่อเนื่องเรียกร้องให้รัฐบาลปรับปรุงระบบสวัสดิการ และต้องการรัฐธรรมนูญฉบับใหม่เพื่อมาแทนรัฐธรรมนูญฉบับเดิมที่ร่างโดยเผด็จการทหารในรัฐบาล ออกุสโต ปิโนเชต์

๑. สาเหตุของการประท้วงในชิลี

สาเหตุของการประท้วงในชิลีนั้นสามารถพิจารณาได้หลายประการดังนี้

๑.๑ นโยบายของรัฐบาลที่เน้นความคิดเสรีนิยมใหม่ (Neo-Liberalism)

เสรีนิยมใหม่ไม่นิยมให้สหภาพแรงงานและผู้ใช้แรงงานต่อรองกับนายจ้าง การต่อรองถูกมองว่าเป็นการบิดเบือนตลาด ระบบตลาดจะช่วยกระจายความมั่งคั่งจากบนลงล่างได้ ความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมทางสังคมเป็นเรื่องธรรมดาไม่ใช่เรื่องใหญ่การใช้แนวคิดเสรีนิยมใหม่จะทำให้ทุนนิยมมีความเจริญเติบโตดึงดูดให้นักธุรกิจมาลงทุน เพราะเห็นว่าจะได้กำไรเพิ่มขึ้นอันเนื่องจากค่าจ้างแรงงานลดลง

รัฐบาลของประธานาธิบดี เซบาสเตียน ปิเญรา นำแนวคิดเสรีนิยมใหม่มาใช้ แม้ว่าชิลีจะมีอัตราของความเจริญทางเศรษฐกิจ แต่ความเจริญนั้นกระจุกตัวอยู่กับประชาชนกลุ่มน้อยที่เป็นนักธุรกิจ เท่านั้น มีความเหลื่อมล้ำทางสังคมสูงมากในชิลี

๑.๒ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม (Social Unequality)

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมของชิลีนั้นทำให้เกิดช่องว่างในการกระจายรายได้ (income distribution) ประชาชนชิลีที่เป็นชนชั้นกลาง และชนชั้นแรงงาน กำลังประสบกับปัญหาค่าครองชีพที่สูงขึ้น แรงงานในชิลีมีรายได้ลดลง จากการสำรวจพบว่าแรงงานชิลีมีรายได้เพียง ๕๕๐ ดอลลาร์ต่อเดือน ในขณะที่รายได้ของนักธุรกิจและคนร่ำรวยสูงกว่าคนที่ใช้แรงงานถึง ๑๓.๖

เท่า[๔] และยังพบว่าจากการสำรวจอีกว่าในปี ๒๐๐๖ มีคนร่ำรวยมีรายได้มากกว่าคนชั้นแรงงาน ๑๐ เท่า ในขณะที่ในปี ๒๐๑๗ ตัวเลขความเหลื่อมล้ำลดลงมาอยู่ที่ ๘.๙ เท่า คือ ลดความเหลื่อมล้ำลงมาเล็กน้อยเท่านั้น[๕]

เนื่องจากค่าครองชีพที่สูงขึ้นประชาชนชิลีต้องแบกรับภาระค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้น ทั้งด้านการศึกษา การสาธารณสุข ค่าสาธารณูปโภคต่างๆ การบริการก็ไม่มีคุณภาพ โรงเรียนมีสภาพแออัด โรงพยาบาลมีคนไข้เป็นจำนวนมาก ค่ารักษาพยาบาลแพง มากไปกว่านั้นการได้รับบำนาญที่ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีพหลังเกษียณ

จากสภาพความเหลื่อมล้ำในชิลีที่กล่าวมาข้างต้น การที่รัฐบาลเซบาสเตียน ปิเญูรา ประกาศจะขึ้นค่าโดยสารรถไฟฟ้าใต้ดิน ๔% จากราคา ๘๐๐ เปโซชิลี มาเป็น ๘๓๐ เปโซชิลี โดยรัฐบาลให้เหตุผลว่าประเทศประสบกับค่าพลังงานเชื้อเพลิงสูงขึ้น และค่าเงินเปโซที่อ่อนตัวลงจึงต้องขึ้นราคาค่าโดยสารทั้งที่ก่อนหน้านั้น เดือนก็มีการขึ้นราคาค่าโดยสารไปแล้ว ทำให้ประชาชนออกมาเดินขบวนประท้วงรัฐบาลเซบาสเตียน ปิเญูรา

๑.๓ รัฐไม่มีการปฏิรูประบบบำนาญ และปฏิรูปตลาดแรงงาน

ในเรื่องบำนาญนั้น รัฐบาลไม่มีการวางแผนให้ประชาชนรู้จักการออมตั้งแต่ยังไม่เกษียณ และรัฐเองก็ไม่มีบำนาญเพียงพอที่จะดูแลผู้เกษียณอายุ งานตำแหน่งดีๆ ถูกเก็บไว้ให้ชนชั้นนำทางสังคมเท่านั้น ในเรื่องตลาดแรงงานนั้น มีจำนวนมากที่เป็นการทำงานแบบไม่มีสัญญาจ้าง หรือถ้ามีก็เป็นแบบระยะนั้น รวมทั้งการจ้างงานของสตรี ก็อยู่ในระดับต่ำ

การที่รัฐบาลเซบาสเตียน ปิเญูรา ต้องบริหารประเทศดังที่กล่าวมาข้างต้น อาจเป็นเพราะรัฐบาลต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขและคำแนะนำจากองค์กรการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เมื่อรัฐบาลชิลีกู้เงินจาก IMF ที่สนับสนุนแนวคิดเสรีนิยมใหม่ จึงต้องปฏิบัติตาม IMF [๖]

๒. ยุทธวิธีในการประท้วงในชิลี

---

[๔] ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, “รอยร้าวในชิลีจากการขึ้นค่ารถไฟ สู่การล้มประชุมเอเปค”, **มติชนสุดสัปดาห์,** ปีที่ ๔๐ ฉบับที่ ๒๐๔๗ (๘-๑๔ พ.ย.๒๕๖๒) : ๑๑๐

[๕] ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, “ชิลีลุกฮือผลพวงความเหลื่อมล้ำที่ถ่างกว้าง”, **มติชนสุดสัปดาห์,** ปีที่ ๓๙ ฉบับที่ ๒๐๔๕ (๒๕-๓๑ ต.ค. ๒๕๖๒) : ๑๑๑

[๖] บุญธรรม รจิตภิญโญเลิศ, (๘ พ.ย.๒๐๑๙), “ชิลีจากโปโนเชต์สู่ปฏิวัติประชาชน”, บางกอกบิสนิวส์ (ออนไลน์), ๑๒ ย่อหน้า, http://www.finnomena.com/macro view/chile_chaos (๑ ก.พ. ๒๕๖๓)

การประท้วงในชิลีนั้นมีลักษณะของการเมืองภาคพลเมือง นั่นคือประชาชนกลุ่มต่างๆ ออกมาประท้วงร่วมกัน โดยสามารถแบ่งกลุ่มผู้ประท้วงเป็น ๓ กลุ่มใหญ่ ได้แก่ กลุ่มซ้ายจัด ซึ่งมีเป้าหมายต่อต้านระบบเสรีนิยมใหม่มานานแล้ว กลุ่มนี้จะมีทุนมาก กลุ่มที่สองเป็นชาวบ้านทั่วไป โดยเฉพาะกลุ่มนิสิตนักศึกษา และประชาชนทั่วไปที่ได้รับความเดือดร้อนจากค่าครองชีพที่สูงขึ้น ส่วนกลุ่มสุดท้ายเป็นกลุ่มพวกอันธพาลที่ถือโอกาสก่อความไม่สงบและทำการปล้นสดมภ์ร้านค้าต่างๆ ลักษณะพิเศษของการต่อสู้ของทั้งสามกลุ่มคือ ไม่มีใครแสดงออกอย่างชัดเจนว่าจะเป็นหัวหน้าใหญ่นำการประท้วง ในด้านการติดต่อสื่อสารกันก็จะมีการชักชวน ส่งข่าวถึงกันโดยโซเชียลมีเดียใหม่ๆ ทำให้การสื่อสารเป็นไปอย่างรวดเร็ว

การประท้วงในฝรั่งเศส

ในประเทศฝรั่งเศสเกิดการชุมนุมประท้วงที่รุนแรงและกินระยะเวลายาวนาน เริ่มตั้งแต่ปลายปี ค.ศ. ๒๐๑๘ มีประชาชนเข้าร่วมการชุมนุมประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ คน [๗] มีผู้เสียชีวิต ๑๕ คน บาดเจ็บ ๑,๘๔๓ คน และมีผู้ชุมนุมประท้วงถูกทางการจับกุม ๑,๖๐๐ คน และถูกจับเพิ่มมากขึ้นอีกเป็น ๒,๓๐๐ คน ในวันที่ ๘ ธันวาคม ๒๐๑๘ พอถึงวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ ๒๐๑๙ มีผู้ถูกจับกุมถึง ๘,๐๐๐ คน

มีการปิดสถานที่สำคัญต่างๆ มีการเผารถยนต์ ปล้นร้านค้า ร้านอาหาร มีการปิดถนนสายสำคัญทั่วประเทศ มีการปิดกั้นทางเข้าโรงกลั่นและโกดังน้ำมัน มีการทำร้ายเจ้าหน้าที่ตำรวจ ปาระเบิดเพลิง จุดไฟเผาจักรยานยนต์ เผาเรือ ขว้างปาก้อนหิน การประท้วงมีทั่วประเทศ

๑. สาเหตุของการประท้วงในฝรั่งเศส

๑.๑ แนวคิดเสรีนิยมใหม่และความเหลื่อมล้ำทางสังคม

จากการเลือกตั้งในปี ค.ศ.๒๐๑๗ ประชาชนเลือก เอมมานูเอล มาครง ที่เป็นผู้สนับสนุนแนวคิดเสรีนิยมใหม่ และแนวนโยบายของมาครง ได้ส่อให้เห็นว่ามาครง เป็นประธานาธิบดีของคนรวย เป็นตัวแทนเสรีนิยมใหม่ ซึ่งแสดงออกมาทางนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลมาครง ประกอบกับการที่รัฐบาลมาครงนั้นมีภาระผูกพันจากข้อตกลงที่จะลดสาเหตุที่ทำให้เกิดสภาวะโลกร้อนจากการประชุมนานาชาติในเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศรัฐบาลมาครงต้อง

---

[๗] ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, (๒ พ.ย.๒๐๑๘) “ฝรั่งเศสเตรียมประท้วง น้ำมันแพงรอบใหม่ ๒๔ พ.ย.นี้”, **voathai** (ออนไลน์), ๔ ย่อหน้า, http://www.voathai.com/a/france-protest-erergg-policy/๔๖๖ (๑ ก.พ.๒๕๖๓)

พยายามทำตามข้อตกลงปารีส โดยพยายามปรับปรุงนโยบายต่างๆ เพื่อให้ฝรั่งเศสปล่อยควันพิษขึ้นสู่บรรยากาศของโลกน้อยลง รัฐบาลมาครงจึงออกนโยบายเพื่อจะลดการใช้พลังงานฟอสซิลด้วยการเพิ่มภาษีน้ำมันเชื้อเพลิง โดยทำให้ราคาน้ำมันดีเซล ซึ่งใช้กับรถยนต์ส่วนใหญ่ ปรับเพิ่มเป็นร้อยละ ๒๓ ตลอดปี [๘]

ทำให้ราคาน้ำมันแพงสูงขึ้นในรอบ ๒๐ ปี การขึ้นราคาน้ำมันนี้กระทบอย่างมากต่อประชาชนฝรั่งเศส เพราะต้องแบกภาระค่าครองชีพที่สูงขึ้น การขึ้นภาษีน้ำมันเกิดขึ้นในเวลาไล่เลี่ยกับการที่รัฐบาลมาครงปรับลดภาษีของคนรวย ทำให้ประชาชนรากหญ้ามองว่า นโยบายการขึ้นราคาน้ำมันยิ่งทำให้ความเหลื่อมล้ำทางสังคมกว้างขึ้นกว่าเดิม ประชาชนเลือกมาครงมาเป็นประธานาธิบดี เพราะมองว่ามาครงเป็นนักปฏิรูป เป็นตัวแทนของคนชนชั้นของตน แต่การที่รัฐบาลมาครงประกาศนโยบายดังกล่าว ทำให้ประชาชนยิ่งเพิ่มความไม่พอใจมากขึ้น

๑.๒ นโยบายเรื่องระบบบำนาญ

ในอดีตฝรั่งเศสมีระบบบำนาญที่มีความหลากหลายตามสาขาอาชีพ โดยทั่วไปแล้วเป็นระบบที่เอื้อประโยชน์ถ้าเป็นแรงงานภาคเอกชนจะคำนวณผลประโยชน์หลังเกษียณ โดยดูจากค่าจ้างสูงสุดในรอบ ๒๕ ปี ที่เคยได้รับ ในขณะที่คนทำงานภาครัฐจะพิจารณาโดยดูจากรายได้ ๖ เดือนสุดท้ายก่อนเกษียณ ซึ่งการเกษียณงานได้ถูกปรับจากอายุ ๖๐ ปี มาเป็นอายุ ๖๒ ปี ลักษณะของระบบบำนาญแบบนี้ถูกมองว่าจะทำให้ประเทศขาดดุลงบประมาณมากกว่าเดิม

ระบบบำนาญแบบเก่าทำให้ประชาชนฝรั่งเศสได้รับบำนาญร้อยละ ๗๕% ของเงินเดือนที่ได้รับช่วงสุดท้ายก่อนเกษียณ โดยกลุ่มอาชีพที่ได้รับผลประโยชน์มากว่ากลุ่มอื่นมีถึง ๔๒ กลุ่มอาชีพ เช่น ทหารเรือ พนักงานรถไฟฟ้าใต้ดิน ทนายความ ครู พยาบาล ฯลฯ กลุ่มอาชีพเหล่านี้จะสามารถเกษียณอายุได้ก่อนกลุ่มอาชีพอื่น

รัฐบาลมาครงพิจารณาว่า ระบบบำนาญแบบเก่านั้นหลากหลาย และไม่เป็นธรรม จึงวางแผนร่างนโยบายที่จะปรับระบบบำนาญให้เหมือนกัน เท่าเทียมกันทั่วหน้า ทำให้กลุ่มอาชีพทั้ง ๔๒ กลุ่ม ไม่พอใจ กลัวว่าตนเองจะต้องเกษียณอายุช้าลง และต้องอยู่ในวัยทำงานนานขึ้น และยังได้รับบำนาญน้อยลงด้วย ในระบบบำนาญใหม่นี้ จะเป็นวิธีการเก็บแต้ม โดยกลุ่มอาชีพต่างๆ จะต้องสะสมแต้ม (ปริมาณการทำงาน) และเอาแต้มมาคำนวณรวมกับบำนาญที่จะได้ ซึ่งไม่เหมือนกับการคำนวณ โดยพิจารณาจากเงินเดือนที่ได้

---

[๘] นรินรัตน์ พรหมพิทักษ์, (๑๑ ธ.ค.๒๕๖๑), “ฝรั่งเศสติดหล่มแก้ปัญหาเศรษฐกิจเรื้อรัง”, โพสต์ทูเดย์ (ออนไลน์), ๑๗ ย่อหน้า, http://www.posttoday.com/v๕/world/๕๗๓๕๓๑ (๑ ก.พ.๒๕๖๓)

รับในช่วงสุดท้ายก่อนเกษียณโดยถ้ากลุ่มอาชีพนั้นเกิดก่อน ค.ศ.๑๙๗๕ จะต้องเกษียณอายุที่ ๖๔ ปี และถ้าเกษียณก่อนอายุ ๖๔ ปี จะได้รับบำนาญลดลง ๕% [๙]

๑.๓ นโยบายการปฏิรูประบบการศึกษา

กลุ่มผู้ประท้วงไม่พอใจในเรื่องที่รัฐบาลมาครงจะปฏิรูประบบการศึกษาในเรื่องระบบการสอบเข้ามหาวิทยาลัยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายโดยมองว่าการเปลี่ยนแปลงจากระบบ BAC ซึ่งเป็นระบบแบบเก่าจะทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมและการจำกัดโอกาสในการสอบเข้ามหาวิทยาลัย

๑.๔ การตัดลดงบของกองทัพ

รัฐบาลมาครง ได้พิจารณาที่จะตัดงบประมาณ การใช้จ่ายของกองทัพให้ลดลง จนนายพล Pierre de Villiers ต้องลาออกจากตำแหน่งเพราะไม่เห็นด้วยกับนโยบายของรัฐบาลมาครง ซึ่งจะทำให้กองทัพฝรั่งเศสมีความอ่อนแอลง กลุ่มผู้ประท้วงเสนอให้ประธานาธิบดีมาครงลงจากตำแหน่ง แล้วให้นายพล Pierre de Villiers ดำรงตำแหน่งแทน

๒. ยุทธวิธีในการประท้วงในฝรั่งเศส

การประท้วงในฝรั่งเศสนั้นสามารถเรียกได้ว่าใช้วิธีการของการเมืองภาคพลเมือง ที่มีประชาชนหลายกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการประท้วง การมารวมตัวกันนั้นอาศัยสื่อสมัยใหม่โซเชียลมีเดียและเป็นการรวมตัวกันแบบกลุ่มที่เรียกว่า Anomic[๑๐] ไม่มีใครเป็นแกนนำการประท้วงอย่างชัดเจน

กลุ่มต่างๆ ที่เข้ามาร่วมประท้วงนั้น มีหลายกลุ่มดังต่อไปนี้

๑. กลุ่มเสื้อกั๊กเหลือง (Yellow Vest) ผู้ประท้วงที่สวมเสื้อกั๊กเหลืองนั้นมาจากสหภาพแรงงานชนชั้นกรรมาชีพคนยากจน

๒. กลุ่มนิสิตนักศึกษา เป็นอีกกลุ่มหนึ่งที่เข้ามาร่วมกับพวกเสื้อกั๊กเหลืองด้วยเพราะไม่ต้องการระบบการสอบเข้ามหาวิทยาลัยแบบใหม่ ที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมและจำกัดโอกาส

---

[๙] ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, (๕ ธ.ค. ๒๕๖๒), “ฝรั่งเศสเผชิญกับความวุ่นวายหลังประชาชนหลายล้านคนหยุดงานประท้วงครั้งใหญ่ในรอบหลายปี”, บีบีซี (ออนไลน์), ๓๓ ย่อ, http://www.khaosod.co.th/bbc-thai/news_๓๑๓๕๔๙๕ (๑ ก.พ. ๒๕๖๓)

[๑๐] Almond, G, Powell Jr. **Comparative Politics : A Developmental Approach.** Boston : Little Brown and Co., ๑๙๖๖.

๓. กลุ่มอนาธิปไตยหรือกลุ่มแบล็คบล็อคทั้งที่มีจุดยืนคิดค้านการบริหารงานของรัฐบาลมาครงที่เน้นนโยบายเสรีนิยมใหม่

๔. กลุ่มที่สวมผ้าพันคอสีแดง กลุ่มนี้ไม่สนับสนุนแนวทางการบริหารงานของรัฐบาลมาครง และไม่เห็นด้วยกับเรื่องที่กลุ่มเสื้อกั๊กเหลืองประท้วงยืดเยื้อนานเกินไป ทำลายการปกครอง และเศรษฐกิจของประเทศ

๕. กลุ่มที่เป็นผู้ใช้แรงงานข้ามชาติจากประเทศอัฟริกาตะวันตกก็ออกมาประท้วงเรื่องสิทธิของผู้ลี้ภัยและคนผิวดำ

๖. กลุ่มคนพิการ ซึ่งออกมาประท้วงเพราะไม่พอใจในเรื่องที่รัฐบาลมาครงจะลดมาตรฐานในการสร้างบ้านใหม่ให้กับคนพิการ

บทสรุป

เมื่อพิจารณาสาเหตุของการประท้วงเชิงเปรียบเทียบในชิลีและฝรั่งเศสแล้วจะพบว่าสาเหตุหลักที่ประชาชนของทั้ง ๒ ประเทศก่อการประท้วงที่รุนแรงและกินเวลายาวนานนั้นมาจากความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เกิดขึ้นเพราะรัฐบาลชิลีและฝรั่งเศสซึ่งยึดแนวทางเสรีนิยมใหม่ในการบริหารประเทศ ได้ออกนโยบายต่างๆ ซึ่งทำให้ประชาชนรู้สึกว่าช่องว่างของชนชั้นทางสังคมนั้นห่างกันมากยิ่งขึ้น เมื่อรัฐบาลชิลีและฝรั่งเศสไม่สามารถแก้ปัญหาเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ประชาชนจะยิ่งแสดงความไม่พอใจรัฐบาลและความรุนแรงของการประท้วงจะเพิ่มมากขึ้น จนถึงการที่ประชาชนเรียกร้องให้หัวหน้ารัฐบาลคือประธานาธิบดีลาออก ลักษณะดังกล่าวนี้ สามารถอธิบายได้โดยแนวคิดของ Ted Robert Gurr ในหนังสือ Why Men Rebel? Gurr อธิบายว่า ถ้าความสามารถของรัฐบาลในการแก้ปัญหาให้กับประชาชนนั้นต่ำกว่าความสามารถ ความคาดหวังของประชาชน ประชาชนจะเกิดความคับข้องใจทางการเมือง ซึ่งจะนำไปสู่การขับไล่รัฐบาลได้ ลักษณะดังกล่าวนี้สามารถเป็นอุทาหรณ์ให้กับผู้บริหารในประเทศที่พัฒนา และกำลังพัฒนาว่าถ้ารัฐบาลนั้นๆ ไม่สนใจ หรือแก้ปัญหาที่ประชาชนเรียกร้องได้ อาจจะเกิดวิกฤตทางการเมือง มีการประท้วงที่รุนแรง ถึงขึ้นขับไล่รัฐบาลได้[๑๑]

ในด้านยุทธวิธีในการประท้วงนั้น ทั้งชิลี และฝรั่งเศสมีการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะของการเมือง ภาคพลเมือง มีประชาชนหลายกลุ่มเข้ามามีส่วนร่วม และประเด็นของ

---

[๑๑] Gurr, T.R. **Why Men Rebel**. New Jersey : Princeton University Press, ๑๙๗๐.

การเรียกร้องก็หลากหลายและซับซ้อน มีการใช้ความรุนแรงมากมายไม่ว่าจะเป็นการเผา การปล้นสดมภ์ การทำลายทรัพย์สิน การใช้กำลังอาวุธ การปิดกั้น การเดินขบวนประท้วง การนัดหยุดงาน

ข้อเสนอแนะ

ผู้บริหารประเทศไม่ว่าจะเป็นประธานาธิบดี นายกรัฐมนตรี รัฐมนตรี และเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลควรจะตระหนักถึงข้อเรียกร้องที่เกี่ยวกับชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชน การศึกษา สวัสดิการ ความเหลื่อมล้ำทางสังคม และหาทางแก้ปัญหาต่างๆ อย่างจริงจัง อย่าปล่อยให้ข้อเรียกร้องต่างๆ ของประชาชน กลายเป็นปัญหาเรื้อรัง จนทำให้ประชาชนไม่สามารถทนอยู่ได้ต่อไป ถ้าสามารถแก้ปัญหาได้สำเร็จ จำนวนของประเทศที่เกิดการประท้วงใช้ความรุนแรงคงจะสามารถลดลงได้

เอกสารอ้างอิง

ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, “รอยร้าวในชิลีจากการขึ้นค่ารถไฟสู่การล้มประชุมเอเปค”, **มติชนสุดสัปดาห์**, ปีที่ ๔๐ ฉบับที่ ๒๐๔๗ (๘-๑๔พ.ย.๒๕๖๒) : ๑๑๐.

ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, “ชิลีลุกฮือผลพวงความเหลื่อมล้ำที่ถ่างกว้าง”, **มติชนสุดสัปดาห์,** ปีที่ ๓๙ ฉบับที่ ๒๐๔๕ (๒๕-๓๑ ต.ค. ๒๕๖๒) : ๑๑๑

ชยพล พลวัฒน์, (๒๖ ต.ค.๒๕๖๒) “อธิบายประท้วงใหม่ชิลี เกิดอะไรขึ้นกับประเทศดีที่สุดในลาตินอเมริกา”, **โพสต์ทูเดย์ (ออนไลน์),** ๑๗ ย่อหน้า, http://www.posttoday.com/world/๖๐๔๖๑๙, (๑ ก.พ.๒๕๖๓)

บุญธรรม รจิตภิญโญเลิศ, (๘ พ.ย.๒๐๑๙), “ชิลีจากโปโนเชต์สู่ปฏิวัติประชาชน”, **บางกอกบิสนิวส์ (ออนไลน์),** ๑๒ ย่อหน้า, http://www.finnomena.com/macroview/chile_chaos (๑ ก.พ.๒๕๖๓)

ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, (๒ พ.ย.๒๐๑๘) “ฝรั่งเศสเตรียมประท้วง น้ำมันแพงรอบใหม่ ๒๔ พ.ย.นี้”, **voathai (ออนไลน์),** ๔ ย่อหน้า, http://www.voathai.com/a/france-protest-erergg-policy/๔๖๖ (๑ ก.พ.๒๕๖๓)

นรินรัตน์ พรหมพิทักษ์, (๑๑ ธ.ค.๒๕๖๑), “ฝรั่งเศสติดหล่มแก้ปัญหาเศรษฐกิจเรื้อรัง”, **โพสต์ทูเดย์ (ออนไลน์),** ๑๗ ย่อหน้า, http://www.posttoday.com/v๕/world/๕๗๓๕๓๑ (๑ ก.พ.๒๕๖๓)

ไม่ปรากฏชื่อผู้เขียน, (๕ ธ.ค. ๒๕๖๒), “ฝรั่งเศสเผชิญกับความวุ่นวายหลังประชาชนหลายล้านคนหยุดงานประท้วงครั้งใหญ่ในรอบหลายปี”, **บีบีซี (ออนไลน์),** ๓๓ ย่อ, http://www.khaosod.co.th/bbc-thai/news_๓๑๓๕๔๙๕ (๑ ก.พ. ๒๕๖๓)

สุรพล ราชภัณฑารักษ์, **การเมืองสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และฝรั่งเศส**, กรุงเทพ: โรงพิมพ์ ม. รามคำแหง, ๒๕๒๓.

Almond, G, Powell Jr. **Comparative Politics : A Developmental Approach.** Boston: Little Brown and Co., ๑๙๖๖.

T.R. Gurr**. Why Men Rebel**. New Jersey : Princeton University Press, ๑๙๗๐.

พุทธทัศนะว่าด้วยหลักการบริหารปกครองรัฐ
THE BUDDHIST VIEW ON STATE ADMINISTRATION PRINCIPLES

กรกต ชาบัณฑิต*
Korakoth Chabandit

บทคัดย่อ

บทความวิชาการเรื่องพุทธทัศนะว่าด้วยหลักการบริหารปกครองรัฐนี้ เป็นการศึกษาทบทวนเอกสาร ตำรา และพระไตรปิฎกแล้วนำมาสังเคราะห์บูรณาการให้เข้ากับหลักการบริหารปกครองรัฐ ซึ่งได้หลักการบริการปกครองรัฐ ๓ หลัก คือ ๑. หลักประชาธิปไตย คือ พระวินัยเป็นมรรควิธีในการประพฤติปฏิบัติของหมู่พระสงฆ์ พระวินัย เปรียบเหมือนรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ พระสงฆ์ เปรียบเหมือนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คุณสมบัติของพระสงฆ์ คือ คุณสมบัติของสมาชิก อำนาจของพระสงฆ์ คืออำนาจของอธิปไตยโดยแท้ ๒. หลักธรรมาธิปไตย เป็นแนวคิดที่กำหนดถือธรรมเป็นหลักชัยแห่งการบริหารจัดการบ้านเมือง เป็นหลักการปกครองของพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์และเพื่อพระสงฆ์โดยแท้ ๓. หลักสามัคคีธรรม คือรูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรมที่ยึดหลักการเรื่องความสามัคคี ความพร้อมเพรียงร่วมใจกัน และความมีระเบียบวินัย ในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองการปกครองร่วมกันของชนชั้นสูงในสังคม

คำสำคัญ : พุทธทัศนะ, การบริหาร, การปกครองรัฐ

Abstract

This academic article “Buddhist view on state administration principles” was study the documents books and Tipitaka then synthesized and integrated with state administration principles which was 3 principles included 1. Democratic principles were Dhammavinaya that was method for act of Sangha, Vinaya like a constitution and law, Sangha like a member of parliament,

* ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, Korakoot_fifee16@hotmail.com

Sangha qualification like a member qualification, Sangha power like a sovereignty, 2. Dhammadhipateyya was concept that focused on Dhamma for state administration which was Sangha administrative principle by Sangha for Sangha and 3. Samaggi-Dhamma was Dhamma unity governance focused on unity, confederation and discipline for democratic decision and living of high society.

Keywords: The Buddhist View, Management, State Administration,

บทนำ

ในมุมมองทางการเมือง สังคมสงฆ์มีลักษณะเป็นสังคมที่พัฒนามาจากองค์กรทางการเมืองแบบเผ่า ซึ่งเป็นเหมือนสาธารณรัฐทางแถบตะวันออกเฉียงเหนือของอินเดียก่อนพุทธกาล ในรูปแบบรัฐอำนาจอยู่ในผู้ปกครองตระกูลชั้นสูง มีวรรณะเดียวกัน แต่ผู้ปกครองมิได้มีอำนาจสิทธิ์ขาดเหมือนอย่างระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์เหมือนทางตอนใต้ ซึ่งการปกครองของรัฐกลุ่มนี้ คือ ศากยะลิจฉวี และมัลละ เป็นสาธารรัฐ แต่เป็นแบบอภิชนาธิปไตย ไม่ใช่ประชาชนเป็นผู้ปกครองรัฐ รูปแบบการปกครองในสมัยพุทธการนั้น สามารถแบ่งออกเป็น ๒ ส่วน คือ ส่วนกลาง ซึ่งเรียกว่า “มัชฌิมประเทศ” และส่วนรอบนอกหรือเมืองชายแดนเรียกว่า “ปัจจันตประเทศ” มัชฌิมประเทศเป็นเมืองที่มีประชาชนอาศัยอยู่จำนวนมาก มีนักปราชญ์ราชบัณฑิตมาก แบ่งการปกครองออกเป็น ๑๖ แคว้นใหญ่ คือ อังคะ มคธ กาสี โกสล วัชชี มัลละ เจตี วังสะ กุระ ปัญจาละ มัจฉะ สุระเสนะ อัสสกะ อวันตี คันธาระ และกัมโพชะ และยังมีแคว้นเล็กอีก ๕ แคว้นคือ สักกะ โกลิยะ ภัคคะ วิเทหะ และอังคุตตราปะ รวมทั้งสิ้น ๒๑ แคว้น[๑]

การปกครองในสมัยนั้นเป็นลักษณะรัฐ ยังเป็นการปกครองแบบเผ่า ไม่มีอาณาเขตหรือดินแดนที่ชันเจนแน่นอน แต่เมื่อพวกอารยันได้รับชัยชนะเหนือพวกดราวิเดียน มีการสร้างที่อยู่เป็นหลักแหล่ง มีการทำกสิกรรม มีการพัฒนาจากสังคมเล็กๆ สู่ความเป็นสังคมใหญ่ มีการปกครองแบบพ่อปกครองลูก เช่น ครอบครัว มีบิดาเป็นหัวหน้าครอบครัว ซึ่งเรียกว่า กุลปะ ทำหน้าที่ดูแลสมาชิกให้อยู่ในระเบียบวินัย คามหรือหมู่บ้าน มีคามินะหรือคามณีเป็นหัวหน้าดูแล หลายๆหมู่บ้านรวมกันเรียกว่า วิศยะหรือวิศ มีวิศยบดีเป็นหัวหน้า หลายๆ วิศยะรวมกันเป็นชน มีราชันหรือกษัตริย์เป็นหัวหน้าผู้ปกครอง เมื่อกล่าวถึงรูปแบบการปกครองในสมัยนั้น แบ่ง

[๑] องฺ.ติก. **(ไทย)** ๒๐/๕๑๐/๒๗๓.

ออกเป็น ๓ รูปแบบ ได้แก่ หลักประชาธิปไตย หลักธรรมาธิปไตย และหลักสามัคคีธรรม ซึ่งจะนำเสนอต่อไป

หลักประชาธิปไตย

คำว่า “ประชาธิปไตย” ภาษาอังกฤษใช้คำว่า “Democracy” ซึ่งมีรากศัพท์มาจากคำภาษากรีก ๒ คำ คือ “Demos” แปลว่า “ประชาชน” และ “Kratos” และว่า อำนาจ เมื่อรวมกันเข้าก็มีความหมายว่า “อำนาจของประชาชน” หรือ “ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจ” เพราะฉะนั้นหลักการขั้นมูลฐานของประชาธิปไตยก็คือ “การยอมรับนับถือความสำคัญและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของบุคคล ความเสมอภาค และเสรีภาพในการดำเนินชีวิต”[๒] ประชาธิปไตยในพระพุทธศาสนาปรากฏอยู่ในพระสุตตันตปิฎก สามารถนำมาเป็นประเด็นวิจารณ์ได้ดังต่อไปนี้

๑) หลักเสรีภาพ พระพุทธเจ้าได้ให้โอกาสแก่ประชาชนชาวกาลามะในการที่จะเชื่อหรือไม่เชื่อ คำสอนของนักบวช ที่มาเผยแผ่คำสอนด้วยข้อความดังต่อไปนี้ “ดูก่อนกาลามะทั้งหลาย ท่านทั้งหลายอย่าเชื่อเพียงเพราะ ๑) การฟังตามกันมา (มา อนุสฺสเวน) ๒) การถือกันสืบ ๆ มา (มา ปรมฺปราย) ๓) ข่าวเล่าลือ (มา อิติกิราย) ๔) การอ้างตารา (มา ปิฏกสมฺปทาเนน) ๕) การใช้ตรรกะ (มา ตกฺกเหตุ) ๖) การอนุมาน (มา นยเหตุ) ๗) การตรึกตรองตามอาการ (มา อาการปริวิตกฺเกน) ๘) เข้าได้กับทฤษฎีที่ตนคิดไว้ (มา ทิฏฐินิชฌานขนฺติยา) ๙) มองเห็นลักษณะว่าน่าเชื่อถือ (มา ภพฺพรูปตาย) ๑๐) สมณะนี้เป็นครูของเรา (มา สมโณ โน ครูติ) ต่อเมื่อใดรู้เข้าใจด้วยตนเองว่า ธรรมเหล่านั้น เป็นอกุศล เป็นกุศล มีโทษ ไม่มีโทษ เป็นต้นแล้ว จึงควรละ หรือถือปฏิบัติตามนั้น”[๓] ซึ่งหลักการนี้กล่าวได้ว่าเป็นหลักประชาธิปไตยให้ความเสรีภาพทางความคิดแก่ประชาชนทุกคน

๒) หลักความเสมอภาค หมายถึง การปฏิบัติด้วยการตระหนักถึงค่าแห่งความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งความอัศจรรย์ของพระธรรมวินัยที่พระพุทธเจ้าทรงบัญญัติ ๘ อย่าง เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับความอัศจรรย์ของมหาสมุทร ๘ อย่าง คือ ๑) ธรรมวินัยหรือพระพุทธศาสนามีการศึกษาตามลำดับ ทำตามลำดับปฏิบัติตามลำดับ แทงตลอดอรหัตตมรรคด้วยการทำต่อเนื่อง ดุจมหาสมุทรลุ่มลึกตามลำดับ ๒) สาวกของพระพุทธเจ้าที่แท้ไม่ล่วง

---

[๒] โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, **รัฐศาสตร์กับการเมือง,** (กรุงเทพฯ สำนักพิมพ์ตะเกียง : ๒๕๓๔), หน้า ๕๑.

[๓] องฺ.ติก. **(ไทย)** ๒๐/๕๐๕/๒๔๑.

สิกขาบทที่ทรงบัญญัติแล้ว แม้จะต้องสละชีวิตก็ยอม ดุจมหาสมุทรไม่ล้นฝั่ง ๓) สงฆ์ย่อมกันคนชั่วให้ห่างไกล ดุจทะเลซัดซากศพให้เข้าสู่ฝั่งฉะนั้น ๔) วรรณะ ๔ ออกบวชแล้วย่อมละซึ่งโคตรในกาลก่อน ถึงการนับว่าเป็นสมณศากยบุตร ดุจน้ำจากแม้น้ำทั้งหลาย เมื่อมาถึงมหาสมุทรแล้ว ก็เป็นน้ำมหาสมุทรอันเดียวกัน ๕) แม้ฝนตก มหาสมุทรก็ไม่ปรากฏความพร่องและความเต็มฉันใด ภิกษุในธรรมวินัย ที่ดับกิเลสด้วยนิพพานธาตุ ย่อมไม่ทำให้พระนิพพานเต็มฉันนั้น ๖) พระธรรมวินัยมีรสเดียว คือวิมุตติรส-รสแห่งความหลุดพ้น ดุจมหาสมุทรมีรสเดียวคือ รสเค็ม (เอกรโส-โลณรโส, เอกรโส-วิมุตฺติรโส) ๗) มหาสมุทรเต็มไปด้วยรัตนะนานาประการ ฉันใด พระธรรมวินัยก็มากด้วย ธรรมรัตนะ คือสติปัฏฐาน ๔, สัมมัปปธาน ๔, อิทธิบาท ๔, อินทรีย์ ๕, พละ ๕,โพชฌงค์ ๗, มรรค ๘, ฉันนั้น ๘) มหาสมุทร เป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์มีชีวิตใหญ่ ๆ เช่น ปลา ติมิงคลาติ ปริมังคลา อสูร นาค คนธรรพ์ ฉันใด พระธรรมวินัยก็มีอริยบุคคล ๔ และผู้ปฏิบัติเพื่อเป็นอริยบุคคล ๔ ฉันนั้น. เหตุนี้จึงทำให้ภิกษุยินดียิ่งในธรรมวินัย[๔] ซึ่งความอัศจรรย์ของมหาสมุทร ๘ อย่าง เป็นวิธีการตรัสสอนถึงความเสมอภาคทางความคิดซึ่งพระพุทธเจ้าเปิดโอกาสให้ท้าวปหาราทะได้กล่าวตอบก่อน แล้วนำคำตอบนี้มาสอนกลับ เป็นลักษณะเอาสิ่งที่เขาเรียนรู้เข้าใจแล้วมาสอดแทรกธรรมะสอนกลับไป

๓) หลักภารดรภาพ คือ หลักความเป็นพี่น้อง ความรักใคร่สามัคคี ความเป็นสหธรรมิก ซึ่งเป็นผู้ปฏิบัติธรรมร่วมกัน ประกอบด้วย

๑) หลักสังหวัตถุ ๔ เป็นธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวประสานหมู่ชนไว้ในสามัคคี, ประกอบด้วย ๑) ทาน การให้ ๒) ปิยวาจา หรือ เปยยวัชชะ วาจาเป็นที่รัก วาจาดูดดื่มน้ำใจ ๓) อัตถจริยา การประพฤติประโยชน์ต่อตนและผู้อื่น และ ๔) สมานัตตตา ความมีตน[๕]

๒) สาราณียธรรม ๖ คือ ธรรมเป็นเครื่องตั้งแห่งความระลึกถึงซึ่งกันและกัน ประกอบด้วย ๑) กายกรรม อันประกอบด้วยเมตตา ๒) วจีกรรม อันประกอบด้วยเมตตา ๓) มโนกรรมอัน ประกอบด้วยเมตตา ๔) สาธารณโภคี คือ การรู้จักแบ่งสิ่งของให้กันและกันตามโอกาสอันควร ๕) สีลสามัญญตา คือ ความรักใคร่สามัคคี รักษาศีลอย่างเคร่งครัดเหมาะสม ๖) ทิฏฐิสามัญญตา คือ การมีความเห็นร่วมกัน ไม่เห็นแก่ตัว[๖]

---

[๔] องฺ.อฏฺ.ก. **(ไทย)** ๒๓/๑๐๙/๒๐๗

[๕] องฺ.อฏฺ.ก. **(ไทย)** ๒๓/๑๑๔/๒๒๒

[๖] องฺ.ฉกฺก. **(ไทย)** ๒๒/๒๘๒/๓๒๑

หลักธรรมาธิปไตย

คำว่า ธรรมาธิปไตย หมายความว่า มีธรรมเป็นใหญ่ ซึ่งมาจากศัพท์ว่า ธรรม + อธิปไตย คือแนวคิดที่ใช้หลักธรรมเป็นสำคัญในไม่บริหาร ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือองค์การต่าง จำเป็นต้องนำหลักธรรมมาบริหารจัดการทั้งสิ้น แนวคิดธรรมาธิปไตย เป็นแนวคิดที่กำหนดถือธรรมเป็นหลักชัยแห่งการบริหารจัดการบ้านเมืองหรือองค์การให้เจริญก้าวหน้ารุ่งเรือง สร้างความสามัคคีปรองดองให้คนในชาติและเป็นที่ยอมรับทุกๆฝ่าย ผู้เข้ามาสู่อำนาจการปกครองต้องเป็นผู้มีธรรม โดยธรรม และเพื่อธรรม หลักที่พระพุทธเจ้าทรงใช้ในการบริหารพุทธบริษัท ได้แก่ หลักการที่ว่าด้วยการถือเอาธรรมะเป็นใหญ่ในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่นการดำเนินชีวิต การปฏิบัติงานการบริหารทุกระดับ[๗]

ระบบการเมืองการปกครองที่ยึดหลักธรรมเป็นใหญ่ถือว่าเป็นเรื่องสำคัญต่อมนุษย์และกลไกทางสังคม หัวข้อธรรมที่เกี่ยวข้องกบหลักธรรมาธิปไตยที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ในทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค[๘] มุ่งให้ผู้ปกครองทุกระดับชั้นยึดธรรมเป็นแม่บทในการปกครองดังต่อไปนี้

๑) หลักทศพิธราชธรรม หมายถึง ธรรมของพระราชา, กิจวัตรที่พระเจ้าแผ่นดินควรประพฤติ, คุณธรรมของผู้ปกครองบ้านเมือง, ธรรมของนักปกครอง

๒) หลักจักรวรรดิวัตร ๑๒ คือ ธรรมอันเป็นพระราชจริยานุวัตร สำหรับพระมหาจักรพรรดิ และพระราชาเอกในโลก ทั้งนี้ โดยพระมหากษัตริย์ ผู้ปกครองประชาชน ทรงถือ และอาศัยธรรมข้อนี้เป็นธงชัย ร่วมกันกับ ทศพิธราชธรรม และราชสังคหะ ๔

๓) หลักราชสังคหวัตถุ สังคหวัตถุของผู้ครองแผ่นดิน หรือ ราชสังคหวัตถุ ๔ สังคหวัตถุของพระราชา, ธรรมเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจประชาชน, หลักการสงเคราะห์ประชาชนของนักปกครอง

สรุปได้ว่า ธรรมาธิปไตย คือเป็นการถือเอาหลักธรรมเป็นใหญ่ มิใช่ถือเอาตนเป็นใหญ่ หรือที่เรียกว่า อัตตาธิปไตย และไม่ถือเอาโลกหรือพวกพ้องเป็นใหญ่ ที่เรียกว่า โลกาธิปไตย พระองค์แสดงไว้อย่างชัดเจน “ที่ใดไม่มีสัตบุรุษ ที่นั้นไม่ใช่สภา” สัตบุรุษ คือผู้รู้จักเหตุรู้จักผล รู้จักคน รู้จักประมาณรู้จักกาล รู้จักชุมชนและรู้จักความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จึงอาจกล่าวได้ว่า

---

[๗] กรกต ชาบัณฑิต, (2561,เมษายน - มิถุนายน) พุทธธรรมาธิปไตย.**วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ,7**(2), 239 – 246.

[๘] ที.ปา. **(ไทย)** ๑๑/๕๖/๒๗๔

“พระธรรมวินัย ของพระพุทธเจ้าเป็นหลักการปกครองของพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์และเพื่อพระสงฆ์โดยแท้

หลักสามัคคีธรรม

รูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรม คือรูปแบบการปกครองซึ่งกลุ่มผู้ปกครองมีความพร้อมเพรียงร่วมแรงร่วมใจกันและมีระเบียบวินัยเป็นเครื่องดำรงรักษาความสามัคคีไว้[๙] รูปแบบการปกครองนี้เป็นรูปแบบการปกครองอีกรูปแบบหนึ่งซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับพระพุทธศาสนาเช่นเดียวกับราชาธิปไตย และในพุทธกาลนิยมใช้การปกครองของรัฐหรือแคว้นเล็กๆทางตอนเหนือของชมพูทวีปหรืออินเดียในปัจจุบัน[๑๐]

ในพุทธกาลรัฐหรือแคว้นที่ปกครองด้วยรูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรมนี้ส่วนใหญ่จะเป็นรัฐหรือแคว้นเล็กๆ ที่ไม่ใช่แคว้นใหญ่ซึ่งมีเพียงไม่กี่แคว้น มีแคว้นมัลละและแคว้นวัชชีเป็นต้น ทั้งสองแคว้นนี้มีชื่อเสียงทางด้านความสามัคคีและความเข็มแข็งสามารถต้านทานรัฐราชาธิปไตยที่มารุกรานได้ยาวนานที่สุด แม้ว่าทั้ง ๒ แคว้นจะถูกมองว่ามีความสำคัญในทางการเมืองมากที่สุด[๑๑] แต่ก็กำลังสูญสิ้นอำนาจไป เนื่องจากแคว้นใหญ่ที่ปกครองด้วยรูปแบบการปกครองราชาธิปไตย เช่น แคว้นโกศล แคว้นมคธ ได้ขยายอำนาจเพื่อยึดแคว้นสามัคคีธรรมเหล่านี้ไปอยู่ในอำนาจ และในที่สุดแคว้นสามัคคีธรรมที่มีอำนาจน้อยก็ถูกรวมเข้าไว้ในอาณาเขตของแคว้นราชาธิปไตยจนหมดสิ้น[๑๒] อนึ่งในสมัยที่รัฐหรือแคว้นที่ปกครองด้วยรูปแบบการปกครองแบบราชาธิปไตยมีอำนาจและกำลังขยายอาณาเขตออกไปอย่างกว้างขวางนั้น การที่รัฐหรือแคว้นปกครองด้วยรูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรมจะดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงนั้นนอกจากจะต้องอาศัยกำลังทหารและยุทโธปกรณ์ต่าง ๆ แล้ว ยังต้องอาศัยหลักการเรื่องความ

---

[๙] พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พุทธศาสนากับสังคมไทย,**(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง,๒๕๒๖) หน้า ๓๓.

[๑๐] อ้างแล้ว,หน้า ๒๕.

[๑๑] บรรจบ บรรณรุจิ, **ประวัติศาสตร์อินเดียโบราณ,** (กรุงเทพมหานคร: สานักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๕๕).

[๑๒] พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **พุทธศาสนากับสังคมไทย,**(กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง, ๒๕๒๖) หน้า ๒๕ – ๒๘.

สามัคคีและความมีระเบียบวินัยของผู้คนในรัฐเป็นสำคัญ เนื่องจากการตัดสินใจทางการเมืองการปกครองซึ่งต้องอาศัยมติที่ประชุมที่มีความเห็นที่สอดคล้องและเป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ในพระไตรปิฎกและคัมภีร์อรรถกถาปรากฏเรื่องราวที่สะท้อนให้เห็นถึงรูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรมผ่านเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในรัฐหรือแคว้นต่าง ๆ เพียง ๓ แคว้นเท่านั้น ได้แก่ แคว้นวัชชี แคว้นมัลละ และแคว้นสักกะ ซึ่งเหตุการณ์ต่าง ๆ ที่ปรากฏในคัมภีร์แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า การปกครองแบบสามัคคีธรรมนี้ เมื่อบ้านเมืองมีเรื่องสำคัญที่จะต้องตัดสินใจ ไม่มีใครมีอำนาจสิทธิ์ขาดตัดสินใจได้แต่เพียงผู้เดียว แต่ต้องนำเรื่องนั้นเข้าสู่ที่ประชุมเพื่อปรึกษาหารือกันแล้วลงมติตัดสินใจ และยังแสดงให้เห็นว่าอำนาจตัดสินใจทางการเมืองอยู่ในมือของชนชั้นสูงซึ่งอยู่ในตระกูลหรือวรรณะเดียวกันเท่านั้น ดังเหตุการณ์ซึ่งมีบันทึกไว้ในคัมภีร์ต่อไปนี้[๑๓]

๑) เหตุการณ์ซึ่งเกิดขึ้นในแคว้นวัชชี เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูแห่งแคว้นมคธ มีพระประสงค์จะยึดแคว้นวัชชีมาไว้ในพระราชอำนาจ แต่เจ้าวัชชีทั้งหลายถือหลักการเรื่องความสามัคคีความพร้อมเพรียงกัน ทำให้แคว้นวัชชีเป็นแคว้นที่มีความเข้มแข็งยากที่ใครจะยึดได้ด้วยกำลัง เมื่อพระเจ้าอชาตศัตรูส่งวัสสการพราหมณ์มหาอำมาตย์ไปทำลายความสามัคคีแล้ว ในที่สุดจึงสามารถยึดแคว้นวัชชีได้ เนื่องจากเจ้าวัชชีแตกความสามัคคีกัน[๑๔]

๒) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแคว้นมัลละ เมื่อพระอานนท์ไปแจ้งข่าวการเสด็จดับขันธปรินิพพานของพระพุทธเจ้าแก่พวกเจ้ามัลละผู้ครองกรุงกุสินารา ก็ไปที่สัณฐาคาร ขณะนั้น พวกเจ้ามัลละกำลังประชุมพิจารณาด้วยราชกิจบางอย่างอยู่[๑๕]

๓) เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในแคว้นสักกะ เมื่อพระเจ้าปเสนทิโกศลแห่งแคว้นโกศล มีพระประสงค์จะเป็นญาติกับพระพุทธเจ้า จึงทรงส่งทูตไปทูลขอธิดาจากเจ้าศากยะทั้งหลาย เจ้าศากยะจึงประชุมปรึกษาหารือกันเพื่อตัดสินใจในเรื่องนี้ ในที่สุดก็ลงมติตัดสินใจส่งนางวาสภขัตติยาซึ่งเป็นธิดาของเจ้ามหานามที่เกิดกับนางทาสีไปให้พระเจ้าปเสนทิโกศล[๑๖]

---

[๑๓] ปรีชา ช้างขวัญยืน, **แนวคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก,** (กรุงเทพมหานคร: โครงการตาราคณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐),หน้า ๔๐.

[๑๔] ที.ม. **(ไทย)** ๑๐/๑๓๑-๑๓๕/๗๗-๘๑.

[๑๕] ที.ม. **(ไทย)** ๑๐/๒๑๑/๑๕๙.

[๑๖] ขุ.ธ. **(ไทย)** ๔๑/๒๑-๒๒.

ดังนั้นการปกครองแบบรัฐจึงมีอำนาจสิทธิ์ขาดซึ่งมิได้ขึ้นอยู่ที่ประมุขของรัฐแต่เพียงผู้เดียว จะมีสภาหรือสังฆะ เป็นผู้กำหนดนโยบายและมีอำนาจตัดสินใจเกี่ยวกับการบริหรกิจการบ้านเมือง สภาจะทำหน้าที่เลือกสมาชิกมาเป็นหัวหน้าฝ่ายบริหาร เรียกว่า ราชา เช่น วัชชี มัลละ สักกะ เป็นต้น เป็นการรวมกันหลายๆ รัฐแล้วเลือกผู้นำเข้ามาบริหาร กล่าวคือ การปกครอง กำหนดนโยบาย การออกกฎหมาย การตัดสิน ปัญหาต่างๆ ผู้ปกครองจะกระทำโดยมีการปรึกษาหารือกันก่อนการถือเสียงข้างมากในการตัดสิน

บทสรุป

หลักประชาธิปไตย สำหรับประชาธิปไตยตามแนวพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธเจ้าพระองค์ทรงบัญญัติพระวินัยเพื่อเป็นมรรควิธีในการประพฤติปฏิบัติของหมู่พระสงฆ์ แต่การบัญญัติพระวินัยนั้นมิได้ทรงบัญญัติตามลำพังพระองค์เอง ต่อเมื่อเกิดเรื่องก่อนแล้วจึงประชุมหมู่พระสงฆ์เพื่อสอบสวนตามความถูกต้องแล้วบัญญัติพระวินัยท่ามกลางหมู่พระสงฆ์ การกระทำกรรมต่างๆ ของพระสงฆ์ เว้นอปโลกนกรรม ล้วนแล้วแต่ทำให้เป็นการสงฆ์ทั้งสิ้น เช่น การสวดปาฏิโมกข์ กฐิน การอุปสมบท การให้มานัตต์ การสวดอัพภาน เป็นต้น กล่าวได้ว่า พระวินัย คือรัฐธรรมนูญและกฎหมายต่าง ๆ พระสงฆ์ คือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร คุณสมบัติของพระสงฆ์คือคุณสมบัติของสมาชิก อำนาจของพระสงฆ์ คืออำนาจของอธิปไตยโดยแท้

หลักธรรมาธิปไตย แนวคิดธรรมาธิปไตย เป็นแนวคิดที่กำหนดถือธรรมเป็นหลักชัยแห่งการบริหารจัดการบ้านเมืองหรือองค์การให้เจริญก้าวหน้ารุ่งเรือง สร้างความสามัคคีปรองดองให้คนในชาติและเป็นที่ยอมรับทุกๆฝ่าย ผู้เข้ามาสู่อำนาจการปกครองต้องเป็นผู้มีธรรมโดยธรรม และเพื่อธรรม หลักการนี้เป็นการถือเอาหลักธรรมเป็นใหญ่ มิใช่ถือเอาตนเป็นใหญ่หรือที่เรียกว่า อัตตาธิปไตย และไม่ถือเอาโลกหรือพวกพ้องเป็นใหญ่ ที่เรียกว่า โลกาธิปไตย พระองค์แสดงไว้อย่างชัดเจน “ที่ใดไม่มีสัตบุรุษ ที่นั้นไม่ใช่สภา” สัตบุรุษ คือผู้รู้จักเหตุรู้จักผล รู้จักคน รู้จักประมาณรู้จักกาล รู้จักชุมชนและรู้จักความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล จึงอาจกล่าวได้ว่า “พระธรรมวินัย ของพระพุทธเจ้าเป็นหลักการปกครองของพระสงฆ์ โดยพระสงฆ์และเพื่อพระสงฆ์โดยแท้

หลักสามัคคีธรรม รูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรมนี้ แม้จะมีผู้เป็นประมุขแห่งรัฐหรือแคว้น แต่อำนาจในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ในด้านการเมืองการปกครองมิได้อยู่ที่ประมุขแห่งรัฐเพียงคนเดียวเท่านั้น เนื่องจากมีการกระจายอำนาจออกไปยังสมาชิกซึ่งเป็น

ชนชั้นสูงของรัฐกลุ่มต่าง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นบุคคลผู้อยู่ในวรรณะเดียวกันคือวรรณะกษัตริย์ หรือกลุ่มบุคคลซึ่งเรียกกันว่า “ราชา” หากมีเรื่องสำคัญใด ๆ ซึ่งจะต้องตัดสินใจในทางการเมือง การปกครองชนชั้นสูงแต่ละกลุ่มก็จะส่งผู้แทนเข้าประชุมร่วมกันในสภาที่เรียกว่า “สัณฐาคาร” เพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆในสภาและทำหน้าที่พิจารณาลงมติตัดสินใจในเรื่องสำคัญนั้น ๆ หากที่ประชุมมีมติเป็นเอกฉันท์อย่างไรแล้ว ก็จะต้องยอมรับและดำเนินการให้เป็นไปตามนั้น เพราะได้ผ่านความเห็นชอบจากที่ประชุมแล้ว ด้วยเหตุนี้ กลุ่มชนชั้นสูงจึงรวมกันเป็นผู้ปกครองรัฐหรือแคว้นซึ่งเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริง ดังนั้น รูปแบบการปกครองแบบสามัคคีธรรมนี้จึงมีความโดดเด่นในเรื่องของการยึดหลักการเรื่องความสามัคคี ความพร้อมเพรียงร่วมใจกัน และความมีระเบียบวินัย ในการตัดสินใจดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ทางการเมืองการปกครองร่วมกันของชนชั้นสูงในสังคม

เอกสารอ้างอิง

กรกต ชาบัณฑิต. พุทธธรรมาธิปไตย.**วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์.**๗ (๒). (๒๕๖๑. เมษายน - มิถุนายน), ๒๓๙ – ๒๔๖.

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์. **รัฐศาสตร์กับการเมือง.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ตะเกียง,๒๕๓๔.

บรรจบ บรรณรุจิ. **ประวัติศาสตร์อินเดียโบราณ.** กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สุขภาพใจ, ๒๕๕๕.

ปรีชา ช้างขวัญยืน. **แนวคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก.** กรุงเทพมหานคร: โครงการตารา คณะอักษรศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พุทธศาสนากับสังคมไทย.**กรุงเทพมหานคร:สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง,๒๕๒๖.

พระราชวรมุนี (ประยุทธ์ ปยุตฺโต). **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ.** พิมพ์ครั้งที่ ๖. กรุงเทพมหานคร: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๘.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

THE LEADERSHIP DEVELOPMENT OF MONKS FOR THE PREPAREDNESS OF THE ASEAN COMMUNITY

Thatchanan Issaradet,Phatraphol Jaiyen*

Abstract

The leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community has the following objectives: To study the theory of leadership development and To study the leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community. 3) To study the process and guidelines for leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community by qualitative research. A researcher focused on studying the leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community by in-depth interview of 17 monks and lay men and focus group discussion of 9 persons. The research methods consisted of 1) In-depth interview 2) Focus group discussion. And from in-depth interview and focus group discussion for analysis and synthesis the contents.

The findings of research were as follows:

1. The concept of leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community for efficiently Sangha organization management that must have the directions of development and preparedness to ASEAN community and to develop own leadership in the sake of organization and society.

2. The leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community that the monks as the leaders must have the knowledge and

* Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

leadership and used the knowledge and ability to make the public policy and effects to the demand of regional Sangha organization of own selves such as public health policy of the monks in ASEAN community To have the main objective to have co-activity by starting to set the policy of Sangha organization clearly and set up the activity to prepare of the ASEAN community together.

3. The process and guidelines for leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community by having the following process: Stage I, to develop the leadership in the form of cooperation along with the public sector policy. Stage 2, to develop the leadership to give the knowledge to the members of ASEAN. Stage 3, to develop the leadership by having the activity promotion. Stage 4, to develop the leadership for religious relation and stage 5, to develop the leadership by network creating of Sangha in ASEAN community.

Key words: Leadership development, Monks, ASEAN Community

Introduction

Human is the social animal which has the life which demands to live and co-operate the activity. Life and Society will have the meaning when they have the activity co-operation, to live of human society depends on with each other and demand the four necessities and depend on the middle man to work as the duty for society that we call as the leader as the middle man to co-operate with the members of society as solidarity and equality. At the same time, if it has only the leader but without the leadership and then can not work as the middle man to co-operate among the members in society or co-operate the benefits in the society.

In interesting matter, how to work and what to work for the leader that will make the subordinates following them and to have the love, to make the

ability, to try to work successfully and efficiently as the works' objectives that the leaders must have various qualification and then subordinates will have the confidence and co-operation for leading the society to reach the target with solidarity.

In the view of Buddhism, to see the own interest is to make own selves to attain the enlightenment as similar to develop the leadership in ourselves that can govern own selves first and when can govern own selves and then can govern others people. As Lord Buddha says "scholars must live with morality properly and then should teach other people after that it will not be poor thing. So, a person teaches others how to behave and then that person must behave the same as he or she teaches. Therefore, the leadership in Buddhism, Lord Buddha developed own self and then helped other people afterwards for the sake of world animals' optimum benefit. So, Lord Buddha taught his followers or the monks to develop own self or develop own leadership first and then to help the world animals to overcome the sufferings.

To develop the leadership of monks for the preparedness of the ASEAN community for having the efficient Sangha organization that it is necessary to set up the development for changing and prepare the readiness to entrance ASEAN community that Lord Buddha used for Buddhism propagation successfully that it was the vision of Lord Buddha to see the problems of human beings, to set up the Sangha organization and be the leader and executive for Buddhism activity. To develop the leadership of monks for the preparedness of the ASEAN community is to try to study about the leadership development according to Buddhism way and new modern subject for knowing the process in the leadership development in various models for giving the monks to use as the guideline for own leadership development in the sake of organization and society in the future.

From the reasons as mentioned above, including the co-operation for

technology culture and administration that from all matters, the monks must adjust themselves for entrancing to the ASEAN community as the leaders in all aspects including the country members must adjust and for the preparedness which Sangha organization with the preparedness of the ASEAN community such the mission for being of the communities about economy, society, culture, to strengthen of community and to have the knowledge creation that it is important to integrate all directions. Especially, it has the ASEAN Economic Community in this region will effect on various aspects to communing including the monks such as free goods movement, labour, services, investment and can travel to many countries conveniently that it will have the positive and negative effects.

Therefore, Sangha organization is necessary to set up the administrative System, to create the new innovation for changing development, especially the personnel in the organization is important to have the development for the preparedness that is the factors to move forwards the process of organization management and community for the preparedness of the ASEAN community. From the reasons above, the researcher has the interest to study the leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community.

Objectives of Research

1. To study the theory of leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community.

2. To study the leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community.

3. To study the process and guidelines for leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community.

Research Methodology

This research is to study the leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community is the documentary research. The research tools consist of in-depth interview and focus group discussion by using the research methodology and the research stages of this research are as follows:

Types of Research

To use the qualitative research that researcher focuses on leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community by using the in-depth interview and focus group discussion with related persons.

Key Informants

1. Key informants from in-depth interview that researcher chose the purposive selection by interviewing the 17 specialists and related persons who were the specialists and had the experience for leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community.

2. Nine key informants from focus group discussion by purposive selection

Tools for Research Study

1. The tools creation of research study that the researcher created the tools for research study by studying from academic document and related research works about leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community that had the three tools of research study consisted of 1) questionnaires, 2) key informants, 3) focus group discussion.

2. Data analysis, researcher had the regulations for data analysis according to research techniques as follows:

Stage I : To analyze the qualitative data research that researcher analized the data from the document, to observe without participation, in-depth interview by using the data analysis technique through explainable and

descriptive form, to analyze the problem characteristics from documents, interview and related researches.

Stage II : To analyze the data from focus group discussion from specialists and researcher used the descriptive technique for data analysis throughout research work by researchers took the data from data record, interview translation including photograph taking in each time that made the group to be analyzed and synthetized and summarized.

Research Findings Discussion

1. The concept and theory analysis to leadership of monks and ASEAN community

The concept and theory for leadership of monks are to develop the leadership of monks for the preparedness of the ASEAN community for having the efficient Sangha organization that it is necessary to set up the development for changing and prepare the readiness to entrance ASEAN community that Lord Buddha used for Buddhism propagation successfully that it was the vision of Lord Buddha that sees the problems of humans, to set up the Sangha organization and be the leader and executive for Buddhism activity. To develop the leadership of monks for the preparedness of the ASEAN community is to try to study about the leadership development according to Buddhism way and new modern subject for knowing the process in the leadership development in many models for giving the monks to use as the guidelines for own leadership development in the sake of organization and society.

The concept of ASEAN Community and the preparedness of the ASEAN community is an international organization that is the most important to Thailand in all aspects. In 2546, all ASEAN leaders agreed that it was time to set up the co-operation, strength, and more security. So, they established an ASEAN Community consisting of 3 pillars: the ASEAN Political-Security Community (APSC), the ASEAN Economic Community (AEC) and the ASEAN Socio-Cultural

Community (ASCC). Therefore, ASEAN Department, foreign ministry mentioned that the preparedness of the ASEAN community means state or quality of preparedness of the ASEAN community due to the ability, satisfaction and ambition and have the factors of agencies to work with satisfaction and readiness to support the physics and exchange the knowledge and ready to learn.

2. The leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community.

To develop the leadership of monks for the preparedness of the ASEAN community that the monks as the leaders must have the knowledge and leadership, to use the knowledge and ability in the public policy making which reflects on the demand of Sangha organization of region and of own self such as ASEAN Sangha health policy. To set up the public policy of own in the beginning and overall target policy that effects on the members of Sangha organization in ASEAN community and people sector including public sector as the partnership for the preparedness of the ASEAN community on the target for co-activity. Moreover, if the Sangha organization lacks of public target policy setting and then other activities setting can not proceed. When to entrance to ASEAN community, cannot have the co-activity. In Buddhism has the concept about the leadership that the concept of leadership and leadership of Lord Buddha has both perfection and rely on Buddhadhamma to lead the followers to overcome the suffering, to work with others, to make the convincing the members to work with full ability including can contact among the members both inside and outside organizations.

Thai Sangha organization set up the knowledge about education of Sangha organization, data base, and other activities about Buddhism by having Thai monks as the center and to create the co-operation on the basic difference for

members, can make the understanding and co-operating among the members, have the concept such as the plan of Thai Sangha education to realize the monks and people for setting Sangha education for creating the monks as the leaders, Thai peoples as leaders to use the knowledge, Sangha organization policy lead the Buddhist culture to ASEAN including to develop the monks ability.

3. The process and guidelines for leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community.

The leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community are as follows:

1. To develop the leadership along with the government policy.

To develop the leadership along with the government policy is the leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community in the form of co-operation with the public sector or government sector that the monks must have the basic policy about knowledge and understanding about the policy of ASEAN members countries. The policy of Thai government, Laos, Cambodia, Myanmar and Vietnam use to create the relation of Buddhism, to co-operate with the public sector and private sector, people sector to connect with the monks in ASEAN community along with **John C. Maxwell** mentioned that the monks must study and develop themselves for the good sample for leadership in ethics.

2. To develop the leadership through giving the knowledge to ASEAN members.

To develop the leadership of monks for the preparedness of the ASEAN community of monks the form of giving the knowledge, has the characteristics for using the ability of monks who have the knowledge, have the readiness to promote the members of organization to have the ability and efficiency to ASEAN

know the role to ASEAN community and to Thailand. To set up the co-activity for Sangha organization activity administration to learn together and to make the friendship, to set up Dhamma organization/Co-activity association, to know ASEAN languages and Thai Sangha organ and other activities be related to Buddhism along with **Ketsunee Bamrungchit and friends** had the research titled successful factors to readiness of Phranakorn Rajamongala University to ASEAN community 2558 that found that Phranakorn Rajamongala University is not ready to ASEAN community but awakening to prepare the plan and strategy for preparedness of the ASEAN community.

3. To develop the leadership through activity promotion.

To develop the leadership through getting the support and promotion from Sangha organization both within Thailand and abroad for the preparedness of the ASEAN community, focus on Buddhism center and promote the education and exchange the culture about the concept of Buddhism under the concept of difference of context of the Buddhism performance concept along with **Phrasutheeworayan** mentioned that the roles of Buddhism at the present had the duty to give the education to the people, Sangha institute always have the duties that are Phrapaliyattidhamma in Dhamma section and Pali section and two Buddhist university such as Mahamakutrajavidayalaya University at Wat Borworn and Mahachulalongkornrajavidayalaya University at Wat Mahadhadhu.

4 To develop the leadership to religious relationship management.

To develop the leadership to religious relationship management is the Characteristic to show the leadership that can make good relationship with other Buddhist organizations network and cultural and religious organization including to make the relationship for calmness for having ASEAN organization and to entrance the ASEAN community, to create the relationship with the neighbouring countries, and have good relation with many races in the view of races and culture to connect the Buddhism.

5. To develop the leadership to Sangha organization network creation in ASEAN.

To develop the leadership through Sangha organization network creation in ASEAN begins the Buddhism network from the land of the rose apple continent in the early age of the Siam land or from Sri Lanka or Ceylon to the age of ASEAN which majority of neighboring countries did not believe in Buddhism as Thailand but the point of connection to have good relationship between the neighbouring countries accept the culture and way of Thai lives that have the Buddhism in mind along with **Kanong Wangpaikaew** mentioned that the preparedness of monks to be the member of ASEAN community of Thailand that the monks must prepare to develop them selves for studying in the educational instates , especially, two Buddhist universities for academic study such as efficient English subject for being able to speak English with monks and religious leaders in the neighbouring countries in ASEAN to creating the good relation, harmony and good friendship in the sake of Buddhism propagation in this region etc.

Summary

To develop the leadership development starts from developing own selves and to be the best leader model for the next generation monks. When the monks develop them selves to create the leadership is as the one model, context and identity of ASEAN Sangha organization and the general people to have the ability and readiness to World community. The differences of Buddhists way, culture, belief, activity begins from the exchange under the differences to lead the dependence concept of ASEAN community under the concept as Thailand is the learning center of World Buddhism that the monks use the knowledge in Tipitaka and modern science to develop the monks and society, especially, develop the knowledge of Tipitika study, to use the modern

technology to develop the skill of monks, to develop the skill of language to the monks that effects on monks in ASEAN community and member network creation in ASEAN community accepted the monks' educational institutes and develop the educational institute to develop the monks, help the monks to have the leadership in ASEAN community to the proper world community.

The process and guidelines for leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community are as follows:

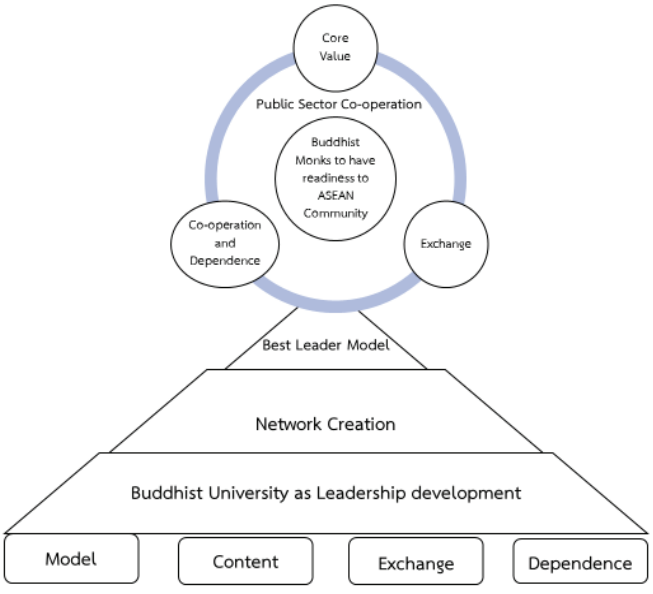
1. To develop the leadership along with the government policy
2. To develop the leadership through giving the knowledge to ASEAN members
3. To develop the leadership through activity promotion
4. To develop the leadership to religious relationship management
5. To develop the leadership to Sangha organization network creation in ASEAN

However, even though the monks develop themselves to have the ability and efficiency to have the readiness to ASEAN community that the theory of co-operation for the readiness to ASEAN community must rely on the participation with various sectors such as public sectors, private sectors, people sectors to be the network to support the policy creation and activity of ASEAN Sangha organization. The monks who have the leadership with readiness, especially the monks in the educational organization can create the co-operation by using the sampling activity form to convince all sectors to support to move forwards activity such as World Vesak Day organizing to have the co-operation with public sectors and private sectors continuously. The leadership of the monks has the readiness that makes the Sangha organization in to Nakhonratchasima province set up the Vesak Day's activity that can use the with the activity of monks to be applied with the demand of business of Korat Mall entrepreneur that created the co-operation with various sectors and the monks can be the leader to make the

activity network creation and to create the various type of co-operation with activity in the nearest future such as to create the Buddhism center and social development at Watsutthiwararam with Thai Coach institute.

The leadership development of monks for the preparedness of the ASEAN community is the characteristics of awakening for readiness by developing own selves to have the knowledge and skills to use the media language with ASEAN members. To set up the policy reflects on the demand of organization, pilot activity is determined to co-operate for attraction to participate of the members and dependence under the variety of situation that the leaders are ready to face it under the concept to use the Dhamma in Buddhism to be the core connection and relation of ASEAN member through the Sangha educational institutes is as the core for knowledge and activity development continuously and to increase the modern leadership in the modern world due to the demand of society.

The monks who have the leadership and have the readiness of basic knowledge and understanding for the way of life of Buddhists in the Golden land or Suwannabhummi's Buddhism which is the way of life of ASEAN community under the self-

development from Educational institute along with the own way and identity of educational institute that has the context of locality that the difference and similarity lead to the exchange the data, support the activity in the form of dependence and Sangha university is as the educational institute to support the academy, to create the pilot activity of public sector and private sector to come for co-operation and support the activity. It creates the network and the pilot activities that lead the core value and to create the co-operation network, exchange the knowledge lead to the public policy creation of ASEAN community under the support of the public sector.

INCOME DISTRIBUTION OF ASEAN COUNTRIES

Surin Niyamangkoon*

Abstract

Among the economic growth of every countries, it is an interesting that how the income or wealth distribution of these countries were. The Lorenz curve is a graph which represents the income inequality or wealth inequality of the country. The graph plots percentiles of the population against the income or wealth of the country. Gini coefficient measures the area between Lorenz curve and a straight line of perfect equality, expressed as a percentage of maximum area under the line. Thus, Gini coefficient of 0% represents perfect equality, while the coefficient of 100% implies perfect inequality.

From available data during 2008 to 2018, The Gini coefficients for all ASEAN countries, except Brunei, were found to lie between 30% to 46%. Thus, the income distribution in all countries in ASEAN community seem to be inequality at some level. While the higher GDP country like Singapore seems to have higher inequality measures than the lower GDP countries such Laos, Vietnam, and Cambodia.

Although, the poverty has declined sustainably over the previous last three decade. But many studies have shown that the income gaps are widening rather than decreasing. Those studies found some evidences such as, in some countries, the ratios of top 10% earned more than bottom 10% were increased. These were significant problems in most of ASEAN countries at present. Thus, all

* Department of Political Science, Faculty of Social Sciences, Mahachulalongkornrajavidyalaya University.

ASEAN governments should pay more attention and carefully find out the way to solve these problems.

Keywords: Income distribution, Lorenz curve, Gini coefficient, ASEAN

Introduction

The Association of Southeast Asian Nations (ASEAN) is a regional grouping that promotes economic, political, and security cooperation among its 10 members: Brunei, Cambodia, Indonesia, Laos, Malaysia, Myanmar, Philippines, Singapore, Thailand, and Vietnam. The combined economy of ASEAN countries was 2.6 trillion US Dollars or about the size of the United Kingdom's economy. It can be found that the ASEAN countries had fast expanding economies. The income or wealth distribution can vary greatly in a country. They had not been successful in their efforts to reduce inequalities.

The Gross Domestic Product (GDP) of an economy is a measure of total production. More precisely. GDP is the monetary value of all goods and services produced within a country in a period of time. The GDP consists of consumption and investment of private sectors, government spending, and difference between export and import. The GDP is measure of the economic growth of a country.

It is an interesting issue to study how the economic growth is distributed among people in the ASEAN countries. In development theory, it has been concerned in inequality in standard of living such as inequality of income or wealth of the country. Ii is intended in this article to study the inequality indices of income or wealth in the ASEAN countries. The Lorenz curve and Gini coefficient will be used as tools in this study. It is also to study the trend of income inequalities of these ASEAN countries in the future.

Income Distribution

The income distribution is concerned with studying the way in which the total national income is divided among the people. Classical economists such as Adam Smith, Thomas Malthus, and David Ricardo were concerned with the shares of production factors (capital, labor, and land) in national income. That is the distribution of income between the main production factors. Modern economists have also addressed this issue, but have been more concerned with the distribution of income across individuals and households. Important theoretical and policy concerns include the balance between income inequality and economic growth, and their often inverse relationship.

The income distribution means the division of GDP among the people of a country. The income distribution is an indicator for social and economic equality and economic development balance of the country. The income distribution is the measurement for economic inequality of people in the country. For example, the people is divided into small percentiles such as 20 percentiles, and the distribution of income for each percentile will be collected.

The expected statistics for equal income distribution of a single economic system country should be as following table;

Table 1. Equality of income distribution

Segment	Population		Income	
	%	Cum. %	%	Cum. %
Bottom	20	20	20	20
Second	20	40	20	40
Third	20	60	20	60
Fourth	20	80	20	80
Top	20	100	20	100
Total	100		100	

The above table indicates the perfect equality of income distribution. In reality situation, there is no any economic system that have the above statistics of perfect equal income distribution. Actually, there are some departure from equal income distribution as in the following table.

Table 2. Inequality of income distribution

Segment	Population		Income	
	%	Cum. %	%	Cum. %
Bottom	20	20	4.6	4.6
Second	20	40	10.8	15.4
Third	20	60	18.3	33.7
Fourth	20	80	29.2	62.9
Top	20	100	37.1	100.0
Total	100		100	

The distribution of income within a society may be represented by the Lorenz curve. From the Lorenz curve, there is closely associated with measures of income inequality, such as the Gini coefficient.

Lorenz Curve and Gini Coefficient

The Lorenz curve is a graph which represents the income inequality or wealth inequality developed by American economist Max Lorenz in 1905. The graph plots percentiles of the population on the horizontal axis (X axis) against income or wealth on the vertical axis (Y axis). The graph will indicate how the income or wealth is distributed among the population of a specific country. The Lorenz curve can be plotted as following;

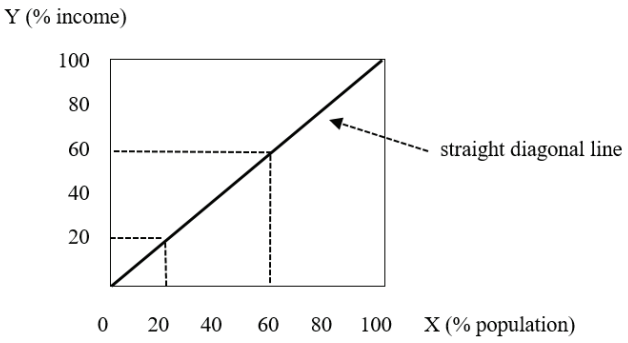

Figure 1. Perfect equality of income or wealth distribution

From examples in the above figure, if 20% of people receives 20% of total income, 40% of people receives 40% of total income, and so on, it represents a perfect equality of income or wealth distribution. In this case the graph is a straight diagonal line with a slope of 1.

The Lorenz curve is not only often used to represent economic inequality, but also demonstrate unequal distribution of income or wealth in any country. The farther away of the curve from the straight diagonal line is the higher level of inequality. These indications can be shown as the following figure:-

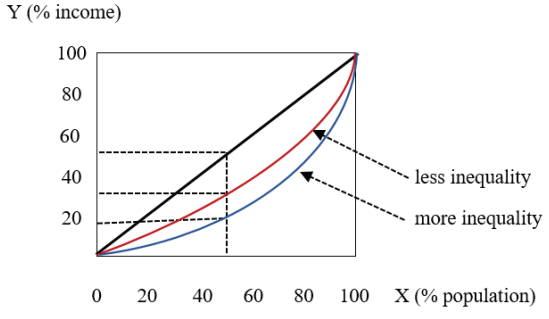

Figure 2. Inequality of income or wealth distribution

From figure 2, it indicates that the curve which is closed to the straight line indicate less inequality distribution of income or wealth than the curve which is far away from the straight line. Thus, the curve can be used to

consider the income or wealth distribution of any country comparing with other countries.

The area between the straight line and the curved line is called the Gini coefficient which is a measurement of inequality. The Gini coefficient is used to indicate the extent of economic inequality in a single country. The Gini coefficient can be computed by examination of the following figure:

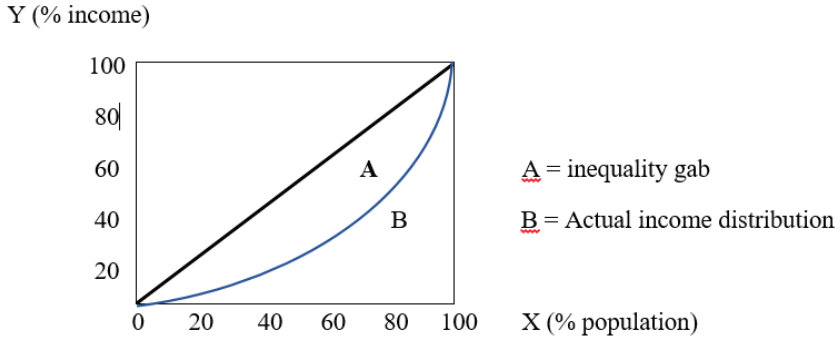

Figure 3. Gini coefficient

From the above figure, A is the area of inequality gab which is the area of curve from the straight line, and B is the area of actual income distribution. The total area under the straight line, the perfect equality line, over the horizontal line (X axis) is A+B. The Gini coefficient is computed by the ratio of A and A+B.

$$\text{Gini coefficient} = \frac{A}{A+B}$$

When it is perfect equality, the curve is the same as straight line. There does not exist inequality gab, then A=0. Thus, the Gini coefficient is 0 (0%). But when the curve is far away from the perfect equality line, the area A will increase while the area B will decrease. When B is 0, the Gini coefficient is 1 (100%).

A coefficient ranges from 0 (or 0%) to 1 (or 100%). A coefficient of 0 indicates complete equality in which every person has the exact same income or wealth. On the other hand, a coefficient of 1 demonstrates

complete inequality which means that only one person earns all of the income or holds all of the wealth.

Income Distribution of ASEAN Countries

The population and GDP per capita

Each member of ASEAN community has different number of population and growth in economic. The growth in economic may be presented as GDP of the country. These information, population GDP, and GDP per capita will be shown in the following table.

Table 3. The population and the GDP per capita of ASEAN countries in the year 2015.

no	Country	Population		GDP		GDP per capita	
		million	%	MUS Dollars	%	US Dollars	%
	ASEAN	**628.78**	**100.0**	**6,913,881**	**100.0**	**10,996**	**100.0**
1	Singapore	5.5	0.9	468,909	6.8	84,901	772.1
2	Brunei	0.42	0.1	32,896	0.5	78,476	713.7
3	Malaysia	31.12	5.0	813,517	11.8	26,141	237.7
4	Thailand	68.84	11.0	1,107,000	16.0	16,081	146.3
5	Indonesia	255.46	40.6	2,838,643	41.1	11,112	101.1
6	Philippines	101.42	16.1	742,251	10.7	7,318	66.6
7	Vietnam	91.58	14.6	551,256	8.0	6,020	54.7
8	Laos PDR	7.03	1.1	37,499	0.5	5,335	48.5
9	Myanmar	51.85	8.3	267,736	3.9	5,164	47.0
10	Cambodia	15.54	2.5	54,174	0.8	3,486	31.7

Source: World Bank Report

In 2015, the total number of population of ASEAN countries was 628.78 million persons, while the total GDP was 6,913.881 million US dollars. Then, the GDP per capita was 10,996 US dollars.

For the population, Indonesia has the largest population (255.46 million). Next was Philippines (101.42 million), Vietnam (91.58 million), Thailand (68.84 million), Myanmar (51.85 million) and so on.

For GDP per capita, Singapore has the largest in GDP per capita (84,9016 US Dollars). Next was Brunei (78,476 US Dollars), Malaysia (26,141 US Dollars), Thailand (16,081US Dollars), and so on.

It can be seen that, among the ASEAN countries, Thailand was in the fourth ordering in both the number of population and GDP per capita.

The ratio of the income of richest and the poorest

When the Lorenz curve were plotted for every 10 percentiles of population against 10 percentiles of the income, the ratio of the average income of the richest 10% and the poorest 10% were computed. The findings were found as following table;

Table 4. The ratio of the average income of the richest 10 % (R) and the poorest 10% (P) of ASEAN countries

		UN	CIA	
no.	Country	R/P	R/P	Year
1	Singapore	17.7	17.3	1998
2	Brunei	-	-	-
3	Malaysia	22.1	28.0	2003
4	Thailand	12.6	12.4	2002
5	Indonesia	7.8	7.9	2002
6	Philippines	15.5	15.5	2003
7	Vietnam	6.9	10.0	2004
8	Laos PDR	8.3	8.4	2002
9	Myanmar	-	11.6	1998
10	Cambodia	12.2	12.0	2004

Note: 1) UN means data from the United Nations Development Programme.

2) CIA means data from the Central Intelligence Agency's, The World factbook, and

3) R/P is the ratio of average income of the richest 10% and the poorest 10%.

Source: World Bank Report

From the data available, it can be seen that Malaysia had the highest ratio (22.1 0r 28.0). Next were Singapore (17.7 or 17.3), Philippine (15.5 or 15.5). While Thailand and Cambodia were at the same fourth ranking (12.6 or 12.4 and Singapore (12.2 or 12.0, respectively.

Gini coefficient of ASEAN countries

A Lorenz curve plots the cumulative percentages of total income received against the cumulative number of population, starting with the poorest to the richest. The Gini index measures the area between the Lorenz curve and a iagoanl line of absolute equality, expressed as a percentage of the maximum area under the line. Thus a Gini index of 0 represents perfect equality, while an index of 100 implies perfect inequality.

Table 4.3 The Gini coefficient of ASEAN countries

no.	Country	World Bank		CIA	
		Gini %	Year	Gini %	Year
1	Singapore	-	-	46.4	2014
2	Brunei	-	-	-	-
3	Malaysia	41.0	2015	46.2	2009
4	Thailand	36.5	2017	39.4	2010
5	Indonesia	38.1	2017	38.8	2018
6	Philippines	40.1	2015	46.0	2012
7	Vietnam	35.3	2016	37.6	2008

8	Laos PDR	37.9	2012	36.7	2008
9	Myanmar	38.1	2015	-	-
10	Cambodia	30.8	2012	37.9	2008

Note: CIA means data from the Central Intelligence Agency's,
The World factbook.

Source: World Bank Report

For Gini coefficient of every countries in ASEAN community, it was found that all of ASEAN countries, except Brunei, had the Gini coefficiets between 30% to 46%. Thus, the income distribution in all countries in ASEAN community seem to be inequality at some level.

Rising inequalities in ASEAN countries

Although, the poverty has declined sustainably over the previous last three decade. For example, poverty in Thailand has decreased from 67% in 1986 to 7.8% in 2017, as the measure by the upper-middle income class poverty line of USD 5.5 per day. For ASEAN countries, close to 140 million people have been lifted out of poverty. But many studies have shown that the income gaps are widening rather than decreasing. Those studies found some evidences as following;

The ASEAN Post Team (2018) reports that the richest 1 percent in Thailand earns 58 percent of the country's wealth and the richest 10 percent eared 35 times more than the poorest 10 percent. In Indonesia, the 4 richest persons have more wealth than the poorest 100 million people, and approximately 50 percent of the country's wealth is in the hands of the top one percent. In Vietnam, the country's richest person earns more in one day than the poorest people earn in 10 years. In Philippine, the average annual family income of the top 10 percent is estimated at nine times more than the lowest 10 percent.

This is uncomfortable truth about the ASEAN countries which is the world's fastest expanding economies. Because this sub-region has made the most progress towards achieving Goal 9 focused on industry, innovation, and infrastructure. But the widening gaps between the "rich" and the "poor" is reflected in the progress reporting of the Sustainable Development Goals (SDG) achievements up to 2017.

According to the report of the Unites Nations Economics and social commission for Asia and Pacific (UNESCAP), it is found that the ASEAN countries is also the only sub-region for which the situation is worsening for Goal 2 targeting zero hunger, food security, improve nutrition,and sustainable agriculture.

Conclusion

Among the economic growth of ASEAN countries, this article is interested in the income or wealth distribution of these countries. The Lorenz curve is a graph which represents the income inequality or wealth inequality of the country by computing the Gini coefficient which measures the area between Lorenz curve and a straight line of perfect equality, expressed as a percentage of maximum area under the line. Thus, Gini coefficient of 0% represents perfect equality, while the coefficient of 100% implies perfect inequality.

From available data during 2008 to 2018, Gini coefficients for all ASEAN countries, except Brunei, were found to lie between 30% to 46%. Thus, the income distribution in all countries in ASEAN community seem to be inequality at some level. While the higher GDP country like Singapore seems to have higher inequality measures (46.4%) than the lower GDP countries such Laos (37.9% or 36.7%), Vietnam (35.3% or 37.6%), and Cambodia (30.8% or 37.9%).

The poverty has declined sustainably over the last three decade. For example, in Thailand, the poverty has decreased from 67% in 1986 to 7.8% in

2017. But many studies have shown that the income gaps are widening rather than decreasing. Those studies found some evidences such as, in some countries, the ratios of top 10 percent earned more than bottom 10 percent were increased. These were significant problems in most of ASEAN countries at present. Thus, all ASEAN governments should pay more attention and carefully find out the way to solve these problems.

Discussion

In ASEAN countries, it seems that the poverty was consequently reduced year by year. But the inequality of income distribution have been increased in many parts of the region. Some report said that the country's richest person ears more in one day than the poorest person earns in 10 years. According to report of the Unites Nations Economics and social commission for Asia and Pacific (UNESCAP), the Southeast Asian sub-region has not been successful in its efforts to reduce inequalities. But, in fact, it widens inequalities.

The noticeable truth is that the inequality runs deep in most parts of the ASEAN countries. The inequality will not only have negative consequences on economic growth, but it could also lead to political and social issues. It is not easy to reduce inequalities overnight. Therefore, regional and national policy makers should carefully look at their priorities and work together to reduce the current trend from continuing of inequalities.

References

ASEAN Post Team. **Southeast Asia's Widening Inequalities**. Facebook Twitter Linked In Whats App Share, July 17, 2018.

Bangkok Post. **Inequality a Growing Challenge for Rising ASEAN**. April 30, 2018

Bank of Thailand. **Overall Inequality in Thailand in 21st Century.**December 2019.

Fellman, J. **Estimation of Gini coefficients using Lorenz curves.** Journal of Statistics and Econometric Methods. Vol. 1, no. 2, 2012, 31-38.

Gastwirth, J. **The Estimation of the Lorenz curve and Gini index.** Review of Economics and Statistics. 54(3), 1972, 306-316.

UNESCAP. **Asia and the Pacific SDG Progress Report.** 2019

United Nations. **The Sustainable Development Goals Report.** 2017.

World Bank. **Poverty and Inequality.** 2020.

_____. **The Gini Index (World Bank Estimate**). 1979-2017

World Inequality Lab. **World Inequality Report.** 2018. Executive Summary.

การบริหารตามทางศาสตร์พระราชา ในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้

ADMINISTRATIVE ACCORDING TO THE KING'S SCIENCE IN THE THREE SOUTHERN BORDER PROVINCES

กชนิภา อินทสุวรรณ์*
Kochnipha Inthasuwan

บทคัดย่อ

สามจังหวัดชายแดนใต้ อันประกอบไปด้วยจังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลาและจังหวัดปัตตานี ซึ่งมีความหลากหลายทั้งใน ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ด้วยประชากรในพื้นที่มีความหลากหลาย ย่อมส่งผลให้กระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของวัฒนธรรมในพื้นที่ ประกอบปัจจัยทางศาสนา ซึ่งเป็นตัวกำหนดให้บุคคลมีความคิดความเชื่อความรู้สึก และ การกระทำในลักษณะที่แตกต่างกัน ที่เป็นที่มาของ สังคมพหุวัฒนธรรม การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง ประชาชนในสังคมจึงต้องเปิดใจให้กว้าง มองในด้านการพัฒนาพื้นที่ในส่วนของภาครัฐ การนำโครงการต่าง ๆ การสร้างตัวแบบ ตลอดถึงหลักการบริหารงานของภาครัฐ ต้องอาศัยความเข้าใจในพื้นที่ของสังคมพหุวัฒนธรรมในเขตพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ดังนั้นการจะนำตัวบทกฎเกณฑ์ต่าง ๆ เข้ามากำกับ เพื่อให้สามารถดำเนินงานตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม ตลอดถึงการพัฒนาประเทศได้ ต้องนำหลักการ “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา” ตามแนวพระราชดำริ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช

คำสำคัญ : การบริหาร, ศาสตร์พระราชา, สามจังหวัดชายแดนใต้

Abstract

Three southern border provinces Which consists of Narathiwat province Yala and Pattani Province Which is diverse in ethnicity, religion, culture, with the population in the area Diverse Naturally results in thinking processes and symbols resulting from the creation of Local culture Assembled religious factors Which determines the person's thoughts and beliefs feelings and actions in different ways The origin of Multicultural society Coexistence amid differences

* กรรมการผู้จัดการ ส่วนจำกัด ศศิพันธุ์เนเจอร์ ฮิลล วิลเลจ.

People in society must therefore be open-minded. Looking at the area development in the government sector Leading various projects Modeling Including the principles of public administration must understand the area of the multicultural society in the three southern border provinces Therefore, the introduction of various rules and regulations to be able to implement the social economic development plan Including the development of the country Must apply the principle of "understanding, access, development" in accordance with the royal initiative of King Bhumibol Adulyadej

Keywords: Administration, King of Science, Three southern border provinces

บทนำ

เมื่อกล่าวถึง สามจังหวัดชายแดนใต้ อันประกอบไปด้วยจังหวัดนราธิวาส จังหวัดยะลาและจังหวัดปัตตานี กล่าวได้ว่า มีความหลากหลายทั้งใน ชาติพันธุ์ ศาสนา วัฒนธรรม ด้วยกลุ่มประชากรในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ มีความหลากหลายทั้งเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ วิถีชีวิต ภาษา ความเชื่อ ศาสนา และประเพณีปฏิบัติที่มีความแตกต่าง กัน ย่อมส่งผลให้กระบวนการคิดและสัญลักษณ์ที่เกิดจากการสร้างของ วัฒนธรรม ในพื้นที่ บวกปัจจัยทางศาสนา ซึ่งเป็นตัวกำหนดให้บุคคลมีความคิดความเชื่อ ความรู้สึก และ การกระทำในลักษณะที่แตกต่างกัน ที่เป็นที่มาของ สังคมพหุวัฒนธรรม อัตลักษณ์ของสังคมพหุวัฒนธรรม อัตลักษณ์ คือสิ่งสะท้อนความเป็นตัวตนของบุคคลหรือสังคมนั้นๆ สังคมพหุวัฒนธรรมมีอัตลักษณ์สำคัญ คือ การอยู่ร่วมกันของผู้คนท่ามกลางความหลากหลายอย่างกลมกลืน ซึ่งความหลากหลายที่ปรากฏในสังคมพหุวัฒนธรรม ได้แก่ เชื้อชาติ/ชาติพันธุ์/ศาสนา/ความเชื่อ/ภาษา/วิถีการดำเนินชีวิต/ขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม/ประเพณี/จารีตจากความหลากหลายข้างต้น ทำให้สังคมพหุวัฒนธรรมมีความยืดหยุ่นสูง การอยู่ร่วมกันท่ามกลางความแตกต่าง สมาชิกในสังคมจึงต้องเปิดใจให้กว้าง การศึกษาวิถีชีวิต วัฒนธรรม ความเชื่อ ศาสนา ภาษา ของชนกลุ่มอื่น ผ่านแหล่งความรู้ที่หลากหลาย และควรศึกษา ด้วยใจที่เป็นกลาง ปราศจากอคติ เข้าร่วมกิจกรรมแลกเปลี่ยนวัฒนธรรม หรือกิจกรรมที่มีคนจากหลายวัฒนธรรมมาทำกิจกรรมร่วมกัน ยึดมั่นในขันติธรรม มีความอดทนอดกลั้นต่อความแตกต่าง ปรับวิธีคิดและท่าทีให้เป็นกลาง คำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน มีความยุติธรรม ไม่เลือกปฏิบัติหรือให้สิทธิพิเศษเฉพาะคนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งไม่

กระทำการที่ก่อให้เกิดความเสียหาย หรือความเจ็บปวดทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ แก่เพื่อนร่วมสังคม ปฏิบัติตามหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพของตน โดยไม่ไปละเมิดหน้าที่ สิทธิ เสรีภาพ

ขั้นตอนการบริหารตามแนวศาสตร์พระราชา

นโยบายสาธารณะ หมายถึง กิจกรรมทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นระดับใด ภายใต้กรอบแนวคิดการพัฒนาชุมชน คำว่านโยบายสาธารณะหากนำมาศึกษาอย่างละเอียดถี่ถ้วนโดยนำความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญของนักวิชาการและจากประสบการณ์ของผู้ที่ได้รับการยอมรับจะพบว่ามีความหมายที่เกี่ยวกับการกำหนดนโยบายของรัฐบาลดังนี้[๑]

ไอรา ชาร์แคนสกี้ (Ire Sharkansky) กล่าวว่าได้กล่าวว่านโยบายสาธารณะหมายถึงกิจกรรมต่างๆ ที่รัฐบาลหรือองค์กรของรัฐจัดทำขึ้นอาทิการจัดบริการสาธารณะการออกกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายต่างๆ และการจัดพิธีกรรมอันถือเป็นสัญลักษณ์ของสังคมเป็นต้น[๒] เจมส์ แอนเดอร์สัน(James Anderson) ให้ความหมายของนโยบายสาธารณะว่าเป็นแนวทางปฏิบัติที่กำหนดขึ้นเพื่อตอบสนองต่อปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นหรืออีกในหนึ่งคือแนวทางที่รัฐบาลหรือองค์กรของรัฐบาลกำหนดเพื่อแก้ไขปัญหานั้นเอง[๓] นโยบายตามความหมายกว้างก็คือความคิดของรัฐบาลที่จะทำอะไรหรือไม่อย่างใดเพียงใดเมื่อใดโดยน่าจะมีองค์ประกอบ[๔] ๓ ประการ คือ ๑) การกำหนดเป้าหมายของสิ่งที่ต้องการจะทำ ๒) การกำหนดแนวทางใหม่ใหม่และ ๓)การกำหนดการสนับสนุนต่าง ๆ นโยบายสาธารณะในทัศนะของนักวิชาการหลายท่านทั้งไทยและต่างประเทศแล้วสรุปว่านโยบายสาธารณะน่าจะหมายถึงแนวทางกว้างกว้างที่รัฐบาลไม่

---

[๑] ศุภชัย ยาวะประภาษ, **“นโยบายสาธารณะ”**ตำราในโครงการตำราพื้นฐานรัฐศาสตร์ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

[๒]อมรรัตน์ รักษาสัตย์. **การพัฒนานโยบาย พิมพ์ครั้งที่ ๒** (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๒๐) หน้า ๒

[๓]กุลธน ธนาพงศธร. ประโยชน์และบริการ, **ในเอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคล สาขาวิทยาการจัดการ**, (พิมพ์ครั้งที่ ๗), นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๐.

[๔] อมร รักษาสัตย์และคณะ, **ประชาธิปไตย อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ**, กรุงเทพ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

ว่าระดับใดก็ตาม ได้กำหนดขึ้นล่วงหน้าเพื่อเป็นหนทางชี้นำให้มีการกระทำต่าง ๆ เกิดขึ้นตามมา ทั้งนี้เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้นั่นเอง”[๕]

จากนิยามดังกล่าวข้างต้นจะเห็นว่านักวิชาการได้มีความหมายคล้อยตามกันในภาพรวมกว้างกว้าง คือการทำกิจกรรมของรัฐบาลทั้งนี้รวมถึงกิจกรรมที่ผ่านมาในอดีต กิจกรรมที่กำลังดำเนินการอยู่และกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งนี้เพื่อแก้ปัญหาบรรเทา หรือป้องกันปัญหาต่าง ๆ ตามภาระหน้าที่ของรัฐบาลโดยการกำหนดนโยบายสาธารณะทั้งระดับบนและระดับล่างให้มีความสอดคล้องต้องกัน ทั้งนี้จะต้องมีการกำหนดเป้าหมายเป็นแนวทางร่วมกันและจะต้องกำหนดแนวทางใหม่ใหม่เพื่อให้บรรลุผลตามโครงการหรือกิจกรรมต่าง ๆ ที่ได้กำหนดไว้

แนวคิดการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาจังหวัดชายแดนภาคใต้ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๒ ได้ยึด หลักการสร้างยุทธศาสตร์

๑) การน้อมนำยุทธศาสตร์พระราชทาน“เข้าใจเข้าถึงพัฒนา”และหลักปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงเพื่อการเสริมสร้างการพึ่งตนเองของประชาชน ชุมชน

๒) การนำหลักการพัฒนาเชิงยุทธศาสตร์แบบ DONOW ทำทันทีในประเด็นสำคัญที่เป็นหัวใจ การพัฒนาของพื้นที่ในแต่ละประเด็นยุทธศาสตร์ให้เป็นรูปธรรมภายใน ๑ ปี และ Do Next สานต่อการพัฒนาโดยการทาต่อไปภายใน ๓ ปี ให้เกิดความเปลี่ยนแปลงที่เกิดความแตกต่าง จนถึงประชาชน และส่งต่อการพัฒนาไปยังผู้ที่เกี่ยวข้องในพื้นที่เพื่อการสานต่อการพัฒนาต่อไป

๓) การบูรณาการการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กับทิศทางการพัฒนาประเทศ ๒๐ ปี กรอบการพัฒนา ตามกรอบแผนเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ และยุทธศาสตร์การพัฒนาของกลุ่ม จังหวัด และจังหวัดชายแดนภาคใต้

ในฐานะที่เป็นหนึ่งในหน่วยงานหลัก รับผิดชอบและหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาในพื้นที่จังหวัดชายแดนภาคใต้ ทิศทางการขับเคลื่อนของ ศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต.) จึงน่าสนใจและติดตามยิ่ง ล่าสุด การกำหนดแนวทางที่จะมีผลระยะยาวต่อพื้นที่ คือ การประชุมคณะทำงานจัดทำยุทธศาสตร์ ศอ.บต. ระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๗๙)

---

[๕] สถาภรณ์ เริงธรรม, “**นโยบายสาธารณะของประชาชน**”โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๖๐.

ครั้งที่ ๔/๒๕๖๐ เพื่อพิจารณายุทธศาสตร์ ศอ.บต. ให้มีความสอดคล้องกับวิถีชีวิตคนในพื้นที่ พร้อมส่งเสริมชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน “ตามวิสัยทัศน์ ศอ.บต. คือ พหุวัฒนธรรมเข้มแข็ง เศรษฐกิจมั่งคั่ง ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ชายแดนใต้สันติสุขยั่งยืน เป็นบุคลากรที่จะต้องมีความเชี่ยวชาญให้คำปรึกษา ให้คำแนะนำ ชี้แนะทั้งในนโยบายการพัฒนาเชิงพื้นที่ คิดค้นสิ่งใหม่ๆ ประสานเชื่อมโยงอำนวยความสะดวกในพื้นที่ เป็นทีมบูรณาการมืออาชีพ ทันสมัย และทีมธรรมาภิบาล ยึดหลักการทำงานศาสตร์พระราชา เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา เป็นผู้ที่มีวิถีชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงบนพื้นฐานสังคมพหุวัฒนธรรม

๔) การพัฒนายุทธศาสตร์ที่ยึดหลักการมีส่วนร่วมในกระบวนการขับเคลื่อนแผนยุทธศาสตร์จาก องค์กรภาคีทุกภาคส่วนโดยการบูรณาการภารกิจร่วม พื้นที่เป็นฐาน ประชาชนเป็นศูนย์กลาง (Area based collaborative : ABC) และกลไกการพัฒนาตามนโยบายรัฐบาลในรูปแบบประชารัฐ รักสามัคคี

การบริหารตามทางศาสตร์พระราชา “เข้าใจ เข้าถึง พัฒนา”

รูปแบบการเข้าถึงมวลชนในสามจังหวัดใช้แดนใต้ด้วยหลักเศรษฐกิจพอเพียง สิ่งสำคัญที่สุดก็คือการน้อมนำศาสตร์พระราชามาปรับใช้ เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา คือการนำหลักในการบริหารงานทั้งหมดมาผสมผสานใช้ในพื้นที่ที่มีความแตกต่างกันทั้งทางด้านศาสนาวัฒนธรรมประเพณี ตลอดจนถึงทรัพยากรในพื้นที่ สิ่งสำคัญที่สุดคือผู้นำชุมชนในพื้นที่หลักในการเข้าถึงมวลชนในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ความพึงพอใจของประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดใช้แดนใต้ที่มีต่อกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียง หากผลของการดำเนินการมีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนก็จะสร้างความพึงพอใจให้กับประชาชนในพื้นที่ทั้งนี้โดยการสนับสนุนของภาครัฐโดยเฉพาะหน่วยงาน กองอำนวยการรักษาความมั่นคงภายในภาคที่สี่ ส่วนหน้า ซึ่งโดยรวมแล้วประชาชนในพื้นที่จะมีความพึงพอใจในการดำเนินเศรษฐกิจพอเพียงที่ส่งเสริมโดยภาครัฐ โดยอาศัยปัจจัยดังนี้คือการสร้างกระบวนการทางสังคมชุมชนเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชน การรวมกลุ่มของชุมชนโดยการสร้างกระบวนการทางสังคมของชุมชนเพื่อกระตุ้นการมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างแท้จริงก็จะเกิดการรวมกลุ่ม

ถ้าหากกลุ่มมีผู้นำชุมชนที่เข้มแข็งบวกกับทรัพยากรในพื้นที่และการสนับสนุนจากภาครัฐหากการรวมกลุ่มเพื่อสร้างกิจกรรมมีความแน่นแฟ้น และสามารถที่จะพึ่งพาตนเองให้ได้มากที่สุดอย่างแท้จริงความสำเร็จ ของทุกโครงการขึ้นอยู่กับผู้นำ/หัวหน้ากลุ่มกิจกรรมที่ต้องเป็น

บุคคลที่มีจิตอาสาเห็นประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าส่วนตนและมีภาวะความเป็นผู้นำที่ดีมีความซื่อสัตย์สร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกันของสมาชิก ในกลุ่ม ที่สำคัญคือการมีอุดมการการได้รับการฝึกอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจในเศรษฐกิจพอเพียงภาคปฏิบัติคือกิจกรรมที่จะส่งเสริมชุมชนรวมทั้งกระบวนการกระตุ้นความหวังที่ทำให้เกิดพลังและความเชื่อมั่นในการดำเนินกิจกรรมเพื่อให้เป็นรูปธรรมโดยกระบวนการที่จับต้องได้การสร้างกระบวนการทางสังคมนำคนในชุมชนให้เดินตามและสนับสนุนความเข้มแข็งของงานด้านการตลาดตามกำลังทรัพยากรในชุมชนที่มี นั่นคือการสร้างให้เกิดผลผลิตที่เหลือจากการอุปโภคบริโภคและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากการทำกิจกรรม รวมทั้งมีสถานที่หรือตลาดรองรับในสินค้าเพื่อการอุปโภคและบริโภคต่อไป การขยายเครือข่ายสมาชิกและสร้างกิจกรรมจากกลุ่มเล็ก ๆ เป็นกลุ่มชุมชนที่ใหญ่ขึ้นแบบลูกโซ่ตลอดจนถึงร่วมติดตามและสนับสนุนประเมินผลของกลุ่มชุมชนที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

ปัจจัยภายในพื้นที่กิจกรรมและชุมชนกล่าวคือเป็นปัจจัยสภาพแวดล้อมภายในชุมชนที่เอื้ออำนวยในการเข้าถึงประชาชนของหน่วยงานภาครัฐมีห้าประการดังนี้

๑. ผู้นำชุมชนที่เห็นพ้องและเข้มแข็งกล่าวคือชุมชนในพื้นที่แห่งนี้มีสภาวะแบบวิถีชนบททั่วไปของประเทศไทยและพื้นที่แห่งนี้ยังมีความเข้มข้นมากกว่า ในแง่ของความศรัทธาในตัวผู้นำชุมชนอย่างแรงกล้า ดังนั้นผู้นำชุมชนในพื้นที่แห่งนี้จึงมีอิทธิพลต่อการรวมกลุ่มคนในชุมชน เพื่อการขับเคลื่อนวิถีชุมชนให้ไปในทิศทางหนึ่งทิศทางใดหากหน่วยงานภาครัฐสามารถสร้างความเข้าใจได้เห็นพ้องกับกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงที่จะเข้ามายังชุมชนแล้วก็จะส่งผลให้กิจกรรมต่าง ๆ ถูกขับเคลื่อนไปได้อย่างมีพลังและมีแนวโน้มที่ยั่งยืน ในขณะเดียวกันหน่วยงานภาครัฐก็จะมีโอกาสในการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับผู้นำชุมชน เพื่อเพิ่มโอกาสในการสานสัมพันธ์กับกลุ่มคนในชุมชนที่ร่วมกิจกรรมและขยายไปมีความสัมพันธ์ที่ดีกับชุมชนในวงกว้างอันจะเป็นการเอื้ออำนวยในการเข้าถึงประชาชนในชุมชนได้ในที่สุด

๒. กิจกรรมสอดคล้องกับบริบทของชุมชนกล่าวคือการเข้าถึงประชาชนด้วยกันนำเศรษฐกิจพอเพียงเข้าไปเสริมผลักดันในชุมชนนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่กิจกรรมนั้นจะต้องสอดคล้องกับบริบทชุมชน เพราะหากกิจกรรมที่นำเข้าไปไม่สอดคล้องกับบริบทของชุมชนนั้นนั้นแล้ว ก็จะมีโอกาสสูงที่กิจกรรมนั้นจะล้มเหลวลง อันส่งผลให้โอกาสในการเข้าไปมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนเพื่อการเข้าถึงประชาชนนั้นได้รับความเสียหายไปด้วย อันเกิดจากทัศนคติเชิงลบที่เกิดขึ้นกับชุมชนจากการส่งเสริมกิจกรรมที่ไม่ประสบความสำเร็จ ในทางตรงข้ามหากกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงที่ได้ ศึกษาสภาพแวดล้อมและข้อมูลชุมชนเป็นอย่างดีแล้วก็จะส่งผลให้กิจกรรมนั้น สามารถ

ดำเนินต่อไปได้อย่างยั่งยืนอันเกิดจากการร่วมมือของชุมชน ซึ่งนั่นจะเป็นปัจจัยที่เอื้ออำนวยให้หน่วยงานภาครัฐมีโอกาสในการเข้าถึงประชาชนอย่างแนบแน่น สรรค์สร้างความไว้เนื้อเชื่อใจระหว่างกันได้ในโอกาสต่อต่อไป ปลัดศรีสาคร นายเทียนชัย. โกมลรัตน แสดงให้เห็นว่า

“คนในชุมชนจะมีการปรับเปลี่ยนกิจกรรมให้สอดคล้องกับบริบทในชุมชนโดยเฉพาะวัตถุดิบที่มีในชุมชน ทำให้กิจกรรมในชุมชนแห่งนี้มีแนวโน้มที่เข้มแข็งและสามารถแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้ ยิ่งถ้าได้รับคำแนะนำจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้องก็จะเป็นปัจจัยสำคัญให้กิจกรรมต่าง ๆ สามารถดำเนินต่อไปได้ ด้วยการพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน”

ตัวอย่างของกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทในชุมชนซึ่งเป็นปัจจัยที่เกิดขึ้นที่เอื้ออำนวยในการเข้าถึงประชาชนของหน่วยงานภาครัฐสามารถพบเห็นเชิงประจักษ์ได้ คือการปรับกิจกรรมพอเพียงที่สอดคล้องกับบริบทชุมชนมากขึ้น ณ. บ้านเระ ม. ๑ ตำบล บาราโหม อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ที่เป็นพื้นที่ติดทะเล ด้วยการสนับสนุนกิจกรรมอย่างครบวงจร ในระยะเริ่มต้นและการพัฒนาความรู้เพิ่มเติมให้กับชาวบ้าน โดยเฉพาะการประมงชายฝั่งหรือการประมงน้ำตื้น การเพาะเลี้ยงสาหร่ายทะเลพันธุ์สาหร่ายผมนาง ที่สามารถใช้บริโภคและการแปรรูป ไปทำสบู่ ซึ่งสาหร่ายผมนางนี้มี ราคากิโลกรัมละ ๓๐๐ บาท การเพาะเลี้ยงหอยแครง และปลาทะเลท้องถิ่น เช่น ปลาขี้ตัง รวมทั้งการทำแก๊สชีวภาพเนื่องจากเป็นกิจกรรมที่สอดคล้องกับบริบทในพื้นที่ และมีทรัพยากรหรือวัตถุดิบในท้องถิ่นเอง ความเข้มแข็งของชุมชนแห่งนี้ที่สามารถเห็นได้ประการหนึ่งคือการสะท้อนออกมาเป็นกองทุนสวัสดิการชุมชนตำบลบาราโหม ที่สามารถเป็นเครื่องร้อยรัดความสัมพันธ์ของคนในชุมชนให้ความร่วมมือร่วมใจกันทำกิจกรรมใดใด ได้อย่างประสบความสำเร็จตลอดมา

๓. ความพร้อมของทรัพยากรวัตถุดิบในชุมชน กล่าวคือการดำรงค์กิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงให้เป็นช่องทางในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่กิจกรรมนั้น ต้องมีทรัพยากรหรือวัตถุดิบพื้นฐานในชุมชนเองเพื่อให้การดำเนินกิจกรรมมีโอกาสประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน ซึ่งจะเป็นปัจจัยสำคัญในการเอื้ออำนวยในการเข้าถึงประชาชนของหน่วยงานภาครัฐได้อย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมออย่างเป็นธรรมชาติ รวมทั้งจะเป็นโอกาสในการสานสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับชุมชนได้ในประเด็นอื่น ๆต่อไป

๔. ความเห็นพ้องของชุมชนจนเป็นการรวมกลุ่ม กล่าวคือกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงที่สามารถดำรงอยู่ได้อย่างยั่งยืนนั้นต้องได้รับการยอมรับในลักษณะเห็นพ้องต้องกันของชุมชนที่สอดคล้องกับความต้องการของชุมชนอย่างแท้จริง มีความคาดหวังต่อผลสัมฤทธิ์ของกิจกรรม

และเกิดความเห็นพ้องต้องกันเป็นความสามัคคี จนเป็นการรวมกลุ่มของชุมชนตั้งแต่การรวมกลุ่มขนาดเล็ก จนสามารถสร้างการยอมรับอันเกิดจากการเห็นพ้องในทางเดียวกันและสอดคล้องกับความต้องการของชุมชนและขยายออกไปเป็นกลุ่มใหญ่ภายในชุมชน ซึ่งเป้าหมายสุดท้ายคือการรวมกลุ่มกิจกรรมต่าง ๆตามความถนัดและความพึงพอใจของคนในชุมชน ซึ่งหากกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงประเภทนั้นได้รับการเห็นพ้องต้องการจนเป็นความสามัคคีของคนในชุมชน จนเป็นการรวมกลุ่มก็จะส่งผลให้หน่วยงานภาครัฐมีโอกาสและช่องทางที่จะสรรค์สร้างปฏิสัมพันธ์ที่เกื้อกูลต่อการเข้าถึงประชาชนในมิติอื่น ๆได้ต่อไป

๕. การเห็นประโยชน์ของกิจกรรมที่เป็นรูปธรรม กล่าวคือกิจกรรมที่หน่วยงานภาครัฐต้องการจะส่งเสริมผลักดันลงไปในชุมชนนั้น จะต้องชี้ให้ชุมชนเห็นถึงประโยชน์ของกิจกรรมนั้นตลอดจนประโยชน์ที่ประชาชนจะได้รับอย่างเป็นรูปธรรมจับต้องได้ และอยู่ในศักยภาพของชุมชนอย่างแท้จริง การดำเนินกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในชุมชนที่คงเส้นคงวาและประสบความสำเร็จอย่างยั่งยืน จึงเป็นกิจกรรมที่จะนำมาซึ่งช่องทางสร้างความสัมพันธ์ถ้าภาพระหว่างหน่วยงานภาครัฐกับประชาชนในชุมชน ด้วยการเกื้อหนุนจุนเจือซึ่งกันและกันอย่างต่อเนื่อง

ความเข้มแข็งจิตอาสาและความเสียสละของแกนนำเศรษฐกิจแบบพอเพียงการยอมรับนับถือของมวลชนและองค์กรภาครัฐต่อผู้นำเศรษฐกิจพอเพียงสิ่งเรานี้จะสามารถสร้างกลุ่มที่เข้มแข็งของกลุ่มกิจกรรมในรูปศากรหรือรูปแบบชุมชนหรือรูปแบบประชาชนให้เกิดผลสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรม อาทิเช่นบางพื้นที่เหมาะกับพื้นฐานเช่นเลี้ยงเป็ดไก่ปลูกผักสวนครัวในขณะที่บางพื้นที่เหมาะกับกิจกรรมเชิงชุมชนในครัวเรือนขนาดเล็กเช่นทำหมวกผ้าคุมไหล่ตัดเย็บเสื้อผ้างานสีมือผลิตภัณฑ์เหลือใช้ทางการเกษตรเป็นต้นสิ่งเหล่านี้ภาครัฐควรให้การสนับสนุนตามความต้องการของชุมชนอย่างครบวงจรนั่นคือตั้งแต่การผลิตไปจนถึงจัดหาตลาดในเบื้องต้นเพื่อความยั่งยืนของเศรษฐกิจพอเพียงตลอดจนสามารถประคับประคองและสนับสนุนด้านต่างๆจากหน่วยงานภาครัฐให้กับประชาชนในพื้นที่อย่างจริงจังมีความต่อเนื่อง ในระยะแรกของการดำเนินกิจกรรมและยืนอยู่บนการพัฒนาติดตามอย่างต่อเนื่อง[๖]

[๖] ดิเรก ดีประเสริฐ. “**ผลงานการวิจัย:แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้** ส่วนบัณฑิตศึกษา โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๕๖.

บทสรุป

ในโครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เป็นโครงการที่ดำเนินการตามแนวทางที่ชัดเจน ด้วยนโยบายหลักของกองทัพในการน้อมนำ ตามยุทธศาสตร์พระราชทานในการแก้ปัญหาผ่านความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา รวมทั้งปรัญญาเศรษฐกิจพอเพียง การเมืองนำการทหาร และการมีส่วนร่วมของประชาชนถือว่าครบองค์ประกอบในการดำเนินการ โดยเฉพาะในภารกิจที่มุ่งเน้นความเข้าใจและการเข้าถึงประชาชนในพื้นที่ การดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐในการมีปฏิสัมพันธ์กับชุมชนผ่านกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงในพื้นที่ จะทรงพลังมากเพียงใดขึ้นอยู่กับการทำงานในหนึ่งเดียวกันของหน่วยงานภาครัฐที่มีอยู่อย่างหลากหลายในพื้นที่ อันเกิดจากการประสานงานกับชุมชนให้เกิดความหวังร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมใดใด สู่จุดหมายปลายทางร่วมกันการประสานงานกับชุมชนของหน่วยงานภาครัฐจึงต้องสามารถ สร้างความยอมรับ ชี้เห็นถึงประโยชน์ที่ชาวบ้านจะได้รับอย่างเป็นรูปธรรมได้ ก็จะทำให้ประชาชนในชุมชนเห็นร่วมกันในการดำเนินกิจกรรมเหล่านี้จะเป็นปัจจัยที่จะเอื้ออำนวยสร้างโอกาสในการเข้าถึงประชาชนผ่านศาสตร์พระราชา หลักการ เข้าใจ เข้าถึงและพัฒนา โดยนำหลักกิจกรรมเศรษฐกิจพอเพียงมาร่วมผสมผสาน โครงการหมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียง สร้างความเข้าใจ ในดำเนินการโดยสร้างความเข้าใจกับบางสถานการณ์ ทั้งนี้การทำงานในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ของข้าราชการในพื้นที่ ควรทำความเข้าใจบริบทตลอดจนเงื่อนไขและปัจจัยที่ก่อให้เกิด การเข้าถึง ขั้นตอนต่อไปคือการพัฒนา เป็นอีกหนึ่งสร้างความเชื่อมั่น สร้างความสุขสงบอย่างยั่งยืน ให้กับประชานพื้นที่สามจังหวัดชายใต้ รวมทั้งยังเป็นการสร้างความนิยม และไว้วางใจให้แก่ประชาชนในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนใต้ ภายใต้สังคมพหุวัฒนธรรม

เอกสารอ้างอิง

กุลธน ธนาพงศธร. ประโยชน์และบริการ. **ในเอกสารการสอนชุดวิชาการบริหารงานบุคคลสาขาวิทยาการจัดการ**.(พิมพ์ครั้งที่ ๗).นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๓๐.

ดิเรก ดีประเสริฐ. “**ผลงานการวิจัย:แนวทางการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ในจังหวัดชายแดนภาคใต้** ส่วนบัณฑิตศึกษา โรงเรียนเสนาธิการทหารบก, ๒๕๕๖.

ศุภชัย ยาวะประภาษ. “**นโยบายสาธารณะ**” ตำราในโครงการตำราพื้นฐานรัฐศาสตร์ สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สถาภรณ์ เริงธรรม. “**นโยบายสาธารณะของประชาชน**”โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยขอนแก่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๖๐.

อมร รักษาสัตย์และคณะ, **ประชาธิปไตย อุดมการณ์ หลักการ และแบบอย่างการปกครองหลายประเทศ**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห้งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

อมรรัตน์ รักษาสัตย์. **การพัฒนานโยบาย พิมพ์ครั้งที่ ๒**. กรุงเทพฯ:สถาบันบัณฑิตพัฒน บริหารศาสตร์, ๒๕๒๐.

ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของไทย

A GOOD CITIZENSHIP IN THAI DEMOCRACY

กรณัฐ ระงับทุกข์*
Koranat Ra-ngapthuk

บทคัดย่อ

บทความวิชาการ เรื่อง ความเป็นพลเมืองดีในระบอบประชาธิปไตยของไทย เป็นการนำเสนอแนวความคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตยของไทย ๖ ประการ ได้แก่ (๑) รับผิดชอบตนเองและพึ่งพาตนเองได้ (๒) เคารพหลักความเสมอภาค (๓) เคารพความแตกต่าง (๔) เคารพสิทธิผู้อื่น (๕) เคารพกติกา (๖) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางในการดำเนินชีวิตในสังคมตามหลักการประชาธิปไตย ประกอบไปด้วย หลักเหตุผล หลักความเสมอภาค หลักสิทธิเสรีภาพ หลักการ ยึดเสียงข้างมาก หลักภราดรภาพ ทั้งนี้ การมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะทำให้สังคมไทยเกิดความสงบสุข พลเมืองในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สังคมไทยจะเป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง ส่งผลให้ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่ประชาชนเป็นเจ้าของประเทศอย่างแท้จริง

คำสำคัญ : ความเป็นพลเมือง, ระบอบประชาธิปไตย

Abstract

This academic paper “a good citizenship in thai democracy” introduces the six concepts of good citizenship under Thai democratic system which includes all of these following terms; be responsible for your own action, respect the idea of equality, respect the differences, respect the right of other, respect the law and be responsible for the society. These concepts are also consistent with ways of living in society and democratic system which comprise

* นักวิชาการวัฒนธรรมปฏิบัติการ สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม

of these value; rational, equality, liberty, majority rule and fraternity. All in all, by acquiring good citizenship concepts, it could create a peaceful society where citizens could live harmoniously, And in the end, it could result in a democratic country that citizens are the real owner of country.

Keywords: Citizenship, Democratic system

บทนำ

สังคมไทยในอดีตนั้น เป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตความผูกพันกันในระบบเครือญาติอย่างใกล้ชิดเป็นอย่างมาก มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย รักความสงบ อยู่ร่วมกันอย่างสามัคคี และรู้จักช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกัน มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและญาติผู้ใหญ่ มีศาสนา วัฒนธรรม ประเพณีที่ดีงามทเป็นหลักในการดำเนินชีวิตแต่ในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ได้ลดน้อยถอยลงไป

คนไทยให้ความสำคัญกับวัตถุและความทันสมัยทางด้านเทคโนโลยีที่ได้รับอิทธิพลจากภายนอกเพิ่มมากขึ้น ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมจึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง ก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมามากมาย และนับวันปัญหาดังกล่าวยิ่งมีความรุนแรงเพิ่มมากขึ้น สิ่งหนึ่งที่จะช่วยทำให้สังคมไทยมีความสงบสุขและเกิดสันติสุขดังเช่นในอดีตนั้น คือคนไทยทุกคน ต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย โดยจะต้องยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามหลักของกฎหมาย ดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม โดยการสร้างความเป็นพลเมืองที่ดีนั้นไม่ได้เฉพาะแต่การทำให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ที่ตนเองมีเท่านั้น แต่จะต้องให้ความสำคัญในการสร้างให้พลเมืองเกิดความตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าการมุ่งแสวงหาประโยชน์ส่วนตนและอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข สามัคคี มีอิสระที่จะกระทำการใด ๆ ภายใต้ขอบเขตของกฎหมายโดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นจะต้องสร้าง พลเมือง“ที่ดีที่สามารถปกครองตนเองได้ ซึ่ง ” ทุกสังคมทุกประเทศมีจุดประสงค์เดียวกันและหากสังคมไทยมีประชาชนที่เป็นพลเมืองที่ดีและเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริง ก็จะส่งผลให้ ประเทศพัฒนาก้าวหน้าและมีความมั่นคงอย่างยั่งยืนตลอดไป

พลเมือง หมายถึง หมู่คนในสังคมที่เป็นของประเทศใดประเทศหนึ่ง เช่น ปัจจุบันนี้ประเทศไทยมีพลเมืองกว่า ๖๐ ล้านคน คำว่า พลเมือง แปลว่า กำลังของเมือง หมายถึง คน

ทั้งหมดซึ่งเป็นกำลังของประเทศ ทั้งในทางเศรษฐกิจ การทหาร และอำนาจต่อรองกับประเทศอื่น โดยความหมายของคำว่า พลเมือง จึงหมายถึง คนที่สนับสนุนเป็นกำลังอำนาจของผู้ปกครอง เป็นคนที่อยู่ในการควบคุมดูแลของผู้ปกครอง เช่น รัฐบาลมีหน้าที่ ในการบริหารประเทศเพื่อให้พลเมืองมีความอยู่ดีมีสุข[๑]

ประชาชน หมายถึง คนทั่วไปของประเทศ เช่น เราเป็นประชาชนคนธรรมดาไม่มีอภิสิทธิ์ใด ๆ ประชาชนทุกคนมีหน้าที่ต้องรู้กฎหมายใครจะปฏิเสธว่าไม่รู้ไม่ได้

ราษฎร หมายถึง คนในรัฐ คนธรรมดา หรือหมู่คนที่มิใช่ข้าราชการ ทหาร หรือตำรวจ มีความหมาย คล้ายกับ คำว่า ประชาชน แต่มีความหมายเป็นทางการน้อยกว่า คำว่า ประชาชน เช่น เราเป็นราษฎรธรรมดา แต่ถ้าผู้บริหารประเทศคดโกงฉ้อราษฎร์บังหลวงเราก็ต้องไปคัดค้าน คำว่า ราษฎร อาจหมายถึงคนทั่วไปของอำเภอหรือจังหวัดก็ได้ เช่น ที่จังหวัดนี้ราษฎรทำมาหากินทางเกษตรกรรม จังหวัดของเราจึงได้ชื่อว่า เป็นจังหวัดที่ราษฎรยากจนที่สุด

กล่าวโดยสรุป คำว่า พลเมือง มีความแตกต่างจาก คำว่า ประชาชน และ ราษฎร ตรงที่ว่าพลเมือง จะแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการรักษาสิทธิต่าง ๆ ของตนเอง รวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมือง โดยการแสดงออกซึ่งสิทธิ เสรีภาพ ในการแสดงความคิดเห็น ความเป็นพลเมือง)Citizen) มีความหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาท หน้าที่ และความรับผิดชอบของสมาชิกทางสังคมที่มีต่อรัฐ ต่างจาก คำว่า ประชาชน ที่กลายเป็นผู้รับคำสั่งทำตามผู้อื่น ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงที่สำคัญจึงอยู่ที่การเปลี่ยนให้ประชาชนคนธรรมดาได้กลายเป็นพลเมืองที่มีสิทธิกำหนดทิศทางของประเทศได้

ลักษณะของพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตย

การเป็นพลเมืองจะมีลักษณะอย่างไรนั้น สังคมจะเป็นผู้กำหนดลักษณะอันพึงประสงค์เพื่อที่จะได้พลเมืองที่ดี คุณสมบัติของสมาชิกในสังคมนั้นจะต้องมีคุณสมบัติพื้นฐานคือ คุณสมบัติทั่วไปของการเป็น พลเมืองดี เช่น ขยัน อดทน ซื่อสัตย์ ประหยัด รับผิดชอบ มีเหตุผล โอบอ้อม

---

[๑] ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education) : พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้าง ประชาธิปไตยที่คน.** เอกสารประกอบการบรรยายการประชุมคณะอนุกรรมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของรัฐสภาและเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย ครั้งที่ ๒/๒๕๕๕ วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๕.

อารี มีเมตตา เห็นความสำคั ของประโยชน์ส่วนรวมและมีคุณสมบัติเฉพาะ คือ คุณสมบัติเฉพาะอย่างที่สังคมต้องการให้บุคคลพึงปฏิบัติ เช่น ต้องการบุคคลที่มีคุณธรรม จริยธรรม ต้องการให้คนในสังคมไทยหันมาสนใจพัฒนางานวิจัยในด้าน เกษตรกรรมให้มากขึ้นเพราะเป็นอาชีพหลักของสังคมไทย การปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครอง ที่ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจสูงสุด แต่การปกครองระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้นจะต้องสร้างพลเมืองให้สามารถปกครองตนเองได้ ไม่ใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น ปริญญา เทวานฤมิตรกุล ได้อธิบายว่าพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย ประกอบด้วยลักษณะ ๖ ประการ[๒] คือ

๑) เคารพความแตกต่าง เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงมีเสรีภาพในประเทศของตนเอง ระบอบประชาธิปไตยจึงให้เสรีภาพและยอมรับความหลากหลายของประชาชน ประชาชนจึงแตกต่างกันได้ไม่ว่าจะเป็นเรื่องอาชีพ วิถีชีวิต ความเชื่อทางศาสนา หรือความคิดเห็นทางการเมือง ดังนั้น เพื่อมิให้ความแตกต่าง นำมาซึ่งความแตกแยกของคนในสังคม พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องยอมรับและเคารพความแตกต่าง ซึ่งกันและกันเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันได้ถึงแม้จะแตกต่างกัน และจะต้องไม่มีการใช้ความรุนแรงต่อผู้ที่มีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากตนเอง ถึงแม้จะไม่เห็นด้วยแต่จะต้องยอมรับว่าคนอื่นมีสิทธิที่จะแตกต่าง หรือมีความคิดเห็นที่แตกต่างไปจากเราได้ และต้องยอมรับโดยไม่จำเป็นที่จะต้องเข้าใจว่าทำไมเขาถึงเชื่อ หรือเห็นแตกต่างไปจากเรา พลเมืองจึงคุยเรื่องการเมืองกันในบ้านได้ ถึงแม้จะเลือกพรรคการเมืองคนละพรรค หรือมีความคิดเห็นทางการเมืองคนละข้างกัน

๒) รับผิดชอบตนเองและพึ่งพาตนเองได้ ระบอบประชาธิปไตยคือ ระบอบการปกครองที่ประชาชน เป็นเจ้าของอำนาจสูงสุดในการปกครองประเทศ ประชาชนในประเทศจึงมีฐานะเป็นเจ้าของประเทศ เมื่อประชาชนเป็นเจ้าของประเทศ ประชาชนจึงเป็นเจ้าของชีวิตและมีสิทธิเสรีภาพในประเทศของตนเองทำนองเดียวกับเจ้าของบ้าน มีสิทธิเสรีภาพในบ้านของตนเอง ระบอบประชาธิปไตยจึงทำให้เกิดหลักสิทธิเสรีภาพ และทำให้ประชาชนมีอิสรภาพ คือ เป็นเจ้าของชีวิตตนเอง พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นเป็นอิสระชนที่พึ่งพาตนเอง และสามารถรับผิดชอบตนเองได้โดยไม่ยอมตกอยู่ภายใต้อิทธิพลอำนาจ หรือภายใต้ระบบอุปถัมภ์

---

[๒] สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักประชาสัมพันธ์สำนักงาเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๔.

ของผู้หนึ่งผู้ใด เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่และเป็นพลเมืองหรือสมาชิกคนหนึ่งของสังคมได้อย่างแท้จริง เมื่อสามารถรับผิดชอบตนเองได้

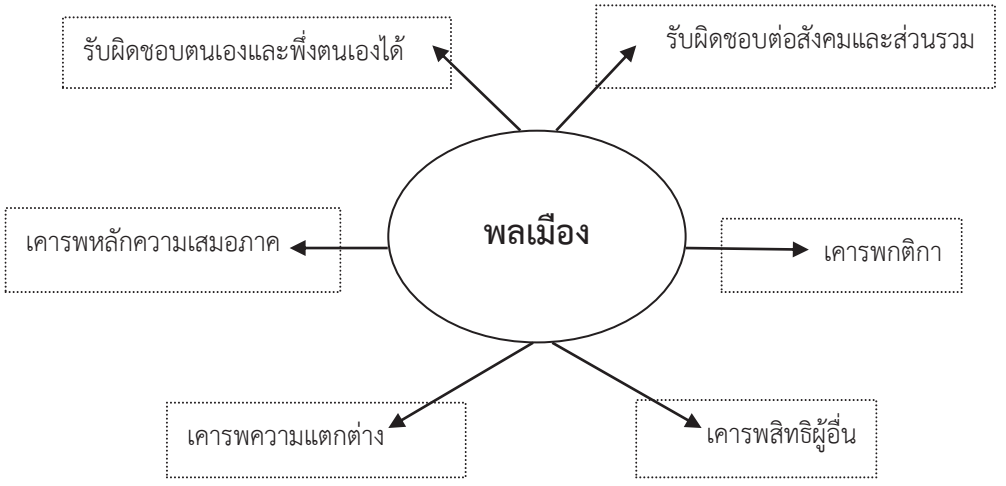
๓) เคารพหลักความเสมอภาค ประชาธิปไตย คือ ระบอบการปกครองที่อำนาจสูงสุดในประเทศ เป็นของประชาชน ดังนั้น ในระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าประชาชนจะแตกต่างกันอย่างไร ไม่ว่าจะร่ำรวยหรือยากจน จะจบปริญญาเอกหรือจบ ป.๔ จะมีอาชีพอะไร จะเป็นเจ้านายหรือเป็นลูกน้อง ทุกคนล้วนแต่เท่าเทียมกันในฐานะที่เป็นเจ้าของประเทศ พลเมืองในสังคมจึงต้องเคารพสิทธิเสรีภาพ ความเสมอภาค และจะต้องเห็นคนเท่าเทียมกัน คือ เห็นคนในแนวระนาบเดียวกัน) horizontal) เห็นตนเองเท่าเทียมกับคนอื่น และเห็นคนอื่นเท่าเทียมกับตนเอง ไม่ว่าจะยากดีมีจนทุกคนล้วนมีศักดิ์ศรีของความเป็นเจ้าของประเทศอย่างเสมอกัน ถึงแม้จะมีการพึ่งพาอาศัย แต่จะเป็นไปอย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งจะแตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากสังคมแบบอำนาจนิยมในระบอบเผด็จการหรือสังคมระบบอุปถัมภ์ ซึ่งโครงสร้างสังคมจะเป็นแนวดิ่ง)vertical) ที่ประชาชนไม่เสมอภาคหรือไม่เท่าเทียมกัน ไม่ใช่อิสระชนและมองเห็นคนเป็นแนวดิ่ง มีคนที่อยู่สูงกว่าและมีคนที่อยู่ต่ำกว่า โดยจะยอมคนที่อยู่สูงกว่าแต่จะเหยียดคนที่อยู่ต่ำกว่า ซึ่งมิใช่ลักษณะของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

๔) เคารพกติกา ประชาธิปไตยจะต้องใช้กติกาหรือกฎหมายในการปกครองไม่ใช่อำเภอใจหรือใช้กำลัง ซึ่งทุกคนต้องเสมอภาคกันภายใต้กติกานั้น แต่ถึงแม้สังคมจะมีกฎหมายหรือกฎกติกา แต่หากว่าประชาชนไม่เคารพ หรือไม่ปฏิบัติตามก็ไม่มีประโยชน์ ระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ต่อเมื่อมีพลเมืองที่เคารพกฎกติกา และยอมรับผลของการละเมิดกฎกติกา พลเมืองจึงต้องเคารพกฎกติกาถ้ามีปัญหาหรือมีความขัดแย้งเกิดขึ้นก็จะต้องใช้วิถีทางประชาธิปไตยและใช้กติกาในการแก้ไข ไม่เล่นนอกกฎกติกาและไม่ใช้กำลังหรือความรุนแรงในการแก้ไขปัญหา

๕) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวม ประชาธิปไตยมิใช่ระบอบการปกครองตามอำเภอใจหรือใครอยากจะทำอะไรก็ทำโดยไม่คำนึงถึงส่วนรวม ดังนั้น นอกจากจะต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่นและรับผิดชอบ ต่อผู้อื่นแล้ว พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยยังจะต้องใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองโดยรับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวมโดยเหตุที่สังคมหรือประเทศชาติมิได้ดีขึ้นหรือแย่ลงโดยตัวเอง หากสังคมจะดีขึ้นได้ก็ด้วยการกระทำของคน ในสังคม และที่สังคมแย่ลงไปก็เป็นเพราะการกระทำของคนในสังคมเช่นกัน พลเมืองจึงต้องตระหนักว่าตนเอง เป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคมและรับผิดชอบต่อการกระทำของตน พลเมืองจึงไม่ใช่คนที่ใช้สิทธิเสรีภาพ

ตามอำเภอใจแล้วทำให้สังคมเสื่อมลงหรือเลวร้ายลงไป หากเป็นผู้ที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยต้องตระหนักอยู่เสมอว่าการกระทำใดๆ ของตนเองย่อมมีผลต่อสังคมส่วนรวม พลเมืองจึงต้องรับผิดชอบต่อสังคมและมองตนเองเชื่อมโยงกับสังคม เห็นตนเองเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาและมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานั้นโดยเริ่มต้นที่ตนเองหรือร่วมกันแก้ไขปัญหาด้วยการไม่ก่อให้เกิดปัญหาและลงมือทำด้วยตนเอง ไม่ใช่เอาแต่เรียกร้องคนอื่นหรือเรียกร้องแต่รัฐบาลให้แก้ปัญหาแล้วตนเองก็ก่อให้เกิดปัญหานั้นต่อไป

๖) เคารพสิทธิผู้อื่น ในระบอบประชาธิปไตยทุกคนเป็นเจ้าของประเทศ ทุกคนมีสิทธิเสรีภาพ แต่ถ้าทุกคนใช้สิทธิโดยคำนึงถึงแต่ประโยชน์ของตนเอง หรือเอาแต่ความคิดของตนเองเป็นที่ตั้งโดยไม่คำนึงถึง สิทธิผู้อื่น หรือไม่สนใจว่าจะเกิดความเดือดร้อนแก่ผู้อื่นย่อมจะทำให้เกิดการใช้สิทธิที่กระทบกระทั่งกัน จนไม่อาจจะอยู่ร่วมกันอย่างผาสุกได้ ประชาธิปไตยก็จะกลายเป็นอนาธิปไตย เพราะทุกคนเอาแต่สิทธิของตนเองเป็นใหญ่ สุดท้ายประเทศชาติย่อมจะไปไม่รอด สิทธิในระบอบประชาธิปไตยจึงจำเป็นต้องมีขอบเขต คือ มีสิทธิและใช้สิทธิได้เท่าที่ไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงต้องเคารพสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น และจะต้องไม่ใช้สิทธิเสรีภาพของตนเองไปละเมิดสิทธิของผู้อื่น

แนวทางปฏิบัติตนตามหลักประชาธิปไตย[๓]

ในการดำรงชีวิตในสังคม หลักประชาธิปไตยที่สำคัญที่ควรใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตนมี ดังนี้

๑) หลักเหตุผล ในวิถีชีวิตของสังคมประชาธิปไตยผู้คนต้องรู้จักรับฟังเหตุผลของผู้อื่น ไม่ดื้อดึงในความคิดเห็นของตนเองจนคนอื่นมองว่าป็นคนมีมิจฉาทิฐิ (ความเห็นผิดจากทำนองคลองธรรม)

๒) หลักความเสมอภาค ในสังคมประชาธิปไตยแม้คนจะแตกต่างกันในเรื่อง เพศ ผิวพรรณ ชนชั้น ถิ่นที่อยู่อาศัย ศาสนา และอุดมการณ์ทางการเมือง แต่ทุกคนควรจะมีความเท่าเทียมกันโดยกฎหมาย โดยเฉพาะ ในเรื่องต่อไปนี้ ๒.๑) ความเสมอภาคทางการเมือง ทุกคนมีสิทธิสมัครรับเลือกตั้งถ้ามีคุณสมบัติครบถ้วนตามกฎหมาย และทุกคนมีสิทธิลงคะแนนเสียงเลือกตั้งได้อย่างเท่าเทียมกัน ๒.๒) ความเสมอภาคทางเศรษฐกิจ ทุกคนไม่ว่ารวยหรือจน สีผิวใดมียศถาบรรดาศักดิ์หรือไม่ต้องไม่ถูกกีดกันในการประกอบอาชีพการงาน ๒.๓) ความเสมอภาคทางโอกาส คือ ทุกคนมีโอกาสได้รับการศึกษา การรักษาพยาบาล และการรับการบริการจากรัฐอย่างเท่าเทียมกัน

๓) หลักสิทธิและเสรีภาพ ๓.๑) สิทธิ คือ ประโยชน์ที่บุคคลพึงได้รับตามกฎหมาย เช่น บุคคลมีสิทธิได้รับการศึกษาการรักษาพยาบาล มีสิทธิในทรัพย์สินของตน

๓.๒) เสรีภาพ คือ ทุกคนมีอิสระในการทำอะไรก็ได้ตามที่ตนเองต้องการแต่ต้องไม่ผิดกฎหมายและไม่กระทบต่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม โดยไม่ละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น เช่น เสรีภาพในการพูด การเขียน การพิมพ์ การโฆษณา การจัดตั้ง พรรคการเมือง เป็นต้น

๔) หลักการยึดเสียงข้างมาก คือ การปฏิบัติตามความคิดเห็นหรือตามความยินยอมของคนส่วนใหญ่ แต่ให้เกียรติโดยการไม่ละเมิดสิทธิหรือเอารัดเอาเปรียบเสียงส่วนน้อย หากมีปัญหาก็สามารถตัดสินปัญหาโดยใช้มติเสียงข้างมาก และในขณะเดียวกันเสียงส่วนน้อยก็ได้รับความคุ้มครอง เพื่อการดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคมประชาธิปไตย

---

[๓] สำนักแผนพัฒนาการเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า. **รายงานวิจัยสำนึกพลเมือง : เอกสารวิชาการลำดับที่ ๕๔-๐๑.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา,๒๕๕๔.

๕) หลักภราดรภาพ คือ การที่มนุษย์มีความรัก ความผูกพันกันฉันท์พี่น้อง ไม่แบ่งแยกภูมิภาคถิ่นที่อยู่อาศัย ไม่แบ่งแยกเชื้อชาติ ชนชั้น เพศ ผิวพรรณ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน ไม่เอารัดเอาเปรียบกัน

ความสำคัญของการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี ตามวิถีประชาธิปไตย

หากสมาชิกในสังคมประชาธิปไตยรู้จักปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ย่อมเกิดผลดีต่อสังคมและประเทศชาติ ดังนี้[๔]

๑) สังคมเกิดความเป็นระเบียบสงบเรียบร้อย เพราะทุกคนต้องปฏิบัติตามกฎ ระเบียบกติกาของสังคมซึ่งเป็นกฎเกณฑ์ที่ทุกคนยอมรับร่วมกัน

๒) ทาให้สังคมและประเทศชาติมีการพัฒนาไปอย่างมั่นคงเพราะการที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นอย่างหลากหลายและมีเหตุผลในงานหรือโครงการต่าง ๆทั้งในระดับชุมชนจนถึงระดับประเทศตลอดจนเปิดโอกาสให้คนที่มีความรู้ความสามารถได้ร่วมกันทำงาน ย่อมส่งผลให้การทำงานและผลงานนั้น มีประสิทธิภาพ

๓) เกิดความรักและความสามัคคีในหมู่คณะเพราะเมื่อมีการทำกิจกรรมร่วมกันย่อมเกิดความผูกพันร่วมแรงร่วมใจในการทำงานให้บรรลุเป้าหมายได้

๔) สมาชิกในสังคมมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และมีน้ำใจต่อกัน โดยยึดหลักศีลธรรมเป็นพื้นฐานในการปฏิบัติต่อกันตามวิถีทางประชาธิปไตย

๕) สังคมมีความเป็นธรรมสมาชิกทุกคนได้รับสิทธิเสรีภาพและความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย ทำให้สมาชิกทุกคนได้รับการปฏิบัติอย่างยุติธรรมก่อให้เกิดความเป็นธรรมในสังคม

การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทย

ปัจจัยหนึ่งที่จะช่วยให้สังคมไทยอยู่ร่วมกันโดยสันติสุขและเกิดความสงบสุขได้นั้น คือ คนไทยทุกคน ต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีตามวิถีประชาธิปไตย ซึ่งการปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี

---

[๔] คณะกรรมาธิการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์จดหมายเหตุและตรวจรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ. **เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐.** สำนักกรรมาธิการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๐.

ตามวิถีประชาธิปไตยในสังคมไทยพอสรุปได้ ดังนี้[๕]

๑) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในครอบครัว ประกอบด้วยบุคคลหลัก ๆ คือ บิดามารดา และบุตรธิดา การที่ครอบครัวจะมีความสุขสมาชิกภายในครอบครัวต้องปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ทำดีต่อกัน เช่นบิดามารดาควรปฏิบัติต่อบุตรโดยเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนให้ทำสิ่งในที่ถูกต้องตามหลักศีลธรรมไม่ให้ประพฤติชั่ว ส่งเสียให้มีการศึกษา สอนมารยาทที่ดีงามในสังคม ไม่ลงโทษโดยใช้ความรุนแรง เป็นต้น ในขณะเดียวกันบุตรพึงปฏิบัติ ต่อบิดามารดา โดยมีความกตัญญูกตเวทีเลี้ยงดูบิดามารดาช่วยเหลือกิจการของครอบครัวและประพฤติปฏิบัติตนเป็นคนดี เป็นต้น นอกจากนี้สามีและภรรยาควรปฏิบัติตนให้เหมาะสมต่อกันโดยยกย่องให้เกียรติซึ่งกันและกันเคารพและซื่อสัตย์ไม่นอกใจกัน รู้จักขยัน ใช้เงินอย่างประหยัด มีเหตุผลและมีความเข้าใจกันในครอบครัว

๒) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในโรงเรียน สมาชิกในโรงเรียนประกอบด้วย ครู ลูกศิษย์ เพื่อนๆเป็นต้นซึ่งสมาชิกที่ดีต้องปฏิบัติตนต่อกัน โดยครูมีหน้าที่อบรมสั่งสอนวิชาความรู้กิริยามารยาทต่าง ๆ ให้แก่ศิษย์ให้เป็นคนเก่ง คนดี นอกจากนี้ยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี มีเมตตา มีความยุติธรรม ปฏิบัติตนต่อลูกศิษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน ส่วนลูกศิษย์ควรปฏิบัติต่อครูโดยประพฤติตนเป็นคนว่านอนสอนง่ายมีความอ่อนน้อมถ่อมตนขยันตั้งใจเรียน มีความกตัญญูกตเวที ไม่ลบหลู่ดูหมิ่นกัน นอกจากนี้นักเรียนทุกคนควรปฏิบัติต่อกันในฐานะเพื่อนโดยมีน้ำใจเผื่อแผ่ช่วยเหลือกัน มีความรักใคร่สามัคคี และซื่อสัตย์ต่อกัน

๓) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีในท้องถิ่น การปฏิบัติตัวเป็นพลเมืองดีในท้องถิ่นเช่น ให้ความร่วมมือในการรักษาความสะอาดและพัฒนาชุมชนให้น่าอยู่ เสียภาษีให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ติดตามดูแล และตรวจสอบการให้บริการสาธารณะขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ช่วยกันอนุรักษ์หรือฟื้นฟูขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ภูมิปัญญาท้องถิ่น และร่วมกันป้องกันอาชญากรรม เป็นต้น

๔) การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศ การปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดีของประเทศ เช่น ไม่ปฏิบัติตน อันเป็นการละเมิดหรือกระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่น ไม่รวมตัวกันในทางที่ขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรม อันดีงามของประชาชน ธำรงรักษาไว้ซึ่ง ชาติ ศาสนา

---

[๕] อภิชาต ดำดี,**หลักพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์, ๒๕๔๙

พระมหากษัตริย์ และการปกครองระบอบประชาธิปไตย ไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เสียภาษีอากร และมีส่วนร่วมในหน่วยงานของรัฐหรือการป้องกันประเทศ เป็นต้น

บทสรุป

สังคมไทยจะมีความสงบสุขและอยู่ร่วมกันได้อย่างสามัคคีนั้น คนไทยทุกคนจะต้องมีคุณลักษณะความเป็นพลเมืองที่ดีในระบอบประชาธิปไตย ๖ ประการ ได้แก่ ๑) เคารพความแตกต่าง ๒) รู้จักรับผิดชอบตนเองและพึ่งพาตนเองได้ ๓) เคารพหลักความเสมอภาค ๔) เคารพกฎกติกา ๕) รับผิดชอบต่อสังคมและส่วนรวมและ ๖) เคารพสิทธิผู้อื่น รวมทั้งรู้ถึงบทบาททางสังคมที่ตนดำรงอยู่ ซึ่งสมาชิกทุกคนในสังคมย่อมต้องมีบทบาทหน้าที่ตามสถานภาพของแต่ละคนแตกต่างกัน ถ้าสมาชิกทุกคนในสังคมได้ปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ของตนอย่างถูกต้องแล้วจะได้ชื่อว่าเป็นพลเมืองที่ดีของสังคมและประเทศชาติ ในปัจจุบันนี้สังคมประชาธิปไตยของไทยมีการเรียกร้องสิทธิเสรีภาพและความเสมอภาคเพื่อความเท่าเทียมกันมากเกินไปจนลืมหน้าที่ของตนเอง ซึ่งสิทธิและหน้าที่เป็นสิ่งคู่กัน เมื่อมีสิทธิก็ต้องมีหน้าที่ พลเมืองของทุกประเทศมีทั้งสิทธิและหน้าที่แต่จะมีมากน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับกฎหมายของประเทศนั้น ๆ หน้าที่เป็นภารกิจที่ทุกคนต้องกระทำเพื่อสร้างคุณค่าของความเป็นมนุษย์เมื่อเกิดมาเป็นคน ค่าของคนอยู่ที่การปฏิบัติหน้าที่โดยมีความรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญและต้องสอดคล้องกับบทบาททางสังคมที่แต่ละบุคคลดำรงอยู่เพื่อให้ชีวิตดำรงอยู่อย่างมีคุณค่าและเป็นที่ยอมรับของสังคม

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมาธิการวิสามัญบันทึกเจตนารมณ์จดหมายเหตุและตรวจรายงานการประชุมสภาร่างรัฐธรรมนูญ. **เจตนารมณ์รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐.** สำนักกรรมาธิการ ๓ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๐.

ปริญญา เทวานฤมิตรกุล, **การศึกษาเพื่อสร้างพลเมือง (Civic Education) : พัฒนาการเมืองไทยโดยสร้าง ประชาธิปไตยที่คน.** เอกสารประกอบการบรรยายการประชุมคณะอนุกรรมการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของรัฐสภาและเสริมสร้างความเป็นพลเมือง ในระบอบประชาธิปไตย ครั้งที่ ๒/๒๕๕๕ วันที่ ๑๑ ธันวาคม ๒๕๕๕.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย.** กรุงเทพฯ : สำนักประชาสัมพันธ์สำนักงาเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๔.

สำนักแผนพัฒนาการเมือง สำนักงานสภาพัฒนาการเมือง สถาบันพระปกเกล้า. **รายงานวิจัยสำนึกพลเมือง : เอกสารวิชาการลำดับที่ ๕๔-๐๑.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา,๒๕๕๔.

อภิชาต ดำดี,**หลักพระพุทธศาสนากับการส่งเสริมวิถีชีวิตประชาธิปไตย.** กรุงเทพมหานคร : บริษัทศูนย์การพิมพ์แก่นจันทร์, ๒๕๔๙.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ

POLITICAL PARTICIPATION OF CITIZENS UNDER THE CONSTITUTION

กอปรลาภ อภัยภักดิ์*

Korplarp apaipakdi

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เพื่อให้ได้รับทราบถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมืองที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งสิทธิและภาระหน้าที่ของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองตามช่องทางและกระบวนการต่าง ๆ ตามที่กฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับปัจจุบันกำหนดไว้ ซึ่งหากประชาชนมีความเข้าใจในกระบวนการมีส่วนร่วมทางการเมือง พร้อมทั้งตื่นตัวเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นก็จะส่งผลต่อการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยของไทยให้ก้าวหน้าและยั่งยืน

คำสำคัญ : การมีส่วนร่วม,การเมือง,ประชาชน

Abstracts

Political participation of citizens contributes acknowledge the importance of political participation that is crucial to the development of democracy. Rights and obligations of the citizens in political participation are included according to various channels and processes as prescribed by the current constitutional law. If people have an understanding of the political participation processes and participate actively in politics, it will affect the development of democracy in Thailand to progress and sustainably. This academic article focuses on education. Definitions and concepts of political participation, the form of political participation, and other factors affect political participation.

Keywords: Participation, People, and Politics

* บริษัทสำนักงานกฎหมายกอปรนิติ จำกัด.

บทนำ

จากวิวัฒนาการทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมาในช่วงระยะเวลาหนึ่ง พบว่า สาเหตุสำคัญที่ทำให้สภาพการเมืองไทยยังไม่มีความเจริญก้าวหน้าเท่าที่ควร คือ ความอ่อนแอของภาคประชาชนที่ยังขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมในทางการเมือง ปล่อยให้การเมืองเป็นเรื่องของนักการเมืองและข้าราชการที่มีอำนาจเข้ามากำหนดนโยบายและปกครองบ้านเมือง แต่เมื่อผลของการปฏิรูประบบการเมืองให้เกิดความเป็นประชาธิปไตยที่ประชาชนมีอำนาจสูงสุดตามหลักการอย่างแท้จริง และสิทธิของความเป็นพลเมือง (Citizenship) ได้มีการแพร่ขยายในหมู่ประชาชนซึ่งมีความเข้าใจในหลักการนี้มากขึ้น การตระหนักในความเท่าเทียมกันในสิทธิขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะความพยายามทำให้สิทธิพลเมืองทางการเมืองและทางสังคมเกิดขึ้นจริงและสร้างความเป็นสากลของสิทธิพลเมืองให้เป็นกลไกในการขับเคลื่อนกระบวนการทางการเมืองอย่างต่อเนื่องนั้น ได้กลายเป็นที่มาของ “การเมืองภาคประชาชน”[๑] ในประเทศไทยที่มีการเมืองการปกครองระบอบประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ได้ยอมรับกันทั่วไปว่า การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างยิ่งในระบอบประชาธิปไตย ทั้งนี้เพราะการเมืองการปกครองในระบอบประชาธิปไตยตามคำนิยามของอับราฮัม ลินคอล์น อดีตประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกานั้น หมายถึง การปกครองของประชาชน โดยประชาชนและเพื่อประชาชน[๒] โดยการเติบโตของภาคประชาชนดังกล่าวได้เกิดโครงสร้างทางสังคมที่ซับซ้อน มีความความหลากหลายและกลายเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในทางเศรษฐกิจ และส่งผลไปยังความไม่เสมอภาคทางการเมืองด้วย โดยเฉพาะการเข้าถึงศูนย์กลางของอำนาจภายในรัฐจะตกไปอยู่เพียงเฉพาะแค่กลุ่มคนบางกลุ่มที่มีโอกาสทางการเมือง ทางเศรษฐกิจและทางสังคมเท่านั้น จนนำไปสู่การจำแนกความแตกต่างทางชนชั้นในสังคมไทย ซึ่งเมื่อพิจารณาสภาพของการจำแนกชนชั้นก็อาจกล่าวได้ว่า เป็นสภาวะที่รัฐได้

---

[๑] Bunthan Dokthaisong, **Grassroots Democracy,** (Bangkok: Intellectual Publishing, 2009).

[๒] Watcharachai San, **Political participation and civil politics,** (Parliamentary Message, 2002), p.44.

กำหนดและออกแบบขึ้นมาในอดีตเป็นระยะเวลานานแล้วและแทรกซึมอยู่ในโครงสร้างทางสังคมไทย[๓]

การมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วม (Participation) เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชนเอง การมีส่วนร่วมเป็นการร่วมมือของประชาชน ไม่ว่าปัจเจกบุคคลหรือกลุ่มคลที่เห็นพ้องต้องกันและเข้ามาร่วมรับผิดชอบเพื่อดาเนินการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ต้องการ โดยกระทาผ่านกลุ่มหรือองค์การเพื่อให้บรรลุถึงความเปลี่ยนแปลงที่พึงประสงค์ การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้บุคคลได้มีส่วนช่วยเหลือระหว่างกัน ด้วยจิตใจและอารมณ์ของแต่ละบุคคลในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมตัดสินใจ ร่วมปฏิบัติงานและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมในการบริหารจัดการ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของสังคม เป็นกระบวนการที่รวบรวมเอาความห่วงกังวล ความต้องการและค่านิยมต่าง ๆ ของสาธารณชนไว้อยู่ในกระบวนการตัดสินใจของรัฐและเอกชน เป็นการสื่อสารสองทางและเป็นการมีปฏิสัมพันธ์ที่มีเป้าหมาย เพื่อการตัดสินใจที่ดีกว่าและที่ได้รับการสนับสนุนจากสาธารณชน[๔] ในขณะที่การมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอำนาจในการตัดสินใจไม่ควรเป็นของกลุ่มคนจำนวนน้อย แต่อำนาจควรได้รับการจัดสรรในระหว่างประชาชน เพื่อทุก ๆ คนได้มีโอกาสที่จะมีอิทธิพลต่อกิจกรรมส่วนรวม[๕]

อนึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมือง หมายถึง การมีส่วนร่วมที่ประชาชนจะพึงมีในการกำหนดนโยบายในการตัดสินใจและกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล และในทางการเมืองเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในรัฐบาล เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การมีอิทธิพลต่อรัฐบาลการแสดงความ

---

๓ Mongkol Lertdanthanin, **The idea of nationalism and cultural heritage for the development of modern society,** (Bangkok: The Institute of Civil Aviation Science, 2008).

๔ James L. Crayton, **Public Participation Guide Better decisions by engaging the community. Translated by Prof. Dr. Wanchai Wattanasab. Thawinwadee Burikul. Methisa Phongsaksri,** (Khon Kaen: Siriphan Offset Printing House, 2008), p.3.

๕ Bovornsak Uwanno and Tawilawadee Burikul, **Participatory democracy. Participatory Democracy.** (Bangkok: King Prajadhipok's Institute, 2005), p.15.

คิดเห็นทางการเมือง[๖] ได้ให้ความหมายของการเข้าร่วมทางการเมืองว่า หมายถึง การมีส่วนร่วมในการกระทา (Activity) ของแต่ละบุคคลซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินนโยบายของรัฐบาลเรียกว่า Autonomous Participation และการมีส่วนร่วมซึ่งมีอิทธิพลต่อการตัดสินนโยบายโดยทางอ้อม นอกเหนือจากแต่ละบุคคลโดยตรงแล้ว เรียกว่า Mobilized participation[๗] ซึ่งการมีส่วนร่วมทางการเมืองยังหมายถึง บุคคลที่สนใจการเมือง มีความเข้าใจการเมือง เชื่อว่าตนเองมีประสิทธิภาพทางการเมือง มีความศรัทธาในกระบวนการทางการเมือง และตัวนักการเมือง และคิดว่าการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นหน้าที่ของตน เป็นคนที่มีความสามารถในการเข้าสังคม และเป็นคนที่มีหวังในชีวิต[๘] ซึ่งถือเป็นการสนับสนุนต่อระบบการเมือง นั่นคือ การให้ความเคารพต่อกฎหมายอย่างมีระเบียบวินัย ให้ความร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของรัฐไม่ว่าจะทางตรงหรือทางอ้อม[๙]

ดังนั้น การมีส่วนร่วมทางการเมือง (Political Participation) จึงเป็นกิจกรรมของประชาชนที่มีวัตถุประสงค์เพื่อกดดันหรือโน้มน้าวให้รัฐบาล ผู้นำ ผู้กำหนดนโยบาย ผู้มีอำนาจหรือผู้มีอิทธิพลต่อทุกกระบวนการทางการเมืองการปกครอง มีความเป็นหรือตัดสินใจรวมถึงการเลือกผู้นำให้ตรงกับความต้องการของประชาชน

รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

ในรัฐธรรมนูญ ฉบับ ๒๕๖๐ เขียนคำว่า "มีส่วนร่วม" ไว้ถึง ๒๒ ครั้ง มากกว่ารัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๔๐ ซึ่งเขียนไว้ ๙ ครั้ง แต่เป็นรองรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ๒๕๕๐ ที่เขียนไว้ ๓๔ ครั้ง (Internet for People Law Project (iLaw),๒๐๒๐) ซึ่งในความเป็นจริงประชาชนส่วนใหญ่ก็ยังไม่ค่อยรู้ว่า รัฐธรรมนูญได้รับรองสิทธิให้ประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในเรื่อง

---

[๖] Jaroon Supaphap, **Political science.**(Bangkok: Wattana Panich Thai Printing House, 1971), pp. 1971:333.

[๗] Thipaphon Phimphisuth, **Political Development,** (Bangkok: Ramkhamhaeng University Press, 1999), p.133.

[๘] Narong Sinsawat, **Political Psychology,** (Bangkok: Watcharin Printing, 1996). p. 123.

[๙] Chuwong Chayabutr, **Local Administration.** (Bangkok: Bikanen Funrings, 1996), p. 8.

ใดบ้าง ซึ่งในรัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐ ได้กำหนดช่องทางที่ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมได้โดยการใช้สิทธิทางตรง มีดังนี้

๑. มาตรา ๗๘ รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนและชุมชนมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศด้านต่าง ๆ การจัดทำบริการสาธารณะทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่น การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐการต่อต้านการทุจริตและประพฤติมิชอบ รวมตลอดทั้งการตัดสินใจทางการเมือง และการอื่นใดบรรดาที่อาจมีผลกระทบต่อประชาชนหรือชุมชน

๒. มาตรา ๑๓๓(๓) มาตรา ๒๓๖ และมาตรา ๒๕๖(๑) แห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.๒๕๖๐ ให้อำนาจแก่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรง สามารถสรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

- ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อเสนอกฎหมายตามหมวด ๓ สิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยหรือหมวด ๕ หน้าที่รัฐ ทั้งนี้ตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

- ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๒๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อร้องขอต่อประธานรัฐสภาพร้อมด้วยหลักฐานพอสมควรเพื่อกล่าวหาว่ากรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติผู้ใดมีพฤติการณ์ร่ำรวยผิดปกติ ทุจริตต่อหน้าที่ หรือจงใจปฏิบัติหน้าที่หรือใช้อำนาจขัดต่อบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายหรือฝ่าฝืนไม่ปฏิบัติตามมาตรฐานทางจริยธรรมอย่างร้ายแรง

- ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน มีสิทธิเข้าชื่อขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญตามกฎหมายว่าด้วยการเข้าชื่อเสนอกฎหมาย

เมื่อทำการเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ๓ ฉบับการเข้าเสนอชื่อกฎหมายโดยประชาชนซึ่งเป็นสิทธิของประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งตั้งแต่รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐,๒๕๕๐ และ ๒๕๖๐ ก็ระบุ ให้ประชาชนมีสิทธิและมีส่วนร่วมทางการเมืองในการกำหนดอนาคตของตนเองและประเทศ ผ่านการเข้าชื่อเสนอกฎหมายด้วยเช่นกัน กล่าวคือ ประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน สามารถรวมตัวกันเข้าชื่อเสนอร่าง พ.ร.บ.ที่เกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของชาวไทยและแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐต่อสภาผู้แทนราษฎร ทั้งนี้การเข้าชื่อเสนอกฎหมายมีหลักการสำคัญที่ประชาชนผู้ต้องการเสนอกฎหมายควรรู้โดยมีตารางเปรียบเทียบให้เห็น ดังนี้

ตารางที่ ๑ การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนตามรัฐธรรมนูญ ๓ ฉบับ

ประเด็นหลัก	รัฐธรรมนูญ ๒๕๔๐	รัฐธรรมนูญ ๒๕๕๐	รัฐธรรมนูญ ๒๕๖๐
คุณสมบัติและจำนวนของผู้มีสิทธิเสนอร่าง พ.ร.บ.	มาตรา ๑๗๐ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งไม่น้อยกว่า ๕๐,๐๐๐ คน	มาตรา ๑๖๓ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน	มาตรา ๑๓๓ ผู้มีสิทธิเลือกตั้งจำนวนไม่น้อยกว่า ๑๐,๐๐๐ คน
ร่าง พ.ร.บ. ที่ประชาชนมีสิทธิเสนอ	มาตรา ๑๗๐ ประชาชนมีสิทธิเสนอ ร่างพ.ร.บ. เฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของประชาชน และหมวด ๕ แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ	มาตรา ๑๖๓ ประชาชนมีสิทธิเสนอร่างพ.ร.บ. เฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๓สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทหมวด แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ	มาตรา ๑๓๓ ประชาชนมีสิทธิเสนอ ร่างพ.ร.บ. เฉพาะตามที่บัญญัติไว้ในหมวด ๓ สิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยและหมวด ๕หน้าที่ของรัฐ
ข้อยกเว้น ร่าง พ.ร.บ.ที่ประชาชนมีสิทธิเสนอ	มาตรา ๑๗๑ หากเป็นร่าง พ.ร.บ.เกี่ยวกับเงินต้องได้รับคำรับรองจากนายกรัฐมนตรี	มาตรา ๑๖๓ หากเป็นร่าง พ.ร.บ. เกี่ยวกับเงินต้องได้รับคำรับรองจากนายกรัฐมนตรี	มาตรา ๑๓๓ หากเป็นร่างพ.ร.บ. เกี่ยวกับเงินต้องได้รับคำรับรองจากนายกรัฐมนตรี

บทสรุป

ประชาธิปไตยกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนคือ การให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อเป็นรากฐานที่ดีของการพัฒนาประเทศเพื่อให้ประเทศมีความเจริญและยังเป็นการปลูกฝังความเป็นประชาธิปไตยให้แก่ประชาชนฉะนั้นการศึกษาจึงมีความสำคัญกับการพัฒนาทางการเมืองประชาชนในประเทศควรได้รับความรู้ความเข้าใจทางการเมืองหรือเพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองเพื่อให้ประชาธิปไตยนั้นเป็นประชาธิปไตยที่มาจากประชาชนอย่างแท้จริง ไม่เพียงแต่ว่าไปเลือกตั้งหรือเข้าไปมีส่วนร่วมเพียงเพราะหน้าที่หรือเพียงเพราะเป็นกฎข้อบังคับเท่านั่น จากการให้บริการด้านการศึกษาที่รัฐได้ให้บริการแก่ประชาชนเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองกลุ่มประชาชนเป็นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากกลุ่มหนึ่ง เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีส่วนสำคัญในการพัฒนาประเทศเพราะประชาชนได้รับโอกาสในการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัย นับได้ว่าเป็นผู้ที่มีความรู้พอสมความในการมีส่วนร่วมทางการเมืองหรือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมทางการเมืองต่าง ๆ การเสนอข้อเท็จจริงทางการเมืองของประชาชน และระบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง หากประชาชนมีความสนใจในทางการเมือง มีการเปิดรับข่าวสารและเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้นหรือช่วยถ่ายทอดข้อมูลที่ถูกต้องให้สังคมได้รับรู้ และกระตุ้นให้คนในสังคมเข้ามามีส่วนร่วมทางการ

เมืองมากขึ้นในทางที่ถูกต้อง ก็จะส่งผลทำให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นการปกครองที่ดีและมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

Bovornsak Uwanno and Tawilawadee Burikul. **Participatory democracy. Participatory Democracy.** Bangkok: King Prajadhipok's Institute. 2005.

Bunthan Dokthaisong. **Grassroots Democracy.** Bangkok: Intellectual Publishing. 2009.

Chuwong Chayabutr. **Local Administration.** Bangkok: Bikanen Funrings. 1996.

James L. Crayton. **Public Participation Guide Better decisions by engaging the community. Translated by Prof. Dr. Wanchai Wattanasab. Thawinwadee Burikul. Methisa Phongsaksri**. Khon Kaen: Siriphan Offset Printing House 2008.

Jaroon Supaphap. **Political science.** Bangkok: Wattana Panich Thai Printing House, 1971.

Internet for People Law Project (iLaw). **What can the Constitution of 2017 allow us to participate in?.** [online].Source: https://ilaw.or.th/node/4697.[January 2020].

Mongkol Lertdanthanin. **The idea of nationalism and cultural heritage for the development of modern society.** Bangkok: The Institute of Civil Aviation Science. 2008.

Narong Sinsawat. **Political Psychology.** Bangkok: Watcharin Printing. 1996.

Thipaphon Phimphisuth. **Political Development.** Bangkok: Ramkhamhaeng University Press. 1999.

Watcharachai San. **Political participation and civil politics.** Parliamentary Message. 2002.

ความเป็นผู้นำกับการบริหารราชการแผ่นดิน

LEADERSHIP AND PUBLIC ADMINISTRATION

กิตวิชัย ไชยพรศิริ*

Kitwichai chaiyapawnsiri

บทคัดย่อ

ความสำเร็จของผู้นำในการบริหารราชการแผ่นดินจำเป็นต้องมีทักษะและขีดความสามารถของผู้นำในการบริหารราชการแผ่นดิน คือความสามารถของผู้นำที่จะให้ผู้อื่นมีส่วนร่วมในการสร้างพันธกิจแรงจูงใจวิสัยทัศน์ การสร้างระบบ กระบวนการทำงานที่มีประสิทธิผลไปในทิศทางเดียวกันเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายร่วมกัน ผู้นำจึงเป็นส่วนสำคัญโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการบริหารงานราชการแผ่นดินนั้นจะต้องมีผู้นำที่มีภาวะผู้นำที่มี มีความรู้ความสามารถและทักษะในหลายๆด้าน เช่น มี ทักษะการเป็นหัวหน้างานและภาวะผู้นำที่ดี ใช้หลักการบริหาร และการจัดการได้อย่างมืออาชีพ มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้บริหารที่ดี รู้จักวิธี การเรียนรู้ตนเองและการเรียนรู้บุคคลได้เป็นอย่างดี และต้องเป็นผู้ที่รู้จัก หลักจิตวิทยาในการบริหารเป็นอย่างดี ผู้นำที่มีประสิทธิภาพสูงสุดเป็นผู้นำที่มุ่งทั้งงานและคนโดยใช้แนวความคิดผู้นำเชิงคุณลักษณะ แนวคิดผู้นำเชิงพฤติกรรม แนวคิดผู้นำเชิงสถานการณ์ แนวคิดภาวะผู้นำสมัยใหม่และการนำหลักธรรมมาประยุกต์ใช้เพื่อเป็นผู้นำที่ดีมีประสิทธิภาพในยุคโลกาภิวัฒน์

คำสำคัญ : ความเป็นผู้นำ, การบริหาร, ราชการ

Abstract

The success of leaders in the administration of the government must have the skills and capabilities of leaders in the administration of the government. Is the ability of leaders to participate in the creation of a mission, motivation, vision, the creation of an effective work system in the same direction to achieve the common policy objectives, leaders are an important part, especially in the administration of the government, that leaders must have leadership. Have knowledge, ability, and skills in many areas such as good supervisor skills and leadership Use management principles

* สังกัดที่ทำการปกครอง อำเภอห้วยคต จังหวัดอุทัยธานี

and professional management Have a good understanding of the roles and responsibilities of being a good manager, know how to self-learn and learn personally and must be someone who knows management psychology as well the most effective leaders are leaders who focus on both work and people, using concepts, feature leaders, concepts, behavioral leaders. Situational leadership concepts of modern leadership and the application of the principles to be good, effective leaders in the globalization era well

Keywords: Leadership, Administration, Civil service

บทนำ

ในการบริหารองค์กร หน่วยงานต่างๆนั้น ผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญต่อการบริหารงานในองค์กร การเป็นผู้นำไม่ได้เป็นมาโดยกำเนิด แต่เป็นความสามารถสร้างขึ้นได้จากการที่บุคคลนั้นใช้ความพยายามและการทำงานหนัก ในการบริหารจัดการองค์การ หน่วยงานภายใต้การดูแล ควบคุมให้เป็นไปตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ การเป็นผู้นำจึงเป็นเรื่องที่เรียนรู้ได้ ทำให้เกิดภาวะความเป็นผู้นำ ซึ่งคำว่าผู้นำได้มีนักวิชาการให้นิยามมากมาย แต่ที่คนส่วนใหญ่เข้าใจตรงกันก็คือ เป็นกระบวนการสร้างอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งตั้งใจใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นในการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนด รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในองค์การ ซึ่งภาวะผู้นำจึงเป็นกระบวนการสร้างอิทธิผลที่ช่วยให้กลุ่มสามารถบรรลุเป้าหมาย ซึ่งมีหลายด้วยองค์ประกอบ ไม่ว่าจะเป็นการให้ความไว้วางใจและเชื่อมั่น ในตัวผู้ทีมีภาวะผู้นำเพื่อเป็นตัวบ่งชี้ความน่าเชื่อถือของผู้นำ ความพอใจของพนักงานในองค์การ รวมถึงการสื่อความหมายที่มีประสิทธิผลโดยภาวะผู้นำที่มีประโยชน์ในขอบข่ายที่สำคัญสามขอบข่าย นั่นคือ กุญแจในการเอาชนะความไว้วางใจและความเชื่อมั่นของคนในองค์การ

ความเป็นผู้นำ

คำว่า “ผู้นำ” (Leader) และ “ภาวะผู้นำ” (Leadership) เป็นคำที่มีความสัมพันธ์กัน เมื่อมีผู้นำก็ต้องมีภาวะผู้นำของคนๆ นั้น ซึ่งถือว่า ภาวะผู้นำเป็นคุณสมบัติของความเป็นผู้นำที่อยู่ในตนเองที่ทำให้ผู้อื่นรู้สึกและสัมผัสได้ และเป็นที่ยอมรับของกลุ่ม เกิดความไว้วางใจและเชื่อใจว่าจะสามารถนำพาองค์กรไปสู่ความสำเร็จ ตลอดจนบรรลุวัตถุประสงค์ได้รวมทั้งทำให้

ได้รับความร่วมมือและได้รับความเคารพนับถือจากคนในองค์กรเช่นกัน[๑] ความเป็นผู้นำ หรือภาวะผู้นำ เป็นกระบวนการที่ผู้บริหารจะให้มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้อื่น ที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุจุดหมายขององค์การ จากคำอธิบายดังกล่าว ทำให้เกิดคำถามว่าผู้บริหารจะทำให้ตนมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของคนอื่นได้อย่างไร คำตอบก็คือ การสร้างอำนาจ (power) หรืออิทธิพล[๒]

ภาวะผู้นำของผู้นำจึงถือว่าเป็นส่วนสำคัญยิ่งในการบริหารงานให้ประสบผลสำเร็จ การสร้างภาวะผู้นำให้เกิดกับผู้นำหรือผู้บริหารในฐานะเป็นผู้นำองค์การ จะต้องสร้างความร่วมมือร่วมใจกันในการปฏิบัติงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ร่วมกัน นั่นคือผู้บริหารจะต้องเป็นผู้นำ (Leader) ผู้นำจะต้องมีความเป็นผู้นำ หรือภาวะผู้นำ (Leadership)

ความหมายของความเป็นผู้นำ

ผู้นำ (Leader) หมายถึง บุคคลที่ได้รับการแต่งตั้งหรือการเลือกตั้งจากกลุ่มให้ทำหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำ เช่น การชี้แนะ สั่งการ และช่วยเหลือให้กลุ่มสามารถปฏิบัติงานได้สำเร็จตามจุดประสงค์ที่ตั้งไว้ ซึ่งได้มีการเขียนชื่อผู้นำแตกต่างกันออกไปตามลักษณะงานและองค์กรสำนักงาน ที่อยู่ เช่น ผู้บริหาร ผู้ว่าราชการ นายอำเภอ ผู้อำนวยการ อธิการบดี เป็นต้น

ภาวะผู้นำ (Leadership) หมายถึง การสร้างสัมพันธภาพในเรื่องของการใช้อิทธิพลระหว่างผู้นำกับผู้ตามที่มีจุดมุ่งหมายให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ที่มีร่วมกันภาวะผู้นำ เกี่ยวข้องกับ การใช้อิทธิพล (Influence) เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มบุคคล การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวจะสะท้อนให้เห็นวัตถุประสงค์ที่มีร่วมกันระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ซึ่งภาวะผู้นำเป็นเรื่องของความสามารถ ทักษะและกระบวนการที่ผู้นำใช้ในการนำกลุ่มให้ไปสู่จุดมุ่งหมาย

ภาวะผู้นำ เป็นขบวนการสร้างสิ่งเร้าในการพัฒนาและการทำงานกับคนในองค์การ เป็นขบวนการมุ่งสร้างแรงจูงใจให้กับคน โดยใช้มนุษย์สัมพันธ์หรือการปฏิสัมพันธ์ในองค์การเพื่อการสื่อสารระหว่างบุคคลในการสร้างบรรยากาศในองค์การ ลดความขัดแย้งระหว่างบุคคล ให้เกิดความเจริญและการพัฒนา นอกจากนั้นก็คือปัจจัยของมนุษย์ที่ส่งเสริมภาวะผู้นำให้เกิดขึ้นในการ

---

[๑] กานต์ บุญศิริ และพจนารถ พรเจริญวิโรจน์,**ภาวะผู้นำกับการเป็นนักบริหารการศึกษามืออาชีพ**, วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗,หน้า ๔.

[๒] Bartol, K.M. & Other. (๑๙๙๘). Management: A Pacific Rim Approach.๒nd ed. Roseville, NSW : McGraw Hill.

ปฏิบัติการขององค์การ ดังนั้นจึงเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับความเข้าใจในจุดหมาย การตัดสินใจเลือกทางเลือกใหม่ การสนับสนุนส่งเสริมการบริการการศึกษาให้มีคุณภาพมากขึ้น การนำหลักการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในองค์การและปัจจัยต่าง ๆ ซึ่งสร้างความพึงพอใจหรือบางครั้งมีผลในทางตรงกันข้าม คือสร้างความไม่พึงพอใจของมนุษย์ในองค์การ[๓]

กล่าวโดยสรุปได้ว่า ภาวะผู้นำเป็นกระบวนการอิทธิพลทางสังคมที่บุคคลหนึ่งใช้อิทธิพลต่อผู้อื่นให้ปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตามที่กำหนดไว้ร่วมทั้งการสร้างสัมพันธ์ระหว่างบุคคลขององค์การเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือเพื่อให้บรรลุผลตามเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยต้องได้รับความยินยอมจากผู้ที่ปฏิบัติตาม

คุณสมบัติของผู้นำ

ผู้นำ (Leader) คือ บุคคลที่ได้รับการยอมรับจากกลุ่มให้ทำหน้าที่ของตำแหน่งผู้นำ โดยได้มีนักวิชาการได้อธิบายคุณสมบัติผู้นำที่ดี สามารถสรุปได้ดังนี่

๑) ความรู้ ความรู้เป็นสิ่งจำเป็นที่สุด มิได้หมายถึงเฉพาะความรู้เกี่ยวกับงานในหน้าที่เท่านั้น หากแต่รวมถึงการใฝ่หาความรู้เพิ่มเติมในด้านอื่นๆ

๒) ความริเริ่ม คือ ความสามารถที่จะปฏิบัติสิ่งหนึ่งสิ่งใดในขอบเขตอำนาจหน้าที่ได้ด้วยตนเอง โดยไม่ต้องคอยคำสั่ง

๓) มีความกล้าหาญและความเด็ดขาด ผู้นำที่ดีจะต้องไม่กลัวต่ออันตรายความยากลำบากและความกล้าหาญจะช่วยให้สามารถผจญต่องานต่างๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้

๔) การมีมนุษย์สัมพันธ์ ผู้นำที่ดีจะต้องรู้จักประสานความคิด ประโยชน์สามารถทำงานร่วมกับคนทุกเพศทุกวัย ทุกระดับการศึกษาได้ ผู้นำที่มีมนุษย์สัมพันธ์ดีจะช่วยให้ปัญหาใหญ่เป็นปัญหาเล็กได้

๕) มีความยุติธรรมและซื่อสัตย์สุจริต ผู้นำที่ดีจะต้องอาศัยหลักของความถูกต้อง หลักแห่งเหตุผลและความซื่อสัตย์สุจริตต่อตนเองและผู้อื่น ปฏิบัติงานด้วยจิตที่ปราศจากอคติ

๖) มีความอดทน จะเป็นพลังที่จะผลักดันงานให้ไปสู่จุดหมายปลายทางได้ อย่างแท้จริง

---

[๓] **ภาวะผู้นำในการบริหารการศึกษา**, [ออนไลน์], แหล่งที่มาhttps://sites.google.com/site/adminedu12nrru/thim-brihar-mux-xachiph/phawa-phuna-kar,[๒๕/๐๑/๒๖๖๓].

๗) ความมีสติ หมายถึง ความระมัดระวัง ความสุขุมรอบคอบ ความไม่ประมาท มีความฉับไวในการปฏิบัติงานทันต่อเหตุการณ์ความ เป็นพลังทางจิตที่จะหยุดคิดไตร่ตรองต่อเหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้น

๘) มีความภักดี การเป็นผู้นำที่ดีนั้น จำเป็นต้องมีความจงรักภักดีต่อหมู่คณะ ต่อส่วนรวมและต่อองค์การ จะช่วยให้หัวหน้าได้รับความไว้วางใจ และปกป้องภัยอันตรายในทุกทิศได้เป็นอย่าง

๙) มีความสงบเสงี่ยมไม่ถือตัว ผู้นำที่ดีจะต้องๆไม่หยิ่งยโส ไม่จองหอง ไม่วางอำนาจและไม่ภูมิใจในสิ่งที่ไร้เหตุผลความสงบเสงี่ยมนี้

ประเภทของผู้นำ

ประเภทของผู้นำจะมีลักษณะตามรูปแบบภาวะผู้นำ ความหมายคือแนวทางที่ทำให้มีทิศทางในการนำแผนไปใช้และจูงใจคน เพื่อทำให้การทำงานในฐานะผู้นำสามารถเลือกนำไปใช้กับคนที่มีลักษณะแตกต่างกันไปได้ สำหรับรูปแบบภาวะผู้นำนั้นขึ้นอยู่กับการเลือกและนำไปใช้ ซึ่งรูปแบบภาวะผู้นำแบ่งได้ดังนี้[๔]

๑) ผู้นำแบบเผด็จการ (Autocratic Leader) หมายถึงผู้นำที่เน้นถึงการบังคับบัญชาและการออกคำสั่ง เป็นสำคัญ ผู้นำชนิดนี้มักจะทำการตัดสินใจด้วยตนเองเป็นส่วนมาก และจะไม่ค่อยมอบหมายอำนาจหน้าที่ให้แก่ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามากนัก ผู้นำดังกล่าวจะกระทำโดยมีการใช้อำนาจเป็นอย่างมากและจะสร้างบรรยากาศของความเกรงกลัวต่อผู้อยู่ใต้บังคับบัญชาเสมอ ทั้งนี้เพราะผู้นำนิยมใช้การให้รางวัลและลงโทษ

๒) ผู้นำแบบประชาธิปไตย (Democratic Leader) ผู้นำชนิดนี้จะมีลักษณะตรงกันข้ามกับผู้นำชนิดแรก และจะให้ความสำคัญกับผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามากกว่า ไม่เน้นถึงการใช้อำนาจหน้าที่ หรือทำให้ผู้อื่นเกรงกลัว หากแต่จะเปิดโอกาสให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีโอกาสแสดงความคิดเห็นและพูดคุยด้วย ในการปฏิบัติงาน ดังนั้น การแก้ไขปัญหาต่างๆ จึงมักให้โอกาสทุกฝ่ายเข้ามาร่วมพิจารณา ซึ่งอาจจะกระทำโดยมีการประชุมหรือจัดตั้งคณะกรรมการ เป็นต้น ผู้นำชนิดนี้จะพยายามส่งเสริมให้คนงานออกความคิดเห็นได้ และมีโอกาสร่วมตัดสินใจในปัญหาต่าง ๆ ได้ด้วย

๓) ผู้นำแบบเสรีนิยม (Laissez-faire or Free-rein Leader) ผู้นำชนิดนี้จะแตกต่างจากผู้นำแบบประชาธิปไตยที่ว่าจะมีการปล่อยให้ผู้อยู่ใต้บังคับบัญชามีอิสระเสรีเต็มที่ ปัญหาต่าง ๆ ที่

---

[๔] **รูปแบบภาวะผู้นำ,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา:https://sites.google.com/site/phawaphunalaeakarsrang/home/bth-thi-3-rup-baeb-phawa-phuna,[๒๕/๐๑/๒๖๖๓].

เกิดขึ้นได้จะถูกมอบหมายให้ผู้ใต้บังคับบัญชาตัดสินใจอย่างเต็มที่ ผู้ใต้บังคับบัญชาอาจจะได้รับสิทธิในการจัดทำแผนงานต่าง ๆ ได้

สรุปได้ว่าผู้นำแบบเผด็จการจะมีอำนาจสูงสุดที่ตัวผู้นำ ผู้นำจะสั่งการและตัดสินใจโดยยึดถือความคิดตนเองเป็นใหญ่ นิยมการให้รางวัลและลงโทษซึ่งจะต่างจาก ผู้นำแบบประชาธิปไตยเป็นผู้นำที่ทำงานโดยอาศัยความร่วมมือกับผู้ใต้บังคับบัญชา การตัดสินใจอยู่บนฐานของการปรึกษาหารือกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้นำแบบเสรีนิยมจะให้สิทธิการปฏิบัติหน้าที่รวมทั้งการตัดสินใจในเรื่องต่างๆแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาอย่างเต็มที่

รูปแบบของภาวะผู้นำ

รูปแบบของภาวะผู้นำแบบคลาสสิก[๕]

๑) ลำดับความต่อเนื่องของภาวะผู้นำ : รูปแบบของภาวะผู้นำแบบคลาสสิก เป็นการศึกษาถึงความเกี่ยวข้องกันระหว่างพฤติกรรมของผู้นำ ๒ รูปแบบ คือ ๑.๑) ภาวะผู้นำที่มุ่งที่หัวหน้าเป็นศูนย์กลาง เปรียบเทียบกับผู้นำที่มุ่งพนักงานเป็นศูนย์กลาง และ ๑.๒) ลำดับความต่อเนื่องของภาวะผู้นำแบบเผด็จการ, แบบมีส่วนร่วมและแบบให้เสรีภาพ

๒) ตารางการเป็นผู้นำ หรือตารางการบริหาร เป็นตารางการบริหารซึ่งใช้เป็นกรอบงานที่เกี่ยวข้องกับมุมมองของผู้นำที่มีต่องานและพนักงาน และยังเป็นระบบที่ทำให้เกิดความเข้าใจสำหรับการฝึกอบรมผู้นำและการพัฒนาองค์การ กรอบงานจะเกี่ยวข้องกับมุมมองของผู้นำ ดังนี้ ๒.๑) การมุ่งงาน เป็นภาวะผู้นำที่มุ่งที่การเพิ่มผลผลิต และ๒.๒) การมุ่งที่พนักงาน เป็นภาวะผู้นำที่มุ่งที่การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างพนักงาน

๓) รูปแบบของภาวะผู้นำแบบผู้ประกอบการมีลักษณะดังนี้ ๓.๑) มีแรงจูงใจที่จะประสบความสำเร็จสูง และเผชิญความเสี่ยงอย่างมีเหตุผล ๓.๒) การมีความกระตือรือร้น และการสร้างสรรค์สูง และ๓.๓) มีแนวโน้มที่จะตอบสนองอย่างรวดเร็วเมื่อมีโอกาส

๔) เร่งรีบเป็นประจำ

๕) มองเหตุการณ์ล่วงหน้าอย่างมีวิสัยทัศน์

๖) ไม่ชอบงานที่มีลำดับขั้นตอนและระบบราชการและ

๗) ชอบที่จะพบกับลูกค้า

---

[๕] Korrawuth**, ทฤษฎีภาวะผู้นำ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:http://mike-cmu.blogspot.com/2016/10/leadership-theory.html,[๒๕/๐๑/๒๖๖๓].

รูปแบบผู้นำเชิงบวกเชิงลบ

รูปแบบนี้มีแนวทางที่ต่างกันที่ผู้นำจะใช้เพื่อให้ตรงกับพฤติกรรมของพนักงาน ที่มีทั้งเชิงบวกและเชิงลบ คือ

๑) ผู้นำเชิงบวก คือ การที่ผู้นำใช้รางวัล มาเป็นผลตอบแทนแก่พนักงาน เพื่อให้เกิดแรงจูงใจและทัศนคติที่ดีที่พนักงานจะมีต่อตัวของผู้นำ

๒) ผู้นำเชิงลบ คือ การใช้วิธีที่เข้มงวดเน้นการลงโทษ ถึงแม้ว่าการลงโทษจะเป็นเครื่องมือของผู้นำก็ตาม ผู้นำจำเป็นที่จะต้องใช้วิธีการนี้ด้วยความระมัดระวัง เพราะมักจะมีผลต่อจิตใจของมนุษย์เป็นอย่างมาก ผู้นำเชิงลบจะแสดงออกด้วยการครอบงำและทำตัวเหนือคนผู้อื่น ซึ่งผู้นำมักเชื่อว่า เป็นวิธีที่สามารถทำให้ประสบความสำเร็จได้โดยการลงโทษ ซึ่งวิธีนี้ผู้นำเชื่อว่าอำนาจของเขาจะเพิ่มขึ้น โดยการทำให้ทุกคน กลัวแล้ว ทำให้ผลผลิตสูงขึ้น

รูปแบบผู้นำที่เน้นคนกับเน้นงาน

การเน้นรูปแบบทั้งสองนี้ขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมขององค์กร ว่าต้องการให้วัตถุประสงค์การทำงานเป็นไปในลักษณะใด ซึ่งทั้งสองวิธีนี้ จะแตกต่างกันที่วิธีปฏิบัติ แต่แท้จริงแล้ว ผลท้ายที่สุดต่างก็มุ่งเน้นไปที่ประสิทธิภาพงานที่ต้องการเพิ่มผลผลิตทั้งสิ้น คือ

๑) ผู้นำแบบเน้นคน (Consideration) ผู้นำที่มีการคำนึงในความต้องการของมนุษย์ในตัวพนักงาน โดยการที่ผู้นำเข้าไปช่วยแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้น และการให้ความสนับสนุนทางด้านจิตวิทยา ที่อาจจะเรียกได้กว่าการรู้จักใช้คนให้เป็นนั่นเองและ

๒) ผู้นำแบบเน้นงาน (Structure) ผู้นำเชื่อว่าจะได้ผลลัพธ์โดยการให้พนักงานยุ่งอยู่เสมอ และสามารถกระตุ้นให้พนักงานทำงานได้มากๆ ซึ่งการทำงานในลักษณะนี้ จะทำให้เกิดช่องว่างระหว่างผู้นำและพนักงานห่างกัน เพราะผู้นำจะมุ่งเน้นไปที่จำนวนตัวเลขที่เพิ่มขึ้นของผลผลิต แต่ตัวพนักงานจะไม่รู้สึกมีความสุข เพราะจะทำให้เกิด แรงกดดันหากไม่สามารถทำงานได้ตามเป้าหมายที่ผู้นำกำหนดไว้

การบริหารราชการแผ่นดิน

การบริหารราชการแผ่นดินของไทยได้มีมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันและได้พัฒนาการมาอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทและแนวทางการพัฒนาประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป และเพื่อแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากระบบบริหารราชการแผ่นดินซึ่งส่งผลโดยตรงต่อการพัฒนาประเทศ โดยการบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันได้เผชิญกับแรงกดดันสำคัญจากปัจจัยทั้งภายในและภายนอกประเทศในการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินในปัจจุบันเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบ

บริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และที่แก้ไขเพิ่มเติม ซึ่งกฎหมายดังกล่าวได้จัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินเป็น ๓ ส่วน กล่าวคือ ระเบียบบริหารราชการส่วนกลาง ระเบียบบริหารราชการส่วนภูมิภาค และระเบียบบริหารราชการส่วนท้องถิ่นเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนและสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาประเทศ[๖]

ความหมายของการบริหารราชการแผ่นดิน

การบริหารราชการแผ่นดิน หมายถึง การกำหนดนโยบาย สาธารณะและทิศทางในการปกครองประเทศในด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง การต่างประเทศ ให้ไปในแนวทางใดและใช้วิธีการใด จึงจะเป็นไปเพื่อประโยชน์ของประชาชน เกิดผลสัมฤทธิ์ต่อภารกิจของรัฐ มีประสิทธิภาพ คุ้มค่าในเชิงภารกิจแห่งรัฐ การลดขั้นตอนการปฏิบัติงาน การลดภารกิจที่ไม่จำเป็น การกระจายภารกิจและทรัพยากรให้แก่ท้องถิ่น การกระจายอำนาจตัดสินใจ การอำนวยความสะดวก และการตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยการจัดหาอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ งบประมาณ เครื่องมือเครื่องใช้ และออกกฎ ระเบียบต่าง ๆ มารองรับ ตลอดจนการบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายตามที่อำนาจนิติบัญญัติคือรัฐสภาให้ความเห็นชอบตราขึ้นใช้บังคับ[๗]

ผู้มีหน้าที่การบริหารราชการแผ่นดิน

ในอดีตพระมหากษัตริย์ ทรงเป็นผู้การบริหารปกครองบ้านเมือง ต่อมาในปัจจุบันในการบริหารราชการแผ่นดิน ได้มีการเปลี่ยนจากพระมหากษัตริย์จะทรงแต่งตั้งนายกรัฐมนตรีคนหนึ่งซึ่งเป็นผู้ผ่านการพิจารณาให้ความเห็นชอบจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสียงข้างมากตามการกราบบังคมทูลของประธานสภาผู้แทนราษฎร และทรงแต่งตั้งรัฐมนตรีอื่นประกอบเป็นคณะรัฐมนตรี มีหน้าที่บริหารราชการแผ่นดินตามหลักความรับผิดชอบร่วมกัน ก่อนเข้ารับหน้าที่รัฐมนตรีต้องถวายสัตย์ปฏิญาณต่อพระมหากษัตริย์ คณะรัฐมนตรีที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภา เพื่อนำแนวนโยบายของพรรคการเมืองที่นำเสนอต่อประชาชนในคราวหาเสียงเลือกตั้ง หรือที่ประกาศเป็นสัญญาประชาคมให้ผู้สมัครของพรรคได้รับการเลือกตั้ง

---

[๖] คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดินสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ,**การปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินและข้อเสนอการปฏิรูปอื่นที่เกี่ยวข้อง**,สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ,๒๕๖๐,หน้า๕๙.

[๗] สุเทพ เอี่ยมคง,**การบริหารราชการแผ่นดิน,[ออนไลน์], แหล่งที่มา:** http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title=การบริหารราชการแผ่นดิน,[๒๕/๐๑/๒๖๖๓].

จากประชาชน มาปฏิบัติเป็นนโยบายให้เกิดผลอย่างแท้จริง และชี้แจงการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยไม่มีการลงมติความไว้วางใจ และเมื่อเข้ารับหน้าที่แล้ว ต้องจัดทำแผนการบริหารราชการแผ่นดิน เพื่อกำหนดแนวทางการปฏิบัติราชการแต่ละปี[๘]

การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินคือการจัดการโครงสร้างของหน่วยงานราชการและองค์กรภาครัฐ รวมถึงการจัดสรรอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบ เพื่อให้หน่วยงานดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และความรับผิดชอบเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐมีแนวคิดรูปแบบการจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดินมีอยู่ ๓ หลักใหญ่คือ[๙]

๑) หลักการรวมอำนาจการปกครอง (Centralization) หมายถึงการรวมอำนาจปกครองทั้งหมดไว้ที่รัฐส่วนกลาง คือการบริหารราชการส่วนกลาง อันได้แก่กระทรวง ทบวง กรม เป็นผู้ดำเนินการปกครอง

๒) หลักการแบ่งอำนาจการปกครอง (Deco centralization) คือการที่ราชการบริหารส่วนกลางแบ่งอำนาจหน้าที่ที่เป็นของราชการบริหารส่วนกลางบางส่วนให้กับราชการบริหารส่วนภูมิภาค แต่เจ้าหน้าที่ การแต่งตั้งโยกย้าย การบังคับบัญชายังเป็นของราชการบริหารส่วนกลางอยู่

๓) หลักการกระจายอำนาจการปกครอง (Decentralization) คือการมอบอำนาจการบริหารราชการแผ่นดิน โดยมอบอำนาจทั้งในด้านการเมืองและบริหารให้กับราชการบริหารส่วนท้องถิ่น

การจัดระเบียบการบริหารราชการแผ่นดินทั้ง ๓ ส่วนนี้ ล้วนอยู่ในการควบคุมดูแลของคณะรัฐมนตรี ซึ่งหน้าที่รับผิดชอบบริหารราชการแผ่นดิน อันครอบคลุมไปถึงการกำหนดนโยบายเพื่อให้ข้าราชการนำไปปฏิบัติ การอำนวยความสะดวกและการให้บริการสาธารณะแก่ประชาชนตามกฎหมาย นโยบาย และคำสั่งของคณะรัฐมนตรี

---

[๘] สุเทพ เอี่ยมคง,การบริหารราชการแผ่นดิน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title [๒๕ มกราคม ๒๕๖๓].

[๙] บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ,**การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title.[๒๘/๐๑/๒๖๖๓].

บทสรุป

ในการบริหารหน่วยงานหรือองค์การ ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของรัฐบาลหรือเอกชนปัจจัยหนึ่งที่จะทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงานภายในองค์การคือการมีผู้บริหารที่มีความรู้ความสามารถและทักษะในการบริหาร โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีภาวะผู้นำของผู้บริหารที่จะสามารถนำพาองค์การให้มีความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันที่ปฏิบัติงานเพื่อมุ่งไปสู่เป้าหมายที่ตั้งไว้ร่วมกันได้ ภาวะผู้นำเปรียบเสมือนอาวุธประจำกายของผู้บริหารและผู้นำที่เป็นนักบริหารมืออาชีพที่จะสามารถสร้างอำนาจชักนำและมีอิทธิพลเหนือผู้อื่นตัวชี้วัดการนำของผู้บริหารที่ได้ชื่อว่ามืออาชีพคือผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของงานภาวะผู้นำจึงเป็นตัวชี้วัดผลสัมฤทธิ์และประสิทธิภาพของงานจำเป็นต้องมีบุคคลที่ทำหน้าที่รับผิดชอบในการบริหารซึ่งเราเรียกว่าหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาหัวหน้าหรือผู้บังคับบัญชาจึงมีความสำคัญในฐานะเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในการบริหารให้ประสบความสำเร็จ หัวหน้าบางทีก็เรียกผู้บริหารหรือผู้นำ แต่ละคนจะมีความสำคัญต่อหน่วยงานเพราะความสำเร็จของการบริหารที่ส่งผลไปสู่ความสำเร็จขององค์การจะขึ้นอยู่กับความสามารถของผู้นำที่จะใช้ศักยภาพที่มีใช้ทรัพยากรทางการบริหาร อันได้แก่ คน งบประมาณวัสดุอุปกรณ์ และวิธีการให้ประสบความสำเร็จได้อย่างไรความสามารถของผู้นำในการใช้ทรัพยากรบุคคลมาร่วมทำงานด้วยกันจนสำเร็จจะเกิดจากภาวะผู้นำ

เอกสารอ้างอิง

กานต์ บุญศิริ และพจนารถ พรเจริญวิโรจน์,**ภาวะผู้นำกับการเป็นนักบริหารการศึกษามืออาชีพ**,วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ปีที่ ๘ ฉบับที่ ๑ มกราคม-เมษายน ๒๕๕๗.

คณะกรรมาธิการขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศด้านการบริหารราชการแผ่นดินสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ,**การปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินและข้อเสนอการปฏิรูปอื่นที่เกี่ยวข้อง**,สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรปฏิบัติหน้าที่สำนักงานเลขาธิการสภาขับเคลื่อนการปฏิรูปประเทศ,๒๕๖๐.

บุญเกียรติ การะเวกพันธุ์ และคณะ,การจัดระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title.

สุเทพ เอี่ยมคง, **การบริหารราชการแผ่นดิน**,http://wiki.kpi.ac.th/index.php?title= การบริหารราชการแผ่นดิน,สืบค้นเมื่อ ๒๕/๐๑/๒๖๖๓.

Bartol, K.M. & Other. (๑๙๙๘). Management: A Pacific Rim Approach.๒nd ed. Roseville, NSW: McGraw Hill. https://sites.google.com/site/adminedu๑๒ nrru/thim-brihar-mux-xachiph /phawa-phuna-kar.ภาวะผู้นำในการบริหารการศึกษา, สืบค้นเมื่อ ๒๘/๐๑/๒๖๖๓.

ความหลากหลายทางเพศในองค์การสาธารณะ

GENDER DIVERSITY IN PUBLIC ORGANIZATION

ชุณิภา เปิดโลกนิมิต *

Chunipha Poedloknimit

บทคัดย่อ

ความหลากหลายทางเพศในองค์การสาธารณะสิ่งสำคัญคือ ระบบความคิด มิติทางด้านวัฒนธรรม การเปิดใจยอมรับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศจากผู้ที่มีอำนาจในองค์การนั้น ๆ เพราะปัจจุบันเพศและการแข่งขันไม่ได้เกิดขึ้นแค่ระบบกล่องสองเพศเท่านั้น แต่องค์การสาธารณะควรเพิ่มประสิทธิภาพให้ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศมีโอกาสแสดงศักยภาพในการทำงาน สิ่งสำคัญคือองค์การสาธารณะต้องมีนโยบายในการเปิดรับที่ชัดเจน และไม่เบียดขับกลุ่มคนดังกล่าวให้อยู่ในกลุ่มความสามารถเฉพาะ รวมไปถึงสถาบันการศึกษาคือจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังความเท่าเทียม สิทธิเสรีภาพ และระบบความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การยอมรับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในองค์การ

คำสำคัญ : ความหลากหลายทางเพศ, องค์การสาธารณะ

Abstract

Gender Diversity in public organizations. The important thing is the system of cultural dimension. Being open-minded to accepting gender diversity people from people with power in an organization Because in the present sex and competition don't just happen in the two-sex box system But public organizations should increase efficiency for people of various sexes to have the opportunity to show their work potential. It is important that public organizations have a clear policy of exposure. And not pushing those groups into specific competencies Including educational institutions, is the starting of

* นักวิชาการอิสระ

cultivating equality, rights, liberty, and knowledge systems for understanding Acceptance of LGBT people in an organization.

Keywords: Gender Diversity, Public Organization

บทนำ

การถูกเลือกปฏิบัติและถูกกระทำความรุนแรงต่อบุคคลผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเป็นสิ่งที่น่าเป็นห่วงในสังคมโลก แม้ว่าปัจจุบันเราพบว่า สังคมไทยเปิดกว้างและยอมรับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศเพิ่มมากขึ้น แต่นั่นเป็นเพียงมายาคติ (Myth) ของสังคมไทยที่เปรียบเสมือนเป็นม่านบดบังความเป็นจริงว่า เป็นการยอมรับแบบมีเงื่อนไขเท่านั้น แต่อาจจะเปิดกว้างมากกว่าในอดีตที่ผ่านมา แต่ด้วยอคติที่ฝังรากลึกกับคนกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ ประกอบกับการคุ้มครองในด้านตัวบทกฎหมายที่จำกัดในการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่งวิถีทางเพศ อัตลักษณ์ทางเพศ ส่งผลให้กลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศหรือ LGBTQ ต้องเผชิญกับการถูกกระทำและการละเมิดในรูปแบบต่าง ๆ[๑]

นอกจากนั้นในช่วงสมัยรัชกาลที่ ๖ เป็นต้นมาระบบความคิด ความเชื่อเรื่องของระบบกล่องสองเพศถูกกำหนดโดยผู้ที่ถือครองอำนาจที่เป็นชนชั้นปกครองในเรื่องของบทบาทหน้าที่ว่าเพศชายถูกกำหนดให้เป็นหัวหน้าครอบครัว รับราชการ ดูแลภรรยา ส่วนเพศหญิงถูกจำกัดหน้าที่ให้แค่ความเป็นแม่และเมียเท่านั้น ซึ่งอุดมการณ์ชาตินิยมเรื่องเพศดังกล่าวถูกตอกย้ำอย่างชัดเจนในยุคจอมพลป.พิบูลย์สงคราม ซึ่งรับเอาแนวคิดเรื่องระบบแห่งเพศจากวิกตอเรียน ซึ่งผู้ที่มีความรู้สึกถึงความแปลกแยก เพศภาวะหรือเพศวิถีไม่สอดคล้องกันจึงถูกมองว่าเป็นกลุ่มวิตถาร[๒] ระบบอุดมการณ์ชาตินิยมในการเมืองเรื่องเพศที่มองว่าผู้ที่เป็นบุคคลสองเพศ หรือกระทำตนเป็นบุคคลสองเพศจะถูกปฏิเสธการจ้างงานจากองค์การสาธารณะเช่น หน่วยงานภาครัฐในปี พ.ศ. ๒๕๔๐ ในกรณีสถาบันราชภัฏออกระเบียบไม่รับบุคคลที่เบี่ยงเบนทางเพศเข้าเรียนครู[๓] รวมไปถึงในช่วงปี พ.ศ. ๒๕๔๗ กระทรวงวัฒนธรรมกังวลเรื่องของคนรัก

---

[๑] บุษกร สุริยะสาร, **“อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย”**, พิมครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, ๒๕๕๗), หน้า ๑.

[๒] สุไลพร ชลวิไล และ อโนพร เครือแตง, **“เพศแห่งสยาม ประวัติศาสตร์ความหลากหลายทางเพศ”,** พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์, ๒๕๖๒), หน้า ๗๓.

[๓] กลุ่มอัญาจารี, “สถาบันราชภัฏออกระเบียบไม่รับบุคคลที่เบี่ยงเบนทางเพศเป็นครู”, **อัญจารีสาร**, (๗ เมษายน ๒๕๔๐): ๑.

ร่วมเพศ จึงได้ประกาศเป็นนโยบายว่าจะไม่เปิดรับผู้ที่มีพฤติกรรมรักร่วมเพศเข้าทำงาน เพราะมองว่าพฤติกรรมรักร่วมเพศเป็นเรื่องของการแพร่ระบาด[๔] แต่เมื่อเวลาผ่านไป ระบบโครงสร้างสังคม รวมไปถึงการเคลื่อนไหวทางสังคมของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศจากการลุกขึ้นมาต่อสู้เรียกร้องสิทธิในการดำรงอยู่ได้รับความร่วมมือจากภาคประชาชน นักวิชาการ นักนิติศาสตร์ และองค์กรที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชน ขับเคลื่อนเรียกร้องการคุ้มครอง และการถูกเลือกปฏิบัติจากหน่วยงานภาครัฐ การขับเคลื่อนดังกล่าวทำให้เกิดหลักการยอกยาการ์ตา (Yogyakarta Principles) ซึ่งเป็นหลักการและสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องที่กล่าวถึงสิทธิมนุษยชนของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศอย่างชัดเจน ซึ่งหลักการนี้เป็นผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการของผู้เชี่ยวชาญด้านสิทธิมนุษยชน นักนิติศาสตร์ระหว่างประเทศเพื่อพัฒนาหลักการต่าง ๆ ตามกฎหมายว่าด้วยการใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชน การประชุมดังกล่าวจัดขึ้นที่เมืองยอกยาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ซึ่งหลักการยอกยาการ์ตามีความเกี่ยวข้องถึงสิทธิและผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในประเทศไทย[๕]

ดังนั้นบทความนี้จึงมุ่งศึกษาวิเคราะห์ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในองค์การสาธารณะ จากเอกสาร งานวิจัย บทความวิชาการ และปรากฏการณ์ทางสังคมโดยศึกษาองค์การสาธารณะที่เป็นหน่วยงานภาครัฐเนื่องจากเป็นหน่วยงานที่มีระบบ โครงสร้าง นโยบายที่ชัดเจน ซึ่งจะทำให้ทราบถึงการยอมรับในอัตลักษณ์ของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศและความเสมอภาคความเป็นธรรมให้กับบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศอย่างเท่าเทียมในสังคมไทย

แนวคิดเรื่องความหลากหลายทางเพศ

การอธิบายเรื่องของความหลากหลายทางเพศในอดีตเป็นการอธิบายเพศของของมนุษย์ในระบบของวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ โดยเชื่อในความเป็นเพศทางชีววิทยาเป็นสิ่งที่มีอยู่จริงตามธรรมชาตินั่นก็คือ เพศชายและเพศหญิง และมีแก่นแท้ไม่สามารถมีความพิเศษ

---

[๔] สุไลพร ชลวิไล และ อโนพร เครือแตง, **เพศแห่งสยาม ประวัติศาสตร์ความหลากหลายทางเพศ**, หน้า ๑๔๗.

[๕] สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ, **“หลักการยอกยาการ์ตา”,** http://library.nhrc.or.th, ๒๗ มกราคม ๒๐๒๐.

ไปมากกว่าสองเพศ เมื่อพฤติกรรมทางเพศที่ถูกมองว่าผิดปกติจะได้รับการสนใจจากวงการแพทย์โดยเฉพาะผู้ที่มีจิตใจตรงข้ามกับเพศสรีระ ขณะเดียวกันก็ยังมีนักวิชาการทางการแพทย์บางกลุ่มมองว่า กลุ่มผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศไม่ใช่ผู้ผิดปกติ เพราะพฤติกรรมทางเพศล้วนเป็นสิ่งที่ธรรมชาติสร้างขึ้นมาเช่น กรณีผู้ชายหรือผู้หญิงที่มีความรู้สึกรักชอบเพศเดียวกันมีสาเหตุมาจากฮอร์โมนของผู้หญิงหรือผู้ชายมากกว่าปกติ และในทศวรรษที่ ๑๙๔๐ ได้มีการวิจัยเชิงสถิติโดยการเก็บข้อมูลประวัติชีวิตทางเพศ ซึ่งผลปรากฏว่ามนุษย์ทุกคนสามารถมีพฤติกรรมทางเพศได้หลากหลาย โดยมีระนาบที่ต่างกันสองด้าน ด้านหนึ่งเป็นบุคคลที่มีพฤติกรรมแบบรักเพศเดียวกันอย่างเดียว ส่วนระนาบที่อยู่ตรงกลางระหว่างสองด้านคือบุคคลที่สามารถแสดงพฤติกรรมทางเพศได้สองแบบหรือที่เรียกว่า “รักสองเพศ”[๖]

นอกจากนั้นเมื่อใช้กรอบการมองของนักคิดที่ชื่อว่า มิเชล ฟูโกต์ (Michel Foucault) จะพบว่า ร่างกายของมนุษย์เป็นเครื่องมือสำคัญของการควบคุมปกครองเรือนร่างของประชากรนั่นก็คือ เทคนิคการสร้างวินัย และวาทกรรมเรื่องเพศกับเจตจำนงของอำนาจในสังคม เพราะฟูโกต์มองว่า กระบวนการปลดปล่อยทางเพศอิงอยู่กับวาทกรรมทางด้านวิชาการเกี่ยวกับเรื่องเพศ ซึ่งเป็นเพียงมายาแห่งเสรีภาพ แท้ที่จริงแล้วการปลดปล่อยดังกล่าวเป็นการตกลงไปในกับดักแห่งอำนาจและหลอกให้ผู้คนที่ผิดแปลกมองว่าตนเองเป็นอิสระ[๗]

กล่าวโดยสรุปแนวคิดเรื่องความหลากหลายทางเพศสิ่งสำคัญคือสังคมใช้กรอบใดในการเป็นตัวกำหนดนิยามความหมายให้กับระบบเพศวิถีและอัตลักษณ์ทางเพศเช่น เมื่อมองในกรอบของวิธีวิทยาทางการแพทย์ก็จะมองไปในเรื่องของเพศแห่งชีววิทยาและมองในเรื่องของระบบฮอร์โมนในร่างกาย แต่เมื่อมองในกรอบของระบบการเมืองก็จะพบว่า ร่างกายของมนุษย์ไม่ว่าเพศใดย่อมอยู่ในอำนาจใต้บงการของรัฐ ซึ่งขึ้นอยู่กับวาทกรรมที่ผู้มีอำนาจทางการเมืองทางความรู้จะกำหนดนิยามความหมายให้กับคนกลุ่มดังกล่าว

---

[๖] นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ, **“แนวคิดทฤษฎีเรื่องความหลากหลายทางเพศ”,** http://sexual-diversity pdf, ๒๕ มกราคม ๒๐๒๐.

[๗] มิแช็ล ฟูโกต์, “**ร่างกายใต้บงการ ปฐมบทแห่งอำนาจในวิถีสมัยใหม่**” แปลโดย ทองกร โภคธรรม, (กรุงเทพมหานคร: มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๕๘), หน้า ๑๗.

แนวคิดเรื่ององค์การสาธารณะ

องค์การสาธารณะมีความหมายตรงกันข้ามและวิธีปฏิบัติที่ต่างการองค์การของเอกชนกล่าวคือ องค์การสาธารณะหมายถึง กระทรวง ทบวง กรม รัฐวิสาหกิจต่าง ๆ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น สถาบันอุดมศึกษาที่อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของรัฐ รวมไปถึงฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายตุลาการอำนาจของศาลด้วย ซึ่งมุ่งเน้นการทำงานสาธารณะเพื่อประชาชน แต่ในขณะที่องค์การของเอกชนจะมุ่งสู่เป้าหมายเรื่องของผลกำไรสูงสุด การอยู่รอดขององค์กร ซึ่งมองปัจจัยเศรษฐกิจเป็นสำคัญ[๘] นอกจากนั้นนักวิชาการที่รู้จักกันในนามของผู้ที่คิดค้นการจัดการองค์การแบบระบบราชการ (Bureaucracy) คือ แมก เวเบอร์ (Max Weber) ได้นิยามว่าองค์การหมายถึง ระบบของการกระทำที่มีจุดมุ่งหมายเฉพาะเจาะจง มีลักษณะต่อเนื่อง ขณะเดียวกัน Edward Gross และ Amitai Etzioni อธิบายเพิ่มเติว่า องค์การหมายถึง หน่วยทางสังคมหรือการรวมกลุ่มของมนุษย์ที่สร้างขึ้นมาเพื่อบรรลุเป้าหมายเฉพาะบางประการเช่น กองทหาร โรงเรียน โรงพยาบาล โบสถ์ คุก และองค์การมีลักษณะที่แบ่งงานกันทำ การจัดสรรอำนาจและการแบ่งความรับผิดชอบ รวมไปถึงองค์การต้องมีศูนย์อำนาจ ซึ่งทำหน้าที่ควบคุมประสานงาน ประเมินผลการทำงาน องค์การจะทำหน้าที่ควบคุมการบริหารงานคน[๙] นอกจากนั้นองค์การสาธารณะสามารถแบ่งออกเป็น ๓ ประเภทได้แก่[๑๐]

๑) องค์การสาธารณะที่ทำหน้าที่ให้บริการต่อประชาชนโดยตรงเช่น กระทรวงต่าง ๆ กรมตำรวจ กองทัพ กรมทางหลวง สถาบันการศึกษา

๒) องค์การสาธารณะที่ทำหน้าที่ดูแลและควบคุมกิจกรรมต่าง ๆ เช่น กรมควบคุมธุรกิจการค้าที่ดำเนินการโดยเอกชน กรมควบคุมความประพฤติของประชาชน ซึ่งในส่วนดังกล่าวรัฐจะมอบหมายให้ข้าราชการมีอำนาจหน้าที่ในการดูแล

๓) องค์การสาธารณะที่ทำหน้าที่จัดสรรสรรพยากรของบุคคลและกลุ่มบุคคลในสังคมเสียใหม่ ซึ่งในบางครั้งการดำเนินงานขององค์การสาธารณะก็มีวัตถุประสงค์ที่จะ

---

[๘] David Bresnick, **"Public Organization And Policy",** (Glenview Illinois: Scott Foresman and Company, ๑๙๘๒), pp ๖-๗.

[๙] Richard H. Hall, **"Organization Structure and Process",** (New Jersey; Prentice Hall Inc, ๑๙๗๗), p ๑๙.

[๑๐] พิทยา บวรวัฒนา, "**ทฤษฎีองค์การสาธารณะ**", พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๖-๗.

เปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางสังคมของประเทศ ในประเทศที่ยากจนรัฐอาจมีนโยบายเก็บภาษีรายได้ ที่ดิน ทรัพย์สินต่าง ๆ เช่น สำนักงานปฏิรูปที่ดิน การไฟฟ้านครหลวง เป็นต้น

กล่าวโดยสรุปองค์การสาธารณะแตกต่างจากองค์การมหาชนตรงที่เป้าหมายของทั้งสององค์การและโครงสร้างการทำงานขององค์การสาธารณะซึ่งเป็นระบบของรัฐจะมีโครงสร้าง กฎเกณฑ์ วัฒนธรรมองค์การที่เคร่งครัด และเป็นองค์การที่มีระบบเปิดเพราะเป็นพื้นที่สาธารณะในการดูแล เผยแพร่ข่าวสาร รวมไปถึงการทำงานที่สามารถตรวจสอบได้โดยประชาชน ขณะเดียวกันองค์การมหาชนจะเน้นที่ความรับผิดชอบต่อสังคมจากผลกำไรที่มีมูลค่าเพิ่มกว่าที่ผ่านมา รวมไปถึงมีโครงสร้างที่ยืดหยุ่นได้ตามสถานการณ์นอกจากนั้นองค์การสาธารณะยังมีโอกาสที่ถูกเรียกร้อง กดดัน จากหลายกลุ่มด้วยกันเช่น กลุ่มพรรคการเมือง กลุ่มผลประโยชน์ รวมไปถึงกลุ่มผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในสังคม เพราะรัฐเป็นผู้มีอำนาจ เป็นเจ้าของและแหล่งเงินทุนจากองค์การสาธารณะ

ความหลากหลายทางเพศในองค์การสาธารณะ

ความหลากหลายทางเพศในองค์การสาธารณะซึ่งในบทความนี้มีความพยายามจะมองปรากฏการณ์ทางสังคม สภาพความเป็นจริงว่า ในโลกปัจจุบันนั้นเพศไม่ใช่ระบบสองกล่องแห่งเพศคือ เพศชาย และ เพศหญิงต่อไป เพราะในโลกหลังสมัยใหม่ (Post Modern) ผู้ที่เข้าใจว่าเพศนั้นมีแค่ระบบสองเพศนั้นเป็นกลุ่มที่เรียกว่า “อนุรักษ์นิยม” (conservatism) ที่ยังคงมองเรื่องของระบบจารีต วัฒนธรรม นอกจากนั้นเราจะพบว่า กลุ่มดังกล่าวยังมีให้พบเห็นมากที่สุดในระบบราชการไทยเนื่องจากมีโครงสร้าง กฎเกณฑ์ อุดมการณ์ชัดเจนเช่น องค์การสาธารณะที่ทำหน้าที่ให้บริการประชาชนก็คือ กลุ่มทหารที่มีหน้าที่รับใช้ประชาชนตามนโยบายของผู้บัญชาการเหล่าทัพ ในขณะเดียวกันกลุ่มทหารดังกล่าวต้องผ่านกระบวนการที่เรียกว่า “การเกณฑ์ทหาร” ซึ่งเป็นการประกอบสร้างวาทกรรมว่า “ชายชาติทหาร” ดังนั้นผู้ที่มีคำนำหน้าว่า “นาย” ที่เป็นเพศชายต้องเข้ารับใช้อุดมการณ์ของระบบแห่งรัฐ รวมไปถึงผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศซึ่งผู้ที่มีอัตลักษณ์ทางเพศที่เรียกว่า “สาวข้ามเพศ” ต้องเข้าสู่กระบวนการในองค์การสาธารณะในการเกณฑ์ทหาร ซึ่งในอดีตถูกมองว่าเป็นตัวตลก และเกิดการตีตราจากเอกสารราชการว่ากลุ่มคนดังกล่าวคือ “โรคจิตถาวร” นำมาซึ่งการเคลื่อนไหวทางสังคมเพื่อเรียกร้องให้รัฐเลิกการตีตราผ่านการใช้ถ้อยคำในเอกสารจนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๕ ศาลมีคำสั่งให้เปลี่ยนจาก “โรคจิตถาวร” เป็น “ภาวะเพศสภาพไม่คล้องกับเพศกำเนิด” ในเอกสาร (สด.๔๓)

นอกจากนั้นพบว่า ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศส่วนใหญ่ที่เป็นคนข้ามเพศมักจะประสบพบเจอปัญหาไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการจ้างงาน การแต่งกาย การแสดงออกในองค์การสาธารณะอยู่เสมอเช่น กรณีตัวอย่างของ นก ยลดา สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนจังหวัดน่าน และนายกสมาคมสตรีข้ามเพศแห่งประเทศไทยใส่ชุดข้าราชการหญิงเข้าร่วมการประชุม โดยการกระทำดังกล่าวมีการวิจารณ์เป็นอย่างมากและถามคำว่า “ความเหมาะสม” ซึ่งเป็นการสะท้อนระบบวิธีคิดว่า ในองค์การสาธารณะที่มีกฎระเบียบชัดเจนไม่สามารถก้าวข้ามผ่านในอัตลักษณ์ทางเพศของบุคคลได้ และไม่มองที่ความสามารถ ซึ่งเมื่อมองในกรอบแนวคิดของฟูโกต์เรื่อง ร่างกายใต้บงการ พบว่า ร่างกายก็เปรียบเสมือนส่วนหนึ่งของกฎระเบียบกฎเกณฑ์ ของอำนาจองค์การสาธารณะ ซึ่งกฎที่เคร่งครัดดังกล่าวนำมาซึ่งการประกอบสร้างวาทกรรมเรื่อง “ความเหมาะสม” ตามกฎระเบียบ ซึ่งผู้เขียนได้ยกส่วนหนึ่งของข้อความการให้สัมภาษณ์ถึงผู้มีอำนาจท่านหนึ่งดังนี้

“....ตามระเบียบการแต่งกาย กำหนดให้ข้าราชการชายสวมกางเกงผ้าขายาว ส่วนข้าราชการหญิงสามารถสวมได้ทั้งกระโปรง และกางเกงผ้าขายาวทรงผู้หญิง สำหรับเรื่องนี้หากไม่มีผู้ร้องเรียนเข้ามาก็คงจะไม่เป็นไร แต่ก็คงจะแนะนำให้นายยลดาปฏิบัติตามกฎระเบียบน่าจะดีกว่า”[๑๑]

นอกจากนั้นพบว่า องค์การสาธารณะที่เป็นสถาบันการศึกษาที่เป็นส่วนหนึ่งของกลไกด้านอุดมการณ์ของรัฐในความหมายของหลุย อัลธูแซร์ ซึ่งเป็นสถานที่ปลูกฝังอุดมการณ์ต่าง ๆ กลับพบมิติปรากฏการย้อนกลับที่ไม่สามารถเข้าใจและยอมรับในอัตลักษณ์ของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศได้ ดังกรณีตัวอย่างของสถาบันการศึกษาแห่งหนึ่งที่ปรากฏว่าครูอาจารย์ใช้ถ้อยคำที่ตีตรา ผลิตซ้ำอคติผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ ขณะเดียวกันพบว่า การปฏิเสธการจ้างงานจากองค์กรภาครัฐส่วนใหญ่จะเกิดขึ้นกับคนข้ามเพศ เนื่องจากเป็นเพราะอัตลักษณ์ทางเพศที่ไม่ตรงกับเพศกำเนิดและคำนำหน้านาม จึงเป็นที่มาของการปกปิดแอบแฝง ซ่อนเร้นตัวตนในอัตลักษณ์ทางเพศของตนเอง ซึ่งผู้เขียนยกคำพูดจากผลการวิจัยที่มีการสัมภาษณ์ผู้ที่เป็นคนข้ามเพศท่านหนึ่งที่สมัครงานในระบบราชการที่กล่าวว่า

---

[๑๑] MGR ONLINE, **“วิจารณ์แซด! “ส.จ.นก-ยลดา” สาวประเภทสองแต่งชุด ขรก.หญิงประชุมสภา อบจ.น่าน”**, https://mgronline.com/local/detail/9550000082392, ๒๒ มกราคม ๒๐๒๐.

"....ในตอนที่สัมภาษณ์ต้องตัดผมสั้น และแต่งตัวเป็นผู้ชาย เพราะเกรงว่าจะไม่ได้รับเลือกเข้าทำงาน เมื่อผ่านเข้าทำงานก็ยังคงไว้ผมสั้น แต่พอเปิดเผยให้ผู้บังคับบัญชารู้ ก็เริ่มมาแต่งตัวเป็นผู้หญิงคือใส่กระโปรง...."[๑๒]

ขณะเดียวกันพบว่า ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ ซึ่งเป็นกฎหมายที่บัญญัติขึ้นเพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญราชอาณาจักรไทย แต่ความเป็นจริงกลับพบว่า องค์การสาธารณะในประเทศไทยยังไม่สามารถเปิดกว้าง ยอมรับและแก้ไขปัญหา รวมไปถึงสร้างชุดความรู้ ความเข้าใจ รวมไปถึงนโยบายปฏิบัติการสำหรับองค์การที่มีผู้มีความหลากหลายทางเพศ ถึงแม้จะมีมาตรการในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการล่วงละเมิดทางเพศและคุกคามทางเพศในการทำงานซึ่งเหมารวมไปถึงผู้มีความหลากหลายทางเพศ แต่ในด้านมิติวัฒนธรรมของผู้มีอำนาจในองค์การสาธารณะเป็นสิ่งสำคัญที่จะเป็นตัวกำหนดชี้วัดในความเสมอภาคและความเท่าเทียมทางเพศ ดังนั้นจึงเป็นความท้าทายของผู้บริหารองค์การสาธารณะในเรื่องของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่มีความแตกต่างหลากหลาย รวมไปถึงองค์กรควรกำหนดนโยบายที่ชัดเจน รวมไปถึงการให้ความคุ้มครองสวัสดิการที่เหมาะสมกับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในประเด็น ๆ ต่าง ๆ

บทสรุป

ความหลากหลายทางเพศในองค์การสาธารณะสิ่งสำคัญคือ ระบบความคิด มิติทางด้านวัฒนธรรม การเปิดใจยอมรับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศจากผู้ที่มีอำนาจในองค์การนั้น ๆ เพราะปัจจุบันเพศและการแข่งขันไม่ได้เกิดขึ้นแค่ระบบกล่องสองเพศเท่านั้น แต่องค์การสาธารณะควรเพิ่มประสิทธิภาพให้ผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศมีโอกาสแสดงศักยภาพในการทำงาน สิ่งสำคัญคือองค์การสาธารณะต้องมีนโยบายในการเปิดรับที่ชัดเจนและไม่เบียดขับกลุ่มคนดังกล่าวให้อยู่ในกลุ่มความสามารถเฉพาะ รวมไปถึงสถาบันการศึกษาคือจุดเริ่มต้นของการปลูกฝังความเท่าเทียม สิทธิเสรีภาพ และระบบความรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจ การยอมรับผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศในองค์การ

เอกสารอ้างอิง

กลุ่มอัญาจารี. "สถาบันราชภัฏออกระเบียบไม่รับบุคคลที่เบี่ยงเบนทางเพศเป็นครู", **อัญจารี**

[๑๒] บุษกร สุริยสาร, **อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย**, หน้า ๖๙.

สาร, (๗ เมษายน ๒๕๔๐): ๑.

นฤพนธ์ ด้วงวิเศษ. **แนวคิดทฤษฎีเรื่องความหลากหลายทางเพศ**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://sexual-diversity pdf [๒๕ มกราคม ๒๐๒๐].

บุษกร สุริยะสาร. **อัตลักษณ์และวิถีทางเพศในประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร: องค์การแรงงานระหว่างประเทศ, ๒๕๕๗.

พิทยา บวรวัฒนา. **ทฤษฎีองค์การสาธารณะ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

มิแช็ล ฟูโกต์. **ร่างกายใต้บงการ ปฐมบทแห่งอำนาจในวิถีสมัยใหม่.** กรุงเทพมหานคร:มูลนิธิเพื่อการศึกษาประชาธิปไตยและการพัฒนา โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, ๒๕๕๘.

สำนักงานคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ. **หลักการยอกยาการ์ตา**.[ออนไลน์]. แหล่งที่มา: http://library.nhrc.or.th [๒๗ มกราคม ๒๐๒๐].

สุไลพร ชลวิไล และ อโนพร เครือแตง. **เพศแห่งสยาม ประวัติศาสตร์ความหลากหลายทางเพศ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ภาพพิมพ์.

MGR ONLINE. **วิจารณ์แซด! "ส.จ.นก-ยลดา" สาวประเภทสองแต่งชุด ขรก.หญิง ประชุม สภา อบจ.น่าน** [ออนไลน์]
แหล่งที่มา: https://mgronline.com/local/detail/9550000082392 {๒๒ มกราคม ๒๐๒๐].

David Bresnick. **Public Organization And Policy**. Glenview Illinois: Scott Foresman and Company, ๑๙๘๒.

Richard H. Hall. **Organization Structure and Process**. New Jersey: Prentice Hall Inc, ๑๙๗๗.

การบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรกับผลทางกฎหมาย

MANAGEMENT OF HOUSING ESTATE JURISTIC PERSONS ACCORDING AND LEGAL CONSEQUENCES

ฉัตรชัย นาถ้ำพลอย*

Chatchai Nathamploy

บทคัดย่อ

การบริหารจัดการนิติบุคคลอาคารหมู่บ้านจัดสรรนั้น จะมีลักษณะที่แตกต่างจากนิติบุคคลประเภทห้างหุ้นส่วนจำกัด หรือบริษัทจำกัด หรือบริษัทมหาชน ที่ต้องอาศัยประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นหลักในการดำเนินการบริหารจัดการ มีวัตถุประสงค์มุ่งแสวงหาผลกำไร แบ่งปันผลกำไร ซึ่งต่างจากการบริหารจัดการนิติหมู่บ้านจัดสรรที่ไม่เกี่ยวข้องกับการแสวงหาผลกำไรแต่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการชุมชนที่อาศัยอยู่ และรวมบริหารจัดการทรัพย์สินส่วนส่วนกลางร่วมกัน มีคณะกรรมการที่ได้รับเลือกมาจากเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงจัดสรรเข้ามาบริหารจัดการทรัพย์สินส่วนกลางและไม่ได้รับค่าตอบแทน เป็นเรื่องของจิตสาธารณะ โดยมีพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดินปี พ.ศ.๒๕๔๓ เป็นหลักในการใช้ขับเคลื่อนในการบริหารจัดการ รวมถึงกฎกระทรวงระเบียบกรมที่ดิน

คำสำคัญ : การบริหารจัดการ, นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร, ผลทางกฎหมาย

Abstract

The management of the housing estate juristic person management Will have characteristics that are different from legal entities in the type of limited partnership Or limited company Or public company That requires the Civil and Commercial Code as the main source of management operations With the objective of seeking profit Profit sharing This is different from the management of housing law, which does not involve profit-making but the management of the communities in which it lives. And collectively manage central property together There is a committee selected from the owner of the ownership of the land allocated to manage the central property and not receive compensation. It's a matter of public

* บริษัทซีเอสแอล ลอร์ แอนด์ พร็อพเพอร์ตี้ จำกัด ๒๘๒/๒๙ หมู่ ๖ ตำบลพยอม อำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

mind. With the Land Allocation Act 2000 Is the key for driving management Including ministerial regulations Department of Lands Regulations.

Keywords: Management, Housing Estate Juristic Persons, Legal Results

บทนำ

ในอดีตนั้นเดิมเมื่อกลุ่มผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของที่ดินแปลงใหญ่นำที่ดินมาจัดสรรแบ่งเป็นที่ดินแปลงย่อยแล้วนำที่ดินแปลงย่อยมาทำเป็นโครงการบ้านจัดสรรขายให้แก่ประชาชนที่มีความต้องการบ้านจัดสรรอยู่อาศัยและเมื่อผู้ประกอบการเหล่านั้น ขายโครงการบ้านจัดสรรได้ผลกำไรไปหมดแล้วก็จะปล่อยทิ้งโครงการบ้านจัดสรรไปไม่รับผิดชอบตามคำโฆษณาที่ให้ไว้แก่ผู้ซื้อสร้างความเดือดร้อนให้ผู้ซื้อ พอเรื่องเงียบผู้ประกอบการเหล่านั้นก็กลับมาจัดสร้างโครงการบ้านจัดสรรขึ้นมาใหม่โดยมีการเปลี่ยนแค่ชื่อโครงการ และเมื่อปล่อยขายบ้านจัดสรรให้กับผู้ต้องการบ้านซื้อหมดแล้วผู้ประกอบการก็จะปล่อยทิ้งโครงการบ้านจัดสรรที่ตนได้จัดสร้างขึ้นนั้นอีก วนเวียนอยู่เช่นนี้เกิดปัญหาเดิมๆ ซ้ำซาก หลายโครงการบ้านจัดสรรปล่อยทิ้งสาธารณูปโภคสาธารณประโยชน์ เช่น ถนนหนทาง ฟุตบาททางเท้า ท่อระบายน้ำ ระบบไฟฟ้าแสงสว่างสวนสาธารณะ ที่เป็นทรัพย์สินส่วนกลางชำรุดทรุดโทรม เสื่อมสภาพ ไม่มีความปลอดภัย ผู้ที่ซื้อบ้านจัดสรรได้รับความเดือดร้อน มีเรื่องร้องเรียนเป็นคดีความอยู่เป็นเนืองนิตย์ เป็นปัญหาด้านความสงบสุขของประชาชนแม้จะมีประกาศจากคณะปฏิวัติฉบับที่ ๒๘๖ เพื่อแก้ปัญหา[๑] สุดท้ายรัฐบาลต้องเข้ามาทำหน้าที่ในการบริหารจัดการบำรุงดูแลรักษาทรัพย์สินส่วนกลางดังกล่าวแทนผู้ประกอบการ กลายมาเป็นภาระให้แก่ภาครัฐหรือหน่วยงานของรัฐ ถ้าอยู่ในเขตเทศบาลนั้นก็ต้องตกเป็นหน้าที่ของเทศบาลแต่ถ้าอยู่ในเขตตำบลองค์การบริหารส่วนตำบลก็ต้องเข้าไปช่วยดูแลและเจียดเงินงบประมาณแผ่นดินเข้าไปช่วย เข้าไปเป็นผู้ดูแลรักษาปรับปรุงแก้ไขสาธารณูปโภค สาธารณประโยชน์ โดยการนำเอาภาษีของแผ่นดินที่จัดเก็บได้มาใช้กับงบประมาณในการแก้ไขปัญหาที่ผู้ประกอบการได้สร้างขึ้นเป็นจำนวนมาก ขณะที่ผู้ประกอบธุรกิจจัดสรรที่ดินมิได้เข้ามารับผิดชอบต่อสาธารณูปโภค สาธารณประโยชน์ รวมถึงบริการสาธารณะที่ตนได้จัดให้มีขึ้นแต่อย่างใด[๒]

---

[๑] ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๘๖ (๒๙ พฤศจิกายน๒๕๑๕), **ราชกิจจานุเบกษา**, ฉบับพิเศษ เล่มที่ ๘๙ ตอนที่ ๑๘๒, หน้า ๒๐๒.

[๒] จุไรพร ภู่เผือก, “การจัดสรรที่ดินของเอกชน”, **วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต** ,(บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙), หน้า ๑๒๗.

การบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร

งานบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร เป็นงานที่ต้องแก้ปัญหาสังคมเพื่อให้คุณภาพชีวิตผู้ที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนดีขึ้น มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินตัว ตลอดจนทรัพย์สินส่วนกลางที่ต้องมีการบำรุงดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอ โดยมีคณะกรรมการนิติบุคคลที่ได้รับการเลือกตั้งเพื่อให้เข้ามาใช้อำนาจบริหารจัดการ มีเจ้าของกรรมสิทธิที่ดินในแปลงจัดสรรควบคุมกำกับการใช้อำนาจบริหารของคณะกรรมการนิติบุคคลให้เป็นไปตามมติของที่ใหญ่สมาชิก โดยอาศัยพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ เป็นหลักในการใช้ขับเคลื่อนในการบริหารจัดการรวมถึงกฎกระทรวง ระเบียบกรมที่ดิน มีการร่างข้อบังคับนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรที่ได้จัดทำขึ้นโดยผ่านมติที่ประชุมของเจ้าของกรรมสิทธิในที่ดินแปลงจัดสรรซึ่งมีสภาพบังคับทางกฎหมายหากไม่ปฏิบัติตาม ข้อบังคับนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรนั้นแต่ละหมู่บ้านจะมีความแตกต่างกันออกไปตามความประสงค์ของเสียงส่วนใหญ่ของมติที่ประชุม ดังนั้นในการประชุมใหญ่เพื่อจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรนั้นและร่างข้อบังคับเพื่อใช้ร่วมกันนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้ซื้อที่ดินควรให้ความสำคัญ เนื่องจากข้อบังคับจะเป็นเสมือนแบบแผนหลักปฏิบัติ กำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สมาชิกผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ต้องปฏิบัติ รวมถึงคณะกรรมการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรผู้ซึ่งได้รับเลือกตั้งจะต้องบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ข้อบังคับที่ได้มีการจัดทำขึ้น

ในการบริหารจัดการงานนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรจะมีบุคคลที่เกี่ยวข้องหลักๆ ๓ ฝ่าย ๑. คณะกรรมการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร เป็นผู้ใช้อำนาจบริหารจัดการรวมถึงพนักงาน เช่น ผู้จัดการนิติบุคคล ธุรการ พนักงานช่าง พนักงานรักษาความปลอดภัย คนงานสวน เป็นต้น ๒. สมาชิกนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร (ลูกบ้าน) และ ๓.กรมที่ดิน

๑) หน้าที่ของคณะกรรมการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร กรรมการหมู่บ้านจัดสรรมาจากการเลือกตั้งของสมาชิกหมู่บ้านจะทำหน้าที่การบริหารจัดการสาธารณูปโภค และให้บริการสาธารณะเช่น การใช้สโมสร การใช้สระว่ายน้ำ สนามเด็กเล่น เป็นต้น บริหารจัดการระเบียบเกี่ยวกับการอยู่อาศัยและการจราจรภายใน เช่น ห้ามส่งเสียงดังหลังเวลา ๒๐.๐๐ น. ห้ามเลี้ยงสัตว์ที่อาจเกิดอันตรายแก่เพื่อนบ้าน ห้ามจอดรถบนทางเท้า ฯลฯ แม้แต่การยื่นคำร้องทุกข์หรือเป็นโจทก์ฟ้องแทนสมาชิกเกี่ยวกับกรณีที่กระทบสิทธิหรือประโยชน์ของสมาชิกจำนวนตั้งแต่ ๑๐ รายขึ้นไป เช่น มีคนนำรถบรรทุกมาปิดทางเข้าหมู่บ้าน หรือความเดือดร้อนจากกลิ่นเหม็น น้ำ

เน่า เสียงดังจากโรงงานที่อยู่ใกล้เคียงหมู่บ้านจัดสรรเป็นต้น ผู้ทำหน้าที่เป็นคณะกรรมการหมู่บ้านจัดสรรจึงจำเป็นต้องมีวิญญาณของการเสียสละ มีจิตสำนึกสาธารณะ ทำงานด้วยความโปร่งใส และเมื่อไหร่ก็ตามที่กรรมการคนใดคนหนึ่งนำเงินส่วนกลางไปใช้ส่วนตัวก็จะมีความผิดฐานยักยอกทรัพย์ทันที โทษถึงติดคุกและต้องชดใช้หนี้ทั้งหมดคืนให้กับนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร

๒) สมาชิกนิติบุคคล (ลูกบ้าน) กฎหมายระบุว่าผู้ซื้อบ้านจัดสรร หรือที่ดินจัดสรรทุกรายจะกลายเป็นสมาชิกนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรโดยอัตโนมัติ ต้องร่วมรับผิดชอบค่าส่วนกลางซึ่งถือว่าเป็นหน้าที่ ร่วมเสนอแนะกฎเกณฑ์การอยู่อาศัย การใช้พื้นที่ส่วนกลาง ฯลฯ ซึ่งหมายความว่าสมาชิกนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรก็ต้องมีหน้าที่ไปประชุมในที่ประชุมใหญ่ของหมู่บ้าน ค่าส่วนกลางจ่ายตามขนาดพื้นที่ / ประเภทใช้งานการบริหารจัดการในการทำหน้าที่ของนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรอยู่ภายใต้การควบคุมของคณะกรรมการหมู่บ้านและที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกหมู่บ้านในทุก ๆ เรื่องโดยเฉพาะการกำหนดอัตราการเรียกเก็บเงินค่าส่วนกลางรายเดือนจะต้องได้รับความเห็นชอบจากมติของที่ประชุมใหญ่ของสมาชิกหมู่บ้าน

๓) กรมที่ดิน กรมที่ดินจะเป็นหน่วยงานโดยตรงในการรับจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร เสมือนกรมพัฒนาธุรกิจการค้ากระทรวงพาณิชย์ที่รับจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคลประเภทบริษัทจำกัดหรือห้างหุ้นส่วนบริษัทจำกัด นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรตั้งอยู่ในเขตอำเภอใหน ตัวแทนผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงจัดสรรจะต้องนำเอกสารต่างๆ เช่น เอกสารวาระการประชุมเพื่อให้มีการยื่นจดทะเบียนจัดตั้งนิติบุคคล พร้อมด้วยร่างข้อบังคับของนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ไปยื่นต่อเจ้าพนักงานที่ดินในเขตหรืออำเภอนั้น

ดังนั้นผู้ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านจัดสรร ควรจะเข้าประชุมสมาชิกหมู่บ้านทุกครั้งเพื่อปกป้องสิทธิประโยชน์ของตัวสมาชิกเองโดยอัตราค่าเรียกเก็บเงินค่าส่วนกลางมักจะเท่าๆ กันในหมู่บ้านจัดสรรที่มีขนาดเท่ากันและใช้ประโยชน์จากบ้านเพื่อการอยู่อาศัยอย่างเดียว สำหรับหมู่บ้านจัดสรรที่มีบ้านขนาดแตกต่างกันไป เช่น บ้านเดี่ยว บ้านแฝด คฤหาสน์ ฯลฯ เจ้าของบ้านขนาดแตกต่างกันก็มีหน้าที่จ่ายเงินค่าส่วนกลางในอัตราที่เพิ่มขึ้นตามขนาดของพื้นที่หรือหากนำบ้านไปทำเป็นร้านอาหาร โรงเรียนอนุบาล เปิดบริษัท ฯลฯ ซึ่งเป็นการใช้งานที่นอกเหนือจากการอยู่อาศัย ก็ต้องจ่ายค่าส่วนกลางที่ต่างออกไป ซึ่งก็แล้วแต่จะตกลงในที่ประชุมใหญ่ประจำหมู่บ้าน[๓]

---

[๓] ประมาณ เลืองวัฒนะวณิช, **นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรเรื่องควรรู้คนอยู่หมู่บ้าน,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http:// www.softbizplus .com/home. [๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

สรุป การบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรเป็นการบริหารจัดการภายใต้ข้อบังคับของหมู่บ้านที่ได้ร่วมกันจัดทำขึ้น มีการจัดสรรหน้าที่ความรับผิดชอบออกเป็นส่วนงาน เช่น ฝ่ายบริหารจะมีประธานคณะกรรมการนิติบุคคลมีอำนาจในการลงนามผูกพันต่อองค์กรภายในและภายนอก แต่หากเป็นเอกสารที่เกี่ยวกับการเงินจะต้องมีกรรมการฝ่ายการเงินร่วมลงนาม มีงบประมาณรายได้มาจากการจัดเก็บค่าส่วนกลางทั้งนี้สำนักงานที่ดินจะเป็นผู้ตรวจสอบรายรับรายจ่าย นิติบุคคลจะต้องส่งบัญชีรับจ่ายประจำเดือนและงบดุลให้กับสำนักงานที่ดินและต้องปิดประกาศแจ้งให้สมาชิกผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในแปลงจัดสรรในที่เปิดเผยหรือที่ทำการนิติบุคคลทุกเดือน

กฎหมายที่เกี่ยวนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร

นิติบุคคลจะมีขึ้นได้ก็แต่โดยอาศัยอำนาจแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่น (ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๖๕) นิติบุคคล เป็นบุคคลประเภทหนึ่งเกิดขึ้นเพราะอาศัยอำนาจแห่งบทบัญญัติของกฎหมาย นิติบุคคลเมื่อได้จัดตั้งขึ้นโดยบทบัญญัติของกฎหมายแล้ว กฎหมายได้รับรองสถานะของนิติบุคคลเป็นบุคคลอีกประเภทหนึ่งต่างหากจากบุคคลธรรมดามีสิทธิและหน้าที่ต่างๆ ตามบทบัญญัติทั้งปวงแห่งกฎหมายในขอบวัตถุประสงค์ ตามข้อบังคับหรือตราสารจัดตั้ง นิติบุคคลเป็นบุคคลที่มีขึ้นได้ด้วยอาศัยอำนาจแห่บทบัญญัติของกฎหมาย มีนักกฎหมายหลายท่านได้อธิบายความหมายของคำว่า “นิติบุคคล” ซึ่งมีความหมายที่ใกล้เคียงกัน เช่นนิติบุคคลที่กฎหมายสมมุติขึ้นนี้ไม่ใช้บุคคลที่มีชีวิตจิตใจ กฎหมายเรียกว่านิติบุคคลต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้ จึงจะมีสภาพบุคคลขึ้นได้ แต่ไม่จำเป็นต้องเป็นชนิดที่ระบุไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ อาจก่อตั้งขึ้นเป็นนิติบุคคลโดยกฎหมายอื่นก็ได้[๔]

กฎหมายที่ใช้บังคับในการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรที่สำคัญจะมีด้วยกัน ๔ ฉบับ

๑) พระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓

๒) กฎกระทรวงว่าด้วยการขอจดทะเบียนจัดตั้ง การบริหาร การควบ และการยกเลิกนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร

---

[๔] จิตติ ติงศภัทย์, **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๗), หน้า ๗๓.

๓) ระเบียบคณะกรรมการการจัดสรรที่ดินกลางว่าด้วยการจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรหรือนิติบุคคลตามกฎหมายอื่นและการขออนุมัติดำเนินการเพื่อการบำรุงรักษาสาธารณูปโภค พ.ศ. ๒๕๔๕

๔) ระเบียบคณะกรรมการการจัดสรรที่ดินกลางว่าด้วยการกำหนดค่าใช้จ่าย หลักเกณฑ์และวิธีการจัดเก็บค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาและการจัดการสาธารณูปโภค และการจัดทำบัญชี พ.ศ. ๒๕๔๕[๕]

นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรนั้นเป็นนิติบุคคลตามพระราชบัญญัติการจัดสรรที่ดิน พ.ศ. ๒๕๔๓ มีลักษณะเป็นกฎหมายที่กระจายอำนาจให้ชุมชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการกันเองภายในชุมชน งานบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรเป็นงานที่ต้องแก้ปัญหาสังคมเพื่อให้คุณภาพชีวิตผู้ที่อาศัยอยู่ภายในชุมชนดีขึ้น มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินตัว ตลอดจนทรัพย์สินส่วนกลางที่ต้องมีการบำรุงดูแลรักษาอย่างสม่ำเสมอ ข้อบังคับนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรนั้นแต่ละหมู่บ้านจะมีความแตกต่างกันออกไปตามความประสงค์ของเสียงส่วนใหญ่ของมติที่ประชุม ดังนั้นในการประชุมใหญ่เพื่อจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรนั้นและร่างข้อบังคับเพื่อใช้ร่วมกันนั้นจึงเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้ซื้อที่ดินควรให้ความสำคัญ เนื่องจากข้อบังคับจะเป็นเสมือนแบบแผนหลักปฏิบัติ กำหนดสิทธิและหน้าที่ให้สมาชิกผู้เป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ต้องปฏิบัติ รวมคณะกรรมการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรผู้ซึ่งได้รับเลือกตั้งจะต้องบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรให้เป็นไปตามข้อบังคับ

บทสรุป

สรุปได้ว่าการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรกับผลทางกฎหมายนั้น เป็นการผสมรวมกันระหว่างแนวคิดที่ถือว่านิติบุคคลเกิดขึ้นเพราะผลของสัญญาหรือเพราะมีนิติสัมพันธ์ต่อกันที่เกิดจากสัญญา (Contractual theory) และทฤษฎีที่ยึดถือนิติบุคคลเกิดจากการรวมกลุ่มของคณะบุคคล (Aggregate theory) กล่าวคือนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรนั้น สืบเนื่องมาจากการมีนิติสัมพันธ์ต่อกันที่เกิดจากสัญญาซื้อขายที่ดินระหว่างผู้จัดสรรที่ดินกับผู้ซื้อที่ดินจัดสรร เข้าหลักทฤษฎีที่ถือว่านิติบุคคลเกิดขึ้นเพราะผลของสัญญาหรือเพราะมีนิติสัมพันธ์ต่อกันที่เกิดจากสัญญา (Contract theory) และหากภายหลังครบกำหนดระยะเวลาที่ผู้จัดสรร

---

[๕] ศิริพัฒน์ ศรีจันทร์, “แนวทางการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น”**, รายงานการวิจัย,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๖), หน้า ๘.

ที่ดินรับผิดชอบในการบำรุงรักษาสาธารณูปโภค ตามมาตร ๒๓ (๕) แล้วผู้จัดสรรที่ดินได้แจ้งให้ผู้ซื้อที่ดินจัดสรรจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรภายในระยะเวลาที่กำหนดซึ่งต้องไม่น้อยกว่าหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้งจากผู้จัดสรรที่ดิน และผู้ซื้อที่ดินจัดสรรได้รวบรวมจำนวนผู้ซื้อที่ดินจัดสรรด้วยกัน จำนวนไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนแปลงย่อยตามแผนผังโครงการ เพื่อประชุมลงมติเห็นชอบร่วมกันจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรซึ่งการรวมกลุ่มของผู้ซื้อที่ดินจัดสรรจำนวนดังกล่าวเป็นการรวมกลุ่มเป็นคณะบุคคลจัดตั้งนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร เข้าหลักทฤษฎีที่ยึดถือนิติบุคคลเกิดจากการรวมกลุ่มของคณะบุคคล (Aggregate theory)

เอกสารอ้างอิง

จิตติ ติงศภัทย์, **คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๗.

จุไรพร ภู่เผือก, “การจัดสรรที่ดินของเอกชน”. **วิทยานิพนธ์ปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๙.

ประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ ๒๘๖ (๒๙ พฤศจิกายน๒๕๑๕). **ราชกิจจานุเบกษา**. ฉบับพิเศษ เล่มที่ ๘๙ ตอนที่ ๑๘๒.

ประมาณ เลืองวัฒนะวณิช. **นิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรรเรื่องควรรู้คนอยู่หมู่บ้าน.** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http:// www.softbizplus .com/home. [๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

ศิริพัฒน์ ศรีจันทร์. “แนวทางการบริหารจัดการนิติบุคคลหมู่บ้านจัดสรร ในเขตอำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น”. **รายงานการวิจัย.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยขอนแก่น, ๒๕๔๖.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทย

POLITICAL PARTICPATION OF THAI YOUTH

ณฐมน หมวกฉิม*

Nathamon Muakchim

บทคัดย่อ

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยจะแสดงออกในลักษณะการแสดงความคิดเห็น การสนทนาพูดคุย และการปฏิบัติหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งองค์ประกอบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยประกอบไปด้วย ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ๒) ด้านความรู้ความเข้าใจการเมือง ๓) ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ๔) ด้านอุดมการณ์ทางการเมือง และ ๕) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นการสะท้อนถึงสถานการณ์ทางการเมืองปัจจุบันในสายตาของเยาวชนไทยที่ยังคงมองเห็นประโยชน์ในด้านการสร้างความสมานฉันท์ที่จะเป็นการช่วยลดความเสียหายทางการเมืองที่อาจจะที่เกิดขึ้นต่อประชาชนสังคมและประเทศชาติ

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, เยาวชนไทย

Abstract

Political participation of Thai youth mostly appears in the form of expressing opinion, conversation and using yheir rught to vote. Political participation of Thai Youth consists of ๕ main factors : ๑) Membership of a Social group, ๒) Knowledge and Understanding of Politics, ๓)Perception of Political News, ๔)Political ideology, and ๕) Political Participation. The body of Knowledge gained from the results reflects the current political situation, and can be beneficial for effective damage reduction as well as increasing harmony among the population, society, and the nation in the future.

Keywords: Participation, Thai Youth,Political

* หลักสูตรรัฐศาสตรบัณฑิต คณะรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์ สถาบันรัชต์ภาคย์

บทนำ

ประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข ตั้งแต่ ๒๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๔๗๕ ที่มักเรียกว่า “ปฏิวัติสยาม” (Siam Revolution) จากวันนั้นถึงวันนี้ รวมระยะเวลาหลายสิบปีที่ผ่านมาพลเมืองไทยส่วนใหญ่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบอบประชาธิปไตยที่น้อยมาก[๑] (สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, ๒๕๔๙ : ๗๐๖) พลเมืองไทยเริ่มมีความสนใจและมีการพัฒนาสู่ความเป็นประชาธิปไตยมากขึ้นถ้าเทียบกับในอดีต แต่ก็ยังดูเหมือนว่าการพัฒนาการทางการเมืองของพลเมืองไทยก็ยังช้าอยู่มากหากเมื่อเทียบกับสภาพของสังคมโลก[๒] (สุรพงษ์ ชัยนาม,๒๕๔๕ : ๒๗) ซึ่งอาจจะส่งผลกระทบทางด้านลบ ที่จะทำให้พฤติกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไทยถูกกดทับด้วย ทุนนิยม จนความรู้สึกและความตระหนักแห่งความเป็นไทยไม่สามารถที่จะถ่ายทอดต่อจากรุ่นสู่รุ่นได้ ประกอบกับการที่ประเทศ ไทยจะต้องเข้าร่วมเป็นสมาชิกของประชาคมอาเซียน นั่นก็จะทำให้ประชาชนของประเทศเพื่อนบ้านไหลเข้ามาประเทศไทย และ สังคมไทยจะกลายเป็นสังคมที่มีความหลากหลายทางด้านวัฒนธรรม[๓] (ณรงค์ โพธิ์พฤษานันนท์,๒๕๕๖ : ๖๐) นอกจากนั้นกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้เกิดการพัฒนาสื่อและสังคมโซเชียลเน็ตเวิร์กอย่างรวดเร็ว เยาวชนไทยสามารถรับรู้และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารอีกได้อีกช่องทางหนึ่งที่จะสามารถทำให้เยาวชนไทยเข้าใจถึงหน้าที่และความรับผิดชอบของตนที่พึงควรจะปฏิบัติภายใต้ของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขได้มากขึ้น เป็นการสร้างความตระหนักในสิทธิ หน้าที่ ในการเห็นสำคัญของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ประกอบกับสถาบันทางสังคมส่งเสริมและเห็นความสำคัญในการปลูกฝังและสร้างจิตสำนึกการมีส่วนร่วมทางการเมืองให้แก่เยาวชนอย่างจริงจัง[๔] ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยจะมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการร่วมกันส่งเสริมให้เยาวชนสามารถเป็นพลเมืองในสังคมประชาธิปไตย ที่แสดงถึงการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตย โดยจะเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้

---

[๑] สมบัติ ธำรงธัญญวงศ์, **การเมืองไทย**, กรุงเทพมหานคร: เสมาธรรม,๒๕๔๙, หน้าที่ ๗๐๖

[๒] สุรพงษ์ ชัยนาม, **อาเซียนในสหัสวรรษใหม่**,กรุงเทพมหานคร: เต็มร้อย,๒๕๔๕, หน้าที่ ๒๗

[๓] ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์,**อาเซียนศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: แมคกรอ-ฮิล,๒๕๕๖, หน้าที่ ๖๐

[๔] เปรมศักดิ์ แก้วมรกฎ,วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา,**วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี**, ๑๒ (ฉบับพิเศษ เดือนตุลาคม,๒๕๖๑), หน้า ๒๑๘ -๒๒๕.

และการทำความเข้าใจในหลักการและแนวคิดการปกครองในระบอบประชาธิปไตย ตระหนักในคุณค่า เกิดความรัก ความศรัทธาระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย พร้อมที่จะปฏิบัติตนในการมีส่วนร่วมและเป็นพลเมืองดีในวิถีประชาธิปไตย มีจิตสาธารณะ ยึดหลักคุณธรรมและจริยธรรมในการดำรงชีวิตจนเกิดพฤติกรรมประชาธิปไตยในสังคม ตลอดจนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเต็มศักยภาพต่อไป

การส่วนร่วมส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

การมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของระบอบประชาธิปไตย เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นร่วมตัดสินใจต่อการเมืองการปกครองของประเทศ และที่สำคัญการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นเป็นการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐและควบคุมการทำงานของฝ่ายนิติบัญญัติ ฝ่ายบริหาร และเจ้าหน้าที่ภาครัฐได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองยังเป็นทั้งเป้าหมายและกระบวนการทางการเมือง สำหรับเยาวชนการเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยสามารถทำ ได้หลายรูปแบบ เช่น เมื่ออายุครบ ๑๘ ปีบริบูรณ์ การไปใช้สิทธิเลือกตั้งทั้งระดับประเทศหรือระดับท้องถิ่น ในวันออกเสียงเลือกตั้ง การใช้สิทธิดังกล่าวเป็นการแสดงออกทางการเมือง และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้ง่ายที่สุด การเลือกตั้งไม่ว่าจะเป็นการเลือกตั้งระดับประเทศหรือการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น หากเยาวชนคนรุ่นใหม่ใส่ใจและตระหนักถึงความสำคัญของการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง เลือกคนที่ชอบและคนที่ใช่เข้าไปทำหน้าที่แทนตนในการบริหารประเทศ เยาวชนคนรุ่นใหม่ก็จะเป็นพลังขับเคลื่อนระบอบประชาธิปไตยให้เกิดการพัฒนาก้าวหน้ามั่นคงต่อไป

นอกจากนั้นเยาวชนที่มีอายุไม่ต่ำกว่าสิบแปดปีบริบูรณ์ในวันออกเสียง ประชามติสามารถใช้สิทธิได้ การออกเสียงประชามติเป็นกลไกของการมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบหนึ่งที่ให้สิทธิแก่ประชาชนหรือเยาวชนในการแสดงความคิดเห็นและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในเรื่องสำคัญ ๆ ของประเทศ และเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนหรือเยาวชนได้แสดงความต้องการที่แท้จริงของตนให้รัฐบาลทราบ ส่วนการเข้าร่วมในกิจกรรมทางการเมืองในสถานศึกษาเป็นกิจกรรมที่เป็นประโยชน์ต่อเยาวชนไทยให้เป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมทางการเมืองควบคู่กับการเรียนในสถานศึกษา ประกอบกับประเทศไทยมีพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและ

เยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐[๕] โดยมีจุดมุ่งหมายให้มีการพัฒนาเด็กและเยาวชนในวิถีทางประชาธิปไตยรู้จักเคารพสิทธิผู้อื่น รวมทั้งเคารพกฎกติกาของสังคม รู้จักคิดอย่างมีเหตุผลและมุ่งมั่นพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ช่วยเหลือผู้อื่นโดยมีจิตอาสา ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชน สังคมและประเทศชาติ เยาวชนยังสามารถเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยการติดตามข้อมูลข่าวสารด้านการเมือง ตรวจสอบการทำงานและพฤติกรรมของนักการเมือง สนับสนุนผู้สมัครและพรรคการเมืองที่ดี ต่อต้านนักการเมืองที่ไม่ดี รวมทั้งให้ความร่วมมือกับทางราชการในการพัฒนาประเทศ เช่น เสียภาษี ปฏิบัติตามกฎหมาย ปฏิบัติตนเป็นพลเมืองดี คัดค้านนโยบายที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่ส่วนรวม โดยศึกษาข้อเท็จจริงให้ถี่ถ้วน ชุมนุมคัดค้านโดยไม่ละเมิดสิทธิของผู้อื่น ร่วมกันปกป้องสิทธิของตนไม่ให้ถูกละเมิดและเผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจที่ถูกต้องทางการเมืองให้กับประชาชนทั่วไปหรือเยาวชนในท้องถิ่นของตน[๖]

ประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยในระบอบประชาธิปไตย

ประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยในระบอบประชาธิปไตย โดยมีองค์ประกอบที่สำคัญ ๕ ด้าน ดังนี้

๑. ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ซึ่งสถาบันที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อเยาวชนไทยคือสถาบันครอบครัวซึ่งบุคคลในครอบครัวมีความใกล้ชิดและเป็นสถาบันแรกที่ปลูกฝังทุกๆ คำสอน ค่านิยม และความเชื่อต่างๆ จึงเป็นสถาบันที่มีอิทธิพลมากที่สุด ส่วนรองลงคือสถาบันการศึกษา โดยให้ความรู้และกิจกรรมที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนการมีส่วนร่วมจากสถาบันต่าง ๆ เช่น การไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากที่สุดและที่สำคัญทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกันแต่ก็เป็นการมีส่วนร่วมในระยะเวลาสั้นๆตอนลงคะแนนเสียงใช้สิทธิเท่านั้น

๒. ด้านความรู้ความเข้าใจทางการเมือง เยาวชนไทยมีความสนใจเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองสามารถพูดคุยให้ความรู้แก่บุคคลที่ใกล้ชิดได้เพราะว่าการพูดคุยให้ความรู้เป็น

---

[๕] พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐

[๖] เยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตย,**สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร**,๒๕๕๙

รูปแบบที่กระทำได้ง่ายและสะดวกที่สุด ซึ่งนอกจากจะพูดคุยให้ความรู้ แลกเปลี่ยนประเด็นทางการเมืองแล้วยังโน้มน้าวให้บุคคลอื่นคล้อยตามในสิ่งที่ตนคิด เช่น เด็กที่เพิ่งก้าวสู่รั้วมหาวิทยาลัยที่เริ่มสนใจการเมืองเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ ซึ่งเป็นปีที่การเมืองปิดเพราะถูกยึดอำนาจจนถึงเด็กที่จบแล้วเป็นบัณฑิตในปี พ.ศ. ๒๕๖๑ คนกลุ่มนี้ก็ยังไม่เคยอยู่ในระบบสังคมการเมืองแบบเปิดเลย รวมทั้งไม่เคยเห็นบรรยากาศการตรวจสอบรัฐบาลของฝ่ายค้านแบบจริงจังเลย ดังนั้นเด็กที่เติบโตมาในสภาพการเมืองแบบปิดเช่นนี้ ถึงแม้จะมีทหารเข้ามาคอยสอดส่องดูแลหรือเรียกคนไปปรับทัศนคติอยู่เป็นระยะ ๆ ซึ่งเด็กที่เติบโตมาในสภาพแวดล้อมแบบนี้ก็อาจมีวิธีคิดทางการเมืองที่แตกต่างกันไป ซึ่งมีแนวโน้มจะทำให้คนรุ่นใหม่กลายเป็นคนเบื่อหน่ายทางการเมือง หรือคิดในทางลบว่าการเมืองเป็นเรื่องไกลตัวที่น่าเบื่อหน่าย จนทำให้ไม่อยากเข้ามายุ่งเกี่ยวกับการเมือง ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่โดยตรงของคณะกรรมการการเลือกตั้งที่ต้องรณรงค์ว่าการเลือกตั้งเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน อีกทั้งต้องลงลึกไปถึงระดับสถานศึกษาเพื่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติ ไปให้ความรู้หรือประชาสัมพันธ์แบบจริงจัง เพื่อให้คนรุ่นใหม่ออกมาใช้สิทธิ์เลือกตั้งกันมากขึ้น รวมถึงต้องใช้สื่อออนไลน์ให้มากขึ้น เพื่อให้กระชับ เข้าใจง่าย และสะดวกต่อการให้ความรู้

๓. ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมือง ซึ่งเยาวชนไทยแสดงบทบาทต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยโดยอาศัยระบบการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ เช่น ระบบโซเชียลเน็ตเวิร์ก เป็นการพูดคุยสื่อสารผ่านได้หลายช่องทางมากขึ้น ทำให้เข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่างๆ ทางการเมืองได้ง่าย สะดวก รวดเร็วมากขึ้น ทำให้เยาวชนได้รู้จักว่า ประชาธิปไตยคืออะไร สื่อต่างๆ ควรเพิ่มเนื้อหาเกี่ยวกับบ้านเมือง เรื่องประชาธิปไตยลงไปด้วย ชวนกันไปเลือกตั้งพี่ชวนน้องชวนพี่เป็นกิจกรรมสร้างสรรค์ประชาธิปไตยให้เกิดการตื่นตัว ให้ความสนใจการเลือกตั้งมากขึ้น มีบริการให้ความรู้ด้านประชาธิปไตยแก่ชุมชน และรณรงค์ให้คนมาเลือกตั้งมาก ๆ ดังนั้นสื่อที่ดีต้องมีจรรยาบรรณและความรับผิดชอบต่อสังคมในการเสนอข้อมูลที่ถูกต้องต่อสาธารณชนด้วย

๔. ด้านอุดมการณ์ทางการเมืองคืออุดมการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นมาเพื่อแก้ปัญหาจากอิทธิพลสิ่งแวดล้อมต่าง ๆ ความจำเป็นในความอยู่รอด และเพื่อจะดำรงชีวิตอย่างมีหลักประกันในสังคมแบบใหม่ ทำให้มนุษย์พัฒนาอุดมการณ์ที่สอดคล้องกับสภาพของสังคมปัจจุบันขึ้น ดังนั้นควรมีการปลูกฝังอุดมการณ์ทางการเมืองแบบประชาธิปไตยให้แก่ เยาวชนไทยโดยการเริ่มจากสถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษาโดยการให้ความรู้เกี่ยวกับการปกครอง

ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง รัก หวงแหน และศรัทธาในระบอบประชาธิปไตย ประพฤติปฏิบัติตนเคารพสิทธิและหน้าที่ให้ถูกต้องเหมาะสม

๕. ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองลักษณะการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนได้แบ่งประเด็นออกเป็น ๓ ด้าน ซึ่งได้แก่ ๑) การเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเยาวชนไทยมีลักษณะการชักชวนให้คนไปใช้สิทธิเลือกตั้งพร้อมทั้งพูดคุยแลกเปลี่ยนประเด็นทางการเมืองทั้งในระดับชุมชนและระดับชาติ ๒) ตลอดจนไปใช้สิทธิเลือกตั้งทุกครั้งเยาวชนส่วนใหญ่จะได้รับการปลูกฝังและสนับสนุนจากครอบครัวหรือประสบการณ์ของญาติที่ได้ถ่ายทอดกันมา ทั้งนี้เพราะสถาบันครอบครัวเป็นสถาบันที่ใกล้ชิดและปลอดภัยที่สุดสำหรับการจะพูดคุยในประเด็นทางด้านการเมืองจึงทำให้เยาวชนเกิดความสนใจทางการเมือง ๓) ทำหน้าที่ถ่ายทอดความรู้ที่ถูกต้อง ทั้งด้านสิทธิและหน้าที่ของตนในระบอบประชาธิปไตย จึงส่งผลต่อการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นอย่างยิ่งขึ้น

บทสรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยจะแสดงออกในลักษณะการแสดงความคิดเห็น การสนทนาพูดคุย และการปฏิบัติหน้าที่ไปใช้สิทธิเลือกตั้งเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งองค์ประกอบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของเยาวชนไทยประกอบไปด้วย ๕ ด้าน คือ ๑) ด้านการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม ซึ่งสถาบันที่มีอิทธิพลมากที่สุดต่อเยาวชนไทยคือสถาบันครอบครัวซึ่งบุคคลในครอบครัวมีความใกล้ชิด ๒) ด้านความรู้ความเข้าใจการเมือง เป็นความสนใจเกี่ยวกับข่าวสารทางการเมืองสามารถพูดคุยให้ความรู้แก่บุคคลที่ใกล้ชิดได้เพราะว่าการพูดคุยให้ความรู้เป็นรูปแบบที่กระทำได้ง่ายและสะดวกที่สุด ซึ่งนอกจากจะพูดคุยให้ความรู้ แลกเปลี่ยนประเด็นทางการเมือง ๓) ด้านการรับรู้ข่าวสารทางการเมืองเป็นการแสดงบทบาทต่อกระบวนการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตยโดยอาศัยระบบการสื่อสารผ่านสื่อต่างๆ เช่น ระบบโซเชียลเน็ตเวิร์ก ซึ่งสื่อสารผ่านได้หลากหลายช่องทางมากขึ้น ๔) ด้านอุดมการณ์ทางการเมือง จะแสดงการแก้ปัญหาจากอิทธิพลสิ่งแวดล้อมต่างๆ ความจำเป็นในความอยู่รอด และเพื่อจะดำรงชีวิตอย่างมีหลักประกันในสังคมแบบใหม่ และ ๕) ด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองเยาวชนไทยมีลักษณะการไปใช้สิทธิเลือกตั้งและชักชวนกันไปใช้สิทธิเลือกตั้ง จุดนี้จึงเป็นการสะท้อนถึงสถานการณ์ทางการเมืองปัจจุบันในสายตาของเยาวชนไทยที่ยังคงมองเห็น

ประโยชน์ในด้านการสร้างความสมานฉันท์ที่จะเป็นการช่วยลดความเสียหายทางการเมืองที่อาจจะที่เกิดขึ้นต่อประชาชนสังคมและประเทศชาติ

ข้อเสนอแนะ

๑. ทุกฝ่ายควรสร้างความเข้าใจในหลักพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตย สิทธิเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญและสาระสำคัญของพันธกรณีระหว่างประเทศเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนแก่ประชาชนส่งเสริมกลไกการตรวจสอบการทุจริตที่โปร่งใสเป็นอิสระเป็นกลางและสนับสนุนการตรวจสอบของภาคประชาสังคม

๒. การสร้างพื้นที่การมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกภาคส่วนและความรู้สึกเป็นเจ้าของกระบวนการปฏิรูปประเทศและการสร้างความปรองดองเพื่อกำหนดกติกาในการอยู่ร่วมในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

๓. นักการเมืองทุกคนต้องยึดถือจริยธรรมและจรรยาบรรณในอาชีพภาคการเมืองควรปรับปรุงกระบวนการคัดสรรบุคคลเข้าสู่ระบบการเมืองให้มีความเหมาะสมเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและมีจริยธรรมเข้าสู่ระบบการเมืองเพื่อพัฒนาการเมืองไทยให้มีประสิทธิภาพ

๔. รัฐต้องสร้างความเชื่อมั่นต่อหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมว่าทำหน้าที่อย่างอิสระเป็นกลางและไม่ถูกแทรกแซงโดยหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายต้องแสดงความเป็นกลางโดยยึดถือหลักกฎหมายอย่างเคร่งครัดและต้องส่งเสริมการสร้างความเข้าใจร่วมกันเกี่ยวกับหลักนิติธรรมและสนับสนุนการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแนวทางในการผดุงหลักนิติธรรมในประเทศไทย

๕. กองทัพควรยึดมั่นในระบอบประชาธิปไตยการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต้องเป็นไปโดยสันติวิธีด้วยวิถีทางตามระบอบประชาธิปไตยโดยไม่สนับสนุนและหลีกเลี่ยงการรัฐประหารอย่างเด็ดขาดและคุ้มครองเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นตามกรอบของกฎหมายรวมทั้งคุ้มครองไม่ให้บุคคลถูกคุกคามจากการใช้เสรีภาพดังกล่าว

๖. สื่อต้องระมัดระวังและรับผิดชอบต่อสังคมโดยนำเสนอข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องครบถ้วนและรอบด้านแก่สาธารณชนตามกรอบของจริยธรรมวิชาชีพรวมทั้งรัฐต้องสนับสนุนให้มีกลไกป้องกันการแทรกแซงและคุกคามการทำงานของสื่อมวลชนและไม่ใช้มาตรการปิดสื่อหรือเข้าไปมีอิทธิพลใดๆ ต่อสื่อหรือมาตรการอื่นใดที่กระทบต่อเสรีภาพในการแสดงออกของสื่อ

เอกสารอ้างอิง

ณรงค์ โพธิ์พฤกษานันท์,**อาเซียนศึกษา**, กรุงเทพมหานคร: แมคกรอ-ฮิล,๒๕๕๖.

เปรมศักดิ์ แก้วมรกต.วัฒนธรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของวัยรุ่นในสังคมพหุวัฒนธรรม : กรณีศึกษา อำเภอเทพา จังหวัดสงขลา.**วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี**,๑๒ ฉบับพิเศษ เดือนตุลาคม,๒๕๖๑.

พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. ๒๕๔๖. และพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐. **เยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตย**.สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๙.

สมบัติ ธำรงธัญญวงศ์. **การเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม.๒๕๔๙

สำนักการพิมพ์สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร. เยาวชนกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประชาธิปไตย,๒๕๕๙,[ออนไลน์] แหล่งที่มาhttps://www.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_parcy/download//article_๒๐๑๘๐๕๓๑๑๐๕๕๕๖.pdf, [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

สุรพงษ์ ชัยนาม. **อาเซียนในสหัสวรรษใหม่**.กรุงเทพฯ: เต็มร้อย,๒๕๔๕.

การพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

TOURISM DEVELOPMENT IN SPECIAL ECONOMIC AREAS

ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช*

Tassanee piyajaroendech

บทคัดย่อ

การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระยะสั้น รวมทั้งสร้างภูมิคุ้มกันและวางรากฐานระบบเศรษฐกิจและสังคมระยะยาว การพัฒนาการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจของพื้นที่โดยให้คนในชุมชนมีส่วนร่วม เป็นการวางรากฐานและพัฒนาประเทศให้มีเศรษฐกิจที่เข้มแข็งได้ พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษจึงเป็นเป้าหมายที่สำคัญที่เหมาะสำหรับการพัฒนาการท่องเที่ยว ภายใต้กลยุทธ์ที่การส่งเสริมสนับสนุนอำนวยความสะดวกและให้สิทธิพิเศษบางประการในการดำเนินกิจการต่างๆ อนึ่งการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ จะต้องพัฒนาควบคู่กันไปกับบริบททางสังคมอันได้แก่ศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่นและสิ่งแวดล้อม ปัจจัยสำคัญที่จะต้องพัฒนาได้แก่ แหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก การบริการและผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้สนใจและสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเพื่อให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

คำสำคัญ: การพัฒนา, การท่องเที่ยว, พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

Abstract

The tourism had an important role in the national economic development in the short-term including creating the immunity and laying the foundations for long-term economic and social systems. Tourism development according to the economic potential and economic of the area by people participation in the community can lay the foundation and develop the country to be strong economy. Therefore, special economic area was important targets

* บริษัทปันสุข 88 จำกัด, E-mail. Tassanee. puuu@Gmail.com

that are suitable for tourism development under the strategy of promoting, supporting, directing and granting some privileges in business operations. However, tourism development in economic areas must develop in tandem with the social context including local arts and culture and environment. Important factors that must be developed are tourist attraction, services and products of tourist attractions to attract the tourists to have attention and economic value creation for further sustainability

Keywords: Development, Tourism and Special Economic Area

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมการบริการที่สร้างรายได้ให้แก่ประเทศและประชาชนในทุกระดับชั้น ณ สถานที่ท่องเที่ยวในหลายแห่งจำนวนมากก่อให้เกิดการใช้จ่ายในกิจกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยวไม่ว่าจะเป็นการเดินทาง ที่พัก อาหาร ของที่ระลึก รวมไปถึงกิจกรรมนันทนาการต่างๆ ทั้งนี้การท่องเที่ยวยังเป็นเครื่องมือสำคัญในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ ที่สร้างงานสร้างรายได้ให้กับประชาชนในพื้นที่[๑] การหลั่งไหลเข้ามาของนักท่องเที่ยวในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษจะพบกับการท่องเที่ยวในรูปแบบเดิมซ้ำกันซึ่งไม่มีการพัฒนาหรือการปรับเปลี่ยนแต่อย่างใด เมื่อมองรูปแบบการท่องเที่ยวแล้วในภาพรวมจะเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวเพื่อขายสิ้นค้าเฉพาะอย่าง โดยไม่คำนึงถึงการนำเสนอคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยวที่เป็นองค์ประกอบหนึ่งของสินค้า เรื่องราวประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ซึ่งจะเป็นเรื่องรวมที่ดึงดูดสร้างความสนใจให้นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาเยี่ยมเยือนได้มากขึ้น[๒] การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและชุมชน ดังนั้นหลักการพัฒนาการท่องเที่ยว จึงมีหลักเกณฑ์ เช่น การมีส่วนร่วมของชุมชน การสร้างโอกาสการจ้างงานที่มีคุณภาพ

---

[๑] ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, **การท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหนุนตลาดไทยเที่ยวไทยครึ่งแรกของปี ๒๕๖๑,** ฉบับที่ ๒๙๐๘, (กรุงเทพมหานคร: บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทยจำกัด, ๒๕๖๑), หน้า ๑๐.

[๒] บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน,** (เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๒), หน้า ๑๑๖.

ความสอดคล้องระหว่างแผนการท่องเที่ยวและผู้ประกอบการ การเมินผลกระทบจากการท่องเที่ยว รวมไปถึงการแก้ไขเพื่อการพัฒนาเป็นต้น[๓]

เขตพื้นเศรษฐกิจพิเศษ เป็นที่รู้จักมานานพอสมควร แต่หากถามว่าลักษณะใดจึงเรียกว่า เขตเศรษฐกิจพิเศษ จะได้ค่าตอบแทนที่หลากหลายและแตกต่างกันออกไปสิ่งที่เรียกว่าพิเศษ การได้รับสิทธิพิเศษทางด้านต่างๆ ที่เอื้อต่อการลงทุน ไม่ว่าจะเป็นสิทธิพิเศษทางภาษีอากร การส่งเสริมการลงทุน ความพร้อมของปัจจัยการผลิตการอำนวยความสะดวกในการดำเนินธุรกรรมและบริการพื้นฐานต่างๆ ตั้งแต่ระบบขน ส่งไฟฟ้า ประปา ฯลฯ และจะมีคำเรียกเฉพาะที่แตกต่างกันออกไป เช่น เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone) เขตอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก (Export Processing Zone) คลังสินค้าทัณฑ์บน (Bonded Warehouse) และเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดน (Special Border Economic Zone)[๔] ดังนั้นจึงต้องมีการศึกษาถึงรูปแบบของการพัฒนาการท่องเที่ยวท่องบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ เพื่อสามารถนำไปสู่การส่งเสริมคุณค่าการท่องเที่ยวให้มีความสมดุลและมีความสอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคมอย่างเป็นระบบที่ยั่งยืนต่อไป

การพัฒนาการท่องเที่ยว

ความหมายของการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนา ในภาษาไทยนั้นมาจากคำว่า “วฑฺฒน” การทำให้เจริญ แต่เมื่อมาใช้เป็นคำแปลของ “Development” ในภาษาอังกฤษ จะมีความหมายกินความไปถึงการกระทำให้ดีขึ้นจากที่เป็นอยู่ โดยการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้าไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือนำวิชาการที่แปลกใหม่เข้ามาใช้[๕] ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยว จึงหมายถึง การใช้ทรัพยากร การท่องเที่ยว เช่น ธรรมชาติ โบราณสถาน วัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่นที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการนำมาใช้เกิดประโยชน์สูงสุดทั้งในปัจจุบันและอนาคตพยายามลดความ

---

[๓] ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, **การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว,** (เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๗), หน้า ๑๖.

[๔] ดำรง แสงกวีเลิศ, “เขตเศรษฐกิจพิเศษ : แนวคิดใหม่ในการพัฒนาพัฒนาพื้นที่เฉพาะ”, **วารสารเศรษฐกิจและสังคม,** ปีที่ ๓๙ ฉบับที่ ๒ (มกราคม - เมษายน, ๒๕๔๕): ๔๒ -๔๓.

[๕] ราชบัณฑิตสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ.ศ. ๒๕๔๒,** (กรุงเทพมหานคร: บริษัท นานมีบุคส์ พับลิเคชั่นส์ จำกัด,๒๕๔๖), หน้า ๗๗๙.

เสียหายที่จะเกิดขึ้นจากการใช้ทรัพยากร[๖] การกำหนดแนวทางการใช้ประโยชน์และการพัฒนาทรัพยากรการท่องเที่ยว รวมทั้งปัจจัยแวดล้อมที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว โดยใช้ทรัพยากรเหล่านี้ให้เกิดคุณค่าอย่างชาญฉลาด และยังคงรักษาเอกลักษณ์ของธรรมชาติและวัฒนธรรมไว้ให้นานที่สุดเกิดผลกระทบน้อยที่สุด และใช้ประโยชน์ได้ตลอดไป[๗] การพัฒนาที่สามารถตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวและผู้เป็นเจ้าของท้องถิ่นในปัจจุบันโดยมีการปกป้องและสงวนรักษาโอกาสต่างๆ การท่องเที่ยวจะมีความหมายรวมถึงการจัดการทรัพยากรเพื่อตอบสนองความจำเป็นทางเศรษฐกิจ สังคมและความงามทางสุนทรียภาพ[๘]

ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวจึงหมายถึง การพัฒนาการจัดการมีที่ระบบ โดยการนำเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้าไปปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือนำวิชาการที่แปลกใหม่เข้ามาประยุกต์ใช้ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพมากขึ้นและเพื่อเป็นการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวได้อย่างชัดเจนมากขึ้น

ความสำคัญของการพัฒนาการท่องเที่ยว

การพัฒนาการท่องเที่ยว มีความสำคัญต่อการเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างมาก เป็นโอกาสในการกระจายรายได้สู่ชุมชนในชนบทและการจ้างงานในท้องถิ่น ภาครัฐจึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ของการท่องเที่ยวโดยภาครัฐจะสนับสนุนด้านความรู้ ประสบการณ์และงบประมาณอุดหนุนผ่านกลไกของรัฐในรูปแบบต่างๆ การพัฒนาโดยเน้นด้านเศรษฐกิจ หมายถึงความก้าวหน้าที่มุ่งจัดสวัสดิการเป็นต้น การลดความยากจนและลดการว่างงาน การลดความไม่เสมอภาคทางเศรษฐกิจ ซึ่งเน้นด้านเศรษฐกิจมองในแง่ที่ว่า การพัฒนาในพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษทุนนิยมอุตสาหกรรม การควบคุมการดำรงชีพของเขาจากอดีตจนถึงปัจจุบัน ให้มีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ซึ่งได้รวบรวมแนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาว่า ต้องมุ่งเน้นไปยัง ๑) ความสามารถในการ

---

[๖] ศิริ ฮามสุโพธิ์, **สังคมวิทยาการท่องเที่ยว,** (เลย: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๓.

[๗] จิตตินันท์ นันทไพบูลย์, **จิตวิทยาการบริการ,** (กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๑), หน้า ๔๓.

[๘] วรรณา วงษ์วานิช, **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว,** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙), หน้า ๔๖

เปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตในอนาคต ๒) ความสามารถของตัวบุคคลในการช่วยเหลือตนเอง ๓) ความสามารถในการควบคุมตัวเขาเอง[๙]

ดังนั้น การพัฒนาการท่องท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษจะมีความสำคัญในเรื่องของ การค้า อุตสาหกรรม ตลอดจนถึง การต้องดำรงรักษาธรรมเนียมประพณีเอาไว้ด้วยกัน จึงจำเป็นต้องมีกระบวนการจัดการที่ยั่งยืนเพื่อการพัฒนาการท่องเที่ยวต่อไป

พื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

เขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zone: SEZ) เป็นลักษณะของเขตพื้นที่ในการประกอบอุตสาหกรรมและการค้าที่มีเงื่อนไขและสิทธิพิเศษบางประการแตกต่างจากการประกอบธุรกิจโดยทั่วไป เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมการลงทุนและพัฒนาประเทศ โดยมีรูปแบบและเรียกชื่อแตกต่างกันเช่น ในประเทศจีนเรียกว่า “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” (Special Economic Zone) ประเทศมาเลเซียเรียกว่า“เขตการค้าเสรี” (Free Trade Zone) ประเทศเกาหลีเรียกว่า “เขตส่งออกเสรี” (Free Export Zone) ซึ่งในปัจจุบันเขตเศรษฐกิจพิเศษมีอยู่ในประเทศต่างๆ ทั่วโลกทั้งประเทศทุนนิยมและสังคมนิยมการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ต่างๆ เช่น การอุตสาหกรรม การท่องเที่ยวการพาณิชย์และเป็นแหล่งการเงินที่สำคัญอีกด้วยการพัฒนาพื้นที่พิเศษขึ้นในประเทศต่างๆ เพื่อพัฒนาศักยภาพในการแข่งขัน โดยเฉพาะประเทศที่ระบบการให้บริการของภาครัฐที่ยังขาดความเป็นเอกภาพ การบริการล่าช้าไม่มีประสิทธิภาพ อันเป็นอุปสรรคที่ทำให้นักลงทุนจากต่างชาติไม่เข้ามาลงทุน รวมทั้งยังเป็นอุปสรรคทำให้การพัฒนาการลงทุนของนักลงทุนภายในประเทศไม่สามารถทำให้ดีขึ้นพัฒนาการของแนวคิดในการพัฒนาพื้นที่พิเศษขึ้นนี้เริ่มมาจากเขตนิคมอุตสาหกรรม (Industrial Zone) ซึ่งต่อมาพัฒนาเป็นเขตอุตสาหกรรมการส่งออก (Export Processing Zone) เขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศที่พัฒนาแล้วส่วนใหญ่ไม่มีพื้นที่การพัฒนาเฉพาะแต่จะเน้นการพัฒนาระบบการให้บริการทั้งระบบ โดยลดกฎระเบียบที่ไม่จำเป็น ใช้เทคโนโลยีระบบเครือข่ายมีการให้บริการแบบศูนย์บริการร่วม ทำให้เกิดความรวดเร็วในการบริหารจัดการ ส่วน

---

[๙] Constantino, Renato, **The Challenge of the Churches,** (Paper presented duringthe First Gregorio Aplipay Lecture on Nationalism, Manila, Philippines, May 18, 1984). p. 112.

เขตเศรษฐกิจพิเศษในประเทศกำลังพัฒนามีความจำเป็นในการตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ เนื่องจากสภาพการเมืองระบบราชการที่ไม่เอื้อต่อการลงทุนธุรกิจการค้า มีความล่าช้าและมีกฎระเบียบมาก จึงจำเป็นต้องจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษเพื่อวางกฎระเบียบให้เกิดความคล่องตัวในการทำธุรกิจ[๑๐]

ดังนั้น เขตเศรษฐกิจพิเศษ จึงเป็นการขยายการค้าและการลงทุนที่เติบโตขึ้นจากฐานตลาดที่ใหญ่ขึ้นของภูมิภาคอาเซียน รวมทั้งความร่วมมือทางด้านการลงทุนระหว่างประเทศที่เพิ่มขึ้นของภาครัฐและเอกชนที่ต้องการแลกเปลี่ยนด้านทรัพยากรแรงงานและความเชี่ยวชาญ

ปัจจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

ปัจจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องมีการพิจารณาทั้งในมิติด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ขนานกันไปโดยการใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศษฐกิจพิเศษ มีปัจจัยหลักสำคัญ ๓ ประการ ประกอบด้วย ดังนี้

๑. ปัจจัยด้านการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Sustainability) การเติบโตต้องอยู่ในอัตราที่บริหารจัดการได้อย่างมีประสิทธิภาพ หากโตเร็วไปอาจทำให้สิ่งรองรับนักท่องเที่ยวด้านต่างๆ ไม่พร้อม ไม่เพียงพอ เช่น โครงสร้างพื้นฐานคุณภาพของแรงงานและการให้บริการอาจมีผลทำให้นักท่องเที่ยวหงุดหงิดไม่พอใจ ขาดความนิยมไม่เดินทางมาท่องเที่ยวทำให้เศรษฐกิจตกต่ำในระยะยาว

๒. ปัจจัยด้านการพัฒนาทางด้านสังคม (Social Sustainability) การหลั่งไหลของนักท่องเที่ยวต่างประเทศมากเกินไปและรวดเร็วเกินไปมีผลกระทบรุนแรงต่อชุมชนที่มีความเป็นเอกลักษณ์ในท้องถิ่น การใช้จ่ายเงินอย่างง่ายดายของนักท่องเที่ยว ซึ่งมีกำลังซื้อสูงกว่าคนในท้องถิ่นการใช้ชีวิตที่หรูหราหรืออย่างอิสรเสรี ซึ่งทะลักเข้าสู่ชุมชนหนึ่งๆ อาจกลายเป็นแม่เหล็กดึงดูดใจให้คนหนุ่มสาวในท้องถิ่นหลงใหลมัวเมาต่อเงินทองหรือความสำราญที่หาได้ง่ายๆ ทำให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมากมาย

---

[๑๐] สิริวษา สิทธิชัย,“สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ” **วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, ๒๕๕๑), หน้า ๙ -๑๐.

๓. ปัจจัยการพัฒนาทางด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Sustainability) การพัฒนาการท่องเที่ยวที่ขาดการควบคุม อาจกลายเป็นสิ่งที่ทำลายสิ่งแวดล้อม ซึ่งเป็นตัวต้นกำเนิดของกิจกรรมท่องเที่ยวนั้นๆ เสียเอง เช่น จำนวนนักท่องเที่ยวที่ล้นหลาม ความแออัด ความสกปรกรุงรังและอื่นๆ การเร่งรัดพัฒนาโดยใช้เทคนิคก่อสร้างที่ไม่เหมาะทำให้เกิดการพังทลายอย่างถาวรของหน้าดิน หาดทราย ชายทะเลการสูญเสียสภาพภูมิทัศน์ฯลฯ การก่อสร้างอาคารหรือสิ่งก่อสร้างในตำแหน่งที่ผิดพลาด อาจทำให้วงจรธรรมชาติเกิดความแปรปรวน กิจกรรมของนักท่องเที่ยวจำนวนมากทำให้เกิดปริมาณของเสียอย่างมหาศาล เช่นของเสีย เศษอาหาร ขยะ เป็นต้น ทำให้เกิดมลภาวะต่อสิ่งแวดล้อมได้อย่างมากมาย[๑๑]

ดังนั้น ปัจจัยการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศษฐกิจพิเศษจำเป็นต้องมีการพิจารณาทั้งในมิติด้านเศรษฐศาสตร์ สังคมและสิ่งแวดล้อมควบคู่ขนานกันไปโดยการใช้ประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจจะทำให้เกิดเป็นกระบวนการพัฒนาการจัดการการท่องเที่ยวอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพมากขึ้น

การพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ

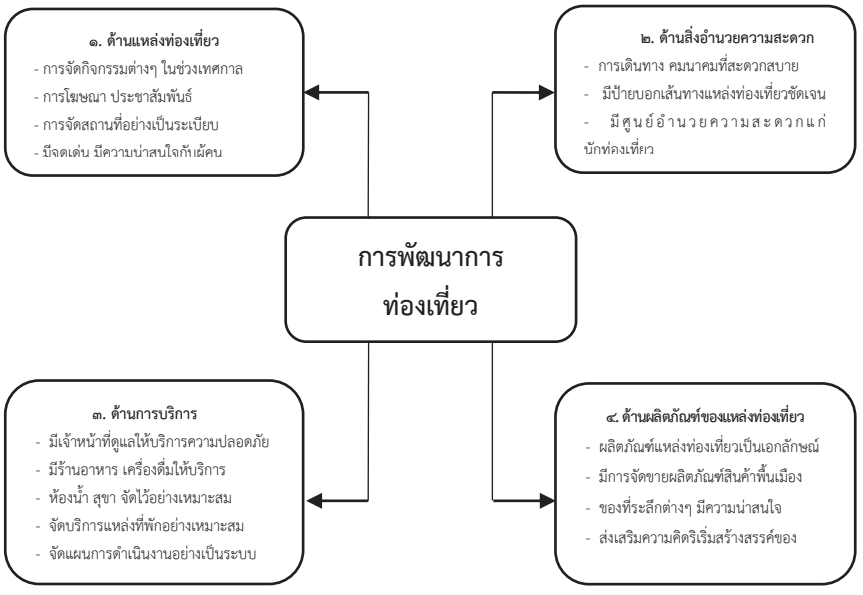
พัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ประกอบด้วย ๔ องค์ประกอบหลัก คือด้านแหล่งท่องเที่ยว ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ด้านการบริการและด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว ๑) ด้านแหล่งท่องเที่ยว หมายถึง แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญและคุณค่าทางประวัติศาสตร์ โบราณคดีและศาสนา รวมถึงสถานที่หรืออาคารสิ่งก่อสร้างที่มีอายุเก่าแก่หรือเคยมีเหตุการณ์สำคัญเกิดขึ้นในประวัติศาสตร์และสิ่งก่อสร้างที่มีคุณค่าทางศิลปะและสถาปัตยกรรม ๒) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก เป็นองค์ประกอบที่สำคัญของทรัพยากรท่องเที่ยวที่ต้องมีสิ่งอำนวยความสะดวก เพื่อที่ท่องเที่ยวนั้นจะได้รับความสะดวกสบายและประทับใจทำให้นักท่องเที่ยวอยากอยู่ท่องเที่ยวนานวันขึ้น ๓) ด้านการบริการ อันได้แก่การให้บริการเพื่อการท่องเที่ยวที่มีอยู่ในพื้นที่หรือกิจกรรมที่มีผลเกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวของพื้นที่นั้น ๔) ด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว เป็นส่วนของความต้องการในการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับ

---

[๑๑] เนตรชนก นันที, “การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕), หน้า ๔ - ๔๗.

นักท่องเที่ยวผู้ประกอบการและประชาชนในพื้นที่ ซึ่งหมายรวมถึงกิจกรรม รูปแบบหรือกระบวนการการท่องเที่ยว[๑๒]

จากการศึกษาสามารถสร้างรูปแบบแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ดังแผนภาพที่แสดง

ภาพที่ ๑ : การพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ (ทัศนีย์ ปิยะเจริญเดช), ๒๕๖๓

ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวบนพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ประกอบไปด้วย ๔ ด้าน ซึ่งแต่ละด้านมีข้อค้นพบที่สำคัญ คือ ๑) ด้านแหล่งท่องเที่ยว การจัดกิจกรรมต่างๆในช่วงเทศกาล มีการโฆษณาประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว การมีส่วนร่วมของชุมชนในการจัดการ มีการจัดสถานที่อย่างเป็นระเบียบให้มีจุดเด่น ๒) ด้านสิ่งอำนวยความสะดวก มีการเดินทางคมนาคมที่สะดวกสบาย มีป้ายบอกเส้นทางแหล่งท่องเที่ยว จัดให้มีรถรับส่งนักท่องเที่ยวจากสถานีขนส่ง ๓) ด้านการบริการ มีเจ้าหน้าที่ดูแลให้บริการความปลอดภัย มีร้านอาหาร เครื่องดื่มให้บริการ ห้องน้ำ สุขาจัดไว้อย่างเหมาะสม ๔) ด้านผลิตภัณฑ์ของแหล่งท่องเที่ยว มีการจัดขายสินค้าพื้นเมือง ของที่ระลึกต่างๆ ที่มีความน่าสนใจ มีการส่งเสริมความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของชุมชน และควรมีการติดป้ายแสดงราคาของสินค้าอย่างชัดเจน

---

[๑๒] ดรรชณี เอมพันธ์, **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเอกสารขุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน**, (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๘), หน้า ๑๔๑.

เอกสารอ้างอิง

จิตตินันท์ นันทไพบูลย์, **จิตวิทยาการบริการ,** กรุงเทพมหานคร: ซีเอ็ดยูเคชั่น, ๒๕๕๑.

ชยาภรณ์ ชื่นรุ่งโรจน์, **การวางแผนการพัฒนาการท่องเที่ยว,** เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๗.

ดรรชณี เอมพันธ์, **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในเอกสารขุดฝึกอบรมทางไกลหลักสูตรการจัดการการท่องเที่ยวชุมชนอย่างยั่งยืน**,กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๘.

ดำรง แสงกวีเลิศ, "เขตเศรษฐกิจพิเศษ : แนวคิดใหม่ในการพัฒนาพัฒนาพื้นที่เฉพาะ", **วารสารเศรษฐกิจและสังคม,** ปีที่ ๓๙ ฉบับที่ ๒ มกราคม - เมษายน, ๒๕๔๕,

เนตรชนก นันที, "การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม: กรณีศึกษาชุมชนวัดพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน", **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๕.

บุญเลิศ ตั้งจิตวัฒนา, **การพัฒนาการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืน,** เชียงใหม่: คณะมนุษยศาสตร์, ๒๕๔๒.

ราชบัณฑิตสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตสถาน พ,ศ, ๒๕๔๒,** กรุงเทพมหานคร: บริษัทนานมีบุคส์ พับวิเคชั่นส์ จำกัด,๒๕๔๖.

วรรณา วงษ์วานิช, **ภูมิศาสตร์การท่องเที่ยว,** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๙.

ศิริ ฮามสุโพธิ์, **สังคมวิทยาการท่องเที่ยว,** เลย: คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์สถาบันราชภัฏเลย, ๒๕๔๓.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, **การท่องเที่ยวประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมหนุนตลาดไทยเที่ยวไทยครึ่งแรกของปี ๒๕๖๑,** กรุงเทพมหานคร: บริษัทศูนย์วิจัยกสิกรไทยจำกัด, ๒๕๖๑.

สิริวษา สิทธิชัย, "สิทธิประโยชน์ทางภาษีเพื่อการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ" **วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์**, ๒๕๕๑.

Constantino, Renato, **The Challenge of the Churches,** Paper presented duringthe First Gregorio Aplipay Lecture on Nationalism, Manila, Philippines, May 18, 1984.

การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม

DEVELOPMENTIN WELL-BEING THE ELDERLY OF BUDDHIST PRINCIPLES

ทัศมาวดี ฉากภาพ*

Thasamavadee Chakpap

บทคัดย่อ

สถานการณ์ปัจจุบันด้านผู้สูงอายุของประเทศไทยมีสัดส่วนที่เพิ่มขึ้นอัตราการเกิดน้อยและวัยทำงานลดลง ซึ่งบ่งชี้ถึงความจำเป็นที่ต้องศึกษาและพัฒนาระบบการดูแลสุขภาวะ ดังนั้นการดำเนินการพัฒนาสุขภาวะจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนและทุกภาคส่วนมีหน้าที่รับผิดชอบ และต้องเข้าใจต่อสถานการณ์ด้านต่างๆ ในพื้นที่ตนเอง อาจกล่าวได้ว่า ความสำคัญของการพัฒนาสุขภาวะประชาชนต้อง “เริ่มพัฒนาจากฐานและชุมชนท้องถิ่น คือ คำตอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน”ฉะนั้นการสร้างเสริมสุขภาวะผู้สูงอายุในยุคของการเป็นสังคมผู้สูงอายุ มีความสำคัญเพราะผู้สูงอายุต้องเผชิญกับการเปลี่ยนแปลงในทุกมิติ มีการเสื่อมและทรุดโทรมตามธรรมชาติ ทำให้ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางปัญญา และสุขภาวะทางสังคม ซึ่งแนวทางในการปฏิบัติให้มีการเสริมสร้างความสมดุลในการดำเนินชีวิตให้มีความสุข โดยใช้หลักภาวนา ๔ อันประกอบด้วย กายภาวนา สีลภาวนา จิตภาวนา และปัญญาภาวนา มาพัฒนาเป็นแนวทางในการเรียนรู้ผสมผสานกับแนวคิดด้านสุขภาวะ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้สูงวัย เป็นการสำรวม ระวังรักษา ร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม ส่งผลให้ผู้สูงอายุสามารถยอมรับและจัดการกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น สะท้อนถึงคุณภาพชีวิตที่ดีและมีความสุข

คำสำคัญ : ผู้สูงอายุ, สุขภาวะ, หลักพุทธธรรม

Abstract

The current situation in the elderly sector of Thailand has an increasing proportion, low birth rate, and reduced working-age Which indicates the need to study and develop a health care system Therefore, the development of well-being requires cooperation from the people and all responsible sectors. And

* เทศบาลเมืองอโยธยา อำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา; Ayothaya Communucipality, Phra Nakhon Si Ayutthaya District, Phra Nakhon Si Ayutthaya Province.

must understand the various situations in one's area can say that the importance of improving people's well-being starting from the base and local communities is the answer to sustainable development. Therefore, enhancing the happiness of the elderly in the age of being an aging society Important because the elderly have to face changes in every dimension. Has deteriorated and deteriorated naturally making the elderly at risk for physical health problems mental well-being Intellectual well-being and social well-being, Which the guidelines in the practice of creating a balanced, balanced way of life for happiness By using 4 principles of prayer, consisting of physical prayer, spiritual prayer, spiritual prayer, and spiritual prayer To develop as a way to combine learning with health concepts Change the behavior of the elderly to be careful, maintain the body, mind, society, and environment Resulting in the elderly being able to accept and manage the changes that occur Reflects good quality of life and happiness

Keywords: Elderly, Well-Being, Buddhist Principles

บทนำ: สถานการณ์ผู้สูงอายุ

ปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบกับสถานการณ์การเป็นสังคมสูงอายุ (Ageing Society) คือ การมีสัดส่วนประชากรอายุตั้งแต่ ๖๐ ปีขึ้นไปเกินร้อยละ ๑๐ ของประชากรทั้งหมดมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๘ และมีอัตราที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วโดยข้อมูลล่าสุดจากสถานการณ์ผู้สูงอายุไทย พ.ศ. ๒๕๕๖ พบว่า มีประชากรสูงอายุถึง ๙.๖ ล้านคน หรือร้อยละ ๑๔ และในปี พ.ศ.๒๕๖๔ จะมีประชากรสูงอายุเพิ่มขึ้นเป็น๑๔ ล้านคน หรือร้อยละ ๒๐ นั่นคืออีก ๖ ปีข้างหน้านี้ประเทศไทยจะเข้าสู่การเป็นสังคมสูงอายุโดยสมบูรณ์ ซึ่งผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีการสั่งสมวิชาความรู้ต่าง ๆ มากมายตลอดชีวิต สัดส่วนการเพิ่มขึ้นผู้สูงอายุบ่งชี้ถึงความจำเป็นที่ต้องศึกษาและพัฒนาระบบการดูแลสุขภาวะผู้สูงอายุ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการดูแลผู้สูงอายุ

สถานการณ์ปัจจุบันด้านผู้สูงอายุของประเทศไทย พบว่า ยังไม่มีรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีในระยะยาวที่เป็นรูปธรรม การให้สวัสดิการเพื่อผู้สูงอายุส่วนใหญ่เป็นการ

ดำเนินการโดยภาครัฐ[๑] ขาดการมีส่วนร่วมของภาคส่วนในชุมชนและสังคม ตามแนวคิดการพัฒนาสุขภาวะชุมชนอย่างยั่งยืนของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙) ที่เน้นการมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนและสังคม ระหว่างประชาชน ชุมชน และองค์กรทุกภาคส่วนในชุมชน โดยใช้องค์ความรู้ที่สอดคล้องกับภูมิสังคมทุนและศักยภาพของชุมชนที่มีอยู่ โดยมุ่งประโยชน์แก่คนในชุมชน ร่วมกับการสร้างเครือข่ายหนุนเสริมกลไกของภาครัฐ ภาคประชาชน ภาคเอกชน และภาคส่วนต่าง ๆ ในชุมชนอย่างบูรณาการให้การขับเคลื่อนการพัฒนาสุขภาวะชุมชนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ[๒] และสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔) โดยมีหลักการสำคัญในการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” เพื่อให้เกิดบูรณาการการพัฒนาในทุกมิติอย่างสมเหตุสมผล มีความพอประมาณ และมีระบบภูมิคุ้มกันและการบริหารจัดการความเสี่ยงที่ดีซึ่งเป็นเงื่อนไขจำเป็นสำหรับการพัฒนาที่ยั่งยืนโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์ สังคมไทยเป็นสังคมคุณภาพ สร้างโอกาสและมีที่ยืนให้กับทุกคนในสังคมได้ดำเนินชีวิตที่ดีมีความสุขและอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ ในขณะที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศก็เจริญเติบโต อย่างต่อเนื่องมีคุณภาพ และมีเสถียรภาพ

การกระจายความมั่งคั่งอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม เป็นการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รักษาความหลากหลายทางชีวภาพ ชุมชนวิถีชีวิต ค่านิยม ประเพณีและวัฒนธรรม และมุ่งเน้น“คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” มุ่งสร้างคุณภาพชีวิตและสุขภาวะที่ดีสำหรับคนไทย พัฒนาคนให้มีความเป็นคนที่สมบูรณ์มีวินัย ใฝ่รู้ มีความรู้ มีทักษะ มีความคิดสร้างสรรค์ มีทัศนคติที่ดีรับผิดชอบต่อสังคม มีจริยธรรมและคุณธรรม พัฒนาคนทุกช่วงวัยและเตรียมความพร้อมเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุอย่างมีคุณภาพ รวมถึงการสร้างคนให้ใช้ประโยชน์และอยู่กับสิ่งแวดล้อมอย่างเกื้อกูล อนุรักษ์ฟื้นฟู ใช้ประโยชน์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม[๓]

---

[๑]Bundhamcharoen, K., & Sasat, S. **[Long-term care: Comparative analysis for policy recommendation]. Rama Nurs J,** (3), 2008.

[๒]สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.nesdb.go.th [๒๙ มกราคม ๒๕๖๓]

[๓]สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://ayuttaya.nso.go.th/ [๒๙ มกราคม ๒๕๖๓]

สุขภาวะแบบองค์รวม

ปัจจุบันหากพูดถึงเรื่อง สุขภาวะ หรือ สุขภาพ นั้น มีองค์ประกอบอยู่ ๔ มิติ ด้วยกัน ได้แก่ สุขภาวะทางกาย สุขภาวะทางจิต สุขภาวะทางสังคม และสุขภาวะทางจิตวิญญาณหรือการรู้คิด (ปัญญา) ทั้งสี่เรื่องไม่ได้แยกกันอยู่ แต่มีการเชื่อมโยงอยู่ในกันและกันทั้งหมด ซึ่งสุขภาวะด้านหนึ่งที่ครอบคลุมและไปเชื่อมโยงกับสุขภาวะในอีกสามมิติ การมีสุขภาวะที่สมบูรณ์ทั้งสี่มิติที่กล่าวมาไม่ได้เป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญเพียงแค่พื้นฐาน นำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตเท่านั้น แต่มีความสำคัญในการดำเนินชีวิตอย่างมีสติ ปัญญา ร่างกายปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ รวมทั้งสามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้อย่างมีความสุข เนื่องจากสุขภาวะ หรือสุขภาพไม่ใช่เรื่องการไม่มีโรคเท่านั้น แต่หมายถึงภาวะที่แต่ละบุคคลรับรู้ต่อสภาวการณ์ที่เป็นอยู่ รู้สึกมีความสุข ไม่ว่าความสุขนั้นจะเกิดจากความสุขภายนอก หรือความสุขภายในมีคุณภาพชีวิต มองโลกในแงดี มีความพึงพอใจต่อการดำเนินชีวิต มีความสมบูรณ์ทั้งทางกายจิตใจ อารมณ์ ปัญญา สังคมและสิ่งแวดล้อม

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐ มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้ “สุขภาพ” คือ ภาวะของมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งทางกาย ทางจิต ทางปัญญา และทางสังคม เชื่อมโยงกันเป็นองค์รวมอย่างสมดุล “ปัญญา” หมายถึง ความรู้ทั่ว รู้เท่าทันและความเข้าใจอย่างแยกได้ในเหตุผลแห่งความดีความชั่ว ความมีประโยชน์และความมีโทษ ซึ่งนำไปสู่ความมีจิตอันดีงามและเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ เมื่อมีการบัญญัติคำว่า สุขภาวะขึ้นมาสุขภาพจึงแยกไม่ได้จากวิถีชีวิตที่จะต้องดำเนินไปบนพื้นฐานของความต้องพอดี โดยดำรงอยู่ในครอบครัวชุมชนและสังคมที่พัฒนาอย่างสมดุล สุขภาวะทางจิตวิญญาณ ในปัจจุบันใช้คำว่า สุขภาวะด้านปัญญา หมายถึง ความฉลาดรู้นำไปสู่ชีวิตที่สมดุล สุขภาพนี้ได้มีการเปลี่ยนจุดเน้นเดิมซึ่งพูดถึงเรื่องการแก้ปัญหาเมื่อเกิดโรคภัยไข้เจ็บขึ้นแล้วเป็นหลัก ต่อมาได้เน้นในเรื่องของการป้องกันหรือการสร้างเสริมสุขภาพก่อนที่จะเกิดโรคขึ้นควบคู่กันไปด้วย[๔]

สุขภาวะตามหลักพุทธธรรม

สุขภาวะ

คำว่า “สุขภาพ” ในคัมภีร์พระไตรปิฎก มีคำกล่าวที่บ่งถึงภาวการณ์ มีสุขภาพกาย ดีมีอยู่ ๒ คำ คือ คำว่า “อัปปาพาโธ” มีความเจ็บป่วยน้อย หรือ “อัปปาตังโก” มีโรคน้อย เช่น “ภิกษุ ในธรรมวินัยมี เป็น ผู้อาพาธน้อย มีโรคเบาบาง” “บุคคลในโลกนี้ เป็นผู้ไม่เบียดเบียนสัตว์ กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในที่ใด ๆ เขาก็จะเป็นผู้มีโรคน้อย” ภิกษุทั้งหลาย องค์ของภิกษุผู้บำเพ็ญเพียร มี ๕

[๔] พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐, **ราชกิจจานุเบกษา** (มีนาคม ๒๕๕๐), หน้า ๓.

ประการ คือ หลังจากตายแล้ว ถ้าไม่ไปเกิดในสุคติ สวรรค์กลับมาเกิดเป็นมนุษย์ในที่ใด ๆ เขาก็จะเป็นผู้มีอาพาธน้อย มีโรคเบาบาง”

ภาวะความมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ควบคู่กันไปเป็น ความหมายที่สมบูรณ์สูงสุดในพระพุทธศาสนา แม้ว่าจะมีโรคทางกายเกิดขึ้น ก็สามารถพัฒนาด้านจิตใจไว้ เพราะมุ่งให้ความสำคัญทางด้านจิตใจเป็นพิเศษ ดังพุทธภาษิตที่ว่า “ใจเป็นผู้นำสรรพสิ่ง”

ในทางพระพุทธศาสนา พระพุทธเจ้า ตรัสถึงความสำคัญของการมีสุขภาพร่างกายดีไม่มีโรคภัยเบียดเบียน ว่าเป็นช่วงเวลาที่เหมาะแก่การบำเพ็ญเพียรอย่างยิ่ง หากร่างกายเจ็บป่วยไม่อาจเยียวยาได้แล้ว พระองค์จะทรงมุ่งเน้นการเยียวยาทางด้านจิตใจเป็นหลัก ดังเรื่องที่ปรากฏว่า “ครั้งหนึ่ง มีภิกษุทุพพลภาพป่วยหนัก ระยะสุดท้ายพระพุทธเจ้าทรงเยียวยารักษาด้านจิตใจ” ทรงมีพระดำรัสว่า “แม้ร่างกายจะเจ็บหนักแต่ยังสามารถพัฒนาให้ไปสู่การบรรลุธรรมได้”

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) อธิบายคำว่า “สุขภาวะ” หรือ “สุขภาพ” เป็นคำเดียวกันในภาษาบาลีแต่ภาษาไทยแผลง “ว” เป็น “พ” เป็นคำว่า “สุขภาพ” เมื่อความหมายของสุขภาพคือสุขภาพ ทางกายจิตสังคม และปัญญาจึงสื่อความหมายใกล้ความสุข ภาวะที่ปลอดทุกข์เป็นสุขเป็นภาวะที่สมบูรณ์คำสมัยใหม่ เรียกว่า “องค์รวม” ความสุขแนวพุทธหรือสุขภาพแนวพุทธประกอบด้วยลักษณะที่เป็น วิชชา (ความสว่างผ่องใส) วิมุตติ (ความหลุดพ้นเป็นอิสระ) วิสุทธิ (ความหมดจดไม่ขุ่นมัวเศร้าหมอง) สันติ (ความสงบไม่ร้อนรนกระวนกระวาย) ซึ่งเป็นภาวะที่เป็นความดีงามของชีวิต[๕]

พระพุทธศาสนายึดหลักคำสอนอันเป็นแนวทางสายกลาง มีแนวทางการประพฤติ ปฏิบัติตามหลักสัจธรรมอันเป็น อกาลิโก[๖] มีหลักคำสอนว่าด้วยประโยชน์สุขที่พึงได้ อันเกิดจาก การอยู่ร่วมสัมพันธ์กัน ด้วยความเมตตากรุณา อันถือเป็นคำสอนแห่งความพอดีในการนำไปปฏิบัติ เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตเพื่อนำตนเองออกจากทุกข์ จุดหมายที่แท้จริง คือ ค้นพบความสุขอันเป็นพื้นฐานของการอยู่ร่วมกันทางสังคม อันจะนำไปสู่การมีชีวิตที่สุขสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และสิ่งแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในสังคม ภาวะที่เป็นสุขที่สมบูรณ์ โดยประกอบด้วย สุขภาวะทางกาย จิตใจ สังคม และปัญญา รวมเรียกว่า “สุขภาวะองค์รวม” พุทธศาสนามี แนวคิดว่า ทั้งทุกข์และสุขเป็น

---

[๕]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: สหธรรมิก, ๒๕๔๙) หน้า ๕ – ๑๐.

[๖]พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), **ธรรมนูญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๓๒, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๔๗), หน้าบทนำ.

ธรรมชาติของชีวิต มนุษย์ต้องยอมรับและพัฒนาทั้งทุกข์และสุข เพื่อให้เกิดดุลยภาพในการดำเนินชีวิต โดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เหล่านี้จึงเรียกว่า “พัฒนา ปัญญา” ที่จะเชื่อมโยงต่อการมีสุขภาพร่างกาย จิตใจ และตระหนักถึงสุขภาวะองค์รวมที่ยั่งยืน จากการได้รับความพึงพอใจ จากการได้เห็น ได้ฟัง ได้ดมกลิ่น ได้ลิ้มรส และได้สัมผัส หรือเรียกว่า “กามคุณ ๕”

การพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุตามหลักพุทธธรรม

การประยุกต์ตามหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสำหรับการดูแลสุขภาวะของผู้สูงอายุ กล่าวคือ เมื่อบุคคลปฏิบัติตามหลักภาวนา ๔ แล้วนั้น จึงนับได้ว่าบุคคลได้สำรวมระวังรักษาร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม เป็นการดูแลตนเองแบบองค์รวม อาจกล่าวได้ว่า หลักภาวนา ๔ คือ การพัฒนามนุษย์ให้ดำเนินชีวิตที่ดีงามถูกต้อง โดยนำแนวคิดทางพระพุทธศาสนามาประยุกต์ใช้ในการดูแลสุขภาวะของผู้สูงอายุ ซึ่งเป็นการเชื่อมโยงแบบองค์รวมจะเกิดขึ้นได้ต้องอาศัย ความสัมพันธ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สังคมและสิ่งแวดล้อม จะขาดด้านใดด้านหนึ่งไปไม่ได้[๗] อันประกอบด้วย

๑) กายภาวนา เป็นการเสริมสร้างสุขภาวะทางกาย คือ ให้ผู้สูงอายุคำนึงและทำให้ตนเองมีร่างกายที่แข็งแรง มีสุขภาพที่ดี เป็นกระบวนการ เสริมสร้าง ป้องกัน และเตรียมความพร้อม กระบวนการเสริมสร้าง คือ การสร้างความรู้หรือการให้ความรู้ในเรื่องของสุขภาพ การดูแลตนเองแก่ผู้สูงอายุให้มีสุขภาพร่างกายที่แข็งแรง

๒) สีลภาวนา เป็นการเสริมสร้างสุขภาวะทางสังคม เป็นการสร้างความสัมพันธ์ระหว่างผู้สูงอายุกับสังคม โดยเริ่มต้นจากผู้สูงอายุ จะต้องมีกฎระเบียบในการปฏิบัติตน สร้างความประพฤติของตนให้ดีงาม โดยการปฏิบัติตามหลักศีล ๕ ไม่ไปเบียดเบียน หรือก่อความเดือดร้อน ความเสียหายกับผู้อื่น สามารถอยู่ร่วมกับ ผู้อื่น และเกื้อกูลกันได้ด้วยดีทั้งยังเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ครอบครัวแก่สังคม จนกลายเป็นวิถี ชุมชนที่มีแต่ความดีงามมีหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

๓) จิตภาวนา เป็นการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิต ใน ๒ ระดับ คือ ระดับในการสริมสร้างกำลังใจการสร้างทัศนคติด้านบวกให้แก่ผู้สูงอายุ และระดับการสร้างคุณธรรมทางจิตใจให้แก่ผู้สูงอายุ การพัฒนาให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพจิตที่ดี คือ ไม่มีความเครียด เป็นจิตใจที่มีความเบิกบานร่วมกิจกรรมนันทนาการ และผู้สูงอายุสามารถอยู่ในสังคมได้อย่างเป็นปกติสุข

---

[๗] พระสุนทรกิตติคุณ, **หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ**, (วารสารมหาจุฬาวิชาการ, ๓ (๑) มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙), หน้า ๒๐.

(๔) ปัญญาภาวนา เป็นการเสริมสร้างสุขภาวะทางจิตวิญญาณ ให้ผู้สูงอายุสามารถเกิดการเรียนรู้ทั้งทางโลกและทางธรรมควบคู่กันไป กล่าวคือ ใช้กระบวนการด้านกายภาวนา สีลภาวนา และจิตภาวนา เป็นฐานของการเรียนรู้ใน ส่วนของปัญญาภาวนา คือ การมุ่งเน้นไปที่การทำให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่อยู่ในภาวะที่มีความสุข และเกิดความเข้าใจในการใช้ชีวิต สอนให้ใช้ชีวิตอย่างมีคุณค่า ปรับเปลี่ยนมุมมองในการมองตนเองและสังคม ซึ่งการคิดดีนี้จะเป็นหนทางในการสร้างปัญญาที่ดี[๕]

บทสรุป

การพัฒนาสุขภาวะองค์รวมตามแนวพระพุทธศาสนาด้วยหลักหลักภาวนา ๔ จึงเหมาะกับการที่จะนำไปประยุกต์ใช้กับผู้สูงอายุ โดยสามารถนำมาพัฒนาสุขภาวะผู้สูงอายุได้ ๔ ด้าน ซึ่งประกอบด้วย ๑) กายภาวนา เป็นการพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ ๒) ศีลภาวนา เป็นการพัฒนาพฤติกรรมให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียน และอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ด้วยดี เกื้อกูลกัน ๓) จิตตภาวนา เป็นการฝึกอบรมพัฒนาจิตให้เข้มแข็งมั่นคง เจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย และ๔) ปัญญาภาวนา เป็นการคิดพิจารณาทุกสิ่งอย่างมีเหตุผล ว่าทั้งทุกข์และสุขเป็นธรรมชาติของชีวิต มนุษย์ต้องยอมรับและพัฒนาทั้งทุกข์และสุข เพื่อให้เกิดดุลยภาพในการดำเนินชีวิตโดยไม่เบียดเบียนซึ่งกันและกัน เมื่อปฏิบัติตามหลักภาวนา ๔ แล้ว ย่อมส่งผลต่อสุขภาวะองค์รวมอย่างแท้จริง รวมทั้งเป็นการส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดี มุ่งเน้นการพัฒนาผู้สูงอายุให้เป็นพลังของสังคม ไม่ใช่ “ภาระ” ของสังคม

เอกสารอ้างอิง

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต). **สุขภาวะองค์รวมแนวพุทธ.**พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพฯ: สหธรรมิก,๒๕๕๙).

_____. **ธรรมนูญชีวิต**. พิมพ์ครั้งที่ ๓๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสหธรรมิก จำกัด,๒๕๔๗.

พระภูชิสสะ ปญฺญาปโชโต.การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวนา ๔ ของผู้สูงอายุในตำบลยางฮอม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย. **วารสาร มจร การพัฒนาสังคม**, ๔(๑), (มกราคม –เมษายน ๒๕๖๒).

พระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๕๐**.** (๒๕๕๐, มีนาคม). **ราชกิจจานุเบกษา** .

---

[๕]พระภูชิสสะ ปญฺญาปโชโต, **การเสริมสร้างสุขภาวะตามหลักภาวนา ๔ ของผู้สูงอายุในตำบลยางฮอม อำเภอขุนตาล จังหวัดเชียงราย,** วารสาร มจร การพัฒนาสังคม, ๔ (๑), ๒๕๖๒), หน้า ๕๘.

พระสุนทรกิตติคุณ. **หลักพุทธธรรมกับการดูแลสุขภาพแบบองค์รวมในผู้สูงอายุ**. วารสารมหาจุฬาวิชาการ, ๓ (๑) มกราคม – มิถุนายน ๒๕๕๙.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ.๒๕๕๕ - ๒๕๕๙)**.

_____.**แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ.๒๕๖๐ - ๒๕๖๔)**.

Bundhamcharoen, K., & Sasat, S. (2008). **Long-term care: Comparative analysis for policy recommendation. Rama Nurs J,** 14(3).

กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองกับความเป็นพลเมืองในจังหวัดเลย

THE PROCESS OF POLICING AND CITIZENSHIP IN LOEI PROVINCE

ธนพัฒน์ เฉลิมรัตน์*

Tanapat Charenrutana

บทคัดย่อ

จังหวัดเลยเป็นจังหวัดที่ติดชายแดนมีสังคมที่เรียบง่ายมีวิถีชีวิตความผูกพันกันในระบบเครือญาติ รักความสงบอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มีความกตัญญูต่อผู้มีพระคุณและญาติผู้ใหญ่ มีศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามเป็นหลักในการดำเนินชีวิต จึงไม่ยากนักที่สร้างกระบวนการกล่อมเกลาทางสังคมในการการสร้างความเป็นพลเมืองให้กับประชาชนในจังหวัดเลย ให้รับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ที่ตนเอง รวมถึงตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ สันติสุข เพราะถ้าประชาชนในจังหวัดเลยที่เป็นพลเมืองและเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงก็จะทำให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้า และมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : กระบวนการกล่อมเกลา, การเมือง, พลเมือง

Abstract

Loei is a border province with a simple society, a way of life, attachment in the family system. Love peace together in reconciliation. There is gratitude to the benefactors and relatives. There is a religion, traditions and culture that is good in life. Therefore not difficult to create a process of socialization in creating citizenship for people in the province To be aware of their rights and duties As well as being aware of responsibility towards the public rather than personally And live together in peace, peace, because if the people in the province are citizens and truly understand democracy, it will make the country develop and progress And have sustainable stability

Keywords:. Refining process, politics, citizen

* มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย

บทนำ

สังคมในจังหวัดเลยในอดีตเป็นสังคมที่มีวิถีชีวิตความผูกพันกันในระบบเครือญาติอย่างใกล้ชิด มีความเป็นอยู่ที่เรียบง่าย มีศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรมที่ดีงามเป็นหลักในการดำเนินชีวิต แต่ในปัจจุบันสิ่งเหล่านี้ได้ลดน้อยลงไป ความเสื่อมทางด้านศีลธรรมจึงเกิดขึ้นอย่างแพร่หลาย ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยเป็นอย่างยิ่งก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย สมาชิกทุกคนในจังหวัดเลยจำเป็นต้องปฏิบัติตนเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย โดยจะต้องยึดมั่นในหลักศีลธรรมและคุณธรรมของศาสนา มีหลักการทางประชาธิปไตยในการดำรงชีวิต ปฏิบัติตนตามกฎหมาย ดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมการสร้างความเป็นพลเมืองไม่ได้เฉพาะแต่การทำให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ที่ตนเองมีเท่านั้น แต่ต้องหันมาสนใจที่จะสร้างให้พลเมืองเกิดตระหนักถึงความรับผิดชอบต่อส่วนรวมมากกว่าส่วนตัว และอยู่ร่วมกันอย่างสันติภาพ สันติสุข มีอิสระที่กระทำใด ๆ ภายใต้ขอบเขตกฎหมายโดยไม่ล่วงละเมิดสิทธิเสรีภาพของผู้อื่น การปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้นั้น จำเป็นจะต้องสร้าง “พลเมือง” ที่สามารถปกครองตนเองได้ และหากสังคมในจังหวัดเลยมีประชาชนที่เป็นพลเมืองและเข้าใจในระบอบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงก็จะทำให้ประเทศพัฒนาก้าวหน้า และมีความมั่นคงอย่างยั่งยืน ดังนั้น การกล่อมเกลาทางการเมือง หรือที่เป็นที่เข้าใจว่าคือ การเรียนรู้ทางการเมือง หรือนักวิชาการบางท่านเรียกว่า สังคมประกิตทางการเมืองนั้น จึงมีความจำเป็นเพราะมนุษย์สามารถเรียนรู้เกี่ยวกับสิ่งต่างๆ ในสังคม ส่งผลให้มนุษย์เกิดความคิดความเชื่อ ทัศนคติค่านิยม เกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้น การเรียนรู้เป็นขั้นเป็นตอน เรียกว่า “กระบวนการ”[๑] ซึ่งกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองก็คือกระบวนการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชนในจังหวัดเลยให้เกิดสำนึกความเป็นพลเมือง หรือการส่งผ่านวัฒนธรรมทางการเมืองกระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง เป็นการช่วยผดุงวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมไว้โดยส่งผ่านจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่นหนึ่ง ถ้าในกรณีที่มีการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคมอย่างรวดเร็ว ฉับพลัน เช่น เกิดการปฏิวัติกระบวนการสังคมประกิตทางการเมืองก็สร้างวัฒนธรรมทางการเมืองที่ไม่เคยมีมาก่อนขึ้นมาใหม่ได้

---

[๑] วิชัย ตันศิริ, **วัฒนธรรมทางการเมืองและการปฏิรูป**, พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุขุมและบุตรจำกัด. ๒๕๔๗.

แนวคิดกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง

การกล่อมเกลาทางการเมืองจะทำให้เกิดตัวตนทางการเมืองของปัจเจกบุคคล จากนั้นด้วยเหตุที่ว่ามนุษย์ได้รวมตัวอยู่ร่วมกันในสังคมการเมืองจึงมีการติดต่อสื่อสาร ความสัมพันธ์ และหล่อหลอมรวมเข้าด้วยกันเป็นประชาคมการเมือง

ความหมายกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง

กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเป็นหน้าที่อันหนึ่งของระบบการเมือง คือหน้าที่ในการทำนุบำรุงรักษาระบบการเมืองให้คงอยู่ ตามแนวความคิดของ Gabiel A. Almond[๒] ในเรื่องของโครงสร้าง-หน้าที่ ได้ให้ความหมายไว้ว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นการนำมาซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองแก่ประชาชนในระบบการเมือง โดยเป็นกระบวนการสร้างและการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมือง การกล่อมเกลาทางการเมืองจากคนรุ่นไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง ทำให้เกิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมทางการเมืองอย่างใดอย่างหนึ่งของระบบการเมือง ที่ได้รับจากประสบการณ์ทางการเมืองที่แตกต่างกันในแต่ละ ซึ่งเป็นการที่จะช่วยรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองเดิมเอาไว้ หรือนำมาซึ่งความเปลี่ยนแปลงไปจากวัฒนธรรมทางการเมืองเดิม หรืออาจจะก่อให้เกิดการก่อตัวของวัฒนธรรมทางการเมืองใหม่ขึ้นมาก็ได้ ในเชิงการวิเคราะห์ระบบการเมืองและกระบวนการเรียนรู้ซึ่งการกล่อมเกลาทางการเมืองนี้ ในทัศนะของแอลมอนด์ ได้จัดเป็นหน้าที่หนึ่งในระบบการเมืองตามตัวแบบการวิเคราะห์เชิงโครงสร้าง-หน้าที่ (Structural-Functional Approach) ซึ่งเป็นหน้าที่การนำเข้าสู่ระบบการเมือง หรือ Input Functions ทำหน้าที่บำรุงรักษาระบบให้คงอยู่ นอกจากนี้ อีสตันและเดนนิส [๓]อธิบายความหมายว่า การกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นวิธีการที่สังคมจะส่งผ่านความโน้มเอียงทางการเมือง อันได้แก่ ความรู้ ทัศนคติ ปทัสถาน และค่านิยม จากคนรุ่นหนึ่งไปอีกรุ่นหนึ่ง และถ้าไม่มีกระบวนการถ่ายทอดสิ่งเหล่านี้ สมาชิกใหม่ของระบบการเมืองซึ่งได้แก่เด็ก ๆ ก็จะต้องแสวงหารูปแบบความโน้มเอียงเรื่องที่เกี่ยวกับการเมืองใหม่ ๆ อยู่ตลอดเวลา อันจะทำให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงของระบบการเมือง

ความสำคัญของกระบวนการกล่อมเกล่าทางการเมือง

---

[๒] Almond, Gabriel A. and Powell, G. Bingham Jr. ๑๙๘๐. **Comparative Politics Today :A World View.** Boston : Little, brown & Co. p.๓๖-๖๔.

[๓] Dawson, Richard E., and Prewitt, Kenneth. ๑๙๖๙. **Political Socialization.** Boston: Little Brown and Co. ๑๙๖๙, ๗.

การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการสำคัญที่ทำหน้าที่ในการถ่ายทอด การพัฒนาระบบการเมือง หรือการรักษาวัฒนธรรมทางการเมืองของสังคมการเมืองเอาไว้ซึ่งในสังคมการเมืองใดๆก็ตามที่ถือได้ว่ามีการพัฒนาทางการเมืองอันเป็นคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ก็จะต้องเป็นสังคมที่มีระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเท่านั้น การกล่อมเกลาทางการเมืองจะทำหน้าที่ในโครงสร้างของระบบการเมืองเพื่อสนับสนุนการเรียนรู้ของสมาชิกในประชาคมการเมือง ให้มีวัฒนธรรมและวิถีแห่งการดำเนินชีวิตในระบอบประชาธิปไตยตามเนื้อหาสาระที่ตัวแทนของการกล่อมเกลาทางการเมืองแต่ละกลุ่มได้นำเสนอ

ขั้นตอนของกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง

ขั้นตอนของกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองนั้นได้มีนักวิชาการอธิบายไว้ อาทิเช่น พาย[๕] ได้อธิบายกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง มีลำดับขั้นตอนจำแนกได้ ๔ ขั้น ดังต่อไปนี้

ขั้นที่๑ เป็นขั้นมูลฐานเริ่มแรกสุก เป็นช่วงทารกได้รับการอบรม ฝึกฝนให้เป็นสมาชิกของสังคม ให้เกิดการเรียนรู้ เกิดทัศนคติ ค่านิยม ความชำนาญ ความสัมพันธ์กับบทบาทต่างๆ ความรู้ทั่วไปและสิ่งต่าง ๆ ที่จำเป็นซึ่งคนในสังคมนั้นจะต้องเรียนรู้ เป็นขั้นของการสร้างความโน้มเอียง (Orientation) ให้เข้าสู่ความเป็นมนุษย์ โดยชี้ให้เห็นถึงแนวทางการเรียนรู้วิธีในการดำเนินชีวิตหรือการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม

ขั้นที่๒ เป็นขั้นให้เกิดบุคลิกภาพต่อบุคคล อันเป็นประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอิทธิพลต่อจิตใต้สำนึก ซึ่งจะเป็นตัวกำหนดบุคลิกภาพมูลฐานของบุคคลนั้น ในขั้นตอนนี้ บุคคลจะมีความสำนึกว่าตนเองเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หรือที่เรียกว่ามีตัวตน (Identity)

ขั้นที่๓ เป็นขั้นที่มนุษย์ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นขั้นตอนที่มนุษย์เริ่มมีความรู้สึก มีความสำนึก ถึงโลกทางการเมือง และได้รู้ รวมทั้งมีทัศนะ กับเข้าใจถึงเหตุการณ์ความเป็นไปทางการเมืองต่างๆ เรียกว่าเกิดวัฒนธรรมทางการเมือง ผ่านตัวแทนการกล่อมเกลา

ขั้นที่๔ เป็นขั้นตอนที่มนุษย์ผ่านการเป็นสมาชิกของการเมืองที่ไม่ได้มีกิจกรรม มาเป็นผู้เข้าร่วมที่มีบทบาททางการเมือง ขั้นตอนนี้เรียกว่า การเลือกสรรทางการเมือง โดยเป็นขั้นตอนที่บุคคลจะมีความเข้าใจต่อการเมืองอย่างลึกซึ้งและมีทัศนคติทางการเมือง

---

[๕] Pye, Lucian. **Politic**s, Personality, and Nation Building: Burma' s Search for Identity. New Harven: Yale University Press,๑๙๖๒, ๔๔-๔๘.

จากทั้ง ๔ ขั้นตอนที่ได้กล่าวมาข้างต้น เรียกว่า กระบวนการหล่อหลอมทางการเมือง นักวิชาการบ้างท่านได้เรียกว่า กระบวนการเรียนรู้ทางการเมือง หรือกระบวนการสังคมประกิตทางการเมือง ที่มีความแตกต่างกันไปบ้าง

ลักษณะรูปแบบของการกล่อมเกลาทางการเมือง

กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมือง เป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเกิดแบบแผนเชิงพฤติกรรมที่มีการแสดงออกต่อการเมืองของบุคคล อันมีส่วนสร้างบุคลิกภาพและวัฒนธรรมทางการเมืองเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดชีวิต การกล่อมเกลาทางการเมืองมีลักษณะและกระบวนการที่สำคัญใน ๓ ประการ[๕] คือ ๑) การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการพัฒนาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิตของบุคคล ๒) การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการของการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นตั้งแต่วัยเด็กและเยาวชน และ๓) การกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองของวัยผู้ใหญ่ ซึ่งในทัศนะของ อัลมอนด์และเพาเวลล์ รูปแบบของการกล่อมเกลาทางการเมืองนั้น จะดำเนินไปใน ๒ รูปแบบกล่าวคือ

รูปแบบที่เห็นได้ชัด (Manifest Transmission) เป็นการกล่อมเกลาทางการเมืองที่เมื่อกระบวนการกล่อมเกลาหรือการถ่ายทอดแล้วนั้น จะเป็นการสื่อสารที่แสดงออกอย่างชัดเจนในการให้ข้อมูลข่าวสาร ค่านิยม และความรู้สึกต่อวัตถุทางการเมือง การสอนให้รู้ถึงหน้าที่ของพลเมืองให้กับประชาชนในสังคม

รูปแบบที่แฝงอยู่ (Latent Transmission) เป็นการกล่อมเกลาที่ไม่ใช่ทัศนคติทางการเมือง (Non-political Attitude) แต่มีผลกระทบต่อทัศนคติทางการเมืองของผู้ได้รับการกล่อมเกลาทางการเมืองโดยทางอ้อม และมีแนวโน้มส่งผลต่อทัศนคติของบุคคล

สรุปแนวคิดกระบวนการกล่อมเกล่าทางการเมือง

กระบวนการกล่อมเกล่าทางการเมือง เป็นกระบวนการที่ทำให้สมาชิกในสังคมได้เรียนรู้แบบแผนแนวทางการสร้างความมีสำนึกทางการเมืองเมื่อเป็นการเรียนรู้ที่ถ่ายทอดทักษะจากรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง กระบวนการนี้เกิดขึ้นตลอดชีวิตของสมาชิกในสังคมตราบเท่าที่ยังอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมมนุษย์ และกระบวนการนี้จะเป็นตัวกลางในการเชื่อโยงพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม ที่เกิดจากการเรียนรู้ในการกำหนดสถานภาพของตนเองให้เหมาะสมกับรูปแบบวัฒนธรรมทางการเมืองและโครงสร้างทางการเมืองโดยการ ผ่านตัวแทนของสังคมที่เกี่ยวข้องกับ

---

[๕] Dawson, R., & Prewitt, K. (๑๙๖๙). **Political Socialization.** Boston : Little,Brown and Company.

ความสัมพันธ์ทั้งทางตรงและทางอ้อมที่มีผลต่อ ทัศนคติ ความคิดเห็น ค่านิยม และความรู้สึกแบบใดแบบหนึ่งต่อระบบการเมือง

แนวคิดความเป็นพลเมือง

ในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยนั้น สมาชิกในสังคมหรือประชาชนที่อาศัยอยู่ในประเทศเป็นเจ้าของประเทศหรืออำนาจอธิปไตยนั้น จำเป็นต้องมีสำนึกหรือตระหนักถึงหน้าที่ในสถานะเจ้าของประเทศ ที่รับผิดชอบต่อตนเองและสังคม ภายใต้กฎหมาย การเคารพในศักดิศรีความเป็นมนุษย์ การเคารพ สิทธิ เสรีภาพและ กติกา ของสังคม

ความหมายความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

คำว่า พลเมือง มาจากภาษาลาตินว่า cives (พลเมือง) ซึ่งเคยใช้ในยุคโบราณ สมัยกรีกและโรมัน ต่อมาในยุคสมัยกลางไม่ได้นำมาใช้ แต่อย่างไรก็ตาม คำว่า พลเมืองก็มีการนำกลับมาใช้อีกในช่วงของการปฏิวัติในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกาและฝรั่งเศสในปลายศตวรรษ ๑๘[๖]

ความเป็นพลเมือง หมายถึง การที่บุคคลที่แสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการรักษาสิทธิ ประโยชน์ของตนเอง และส่วนรวม แสดงความสนใจที่จะมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการแสดงออกซึ่งสิทธิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น[๗]

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) มีความหมายที่สะท้อนให้เห็นถึงบทบาท หน้าที่และความรับผิดชอบของสมาชิกทางสังคมที่มีต่อรัฐ และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประชาธิปไตยประชาธิปไตยจะประสบความสำเร็จได้ไม่ใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องเป็นพลเมืองตามระบอบประชาธิปไตยด้วย[๘]

---

[๖] ดร.ถวิลวดี บุรีกุล,รัชวดี แสงมหะหมัด,**ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**,สถาบันพระปกเกล้า,[ออนไลน์], แหล่งที่มา ; http://thaiciviceducation.org/wp-content/uploads.[๒/๐๒/๒๕๖๓].

[๗] ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองสถาบันพระปกเกล้า จังหวัดลำพูน.**เอกสารประกอบเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเป็นพลเมืองและการเมืองภาคพลเมือง.สถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา**,[ออนไลน์],แหล่งที่มา ; https://kaewpanya.rmutl.ac.th/kservice/lpkpi/admin/courses/kpi๒.pdf [๒๐/๒/๒๕๖๓].

[๘] วรากรณ์ สามโกเศศ, **การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง**,มติชน ฉบับวันที ๓ มีนาคม ๒๕๕๔ (กรอบบ่าย)

กล่าวโดยสรุป คำว่า“พลเมืองคือการแสดงออกถึงความกระตือรือร้นในการรักษาสิทธิต่างๆ ของตนรวมถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยการแสดงออกซึ่งสิทธิ เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น

ความสำคัญของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ความเป็นพลเมือง (Citizenship) เป็นคำที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศในระบอบประชาธิปไตยจะสำเร็จได้ ไม่ใช่เพียงแต่มีรัฐธรรมนูญที่ดีเท่านั้น แต่ประชาชนจะต้องเป็น “พลเมือง” ตามระบอบประชาธิปไตย กล่าวคือ มีสมาชิกของสังคมที่ใช้สิทธิเสรีภาพโดยมีความรับผิดชอบ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพความแตกต่าง เคารพกติกา ในนานาประเทศ อาทิ ประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศเยอรมนีจัดให้มี การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง และประสบความสำเร็จในการสร้างพลเมือง จนเป็นตัวอย่างให้กับประเทศต่างๆ และในปัจจุบันการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมืองเป็นปัจจัยความสำเร็จในการปกครองระบอบประชาธิปไตยของประเทศต่างๆ ทั่วโลก[๙]

การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ประชาชนทุกคนมีส่วนร่วมในการปกครองประเทศ และจะสำเร็จได้นั้นจะต้องสร้างความเป็นพลเมืองให้ประชาชนสามารถปกครองตนเองได้ ทำให้ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีคุณลักษณะที่ สำคัญ คือ เป็นบุคคลที่สามารถแสดงบทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคม และดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคม ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ก่อให้เกิดการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ ให้เป็นสังคมประชาธิปไตย ในการสร้างพลเมืองให้มีความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยนั้น มีหลักพื้นฐานอยู่ ๓ ประการ คือ ๑) เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากัน ๒) เคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรมและ ๓) รับผิดชอบต่อตนเอง ผู้อื่น และสังคม

ดังนั้น หากประชาชนได้เข้าใจในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมือง ทั้ง ๓หลักการที่กล่าวข้างต้นอย่างถูกต้องแล้ว และสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ก็จะทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

คุณลักษณะสำคัญของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

---

[๙] ดร.ถวิลวดี บุรีกุล,รัชวดี แสงมหะหมัด,**ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**,สถาบันพระปกเกล้า,[ออนไลน์], แหล่งที่มา ;; http://thaiciviceducation.org/wp-content/uploads,[๒/๐๒/๒๕๖๓].

หลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สะท้อนให้เห็นคุณสมบัติและหน้าที่ของสมาชิกในสังคมที่สำคัญ ได้เป็นอย่างดีว่า พลเมืองคือคนที่จะต้องเป็นผู้เล่นไม่ใช่ยืนดู และเป็นผู้ใช้อำนาจอธิปไตยอย่างแท้จริงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม พลเมืองที่ดีจึงต้องรู้จักสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็นในการมีส่วนร่วมของการปกครองภายใต้กรอบของรัฐธรรมนูญหลักแห่งศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และการเคารพสิทธิของผู้อื่นตลอดจนความรับผิดชอบต่อความคิดเห็นของตน ผู้อื่น และความเป็นไปของเพื่อนร่วมชาติอันเนื่องมาจากการกระทำของตน พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงมีบทบาททั้งการเป็นผู้นำและผู้ตามที่ดี ไม่ได้เป็นเพียงผู้ตามหน้าที่หรือตามคำสั่งหรือตามนโยบายของรัฐเท่านั้น แต่สามารถริเริ่มเสนอนโยบายต่างๆ แสดงความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในการพัฒนาประเทศได้ด้วยเหตุนี้พลเมืองในระบอบประชาธิปไตยจึงควรตระหนักถึงหน้าที่ความรับผิดชอบของตนเองและผู้อื่น ไม่ปล่อยให้การบริหารประเทศชาติหรือการกำหนดนโยบายต่างๆ เป็นหน้าที่ของนักการเมือง ผู้นำหรือรัฐบาลเท่านั้น

สรุปความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย

ความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย คือการที่สมาชิกในสังคมมีจริยธรรมแบบพลเมืองที่ต้องมีในประชาธิปไตยเสรี จริยธรรมแบบพลเมืองในชุมชน เน้นที่การมีส่วนร่วมของพลเมืองในสภาพแวดล้อมของท้องถิ่น อันประกอบด้วย ๑) การร่วมมือกัน ๒) การมีส่วนร่วม๓) การพึงระแวดระวัง ๔) ความเป็นเลิศในการไตร่ตรองคิดรอบคอบ และ ๕) การเคารพกฎหมาย ซึ่งจริยธรรมแบบพลเมืองเสรี หมายถึง การจงรักภักดีต่อแนวคิดเสรีที่ชัดเจน ซึ่งก็คือ ๑) ความจงรักภักดี ต่อชุมชนประชาธิปไตยเสรี ๒) เคารพต่อความคิดที่แตกต่างกัน และ ๓) เคารพสิทธิ ซึ่งในคุณสมบัติข้อหลังสุดนี้

สรุปกระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองกับความเป็นพลเมืองในจังหวัดเลย

กระบวนการกล่อมเกลาทางการเมืองเป็นกระบวนการที่เกี่ยวกับวิถีทางของการสืบทอดวัฒนธรรมทางการเมือง ภายใต้การปกครองในระบอบประชาธิปไตย ซึ่งเป็นกระบวนการที่มีอิทธิพลต่อการเกิดแบบแผนพฤติกรรมที่แสดงออกต่อการเมืองของประชาชนในจังหวัดเลย อันเป็นกระบวนการที่ดำเนินไปตลอดชีวิต โดยผ่านการกล่อมเกลาทางตรง และการกล่อมเกลาที่มีลักษณะถ่ายทอดให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเมืองโดยเฉพาะสิ่งเหล่านี้ทำให้บุคคลเกิดความโน้มเอียงและทัศนคติที่มีอิทธิพลทำให้เกิดการพัฒนาตัวตนทางการเมืองขึ้น ในปัจจุบันนี้ประชาชนในจังหวัดเลยมีสำนึกความเป็นพลเมืองมากขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ทางการเมืองตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันนี้ได้มีพฤติกรรมการแสดงออกถึงความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

ถวิลวดี บุรีกุล,รัชวดี แสงมหะหมัด.**ความเป็นพลเมืองในประเทศไทย**.สถาบันพระปกเกล้า, เข้าถึงเมื่อ;http://thaiciviceducation.org/wp-content/uploads.สืบค้นเมื่อ ๒/๐๒/๒๕๖๓.

วรากรณ์ สามโกเศศ. **การศึกษาเพื่อสร้างความเป็นพลเมือง.**มติชน ฉบับวันที ๓ มีนาคม ๒๕๕๔.

วิชัย ตันศิริ. **วัฒนธรรมทางการเมืองและการปฏิรูป.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: บริษัทสุขุมและบุตรจำกัด. ๒๕๔๗.

ศูนย์พัฒนาการเมืองภาคพลเมืองสถาบันพระปกเกล้า จังหวัดลำพูน.**เอกสารประกอบเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ความเป็นพลเมืองและการเมืองภาคพลเมือง.สถาบันถ่ายทอดเทคโนโลยีสู่ชุมชนมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลล้านนา**.เข้าถึง : https://kaewpanya.rmutl.ac.th/kservice/lpkpi/admin/courses/kpipdf สืบค้นเมื่อ,๒๐/๒/๒๕๖๓.

Almond, Gabriel A. and Powell, G. Bingham Jr. ๑๙๘๐. **Comparative Politics** Today A World View. Boston : Little, brown & Co. p.๓๖-๖๔.

Dawson, Richard E., and Prewitt, Kenneth. ๑๙๖๙. **Political Socialization**. Boston: Little Brown and Co. ๑๙๖๙, ๗.

Pye, Lucian. ๑๙๖๒. **Politics**, Personality, and Nation Building: Burma’ s Search for Identity. New Harven: Yale University Press,๑๙๖๒, ๔๔-๔๘.

ปัญหาแรงงานต่างด้าวที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

THE PROBLEM OF FOREIGN WORKERS AFFECTING THAI SOCIETY TODAY

นรา บรรลิขิตกุล *

Nara Bunlikitkul

บทคัดย่อ

ปัญหาแรงงานต่างด้าวและแรงงานเถื่อนที่หลบหนีเข้าเมืองโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมาย เป็นปัญหาสำคัญที่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อความมั่นคงภายในสังคมไทย สาเหตุเนื่องมาจากการขยายตัวทางด้านเศรษฐกิจและการแข่งขันอย่างรุนแรงภายใต้ยุคนวัตกรรมด้านอุตสาหกรรม ทำให้เกิดผลกระทบโดยตรงต่อโครงสร้างด้านแรงงาน โดยเฉพาะตลาดผู้ใช้แรงงานพื้นฐาน ซึ่งถูกปฏิเสธจากแรงงานคนไทยในประเทศ ส่วนใหญ่จะเป็นงานที่ใช้แรงงานโดยตรงไม่ต้องการทักษะหรือความชำนาญเฉพาะแต่อย่างใด แรงงานต่างด้าวจึงเข้ามามีบทบาทในด้านการผลิตและการบริการของสังคมไทย รวมถึงตลาดแรงงานมีความต้องการแรงงานสูงขึ้น จึงเกิดการแย่งชิงแรงงานมากขึ้น ส่งผลให้มีแรงงานต่างด้าวอพยพเข้ามาประเทศไทยทั้งถูกต้องและไม่ถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งนำไปสู่ปัญหาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมไทยในปัจจุบัน

คำสำคัญ : แรงงานต่างด้าว, สังคมไทย

Abstract

The problems of foreign worker and illegal worker were terrible problems that caused impact on internal security in Thai society. The causes were due to the economic growth and intense competition under the era of industrial innovation. That cause was directly impacted on the worker structure especially the basic worker market which was rejected by Thai workers in the country. The most jobs in country were only worker, not required specific skills or expertise. Therefore, foreign worker was a role in the production and service of Thai society including the worker market which had higher demand for worker then there were a more rapacious for worker. That cause resulted to entering to

* สำนักงานกฎหมายบี.แอล.ซี ๕๗/๑๐๖ แขวงหนองแขม เขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร

Thailand of foreign worker by lawful and illegal which became to various problems that affected to Thai society in the present.

Keywords: Foreign workers, Thai society

บทนำ

แรงงานเป็นหนึ่งในปัจจัยที่สำคัญทั้งด้านการผลิตและบริการ ในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ อีกทั้งตลาดแรงงานมีความต้องการแรงงานสูงขึ้นเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แรงงานต่างด้าวจึงเข้ามามีบทบาทมากขึ้น รวมถึงการต้องการแรงงานเข้ามาทดแทนงานที่ไม่เป็นที่ต้องการของคนไทย ความต้องการแรงงานต่างด้าวมีอัตราสูงขึ้น เนื่องจากค่าแรงถูกและไม่ต้องจัดหาสวัสดิการจำนวนมากเช่นเดียวกับคนไทย ทำให้แรงงานต่างด้าวเป็นที่ต้องการของผู้ประกอบการไทยอย่างสูงโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการผลิตและการบริการ ทำให้จำนวนแรงงานดังกล่าวเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี และได้เข้ามาอาศัยอยู่ในเมืองไทยเป็นการถาวร เนื่องจากรายได้และชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีกว่าในประเทศของตนเอง รวมทั้งการย้ายถิ่นฐานเพราะภัยทางการเมือง ก็มิได้มีความแตกต่างจากสถานะของผู้อพยพย้ายถิ่นฐาน แต่สิ่งที่น่าสนใจกว่าคือการยอมรับชะตากรรมและความเป็นอยู่ของแรงงานต่างด้าว ทำให้สถานะทางสังคมคนเหล่านี้ไม่เปลี่ยนแปลงมากแต่อย่างใด[๑] นอกจากนี้ปัญหาสำคัญอีกประการหนึ่งที่เป็นผลพวงจากการเป็นผู้ย้ายถิ่นที่ผิดกฎหมาย เกิดปัญหาการค้ามนุษย์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสังคมไทยทั้งในด้านสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ เป็นปัญหาทางสังคมที่มีขต้นเหตุปัญหาทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม รวมถึงสายสัมพันธ์ระหว่างผู้ย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าวและกลุ่มนายหน้า[๒] ดังนั้นการกำหนดทิศทางเชิงนโยบายที่ถูกต้องและเหมาะสมเพื่อให้สามารถรับมือกับปัญหาผู้อพยพย้ายถิ่นของแรงงานต่างด้าว จึงเป็นสิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ โดยวางอยู่บนหลักการของการยอมรับ

---

[๑] โยธิน อินทรประสงค์, **กฎหมายการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว,** พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: นิติธรรม, ๒๕๕๘), หน้า ๓ - ๑๐.

[๒] พิมพ์ชนก บุลยเลิศ, **แรงงานต่างด้าวในภาคธุรกิจก่อสร้างในจังหวัดเชียงใหม่,** (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๑), หน้า ๕๖.

ความจริงและพิจารณาจากมุมมองที่หลากหลายประกอบกัน จึงจะทำให้สามารถจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นได้อย่างมีประสิทธิภาพ[๓]

ประเด็นเกี่ยวกับสถานะและปัญหาของแรงงานต่างด้าว

ปัญหาเชิงโครงสร้างทางเศรษฐกิจไทยกับการพึ่งพาแรงงานต่างด้าว

แรงงานต่างด้าวเป็นสิ่งที่จำเป็นต่อสังคมไทยในตลาดแรงงานด้านการผลิตและการบริการอย่างมาก มาจากสาเหตุปัจจัยสำคัญ ๒ ประการ คือ ประการแรก สังคมไทยกำลังก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุทำให้เกิดช่องว่างของแรงงานระหว่างผู้ที่ยังไม่เข้าสู่ตลาดผู้แรงงานไม่สามารถเติบโตมาทดแทนทันเวลาต่อผู้ใช้แรงงานสูงอายุที่กำลังจะเกษียณอายุได้ และประการที่สองผู้ใช้แรงงานคนไทยหันไปสู่งานที่ใช้ทักษะและงานที่ได้ค่าตอบแทนสูง และให้ความสำคัญน้อยลงกับงานที่หนักมีค่าตอบแทนน้อย สกปรกและเสี่ยงภัย เนื่องจากโครงสร้างการผลิตและการบริการของไทยยังคงต้องการแรงงานระดับล่างที่มีทักษะต่ำมาทำงานเหล่านี้อยู่ ทำให้ไทยจะยังต้องเผชิญกับการอพยพเข้ามาของแรงงานต่างด้าวอย่างต่อเนื่อง[๔]

ดังนั้นหน่วยงานภาครัฐหรือภาคเอกชนที่มีหน้าที่รับผิดชอบโดยตรง ต้องมีความตระหนักและหาแนวทางป้องกันการขยายตัวของแรงงานต่างด้าวให้อยู่ในกรอบอย่างเคร่งครัด อีกทั้งการกำหนดอาณาเขตพื้นที่ในการใช้แรงงานต่างด้าวให้ชัดเจนมากขึ้น เพื่อจะได้สามารถควบคุมแรงงานต่างด้าวที่อพยพเข้ามาโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายได้อย่างทั่วถึง

สถานะทางเศรษฐกิจ

เมื่อพิจารณาตัวชี้วัดด้านชีวิตความเป็นอยู่ ที่อยู่อาศัย รายได้ ทักษะการใช้ภาษาไทย การศึกษา การทำงาน ค่าจ้าง และการส่งเงินกลับภูมิลำเนาของแรงงานต่างด้าว พบว่าคนเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตได้ตามปกติ เนื่องจากเมื่อดูถึงรายได้จะเห็นว่าแรงงานต่างด้าวมีรายได้ครัวเรือน

---

[๓] สมสกุล เบาเนิด, “การจัดการแรงงานต่างด้าวของสถานประกอบการแปรรูปอาหารทะเลในอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร”, **วารสารสาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ,** ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑, (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๐): ๘๗ - ๑๐๑.

[๔] สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ, “แผนแม่บทการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวจังหวัดสมุทรสาคร”. ม.ป.ท., ๒๕๕๕.

เฉลี่ยต่อเดือนประมาณ ๒๘, ๔๕๘.๔๗ บาท[๕] ซึ่งโดยเฉลี่ยแล้วจะสูงกว่าแรงงานคนไทยที่มีรายได้น้อยที่อาศัยอยู่ในเมือง นอกจากนี้แรงงานต่างด้าวยังสามารถส่งเงินกลับภูมิลำเนาสม่ำเสมอ เป็นการนำเงินออกนอกประเทศ โดยเฉพาะแรงงานต่างด้าวบางส่วนรวมถึงแรงงานต่างด้าวที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย รายได้ส่วนใหญ่จากการทำงานมิได้มีการเสียภาษีให้กับประเทศไทยแต่อย่างใด อีกทั้งประเทศไทยยังต้องแบกรับภาระทางสังคมของแรงงานเหล่านั้น ทำให้ได้ข้อสรุปโดยทั่วไปว่า แม้สถานะความเป็นอยู่ของกลุ่มคนเหล่านี้จะค่อนข้างยากลำบาก แต่ก็สามารถใช้ชีวิตทั่วไปในสังคมได้ผนวกกับประสบปัญหาจากสถานะทางกฎหมายที่ไม่ชัดเจน[๖]

ดังนั้น ประเทศไทยต้องดำเนินการจัดการแรงงานต่างด้าวให้เข้าสู่ระบบอย่างถูกต้อง เพื่อจะได้จัดเก็บภาษีรายได้กับผู้ที่มาขายแรงงานข้ามชาติเหล่านี้ เพื่อลดภาระของประเทศในการจัดสิ่งสาธาณูปโภคด้านต่าง และลดปัญหาทางสังคมที่เกิดขึ้น

ปัญหาที่เกิดขึ้นกับสังคมไทย

ปัญหาที่พบเป็นปกติในสังคมไทย คือ ปัญหาทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ ทั้งนี้เหตุผลสำคัญคือ การไม่มีสถานะทางกฎหมาย ที่ชัดเจนว่าพวกเขาเป็นใครในสังคมไทย แม้กลุ่มแรงงานต่างด้าวจะเกิดและอาศัยอยู่ในไทยเป็นระยะเวลานาน แต่ด้วยการอพยพเข้ามาอย่างผิดกฎหมายของแรงงานต่างด้าว การลักลอบหนีเข้าเมืองตามชายแดน ทำให้ไม่กล้าแจ้งให้ทางหน่วยงานภาครัฐทราบเพราะกลัวว่าจะถูกส่งกลับประเทศ และถูกเอารัดเอาเปรียบ ถูกกดค่าแรงและถูกใช้ให้ทำงานหนักกว่าปกติ ด้วยเหตุผลของการไม่มีสถานะทางกฎหมาย ก็ทำให้สวัสดิการแรงงานพื้นฐานต่างๆ ของพวกเขา เช่น วันหยุด ค่ารักษาพยาบาล ที่พัก อาหาร ค่าเดินทาง และอุปกรณ์ต่างๆ ขาดหายไป[๗] นอกจากนี้ ปัญหาการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน การถูกนายจ้างหรือเพื่อนร่วมงานทำร้าย รวมถึงปัญหาสุขอนามัย การศึกษา และยาเสพติดก็ยังเป็นปัญหาสำคัญของกลุ่มคนเหล่านี้ นอกจากปัญหาทางสถานะทางกฎหมายที่เกิดขึ้น และก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ยังมีปัญหาในเรื่องของการบริหารจัดการอื่นๆ เช่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องขาดข้อมูล และหลักฐานที่เพียงพอ การแก้ไขปัญหาก็มิได้แยก

---

[๕] กรุงเทพธุรกิจ, **"แรงงานต่างด้าว"**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:https://www.bangkokbiznews.com/news/detail [๓๑ มกราคม ๒๕๖๓].

[๖] สิทธินันท์ มานิตกุล, "การจัดตั้งองค์กรรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล", **รายงานการศึกษาส่วนบุคคล,** หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๖ ปี ๒๕๕๗, สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ, กระทรวงการต่างประเทศ, ๒๕๕๗.

[๗] อนุสรา อนุวงค์, **แรงงานไทยในAEC ก้าวให้ทัน,** (กรุงเทพมหานคร: ศูนย์บริการด้านวิชาการคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๗), หน้า ๓๔.

รุ่นของแรงงานต่างด้าว ยังคงเคยชินกับการช่วยเหลือแบบเดิมและค่าใช้จ่ายของการให้ความช่วยเหลือโดยแยกรุ่นของแรงงานต่างด้าวก็ค่อนข้างสูง ถึงแม้จะมีปัญหาดังที่กล่าวมาข้างต้น แรงงานต่างด้าวจำนวนมากกลับมีความพอใจในสถานะที่เป็นอยู่ ทั้งนี้อาจเกิดจากการที่มีประสบการณ์และพบเห็นการดำรงชีวิตของคนรุ่นบิดามารดามาตั้งแต่เด็ก ทำให้เคยชินกับสภาพปัญหาที่ได้รับจากนายจ้าง เจ้าหน้าที่รัฐ รวมถึงเพื่อนแรงงานคนอื่น ขณะเดียวกันก็มุ่งแต่การทำงานเพื่อหารายได้เพื่อเลี้ยงครอบครัว ทำให้ละเลยและไม่มีความรู้เกี่ยวกับสิทธิพื้นฐานที่ควรจะได้รับจากผู้ประกอบการ[๕]

ดังนั้น ถ้าหากนำแรงงานต่างด้าวเข้าสู่ระบบที่ถูกต้องตามกฎหมายได้อย่างครอบคลุมทุกด้าน ปัญหาต่างๆ และการถูกเอารัดเอาเปรียบจากนายจ้างก็จะหมดสิ้นไป ทำให้คุณภาพชีวิตของแรงงานต่างด้าว สามารถยกระดับตามมาตรฐานสิทธิมนุษยชนได้ดีมากขึ้นกว่าที่เป็นมาในอดีต รวมทั้งปัญหาทางสังคมก็จะลดลงอย่างมาก อีกทั้งยังเป็นการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจที่สมบูรณ์ให้กับประเทศได้อย่างมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน

แนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว

๑) การปรับแนวทางการแก้ปัญหาแรงงานต่างด้าว ภาครัฐจะต้องมีแนวทางในการควบคุมแรงงานต่างด้าวให้มีจำนวนความต้องการที่แท้จริง การบริหารจัดการไม่ควรมุ่งไปที่ตัวแรงงานต่างด้าวเพียงอย่างเดียว ในภาพรวมควรมุ่งเน้นไปที่ตัวนายจ้างหรือผู้ประกอบการ ซึ่งเป็นผู้กำหนดการจ้างและเป็นผู้ต้องการใช้แรงงานให้กลุ่มคนเหล่านี้ เปิดเผยข้อมูลแรงงานต่างด้าว และร่วมมือปฏิบัติทุกขั้นตอนตามกฎหมาย เพื่อให้ทราบจำนวนความต้องการแรงงานที่แท้จริง

๒) การเพิ่มกำลังสกัดกั้นตามแนวชายแดน ควรใช้กำลังในการสกัดกั้นจากหน่วยงานที่รับผิดชอบและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ปฏิบัติหน้าที่ในการตั้งจุดสกัดเพิ่มเติมและตรวจค้นในพื้นที่สงสัยว่ามีการลักลอบหลบหนีเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าว และควรมีการเพิ่มความถี่และเคร่งครัดในการปฏิบัติงานดังกล่าวให้มากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งสามารถลดการลักลอบหนีเข้าเมืองของแรงงานต่างด้าวได้ดียิ่งขึ้น

---

[๕] สุพัตตรา ธิมาคำ, “แนวคิดและแนวทางการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติพม่า : บทบาทภาครัฐและภาคประชาสังคม”, **การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่นประจำปี ๒๕๕๔**, ๒๗ - ๒๙ มกราคม ๒๕๕๔.

๓) การปรับลดขั้นตอนการปฏิบัติเกี่ยวกับการจดทะเบียนและการอนุมัติให้ทำงานของแรงงานต่างด้าว กระทรวงแรงงานควรปรับขั้นตอนการดำเนินการเกี่ยวกับการจ้างแรงงานต่างด้าวให้เหมาะสม สะดวกรวดเร็ว และเสียค่าใช้จ่ายน้อยที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับต้นทุนของนายจ้างเพื่อตัดขบวนการนำพาซึ่งเป็นบวนการค้ามนุษย์ที่ผิดกฎหมายและการใช้แรงงานเด็ก โดยดำเนินการ ในลักษณะของ One Stop Service เพื่อให้นายจ้างได้รับความสะดวก ในการร่วมมือกับภาครัฐในการจัดหาแรงงานต่างด้าว โดยการดำเนินจะต้องไม่ยุ่งยากและซับซ้อนเหมือนที่ผ่านมา ซึ่งหน่วยงานภาครัฐมักจะขาดการบูรณาการในการปฏิบัติงานร่วมกันจนทำให้เกิดปัญหาความล่าช้า ความซ้ำซ้อนในระบบงาน

๔) การปรับปรุงระบบฐานข้อมูล เพื่อให้สามารถยืนยันพิสูจน์สัญชาติแรงงานต่างด้าวเป็นรายบุคคลจำเป็นที่จะต้องมีการปรับปรุงระบบฐานข้อมูลโดยมีหน่วยงานกลาง (กระทรวงแรงงาน) เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการ ถึงแม้ในปัจจุบันจะมีการดำเนินรออยู่แล้วแต่ต้องสามารถทำให้ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลทะเบียนราษฎร์ที่สมบูรณ์และครอบคลุมทั้งตัวแรงงานต่างด้าว รวมถึงผู้ติดตาม โดยข้อมูลจะต้องเชื่อมโยงไปยังหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างสะดวกรวดเร็ว การจัดทำบัตรประจำตัวแรงงานต่างด้าวจะต้องมีมาตรฐานเดียวกัน มีข้อมูลที่จำเป็นเพียงพอในการตรวจสอบพิสูจน์ตัวบุคคลเพื่อให้สามารถติดตามและควบคุมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕) การเข้มงวดในการบังคับใช้ กฎหมายและข้อระเบียบที่เกี่ยวข้อง ควรเข้มงวดในการบังคับใช้ มีความเด็ดขาดมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้กระทำความผิดมีความเกรงกลัวและไม่กล้าที่จะกระทำความผิดซ้ำอีก ซึ่งเรื่องนี้อาจส่งผลกระทบต่อการถูกกีดกันทางการค้า เพราะองค์การการค้าโลก (World Trade Organization: WTO) จะเข้มงวดมากต่อการละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมถึงการใช้แรงงานเด็กและการค้ามนุษย์[๙]

บทสรุป

ประเทศไทยไม่สามารถหาแรงงานได้อย่างเพียงพอ อันเนื่องมาจากสาเหตุหลายประการซึ่งส่งผลให้เกิดปัญหาการขาดแคลนแรงงานอย่างรุนแรง ต้องมีการใช้แรงงานต่างชาติ

---

[๙] ชาตรี มูลสถาน, “การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวชาวลาวในประเทศไทยใน พ.ศ. ๒๕๖๓”,**วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน, (บัณฑิตวิทยาลัย**, มหาวิทยาลัยคริสเตียน, ๒๕๕๔), หน้า ๕๖.

จำนวนมาก ซึ่งเป็นข้อจำกัดทางเศรษฐกิจและสังคมไทยที่เป็นจุดอ่อน ตลอดจนถึงการบริหารจัดการที่ขาดประสิทธิภาพและความโปร่งใสของหน่วยงานที่รับผิดชอบ จนส่งผลให้ประเทศไทยต้องเผชิญกับแรงกดดันและความเสี่ยงมากขึ้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงภายในประเทศและการพัฒนาการสื่อสารด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยก่อให้เกิดภัยคุกคามและความเสี่ยงที่มีความซับซ้อนขึ้น อาทิ ปัญหาอาชญากรรม สุขอนามัย และสาธารณสุข รวมถึงเป็นภาระของภาครัฐทั้งด้านสิทธิและสถานะของบุคคลตามกฎหมาย รวมถึงนโยบายการจัดการแรงงานข้ามชาติของไทย ซึ่งตามไม่ทันปัญหาที่เกิดขึ้นและอุปสรรคที่เกิดขึ้นมิได้อยู่ที่ตัวปัญหาที่มีความยุ่งยากซับซ้อนมากขึ้นแต่เพียงเท่านั้น แต่อยู่ที่วิธีคิดการจัดการปัญหาของภาครัฐที่ยังไม่ก้าวข้ามพรหมแดนจากวิธีการคิดแบบเดิมๆ ดังนั้น แนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวและอุปสรรคการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขข้อขัดข้องจากการทำงานของคนต่างด้าวได้ตรงประเด็นปัญหาได้มากขึ้น รวมถึงการพัฒนาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ในการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายให้มีประสิทธิภาพเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ตาม พระราชกำหนดการบริหารจัดการการทำงานของคนต่างด้าว พ.ศ. ๒๕๖๑ และกรอบยุทธศาสตร์ชาติการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ของประเทศระยะ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๗๙) ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กรุงเทพธุรกิจ.**“แรงงานต่างด้าว”**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: https://www.bangkokbiznews.com/news/detail [๓๑ มกราคม ๒๕๖๓].

ชาตรี มูลสถาน. “การบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวชาวลาวในประเทศไทยใน พ.ศ.๒๕๖๓”. **วิทยานิพนธ์หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการภาครัฐและเอกชน. บัณฑิตวิทยาลัย**, มหาวิทยาลัยคริสเตียน, ๒๕๕๔.

พิมพ์ชนก บุลยเลิศ. **แรงงานต่างด้าวในภาคธุรกิจก่อสร้างในจังหวัดเชียงใหม่.** กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ, ๒๕๕๑.

โยธิน อินทรประสงค์.**กฎหมายการประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว,** พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพฯ: นิติธรรม, ๒๕๕๘.

สถาบันที่ปรึกษาเพื่อพัฒนาประสิทธิภาพในราชการ. “แผนแม่บทการบริหารจัดการแรงงานต่างด้าวจังหวัดสมุทรสาคร”. ม.ป.ท. ๒๕๕๕.

สมสกุล เบาเนิด. “การจัดการแรงงานต่างด้าวของสถานประกอบการแปรรูปอาหารทะเลในอำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร”. **สาขามนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์และศิลปะ.** ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๑. มกราคม - เมษายน ๒๕๖๐.

สิทธินันท์ มานิตกุล. “การจัดตั้งองค์กรรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเล”. **รายงานการศึกษาส่วนบุคคล**. หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ ๖ ปี ๒๕๕๗. สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ. กระทรวงการต่างประเทศ. ๒๕๕๗.

สุพัตตรา ธิมาคำ. **“แนวคิดและแนวทางการบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติพม่า: บทบาทภาครัฐและภาคประชาสังคม”.** การประชุมวิชาการ มหาวิทยาลัยขอนแก่น ประจำปี ๒๕๕๔. ๒๗ - ๒๙ มกราคม ๒๕๕๔.

อนุสรา อนุวงค์. **แรงงานไทยในAEC ก้าวให้ทัน.** กรุงเทพฯ: ศูนย์บริการด้านวิชาการคณะเศรษฐศาสตร์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๗.

บทบาทสตรี : การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น

ROLES OF WOMEN: LOCAL POLITICAL PARTICIPATION

สาลินี รักกตัญญู*
Salinee Raggatanyoo

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้มุ่งนำเสนอบทบาทสตรีในการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นโดยได้นำเสนอ ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง บทบาทของสตรีไทยกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง เงื่อนไขและองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง และการปกครองท้องถิ่น

สำหรับประเทศไทยแต่โบราณไม่ค่อยให้สิทธิ์สตรีในการเป็นผู้นำโดยเฉพาะการเป็นผู้นำทางการเมืองแต่เมื่อมีกฎหมายรัฐธรรมนูญนับแต่ฉบับปีพุทธศักราช ๒๕๕๐ เป็นต้นมา สตรีได้รับสิทธิ์ทางการเมืองทัดเทียมกับบุรุษในฐานะเป็นประชาชนของประเทศ จึงทำให้สตรีได้มีโอกาสแสดงบทบาททางการเมืองอย่างเต็มที่โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาททางด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นซึ่งบทความนี้ได้เน้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองระดับท้องถิ่นของสตรี

คำสำคัญ: บทบาทสตรี, การมีส่วนร่วมทางการเมือง, การมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่น

Abstract

This article aimed to present the roles of women in local political participation. The content in this article presented the characteristics and forms of political participation, the roles of Thai women and political participation, conditions and components of political participation and local government. In the past, Thailand did not grant women the right to be a political leader, but after the constitution law since the year 2007. Women received political rights equal to men as citizens of the country. Therefore, women had the opportunity

* บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย

to fully play the political role, especially the role of political participation at both the national and local levels. This article focused on the local political participation of women.

Keywords Roles of women, Political Participation, Local political participation

บทนำ

การปกครองของไทยนับตั้งแต่สมัยโบราณ ไม่นิยมเปิดโอกาสให้สตรีเข้ามามีบทบาททางการเมืองเพราะสตรีถูกจำกัดสิทธิ และเสรีภาพบางอย่างให้อยู่ในวงแคบ ๆ ประกอบกับขนบธรรมเนียมประเพณี และความเชื่อระหว่างบุรุษ และสตรี ว่ามีความแตกต่างกันทางกายภาพและชีวภาพ ซึ่งบทบาทของบุรุษนั้นเป็นลักษณะที่แสดงออกในความเข้มแข็ง อดทน และมีความเป็นผู้นำทั้งภายนอกและภายในครอบครัว ตลอดจนถึงหน้าที่การงาน บุรุษมักจะมีหน้าที่หลักสำคัญในการหาเลี้ยงครอบครัว ดังนั้นบทบาทของสตรีจึงถูกกำหนดให้มีหน้าที่ต่าง ๆ อยู่ภายในครอบครัว คือเป็นเพียงผู้ดูแลความเรียบร้อยภายในบ้าน ปรนนิบัติสามี เลี้ยงดูบุตร หรือทำงานฝีมือ สังคมจึงมีความเชื่อว่าเพศชายมีบทบาทมากกว่าเพศหญิง เป็นต้น[๓]

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีเป็นพฤติกรรมทางการเมืองหรือกิจกรรมทางการเมืองที่มีความสำคัญยิ่งในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานการเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนสตรีในฐานะประชาชนจึงต้องได้รับสิทธิ์ในการมีส่วนร่วมทางการเมืองด้วยโดยชอบธรรมตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลองค์การบริหารส่วนตำบล ราชการส่วนท้องถิ่นตามที่กฎหมายกำหนด การจัดรูปแบบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดังกล่าวก็เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองซึ่งแต่ละรูปแบบจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่น ได้มีส่วนร่วมในการเมืองการปกครองในระดับต่างกันไป ไม่ว่าจะเป็นการมีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็นในการไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การชุมนุมประท้วง การเรียกร้องการเข้า

---

[๓] **ราชกิจจานุเบกษา** เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๔๗ ก หน้า ๒๘ ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐, **รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐**, ๒๔ สิงหาคม ๒๕๕๐, (อัดสำเนา).

เป็นสมาชิกกลุ่มหรือองค์กรทางการเมือง ซึ่งนับว่าเป็นการเปิดโอกาสให้สตรีตัดสินใจเข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองระดับท้องถิ่นมากขึ้น[๒]

ลักษณะและรูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมือง

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในฐานะประชาชนคนหนึ่งมีรูปแบบและลักษณะที่สำคัญตามที่มีนักวิชาการทำการจำแนกรูปแบบ ลักษณะ และรายละเอียดของกิจกรรมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในฐานะประชาชนไว้มากมายโดยมีลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันไปขึ้นอยู่กับกรอบความคิดของนักวิชาการแต่ละท่าน

Nice, Verba และ Kim แบ่งกิจกรรมการมีส่วนร่วมทางการเมืองไว้ ๔ รูปแบบคือ

๑) การลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง (Voting) เป็นกิจกรรมที่เกิดขึ้นอย่างสม่ำเสมอในการปกครองระบอบประชาธิปไตย และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของผู้นำเป็นอย่างยิ่ง เนื่องจากการเลือกตั้งเป็นสิ่งที่แสดงถึงความนิยมและการสนับสนุนของประชาชน หรืออาจจะเป็นแรงกดดันเพื่อให้ผู้นำต้องปรับนโยบายของตน ทั้งนี้เพื่อให้ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนต่อไป

๒) การรณรงค์หาเสียง (Campaign Activity) อันเป็นกิจกรรมที่มีความสำคัญกับการลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เนื่องจากกิจกรรมนี้ทำให้ประชาชนสามารถเพิ่มอิทธิพลทางการเมืองต่อผู้นำได้ อย่างไรก็ตามกิจกรรมดังกล่าวเป็นกิจกรรมที่ยากและต้องการความริเริ่มมาก่อนการลงคะแนน ได้แก่ การชักชวนผู้อื่นให้ไปลงคะแนนเสียง การทำงานอย่างเข้มแข็งเพื่อพรรคการเมือง การร่วมประชุมทางการเมือง การบริจาคเงินให้พรรคการเมือง และการเป็นสมาชิกสโมสรทางการเมือง เป็นต้น

๓) การติดต่องาผของประชาชน (Citizen Initiated Contacts) คือ การติดต่อแบบเผชิญหน้าของบุคคลที่มีต่อรัฐบาลหรือหน่วยงานของรัฐบาล โดยลำพัง และเป็นการตัดสินใจเกี่ยวกับระยะเวลาเป้าหมายและเนื้อหาสาระการเข้าไปมีส่วนร่วมของบุคคลได้ กิจกรรมดังกล่าวมักไม่มีความขัดแย้งโดยตรงกับบุคคลอื่น ๆ และต้องการผู้ที่มีความคิดริเริ่มค่อนข้างมาก กิจกรรมรูปแบบนี้ ได้แก่ การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นเกี่ยวกับปัญหาเฉพาะหรือปัญหาส่วนรวม ทั้งนี้เผื่อมีกรณีร้องเรียนให้มีการแก้ไขปรับปรุงจากรัฐบาล

---

[๒] กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, **การยกฐานะเทศบาล**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น, ๒๕๔๖), หน้า ๓๒.

๔) การร่วมในกิจกรรมบางอย่างขององค์การ หรือกลุ่มเกี่ยวกับปัญหาการเมืองและสังคม ซึ่งถือ (Cooperative Activity) เป็นกิจกรรมที่บุคคลกระทำร่วมกับผู้อื่น ซึ่งอาจจะกระทำร่วมกับภายในองค์กรที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ อาจจะเกิดขึ้น ณ เวลาใดเวลาหนึ่งและจะเกี่ยวกับปัญหาใด ของกลุ่มใดก็ได้ การมีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบนี้ มีอิทธิพลต่อรัฐบาลมาก เนื่องจากมีคนจำนวนมากเข้าร่วมและอาจมีความขัดแย้งระหว่างกลุ่มได้ อย่างไรก็ตามกิจกรรมที่ร่วมมือกันนี้ ก็ต้องการคนที่มีความคิดริเริ่มบ้าง[๓]

บทบาทของสตรีไทยกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง

สตรีกับบทบาททางการเมืองการปกครอง เป็นเรื่องที่ได้รับการศึกษาถึงพัฒนาการจากสังคมในอดีตจนถึงปัจจุบัน และจากการศึกษาโดยทั่วไปแล้ว จะพบว่าสตรีมีบทบาททางการเมืองการปกครองน้อยมากในสังคมช่วงต่าง ๆ ในอดีต

หลังจากการเปลี่ยนแปลงการเมืองการปกครองจากสมบูรณาญาสิทธิราชย์เป็นระบอบประชาธิปไตย ในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ ความคิดเชิงประชาธิปไตยและเสรีนิยมได้นำไปสู่การปรับเปลี่ยนบทบาทและสถานภาพของสตรีมากขึ้น ในรัฐธรรมนูญฉบับแรกก็ได้กำหนดให้คนไทยทั้งชายและหญิงมีสิทธิในการลงสมัครรับเลือกตั้ง

พบว่าสตรีไทยมีการรวมกลุ่มเพื่อเรียกร้องสิทธิทางการเมืองเรื่อยมาตั้งแต่ก่อนปี พ.ศ. ๒๔๗๕ โดยเน้นการเรียกร้อยสิทธิในทางการเมืองที่เท่าเทียมกันของชายและหญิง แม้ว่าในช่วงเวลาดังกล่าวแนวคิดเรื่องนี้ยังคงเป็นแนวคิดใหม่โดยเฉพาะในภูมิภาคเอเชียในบทเฉพาะกาลในรัฐธรรมนูญฉบับปี ๒๕๑๗ ที่ระบุให้แก้ไขกฎหมายอื่น ๆ ที่ขัดต่อความเท่าเทียมกันชองชายและหญิง ในทางการเมืองและการบริหารราชการ นอกจากนี้ การเรียกร้องสิทธิสตรีอีกประการที่ถือได้ว่ามีนัยสำคัญอย่างมากต่อบทบาทและสถานะของสตรี นั่นคือการเรียกร้องสิทธิทางการศึกษาโดยให้สตรีมีโอกาสเลือกเรียนวิชาสามัญเช่นเดียวกับบุรุษ

ผลที่ตามมาก็คือการที่สตรีมีความรู้ด้านวิชาชีพสามารถเข้าสู่ตลาดแรงงานเพื่อทำงานได้อย่างเท่าเทียมกับบุรุษ อย่างไรก็ตามสัดส่วนการมีส่วนร่วมทางการเมืองของสตรีในประเทศไทย

---

[๓] Verba Sidney, Norman Nice and Jac-on Kim, **Participation and Political Equality,** อ้างในกฤติชัย เพ็ญศิริ, “การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในเขตคลองเตยต่อการปกครองท้องถิ่นในรูปแบบกรุงเทพมหานคร”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์), ๒๕๔๘, หน้า ๒๒.

ยังล้าหลังกว่าประเทศอื่น ๆ โดยเฉพาะเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้ว จากรายงานการพัฒนาคนในปี ๒๕๓๙ ของ UNDP ระบุว่าโดยภาพรวมประเทศที่พัฒนาจะมีสตรีได้รับการเลือกตั้งเข้าเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศที่กำลังพัฒนาทั้งหลาย การพัฒนาบทบาทของสตรีไทยแสดงให้เห็นว่า สถานภาพของสตรีในทางเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมีความก้าวหน้ากว่าในอดีต และปัจจุบัน การรวมตัวทางการเมืองของกลุ่มสตรีเริ่มมีความหลากหลาย โดยเฉพาะการที่กลุ่มสตรีอาสาเข้าดำรงตำแหน่งผู้นำระดับชุมชนท้องถิ่น ทั้งในรูปของผู้สมัครเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และสมาชิกสภาท้องถิ่น[๔]

เงื่อนไขและองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง

เงื่อนไขพื้นฐานการมีส่วนร่วมทางการเมือง ๓ ประการ คือ มีอิสรภาพ หมายถึง มีอิสระที่จะเข้าร่วมหรือไม่ก็ได้ การเข้าร่วมต้องเป็นไปด้วยความสมัครใจการถูกบังคับให้ร่วมไม่ว่าจะรูปแบบใดไม่ถือว่าเป็นการมีส่วนร่วม มีความเสมอภาค หมายถึง ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมใดจะต้องมีสิทธิเท่าเทียมกันกับผู้เข้าร่วมคนอื่น ๆ มีความสามารถ หมายถึง ประชาชนหรือกลุ่มเป้าหมายจะต้องมีความสามารถพอที่จะเข้าร่วมกิจกรรม หมายความว่า บางกิจกรรมแม้จะกำหนดว่าผู้เข้าร่วมมีเสรีภาพและเสมอภาค แต่กิจกรรมที่กำหนดไว้มีความซับซ้อนเกินความสามารถของกลุ่มเป้าหมายการมีส่วนร่วมย่อมเกิดขึ้นไม่ได้

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง ๓ ด้าน คือ มีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน หมายถึง การให้ประชาชนเข้าร่วมในกิจกรรมใด จะต้องมีวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ชัดเจนว่ากิจกรรมนั้นเป็นไปเพื่ออะไรผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจถูกว่าควรเข้าร่วมหรือไม่ มีกิจกรรมเป้าหมาย หมายถึง การให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมควรต้องมีการระบุลักษณะของกิจกรรมว่า มีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่[๕] มีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย หมายถึง การให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยมีการระบุกลุ่มเป้าหมาย แต่อย่างไรก็ตามโดยทั่วไปกลุ่มเป้าหมายมักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้วโดยพื้นฐาน

---

[๔] ถวิลวดี บุรีกุล, **สตรีไทยกับการเมืองหลังการมีรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐,** (นนทบุรี: สำนักวิจัยและพัฒนา สถาบันพระปกเกล้า, ๒๕๔๔), หน้า ๑๘๗.

[๕] สิทธิพันธ์ พุทธหุน, **ทางเลือกที่ไม่ง่ายนัก : การมีส่วนร่วมในการเมืองในประเทศกำลังพัฒนา,** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยรามคำแหง, ๒๕๒๙), หน้า ๕-๗.

การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนมีความสำคัญในการสร้างประชาธิปไตยอย่างยั่งยืน และยังเป็นการส่งเสริมธรรมาภิบาล หากประชาชนมีส่วนร่วมมากก็จะช่วยให้การตรวจสอบการทำงานของผู้บริหารดียิ่งขึ้น และทำให้ผู้บริหารมีความรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น และยังเป็นการป้องกันนักการเมืองไม่ให้มีการกำหนดนโยบายที่ไม่เหมาะสมกับสังคม นอกจากนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนยังเป็นการสร้างความมั่นใจว่า เสียงของประชาชนจะมีคนรับฟังและความปรารถนาของประชาชนก็จะได้รับการตอบสนอง[๖]

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของการมีส่วนร่วมทางการเมือง คือ มีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายชัดเจน มีกิจกรรมเป้าหมาย มีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมายในการมีส่วนร่วม ประชาชนต้องมีอิสรภาพและได้รับความเสมอภาคในการเข้าร่วมกิจกรรม เพื่อให้กระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชนดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพสูงสุด

การปกครองท้องถิ่น

การปกครองท้องถิ่น เป็นการปกครองที่ให้ประชาชนเข้าใจในหลักการปกครองของตนเอง โดยตนเอง และเพื่อตนเองอย่างชัดเจนที่สุด เนื่องจากประชาชนจะได้รับผลกระทบโดยตรงจากการบริหารงานขององค์กรปกครองท้องถิ่นซึ่งรับผิดชอบความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่นนั้น ๆ

สรุปได้ว่า การปกครองส่วนท้องถิ่นหมายถึง การปกครองที่รัฐกระจายอำนาจให้ประชาชนในท้องถิ่นใดท้องถิ่นหนึ่งจัดการปกครองโดยอิสระและดำเนินการบางอย่างเพื่อให้ได้มาตามความต้องการของตนเอง และมีสิทธิที่จะออกกฎหมายหรือระเบียบข้อบังคับต่าง ๆ ของท้องถิ่นได้เพื่อประโยชน์ในการบริหารงานโดยรัฐเป็นผู้กำกับและอยู่ภายใต้บทบังคับด้วยอำนาจสูงสุดของประเทศ[๗]

---

[๖] เจมส์ แอล เครตัน, **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการตัดสินใจของชุมชน**, แปลโดย ศ.นพ.วันชัย วัฒนศัพท์, (นนทบุรี: ศูนย์สันติวิธีเพื่อการพัฒนาประชาธิปไตย, ๒๕๔๓), หน้า ๑๙.

[๗] **การปกครองท้องถิ่นไทย: เทศบาล,** ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๕๒. <http//www.thailocalgov.net/data/tsb.pdf.>(13 November 2009).

บทสรุป

การมีส่วนร่วมทางการเมืองเป็นเรื่องที่ประชาชนทุกคนในทุกประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยไม่ว่าจะเป็นสตรีหรือบุรุษสามารถมีส่วนร่วมได้ในหลายวิธีตามที่รัฐธรรมนูญได้ตรากำหนดไว้ นอกจากจะมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในหลายวิธีแล้วประชาชนยังสามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองได้ในหลาย ๆ สถานะอีกด้วย เช่น เป็นผู้ไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง เป็นผู้ร่วมรณรงค์หาเสียงให้พรรคการเมืองที่ตนสนับสนุน และยังสามารถดำรงตำแหน่งผู้บริหารทางการเมือง เช่น รัฐมนตรี หรือนายกองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นได้ด้วย สำหรับประเทศไทยในอดีตสตรีอาจจะไม่ค่อยได้รับการยอมรับให้มีบทบาทใด ๆ ในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะบทบาททางด้านการเมือง เนื่องจากสตรีถูกมองว่า เป็นผู้อ่อนแอ ไม่เข้มแข็ง ไม่เด็ดขาดในการบริหารจัดการ แตกต่างจากบุรุษ ดังนั้น สตรีจึงมักจะไม่ได้รับการมอบหมายให้รับผิดชอบตำแหน่งบริหารใด ๆ แต่ในปัจจุบันมีกฎหมายรัฐธรรมนูญมารองรับสถานะของสตรีอันเป็นการเปิดโอกาสให้สตรีได้แสดงศักยภาพของการเป็นผู้บริหารและผู้นำที่ดีได้

เป็นที่ประจักษ์ชัดแล้วว่า สตรีสามารถเป็นผู้บริหาร ผู้นำ และผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองได้อย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยเหตุนี้ ปัจจุบันสตรีจึงมีบทบาทสำคัญไม่แพ้บุรุษในหลาย ๆ ด้านโดยเฉพาะอย่างยิ่งในด้านการมีส่วนร่วมทางการเมืองท้องถิ่นเพราะมีสถานะเป็นประชาชนคนหนึ่งที่ได้รับสิทธิ์ให้มีส่วนร่วมทางการเมืองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ

เอกสารอ้างอิง

Department of Local Administration. **Municipal Status Enhancement**. Bangkok: Printing house of the Department of Local Administration, 2003.

James L. Creighton. **Handbook of public participation in the community decision making process**. Translated by Prof. Dr. Wanchai Watanawat. Nonthaburi: Peaceful Method Center for Democratic Development, 2000.

Sitthiphan Bhutthahun. **The choice is not easy: participation in politics in developing countries**. Bangkok: Ramkhamhaeng University, 1986.

Tawilwadee Burikun. **Thai women and politics after the constitution of the Kingdom of Thailand 1997**. Nonthaburi: Office of Research and Development, King Prajadhipok's Institute, 2001.

The Government Gazette, Volume 124, Part 47A, Page 28, August 24, 2007. **The Constitution of the Kingdom of Thailand 2007**. 24 August 2007, (copy).

Thai local government: municipality, 13 November 2009. <http//www.thailocalgov.net/data/tsb.pdf.>(13 November 2009).

Verba Sidney, Norman Nice and Jac-on Kim, **Participation and Political Equality.** Quoted in Kritichai Phensiri. "Political participation of people in Khlong Toei District towards local government in the form of Bangkok". **Master of Arts Thesis**. Graduate School: Kasetsart University, 2005.

นโยบายสาธารณะ : กัญชาทางการแพทย์ทางเลือก

PUBLIC POLICY: CANNABIS FOR ALTERNATIVE MEDICINE

อภิวัฒน์ จ่าตา *

Aphiwat Jata

บทคัดย่อ

ปัจจุบันกัญชาทางการแพทย์มีการใช้ได้อย่างกว้างขวาง ในการนำกัญชามาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์อย่างถูกวิธี เพื่อช่วยเหลือผู้ป่วยรายบุคคลอย่างเหมาะสม แม้ว่าประเทศไทยจะไม่ใช่ประเทศแรกที่มีการอนุญาตให้นำสารสกัดจากกัญชามาใช้ประโยชน์การแก้ไข พ.ร.บ.ยาเสพติดให้โทษเกี่ยวกับการใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์จะส่งผลกระทบต่อระบบสาธารณสุขของประเทศไทยอย่างกว้างขวาง อย่างไรก็ตาม นโยบายสาธารณะในการควบคุมการนำสารสกัดกัญชามาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ก็มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาระบบสาธารณสุขของประเทศเช่นเดียวกัน นโยบายสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับการใช้กัญชาจะต้องมีความชัดเจนในเรื่องระบบสาธารณสุข พร้อมที่จะรับผิดชอบต่อผลกระทบด้านสุขภาพที่อาจจะเกิดขึ้นจากการดำเนินนโยบายนั้น ซึ่งขอบเขตของนโยบายสาธารณะด้านสุขภาพนี้จะต้องครอบคลุมนโยบายด้านต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น นโยบายด้านสังคม นโยบายด้านเศรษฐกิจ เป็นต้น ทั้งนี้ ความสำเร็จของนโยบายสาธารณะนี้ก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญหลายประการที่รัฐบาลยังคงต้องผลักดันกันต่อไป

คำสำคัญ: นโยบายกัญชา, กัญชาทางการแพทย์,การแพทย์ทางเลือกไทย

Abstract

Today, medical Cannabis As widely available, In the medical benefits of marijuana use in the right way. To help individual patients appropriately Thailand is not the first country that are authorized to extract from cannabis use, The revision of drug law and the restriction of medical use will affect the public health system of the country. Thailand is widespread, However, Public policy in controlling the use of marijuana extracts, medical benefits are vital to the development of the country's public health systems. Public policy in the public health system must be clear. The health consequences of being prepared to take responsibility may arise in policy implementation. The scope of public health policy must include relevant policies, such as social policy and tax

* สำนักข่าว Ganja TV : wat๑๑๑phuwiang@gmaii.com

policy. The success of public policy depends on many important factors, which the government must continue to promote.

Keywords: Cannabis policy, Medical Cannabis, Alternative Medicine

บทนำ

จากงานวิจัยทางวิทยาศาสตร์ได้เปลี่ยนกัญชาจากเชิงลบให้กลายเป็นบวก[๑] กัญชาเป็นหนึ่งในพืชสมุนไพรที่เก่าแก่ที่สุดมีคำอธิบายถึงกัญชาในคู่มือยาสมุนไพรโบราณ และมีหลักฐานทางโบราณคดีเชื่อว่ากัญชากระจายพันธุ์จากบริเวณภูมิภาคเอเชียไปยังแอฟริกาจนถึงตะวันออกกลาง และขยายไปยังยุโรป ในช่วง ๕๐๐ปี ก่อนคริสตกาล[๒] อดีตกัญชาทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศได้รับการยอมรับในฐานะยารักษาโรคในการช่วยบำบัดโรคได้[๓] ยุคแรกเป็นการนำเส้นใยมาผลิตเป็นเส้นเชือก ต่อมาชาวจีนโบราณในสมัยของจักรพรรดิเสินหนง ค้นพบว่าเมื่อรับประทานทำให้เกิดอาการมึนเมา จิตล่องลอย เสมือนได้ติดต่อกับสิ่งเหนือธรรมชาติ ทำให้เกิดการเชื่อมโยงกับตำนานและพลังสิ่งศักดิ์สิทธ์ของเทพเจ้า จึงก่อให้กัญชาเป็นสิ่งที่ใช้เป็นพืชในการบูชาในพิธีกรรมในกิจกรรมทางศาสนา ในอินเดียการยกย่องให้เป็นสารปรับอารมณ์ชั้นดีในพิธีกรรมทางศาสนาของชาวเปอร์เซียจนถึงได้แพร่ไปทั่วโลก[๔] ปัจจุบันกัญชาได้รับการยอมรับในฐานะยารักษาโรคได้หลากหลาย ขณะที่หลายประเทศได้แก้ไขกฎหมายถอดกัญชาออกจากยาเสพติดเอาไปใช้เป็นยารักษาโรค รวมถึงให้ประชาชนปลูกกัญชาที่บ้านเพื่อใช้เป็นสมุนไพรรักษาตัวเองได้ ซึ่งมีรายงานวิจัยและประสบการณ์ของผู้ป่วยที่หมดทางรักษาพบว่าได้ผลพอสมควร[๕] และในอดีตจนถึงศตวรรตที่ ๑๗ มีการใช้รากกัญชามาต้มกับน้ำรักษาโรคปวดข้อ เก๊าท์ โดยมีการ

---

[๑] สมยศ ศุภกิจไพบูลย์,**กัญชายาวิเศษ**,(กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๖๒) หน้า ๑๖๗-๑๗๔

[๒] Martin, W. (2018). **ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกัญชาทางการแพทย์**.(ออนไลน์). แหล่งที่มา https://mdresearch.kku.ac.th/files/cannabis/MedicainalCannabisBook_v๔.pdf

[๓] Hamilton, R. (2009). **Breeding Better Crops**, (Scientific American ๑๙:, ๒๐๐๙)p. ๑๖-๑๗.

[๔] Kanato, M., Leyatiku, P., and Ritmontree, S., **The Management and Policy of Cannabis: Case Study in England and United States**, (Bangkok: Charansanitwong Printing, 2016) p.48

[๕] สมยศ กิตติมั่นคง, **กระท่อมและกัญชาทางการแพทย์,** (กรุงเทพฯ : โกกรีน โซเชียล เวนเจอร์, ๒๕๖๒), หน้า ๑

ศึกษาวิจัยซึ่งเป็นตัวยืนยันคุณสมบัติในการรักษาอาการต่างๆ ในอดีตด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ในปัจจุบัน[๖]

ในโลกในยุคสงครามโลก กัญชาเคยเป็นส่วนหนึ่งในชีวิตประจำวันของคนไทยในอดีต ทั้งส่วนผสมในการประกอบอาหาร รักษาโรค และช่วยผ่อนคลาย หลายประเทศทั่วโลกยอมรับว่า“กัญชาด้ายแดง” หรือไทยสติ๊กเป็นกัญชาที่ดีที่สุดในโลก[๗] แต่ด้วยกัญชาเป็นพืชที่มีสารออกฤทธิ์ที่มีผลต่อร่างกายและสมองของคนเรา รัฐบาลได้เล็งเห็นโทษของกัญชาจนนำไปสู่การออกกฎหมาย เรียกว่าพระราชบัญญัติกัญชาพ.ศ ๒๔๗๗ ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงมหาดไทยและกระทรวงการคลัง คือห้ามการปลูก ซื้อขายจำหน่ายมีไว้ครอบครองหรือสูบกัญชา แต่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอนุญาตให้เฉพาะบุคคลมีไว้เพื่อประโยชน์ทางโรคศิลปะหรือปลูกหรือมีพันธุ์กัญชาไว้เพื่อการทดลองหรือเพื่อประโยชน์รักษาโรคได้[๘] และพระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ.๒๕๒๒ ที่ระบุกัญชาและพืชกระท่อมเป็นยาเสพติดให้โทษในประเภท ๕[๙] จึงกล่าวได้ว่า กัญชาในหลายประเทศจะให้การยอมรับในเรื่องเป็นยารักษาโรค สำหรับประเทศไทยได้ใช้กัญชาเป็นยารักษาโรคมาอย่างยาวนาน ตั้งแต่ในอดีตจนกระทั่งเกิดการเปลี่ยนแปลงกฎหมาย ทำให้กัญชากลายเป็นยาเสพติด จนสู่เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการปลดล็อกภายหลังการประกาศใช้พระราชบัญญัติยาเสพติด (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ เมื่อ๑๗ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๒ เพื่อเปิดทางให้มีการนำกัญชามาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์และการศึกษาวิจัย และสามารถนำไปใช้ในการรักษาโรคภายใต้การดูแลและควบคุมของแพทย์ได้

จุดกำเนิดกัญชาทางการแพทย์ทางเลือกต่างประเทศ และประเทศไทย

หลายปีที่ผ่านมามีรายงานการวิจัยพบว่าสารสกัดจากกัญชามีประโยชน์ทางการแพทย์หลายประเทศ ทั่วโลกจึงมีการผ่อนปรนโดยการแก้ไขกฎหมายเพิ่มเติมเพื่ออนุญาตให้ประชาชนสามารถนำกัญชามาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ได้ ส่วนใหญ่เป็นการทำการศึกษาระยะสั้นในกลุ่ม

---

[๖] Natasha R. Ryz, David J. Remillard,and Ethan B. Russo..Cannabis Roots: A Traditional Therapy with Future Potential for Treating Inflammation and Pain. **Cannabis and Cannabinoid Research** 2(1), 2017.

[๗] สมยศ ศุภกิจไพบูลย์, **กัญชายาวิเศษ,** (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ปัญญาชน, ๒๕๖๒), หน้า ๕๑-๕๕

[๘] สุรศักดิ์ โปร่งจันทึก, การควบคุมยาเสพติดให้โทษและการบำบัดรักษา, **วารสารแพทย์เขต ๗**, ๑๐ (๓) กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๓๔.

[๙] พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒, (ออนไลน์) จากhttp://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/019/T๐๐๐1.PDF

อาสาสมัครขนาดเล็ก ข้อมูลที่ได้จึงเป็นเพียงการเฝ้าสังเกตและจดบันทึกอาการความรู้สึกของผู้ป่วยก่อนและหลังการได้รับยา[๑๐] รัฐบาลหลายประเทศทั่วโลก กว่า ๓๐ ประเทศ ออกกฎหมายอนุญาตให้ใช้กัญชาทางการแพทย์ เพื่อนำไปรักษาผู้ป่วย ซึ่งไทยเป็นชาติแรกในภูมิภาคอาเซียน ที่อนุญาตให้ใช้กัญชาเพื่อประโยชน์ทางการแพทย์และการวิจัย[๑๑] แต่ในบางประเทศกัญชาถือเป็นสิ่งเสพติดผิดกฎหมาย เช่น ประเทศญี่ปุ่น ฯลฯ[๑๒]

หลายประเทศได้ปรับเปลี่ยนทิศทางนโยบายด้านยาเสพติด และมีหลากหลายเส้นทางสู่กลยุทธ์ปฏิรูป โดยยึดแนวทางแก้ปัญหาทางการแพทย์นำทางร่วมไปกับการปฏิรูปด้านกฎหมาย โดยผู้เขียนขอยกตัวอย่างบางส่วนที่ปฏิรูปกัญชาสู่ทางด้านการแพทย์ อาทิ เช่น ในปี ๒๐๐๑ แคนาดาอนุญาตให้ใช้ในทางการแพทย์ Mr. Bruce Linton ร่วมกับ Chuck Rifici ก่อตั้งบริษัทปลูกและจำหน่ายกัญชา ได้แก่ Canopy Growth Corporation, Cronos Group, Aurora Cannabis โดยมีสินค้าเป็นน้ำมันสกัดกัญชา ผงกัญชา และใบกัญชา ขายในประเทศและส่งออกไปทั่วโลกภายใต้แบรนด์ Tweed[๑๓] และสหรัฐอเมริกา ๓๓ รัฐ จาก ๕๐ ได้ออกกฎหมายอนุญาตใช้กัญชาในทางการแพทย์ได้ส่วนประเทศเนเธอร์แลนด์ ถือเป็นอีกหนึ่งประเทศที่มีชื่อเสียงด้านการเสพกัญชาถูกกฎหมาย และมีเป้าหมายเป็นผู้ส่งออกกัญชาเพื่อการแพทย์ และอนุญาตให้ปลูกกัญชาในประเทศได้[๑๔] ส่วนประเทศสวิตเซอร์แลนด์มีผู้ป่วยจำนวนกว่า ๓,๐๐๐ ราย ที่ใช้กัญชาเพื่อเป็นยารักษาโรค แต่ผู้ป่วยต้องได้รับอนุญาตเป็นกรณียกเว้นจากกระทรวงสาธารณสุข ซึ่งรัฐบาลสวิสได้ตัดสินใจยกเลิกการอนุญาตเมื่อปี ๒๐๑๘[๑๕] และเมื่อ ๑ พฤศจิกายน ๒๐๑๘ รัฐบาลอังกฤษ

---

[๑๐] อนันต์ชัย อัศวเมฆิน. **นโยบายและทิศทางการใช้กัญชาทางการแพทย์**, ๒๕๖๒ (ออนไลน์) จาก https://www .hfocus.org /content/2019/09/17729.

[๑๑] สมยศ กิตติมั่นคง, **กระท่อมและกัญชาทางการแพทย์**, (กรุงเทพฯ : โกกรีน โซเชียล เวนเจอร์, ๒๕๖๒) หน้า ๑๖๗-๑๗๔

[๑๒] พีรพจน์ ปิ่นทองดี, กัญชา:กฎหมายยาเสพติดอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากัญชาการแพทย, วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์, ๖ (๓), (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๑)

[๑๓] แสงไทย เค้าภูไทย, **กัญชาล้นตลาดอเมริกา สัญญาณเตือนคนไทยหวังรวย** (ออนไลน์) จาก https://siamrath.co.th/n/77379, ๒๕๖๒.

[๑๔] จอห์น คอลลินส์, **กัญชา: ทำไมหลายประเทศในโลกถึงเปิดรับกัญชากันมากขึ้น?**, (ออนไลน์) จาก https://www.bbc.com/thai/international-46533005,๒๕๖๑.

[๑๕] สำนักงานส่งเสริมการค้าในต่างประเทศ ณ นครแฟรงก์เฟิร์ต, **รัฐบาลสวิสต้องการยกเลิกกฎหมายควบคุมการใช้กัญชา**, ข่าวเด่นประเทศสวิตเซอร์แลนด์รายสัปดาห์วันที่ ๑-๕ กรกฎาคม, ๒๕๖๒

ประกาศปลดล็อกกัญชาเป็นยารักษาโรคในบัญชียาของระบบดูแลสุขภาพแห่งชาติ (NHS) ให้แพทย์ผู้เชี่ยวชาญสามารถสั่งผลิตภัณฑ์ยากัญชานำมารักษาผู้ป่วยได้ในกรณีที่ไม่สามารถรักษาด้วยยาตัวอื่น แพทย์ผู้เชี่ยวชาญสามารถจะสั่งจ่ายยาที่ส่วนผสมของกัญชาให้กับคนไข้เป็นรายๆไป กฎหมายดังกล่าวให้อำนาจของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะที่เป็นแพทย์ทางด้านประสาทวิทยา และกุมารแพทย์เป็นคนตัดสินใจในการจ่ายกัญชาให้แก่ผู้ป่วยเป็นกรณี โดยกฎหมายไม่อนุญาตให้แพทย์ทั่วไปสั่งจ่ายกัญชาเพื่อการรักษาได้ และการนำกัญชามาใช้ในการรักษานั้นจะต้องเป็นผลิตภัณฑ์ที่ใช้สำหรับในทางการแพทย์ หรือในรูปแบบทั่วไปเท่านั้น[๑๖]

สำหรับประเทศไทยเกิดนโยบายกัญชาทางการแพทย์ครั้งแรกขึ้นในประวัติศาสตร์และเป็นประเทศแรกในแถบเอเชีย ผลจากภายหลังจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติยาเสพติด (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ เมื่อเดือน ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ ซึ่งนโยบายเรื่องการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวเป็นความตั้งใจของรัฐบาลที่มุ่งเน้นประโยชน์ในทางการแพทย์อย่างแท้จริง เพื่อให้ผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องใช้กัญชาทุกรายมีสิทธิในการเข้าถึงกัญชา[๑๗] ต่อมา ได้มีการประกาศนิรโทษกรรมกัญชาเมื่อ ๒๗ ก.พ.๒๕๖๒ ราชกิจจานุเบกษาออกประกาศกระทรวงสาธารณสุข ๓ ฉบับ[๑๘] และปลดล็อกแพทย์แผนไทยใช้กัญชารักษาโรคเมื่อ ๖ ส.ค. ๒๕๖๒ ราชกิจจาฯ เผยแพร่ประกาศกระทรวงสาธารณสุข ประกาศปลดล็อกผู้ประกอบวิชาชีพการแพทย์แผนไทย แพทย์แผนไทยประยุกต์ และหมอพื้นบ้าน ปรุงตำรับยาโดยใช้กัญชาแบบแยกส่วน ส่งผลให้การแพทย์แผนไทย หมอพื้นบ้านจำนวนมากได้ขึ้นทะเบียนอย่างถูกต้อง[๑๙] ซึ่งจากการศึกษานโยบายสนับสนุนให้มีการใช้กัญชาทางการแพทย์ รวมถึงการอนุญาตให้มีการปลูกกัญชา จำหน่ายและใช้กัญชาเพื่อการบำบัดและผ่อนคลายในหลายประเทศ จะเห็นได้ว่าในประเทศที่มีการเปิดกว้างเรื่องการใช้กัญชาอย่างสหรัฐอเมริกา เนเธอร์แลนด์ อังกฤษ สวิตเซอร์แลนด์ และอีกหลายๆ

---

[๑๖] TLDR News, **Is The UK Legalising Weed In ๒๐๑๘?,** (ออนไลน์) https://www.youtube. com /watch?v=iBK๓jSch๘y๘&feature=emb_logo, ๒๐๑๘

[๑๗] **พ.ร.บ.ยาเสพติด (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒,** (ออนไลน์) http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/A/019/T_001.PDF

[๑๘] **ราชกิจจานุเบกษาประกาศกระทรวงสาธารณสุข ๒๗ ก.พ.๒๕๖๒** , (ออนไลน์) https://www.rakbankerd.com/kaset/Plant.

[๑๙] **ราชกิจจานุเบกษาประกาศกระทรวงสาธารณสุข ๖ ส.ค. ๒๕๖๒,** (ออนไลน์) http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2562/E/199/T_0011.PDF?fbclid=IwAR1hE8s9agAT3uBp4sUsLlFFEaosHNubjskgZPuno๖Q๕nw-cGO2-g5B3k5E

ประเทศ ยังต้องใช้เวลาในการเตรียมการอย่างยาวนานในการศึกษาถึงความเป็นไปได้ ประโยชน์และโทษภัยของกัญชาที่ส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม และยังต้องการข้อมูลพิสูจน์ยืนยันทางวิชาการเกี่ยวกับประโยชน์ที่แท้จริงของกัญชาอีกมาก

การเข้าถึงบริการกัญชาทางการแพทย์ทางเลือก

วันนี้กัญชาได้รับการยอมรับในฐานะยารักษาโรค ที่ช่วยบำบัดโรคได้หลายโรค ขณะที่หลายประเทศได้แก้กฎหมายถอดกัญชาออกจากยาเสพติด เอาไปใช้เป็นยารักษาโรค บางประเทศได้เปิดให้ใช้กัญชาเพื่อการสันธนาการ คลายเครียด รวมถึงให้ประชาชนปลูกกัญชาที่บ้านเพื่อใช้เป็นสมุนไพรรักษาตัวเองได้ และมีการแก้กฎหมายให้มีการนำกัญชามาทำการวิจัยทางด้านการแพทย์ได้ในประเทศไทย ซึ่งองค์การเภสัชกรรม (อภ.) สามารถปลูกและผลิตสารสกัดจากกัญชาได้และกระจายไปตามโรงพยาบาลของ สธ. พร้อมกับเปิดอบรมแพทย์ให้สามารถจ่ายน้ำมันกัญชาอย่างถูกกฎหมาย สถานพยาบาลต่างๆ สามารถจ่ายกัญชาทางการแพทย์ และเพิ่มการเข้าถึงบริการการใช้กัญชาให้ครอบคลุม โดยมีโรงพยาบาลศูนย์ โรงพยาบาลทั่วไป และโรงพยาบาลชุมชน เปิดคลินิกกัญชาทางการแพทย์แผนไทยและการแพทย์พื้นบ้านไทย[๒๐]

ข้อจำกัดกัญชาทางการแพทย์ทางเลือก

แม้สถานการณ์กัญชาทางการแพทย์มีความก้าวหน้า และเติบโตขึ้นตามลำดับ ประชาชนมีโอกาสในการเข้ากัญชาทางการแพทย์ในผลิตภัณฑ์ต่างๆ มากขึ้น แต่ก็ยังพบกับอุปสรรคอยู่บ้าง ในส่วนที่เกี่ยวกับยาจะมี ๒ ส่วนด้วยกัน ๑.ยาในส่วนแผนปัจจุบัน ที่ผลิตโดยองค์การเภสัชกรรม และโรงพยาบาลของภาครัฐ โดย โรงพยาบาลอภัยภูเบศร จะมีในเรื่องการสั่งจ่ายได้จะต้องมีข้อบ่งชี้ในการใช้ ๒.ยาแผนไทยและน้ำมันต่างๆ บางส่วนเองยังอยู่ในการขั้นตอนของงานวิจัย และงานวิจัยจะใช้ได้อยู่อย่างจำกัด และตอนนี้งานวิจัยใกล้ถึงขั้นสำเร็จลุล่วง และเมื่อสำเร็จลุล่วงก็จะสามารถนำมาใช้ได้อย่างกว้างขวางขึ้น และโรงพยาบาลต่างสามารถมียาได้เพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ การสั่งจ่ายยาในส่วนของข้อกฎหมายที่กำหนดให้การจ่ายยา ๑๖ ตำรับที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมให้เฉพาะแพทย์แผนไทย และแพทย์แผนไทยประยุกต์ ส่วนแพทย์แผนปัจจุบัน

---

[๒๐] สำนักข่าวอิศรา .เปิดแล้ว! คลินิกกัญชา ให้บริการ ๔ ตำรับ ‘อนุทิน’ เล็งแก้ กม. ๒๕๖๓, ให้คนเข้าถึงมากสุด (ออนไลน์) จาก https://www.isranews.org/isranews-news/84780-news-84180.html

ยังไม่สามารถสั่งจ่ายไม่ได้ เช่นเดียวกับน้ำมันกัญชาสูตรของหมอพื้นบ้านที่ให้มาเป็นของชาติ เมื่อวิจัยพบว่ามีผลดี คณะกรรมการควบคุมยาเสพติดให้โทษจะเป็นผู้พิจารณาว่ามีใครจะสั่งใช้ได้บ้าง อีกทั้งในเรื่องของกฎหมายที่กัญชายังคงเป็นยาเสพติดที่ยังคงรอการแก้ไขต่อไป

อนาคตกัญชาทางการแพทย์ทางเลือก

แนวโน้มกัญชาทางการแพทย์ทางเลือก รัฐบาลได้มีแนวทางแก้ไขปัญหาการเข้าถึงกัญชาทางแพทย์ให้กับประชาชน ในส่วนของยาแพทย์แผนไทย หากหลุดจากงานวิจัยต่างๆ ก็จะสามารถใช้ได้อย่างกว้างขวาง ส่วนการแพทย์แผนปัจจุบัน ที่มีการติดล็อคเรื่องการนำจ่าย แนวโน้มจะดีมากขึ้น เนื่องจากได้ผ่านกระบวนการต่างๆ ที่ได้สั่งจ่ายมาแล้ว ทำให้มีข้อมูลเรื่องข้อบ่งใช้เพิ่มมากขึ้น

ในแง่ของกฎหมาย รัฐบาลได้ยื่นร่าง พ.ร.บ. ที่เกี่ยวข้องกับการเปิดเสรีกัญญาจำนวน ๒ฉบับ คือ ร่างพ.ร.บ. แก้ไขเพิ่มเติมยาเสพติดให้โทษ (ฉบับที่...) และร่างพ.ร.บ.สถาบันพืชยาเสพติดแห่งประเทศไทย เพื่อจัดตั้งสถาบันพืชยาเสพติดฯ เป็นองค์กรใหม่เพื่อเข้าควบคุมกำกับ วิจัยพัฒนา และอนุญาตเกี่ยวกับพืชยาเสพติด ซึ่งขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี และ สาธารณสุข ได้ร่วมกับ กระทรวงยุติธรรมลงนามใน บันทึกข้อตกลง เพื่อร่วมกันปลดล็อกกัญชา กับ กระท่อม ออกจากพรบ.ยาเสพติด เพื่อนำมาใช้ประโยชน์ทางการแพทย์ และผลิตสินค้าเพื่อสุขภาพ เมื่อวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๖๒ นอกจากนี้ สาธารณสุขยังมีเป้าหมายในการเปิดคลินิกกัญชา ครบทุกจังหวัด และเร่งเดินหน้าผลักดันยาสูตรกัญชาที่ผ่านการรับรองเข้าระบบหลักประกันสุขภาพ และการผลักดันนโยบายให้สามารถปลูกกัญชง -กัญชา เพื่อนำมาใช้เพื่อการรักษาโรค และทางด้านเศรษฐกิจ รวมไปถึงการพัฒนาอาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.)ให้สามารถถ่ายทอดองค์ความรู้แก่ชุมชน เพิ่มสถานที่ปลูกโดยกำหนดโซนหรือ MOU กับหน่วยงานภาครัฐ ในการรับซื้อผลผลิต โดยมีเป้าหมายในการการยกระดับกัญชง และกัญชา เป็นพืชเศรษฐกิจที่สร้างรายได้แก่ประชาชนได้

บทสรุป

กัญชาทางการแพทย์ ถือว่ามีทิศทางที่ดีหลังจากประกาศใช้พระราชบัญญัติยาเสพติด (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๖๒ เมื่อเดือน ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ หลายหน่วยงาน/ฝ่ายมีความตื่นตัวตระหนักถึงคุณประโยชน์การนำพืชสมุนไพรกัญชามาใช้ในการรักษาโรค และได้รับการสนับสนุน

จากหลายฝ่าย และคณาจารย์ทางการศึกษา ทำให้ได้ข้อมูลวิชาการ เกิดประโยชน์ทางการแพทย์ การรักษา และประชาชนทั่วไป ทำให้สารสกัดกัญชาไม่ได้อยู่ใต้ดินอีกต่อไป รัฐบาลพยายามผลักดันการใช้กัญชาทางการแพทย์ และพยายามเข้าไปแก้ไขกฎ ระเบียบต่างๆ เพื่อปลดล็อก ให้นำสารสกัดจากกัญชา-กัญชงมาใช้ทางการแพทย์อย่างต่อเนื่อง จนนำไปสู่แก้ออกกฎกระทรวงเพื่อปลดล็อกการใช้กัญชาทางการแพทย์ ซึ่งนโยบายเรื่องการแก้ไขกฎหมายดังกล่าวรัฐบาลมุ่งเน้นประโยชน์ในทางการแพทย์ เพื่อให้ผู้ป่วยที่มีความจำเป็นต้องใช้กัญชาทุกรายมีสิทธิในการเข้าถึงกัญชาเพื่อการรักษาอย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันอย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

๑)รัฐบาลควรมีการเร่งแก้ไขกฎหมายเพื่อปลดล็อกกัญชาออกจากยาเสพติดให้ประเภทที่ ๕ กัญชายังคงอยู่ภายใต้ระบบควบคุมสารเสพติดระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐบาล จะต้องชี้แจงทำความเข้าใจต่อประชาชนให้มีความรู้เข้าใจถึง ขอบเขตทางกฎหมายเป็นอย่างไร รวมถึงโทษของกัญชา เนื่องปัจจุบันผู้ป่วยที่มีครอบครองเพื่อใช้ในการรักษาโรค ยังติดในแง่ของกฎหมาย ซึ่งส่งผลให้ผู้ป่วยบางรายที่พกพายาที่มีกัญชาเป็นส่วนผสมยังคงถูกดำเนินคดี

๒) นโยบายกัญชาทางการแพทย์ก็มีทั้งด้านบวกและด้านลบ การทำความเข้าใจร่วมกันอย่างชัดเจนในสังคมเป็นสิ่งจำเป็น ประเทศไทยต้องใช้ทั้งมุมมองด้านการแพทย์และการสาธารณสุขควบคู่กันไปในการดำเนินนโยบายกัญชาทางการแพทย์

เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการสากลว่าด้วยนโยบายยาเสพติด. **เข้าควบคุมเส้นทางสู่นโยบายยาเสพติดที่มีประสิทธิผล โครงการกำลังใจในพระดำริฯ**, ๒๕๖๐

จอห์น คอลลินส์, **กัญชา: ทำไมหลายประเทศในโลกถึงเปิดรับกัญชากันมากขึ้น?,** (ออนไลน์) จาก https://www.bbc.com/thai/international-46533005, ๒๕๖๑.

พีรพจน์ ปิ่นทองดี, กัญชา:กฎหมายยาเสพติดอันเป็นอุปสรรคต่อการพัฒนากัญชาการแพทย, **วารสารสันติศึกษาปริทรรศน์** ๖ (๓) (กรกฎาคม-กันยายน ๒๕๖๑)

พระราชบัญญัติยาเสพติดให้โทษ พ.ศ. ๒๕๒๒, (ออนไลน์) จาก http://www.ratchakitcha.soc.goth/DATA/PDF /2562/A/019/T_0001.PDF

ราชกิจจานุเบกษาประกาศกระทรวงสาธารณสุข ๒๗ ก.พ.๒๕๖๒, (ออนไลน์) https://www.rakbankerd.com /kaset/Plant/10935_4_562000002120104.jpg

สมยศ กิตติมั่นคง, **กระท่อมและกัญชาทางการแพทย์**, กรุงเทพฯ : โกกรีน โซเชียล เวนเจอร์, ๒๕๖๒.

สมยศ ศุภกิจไพบูลย์. **กัญชายาวิเศษ.** กรุงเทพฯ : ปัญญาชน, ๒๕๖๒

สุรศักดิ์ โปร่งจันทึก, การควบคุมยาเสพติดให้โทษและการบำบัดรักษา,**วารสารแพทย์เขต ๗** ๑๐ (๓),กรกฎาคม – กันยายน ๒๕๓๔.

สำนักข่าวอิศรา .เปิดแล้ว! คลินิกกัญชา ให้บริการ ๔ ตำรับ 'อนุทิน' เล็งแก้ กม. ๒๕๖๓, ให้คนเข้าถึงมากสุดจาก https://www.isranews.org/isranews-news/84180-news-84180.html

แสงไทย เค้าภูไทย. **กัญชาล้นตลาดอเมริกา สัญญาณเตือนคนไทยหวังรวย** (ออนไลน์) จาก https://www .hfocus.org /content/2019/09/17729, ๒๕๖๒

อนันต์ชัย อัศวเมฆิน. **นโยบายและทิศทางการใช้กัญชาทางการแพทย์**, (ออนไลน์) จาก https://www .hfocus.org /content/2016/09/17729, ๒๕๖๒

Hamilton, R. **Breeding Better Crops**, Scientific American 19, 2009

Kanato, M., Leyatiku, P., and Ritmontree, S., **The Management and Policy of Cannabis: Case Study in England and United States**, Bangkok: CharansanitwongPrinting, 2016.

Martin, W. **ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับกัญชาทางการแพทย์.**(ออนไลน์). แหล่งที่มา https://mdresearch.kku.ac.th/files/cannabis/MedicainalCannabisBook_vpdf., ๒๐๑๘.

Natasha R. Ryz, David J. Remillard,and Ethan B. Russo. Cannabis Roots: A Traditional Therapy with Future Potential for Treating Inflammation and Pain. **Cannabis and Cannabinoid Research**, 2 (1), 2017.

TLDR News**. Is The UK Legalising Weed In 2018?,** (ออนไลน์) จาก https://www.youtube.com/watch?v=iBK3jSch8y8&feature=emb_logo,2018.

บทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมของสภาเด็กและเยาวชน

ROLE IN PREVENTION AND RESOLUTION OF SOCIAL PROBLEMS OF THE CHILDREN AND YOUTH COUNCIL

บุญชิรา ภู่ชนะจิต *

Bunchira Phuchanajita

บทคัดย่อ

สถานการณ์ทางสังคมของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันพบว่า สถานะความเป็นอยู่ เด็กยังมีฐานะครอบครัวยากจน ที่อยู่อาศัยไม่มั่นคง บางครอบครัวอาศัยอยู่ตามลำพัง หรือถูกทอดทิ้ง ทำให้เกิดปัญหาทางสังคมและพฤติกรรมไม่เหมาะสม เช่น ดื่มสุรา มั่วสุม ติดเกม และตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การให้บทบาทในการป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆของเด็กและเยาวชนแก่สภาเด็กและเยาวชน ตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐ โดยมีกลุ่มพัฒนาสังคมเป็นผู้ดูแล โดยภาระงานส่วนใหญ่คือ การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริม และพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชน ตลอดจนถึงการดูแล สังเกตการณ์ การเฝ้าระวังและสถานการณ์ทางสังคม ภายใต้แนวคิด “เด็กนำ ผู้ใหญ่หนุน”

คำสำคัญ : สภาเด็กและเยาวชน, การป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม

Abstract

The current social situation of children and youth found that Living status Children still have a poor family status. Unstable housing Some families live alone Or abandoned Causing social problems and inappropriate behavior such as drinking, mingling, addicted to games, and premature pregnancy Providing the role of prevention and solution of juvenile problems to the Juvenile Council According to the National Child and Youth Development Promotion Act (No. ๒) B.E. ๒๕๖๐, which has a social development group to oversee Which most of the work load is Organizing activities that promote And

* สำนักเลขาธิการ วุฒิสภา เขตบางซื่อ กรุงเทพมหานคร

develop the capability of children and youth As well as monitoring, surveillance and social situations under the concept of "leading adult children"

Keywords : Children and Youth Council, Prevention and Solving Social Problems

บทนำ

สังคมไทย ส่วนใหญ่เป็นสังคมเกษตรกรรม มีโครงสร้างแบบหลวม ๆ มีความหลากหลายในเรื่องชาติพันธุ์ ศาสนา และวัฒนธรรม แต่สามารถผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืน จนเป็นสังคมที่มีลักษณะเฉพาะ รักอิสระ ยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษตริย์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่ดีงาม มีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ยอมรับในระบบอาวุโสและระบบอุปถัมภ์ ไม่นิยมความรุนแรง ชอบการประนีประนอมและใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย

แต่ปัจจุบัน คนไทยได้รับอิทธิพลจากสังคมต่างชาติ ผนวกกับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และสื่อสารสนเทศ ที่มีประสิทธภาพ ยิ่งทำคนใกล้กันมากขึ้น โลกแคบลง การติดต่อสื่อสาร การถ่ายทอดวัฒนธรรมสามารถทำได้โดยง่าย จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ในวิถีการดำเนินชีวิตบางประการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสังคมเมือง จึงเห็นได้ว่าสภาพสังคมไทยเกิดความเปลี่ยนแปลงไปมาก สังคมไทยในอดีตมีลักษณะเป็นสังคมจิตนิยม คือ คนในสังคมจะอยู่ร่วมกันแบบพี่น้องหรือเครือญาติ มีการช่วยเหลือเกื้อกูล พึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน ประกอบอาชีพพึ่งพิงธรรมชาติ ประพฤติปฏิบัติตามหลักธรรมทางศาสนา ขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณีและวัฒนธรรม สังคมไทยในอดีตจึงมีลักษณะเป็นสังคม อยู่เย็นเป็นสุข

ส่วนสังคมปัจจุบันมีความเจริญก้าวหน้าอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะทางด้านวัตถุ แต่เกิดความเสื่อมทางด้านจิตใจ ค่านิยมและสังคมคนไทย การประพฤติปฏิบัติที่แสดงถึงความเสื่อมทางจิตใจอย่างเห็นได้ชัดเจนหลายประการ เช่น นิยมวัตถุ นิยมความหรูหราฟุ่มเฟือย ยกย่องคนรวยโดยไม่คำนึงถึงว่าจะร่ำรวยมาได้โดยวิธีใด เกิดการแข่งขันเอารัดเอาเปรียบ ไม่คำนึงถึงคุณธรรม จริยธรรม การเบียดเบียนกันและกัน ทั้งยังเบียดเบียนรุกรานธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอีกด้วย ที่ดิน ป่าไม้ แม่น้ำ สภาพธรรมชาติ ถูกรุกราน ยึดครอง ถูกทำลาย สภาพน้ำเน่าเสีย สภาพคนจนอยู่ในสลัมท่ามกลางตึกสูงอันหรูหราใหญ่โต สภาพความยากจนแร้นแค้นของคนในชนบท และสภาพเสื่อมโทรมทางสังคม อันเกิดจากความเสื่อมทางจิตใจมีมากยิ่งขึ้น จะเห็นได้จากปัญหาต่างๆ เช่น ยาเสพติด โสเภณี โรคเอดส์ และปัญหาอื่น ๆ รวมถึงการละเลยด้านศาสนา และประเพณี เป็นต้น

ปัญหาสังคมของเด็กและเยาวชน

ปัญหาสังคมเป็นสภาวการณ์ที่มีผลต่อคนส่วนใหญ่ ซึ่งเป็นสิ่งที่พึงปรารถนาและมีความรู้สึกว่าจะต้องร่วมกันแก้ไข อันมีสาเหตุมาจาก การเปลี่ยนแปลงทางสังคม ความไม่เป็นระเบียบของสังคม พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากบรรทัดฐานของสังคม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม[๑]

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม มักเป็นการเปลี่ยนแปลงในส่วนของโครงสร้างสังคม คือ เปลี่ยนแปลงจากความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไปจนถึงความสัมพันธ์ในกลุ่มทั้งสังคมเลยทีเดียว ดังนั้น ลักษณะของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมที่จะก่อให้เกิดปัญหาที่สำคัญ การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทเป็นสังคมเมือง เปลี่ยนจากสังคมเกษตรกรรมไปเป็นสังคมอุตสาหกรรม การขยายตัวของเมืองอย่างรวดเร็ว การอพยพ การเพิ่มประชากร การเปลี่ยนแปลงทางด้านเทคโนโลยี การเปลี่ยนบรรทัดฐานของสังคม

ลักษณะปัญหาสังคม[๒] จะเปลี่ยนแปลงไปเมื่อค่านิยมหรือการตีความในแบบแผนพฤติกรรม แปรผันไปตามกาลเวลามีผลกระทบกระเทือนต่อคนเป็นจำนวนมาก พิจารณาแล้วเห็นว่าเป็นสภาวะการณ์ที่ไม่พึงปรารถนา ปัญหาสังคมย่อมมีผลมาจากนโยบายของรัฐหรือจากพฤติกรรมสังคมที่มิได้คาดคิดล่วงหน้าไว้ก่อน และเมื่อบุคคลมีชนชั้นทางสังคมที่แตกต่างกันย่อมมีความคิดเห็นการแก้ปัญหาสังคมที่แตกต่างกันทุกคนยอมรับการแก้ปัญหาสังคมที่เป็นประโยชน์แก่ตัวเองมากที่สุด

สถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนไทย ขณะนี้กำลังเผชิญกับความเสี่ยงมากมาย อันเกิดจากสังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมอันตรายที่ล้อมรอบตัวเด็ก เด็กและเยาวชน จำนวนมากซึมซับพฤติกรรมความรุนแรง สื่อลามกอนาจาร เสพยาเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร อยู่ในแหล่งมั่วสุม และอื่นๆ จนพฤติกรรมเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตร่วมสมัยของเด็ก และเยาวชนที่เติบโตขึ้นทุกวัน ในโครงการศึกษาวิจัยศักยภาพท้องถิ่น

---

[๑] Horton, Paul B. And Leslie. (1955). The Sociology of Social Problems. New York : Appleton Century, Inc.

[๒] สุพัตรา สุภาพ,**“ปัญหาสังคม”**. กรุงเทพฯ .พิมพ์ครั้งที่ ๓ :ไทยวัฒนาพานิช,๒๕๓๙.

ในการพัฒนาและคุ้มครองเด็กและเยาวชน พบว่าปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วนมี ๙ ปัญหา[๓] ได้แก่

๑) ปัญหาด้านยาเสพติด พบว่า เด็กและเยาวชนมีการเสพยาบ้า สารระเหย กัญชา และ ๔ x ๑๐๐

๒) ปัญหาด้านพฤติกรรม ได้แก่ ความฟุ้งเฟ้อ การแต่งกาย ติดเกม ขาดวินัย ความรับผิดชอบ ไม่รู้จักหน้าที่ของตนเอง ขาดความร่วมมือกับชุมชน ไม่มีพลังเยาวชน และขาดจิตสำนึก

๓) ปัญหาด้านการศึกษา พบว่า เด็กและเยาวชนขาดเรียน ออกกลางคัน หนีเรียน ไม่เรียนต่อ ยากจน ไม่มีทุนการศึกษา เรียนจบแล้วไม่มีงานทำ

๔) ปัญหาทางเพศ การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร พบว่า มีการค้าประเวณี เกิดปัญหาท้องไม่มีพ่อ และการตั้งครรภ์ซ้ำก่อนวัยอันควร

๕) ปัญหาคุณธรรมจริยธรรม พบว่า เด็กและเยาวชนมีนิสัย กิริยามารยาทก้าวร้าว ขาดความเคารพเชื่อฟัง ไม่ปฏิบัติตามวัฒนธรรมประเพณีอันดีงาม

๖) ปัญหาการใช้เวลาว่างผิดประเภท พบว่า เด็กและเยาวชนใช้เวลาว่างในการเล่นเกม ติดเพื่อน มั่วสุม เล่นการ พนัน ดื่มสุรา ติดบุหรี่ และอื่นๆ

๗) ปัญหาการก่ออาชญากรรม มีการทะเลาะเบาะแว้ง ยกพวกตีกัน ลักขโมย ปล้น จนถึงขั้น การข่มขืน

๘) ปัญหาครอบครัว พบว่า ครอบครัวไม่มีเวลาดูแลบุตรหลาน ครอบครัวเปราะบาง แตกแยก ขาดความอบอุ่น

๙) ปัญหาการค้ามนุษย์ แรงงานเด็ก การค้าประเวณี และอื่นๆ

นอกจากนี้ มีวัยรุ่นอีกจำนวนไม่น้อยที่แข่งมอเตอร์ไซค์ซิ่ง เด็กแว๊น และเด็กสก๊อยส์ตามถนนใหญ่ช่วงกลางคืน สถานการณ์และปัญหาของเด็กและเยาวชนในปัจจุบันยังมีอีกมากมาย เด็กและเยาวชนรุ่นนี้กำลังกลายเป็น “เด็กไทยพันธุ์ใหม่” ที่อยู่ในภาวะเสี่ยงและอันตรายมากขึ้นทุกวัน หากสังเกตให้ดีจะพบว่าพฤติกรรมในเรื่องเพศ ยาเสพติด ความรุนแรง และติดเกม แฝงอยู่ในเด็กไทยพันธุ์ใหม่จำนวนไม่น้อยเลยทีเดียว

---

[๓] สมพงษ์ จิตระดับ และ อัญญมณี บุญซื่อ.(๒๕๕๑). **หลักสูตรสิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ. ธรรมดาเพลส.

สภาเด็กและเยาวชน

สภาเด็กและเยาวชน ได้จัดตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ โดยมีเจตนารมณ์เพื่อเป็นกลไกหนึ่งในมาตรการส่งเสริมการดำเนินงาน เพื่อการพัฒนาเด็กและเยาวชน มุ่งหวังให้เป็นเครือข่ายเชื่อมโยงกลุ่มเด็กและเยาวชนที่มีการดำเนินงานในด้านต่างๆเข้าด้วยกัน อย่างเป็นระบบ เป็นรูปธรรม และต่อเนื่อง

โดยมีจุดเริ่มต้นมาจากการสัมมนาวันเยาวชนแห่งชาติประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ซึ่งเยาวชนได้เสนอความต้องการให้มีการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนขึ้น ทางสำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ (สท.) ได้ดำเนินโครงการจัดตั้งสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดนำร่องในปี ๒๕๔๗ รวม ๔ จังหวัด คือ เชียงราย สุรินทร์ ปราจีนบุรี และสตูล ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๔๙ ได้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย เพื่อเป็นการเชื่อมโยงเครือข่ายเยาวชนสู่ระดับชาติ และได้มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๕๐ ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๕๑ เป็นต้นมา กระทั่งนำไปสู่การปรับแก้และบัญญัติไว้ใน พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชน (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐[๔] ซึ่งได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ ๑๓ มิถุนายน ๒๕๖๐

ใน มาตรา ๓๑ ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้ระบุให้สภาเด็กและเยาวชนประเทศไทยมีอำนาจหน้าที่ คือ ๑. เป็นศูนย์กลางประสานงานเพื่อดำเนินกิจกรรมการส่งเสริมพัฒนาเด็กและเยาวชน ๒. ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานของรัฐและองค์กรเอกชนหรือองค์การชุมชนในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน ๓. ส่งเสริม สนับสนุน ให้เด็กและเยาวชนได้แสดงความคิดเห็นหรือแสดงออกอย่างสอดคล้องกับความรู้ความสามารถที่พัฒนาไปตามวัยของเด็กและเยาวชน โดยเฉพาะเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ๔. ให้ความเห็นในการกำหนดแนวทางนโยบาย แผนงาน และงบประมาณของหน่วยงานของรัฐ เพื่อการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน ๕. รวบรวมข้อมβล ข้อเสนอแนะ หรือประเมินเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน และข้อมูลถูกส่งต่อมายังสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทย เพื่อเสนอคณะกรรมการพิจารณา

---

[๔] พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐. (๒๕๖๐,๑๓ มิถุนายน). **ราชกิจจานุเบกษา.**เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๖๓ ก.

เป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชน ๖. เสนอความเห็นต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการส่งเสริมและพัฒนาเด็กและเยาวชนรวมทั้งการแก้ปัญหาที่มีผลกระทบต่อเด็กและเยาวชน ๗. เสนอความเห็นต่อคณะกรรมการเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของหน่วยงานของรัฐและองค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ๘. จัดทำประมวลจริยธรรมของสมาชิกสภาเด็กและเยาวชน ๙. ออกข้อบังคับเกี่ยวกับการประชุมและการดำเนินงานตามหน้าที่ โดยให้คณะบริหารสภาเด็กและเยาวชนแห่งประเทศไทยเป็นผู้เสนอ

การป้องกันและแก้ปัญหาทางสังคมของสภาเด็กและเยาวชน

จากสถานการณ์ดังกล่าวข้างต้น รัฐบาลได้พยายามขับเคลื่อนแผนพัฒนาเด็กฯ อย่างเต็มที่ โดยให้ กระทรวงมหาดไทย จัดทำแผนพัฒนาเด็กและเยาวชน และแผนปฏิบัติการของจังหวัดและท้องถิ่น ด้วยวิสัยทัศน์ “เด็กและเยาวชนต้องมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีพัฒนาการที่เหมาะสมตามช่วงวัยและเป็นพลเมืองสร้างสรรค์[๕]” ทั้งยังมีนโยบายเตรียมความพร้อมให้เด็กและเยาวชนเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงในศตวรรษที่ ๒๑ ซึ่งคุณสมบัติผู้นำที่ดีต้องมีความยืดหยุ่นปรับตัวเองให้เข้ากับทุกสถานการณ์ มีเป้าหมายที่ชัดเจน ทั้งนี้ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยกรมกิจการเด็กและเยาวชน ได้ขับเคลื่อนโดยการกำหนดเป็นนโยบายใช้ชื่อว่า “วิศวกรสังคม” โดยพัฒนาศักยภาพแกนนำสภาเด็กและเยาวชนเพื่อเป็นวิศวกรทางสังคม ในการขับเคลื่อนการพัฒนาและแก้ไขปัญหาที่เกี่ยวกับเด็กและเยาวชน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยเด็กและเยาวชนเป็นส่วนหนึ่งในการขับเคลื่อนสังคมไปในทางที่ดีขึ้น โดยการวิเคราะห์สถานการณ์ปัญหาในพื้นที่และหาแนวทางป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคม ๓ ส่วน ได้แก่ ๑. เสริม หมายถึง วิศวกรสังคมจะต้องลงไปส่งเสริมหรือหนุนเสริมกลุ่มเป้าหมายในสังคมให้สามารถดำเนินชีวิตในสังคมให้ดีขึ้น ๒. สร้าง หมายถึง วิศวกรสังคมจะต้องลงไปสร้างสิ่งใหม่ๆ หรือสิ่งดีๆ ให้กับกลุ่มเป้าหมายในสังคม เมื่อวิเคราะห์แล้วว่ากลุ่มเป้าหมายยังขาดในสิ่งเหล่านั้นในสังคม และ ๓. ซ่อม หมายถึง วิศวกรสังคมจะต้องลงไปซ่อมแซมสังคม เมื่อวิเคราะห์แล้วว่าสังคมมีความเสียหายหรือเสื่อมสภาพให้กลับมามีสภาพที่ดีขึ้น

---

[๕] http: / / thainews. prd. go. th/ th/ website_th/ news/ print_news/ TNSOC๖ ๑ ๑ ๐ - ๑๘๐๐๑๐๐๙๓ สืบค้นวันที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๓

ในปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ความสำคัญกับ สภาเด็กและเยาวชน มากขึ้น จนกำหนดเป็นนโยบายและแผนการดำเนินงานลงมือปฏิบัติจนเห็นผลงานที่ประสบความสำเร็จหลายโครงการ เช่น โครงการป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น[๖] โดย สภาเด็กและเยาวชนตำบลตำมะลัง อำเภอเมือง จังหวัดสตูล โครงการสภาเด็กและเยาวชนจังหวัดอำนาจเจริญต้นแบบต้านยาเสพติด ป้องกันโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์และป้องกันการตั้งครรภ์ในวัยรุ่น[๗] โดยสภาเด็กและเยาวชน ตำบลนนดอนทราย จังหวัดปัตตานี โครงการสภาเด็กและเยาวชนตำบลนนทรี ต่อต้านคอร์รับชั่น โตไปไม่โกง[๘] โดย สภาเด็กและเยาวชน ตำบลนนทรี จังหวัดตราด โครงการสภาเด็กและเยาวชนตำบลในเมืองรู้เท่าทันสื่อออนไลน์[๙] โดยสภาเด็กและเยาวชน ตำบลในเมือง จังหวัดพิษณุโลก เป็นต้น

บทสรุป

ตั้งแต่มีพระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ซึ่งมีผลบังคับให้มีการจัดการเลือกตั้งสภาเด็กและเยาวชนระดับต่างๆ ทั้งระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ มีคณะกรรมการการส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ ที่มีนายกรัฐมนตรีเป็นประธาน มีผลในการกำหนดวาระแห่งชาติด้านเด็กและเยาวชน ยุทธศาสตร์และการพัฒนา กิจกรรมสร้างสรรค์ สื่อสีขาว ครอบครัวอบอุ่น รวมทั้งการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาคท้องถิ่น ภาคเอกชน และการจัดสรรงบประมาณเพื่อการนี้โดยตรง โดยคาดหวังให้สภาเด็กและเยาวชนในระดับต่างๆ เป็นแกนนำขับเคลื่อน ส่งเสริม สนับสนุน ให้เกิดความร่วมมือของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ ร่วมกันศึกษาสอดส่องนำปัญหาในพื้นที่มาร่วมกันป้องกันและแก้ไข ทั้งร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมที่เอื้อประโยชน์ต่อเด็กและเยาวชน เพื่อเป็นภูมิคุ้มกันปัญหาต่างๆ ทั้งการตั้งครรภ์ไม่พร้อม ยาเสพติด การติดเกม รวมไปถึงการเป็นจิตอาสาพัฒนาชุมชน ไม่ว่าจะเป็นด้านสิ่งแวดล้อม การดูแลผู้สูงอายุ ผู้พิการในชุมชนของตนเอง

---

[๖] https://localfund.happynetwork.org/project/๔๙๘๒๔ สืบค้นวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

[๗] tps: / / localfund. happynetwork. org/ project/ ๒ ๐ ๗ ๗ ๓ https: / / localfund. happynetwork.org/project/๒๐๗๗๓ สืบค้นวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

[๘] http://www.nontrietrat.go.th/gallery-detail_๓๕๙๒ สืบค้นเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

[๙] http://www.phsmun.go.th/news.php?news_id=๖๖๖๔ สืบค้นเมื่อวันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

เอกสารอ้างอิง

พระราชบัญญัติส่งเสริมการพัฒนาเด็กและเยาวชนแห่งชาติ (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๖๐. (๒๕๖๐,๑๓ มิถุนายน). **ราชกิจจานุเบกษา.**เล่ม ๑๓๔ ตอนที่ ๖๓ ก.

สมพงษ์ จิตระดับ และ อัญญมณี บุญซื่อ.(๒๕๕๑). **หลักสูตรสิทธิเด็กและการวางแผนท้องถิ่นเพื่อเด็กและเยาวชน**. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ. ธรรมดาเพลส

สมพงษ์ จิตระดับและคณะ (๒๕๕๐). โครงการวิจัยศักยภาพท้องถิ่นในการพัฒนาและคุ้มครองเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : ศูนย์วิจัยและพัฒนานวัตกรรมการศึกษาเพื่อเด็กและผู้มีความต้องการพิเศษ. ธรรมดาเพลส.

สุพัตรา สุภาพ. **“ปัญหาสังคม”**. กรุงเทพฯ .พิมพ์ครั้งที่ ๓ :ไทยวัฒนาพานิช,๒๕๓๙.

Horton, Paul B. And Leslie. (๑๙๕๕). The Sociology of Social Problems. New York : Appleton Century, Inc.

การพัฒนาสติเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการทำงานของบุคคลากร

UTILIZING MINDFULNESS FOR EFECTIVE DEVELOPMENT AT WORK

ปรีดา กลิ่นเทศ*
Preeda Klinted

บทคัดย่อ

การพัฒนาสติเพื่อพัฒนาประสิทธิผลของบุคคลากรในการทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ ซึ่งการผลักดันให้สำเร็จ คน บุคลากร หรือพนักงานมีส่วนสำคัญที่สุด การพัฒนาสติของบุคลากร ให้เขาค้นหาตัวตนภายใน (Search inside yourself) ของเขาด้วยการทำสมาธิ (Meditation) ทางพระพุทธศาสนา หรือ สติ (Mindfulness) ของชาวตะวันตก เพื่อให้บุคลากรค้นพบตัวตนที่แท้จริง ทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง มีความเชื่อมั่น มีความคิดสร้างสรรค์ ทำให้เกิดการพัฒนาตนเอง เมื่อพัฒนาตนเองได้แล้วเมื่อเข้าสู่การทำงานจะทำให้มีใจจดจ่อในงาน มีความตั้งใจ มีแรงผลักดันและมีปัญญาในการพัฒนาประสิทธิผลการทำงานเพื่อให้บรรลุสู่เป้าหมายขององค์กร และที่สำคัญคือ เป็นพ่อแม่ที่ดี เป็นพี่น้องที่ดี พาครอบครัวมีความสุขและเป็นประชากรที่ดี เพื่อพาประเทศชาติเจริญต่อไป

คำสำคัญ : การพัฒนาสติ; การพัฒนาประสิทธิผลการปฏิบัติงาน

Abstract

The ways of utilizing mindfulness for effective development at work. It is extremely important that the employees are willingly to cooperate for the best outcome encouraging employees to seek their true self using mindfulness will result in a more confident and more creative employees, Which leads to self-development. Self-discovered employee will become more focused, has more drive to solve any problems faced at work which will lead to a more productive and more successful organization. Most of all, they will become good citizen of the country as well.

Keywords: Utilizing Mindfulness, Effective Development at Work.

---

* นักวิชาการอิสระ

บทนำ

การบริหารองค์กรในปัจจุบันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามนโยบายและแผนปฏิบัติงานประจำปีที่กำหนดไว้ ผู้บริหารมักประสบปัญหาดังกล่าวในเรื่องความขัดแย้งในการทำงาน ขาดการทำงานเป็นทีม ไม่มีสมาธิในการทำงาน ขาดแรงจูงใจ ขาดเป้าหมายรู้สึกไร้อนาคตในหน่วยงาน การซุบซิบนินทา การสื่อสารข้ามหัว การทำงานด้วยความเครียด ความกลัวที่งานจะไม่เสร็จตามเป้าหมาย ปริมาณงานมีมากเกินไป การบริหารที่ขาดความเป็นธรรม ความไม่เข้าใจในแผน นโยบาย ของผู้บริหารและองค์กร ทำให้ไม่เกิดการยอมรับการทำงานตามนโยบายและแผนนั้น องค์กรต่างๆ ได้บริหารบุคคลากรตามแนวทางการบริหารองค์กรสมัยใหม่ เช่น แผนการสร้างวัฒนธรรมองค์กร,การสร้างทีม (Team building) การสร้างมนุษย์สัมพันธ์(Relationship) การเปิดใจ (Open Mind) และกิจกรรมต่างๆ ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาหรือเสริมสร้างจากกลุ่ม แต่ก็ยังประสบปัญหาจากการผลักดันให้พนักงานพัฒนาตนเองและมีแรงผลักดันในการปฏิบัติงานที่จะทำให้เกิดประสิทธิผลตามแผนงานที่วางไว้ จะเห็นได้ว่าปัญหาทั้งหลายล้วนเกิดจากคน เกิดจากจิตใจของบุคคลากร ซึ่งมีความกลัว ความเครียด ไม่มั่นใจตนเอง ขาดความหวังในอนาคต บริษัทชั้นนำในระดับโลกและบริษัทชั้นนำในประเทศไทยได้ใช้การปฏิบัติธรรม หรือ Mindfulness ให้กับบุคคลากร เพื่อเป็นการพัฒนาบุคลากร สร้างความเชื่อมั่นในตนเอง การสร้างความมั่นคงทางจิตใจ สิ่งที่บริษัททั้งหลายได้ทำ คือ การพัฒนาบุคลากรด้วยการพัฒนาสตินั่นเอง

ความหมายของสติและสมาธิ

สติ คือ การสำรวมอินทรี ระวังไม่ให้บาป อกุศล ครอบงำ เมื่อรับรู้ด้วยอินทรีย์ทั้ง ๖ หรือ อายตนะภายในทั้ง ๖ คือ ตาเห็นรูป หูได้ยิน จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส กายสัมผัสกับสิ่งทั้งหลาย ใจนึกคิดเรื่องต่างๆ ระมัดระวัง ไม่ให้เกิดความรู้สึกยินดีเพลิดเพลินหลงระเริงเมื่อประสบอิฏฐารมณ์ หรือ ระมัดระวังไม่ให้เกิดความอึดอัดขัดเคืองเมื่อประสบอนิฏฐารมณ์ ทำให้เกิดศีลบริสิทธ์ผุดผ่องด้วยอาการอย่างนี้ เรียกว่า อินทริยสังวรศีล[๑]

สติ (Mindfulness) ตามนิยามของ Jon Kabat-Zinn, Professor of Medicine, University of Massachusetts Medical School ผู้เป็นปรมาจารย์ด้านสติในประเทศตะวันตกและผู้ริเริ่ม

---

[๑] พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปุญโญ วันจันทร์), **บูรณาการพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังบริหาร**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙), หน้า ๑๖๔.

Mindfulness-Based Stress Reduction Program หมายถึงการคงไว้ซึ่งการรู้ตัวทุกชั่วขณะในความคิด อารมณ์ความรู้สึก ความรู้สึกทางกายและสิ่งแวดล้อมรอบตัว(Mindful means maintaining a moment-by-moment awareness of our thoughts, feelings, bodily sensations, and surrounding environment) สติยังรวมไปถึงการยอมรับ ซึ่งหมายถึงการที่บุคคลตั้งใจอยู่กับความคิดและความรู้สึกทั้งหลายโดยไม่ไปติดสินผิดถูกในชั่วขณะนั้น เมื่อฝึกสติแล้วความคิดของคนเราจะถูกปรับให้อยู่กับความรู้สึกที่เกิดขึ้น ณ ปัจจุบัน ไม่ต้องหมกมุ่นกับอดีตหรืออวิตกกังวลถึงอนาคต[๒]

สติปัฏฐาน แปลว่า ที่ตั้งของสติบ้าง การที่สติเข้าไปตั้งอยู่ คือมีสติกำกับอยู่บ้าง ฯลฯ ว่าโดยหลักการ คือ การใช้สติ หรือวิธีปฏิบัติเพื่อใช้สติให้บังเกิดผลดีที่สุด การเจริญสติปัฏฐานนี้เป็นวิธีที่นิยมกันมาก และยกย่องนับถือกันอย่างสูง ว่ามีพร้อมทั้งสมถะและวิปัสสนาในตัว ผู้ปฏิบัติอาจเจริญสมถะจนได้ญาณ อย่างที่กล่าวถึงในสัมมาสมาธิอันเป็นองค์มรรคข้อที่ ๘ ก่อนแล้ว จึงเจริญวิปัสสนาตามแนวทางสติปัฏฐานไปจนถึงที่สุดก็ได้หรือจะอาศัยสมาธิเพียงขั้นต้นๆ เท่าที่จำเป็นมาประกอบเจริญวิปัสสนาเป็นตัวนำตามแนวสติปัฏฐานนี้ไปจนถึงที่สุดก็ได้

สติปัฏฐาน ๔ ประกอบด้วย

๑) กายานุปัสสนา การพิจารณากาย หรือตามดูรู้ทันกาย

๒) เวทนานุปัสสนา การตามดูรู้ทันเวทนา คือเมื่อเกิดความรู้สึกสุข ก็ดี ทุกข์ ก็ดี เฉยๆ ก็ดี ทั้งที่เป็นชนิดสามิส แนะนิรามิส ก็รู้ชัด ตามที่เป็นอยู่ในขณะนั้นๆ

๓) จิตตานุปัสสนา การตามดูรู้ทันจิต คือจิตของตนในขณะนั้นๆ เป็นอย่างไร เช่นมีราคะ ไม่มีราคะ มีโทสะ ไม่มีโทสะ มีโมหะ ไม่มีโมหะ ฟุ้งซ่านเป็นสมาธิ หลุดพ้น ยังไม่หลุดพ้น ฯลฯ ก็รู้ชัดตามที่มันเป็นอยู่ในขณะนั้นๆ

๔) ธัมมานุปัสสนา คือการตามดูรู้ทันธรรม นิวรณ์ ขันธ์ อายตนะ โพชฌงค์และอริยสัจ[๓]

สมาธิ (Meditation) แปลว่า ความตั้งมั่นของจิต หรือภาวะจิ.ตที่แน่วแน่ต่อสิ่งที่กำหนด คำจำกัดความที่พบเสมอคือ “จิตตัสเสกัคคตา” หรือเรียกสั้นๆ ว่า “เอกัคคตา”ซึ่งแปลว่าภาวะจิตที่มีอารมณ์เป็นหนึ่ง คือ การที่จิตแน่วแน่แนบสนิทอยู่กับสิ่งใดสิ่งหนึ่งไม่ฟุ้งซ่านวอกแวก

---

[๒] ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, **สร้างสุขด้วยสติในองค์กร Mindfulness in Organization: MIO** พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: บริษัท บียอนด์ พับลิสชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๒.

[๓] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต), **พุทธธรรม.** ฉบับปรับขยาย, พิมพ์ครั้งที่ ๓๙. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗), หน้า ๗๖๔ - ๗๖๖.

คัมภีร์รุ่นอรรถกถาอธิบายระบุว่า สมาธิ คือภาวะอารมณ์หนึ่งเดียวของกุศลจิต หมายถึง การดำรงจิตและเจตสิกไว้ในอารมณ์หนึ่งเดียว อย่างเรียบสม่ำเสมอและด้วยดี พร้อมนั้นท่านแสดงความสำคัญไว้ว่า สมาธิ มีลักษณะไม่ส่ายหรือไม่ฟุ้งซ่าน มีความสงบ โดยมีความสุขเป็นปทัฏฐานอย่างพิเศษ ที่จะให้ถึงสมาธิจิตที่เป็นสมาธินั้น นิ่งแน่ว เหมือนเปลวเทียนในที่ไม่มีลมกวน ไฟทำงานเผาไหม้ต่อเนื่องอย่างสม่ำเสมอ มิใช่หยุดนิ่ง แต่สงบนิ่งแน่ว[๔]

การพัฒนาตนเอง คือการกระทำที่เสริมสร้างความรู้ ทักษะ ความสามารถและคุณลักษณะต่างๆ ให้แก่ตนเอง เพื่อช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน โดยอาศัยวิธีการ กระบวนการ และขั้นตอนต่างๆ ซึ่งอาจจะมีทั้งในกรณีที่กระทำด้วยตนเองหรือได้รับการสนับสนุนจากองค์กรด้วย วงจรการพัฒนาตนเอง ประกอบด้วย ๔ ขั้น คือ

ขั้นที่ ๑) วงจรการพัฒนาเริ่มด้วยสิ่งทำให้เกิดความวิตกกังวลอย่างแท้จริง

ขั้นที่ ๒) การใช้ความคิดเกี่ยวกับการแก้ปัญหา

ขั้นที่ ๓) แนวทางการพัฒนา

ขั้นที่ ๔) การนำแนวทางการพัฒนามาปฏิบัติ

จะเห็นได้ว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมาพร้อมกับความดี มีคุณค่าในตัวเอง มีความสามารถในการเป็นผู้นำได้มีแนวโน้มที่จะพัฒนาตนเองตามสภาพเป็นจริงตรงกับที่ Roger ได้อธิบาย Self ๓ Self คือ Idea self เป็นตัวตนที่อยากจะเป็น Perceive Self เป็นตัวตนที่รับรู้ว่าตนเป็น ซึ่งอาจจะตรงหรือไม่ตรงกับความเป็นจริงก็ได้ และ Real Self ตัวตนที่เป็นจริง การที่บุคคลไม่สามารถเข้าใจตนเองได้ มีปมด้วยรู้สึกว่าตนเองไร้คุณค่า สู้คนอื่นไม่ได้หรือยังมาสามารถพัฒนาไปถึง Self-Actualization ได้นั้นเป็นเพราะการรับรู้ Self ทั้ง ๓ ไม่สอดคล้องกันนั่นเอง[๕]

หลักการที่จะพัฒนาตนเองให้ประสบความสำเร็จ ตามหลักการพุทธศาสนา ทั้งในการศึกษาและอาชีพการงาน คือ หลักความเจริญ ปฏิบัติธรรม ที่จะนำชีวิตไปสู่ความเจริญรุ่งเรือง ที่เรียกว่า จักร มี ๔ ข้อ คือ

๑) ปฏิรูปเทสวาสะ เลือกอยู่ถิ่นที่เหมาะ คือ เลือกหาถิ่นที่อยู่ แหล่งเล่าเรียน ดำเนินชีวิตที่ดี ซึ่งมีบุคคลและสิ่งแวดล้อมดี

---

[๔] สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุโต), **สมาธิ: ฐานสู่สุขภาพจิตและปัญญาหยั่งรู้,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์, ๒๕๖๐), หน้า ๑ – ๒.

[๕] อัสศรา ประเสริฐสิน, “การพัฒนาตนเองสำคัญอย่างไรในชีวิตและทำงาน”, ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๐, **วารสาร**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๖): ๒๓.

๒) สัปปุริสูปัสสยะ เสาะเสวนาคนดี คือ รู้จักเสวนาคบคนหรือ ร่วมหมู่กับบุคคลผู้รู้ ผู้ทรงคุณวุฒิและผู้ที่จะเกื้อกูลแก่การแสวงหาธรรมหาความรู้ วามก้าวหน้า

๓) อัตตสัมมาปณิธิ ตั้งตนไว้ถูกวิธี คือ ดำรงตนมั่นอยู่ในธรรมและทางดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ตั้งเป้าหมายชีวิตและนำตนไปถูกทางสู่จุดหมาย

๔) ปุพเพกตปุญญตา มีทุนดีได้เตรียมไว้ คือ ความมีสติปัญญา ความฉนัด คือ อาศัยพื้นเดิมตามที่ตัวมีอยู่ รู้จักปรับปรุงตน ศึกษาหาความรู้ เสริมสร้างคุณสมบัติ เตรียมพร้อมเพื่อสร้างความสำเร็จในอนาคต[๖]

ประสิทธิผล (Effective) หมายถึง ผลสำเร็จของงานที่เป็นไปตามความมุ่งหวัง (Purpose) ที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ (Objective) หรือเป้าหมาย (Goal) และเป้าหมายเฉพาะ (Target) ซึ่งประกอบไปด้วย

๑) เป้าหมายเชิงปริมาณ จะกำหนดประเภทและจำนวนของผลผลิตสุดท้ายที่ต้องการได้รับเมื่อการดำเนินการเสร็จสิ้นลง

๒) เป้าหมายเชิงคุณภาพ จะแสดงถึงคุณค่าของผลผลิตที่ได้รับจากการดำเนินงานนั้นๆ

๓) มุ่งเน้นที่จุดสิ้นสุดของกิจกรรมหรือการดำเนินงานว่าได้ผลตามที่ตั้งไว้หรือไม่

๔) มีตัวชี้วัด (Indicator) ที่ชัดเจน

ดังนั้น การวัดประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคคลากรก็จะเป็นการวัดผลสำเร็จจากการนำผลของงาน โครงการ หรือกิจกรรมที่ได้รับเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์หรือเป้าหมาย[๗]

การพัฒนาสติเพื่อการพัฒนาประสิทธิผลการทำงานของบุคคลากร

การพัฒนาสติบุคคลากรในองค์กร

ปัจจุบันองค์กรต่างๆ ได้มีความคิดริเริ่มในการปรับเปลี่ยนวิสัยทัศน์ในการพัฒนาองค์กรโดยมิได้มุ่งหวังผลสำเร็จตามเป้าหมายหรือกำไรสูงสุดอย่างเดียว การเน้นความสำเร็จตามเป้าหมาย บุคลากร ต้องมีความสุขในงาน มีแรงจูงใจในการทำงาน และการพัฒนาตัวเองในการ

---

[๖] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), **ธรรมนูญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๙), หน้า ๓๕.

[๗] รัฐประศาสนศาสตร์, **ประสิทธิภาพและประสิทธิผล,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https: //bankusayei.blogspot.com/2015/blog-post.html [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

ยอมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเทคโนโลยีสังคมและสิ่งแวดล้อม การพัฒนาสติของบุคลากร ก็ผนวกไปในกิจกรรมต่างๆ ของส่วนการบุคคล เช่น การทำบุญตักบาตรในเทศกาลสำคัญ การทำงานจิตอาสา การร่วมกิจกรรมพัฒนาสังคมหรือบางหน่วยงานอาจมีกิจกรรมการปฏิบัติธรรมเข้าไปด้วย

ในปี ค.ศ. 2000 มีโปรแกรมการสอนฝึกสติเด็กทั้งโรงเรียนรัฐและเอกชนในเขต Greater Los Angles ขณะที่ Wall Street แหล่งธุรกิจการเงินของโลก และ Silicon Valley แหล่งเทคโนโลยีชั้นนำของโลก นำแนวความคิดเรื่องการนั่งสมาธิมาปรับใช้ หรือ Steve Jobs ที่ใช้แนวคิดแบบเซนมาเป็นแนวทางในการทำงาน รวมถึง Bill Gates ผู้ก่อตั้ง Microsoftและภรรยาของเขา Melinda Gates เคยให้สัมภาษณ์ว่าชื่นชอบการนั่งสมาธิมาก โดยเขาแบ่งเวลาในการทำสมาธิ ๒ - ๓ ครั้งต่อสัปดาห์ ครั้งละ ๑๐ นาที บริษัทยักษ์ใหญ่ ๕๐๐ บริษัทที่อยู่ในการจัดอันดับของนิตยสาร Fortune เช่น Genneral Motor, Goldman Sachs, TarGet มีสวัสดิการพิเศษ หลายบริษัทได้จัดพื้นที่พิเศษเป็นห้องทำสมาธิ เช่น e-Bay หรือที่ Salesforce Tower ในแซนแฟรนซิสโก[๘]

สำหรับในประเทศไทย ผลการที่สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)ได้สนับสนุนสุขภาวะขององค์กรทำให้เกิดโครงการสำคัญ คือ องค์กรสร้างสุข หรือที่รู้จักในในชื่อ Happy๘ โดยหนึ่งในองค์ประกอบที่สำคัญ คือ Happy Soul ซึ่งเป็นเรื่อง พัฒนาสติ นั่นเองและมีตัวอย่างในการดำเนินโครงการนี้ เช่น บริษัทในเครือไลออน บริษัทเอเชียพรีซิชั่น จำกัด โรงพยาบาลบำรุงราษฎร์ กรุงเทพ เป็นต้น ในขณะเดียวกันองค์กรด้านสาธารณะสุขโดยเฉพาะโรงพยาบาลในภาครัฐก็ได้นำเรื่องพัฒนาสติในองค์กรใช้ทั่วองค์กร เช่น โรงพยาบาลสิงห์บุรี โรงพยาบาลปางมะผ้า โรงพยาบาลหล่มเก่า โรงพยาบาลสวนสราญรมย์ สถาบันสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ สถาบันพัฒนาการเด็กราชนครินทร์ โรงพยาบาลจิตเวชขอนแก่นราชนครินทร์ เป็นต้น เช่นเดียวกับในภาคการศึกษา เช่น โรงเรียนลำปายมาสพัฒนา โรงเรียนศิริพงษ์วิทยา ก็นำการพัฒนาสติไปใช้ทั้งองค์กรกับครูและนักเรียนอย่างได้ผลยิ่ง[๙]

การพัฒนาสติกับการพัฒนาตนเอง

สมองของคนเราประกอบด้วยเครือข่ายของเซลล์สมองที่เรียกว่า นิวรอนส์ (Neurons) จำนวนมากมายมหาศาลหรือประมาณได้กว่าหนึ่งแสนล้านเซลล์ โดยเซลล์เหล่านี้จะ

---

[๘] ภัททันตะ อาสภมหาเถระ อัคคมหากัมมัฏฐานจริยะ, **จตฺตาโร สติปฏฺฐานา,** (กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๔๘), หน้า ๒.

[๙] ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์, **สร้างสุขด้วยสติในองศ์กร,** พิมพ์ครั้งที่ ๓, (นนทบุรี: บริษัท บียอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๗), หน้า ๒๑.

ไม่ติดกัน แต่จะเชื่อมโยงกันทางกิ่งก้านของเซลล์หรือที่เรียกว่า แอกซอน (Axon)และเดนไดร้ท์ (Dendrite) เรียกส่วนที่เชื่อมต่อนี้ว่า ซินแนปซิส (Synapses) นิวรอนส์จะส่งผ่านข้อมูลจากเซลล์หนึ่งไปยังอีกเซลล์หนึ่งอย่างรวดเร็วมากเหมือนการส่งผ่านกระแสไฟฟ้าแต่เป็นกระบวนการทางชีวเคมีทำให้ข้อมูลต่างๆ ถูกถ่ายทอดไปทั่วสมองได้ในเวลาเพียงเสี้ยววินาที สมองของคนเราจะทำหน้าที่พื้นฐานในการสั่งการอวัยวะต่างๆ ให้พร้อมจะสู้หรือหนีเพื่อปกป้องตัวเราจากภยันตรายต่างๆ และดำรงชีวิตอยู่ได้ด้วยความปลอดภัย เมื่ออวัยวะรับสัมผัสต่างๆ ส่งข้อมูลให้สมอง เช่น ตาเห็นภาพ หูได้ยินเสียง ลิ้นได้รับรส ผิวหนังสัมผัสสิ่งต่างๆ สมองจะตีความและสั่งการให้เกิดการโต้ตอบ เมื่อโต้ตอบไปแล้วรอดปลอดภัย สมองก็จะเก็บไว้ เป็นแบบแผนความคิดและความทรงจำ เมื่อเหตุการณ์เดิมๆ เกิดขึ้นอีกสมองก็จะสั่งการให้มีปฏิกิริยาโต้ตอบแบบเดิมๆ อีกทุกครั้งไปจนเกิดเป็นนิสัย ทำให้คนเราติดอยู่ในกับดักวังวนของการสั่งการแบบเดิมๆของสมอง เช่น เมื่อถูกผู้อื่น ทำให้ไม่พอใจ ก็จะโต้ตอบด้วยวาจาหรือการกระทำออกไปทันทีทำให้ผู้อื่นไม่อยากยุ่งเกี่ยวด้วย เป็นต้น ทั้งนี้แต่ละบุคคลจะมีประสบการณ์ชีวิต การเลี้ยงดูและอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่แตกต่างกัน ทำให้สมองของแต่ละคนจะมีแบบแผนความคิด ความทรงจำและปฏิกิริยาโต้ตอบที่แตกต่างกันไปด้วย อาจกล่าวได้ว่าไม่มีสมองของใครที่จะเหมือนกันไปหมดทุกอย่างซึ่งเป็นสาเหตุทำให้คนเรามีบุคลิกภาพ อัตลักษณ์และนิสัยที่แตกต่างกันออกไปนั่นเอง อนึ่งภายหลังจากที่บุคคลได้รับการฝึกสติและสมาธิไประยะหนึ่งแล้ว จะเปรียบเสมือนเราได้โปรแกรมการทำงานของสมองเสียใหม่ นิวรอนส์หรือเซลล์สมองจะเกิดการส่งผ่านข้อมูลกับนิวรอนส์ตัวใหม่ๆ ด้วยการเชื่อมต่อใหม่ๆ เกิดวงจรการเรียนรู้ใหม่ ทำให้การเชื่อมต่อเก่าๆ ฝ่อและหมดสภาพไป สมองจึงเกิดการสั่งการในรูปแบบใหม่ๆ ที่มีการยั้งคิดมากขึ้น ไม่เป็นไปตามอัตโนมัติเหมือนแต่ก่อน ทำให้เกิดพฤติกรรมใหม่ๆ ที่พัฒนากว่าเดิม รอบคอบกว่าเดิมช่วยให้แก้ปัญหาต่างๆ ได้ดีกว่าเดิม ช่วยสร้างสัมพันธภาพที่ดีกว่าเดิมและที่สำคัญคือช่วยให้มีความรู้สึกสงบและเป็นสุขมากกว่าเดิมด้วย[๑๐] ในขณะทีนั้นยังไม่มีหลักฐานทางการแพทย์ใดๆ มาสนับสนุนความคิดที่ว่า การทำสมาธิที่เรียบง่ายนั้น สามารถเปลี่ยนการทำงานของสมองได้ สิ่งที่เห็นได้ชัด คือ การทำสมาธิสามารถส่งผลถึงคลื่นสมองได้โดยตรงด้วยคลื่นแอลฟาที่ช่วยนำความสงบมาสู่ระบบประสาท คลื่นแอลฟา

---

[๑๐] โปรแกรมการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติ, **คู่มือพุทธศาสนิกชน,ฉบับปรับปรุง,** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๒) หน้า ๕.

จะกระตุ้นระบบประสาทพาราซิมพาติก จึงช่วยลดความดันโลหิตและอัตราการเต้นของหัวใจ รวมทั้งลดปริมาณฮอร์โมนความเครียดในร่างกายและทำให้จิตใจสงบ[๑๑]

งานวิจัยจากสถาบันสุขภาพแห่งชาติ สหรัฐอเมริกา (The National Institutes Of Health, USA) ในปี ๒๕๓๘ ซึ่งสรุปว่า จากการศึกษาวิจัยกว่า ๓๐ ปีที่ผ่านมาและจากประสบการณ์ของบุคคลทั่วไปและเจ้าหน้าที่สาธารณสุขพบว่า การนั่งสมาธิและการฝึกปฏิบัติในการผ่อนคลายความเครียดที่คล้ายคลึงกันนี้สามารถนำการไปสู่การมีสุขภาพที่ดีขึ้นและมีคุณภาพชีวิตสูงขึ้นและช่วยลดค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพลงได้ด้วย

งานวิจัยจาก Dr. Sara Lazar นักประสาทวิทยาศาสตร์ด้านโยคะและการทำสมาธิ มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด ได้ทำการทดลองโดยนำกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๑๖ คน มาเข้าคอร์สการทำสมาธิ โดยสอดแทรกการทำสมาธิอยู่ในหลากหลายกิจกรรมในแต่ละวัน ต่อเนื่องกันเป็นระยะเวลา ๘ สัปดาห์ ซึ่งผลการทดลองภายหลังการสแกนสมองของผู้เข้าร่วมกิจกรรมด้วยเครื่อง MRI พบว่า สมองเนื้อเทา (Grey Matter) ในส่วนของเซลล์ประสาทหนาขึ้น โดยบริเวณดังกล่าวมีส่วนช่วยในการเรียนรู้และจดจำ รวมถึงการพัฒนาการด้านอารมณ์และการรับรู้อีกด้วย

การพัฒนาจิตโดยใช้สมาธิในทางพระพุทธศาสนา จะช่วยในการสร้างสุขภาพจิตและการพัฒนาบุคลิกภาพ ทำให้เป็นผู้มีจิตใจและบุคลิกลักษณะเข้มแข็ง มั่นคง สงบ เยือกเย็น สุภาพ นิ่มนวล สดชื่นผ่องใส กระฉับกระเฉง กระปรี้กระเปร่า เบิกบาน งามสง่า มีเมตตากรุณา มองดูตนเองและผู้อื่นตามความจริง สมาธิเตรียมจิตให้พร้อมและง่ายต่อการปลูกฝังคุณธรรมต่างๆ และเสริมสร้างนิสัยที่ดี รู้จักทำใจให้สงบและสะกดยั้งผ่อนเบาความทุกข์ที่เกิดขึ้นในใจได้ เรียกอย่างสมัยใหม่ว่า มีความมั่นคงทางอารมณ์และมีภูมิคุ้มกันทางโรคจิต ประโยชน์จะมากขึ้นในเมื่อใช้จิตที่เป็นสมาธินั้นเป็นฐานปฏิบัติตามหลักสติปัฏฐาน คือการดำเนินการอย่างมีสติ ตามดูรู้ทันพฤติกรรมทางกายวาจาและความรู้สึกนึกคิดและภาวะจิตของตนที่ไปต่างๆ มองอย่างเอามาเป็นความรู้สำหรับใช้ประโยชน์อย่างเดียว ไม่ยอมเปิดช่องให้ประสบการณ์และความเป็นไปเหล่านั้น ก่อพิษเป็นอันตรายแก่ชีวิตจิตใจตนเอง[๑๒]

---

[๑๑] กริฟฟีย์ แฮร์เรียต, **ฝึกให้สงบ,** (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมมะ อมรินทร์พริ้นติ้งพับลิชชิ่ง , ๒๕๖๒), หน้า ๑๒.

[๑๒] กนกพร เรืองเพิ่มพูน, นฤมล สมรรคเสวีและพัชรินทร์ นินทจันทร์, “ผลของโปรแกรมเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาล”, **วารสารรามาธิบดีพยาบาล,** ปีที่ ๒๑ ฉบับที่ ๒, (พฤษภาคม – สิงหาคม ๒๕๕๘): ๒๕๙ - ๒๔๗.

การสำคัญของสติกับประสิทธิผลการปฏิบัติงานของบุคลากร

ในทางพระพุทธศาสนาการพัฒนาสติด้วยสมาธิจะเป็นเครื่องเสริมประสิทธิภาพในการทำงาน การเล่าเรียนและการทำกิจกรรมทุกอย่าง เพื่อจิตที่เป็นสมาธิแน่วแน่อยู่กับสิ่งที่กำลังกระทำไม่ฟุ้งซ่าน ไม่วอกแวก ไม่เลื่อนลอยเสียย่อมช่วยให้เรียน ให้คิด ให้ทำงานได้ผลดี การงานก็เป็นไปโดยรอบคอบ ไม่ผิดพลาด และป้องกันอุบัติเหตุได้ดี เพราะเมื่อมีสมาธิ ก็ย่อมมีสติกำกับอยู่ด้วย ดังที่ท่านเรียกว่า จิต เป็น กัมมนียะหรือกรรนีย์ แปลว่า ควรแก่งานหรือเหมาะแก่การใช้งาน

บริษัท Google ได้ใช้โครงการ Search Inside Yourself หรือ True Self เป็นโครงการเพื่อค้นหาตัวตนที่แท้จริง โดยการทดลองแบ่งวิศวกรที่ล้วนเป็นคนเก่งและคนขยันออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มแรก คือ พวกวิศวกรที่ให้ทำงานอย่างเดียง 100% กลุ่มที่สอง ทำงานแค่ 80% อีก 20% ที่เหลือให้เข้า Mindfulness Gym ก็คือเข้าคอร์ส Search Your Self นั่นเอง ผลปรากฏว่า ภายในระยะเวลา ๓ เดือน และ ๖ เดือนผ่านไป กลุ่มที่ฝึก Mindfulness Gym 20% ในที่ทำงานพบว่า Productivity สูงกว่ากลุ่มแรก ๒ เท่า การฝึกสมาธิทำให้เกิด Creativity ความคิดสร้างสรร์ที่เพิ่มขึ้น Confident เกิดความมั่นใจ Communication เกิดการสื่อสารที่ดี ทำให้เกิดความเป็นทีมขึ้นตามมา พอทำวิจัยเสร็จเห็นข้อดีของการทำสมาธิ จึงขยายผลและโปรแกรม Search Inside Yourself ทำทั่วทั้งบริษัททันที ประสบผลสำเร็จและขยายทั่วโลก

การนั่งสมาธิวันละ ๑๐ - ๓๐ นาทีทุกวัน จะช่วยให้เกิด การเปลี่ยนแปลงในดังนี้ มีการควบคุมการทำงานของร่างกายส่วนต่างๆ ได้ดีขึ้น สมองส่วนต่างๆ สามารถติดต่อสื่อสารกันได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีขึ้นและแสดงออกอย่างระมัดระวังมากขึ้นมีความยืดหยุ่นมากขึ้น เห็นอกเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น ตระหนักรู้ตัวเองและสามารถพัฒนาตัวเองให้ดีขึ้น ควบคุมความกลัวได้ดีทำให้มีความกล้ามากขึ้น มีสหัสญาณหรือสัมผัสที่ ๖ หรือความสามารถในการหยั่งรู้ โดยสัญชาติญาณหรือประสบการณ์ความเชี่ยวชาญที่สะสมไว้ มีคุณธรรม การพัฒนาจิตโดยการฝึกสติและสมาธิจะมีผลต่อสมองโดยตรง ช่วยให้สมองส่วนหน้าเกิดการพัฒนามากขึ้น แม้จะเข้าวัยผู้ใหญ่แล้วแต่สมองส่วนนี้ก็ยังสามารถพัฒนาให้ทำงานดีขึ้นได้ และเมื่อสมองส่วนหน้านี้ ได้รับการพัฒนาแล้ว บุคคลจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งด้านความคิดและการกระทำ จึงเป็นเหตุให้องค์กรที่ทันสมัยและมีวิสัยทัศน์กว้างไกล มีการการพัฒนาสติเพื่อพัฒนาศักยภาพของพนักงาน โดยมีเป้าหมายสูงสุดอยู่ที่ การทำให้พนักงานทำงาน

ด้วยความสุข อยู่ร่วมกันอย่างมีมิตรไมตรี ร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จและผลพลอยได้คือ การมีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่นและมีชุมชนที่อยู่กันอย่างรักใคร่สามัคคีและนำพาทุกชีวิตให้มีความสุขและประสบความสำเร็จตามไปด้วยเช่นกัน[๑๓]

ดังนั้น หากนำการพัฒนาสติและสมาธิไปใช้ในองค์กรแล้ว บุคลากรที่ได้ฝึกสติและสมาธิ จะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ช่วยให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ลดความขัดแย้งระหว่างกันและเสริมสร้างความสุขให้มากขึ้น ทั้งในระดับบุคคล องค์กร ครอบครัว และชุมชนต่อไปด้วย

บทสรุป

กล่าวโดยสรุป การพัฒนาจิตโดยการฝึกสติและสมาธิจะมีผลต่อสมองโดยตรง ช่วยให้สมองส่วนหน้าเกิดการพัฒนามากขึ้น แม้จะเข้าวัยผู้ใหญ่แล้ว แต่สมองส่วนนี้ก็ยังสามารถพัฒนาให้ทำงานดีขึ้นได้และเมื่อสมองส่วนหน้านี้ ได้รับการพัฒนาแล้ว บุคคลจะเกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ทั้งด้านความคิดและการกระทำ เป็นการค้นหาตัวตนภายใน (Search Inside Yourself) ซึ่งจะทำให้เกิดความมั่นใจในตนเอง เคารพตนเอง มีความคิดที่ดี มีความคิดสร้างสรรค์ มีแรงจูงใจในการทำงาน การพัฒนาจิตจะก่อให้เกิดปัญญาในการทำงาน องค์กรที่ทันสมัยและมีวิสัยทัศน์กว้างไกลทั้งในประเทศและต่างประเทศ เอาเรื่องของการพัฒนาสติ มาพัฒนาศักยภาพของพนักงาน โดยมีเป้าหมายเพื่อให้พัฒนาการปฏิบัติงานให้มีประสิทธิผล เพื่อให้สำเร็จตามเป้าหมายที่วางไว้ ทำให้ทำงานด้วยความสุข อยู่ร่วมกันอย่างมีมิตรไมตรี ร่วมมือร่วมใจกันในการทำงานให้ประสบผลสำเร็จและผลพลอยได้ คือ การมีชีวิตครอบครัวที่อบอุ่นและมีชุมชนที่อยู่กันอย่างรักใคร่สามัคคีและนำพาทุกชีวิตให้มีความสุขและประสบความสำเร็จตามไปด้วยเช่น

เอกสารอ้างอิง

กนกพร เรืองเพิ่มพูน นฤมล สมรรคเสวีและพัชรินทร์ นินทจันทร์, “ผลของโปรแกรมเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตต่อความวิตกกังวลของนักศึกษาพยาบาล”, **วารสารรามาธิบดีพยาบาล,** ๒๑ (๒), พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๘.

---

[๑๓] ธนพล บรรดาศักดิ์, ชนัดดา แนบเกสรและดวงใจ วัฒนสินธุ์. “ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตต่อความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล”, **วารสารสันติ ศึกษาปริทรรศน์ มจร,** ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓, (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๐): ๑๙๕ - ๒๐๘.

กริฟฟีย์ แฮร์เรียต, **ฝึกให้สงบ**, กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์ธรรมมะ อมรินทร์พริ้นติ้งพับลิชชิ่ง, ๒๕๖๒.

ธนพล บรรดาศักดิ์, ชนัดดา แนบเกสรและดวงใจ วัฒนสินธุ์, “ผลของโปรแกรมการเสริมสร้างความแข็งแกร่งในชีวิตต่อความสุขในการเรียนรู้ของนักศึกษาพยาบาล”, **วารสารสันติ ศึกษาปริทรรศน์ มจร,** ๕ (๓), มกราคม - เมษายน ๒๕๖๐.

โปรแกรมการฝึกสมาธิแบบอานาปานสติ, **คู่มือพุทธศาสนิกชน,ฉบับปรับปรุง,** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ, ๒๕๕๒.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตโต), **ธรรมนูญชีวิต**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔๑, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตโต). **พุทธธรรม.** ฉบับปรับขยาย, พิมพ์ครั้งที่ ๓๙. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๗.

พระศรีคัมภีรญาณ (สมจินต์ สมมาปุญโญ วันจันทร์). **บูรณาการพุทธธรรมเพื่อเสริมสร้างพลังบริหาร**. พิมพ์ครั้งที่ ๒, พระนครศรีอยุธยา: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๙.

ภัททันตะ อาสภมหาเถระ อัคคมหากัมมัฏฐานจริยะ. **จตฺตาโร สติปฏฺฐานา.** กรุงเทพมหานคร: หอรัตนชัยการพิมพ์, ๒๕๔๘.

ยงยุทธ วงศ์ภิรมย์ศานติ์. **สร้างสุขด้วยสติในองค์กร Mindfulness in Organization: MIO.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร: บริษัท บียอนด์ พับลิสชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๗.

_____. **สร้างสุขด้วยสติในองศ์กร.** พิมพ์ครั้งที่ ๓. นนทบุรี: บริษัท บียอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๕๗.

รัฐประศาสนศาสตร์. **ประสิทธิภาพและประสิทธิผล,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: ttps://bankusayei.blogspot.com/2015/blog-post.html[๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

สมเด็จพระพุทธโฆษาจารย์ (ป.อ.ปยุโต). **สมาธิ: ฐานสู่สุขภาพจิตและปัญญาหยั่งรู้.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๐. กรุงเทพมหานคร: สยามปริทัศน์, ๒๕๖๐.

อัสศรา ประเสริฐสิน. “การพัฒนาตนเองสำคัญอย่างไรในชีวิตและทำงาน”. ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๑๐. **วารสาร**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร, กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๖.

การเมืองภาคพลเมืองของไทยกับหลักธรรมาธิปไตย

CITIZEN-DRIVEN POLITICS IN THAILAND AND PRINCIPLES OF SOVEREIGNTY

พรเศรษฐี วุฒิปัญญาอิสกุล*
Phonsetthi Wuttipanyaisakun

บทคัดย่อ

“ธรรมาธิปไตย” เป็นกลไกของระบอบการปกครอง โดยธรรมาธิปไตยจะมีส่วนช่วยทำให้การเมืองการปกครองพัฒนาไปในทางที่ดีขึ้นได้ กล่าวคือธรรมาธิปไตย สามารถเป็นเครื่องมือในการพัฒนาประชาธิปไตยในสังคมไทยในปัจจุบันได้ และเป็นจุดเริ่มต้นหรือเป็นสิ่งจูงใจให้พัฒนาตนเองและเป็นคุณสมบัติหรือเป็นจริยธรรมประการหนึ่งของผู้ปกครองหรือผู้นำ ดังนั้น “ธรรมาธิปไตย” หมายถึงความเป็นธรรม ประกอบด้วย ๔ หลัก ดังนี้ คือ (๑) หลักความดีงาม (๒) หลักความจริง (๓) หลักความยุติธรรม และ (๔) หลักความถูกต้อง ในแง่มุมของระบอบการปกครอง“ธรรมาธิปไตย” หมายถึง การนำหลักธรรมาธิปไตยในพระพุทธศาสนาไปใช้หรือไปประพฤติปฏิบัติเพื่อแก้ปัญหาและข้อบกพร่องในระบอบการปกครอง ผู้นำจะต้องมี “ธรรมาธิปไตย” เป็นคุณสมบัติหรือเป็นเกณฑ์ตัดสินใจในทางการเมืองการปกครองเมื่อมีธรรมาธิปไตยเป็นคุณสมบัติแล้ว ระบอบการปกครอง ต่าง ๆ ก็จะมีความเป็นธรรมาธิปไตย คือ ความมีธรรมเป็นใหญ่ และธรรมาธิปไตยเป็นส่วนสำคัญในทุกกิจกรรมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

คำสำคัญ : การเมือง, ภาคพลเมือง, หลักธรรมาธิปไตย

Abstract

"Trrmatipati" is a mechanism of the regime. By Trrmatipati is to contribute to the political development of better. Ie Trrmatipati Can be instrumental in the development of democracy in Thailand today. And as a starting point or as an incentive to develop a property or a moral one's parents or leaders, so "Trrmatipati" means the fair consists of four core areas: (1) the

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

main virtue, (2) the primary. the truth (3) justice and (4) the accuracy.

Aspects of the regime, "Trrmatipati" refers to the user or to Trrmatipati in Buddhism to act in order to solve the problems and shortcomings of the regime. Leaders must have "Trrmatipati" is a feature or a decision based on political Trrmatipati when there is already qualified. The regime will have a different Trrmatipati is a fairly large. And Trrmatipati an important part in political activity in a democracy.

Keywords: Politics, Citizen-Driven, Principles of sovereignty

บทนำ

การพัฒนาประชาธิปไตยรัฐยุคใหม่เป็นการขยายสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งเป็นประชาธิปไตยทางตรงที่ประชาชนใช้อำนาจบางด้านได้ โดยไม่ต้องผ่านตัวแทน ไม่ต้องดำรงตำแหน่งทางการเมือง หรือตำแหน่งสาธารณะใด ๆ ไม่ต้องตั้งพรรคการเมืองเพื่อชิงอำนาจในรัฐสภา แต่มีสิทธิในการกำหนดวิถีชีวิต สิทธิในการพัฒนา สิทธิการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิทธิการสืบทอดวัฒนธรรมพื้นบ้านเพื่อให้ประชาธิปไตย เป็นพื้นที่เปิดกว้างสำคัญสำหรับคนทุกเพศทุกวัยตามหลักการของประชาธิปไตยแบบตัวแทนแต่เดิมนั้น เน้นให้ความสำคัญแก่ตัวแทนของประชาชน โดยระบบการได้มาซึ่งตัวแทนของประชาชนนั้น เปิดช่องให้ผู้มีพลังในทางการเมืองและเศรษฐกิจซึ่งเป็นคนส่วนน้อย สามารถเข้าถึงได้ ทำให้เกิดเป็นประชาธิปไตยของชนชั้นนำ หรือเป็นพื้นที่ของคนร่ำรวย ประชาชนจึงไม่มีบทบาทต่อกระบวนการใช้อำนาจของรัฐ หรือไม่มีพื้นที่ให้ประชาชนธรรมดำเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมือง ทำให้ประชาชนเป็นเพียงเครื่องมือของการขึ้นสู่อำนาจของคนชั้นนำประชาธิปไตยแบบตัวแทนไม่สามารถรองรับ หรือดูแลผลประโยชน์ของประชาชนที่หลากหลาย และขัดแย้งกันเองได้ แต่กลับเป็นตัวแทนของคนบางกลุ่มที่ยึดครองอำนาจรัฐด้วย[๑]

ดังนั้น สังคมใดที่เป็นธรรม ผู้ปกครองต้องมีการศึกษาที่ถูกต้อง และผู้นำมีคุณธรรม สังคมประชาธิปไตยนั้นประชาชนจะร่วมกันเป็นผู้ปกครองกันเอง ฉะนั้น การนำหลักธรรมมาปรับให้เป็นการเมืองแบบพุทธ ซึ่งอาจต้องเปลี่ยนความหมายของ “การเมือง” เสียใหม่ จาก

---

[๑] เอนก เหล่าธรรมทัศน์, **การเมืองของพลเมือง: สู่สหัสวรรษใหม่** พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพฯ: คบไฟ,๒๕๕๖), หน้า ๓๘.

“การแย่งชิง” หรือต่อรองในตำแหน่ง หน้าที่ อำนาจ และทรัพยากรของบ้านเมืองที่กระทำโดยนักการเมืองชนชั้นนำ หรือกลุ่มฝ่ายต่าง ๆ ในสังคม เปลี่ยนมาเป็น “การร่วมกันคิด”ร่วมกันทำด้วยธรรม คือ ความถูกต้องให้มากขึ้น

ยกตัวอย่าง ป.อ. ปยุตโต ที่กล่าวว่า “เขาไล่นายกฯ ชาวพุทธควรมีบทบาทอะไรดี” ซึ่งท่านตอบว่า เราต้องลงคะแนนเสียงด้วยปัญญา (และปัญญาเกิดจากการศึกษา)การเลือกตั้งต้องไม่ทำเพื่อความเห็นแก่ตัว ไม่ควรรวมกันเป็น “กลุ่มผลประโยชน์” แต่อย่างเดียว หากต้องอาศัยเจตนำที่เป็นธรรมด้วย อย่าเห็นแต่ประโยชน์ส่วนตนเท่านั้นและในระบอบประชาธิปไตยในเมื่ออำนาจในการตัดสินใจอยู่ที่ประชาชน ก็ต้องเร่งรีบให้การศึกษาแก่ประชาชนเป็นสำคัญ สังคมใดก็ตามที่จะเป็นธรรมนั้น ผู้ปกครองต้องมีการศึกษาที่ถูกต้อง ก็ในสังคมประชาธิปไตยนั้นประชาชนร่วมกันเป็นผู้ปกครองกันเองฉะนั้น จึงยิ่งต้องรีบจัดให้มีการศึกษาที่เหมาะสม เพื่อยกระดับคนจานวนมากที่สุดในสังคมขึ้นมาให้จงได้[๒]

การมีส่วนร่วมของพลเมืองกลายเป็นหลักการสำกลที่นำประเทศที่ปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตยให้ความสำคัญ และถือเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยต้องสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนอกจากนี้ กระบวนการโลกาภิวัตน์ได้ทำให้การเมืองไทยนำธรรมาธิปไตยมาช่วยแก้ปัญหาเพื่อให้มีผู้นำที่มีคุณธรรม และต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมสร้างความโปร่งใส และร่วมเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น เพื่อให้เป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่ายความเข้าใจเกี่ยวกับการเมืองภาคประชาชน หรือที่เรียกอีกชื่อหนึ่งว่า “การเมืองของพลเมือง” ซึ่งถูกสร้างขึ้นมาให้เป็นคู่ตรงกันข้ามกับการเมืองของนักการเมืองแนวคิดนี้แพร่หลายอย่างรวดเร็วในช่วงก่อน ปี พ.ศ. ๒๕๔๐ หลังจากรัฐธรรมนูญมีผลใช้บังคับ แนวคิดดังกล่าวนี้ ก็ยิ่งกลายเป็นประเด็นที่ถูกนำไปใช้ในบริบทต่าง ๆทั้งในแง่ที่เป็นอุดมการณ์ เป็นยุทธศาสตร์ และยุทธวิธีในการเคลื่อนไหวในทางการเมือง เนื่องจากแนวความคิดเกี่ยวกับเรื่องการเมืองภาคพลเมือง ทำให้เกิดกลไกต่าง ๆที่ภาคประชาชนสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมและเปิดเวทีสาธารณะรวมถึงเวทีทางการเมืองในระดับต่าง ๆ อย่างมากมาย ทั้งนี้ เฉพาะในแง่ของการมีบทบัญญัติกฎหมาย หรือที่เรียกกันว่าเป็นกฎหมายพื้นฐาน (basic law) สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนและการจัดโครงสร้างองค์กรในทางกฎหมายที่อยู่ในภาครัฐ เพื่อให้เอื้อต่อการเมือง

---

[๒] เอนก เหล่าธรรมทัศน์, **การเมืองของพลเมือง: สู่สหัสวรรษใหม่** พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพฯ: คบไฟ,๒๕๕๖), หน้า ๔๒-๒๕.

ภาคพลเมือง ดังนั้น เมื่อมีการกล่าวถึงปรากฏการณ์ที่เป็นการเมืองภาคพลเมือง อาจจะอธิบายการเมืองภาคประชาชนอยู่ในรูปของกลุ่มผลประโยชน์ (interest group) หรือ กลุ่มกดดัน (pressure group) หรือการประท้วง (mob) หรือผู้ที่กระทำผิดกฎหมายในข้อหำต่าง ๆที่ไปกระทบต่อความสงบ เป็นต้น[๓]

ความหมายของการเมืองภาคพลเมือง

นายแพทย์ประเวศ วะสี ให้ความหมาย “การเมืองภาคประชาชน หรือการเมืองภาคพลเมือง” หมายถึง พลเมืองมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ การวางแผนและขับเคลื่อนการพัฒนาและการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐทุกระดับ (สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๔, หน้า ๑๒)

เสกสรร ประเสริฐกุล (๒๕๕๒, หน้า ๓) ได้ให้ความหมาย “การเมืองภาคพลเมือง” ว่าหมายถึง การเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมืองของกลุ่มประชาชนเพื่อลดฐานการคลอบงำของรัฐ รวมทั้ง เพื่อโอนอำนาจบางส่วนมาให้ประชาชนเพื่อใช้ดูแลชีวิตของตนเองโดยตรง

นฤมล ทับจุมพล (๒๕๔๓, หน้า ๘๖) ได้ให้ความหมาย การเมืองภาคพลเมือง หมายถึง การที่ประชาชนทุกกลุ่มสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการทางการเมืองในระดับต่าง ๆ ได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกัน

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (๒๕๕๔, หน้า ๑๔) ได้ให้ความหมาย การเมืองภาคประชาชน หมายถึง อุดมการณ์ กระบวนการ วิธีการ และการกระทำทั้งหลายในวิถีทางหรือแนวทางประชาธิปไตย โดยสันติวิธี ซึ่งประชาชนในฐานะที่เป็นประธานแห่งสิทธิหรือประธานแห่งอำนาจ สามารถที่จะใช้สิทธิหรืออำนาจดังกล่าวได้ทั้งโดยทางตรงและโดยทางอ้อมในระบบการเมืองการปกครองที่จะทำให้ตนเอง ทั้งในฐานะที่เป็นปัจเจกบุคคลหรือในฐานะกลุ่มชุมชนในระดับต่าง ๆเข้มแข็งและช่วยตนเองได้ โดยพึ่งพำอำนาจรัฐไม่มากนัก

ส่วนงานที่โด่งดังมากของ Mathews (๑๙๙๙, p. ๑๓๗-๑๕๐) กล่าวถึง “พลเมือง” ในที่นี้หมายความถึง บุคคลที่ประกอบกันขึ้นเป็นสาธารณชน ร่วมปฏิบัติกิจการส่วนรวมในลักษณะที่มีความหมายเท่ากับ “การเมือง” อันหมายถึง การจัดการทางสังคมที่บุคคลกระทำ

---

[๓] สุจิต บุญบงการ, **การพัฒนาการเมืองไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหารสถาบันทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน,** (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑),หน้า ๔๕-๔๖).

ร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาที่มีผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของสังคม โดยเขาสรุปเชิงหลักการของการเมืองภาคพลเมือง ได้ดังนี้

๑. หลักแห่งการตอบสนอง (responsibility) คือ การเริ่มต้นที่การตอบสนองตัวเอง เมื่อผู้คนพิจารณาเห็นปัญหาของตน พวกเขาจะจัดการแก้ไขปัญหาเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง

๒. หลักแห่งความสามารถ (capacity) คือ การเริ่มต้นที่พลเมืองตระหนักในความเป็นชุมชนและดึงเอาพลังในชุมชนมาจัดการสร้างระบบบริการในชุมชน ผ่านองค์กรของชุมชน

๓. หลักแห่งอำนาจ (power) คือ สนใจอำนาจและการใช้อำนาจที่เป็นจริง อันหมายถึง อำนาจของพลเมือง ที่พลเมืองเป็นผู้ริเริ่มเอง เป็นผู้ให้การนิยามความหมายเองมิใช่การเพิ่มอำนาจที่มาจากแหล่งอำนาจอื่น ๆ

๔. หลักแห่งความสัมพันธ์ (relationships) คือ การพิจารณาการแสดงออกเชิงอำนาจที่สร้างความสัมพันธ์ผ่านกระบวนการแก้ปัญหา โดยการแก้ไขปัญหานั้นมักจะต้องมีปฏิบัติการความสัมพันธ์ผ่านสองฝ่าย คือ หน่วยราชการและหน่วยทางธุรกิจ เพื่อนำสู่การเปลี่ยนแปลงกระบวนการ กลไก บทบาท ความสัมพันธ์ ระหว่างราชการ ธุรกิจกับพลเมือง

๕. หลักแห่งเจตจำนงทางการเมืองและประโยชน์ทางการเมือง (political will and interest) คือ ทรัพยากรในชุมชน เป็นเจตจำนงของสาธารณะที่เป็นผลประโยชน์ของชุมชนอันส่งผลให้เกิดความผูกพันของพลเมืองที่ต้องดำเนินการร่วมกันจนสามารถควบคุมได้ เพราะทรัพยากรนี้ ทำให้ชุมชนสามารถริเริ่มให้เป็นเจตจำนงทางการเมืองและประโยชน์ทางการเมืองของชุมชน โดยการสร้างความสมัครใจ แรงจูงใจและประโยชน์ให้เกิดขึ้นต่อพลเมือง

๖. หลักแห่งการกระทำหรือการลงมือปฏิบัติ (action) ปกติแล้วเจตจำนงสาธารณะหรือทางการเมืองมักจะไม่เชื่อมโยงหรือมักจะมีความแตกต่างกัน ดังนั้นต้องมีความพยายามที่จะจัดการแยกลักษณะของการแยกออกเป็นส่วนเสี้ยวของสังคมผ่านการประสานงานเพื่อร่วมมือและสร้างความรับผิดชอบร่วมกัน ดังนั้น ผู้วิจัยสามารถสรุปได้ว่า การเมืองภาคพลเมือง หมายถึง เป็นยุทธวิธีของประชาชนสามารถที่จะใช้สิทธิเสรีภาพได้ในทางตรง เพื่อพลังอำนาจในเชิงยุทธศาสตร์ของการเข้าไปเสริมสร้างให้ประชาชนในการปฏิสัมพันธ์ทางอำนาจเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการเมืองที่เป็นทางการ หรือการเมืองในระบอบประชาธิปไตยโดยผู้แทน จึงมีการเคลื่อนไหวทางอำนาจหรือเป็นการแสดงออกในด้านต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นจริงในบริบทสังคมไทย และเป็นการเคลื่อนไหวที่เป็นปฏิกิริยาตอบสนองต่อสภาพปัญหาการเมืองเชิงสถาบันที่สร้างวิกฤตให้

เกิดขึ้น การเมืองภาคพลเมืองจึงเป็นปฏิบัติการทางอำนาจของพลเมืองแบบโดยตรงและโดยอ้อม มีนัยต่อการตรวจสอบต่อระบบการบริหารงาน และตอบโต้ทางอำนาจโดยตรงต่อรัฐหรือฝ่ายการเมืองในบริบทของกิจการสาธารณะของท้องถิ่นอย่างมีนัยสำคัญ ทั้งนี้ เป็นปฏิบัติการตามสิทธิ์ของพลเมืองภายใต้ (๑) หลักแห่งการตอบสนอง (๒) หลักแห่งความสามารถ (๓) หลักแห่งอำนาจ (๔) หลักแห่งความสัมพันธ์(๕) หลักแห่งเจตจำนงทางการเมืองและประโยชน์ทางการเมือง (๖) หลักแห่งการกระทำหรือการลงมือปฏิบัติ

ความสำคัญของการเมืองภาคพลเมือง

ปัจจุบันเป็นที่ยอมรับกันมากขึ้นว่า การเมืองรัฐสภา หรือการเมืองแบบผู้แทนหรือการเมืองแบบตัวแทน กำลังลดบทบาทลง เพราะตัวมันเองไม่พอเพียงที่จะตอบปัญหาทุกเรื่องแก่ผู้คนได้ ดังนั้น การเมืองภาคพลเมืองจึงทวีความสำคัญขึ้นด้วยเหตุผลดังต่อไปนี้[๔]

ประการที่หนึ่ง นักคิดเสรีนิยมให้เคยมีคำอธิบายว่า การเชื่อมโยงทางการเงิน วัฒนธรรม การติดต่อข่าวสาร ทำให้เกิดความเป็นโลกเดียว หรือโลกาภิวัฒน์ แต่ในช่วงหลังเริ่มตระหนักกันว่าไม่มีทางเกิดโลกเดียว หรือวัฒนธรรมร่วมกันแบบตะวันตกนิยมเป็นโลกาภิวัฒน์หลายกระแส และท้องถิ่นนิยมหลายกระแสคละเคล้ากัน บ่อยครั้งที่รัฐบาลของประเทศ หรือแม้แต่องค์กรระหว่างประเทศไม่สามารถจัดการกับความซับซ้อนหลากหลายได้ดีพอ จึงได้เกิดองค์การช่วยเหลือแพทย์และอาหารข้ามพรมแดนกรีนพีช การต่อต้านวัฒนธรรมอเมริกันภิวัฒน์เป็นเครือข่ายทั่วโลก ในอนาคตจะเกิดองค์กรสนับสนุนวัฒนธรรมศิลปะพื้นถิ่นขึ้นอีกมาก ปัจจุบันองค์กร NGO ระหว่างประเทศหรือ INGO ก็ถือเป็นกระแสใหญ่ที่มีบทบาทมากขึ้นภายในแต่ละประเทศเกิดกลุ่มความเชื่อ กลุ่มความคิด กลุ่มผลประโยชน์ที่หลากหลายซับซ้อนต่างฝ่ายต่างแสวงหาประโยชน์และความชอบธรรมให้กับตน จนการเมืองแบบตัวแทน และระบบราชการไม่สามารถแก้ปัญหาได้ทั้งหมด ต้องอาศัยการเมืองภาคประชาชน ขับเคลื่อนให้ความขัดแย้งแตกต่างดังกล่าวลงตัวได้

ประการที่สอง ยุคใหม่สุดนี้เกิดสิ่งที่เรียกว่ากระบวนการถดถอย คือ โลกถอดจากความเชื่อเดิมและถอดจากกรอบอำนาจและปฏิบัติเดิม ๆ เช่น ความเป็นรัฐเริ่มถอดออกจากความเป็นชาติ ถอยออกจากอำนาจในการควบคุมอธิปไตยเหนือพรมแดนในบางเรื่องเช่น รัฐใน

---

[๔] ธีรยุทธ์ บุญมี, **การเมืองภาคพลเมือง, เอกสารประกอบการปาฐกถาเนื่องในโอกาสวันปรีดี พนมยงค์, ห้องประชุมสัญญาธรรมศักดิ์ ตึกโดมชั้น ๒,** (มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๔-๑๗)

ยุโรปเริ่มถอดออกจากความเป็นชาติตนและถอยอำนาจในการควบคุมสกุลเงินตรำเดิม อำนาจในการตั้งภาษี การตรำกำหมายบางด้าน เช่น สิทธิมนุษยชนสภาพแวดล้อม จากอาณาเขตอธิปไตยเดิมของตนให้แก่สภาพยุโรป (EU) ในส่วนของไทย รัฐบาลไทยก็กำลังถอดออกจากความเป็นรัฐของชาติไทยให้เป็นรัฐร่วมของความหลากหลายทางเชื้อชาติ ศาสนา ภาษา วัฒนธรรมไทย องค์กรของรัฐ เช่น สถาบันการศึกษา แพทย์ และสาธารณสุข ก็กำลังตกอยู่ในกระบวนการนี้ เมื่อรัฐองค์กร สถาบันรัฐถูกถอดถอย สิ่งที่มีมาแทนมี ๒ ส่วน คือ ตลาด หรือภาคเอกชนจัดการทุก ๆ ด้าน ตั้งแต่การศึกษา แพทย์ พลังงานสื่อสาร ส่วนภาคประชาชนต้องการให้ภาคสังคม ชุมชนเป็นผู้จัดการกิจการเหล่านั้น ดังนั้น ผู้ที่ต้องการให้ภาคสังคม ชุมชน ซึ่งควรจะเข้าใจวัฒนธรรมของประเทศไทย เอื้ออาทรต่อคนไทยได้ดี ก็ควรสนับสนุนการเมืองภาคพลเมืองให้เข้มแข็ง วัฒนธรรมหลากหลายและเข้มแข็ง เป็นที่น่าเสียดายที่องค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญซึ่งเริ่มต้นด้วยเจตนารมณ์ที่ดียิ่ง ถูกทำให้เป็นสามานย์ไปเกือบทุกองค์กรซึ่งขัดแย้ง ดื้อด้าน แย่งชิงอำนาจทั้งจากภายในตัวเองและการแทรกแซงของภาคการเมืองตั้งแต่ตัววุฒิสภาไปจนถึงกรรมการชุดต่าง ๆอาทิ การสรรหำ กสช. เป็นต้น

ประการที่สาม การเมืองในโลกจะขยายจากการเมืองไปสู่การเมืองวัฒนธรรมและสังคมมากขึ้นการเมืองแบบผู้แทน เป็นการเมืองแนวเดิมหรือ การเมืองแบบเก่า ที่มุ่งเข้าสู่อำนาจซึ่งจะมีแรงกดดัน ๒ ทาง คือ (๑) ทางแรกเป็นกระแสหลัก คือ เอื้อผลประโยชน์แก่ตลาดหรือภาคเอกชนโดยผ่านข้ออ้าง การเสริมความเติบโตทางเศรษฐกิจ และ (๒) แรงกดดันให้เกิดความยุติธรรมทางสังคมมากขึ้นในอนาคต ซึ่งอาจจะยังห่างไกลแต่คืบใกล้เข้ามาเรื่อย ๆ ประชาชนจะเพิกเฉยละทิ้ง การเมืองแบบเดิม หรือการเมืองเก่าแบบผู้แทน และหันมาสนใจสิ่งที่เรียกว่า “การเมืองทางวัฒนธรรม” และ “การเมืองทางสังคม” มากขึ้น ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากว่าตลาดมีความสามารถที่จะสนองความต้องการด้านแฟชั่น สุขภาพ บันเทิง วัฒนธรรมแก่คนได้กว้างขวางและท่ามกลำงกระบวนการโลกาภิวัฒน์ รัฐเองก็ถูกมัดมือมัดเท้าจากทุนการเงินโลกเพียงสามารถดำเนินนโยบายกว้าง ๆ แต่ไม่สามารถสร้างระบบสวัสดิการหรือความสุขทางวัตถุแก่ประชาชนได้มากคนจึงหันมาให้ความสำคัญกับการแสวงหำความหมาย ความต้องการของตัวเอง โดยผูกพันกับกลุ่มสัญลักษณ์หลาย ๆ กลุ่ม เพื่อสร้างตัวตน เพื่อการมีกลุ่มสังคม เพื่อการแข่งขันสถานะในสังคมหรือเศรษฐกิจมากขึ้นทุกที กลุ่มสัญลักษณ์นี้อาจเป็นชุมชนที่ใกล้ชิดกันหรือเป็นชุมชนที่ห่างไกลกันเป็นเครือข่ายหลวม ๆ วิถีชีวิตของคนไทยก็ถูกผูกติดใช้เวลากับกลุ่มสัญลักษณ์ดังกล่าวหลากหลาย เช่น เป็นสมาชิกชมรมมวยจีนชมรมแอโรบิก ชมรมดนตรี เป็นแฟนคลับ

ฟุตบอลแมนยูไตเต็ด เป็นสมาชิกพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น สนับสนุนการอนุรักษ์ป่าทุ่งใหญ่ ต่อสู่เพื่อสิทธิย่อย ๆ ทางสังคม ชุมชน วิถีชีวิตฯลฯ กล่าวถึงอีกนัยหนึ่ง ความผูกพันจะกระจายไปอยู่กับสิ่งต่าง ๆที่หลากหลายมากความเป็นชาติจะลดความสำคัญลงโดยธรรมชาติ นัยสำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ ในอนาคต แม้การเมืองแบบตัวแทนจะยังมีอำนาจความชอบธรรมระดับประเทศอยู่ แต่พื้นที่เครือข่ายภายในและภายนอกประเทศของการเมืองทางสังคมวัฒนธรรมจะขยายตัวเพิ่มและกินพื้นที่ใหญ่กว่าการเมืองแบบตัวแทนในที่สุด

อย่างไรก็ตาม การเกิดขึ้นและขยายตัวของการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นในทุกประเทศและพบเห็นได้โดยทั่วโลก ทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา และถึงแม้ว่าการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนจะปรากฏขึ้นในระบบการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอย่างมากมาย รวมทั้งมีประเด็นในการเคลื่อนไหวเรียกร้องที่แตกต่างกันออกไปเป็นอย่างมากก็ตาม แต่ภายใต้ความแตกต่างและความหลากหลายเหล่านี้ กลับพบว่า มีลักษณะร่วมกันที่สำคัญประการหนึ่ง คือ การเคลื่อนไหวทางการเมืองเหล่านี้ล้วนแล้วแต่เป็นการเคลื่อนไหวเรียกร้องของประชาชนคนธรรมดำที่ต้องการเรียกร้องสิทธิของตนในฐานะที่เป็นประชาชนตามระบอบประชาธิปไตย เป็นการเรียกร้องในเรื่องที่อาจส่งผลกระทบต่อสิทธิขั้นพื้นฐานต่าง ๆของประชาชนในด้านของสิทธิมนุษยชน รวมตลอดถึงสิทธิที่จะไม่เชื่อฟังรัฐในกรณีที่การกระทำตามแนวทางของรัฐจะนำมาซึ่งความเสียหายกระทบกระเทือนต่อผลประโยชน์ส่วนรวมที่สำคัญของประเทศการเคลื่อนไหวดังกล่าว เป็นการใช้อิทธิพลของประชาชนต่อสังคมการเมือง และสิ่งที่การเคลื่อนไหวเรียกร้องของประชาชนเหล่านี้พึงกระทำก็คือ การแสดงให้เห็นถึงการขยายขอบข่ายทางการเมืองของภาคประชาชนให้กว้างไกลออกไปมากกว่าที่เป็นอยู่ ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับบทบาทการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนที่เข้มแข็ง (strong participation) และในทางทฤษฎีบทบาทของการเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนเป็นส่วนหนึ่งของประชาสังคม (civil society) เป็นพลังอิสระที่อยู่นอกระบบราชการที่ปลอดจากการครอบงำโดยภาครัฐ ซึ่งจะสามารถทำหน้าที่ถ่วงดุล กำกับหรือตรวจสอบการดำเนินงานของภาครัฐให้เกิดความชอบธรรมได้ รวมทั้ง ยังเกิดการส่งเสริมบทบาทของภาคประชาชนในการมีส่วนร่วมพัฒนาสังคม พัฒนาประเทศ เพื่อการดำรงชีวิตที่มีคุณภาพมากขึ้น[๕] แต่การเคลื่อนไหวทางการเมืองของภาคประชาชนเพื่อเรียกร้องสิทธิดังกล่าว

นั้น ต้องไม่ใช่วิธีการที่แสดงออกโดยทำความเดือดร้อนให้กับบุคคลอื่น หรือละเมิดสิทธิของบุคคลอื่นการแสดงออกควรอยู่ภายใต้กรอบของกฎหมาย และมีการเคลื่อนไหวอย่างมีจิตสำนึกทางการเมือง เพื่อให้ประเทศชาติพัฒนาต่อไปตามระบอบประชาธิปไตย

ธรรมาธิปไตยกับพระพุทธศาสนา

"อธิปไตย" เป็นหลักธรรมที่พระพุทธเจ้าทรงตรัสเอาไว้ เพื่อเป็นกรอบในการพิจารณาถึงแนวคิดที่เน้นทิฐิ หรือความเห็นของตัวบุคคลเป็นหลัก โดยใช้คำว่า"อธิปไตย" แปลว่า ความเป็นใหญ่ เป็นพระธรรมเทศนำที่พระพุทธเจ้าทรงแสดง ที่เมื่อกล่าวโดยเนื้อหำสาระแล้ว เป็นหลักการในการทำความดีจากการพัฒนาตนเอง จนถึงชาติบ้านเมือง ประกายแห่งความคิดจะเริ่มจากจุดใดก็ได้ เพราะแต่ละข้อล้วนมีการกำกับควบคุมด้วยกุศลธรรมทุกข้อ อธิปไตย ๓ ประการ ได้แก่[๖]

๑. อัตตาธิปไตย มีตนเป็นใหญ่ หากถึงขึ้นระดับการบริหารบ้านเมืองเป็นการใช้อำนาจรวมศูนย์ที่คน ๆ เดียว คือ ราชา ประมุข หัวหน้า ตามสมควรแก่กรณีท่านผู้บริหารปรารภถึงสถานะอำนาจหน้าที่ภารกิจที่ตนจะต้องกระทำ มีสติเป็นหลักในการกำกับควบคุมความคิดเจตนารมณ์ สามารถบริหารประเทศชาติให้บริสุทธิ์ยุติธรรมได้และอาจจะบริหารได้ดีกว่าบางระบอบที่ขาดธรรมะก็ได้

๒. โลกาธิปไตย มีโลกเป็นใหญ่ ให้ความสำคัญตามกระแสความคิดความพอใจของชาวโลก ค่ำนิยมของชาวโลก หากเรียกปัจจุบัน คือ ประชาธิปไตย แต่คนที่เป็นผู้นำและใช้อำนาจในฐานะนั้น ๆ จะต้องมีปัญญาความรอบรู้ตนเอง สังคม ปัญหา สำเหตุของปัญหา การไม่มีปัญหาและหลักการวิธีการในการแก้ปัญหา ที่สามารถสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของคนภายในชาติได้

๓. ธรรมาธิปไตย การถือธรรมเป็นใหญ่ ให้ความสำคัญแก่ธรรม หากเป็นการบริหารก็เป็นการบริหารโดยการใช้ธรรมเป็นมาตรวัดความถูกความผิดของใคร อะไรก็ตาม เมื่อนำเอาธรรมมาเป็นมาตรวัด ต้องยุติด้วยธรรม เป็นธรรม เที่ยงธรรม ผู้ปกครองผู้บริหารจะต้องทรงธรรม มีธรรมตัวอย่าง คือ การบริหารแบบราชาธิปไตย แต่พระราชาท่านทรงทศพิธราชธรรม จักรวรรดิวัตร ราชสังคหะ แสดงว่า ฐานความคิดในการบริหารประเทศชาติ ประชาชนของพระองค์ ทรง

---

[๖] (พระเทพดิลก, **พระพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญ,** (กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๐), หน้า ๕๗-๕๙.

ใช้สติปัญญาและธรรมะเป็นมาตรวัด ระบอบการบริหารประเทศ ตามหลักอธิปไตยทั้ง ๓ ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ ไม่มีปัญหาทุกระบอบ หากผู้บริหารเข้าใจในสำรัตถะของระบอบนั้น ๆ ได้ดี การบริหารที่ยุติธรรมเที่ยงธรรม เป็นธรรม ก็จะเกิดผลตามที่ต้องการ

จุดมุ่งหมายในการปกครอง โดยสามารถอธิบายเพิ่มเติมได้ดังนี้

๑. การปกครองโดยคน ๆ เดียว หมายความว่า อำนาจอธิปไตยอยู่กับบุคคลเพียงคนเดียว บุคคลคนเดียวนี้อยู่ในฐานะเป็นอธิปัตย์ สามารถวางกำหนดกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ได้ตามลำพัง อำนาจสูงสุดในการปกครองเป็นของคน ๆ เดียว แม้ว่าบุคคลนั้นอาจจะมอบหมายให้องค์กรอื่นทำหน้าที่แทนก็ตาม แต่สิทธิ์ขาดและอำนาจสูงสุดเป็นของบุคคลนั้น รูปการปกครองที่อำนาจอธิปไตยอยู่ที่คน ๆ เดียวนี้ ได้แก่ ราชาธิปไตย และทุชนาธิปไตย (ทรราช) โดยที่หากจุดมุ่งหมายเป็นไปเพื่อความสมบูรณ์พูนสุขของราษฎรก็เรียกว่า ราชาธิปไตย ถ้าหากจุดมุ่งหมายไปในทางบำรุงสุขเฉพาะผู้ปกครอง หรือพรรคพวก ก็เป็นทรราช หรือทุชนาธิปไตย อย่างไรก็ตาม สำหรับคำว่า ราชาธิปไตยมักจะถูกคุ้นเคยและนึกถึงการเป็นกษัตริย์ตามระบบสมมติเทวะสิทธิ (divine right) ซึ่งเรียกเต็มแบบว่า สมบูรณาญาสิทธิราช (absolute monarchy) ดังนั้น จึงมีการใช้คำว่า“เผด็จการ (dictatorship)” มาใช้แทนคำว่า ราชาธิปไตย โดยหมายถึงระบบการปกครองของคน ๆ เดียวที่มีอำนาจเหนือบุคคลทั้งหลายโดยเด็ดขาดเช่นเดียวกับสมบูรณาญาสิทธิราช แต่บุคคลนี้ มิได้รับการนับถือ หรืออ้างตนว่ามีเชื้อสายที่ผิดแผกไปจากสามัญชนคนธรรมดำ โดยปกติระบบเผด็จการมักจะมีจุดมุ่งหมายเพื่อประชาชนในระยะแรก เนื่องจากการที่ผู้เผด็จการจะฉกฉวยอำนาจจากผู้ปกครองเดิมได้นั้น จำเป็นต้องได้รับความสนับสนุนจากการประชาชน แต่ต่อมาภายหลังมักจะแปรเปลี่ยนเป็นทุชนาธิปไตย เมื่อผู้ปกครองเคยชินกับอำนาจ และพบว่าอำนาจสามารถบันดาลความสุขและผลประโยชน์ให้กับตนเองได้อย่างมหาศาล สมกับคำที่ Lord Actonเมธีชาวอังกฤษเคยกล่าวไว้ คือ “ที่ใดมีอำนาจที่นั่นมีความฉ้อฉล ที่ใดมีอำนาจเหลือล้นกลฉ้อฉลชั่ว ย่อมมีมากสุดประมาณ”[๗] ดังนั้น ผู้ปกครองแบบเผด็จการที่ประชาชนไม่สามารถควบคุมถอดถอนได้จึงมักจะเป็น ทรราชเกือบทั้งนั้น แม้ในตอนแรกจะมีท่าทีว่าเป็นผู้ที่ปกครองเพื่อประโยชน์ของประชาชน

๒. การปกครองโดยคณะบุคคล ถ้าอำนาจอธิปไตยตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยหรือคณะบุคคล หมายความว่า บุคคลคณะหนึ่งเป็นผู้ที่สามารถวางกำหนดกฎเกณฑ์หรือบริหาร

---

[๗] บรรพต วีระสัย และสุขุม นวลสกุล และคณะ, **รัฐศาสตร์ทั่วไป,** (กรุงเทพฯ: ประเทศไทย, ๒๕๒๔), หน้า ๔๐๗)

ประเทศได้ตามที่กลุ่มของตนปรารถนำ ในบางครั้ง บุคคลคณะนั้นอาจจะไม่เป็นผู้บริหารเอง อาจมอบหมายให้บุคคลอื่นทำหน้าที่ แต่ถ้าบุคคลคณะนั้นยังมีอำนาจและอิทธิพลสามารถควบคุมหรือบงการทิศทางการบริหารได้ ก็ต้องถือว่าอำนาจอธิปไตยอยู่ในกลุ่มบุคคลคณะนั้น รูปการปกครองก็จะเป็นแบบใดแบบหนึ่งระหว่างอภิชนาธิปไตยกับคณาธิปไตย ทั้งนี้ ขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายอีกเช่นกัน หากคณะบุคคลนั้นมุ่งที่จะใช้อำนาจปกครองไปในทางบำบัดทุกข์บำรุงสุขให้กับราษฎร ก็เรียกกระบวนการปกครองหรือรูปแบบรัฐบาลนั้นว่า อภิชนาธิปไตย ในทางตรงกันข้ามถ้ามุ่งแต่ประโยชน์สุขของพรรคพวกของผู้ที่เป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย ก็จะกลายเป็นคณาธิปไตย รูปแบบการปกครองที่อำนาจอธิปไตยตกอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง บางครั้งอาจจะเรียกเป็นระบบเผด็จการด้วยก็ได้ ในความหมายว่า เผด็จการโดยคณะบุคคล อย่างไรก็ตามสำหรับระบบคณาธิปไตยนี้ ในตำรำบางเล่มได้ยึดถือหลักการเรียก ดังนี้ว่า การปกครองแบบอภิชนาธิปไตย หมายถึง การปกครองโดยคณะบุคคลที่มีคุณสมบัติพิเศษ หรือคุณภาพเหนือกว่าชนส่วนใหญ่ เช่น เป็นกลุ่มขุนนาง กลุ่มคนมีความรู้หรือปัญญาชน กลุ่มคนที่มีสายเลือดสูงกว่าพวกราชวงศ์ หรือกลุ่มที่ได้รับการยอมรับนับถือจากประชาชนส่วนระบบคณาธิปไตยนั้นหมายถึง การปกครองโดยกลุ่มคนมั่งมี หรือคนรวย ๓. การปกครองโดยคนทั้งหมด หรือเสียงส่วนใหญ่ รูปแบบการปกครองโดยคนทั้งหมด หรือประชาชนเป็นรากฐานของอำนาจ โดยปกติทั่วไปรู้จักกันดีในนามของประชาธิปไตย ซึ่งมีความหมายว่า ประชาชนเป็นเจ้าของอำนาจอธิปไตย บุคคล หรือกลุ่มบุคคลใดจะเป็นผู้ปกครอง จะต้องได้รับความเห็นชอบจากประชาชน นโยบายในการปกครองประเทศจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่แต่การที่จะเป็นประชาธิปไตยที่แท้จริงนั้น จะต้องเป็นการปกครองโดยอาณัติของคนส่วนมากและเป็นประโยชน์ต่อคนส่วนมากในประเทศที่อำนาจอธิปไตยเป็นของประชาชน แต่ว่าประชาชนหามีความสุขไม่ กลับมีแต่ความระส่ำระสาย ด้วยเหตุที่มีนักการเมือง หรือโวหารบุรุษ (demagogue) คอยฉวยโอกาสหรือปลุกเร้าให้ฝูงชนกระทำการต่าง ๆโดยขาดสติยับยั้งหรือไม่ได้ใช้วิจารณญาณให้รอบคอบและการกระทำนั้น ๆเกิดประโยชน์แก่โวหารบุรุษ และกลุ่มของเขาหรือชนบางกลุ่มเท่านั้น เมื่อนั้น แทนที่จะเป็นประชาธิปไตยเพราะอำนาจอธิปไตยของประชาชนรูปการปกครองจะเปลี่ยนเป็นการปกครองโดยฝูงชนทันที ซึ่งมีสภาพใกล้เคียงกับอนาธิไตย (anarchy) คือ สภาพแห่งการไม่มีรัฐบาลหรือกฎหมาย ทุกคนสามารถทำได้ตามความต้องการสังคมมีความระส่ำระสายไม่มีความสงบสุข

พระสงฆ์ไทยที่เป็นทั้งนักคิดและนักวิชาการทางพระพุทธศาสนาที่มีผลงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งได้รับการยอมรับทั้งในและต่างประเทศ ท่านได้อธิบายความหมายของอธิปไตยทั้ง ๓ ประการ ไว้ในหนังสือ “ธรรมนูญชีวิต” ว่า เป็นหลักสำหรับการปฏิบัติของสมาชิกของรัฐผู้มีส่วนร่วมให้เกิดการปกครองที่ดี โดยเฉพาะในสังคมประชาธิปไตย และได้ตีความและอธิบายคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ไว้นั้นไม่ตรงกับความหมายที่พบในพระพุทธศาสนาดังที่กล่าวมา เนื่องจากการตีความและการอธิบายของท่านเป็นการตีความและอธิบาย “ธรรมาธิปไตย” ในเชิงประยุกต์ใช้ในสังคมปัจจุบันโดยเฉพาะอย่างยิ่งในทางการเมืองการปกครอง โดยได้อธิบายถึง “ธรรมาธิปไตย” เป็นเรื่องของหลักการสำคัญที่ควรนำมาเป็นคุณสมบัติหรือคุณธรรมภายในของตัวบุคคลเท่านั้น เพื่อให้เป็นปัจจัยสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมให้ระบอบการปกครองที่มีอยู่หรือที่ใช้กันอยู่ในสังคมไม่ว่าจะเป็นระบอบใดก็ตาม เป็นระบอบการปกครองที่ดี มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น หรือธรรมาธิปไตยนั้น เป็นคุณสมบัติของคนที่จะทำให้เกิดการปกครองที่ดีได้ไม่ว่าในระบบใด ถ้ากษัตริย์เป็นผู้ปกครองแล้วเป็นธรรมาธิปไตย ก็จะได้การปกครองแบบราชาธิปไตยที่ดี หรือถ้าเรามีการปกครองแบบประชาธิปไตย ก็ต้องให้คนที่มีส่วนร่วมในการปกครอง คือ ประชาชนทุกคนเป็นธรรมาธิปไตย จึงจะได้ประชาธิปไตยที่ดี คือ ถ้าทุกคนยึดถือเอาความถูกต้อง ความจริง ความดีงามเป็นหลักแล้ว ก็มีหวังว่าจะได้การปกครองที่ดี แต่ถ้าประชาชนแต่ละคนไม่เอาตัวความถูกต้องหรือความจริงเป็นหลักเสียแล้วก็เสียหลักหมดเลย ปัญหาก็จะเกิดขึ้นทันที หากพิจารณาจากความหมายที่ท่านได้อธิบายไว้พบว่า ท่านก็ไม่ได้แสดงให้เห็นว่า ในพระพุทธศาสนามีแนวคิดที่จะสร้างระบอบการปกครองรูปแบบใหม่ที่เรียกว่า “ระบอบธรรมาธิปไตย” ขึ้นมาแต่ประการใดและ “ธรรมาธิปไตย” ในพระพุทธศาสนา ก็ไม่ใช่ระบอบการปกครองที่ดีกว่าระบอบประชาธิปไตย หรือระบอบอื่น ๆ ที่ใช้กันอยู่ในสังคมโลก[๕]

จากความหมายดังกล่าว ธรรมาธิปไตยเป็นระบอบการปกครอง แต่เนื่องจากการตีความและอธิบายความหมายของคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ในเชิงประยุกต์หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาให้เชื่อมโยงกับผู้บริหารประเทศ ที่นำหลักธรรมไปใช้ในการบริหารปกครองประเทศโดยธรรม แต่การกล่าวอ้างว่า เป็นระบอบการบริหารประเทศตามหลักอธิปไตยทั้ง ๓ ประการ ตามที่พระพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดังกล่าว มีความขัดแย้งกับหลักฐานที่ปรากฏในพระไตย

---

[๕] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมนูญชีวิต** (พิมพ์ครั้งที่ ๑๔), (กรุงเทพฯ: กองทุนมหาวิทยาลัย รามคำแหง, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕.

ปิฎกและอรรถกถา เนื่องจากยังไม่ปรากฏหลักฐานใด ๆที่แสดงว่าพระพุทธเจ้าทรงคิดระบอบการปกครองขึ้นมาใหม่ที่เรียกว่า “ระบอบธรรมาธิปไตย”[๙]

ดังนั้น สามารถสรุปได้ว่าธรรมาธิปไตย ไม่ได้เป็นระบอบการปกครอง โดยธรรมาธิปไตยมีส่วนเสริมให้ระบอบประชาธิปไตยเป็นไปอย่างเป็นธรรม และธรรมาธิปไตย มีฐานความคิดมาจากหลักคำสอนในศาสนาพุทธ (นิธิ เอียวศรีวงศ์, ๒๕๕๓, หน้า ๒๐) จากการตีความของคำว่า “ธรรมาธิปไตย” ในพระพุทธศาสนาที่นำมาใช้ในบริบททางการเมืองการปกครองในทางรัฐศาสตร์ จะเห็นได้ว่า อธิปไตยทั้ง ๓ ประการมีความเชื่อมโยงกับระบอบการปกครองในทางรัฐศาสตร์ด้วย เนื่องจากระบอบการปกครองในทางรัฐศาสตร์ที่แบ่งเป็นระบอบการปกครองโดยบุคคลคนเดียว ระบอบการปกครองโดยคณะบุคคล และระบอบการปกครองโดยประชาชนจำนวนมากนั้น กล่าวโดยสรุปก็มีเพียง ๒ รูปแบบ คือ การปกครองที่มุ่งประโยชน์ส่วนรวมและการปกครองที่มุ่งประโยชน์ส่วนตน แต่พระพุทธศาสนามีระบอบการปกครองที่มุ่งความถูกต้องของธรรมด้วย (โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, ๒๕๔๘, หน้า ๓๘๔)

บทสรุป

สาเหตุที่ท่านต้องการให้มีระบอบการปกครองที่เรียกว่า “ระบอบธรรมาธิปไตย” ก็เนื่องจากท่านเห็นว่า สังคมกำลังขาดคนดีที่มีบทบาทในการปกครองและระบอบการปกครองในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นระบอบการปกครองรูปแบบใดก็ตาม ต่างก็มีข้อบกพร่องหรือมีปัญหาเหมือน ๆ กันคือ มุ่งแต่เรื่องผลประโยชน์ส่วนตน หรือพวกพ้อง ท่านจึงเรียกระบอบการปกครองต่าง ๆ ว่า “ปโยชนธิปไตย” นอกจากจะเป็นเรื่องของผลประโยชน์แล้ว ท่านยังมองว่าระบอบการปกครองต่าง ๆในปัจจุบันมุ่งสนองความต้องการด้านวัตถุของมนุษย์ที่ตกอยู่ใต้อำนาจของกิเลสท่านก็เรียกระบอบการปกครองต่าง ๆว่า “กิเลสาธิปไตย” จากทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุ พบว่า “ธรรมาธิปไตย” เป็นหลักการสำหรับการประพฤติปฏิบัติตนให้เป็น “คนดี” คือ คนที่ไม่เห็นแก่ผลประโยชน์ส่วนตน หรือพวกพ้อง และไม่ตกอยู่ใต้อำนาจของกิเลสเพื่อก่อให้เกิดระบอบการปกครองที่ดี คือ“ระบอบธรรมาธิปไตย” โดยการที่ระบอบการปกครองที่สังคมต่าง ๆ ใช้กันอยู่นั้น จะเป็นระบอบใดก็ตาม ถ้าคนที่อยู่ภายใต้ระบอบการปกครองนั้น ๆ ไม่ว่าจะเป็นผู้ปกครองหรือผู้ที่ถูกปกครองก็ตาม หากประพฤติปฏิบัติตนไปตามหลักการของธรรมาธิปไตยได้

---

[๙] ปรีชา ช้างขวัญยืน, **ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก,** พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘).

กล่าวคือ ความดีความงามความจริงความยุติธรรมความถูกต้องตามธรรม กล่าวโดยรวมคือ “ความดี” ดังนั้น ตามทัศนะของท่านพุทธทาสภิกขุธรรมาธิปไตยจึงเป็นหลักการที่ต้องการทำให้ระบอบการปกครองต่าง ๆที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบัน เป็นระบอบการปกครองที่เรียกว่า “ระบอบธรรมาธิปไตย” ขึ้นมาและระบอบธรรมาธิปไตยที่จะเกิดขึ้นได้นั้น สังคมจะต้องมีสมาชิกที่เป็นคนดีปฏิบัติตามหลักการธรรมาธิปไตยนั้นด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการบริหารการปกครอง

เอกสารอ้างอิง

โกวิท วงศ์สุรวัฒน์, **หลักและวิธีการศึกษาทางรัฐศาสตร์,** นนทบุรี: สำนักพิมพ์ มหาวิทยาลัย ,๒๕๔๘.

ธีรยุทธ์ บุญมี, **การเมืองภาคพลเมือง, เอกสารประกอบการปาฐกถาเนื่องในโอกาสวันปรีดี พนมยงค์, ห้องประชุมสัญญาธรรมศักดิ์ ตึกโดมชั้น ๒,** มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์, ๒๕๔๖.

นฤมล ทับจุมพล, **ประชาธิปไตยรากหญ้า,** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,๒๕๔๓.

นิธิ เอียวศรีวงศ์, **ธรรมาธิปไตย,** มติชนสุดสัปดาห์, ๓๐(๑๕๕๘), ๒๐-๒๔.

บรรพต วีระสัย และสุขุม นวลสกุล และคณะ, **รัฐศาสตร์ทั่วไป,** กรุงเทพฯ: ประเทศไทย, ๒๕๒๔.

ปรีชา ช้างขวัญยืน, **ความคิดทางการเมืองในพระไตรปิฎก,** พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๘).

พระเทพดิลก, **พระพุทธศาสนากับรัฐธรรมนูญ,** กรุงเทพฯ: ศูนย์ส่งเสริมพระพุทธศาสนา, ๒๕๕๐).

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ธรรมนูญชีวิต** (พิมพ์ครั้งที่ ๑๔), กรุงเทพฯ: กองทุนมหาวิทยาลัย รามคำแหง, ๒๕๔๕.

สนธิกาญจน์ เพื่อนสงคราม, **การเคลื่อนไหวทางการเมืองภาคประชาชนกับบทบาทในการเสริมสร้างความเป็นประชาธิปไตย**, รัฐสภาสาร, ๓, ๒๕๕๓.

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, **การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย,** กรุงเทพฯ: สำนักประชาสัมพันธ์ สำนักงานเลขาธิการสภาแทนราษฎร, ๒๕๕๔.

สุจิต บุญบงการ, **การพัฒนาการเมืองไทย : ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหารสถาบันทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน,** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๑.

เสกสรรค์ ประเสริฐกุล**, การเมืองภาคประชาชนในระบอบประชาธิปไตย,**กรุงเทพฯ: วิภาษาอริยมรรค,๒๕๕๒.

เอนก เหล่าธรรมทัศน์, **การเมืองของพลเมือง: สู่สหัสวรรษใหม่** พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพฯ: คบไฟ, ๒๕๕๖.

Mathews, D, **Politics for people: Finding a responsible public voice, Champaign,** IL: University of Illinois Press, 1999.

ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรภายใต้ยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

LEADERSHIP OF ORGANIZATION ADMINISTRATORS UNDER THE ERA OF TECHNOLOGICAL CHANGE

ปกิตน์ สันตินิยม*
Pakit Santiniyom

บทคัดย่อ

บทความเรื่อง “ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรภายใต้ยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี” เป็นบทความทางวิชาการที่มุ่งศึกษาภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรภายใต้ยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ในยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ความสามารถนำพาองค์กรในฐานะผู้บริหารองค์กรนั้น ต้องมองเห็นว่าเป็นโอกาสและทราบวิธีที่จะสร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างมีประสิทธิผลทั้งจากภายนอกและภายในองค์กร โดยสามารถสร้างจิตสำนึกให้องค์กรในฐานะที่เป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลง อีกทั้งยังทำให้องค์กรมองเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นคือโอกาสที่เกิดขึ้นมาใหม่ เพื่อให้การบริหารจัดการองค์กรก่อเกิดประโยชน์สูงสุด และพัฒนาองค์กรต่อไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ผู้บริหารองค์กร, ยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี

Abstract

The article “Leadership of organization administrators under the era of technological change” was academic article that aimed at studying the leadership of organization administrators under the era of technological change. In the era of technological change, the administrators who have ability to lead an organization as an executive must see it as an opportunity and know how to create the change effectively outside and within the organization can raise the organization's awareness as the leader of change. It also lets the people in organization to see that change as a new opportunity for the maximize benefits

* นักวิชาการอิสระ

of organization management and continually developing the organization with stability and sustainability

Keywords: Leadership, Organization Administrators, Era of Technological Change

บทนำ

โลกปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกด้าน ทำให้ทุกองค์กรได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลง โดยต้องเน้นการดำเนินงานในเชิงรุก และมียุทธศาสตร์การบริหารจัดการที่แยบยล การอาศัยแต่ผู้นำที่มีความสามารถอย่างเดียวอาจไม่เพียงพอ สำหรับการบริหารจัดการเพื่อให้เกิดประสิทธิผลในองค์กรสมัยใหม่หรือองค์กรในศตวรรษที่ ๒๑ ที่มีภาวะการแข่งขันค่อนข้างสูง ดังนั้น ผู้นำต้องแลกเปลี่ยนความรู้ความสามารถและทักษะกับผู้ตามหรือทีมงานเพื่อให้ทีมมีการพัฒนาและสามารถนำหรือจัดการด้วยตนเองมากขึ้นจนสามารถที่จะร่วมมือกับผู้นำในการนำและแก้ปัญหาอันซับซ้อนได้อย่างมีประสิทธิภาพ สิ่งสำคัญที่ทำให้การสร้างความร่วมมือในการทำงานเกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพคือ การพัฒนาให้ผู้ตามมีความเป็นผู้นำตนเอง (Self-Leader) ซึ่งเป็นสิ่งที่ท้าทายผู้นำหรือผู้บริหารในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงนี้ โดยที่ผู้บริหารองค์กรเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันกระบวนการให้ขับเคลื่อนไปอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งคุณลักษณะและพฤติกรรมความเป็นผู้นำส่งผลต่อพฤติกรรมของคนในองค์กรและหากองค์กรนั้นต้องการทำการเปลี่ยนแปลงองค์กร ภาวะผู้นำมีผลอย่างมากต่อความสำเร็จและนำพาองค์กรไปสู่สถานการณ์ใหม่ที่ดีขึ้น

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ประกอบด้วย การมีเชาว์ปัญญา วุฒิภาวะทางอารมณ์ การมีวิสัยทัศน์ ความสามารถในการสร้างแรงบันดาลใจ การจูงใจบริหารพนักงานให้มีความผูกพันและมุ่งมั่นสู่เป้าหมายร่วมกันขององค์กร ประกอบกับความรอบรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ความเป็นไปของสังคม เศรษฐกิจ การเมือง และสภาพแวดล้อม ส่งผลให้องค์กรสามารถปรับตัวเข้ากับสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงได้เสมอ เป้าหมายของการบริหารจัดการนอกจากผลประโยชน์และการเจริญเติบโตของธุรกิจแล้ว องค์กรยังต้องคำนึงถึงความก้าวหน้าอย่างความมั่นคงและยั่งยืน

ด้วย[๑] ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงในทัศนะของเบส[๒] กล่าวว่าเป็นการเปลี่ยนแปลงกระบวนทัศน์ไปสู่ความเป็นผู้นำที่มีวิสัยทัศน์ เน้นการกระจายอำนาจหรือมอบหมายอำนาจ เป็นผู้มีคุณธรรมและกระตุ้นผู้ตามให้มีความเป็นผู้นำ

ในบริบทประเทศไทยที่เผชิญกับการเปลี่ยนแปลงทั้งทางเศรษฐกิจ ทางสังคม และการเมือง ซึ่งพบว่านักวิชาการส่วนใหญ่ให้ความเห็นว่าองค์ประกอบของการเปลี่ยนแปลงองค์กรนั้น ประกอบด้วย ตัวบุคลากรหรือคน ทัศนคติและความสามารถของบุคลากร โครงสร้างองค์กร สายการบังคับบัญชา และการสื่อสารในองค์กร รวมถึงเทคโนโลยี วัฒนธรรม และค่านิยม ส่วนผู้นำการเปลี่ยนแปลงนั้นนักวิชาการเสนอว่ารูปแบบของผู้นำเชิงสถานการณ์นั้นเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลง ซึ่งนักวิชาการส่วนมากให้ความสำคัญเกี่ยวกับศักยภาพของตัวผู้นำ ทั้งด้านการชี้นำแนวทาง การตัดสินใจ การแก้ปัญหา การส่งเสริมและสนับสนุนผู้ตาม นอกจากนั้นนักวิชาการส่วนมากกล่าวว่า ผู้นำต้องสามารถเลือกใช้สื่อได้อย่างเหมาะสม หลายช่องทาง การเลือกใช้ภาษาที่ง่ายๆ และการตั้งใจรับฟัง ซึ่งความสำคัญและความสัมพันธ์ของการเปลี่ยนแปลงองค์กรนั้นมีอิทธิพลต่อบทบาทของผู้นำที่ผู้นำองค์กรจำเป็นต้องให้ความสนใจศึกษา เพื่อเป็นแนวทางในการบริหารจัดการองค์กรให้เกิดประโยชน์ต่อการเพิ่มความสามารถในการแข่งขันได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลสูงสุด และพัฒนาองค์กรต่อไปได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน

ภาวะผู้นำ

ความหมายของภาวะผู้นำ

ความหมายของภาวะผู้นำจากการทบทวนเอกสารได้มีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของภาวะผู้นำในลักษณะใกล้เคียงกัน กล่าวคือ ความเป็นผู้นำ หมายถึง ความสามารถที่มีอิทธิพลและจูงใจบุคคลอื่นให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร กระบวนการความเป็นผู้นำเกี่ยวข้องกับการใช้อำนาจหน้าที่เพื่อช่วยให้บรรลุเป้าหมายกลุ่ม การจูงใจสมาชิกองค์กรให้ทำงานบรรลุเป้าหมายเหล่านี้มีอิทธิพลต่อกลไกกลุ่มและวัฒนธรรมกลุ่ม ความเป็นผู้นำต้องอาศัย

---

[๑] พัชสิรี ชมพูคำ, **องค์การและการจัดการ**, (กรุงเทพมหานคร: สานักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล, ๒๕๕๒), หน้า ๓-๗.

[๒] Bass, **Full range leadership development: Manual for the Multifactor leadership Questionnaire**. (Pale Alto, CA: Mind garden, ๑๙๙๗), p. ๙๒.

การจูงใจบุคคล จะไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นผู้นำ เว้นแต่เขาจะจูงใจบุคคลอื่น และสามารถชักจูงบุคคลให้ทำงานได้[๓]

ภาวะการเป็นผู้นำ เป็นกระบวนการซึ่งบุคคลหนึ่งสามารถชักนำให้ผู้ใต้บังคับบัญชาประพฤติปฏิบัติตามแนวทางที่เขาประสงค์ และภาวะการเป็นผู้นำนั้นเป็นทั้งกระบวนการและคุณสมบัติ กระบวนการของภาวะการนำคือ การใช้อิทธิพลซึ่งไม่มีลักษณะบังคับเพื่อที่จะอำนวยการและประสานงานกิจการต่างๆ ของสมาชิกของกลุ่ม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของกลุ่มตามที่ตั้งไว้ ในแง่ของคุณสมบัติของภาวะการเป็นผู้นำ คุณสมบัติเป็นรองจากลักษณะภายในบุคคลที่สามารถใช้อิทธิพลดังกล่าวได้ผลสำเร็จ[๔]

สำหรับ สิทธิโชค วรานุสันติกูล[๕] กล่าวว่า ภาวะผู้นำเป็นเรื่องเกี่ยวกับการที่บุคคลคนหนึ่งสามารถกระตุ้นให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในด้านต่างๆ ของกลุ่มด้วยการกระตุ้นให้สมาชิกคนอื่นในกลุ่มเกิดแรงจูงใจและใช้ความสามารถของคนในกลุ่มตนกระทำการเปลี่ยนแปลงนั้นตามการโน้มน้าวใจของคนผู้นั้น ตัวแบบภาวะผู้นำแบบเต็มรูป ประกอบด้วย ภาวะผู้นำ ๓ แบบ คือ ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง ภาวะผู้นำแบบแลกเปลี่ยน และภาวะผู้นำแบบปล่อยเสรี หรือพฤติกรรมความไม่มีภาวะผู้นำ

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง

ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง หมายถึง พฤติกรรมที่ผู้นำแสดงให้เห็นถึงความสามารถในการจัดการ กระบวนการจัดการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ตาม ปฏิสัมพันธ์ที่ผู้นำและผู้ตามมีต่อกันก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงที่ดีต้องตระหนักถึงความต้องการของผู้ตามและกระตุ้นผู้ตามให้เกิดจิตสำนึก ยกระดับความต้องการของผู้ตามให้สูงขึ้นตามลำดับขั้นความต้องการ ผู้นำการเปลี่ยนแปลงยังเปลี่ยนแปลงความเชื่อและทัศนคติของผู้ตาม สร้างแรงบันดาลใจ ทำให้เกิดการตระหนักรู้ในภารกิจและวิสัยทัศน์ ให้ความสำคัญกับ

---

[๓] ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ, **พฤติกรรมองค์การ**, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนธัชการพิมพ์, ๒๕๕๐), หน้า ๒๑๙.

[๔] สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานุ, **พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๒๕๓.

[๕] สิทธิโชค วรานุสันติกุล, **จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้,** (กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน), ๒๕๔๖), หน้า ๒๖๓.

ผลประโยชน์ส่วนรวมและมุ่งที่จะบรรลุเป้าหมายร่วมกัน[๖] กระบวนการที่ผู้นำมีอิทธิพลต่อผู้ร่วมงานหรือผู้ตามจะกระทำโดยผ่านองค์ประกอบพฤติกรรมเฉพาะ ๔ ประการ ตามทฤษฎีของ Bass & Avolio[๗] ดังนี้

๑. การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ หมายถึง การที่ผู้นำประพฤติตัวเป็นแบบอย่างน่ายกย่องเคารพนับถือ และทำให้ผู้ตามเกิดความภาคภูมิใจเมื่อร่วมงานกัน คุณลักษณะของผู้นำ คือ มีวิสัยทัศน์และสามารถถ่ายทอดไปยังผู้ตาม สามารถควบคุมอารมณ์ได้ในสถานการณ์วิกฤต ประพฤติตนเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ส่วนรวม มีความเฉลียวฉลาด มีความตั้งใจ เชื่อมั่นในตนเอง มีความแน่วแน่ในอุดมการณ์

๒. การสร้างแรงบันดาลใจ หมายถึง การจูงใจให้ผู้ตามเกิดแรงบันดาลใจ ให้ความหมายและท้าทายในเรื่องงานทำให้ผู้ตามมีชีวิตชีวา มีการแสดงออกซึ่งความกระตือรือร้น สร้างเจตคติที่ดีและการคิดในแง่บวก ผู้นำจะแสดงการทุ่มเทต่อเป้าหมายและวิสัยทัศน์ ผู้นำอาจสร้างแรงบันดาลใจผ่านความเป็นปัจเจกบุคคลและการกระตุ้นทางปัญญา ซึ่งช่วยให้ผู้ตามสามารถจัดการกับอุปสรรคของตนเอง

๓. การกระตุ้นทางสติปัญญา หมายถึง การที่ผู้นำกระตุ้นผู้ตามให้ตระหนักถึงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในหน่วยงาน ทำให้ผู้ตามเกิดการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ๆ แสวงหาแนวทางใหม่ๆมาแก้ปัญหาในหน่วยงาน กระตุ้นให้ผู้ตามรู้สึกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นเป็นสิ่งที่ท้าทายความสามารถ ทำให้ผู้ตามเกิดความกล้าที่จะคิดสร้างสรรค์ นำเสนอสิ่งใหม่ และแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

๔. การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล หมายถึง การที่ผู้นำให้การดูแลเอาใจใส่ผู้ตามเป็นรายบุคคล ทำให้ผู้ตามรู้สึกมีคุณค่าและมีความสำคัญ ผู้นำจะเป็นโค้ช และเป็นที่ปรึกษา ผู้นำจะส่งเสริมพัฒนาศักยภาพของผู้ตามและเพื่อนร่วมงานให้สูงขึ้น โดยการให้โอกาสในการเรียนรู้สิ่งใหม่ๆ เข้าใจและยอมรับความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้ตามได้ใช้ความสามารถอย่างเต็มที่

---

[๖] รัตติกรณ์ จงวิศาล, “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง”, **วารสารสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**, (๒๕๔๕): ๑๒๑.

[๗] Bass, B.M., & Avolio, B.J.,**Transformational leadership and Organizational Culture**. New York: SUNY- Binghamton, 1993) pp. 112-113.

ผู้นำกับการเปลี่ยนแปลงองค์กร

การเปลี่ยนแปลงองค์กร หมายถึง กระบวนการที่ทำให้องค์กรเปลี่ยนแปลงจากสภาพปัจจุบันไปสู่สภาพที่พึงประสงค์ เน้นการเปลี่ยนแปลงในภาพกว้าง แบบถอนรากถอนโคน ครอบคลุมหลากหลายมิติในการดำเนินการ เป็นการเพิ่มขีดความสามารถในการทำงานให้แก่องค์กร พัฒนาองค์กรไปในทิศทางที่ต้องการ ตอบสนองความต้องการของคนในองค์กร และมุ่งสู่การบรรลุเป้าหมายขององค์กรในที่สุด การเปลี่ยนแปลงองค์กรมีอยู่ ๒ ลักษณะใหญ่ๆ[๗] คือ

๑. การเปลี่ยนแปลงจากภายใน เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นภายในองค์กร เช่น การสร้างวิสัยทัศน์ใหม่ การเปลี่ยนตำแหน่งงาน การเปลี่ยนหัวหน้า การขยายตัวของธุรกิจ การปรับเปลี่ยนนโยบาย การนำเทคโนโลยีมาใช้ในองค์กร การเปลี่ยนแปลงจากภายในเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สามารถควบคุมได้

๒. การเปลี่ยนแปลงจากภายนอก เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมรอบๆ องค์กร เช่น การเปลี่ยนกลยุทธ์ของคู่แข่ง กฎหมาย นโยบายของภาครัฐ ความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี การแปรผันค่าของเงิน การปรับราคาน้ำมัน การเปลี่ยนแปลงจากภายนอกเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ไม่สามารถควบคุมได้

การเปลี่ยนแปลงองค์กรเพื่อตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงจากสภาพแวดล้อมภายในและภายนอกองค์กร ไม่ใช่เป็นสิ่งที่จะกระทำกันได้โดยง่ายและบ่อยครั้งอาจไม่ประสบความสำเร็จ ผู้บริหารอาจคิดว่าการเปลี่ยนแปลงนั้นสามารถทำได้โดยผู้บริหารระดับสูงและที่ปรึกษาเพียงไม่กี่คน แต่ในความเป็นจริงการเปลี่ยนแปลงค่อนข้างยุ่งยากและซับซ้อน อาจต้องใช้ระยะเวลานานในการเปลี่ยนแปลงองค์กร และปัจจัยที่ต้องคำนึงถึงเป็นสิ่งแรกคือ ต้องให้ความสำคัญกับคนในองค์กร โดยต้องพัฒนาทักษะและทัศนคติที่จำเป็นก่อนจะมีการเปลี่ยนแปลง เพื่อเป็นการสร้างความพร้อม ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้การเปลี่ยนแปลงองค์กรนั้นประสบความสำเร็จ[๘]

กระบวนการเปลี่ยนแปลงองค์กรมีหลากหลายวิธี แต่วิธีที่เป็นที่ยอมรับนิยมใช้ในปัจจุบัน คือ รูปแบบการเปลี่ยนแปลงแบบสนามแรงผลักดันของเคิร์ท เลวิน ๓ ขั้นตอน และ

---

[๗] มนูญ ทยานานุภัทร์, **การเปลี่ยนแปลงองค์กร**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://peoplevalue.co.th/๓๔๖/ [๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

[๘] จิระพงศ์ เรืองกุน, "การเปลี่ยนแปลงองค์การ : แนวคิด กระบวนการ และบทบาทของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์", **วารสารปัญญาภิวัฒน์**, ฉบับที่ ๕ (๒๕๕๖): ๑๙๔-๒๐๓.

รูปแบบการเปลี่ยนแปลง ๘ ขั้นตอนของจอห์น พี คอตเตอร์ ทั้ง ๒ รูปแบบมีความคล้ายคลึงและช่วยส่งเสริมกัน จะมีความแตกต่างกันบ้างที่รายละเอียดของการปฏิบัติ[๑๐] ดังนี้

๑. กระบวนการเปลี่ยนแปลงองค์กรตามแนวคิดของเคิร์ท เลวิน เป็นแนวคิดการเปลี่ยนแปลงโดยเริ่มที่การเขย่าให้องค์กรให้ละลายจากภาวะนิ่งและสุขสบาย แล้วจึงทำการเปลี่ยนแปลงก่อนที่จะปล่อยให้องค์กรค่อยๆ สงบลงสู่ภาวะตกผลึกนิ่งอีกครั้ง[๑๑]

๒. รูปแบบการเปลี่ยนแปลงองค์กรของจอห์น พี คอตเตอร์ เน้นถึงการสร้างการรับรู้ถึงวิกฤต และการเปลี่ยนแปลงเป็นภาวะจำเป็นต้องทำอย่างเร่งด่วน ต้องมีการจัดทีมนำที่แข็งแกร่ง มีการสื่อสารวิสัยทัศน์ไปยังทุกคน เมื่อมีอุปสรรคต้องรีบขจัด สร้างชัยชนะระยะสั้น แล้วอาศัยต่อยอดทำสิ่งที่ยากยิ่งขึ้นโดยไม่รีบประกาศชัยชนะ ดำเนินการจนกว่าได้ฝังรากการเปลี่ยนแปลงเป็นวัฒนธรรมใหม่

การบริหารงานภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี

การบริการงานภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ผู้นำจะต้องมีความฉลาด เพราะยุคของการเปลี่ยนแปลงมีการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กร ดังนั้นผู้นำจึงจำเป็นต้นพัฒนาตนเองอยู่เสมอให้มีความรู้ความสามารถก้าวทันยุคของการเปลี่ยนแปลง ตามทฤษฎีของ Bass & Avolio[๑๒] คือ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางสติปัญญา และ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยบริหารงานให้เป็นไปตามกลยุทธ์ ๓ ประการคือ[๑๓]

๑. ผลิตคนให้เหมาะกับงาน

การทำงานยุคใหม่ต้องการบุคลากรที่มีทักษะเฉพาะทางมากขึ้น จึงเห็นหลายองค์กรทั้งฝั่งรัฐและเอกชนพัฒนาโครงการที่มีวัตถุประสงค์ดึงคนที่มีความรู้ความสามารถเข้าสู่องค์กรตั้งแต่

---

[๑๐] พิชาภพ พันธุ์แพ, **ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง**, (พิมพ์ครั้งที่ ๒), (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๖๕.

[๑๑] บุหงา โปชิว, **การบริหารการเปลี่ยนแปลง: บทบาทของการสื่อสารภายในองค์กร**, [อนนไลน์], แหล่งที่มาhttp://utcc๒.utcc.ac.th/academicweek_proceeding/๒๕๕๓/ huminities/bunga.pdf [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

[๑๒] Ibid, pp. ๑๑๒-๑๑๓.

[๑๓] นิศาชล ฉัตรทอง, “บริบทภาครัฐไทยกับการก้าวเข้าสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม”, **วารสารสารสนเทศ**, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑): ๓๑-๓๒.

เพิ่งจบการศึกษาเพื่อนำมาพัฒนาศักยภาพและเรียนรู้ระบบการทำงานจริง แล้วเตรียมขึ้นเป็นผู้บริหารขององค์กรต่อไป ยกตัวอย่าง โครงการพัฒนานักบริหารการเปลี่ยนแปลงรุ่นใหม่ (นปร.) ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (สำนักงาน ก.พ.ร.) หรือโครงการ Management Trainee ของกลุ่มเซ็นทรัล ฯลฯ เป็นต้น

๒. รักษาคนเก่งให้อยู่กับองค์กร

การรักษาบุคลากรที่มีศักยภาพให้อยู่กับองค์กรไปนาน ๆ คือ ความท้าทายที่หน่วยงานกำลังเผชิญ จึงเป็นน่าสนใจว่า องค์กรที่มีอัตราการลาออกของพนักงานต่ำมีเทคนิคอันใดที่สามารถผูกใจพนักงาน ซึ่งเมื่อพูดถึงบริษัทที่น่าทำงานที่สุดโลกก็คงไม่พ้น “กูเกิล (Google)” ที่มีพนักงานทั่วโลกราวห้าหมื่นกว่าคน อีกทั้งภายในยังประกอบด้วยบุคคลจากหลายสัญชาติและวัฒนธรรมทั่วโลก กุญแจสำคัญที่กูเกิลใช้ในการซื้อใจ พนักงานไม่ใช่อัตราเงินเดือนอย่างที่หลายคนคิด แต่คือการมีวัฒนธรรมองค์กรที่ชัดเจน มีการสื่อสารที่ดี พนักงานแต่ละคนได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม สถานที่ทำงานและสภาพแวดล้อมมีความเอื้ออำนวยให้ได้ใช้ความคิดสร้างสรรค์ตลอดจนมีการสนับสนุนอาชีพและกิจกรรมที่หลากหลาย

๓. นำกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับดิจิทัลมาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร

การนำเทคโนโลยีดิจิทัลมาปรับใช้กับองค์กรอย่างเหมาะสม มีความสำคัญไม่แพ้การมีบุคลากรที่มีศักยภาพ ตอนนี้อยู่ในยุคที่ข้อมูลไหลเวียนอยู่จำนวนมาก นั้นคือ ระบบบิ๊กดาต้า (Big Data) ซึ่งประกอบด้วยข้อมูลในรูปแบบตัวอักษร เอกสาร เสียง รูปภาพ เพลง วีดิโอ ซึ่งข้อมูลเหล่านี้มีจำนวนมหาศาล องค์กรจึงควรที่จะหาวิธีในการจัดการข้อมูล เพื่อนำมาประกอบการจัดทำกลยุทธ์การตลาดและการบริการลูกค้า แล้วจะต้องคิดว่าจะทำอย่างไรถึงจะสามารถก้าวทันการเปลี่ยนแปลงที่กำลังจะเกิดขึ้น โดยสิ่งสำคัญที่จะทำให้องค์กรยืนหยัดอยู่ได้ก็คือ การเข้าใจสภาพแวดล้อมที่องค์กรอยู่ รวมทั้งการเข้าใจผู้รับบริการ ซึ่งปัจจัยเดียวที่จะทำให้องค์กรเข้าถึงความต้องการและเข้าใจพฤติกรรมของลูกค้าได้ก็คือการถอดรหัส “ข้อมูล” การทำความเข้าใจบิ๊กดาต้า คือ หัวใจสำคัญขององค์กรยุคอนาคต

สรุปได้ว่า การบริการงานภายใต้การเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ผู้นำจะต้องมีรู้ความสามารถซึ่งได้แก่ การมีอิทธิพลอย่างมีอุดมการณ์ การสร้างแรงบันดาลใจ การกระตุ้นทางสติปัญญา และ การคำนึงถึงความเป็นปัจเจกบุคคล โดยบริหารงานให้เป็นไปตามกลยุทธ์ ๓ ประการคือ การผลิตคนให้เหมาะกับงาน การรักษาคนเก่งให้อยู่กับองค์กร และนำกลยุทธ์ที่เกี่ยวกับดิจิทัลมาช่วยในการเพิ่มประสิทธิภาพขององค์กร

บทสรุป

ภาวะผู้นำของผู้บริหารองค์กรภายใต้ยุคการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ได้แก่ ด้านนโยบายการสร้างอนาคต ด้านวิธีการอย่างเป็นระบบในการมองหาและคาดการณ์ถึงการเปลี่ยนแปลง ด้านวิธีที่ถูกต้องในการสร้างความคุ้นเคยกับการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกองค์กร ด้านนโยบายในการสร้างสมดุลระหว่างการเปลี่ยนแปลงกับความต่อเนื่อง เพราะนโยบายการสร้างสรรค์สิ่งใหม่อย่างเป็นระบบอยู่ภายใต้บทบาทสำคัญ ดังนี้

๑. การทำความรู้จักกับการเปลี่ยนแปลง โลกกำลังอยู่ในยุคของเทคโนโลยีและข่าวสาร ความรู้เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้เกิดความได้เปรียบในการแข่งขัน

๒. ผู้นำต้องสร้างการเปลี่ยนแปลง โดยกำหนดเป้าหมายและเลือกวิธีที่จะนำมาใช้ในการจัดการกับความเปลี่ยนแปลง ซึ่งต้องอาศัยการวางแผนการเปลี่ยนแปลงเชิงกลยุทธ์แล้วจึงนำไปปฏิบัติตามแผน

๓. การเป็นตัวแทนความเปลี่ยนแปลง เน้นผลการปฏิบัติงานโดยส่วนรวมมากกว่าการเน้นไปที่ผลงานของแต่ละคนในองค์กร เพื่อให้ทราบถึงสถานการณ์และวิกฤตการณ์ต่างๆ ที่องค์กรเผชิญอยู่

๔. การเป็นนักคิดนักพัฒนาที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก มีวิสัยทัศน์ในการบริหารงานที่พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงและไม่ยึดติดสิ่งใด

๕. การบริหารงานแบบประชาธิปไตย รับความคิดเห็นของผู้อื่น ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหากับบุคลากรในองค์กร

๖. การเป็นผู้ประสานงานในองค์กรให้เกิดการทำงานที่ราบรื่น มุ่งให้เกิดประสิทธิภาพในการทำงาน และประสานงานนอกองค์กรให้เกิดภาคีเครือข่าย

๗. การประนีประนอม ผู้นำต้องพยายามไม่ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาเกิดความขัดแย้งในองค์กร เป็นผู้ประนีประนอมเมื่อเกิดปัญหา

๘. การประชาสัมพันธ์ ผู้นำต้องสนับสนุนให้ทุกคนทำรายงานผลการดำเนินงาน และนำรายงานมาประชาสัมพันธ์ให้ผู้เกี่ยวข้องและสาธารณชนทราบ

๙. การประชาสงเคราะห์ ผู้นำต้องให้ความช่วยเหลือผู้ร่วมงานทุกเรื่อง เป็นห่วงเป็นใยตลอดเวลา การพัฒนาอย่างต่อเนื่องให้ทุกคนมีความก้าวหน้า การให้อภัย การตักเตือน การเป็นกัลยาณมิตร

เอกสารอ้างอิง

จิระพงศ์ เรืองกุน. “การเปลี่ยนแปลงองค์การ : แนวคิด กระบวนการ และบทบาทของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์”. **วารสารปัญญาภิวัฒน์**. ฉบับที่ 5 (2556): 194-203.

ธนวรรธ ตั้งสินทรัพย์ศิริ. **พฤติกรรมองค์การ**. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ธนธัชการพิมพ์, 2550.

นิศาชล ฉัตรทอง. “บริบทภาครัฐไทยกับการก้าวเข้าสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม”. **วารสารสารสนเทศ**. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-มิถุนายน ๒๕๖๑): ๓๑-๓๒.

บุหงา โปซิว. **การบริหารการเปลี่ยนแปลง: บทบาทของการสื่อสารภายในองค์กร**. [อนนไลน์]. แหล่งที่มาhttp://utcc2.utcc.ac.th/academicweek_proceeding/2553/huminities/bunga.pdf [๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

พัชสิรี ชมพูคำ. **องค์การและการจัดการ**. กรุงเทพมหานคร: สานักพิมพ์แมคกรอ-ฮิล, 2552.

พิชาภพ พันธุ์แพ. **ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2554.

มนูญ ทยานานุภัทร์, **การเปลี่ยนแปลงองค์กร**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://peoplevalue.co.th/346/ [6 กุมภาพันธ์ 2563].

รัตติกรณ์ จงวิศาล. “ภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง”. **วารสารสังคมศาสตร์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์**. (2545): 121.

สร้อยตระกูล (ติวยานนท์) อรรถมานุ. **พฤติกรรมองค์การ: ทฤษฎีและการประยุกต์**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.

สิทธิโชค วรานุสันติกุล. จิตวิทยาสังคม: ทฤษฎีและการประยุกต์ใช้. กรุงเทพมหานคร : บริษัท ซีเอ็ดยูเคชั่น จำกัด (มหาชน), 2546.

Bass, B.M., & Avolio, B.J.. **Transformational leadership and Organizational Culture**. New York: SUNY- Binghamton, 1993.

Bass. **Full range leadership development: Manual for the Multifactor leadership Questionnaire**. Pale Alto, CA: Mind garden, 1997.

การลดความขัดแย้งในสังคมกับหลักสารณียธรรม ๖

REDUCING CONFLICTS IN SOCIETY WITH SARANIYADHAMMA 6

พัชรี สายบุญเยื้อน *

Patcharee Saiboonyuan

บทคัดย่อ

ความแตกแยกที่เกิดในสังคมและการเมือง เป็นปรากฏการณ์ที่มีมายาวนาน คู่กับประวัติศาสตร์ของมนุษย์ ผลจากความแตกแยกและขัดแย้งก็มักจะลงเอยคล้ายๆ กันทุกครั้ง คือ ต้องเกิดการสูญเสียระหว่างของผู้ที่ขัดแย้งกันโดยตรง หรือผู้ที่เข้าไปร่วมวงขัดแย้งกับคู่กรณีนั้น และจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งเริ่มจากจุดเล็กๆทางความคิด และได้ขยายจากจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งทั้งหลายที่ลุกลามไปสู่สงคราม.ในรูปแบบต่างๆล้วนมีสาเหตุมาจากความขัดแย้งทางความคิด การเข้าใจผิด ทั้งสิ้น ดังนั้นการที่จะยุติความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นนั้น มนุษย์จำเป็นต้องวางตัวเป็นกลาง ทำความเข้าใจปัญหา ปรับตัวเข้าหากัน โดยนำเอาหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่าการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มหรือหลักสาราณียธรรม๖ มาใช้ในการดำเนินชีวิต เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

คำสำคัญ : .ความคัดแย้ง สังคม สาราณียธรรม ๖

Abstract

Social and political divisions Is a phenomenon for a long time Coupled with human history the result of disunity and conflict often ends in a similar fashion, resulting in the loss of conflicts between people directly. Or those entering into the conflict with the parties And the beginning of the conflict begins with a small point of thought And has expanded from the beginning of all conflicts to the war in various forms, all due to conflicts of thought, misunderstandings. Humans need to be neutral. Understand the problem Adapt together by bringing the principles and teachings of

* มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย (Mahachulalongkorn Buddhist college loie)

the Lord Buddha the governor is together as a group or the principles of Saraniyadhamma 6 Used in life for strife for unity for unity.

Keywords : Conflicts, society, Sāraṇīyadhamma 6.

บทนำ

ท่ามกลางความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคม ยังมีสมาชิกในสังคมกลุ่มหนึ่งที่ไม่เข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในการขัดแย้งที่เกิดขึ้น แต่เฝ้ามองอย่างมีความหวังว่าปัญหาที่เกิดขึ้นจะยุติลงด้วยดี หรือที่มักเรียกกันว่า พลังเงียบ เชื่อว่าจะมีผู้มาจัดการกับความขัดแย้งที่เกิดขึ้นให้หายไปจากสังคมอย่างจริงใจ ดังนั้น ผู้หวังดีต่อประเทศชาติอย่างจริงใจโดยไม่มีผลประโยชน์ส่วนตนแอบแฝง และถ้าได้รับแรงบันดาลใจที่ดีและมั่นใจว่าทำได้ ท่านเหล่านั้นจะรวมพลังกันทำเรื่องร้ายให้กลายเป็นดีได้ตามที่หวัง เพราะประเทศไทยมีพระพุทธศาสนาเป็นรากฐานทางวัฒนธรรม ชาวไทยส่วนใหญ่ในปัจจุบันปฏิญาณตนเป็นพุทธมามกะ นับถือพระพุทธ พระธรรม และพระสงฆ์เป็นที่พึ่งเป็นสรณะ และดำเนินชีวิตตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมกับหลักสารณียธรรม๖ แล้วถ้านำพุทธวิธีในการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ทรงแสดงไว้มาประยุกต์ใช้กับปัญหาที่เกิดทำให้สังคมไทยยอมรับได้ และช่วยเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้หวังดีทั้งหลายได้ทำเรื่องร้ายให้กลายเป็นดีสมตามความหวังของสังคม และเพื่อให้เกิดความสงบสุขของสังคมไทย

แนวคิดการลดความขัดแย้งในสังคม

ปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมมีอยู่หลายระดับและหลายลักษณะ ความขัดแย้งในบางกรณี ไม่ใช่เรื่องที่จะต้องแก้ไขตามกรอบทฤษฎีใดได้ ไม่ว่าจะเป็นหลักพระธรรมตลอดจนทฤษฎีของนักคิดตะวันตก ความขัดแย้งแบบนี้เป็นเรื่องปัจเจก และผลประโยชน์

ความหมายของความขัดแย้ง

คำว่า “ขัดแย้ง” ประกอบด้วยคำสองคำ กล่าวคือ “ขัด” หมายถึง การไม่ทำตามฝ่าฝืน ขัดขืนและ “แย้ง” หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ต้านไว้ทานไว[๑] พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานให้คำนิยามไว้ว่า คำว่า “ขัดแย้ง” ประกอบด้วยคำสองคำ กล่าวคือ “ขัด” ซึ่งหมายถึง การไม่ทำตามฝ่าฝืน ขืนไว้และ “แย้ง” หมายถึง ไม่ตรงหรือลงรอยเดียวกัน ต้านไว้ทานไว้

[๑] The Academy, ๒ ๐ ๐๓

เพราะความขัดแย้งเป็นความรู้สึกนึกคิด หรือการกระทำที่ขัดกันทั้งภายในตนเอง ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม ซึ่งมีผลทำให้เกิดการแข่งขัน หรือการทำลายกัน

ความขัดแย้ง (Conflict) หมายถึง ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลที่เกี่ยวข้องกับจุดมุ่งหมาย หรือวิธีการ หรือทั้งสองอย่างแต่เป็นการพึ่งพาอาศัยในทางลบอาจกล่าวอย่างกว้างๆได้ว่า ความขัดแย้ง หมายถึง การที่แต่ละฝ่ายไป ด้วยกันไม่ได้ในเรื่องเกี่ยวกับความต้องการ ไม่ว่าจะเป็นความต้องการจริง หรือศักยภาพที่จะเกิดตามต้องการ[๒]

ศูนย์สันติวิธีและธรรมาภิบาล ให้ความหมาย ความขัดแย้ง ไว้ว่าหมายถึง ความแตกต่างของจุดประสงค์ ความเชื่อและค่านิยม ของระหว่างบุคคล และของกลุ่มบุคคล เมื่อมีความขัดแย้งเกิดขึ้น การแสดงออกของปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องภายใต้สถานการณ์ที่เกิดขึ้น จะเห็นได้ว่าความขัดแย้ง เป็นความรู้สึกหรือปฏิกิริยาของบุคคลหรือกลุ่มบุคคล ที่มีความคิดเห็น ค่านิยม และเป้าหมายไม่เป็นไปในทางเดียวกัน รวมไปถึงความขัดแย้งที่เป็นรูปแบบของการต่อสู้เพื่อทรัพยากรที่มีอยู่จำกัด หรือการที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดรุกล้ำหรือขัดขวางการกระทำอีกฝ่ายเพื่อให้เป้าหมายของตนบรรลุผลซึ่งความขัดแย้งดังกล่าวอาจจะสะท้อนออกมาในรูปของความไม่รุนแรงหรือรุนแรงก็ได้[๓]

ความหมายของความขัดแย้งในทัศนะพระพุทธศาสนา จากการศึกษาในคัมภีร์ต่างๆทางพระพุทธศาสนานั้น จะไม่พบคำในภาษาบาลีที่แปลว่า “ความขัดแย้ง” โดยตรง แต่จะมีคำอื่นในภาษาบาลีที่มีความหมายในลักษณะที่เป็นความขัดแย้งหรือบ่งบอกถึงความขัดแย้ง ซึ่งสามารถที่จะจัดกรอบเกี่ยวกับประเด็นที่ว่าด้วยความหมายของความขัดแย้ง[๔]

อย่างไรก็ตาม จากความหมายของความขัดแย้งดังที่ได้นำเสนอแล้วในเบื้องต้นนั้นผู้เขียนมองว่า อาจจะสามารถสรุปออกเป็น ๒ ความหมายหลัก กล่าวคือ ความหมายในแง่บวก และความหมายในแง่ลบ [๕]

๑) ความขัดแย้งในแง่บวก หมายถึง ความขัดแย้งที่มีผลก่อให้เกิดในเชิงสร้างสรรค์และก่อให้เกิดผลดีต่อตัวเอง องค์กร และสังคมทั้งในแง่ของทัศนคติและพฤติกรรม

---

[๒] เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์, **ความขดแย้งการบริหารเพื่อความสร้างสรรค์,** กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิฟเพรส, ๒๕๔๐:๑๑.

[๓] Center for Peace and Good Governance. ๒๐๑๑.

[๔] รัฐพล เย็นใจมา และสุรพล สุยะพรหม,**ความขัดแย้งในสังคม : ทฤษฎีและแนวทางแก้ไข**, วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ เมษายน-มิถุนายน ๒๕๖๑หน้า๒๒๔-๒๓๘.

[๕] อ้างแล้ว

๒) ความขัดแย้งในแง่ลบ หมายถึง ความขัดแย้งที่ก่อให้เกิดผลเสีย และบรรยากาศที่ไม่ดีต่อตัวเอง องค์กรและสังคม อันเป็นการสะท้อนรูปลักษณ์ของความขัดแย้งออกมาในมิติของความรุนแรง

จากความหมายดังกล่าวผู้เขียนมองว่า ความขัดแย้ง เป็นความรู้สึกและส่งผลต่อพฤติกรรมหรือการกระทำทั้งภายในตนเอง ระหว่างบุคคลและระหว่างกลุ่ม ซึ่งมีผลทำให้เกิดการแข่งขันหรือการทำลายกัน

สาเหตุของความขัดแย้ง

สาเหตุของความขัดแย้งอาจเกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

๑) ลักษณะงานที่ต้องพึ่งพาซึ่งกันและกัน ปัจจัยประการแรกนี้ หมายถึง การที่หน่วยงานสองหน่วยงานหรือมากกว่านั้น ไม่สามารถเป็นอิสระแก่กันได้ จะต้องมีการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน อาจนำไปสู่ความขัดแย้งซึ่งมีอยู่ ๓ รูปแบบด้วยกัน

๑.๑) ความขัดแย้งที่เกิดจากหน่วยงานหรือกลุ่มต่าง ๆ ในองค์กรอาจจะไม่จำ เป็นต้องมีความสัมพันธ์กันโดยตรงก็ได้ แต่เมื่อหน่วยงานหนึ่งเกิดทำงานผิดพลาดขึ้นอย่างร้ายแรง และจะนำไปสู่ความ ขัดแย้งต่อกัน

๑.๒) การปฏิบัติงานของหน่วยงานหนึ่ง จะเริ่มลงมือปฏิบัติได้ก็ต่อเมื่อ งานของอีกหน่วยหนึ่งได้ทำสำเร็จลงแล้ว เพราะต้องรอให้หน่วยงานแรกปฏิบัติงานเสร็จเสียก่อน เงื่อนไขเช่นนี้ย่อมนำไปสู่ความขัดแย้งระหว่างสอง หน่วยงานอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้น และ

๑.๓) เป็นลักษณะการทำงานของกลุ่มหรือหน่วยงานต่าง ๆ จะต้องพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน จึงจะทำให้งานสำเร็จลุล่วงได้ หากหน่วยงานหรือกลุ่มจากสองหน่วยงานนี้ไม่สามารถร่วมมือกันได้ หรือต่างฝ่ายต่างไม่ยอมรับกันก็จะมีผลนำไปสู่ความขัดแย้งในท้ายที่สุด

๒) การแบ่งงานตามความชำนาญเฉพาะด้านมีมากขึ้น เกิดปัญหามากมายหลายประการด้วยกัน ซึ่งจากผลการวิจัยของนักวิชาการหลายท่าน ได้มีการค้นพบว่า การแบ่งงานตามความชำนาญมากเท่าใด ยิ่งเกิดความขัดแย้งเพิ่มมากขึ้น เพราะจะทำให้บุคลากรแต่ละกลุ่มมีโครงสร้างในการทำงาน และพัฒนาการในการเรียนรู้ หรือแนวความคิดที่จำกัดอยู่แต่เฉพาะในงานของตนเอง สภาพเช่นนี้ทำให้มี โอกาสที่จะนำไปสู่ความขัดแย้งก็จะเกิดขึ้นได้

๓) การกำหนดหน้าที่ความรับผิดชอบของงานไม่ชัดเจน ความขัดแย้งมักเกิดจากความไม่ชัดเจนของการกำหนดหน้าที่รับผิดชอบในการทำงานในองค์การทำให้เกิดความ ซึ่งบางครั้งอาจจะทำ

ให้เกิดการแบ่งงานกันทำ หรือปัดความรับผิดชอบให้กับฝ่ายอื่น และความขัดแย้งตามมาอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

๔) อุปสรรคของการติดต่อสื่อสารหรือการสื่อข้อความ อาจจะเกิดขึ้นจากความคล่องตัวของงานที่เป็นอยู่ภายในหรือระหว่างหน่วยงาน ไม่มีประสิทธิภาพ หรืออาจเกิดจากอุปสรรคด้านภาษา เงื่อนไขเช่นนี้อาจจะนำไปสู่ความขัดแย้งตามมาในท้ายที่สุด

๕) การแข่งขันเพื่อแย่งชิงทรัพยากรที่มีจำกัด บุคลากรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ภายในองค์การมักจะเผชิญปัญหาที่เกี่ยวกับการแก่งแย่ง เพื่อให้ได้มาซึ่งทรัพยากรขององค์กรที่มีค่อนข้างจำกัด เช่น ในเรื่องของงบประมาณ วัสดุ หรือทรัพยากรมนุษย์ เป็นต้น

การบริหารความขัดแย้ง (Conflict Management)

ความขัดแย้งเป็นปรากฏการณ์ที่สามารถเกิดขึ้นในสังคมที่ให้ทั้งประโยชน์และโทษต่อบุคคลและองค์การสมาชิกในสังคมจำเป็นต้องมีความรู้ ความสามารถในการจัดการกับความขัดแย้ง หรือ บริหารความขัดแย้ง(Conflict Management) เพื่อนำสังคมที่ตนอาศัยให้อยู่ได้โดยปกติสุข ดังนั้นความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นเครื่องหล่อเลี้ยง ถ้าไม่มีความขัดแย้งหรือน้อยเกินไปก็จะทำให้องค์การมีความเสื่อม ระดับความขัดแย้งที่พอเหมาะจะทำให้เกิดความสร้างสรรค์ มีความสามัคคี สร้างความเจริญให้แก่องค์การ แต่ถ้าระดับความขัดแย้งสูงหรือมีมากเกินไปจะทำให้เกิดความแตกแยกเป็นปัญหาแก่องค์การเป็นอย่างยิ่ง ผู้บริหารควรจะต้องมีเครื่องมือหรือวิธีการในการบริหารความขัดแย้งในองค์การ วิธีการในการบริหารความขัดแย้ง คือ

๑) การกระตุ้นความขัดแย้ง หมายถึง สังคมที่มีความขัดแย้งน้อย จะทำให้สมาชิกเฉื่อยชาไม่มีบรรยากาศในการแข่งขันกัน

๒) การแก้ปัญหาหรือระงับความขัดแย้ง เป็นการทำให้ความขัดแย้งสิ้นสุดลง อาจโดยให้ทุกฝ่ายตกลงกัน หรือให้ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดชนะไป วิธีการแก้ไขความขัดแย้งมี ๓ วิธี ได้แก่

(๑) วิธีชนะ-แพ้ คือ มีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดได้สิ่งที่ต้องการเป็นฝ่ายชนะไป ส่วนอีกฝ่ายเป็นฝ่ายแพ้

(๒) วิธีแพ้ทั้งคู่ หมายถึงว่า เป็นวิธีที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายที่เป็นคู่กรณีของความขัดแย้งนี้ไม่สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตนเองต้องการได้ทั้งหมด แต่อาจจะได้มาเป็นบางส่วนเท่านั้น

(๓) วิธีการที่ทั้งสองฝ่ายเป็นผู้ชนะ วิธีการนี้ คู่กรณีของความขัดแย้ง ประสบผลสำเร็จในการแก้ปัญหาร่วมกัน และทำให้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ได้ตามที่ทั้งสองฝ่ายต้องการ ดังนั้นทั้งสองฝ่ายจึงเป็นผู้ชนะ สำหรับวิธีการที่นิยมใช้กันคือ การแก้ไขปัญหาร่วมกัน

๓) การป้องกันความขัดแย้ง

สามารถทำได้โดยการสร้างบรรยากาศให้คู่กรณีของความขัดแย้งสามารถแลกเปลี่ยนความคิดเห็นได้อย่างเป็นอิสระ กล่าวคือ ใช้กลยุทธ์ ดังนี้

(๑) กลยุทธ์การมีความเห็นสอดคล้อง โดยยึดหลักการหาวิธีการแก้ปัญหาที่จะเป็นที่ยอมรับร่วมกันจากทุกฝ่ายที่มีปัญหา มุ่งตอบสนองความต้องการของทั้ง ๒ ฝ่าย ให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งทั้ง ๒ ฝ่ายที่มีความขัดแย้งกันต้องดำเนินการให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล

(๒) กลยุทธ์การตัดสินใจแบบผสมผสาน วิธีการนี้เกี่ยวเนื่องจากผลสืบเนื่องของกระบวนการตัดสินใจ ซึ่งต้องอาศัยลำดับขั้นตอนมากขึ้น เพราะต่างฝ่ายที่ขัดแย้งกันยังยึดหลักของวิธีการแก้ปัญหาบางประการของตนไว้ และแต่ละฝ่ายจะนำจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายของตนมารวมกัน และจึงจะนำไปสู่การหาวิธีการแก้ปัญหาโดยให้มีการยอมรับร่วมกัน องค์ประกอบของการตัดสินใจและผสมผสานมี

หลักสาราณียะธรรม ๖

คำสอนของพระพุทธเจ้า ที่ว่าด้วยแนวทางปฏิบัติของผู้ที่อยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม ตั้งแต่ขนาดเล็ก ไปจนถึงระดับประเทศ หรือแม้กระทั่งในระดับโลกมีอยู่ ๖ ประการ ซึ่งในปัจจุบันได้นำมารวบรวม และอธิบายความไว้ในหนังสือพจนานุกรมพุทธศาสตร์

ความหมายของหลักสารณียธรรม ๖

สาราณียธรรม ๖ คือ ธรรมที่ทำให้ระลึกถึงกัน ทำให้เป็นที่รัก ทำให้เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กัน เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มี ๖ ประการ ได้แก่

๑) เมตตากายกรรม หมายถึง การตั้งกายกรรมประกออบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง ความรู้สึกในจิตใจที่มีแต่ความคิดดี ๆ ปรารถนาให้ผู้อื่นเป็นสุขและเข้าใจผู้อื่น เมตตามโนกรรมนี้รวมถึงความอดทนอดกลั้นต่อความอาฆาตมาดร้ายบุคคลอื่นที่มีต่อตนเองด้วย

๒) เมตตาวจีกรรม หมายถึง การตั้งวจีกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง การใช้คำพูดออกมาแต่คำพูดที่ดีงาม ด้วยความรักปรารถนาดี ไม่ดูถูกคนที่ด้อยกว่าตนเองและไม่พูดให้คนอื่นเกิดความเข้าใจผิดจนทะเลาะกัน พูดแต่สิ่งที่เป็นประโยชน์อย่างเดียวเท่านั้น

๓) เมตตามโนกรรม หมายถึง การตั้งมโนกรรมประกอบด้วยเมตตาในเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง ทำแต่ในสิ่งที่เป็นความดีต่อกัน ดำรงตนอยู่ในศีลธรรมสำรวมระวังในอกุศลกรรมความไม่ดีทางกาย และไม่ใช้กำลังเบียดเบียนผู้อื่นให้ได้รับความทุกข์เดือดร้อนไม่ว่าด้วยวิธีการใดๆ

๔) สาธารณโภคิตา หมายถึง การแบ่งปันลาภที่ได้มาโดยธรรมแก่เพื่อนพรหมจรรย์ หมายถึง ให้รู้จักแบ่งปันผลประโยชน์กันด้วยความยุติธรรม ไม่เอารัดเอาเปรียบกันช่วยเหลือกันไม่เห็นแก่ตัว เสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์ส่วนรวม เพื่อความผาสุกของคนหมู่มากในประเทศ

๕) สีลสามัญญตา หมายถึง การมีศีลบริสุทธิ์เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลังหมายถึง การปฏิบัติตามกฎระเบียบข้อบังคับหรือวินัยต่างๆ เคารพในสิทธิเสรีภาพของบุคคลอื่น

๖) ทิฏฐิสามัญญตา หมายถึง การมีความเห็นถูกต้องดีงาม เสมอกันกับเพื่อนพรหมจรรย์ ทั้งต่อหน้าและลับหลัง หมายถึง การยอมรับในเหตุผล ยอมรับฟังความคิดของผู้อื่นที่เป็นประโยชน์ต่อบ้านเมืองจะทำอะไรก็ควรปรึกษาหารือผู้ที่อยู่ร่วมกันใช้เหตุและผลร่วมกันเพื่อประโยชน์ของส่วนรวมอย่างแท้จริง[๖]

จากข้างต้นสาราณียธรรม ๖ เป็นหลักธรรมที่ทำให้เกิดความเคารพกัน เป็นไปเพื่อสงเคราะห์ช่วยเหลือกัน เพื่อไม่ทะเลาะวิวาทโต้เถียงกัน เพื่อความพร้อมเพรียงเป็นอันเดียวกัน อันจะนำไปสู่ความสามัคคีปรองดองในการทำงาน สังคมหรือประเทศชาติโดยไม่ยึดความเห็นส่วนตนเป็นหลัก แต่ใจกว้างรับฟังความคิดเห็นจากทุกฝ่าย เพียงเท่านี้ก็เพียงพอต่อการขับเคลื่อนประเทศชาติหรือองค์กรทางสังคม[๗]

---

[๖] พระไตรปิฎกภาษาไทย. เล่ม ๑๑ : ๓๒๑ – ๓๒๒.

[๗] ณฐา แย้มสรวล. **การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา** วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๕๙).

ความสำคัญหลักสาราณียะธรรม๖

สาราณียธรรม ๖ หลักธรรมที่ทำให้เกิดความสามัคคี ในทางพระพุทธศาสนามีหลักธรรมที่ก่อให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันที่เรียกว่า สาราณียธรรม ๖เป็นคุณธรรมที่ทำให้คนเราไม่เห็นแก่ตัว แต่จะคิดถึงประโยชน์เพื่อส่วนร่วม เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่ผู้อื่น เข้าใจคนอื่นมากขึ้น ระลึกถึงกัน ผูกพันเชื่อมโยงบุคคลไว้ด้วยน้ำใจเป็นไปเพื่อความสงเคราะห์กันของสมาชิกในสังคม เพื่อความไม่วิวาทกัน เพื่อความสามัคคีกัน เพื่อความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

การประยุกต์หลักสาราณียธรรม ๖เพื่อลดความขัดแย้งในสังคม

การประยุกต์หลักสาราณียธรรม ๖ เป็นหลักธรรมเพื่อลดความขัดแย้งในสังคม ซึ่งเป็นการป้องกันไม่ให้เกิดความขัดแย้งในสังคมขึ้นจะเป็นการดีที่สุด โดยการทำให้เกิดความรักใคร่ ความสามัคคีปองดองกันและเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกัน เสมือนกับเป็นครอบครัวเดียวกัน ในทางพระพุทธศาสนาพระพุทธเจ้าทรงใช้หลักสาราณียธรรม๖ ประการมาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ก็จะสามารถป้องกันความขัดแย้งที่จะเกิดขึ้นขณะเดียวกันทางหลักสาราณียธรรม๖ ก็สามารถนำมาแก้ไขความขัดแย้งที่เกิดขึ้นได้ โดยทำให้เกิดความเห็นชอบและความสามัคคีเกิดขึ้นในหมู่คณะ สมาชิกในทุกสังคม ส่วนรูปแบบหรือแนวทางแก้ไขปัญหาความขัดแย้งก็มีการสร้างความสามัคคีธรรมขึ้นได้นั้น สมาชิกในสังคมควรนำเอาหลักธรรมสามัคคีธรรมมาใช้ ไม่ว่าผู้ปกครองก็ดีและผู้ใต้ปกครองก็ดีทุกฝ่ายจะต้องยอมรับและแสดงความจริงใจต่อกันและกัน โดยใช้หลักสามัคคีธรรมมาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาข้อยัดแย้งและข้อพิพาทที่เกิดขึ้น[๕]

ความขัดแย้งและวิธีการจัดการความขัดแย้งในสังคมทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นความขัดแย้งเรื่องชนชั้น ความขัดแย้งในฐานะเครื่องมือขัดเกลาทางสังคม รวมไปถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในเชิงผลประโยชน์หรือสิทธิอำนาจ ซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงใช้วิธีการจัดการและบริหารความขัดแย้งในรูปแบบที่แตกต่างกันไว้แล้ว จึงถือว่ามีความน่าสนใจในการศึกษาวิเคราะห์แนวคิดเรื่องความขัดแย้งและการจัดการความขัดแย้งตามหลักพระพุทธศาสนา พระพุทธศาสนาเน้นความเป็นปัจเจกบุคคลหรือตัวมนุษย์เองเป็นสำคัญดังนั้นแล้ว หากนำหลักสาราณียธรรม๖ มาใช้ในการจัดการความขัดแย้งข้อพิพาทที่เกิดก็จะเป็นการแก้ไขที่ต้นเหตุ

---

[๕]พระครูนิติจันท โชติบุญขันธ.**การจัดการความขัดแย้งข้อพิพาทแรงงานตามหลักสาราณียธรรม ๖**. ปีที่๕ ฉบับที่๑ ประจำเดือน มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑.

บทสรุป

หลักธรรมทั้ง ๖ ประการข้างต้น เป็นหลักธรรมสำหรับการเสริมสร้างความสามัคคีและความเป็นปึกแผ่นให้เกิดขึ้นในสังคมอันจะนำมาซึ่งความสุข ความสันติ ความมั่นคงและความเจริญก้าวหน้าทั้งหลายทั้งปวง สังคมที่เราอยู่ในปัจจุบันนี้คงจะมีความสงบสุขและน่าอยู่มากกว่านี้ยิ่งนัก ถ้าหากว่าคนไทยทุกคน เรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เข้าอกเข้าใจซึ่งกันและกัน ยอมรับในความแตกต่างซึ่งกันและกัน ช่วยเหลือกันให้กำลังใจซึ่งกันและกัน และรู้จักการให้อภัยกันอยู่ตลอดเวลา ขอให้ทุกท่านมาร่วมมือกันพัฒนาสังคมของพวกเราให้มีความอบอุ่นและน่าอยู่กันเถิด โดยการเสริมสร้างความสามัคคีเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันให้เกิดขึ้นในสังคม แล้วพวกเราจะได้พบกับสันติภาพและความอบอุ่นที่แต่ละคนต่างก็ปรารถนาและใฝ่ฝันหากันอยู่ตลอดมา

เอกสารอ้างอิง

ณฐา แย้มสรวล.**การประยุกต์หลักสาราณียธรรมเพื่อเสริมสร้างความปรองดองในการปฏิบัติงานวิชาชีพพยาบาลในโรงพยาบาลบางไทร จังหวัดพระนครศรีอยุธยา** วารสาร มจร พุทธปัญญาปริทรรศน์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน๒๕๕๙).

พระครูนิติจันท โชติบุญขันธ.**การจัดการความขัดแย้งข้อพิพาทแรงงานตามหลักสาราณียธรรม ๖**. ปีที่๕ ฉบับที่๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑).

พระครูปลัดไพฑูรย์ เมธิโก(มหาบุญ)พธ.ม,**พรหมวิหาร : ธรรมแนวทางการแก้ไขความขัดแย้งของสังคมไทย**,วารสาร.วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๗).

พระมหาประเสริฐ สุเมโธ (เพชรศรี) นายปิยวัฒน์ คงทรัพย์,**สาราณียธรรม : หลักธรรมในการแก้ปัญหาความขัดแย้งในสังคมไทย**,วารสารวิจัยเพื่อพัฒนาสังคมและชุมชน มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๑(๕) เดือน (สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๘ – มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙).

รัฐพล เย็นใจมา และสุรพล สุยะพรหม.**ความขัดแย้งในสังคม : ทฤษฎีและแนวทางแก้ไข.** วารสาร มจร สังคมศาสตร์ปริทรรศน์ ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (เมษายน-มิถุนายน๒๕๖๑).

เสริมศักดิ์ วิศาลาภรณ์.**ความขดแย้งการบริหารเพื่อความสร้างสรรค์.** กรุงเทพฯ: เลิฟแอนด์ลิฟ เพรส. ๒๕๔๐.

การสร้างขวัญและกำลังใจของทหารเกณฑ์ด้วยการบูรณาการตามหลักพรหมวิหารธรรม

BUILDING MORALE OF CONSCRIPTION OFFICERS BY INTEGRATING ACCORDING TO THE PRINCIPLE OF THE RAHMAVIHARA

วีระ อินทรโสภา*
Weera Intarasopha

บทคัดย่อ

นโยบายหนึ่งที่สำคัญในการพัฒนากองทัพบกคือการพัฒนาบุคลากรของกองทัพ ซึ่งหมายรวมถึงการพัฒนาขีดความสามารถของทหารกองประจำการ โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการยกระดับมาตรฐานการฝึกทหารใหม่ของกองทัพบก ว่าด้วยการนำหลักสูตร “พลทหารต้นแบบ” ตามแนวทางพระราชทาน” มาเป็นแนวทางในการฝึก และมีการกำกับดูแลจากครูฝึกอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่องการเสริมสร้างสมรรถภาพร่างกาย ลักษณะทางทหาร โภชนาการ จิตวิทยา การสร้างแรงจูงใจ เพื่อเป็นการยกระดับมาตรฐานระบบการฝึกของทหารใหม่ในกองทัพบก ระบบการฝึกทหารใหม่และระบบการเรียนรู้ของทหารใหม่จึงมีความจำเป็นที่จะต้องได้รับการพัฒนาจากที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน การสร้างขวัญและกำลังใจของทหารเกณฑ์ด้วยการบูรณาการ ตามหลักพรหมวิหารธรรม คู่ไปกับนโยบายเดิมที่ได้ดำเนินการมาแล้ว คือการเปิดค่ายทหารและหน่วยฝึกให้ครอบครัวทหารใหม่ได้เข้าเยี่ยมชมในทุกขั้นตอน

คำสำคัญ: ขวัญและกำลังใจ, ทหารเกณฑ์, พรหมวิหารธรรม

Abstract

One of the important policies in the development of the Army is the development of army personnel. Which includes the development of military

* นายทหารนอกราชการ, ๔๘๓ ซอยรัตนธิเบศร์ ๒๒ ต.บางกระสอ อ.เมือง จ.นนทบุรี ๑๑๐๐๐ weeranice01 @ Gmail.com

capability Especially the policy to raise the standard for new military training of the army That the course introduction "Model Soldiers" in accordance with the royal guidelines "as a way to practice. And supervised by an efficient trainer Both in the promotion of physical fitness Military characteristics, nutrition, psychology, motivation To raise the standard of the training system of the new army in the armyTherefore, the new military training system and the new military learning system need to be developed from the present, creating morale of conscription soldiers by integrating According to the principle of the Brahma Coupled with the same policy that has already been implemented. Is to open a military camp and training unit for new military families to visit at every step

Keywords: Morale, Conscript, Four sublime states of mind

บทนำ

จากนโยบายการยกระดับมาตรฐานการฝึกทหารใหม่ของกองทัพบก โดยนำหลักสูตร “พลทหารต้นแบบ” ตามแนวทางพระราชทาน มาเป็นแนวทางในการฝึกและปรับโครงสร้างหน่วยฝึกทหารใหม่ของกองทัพบก โดยจะเริ่มใช้หลักสูตรการฝึกทหารใหม่ ผลัดที่ ๒/๒๕๖๒ ในเดือน พฤศจิกายน ๒๕๖๒ นี้ ควบคู่ไปกับนโยบายเดิมที่ได้ดำเนินการมาแล้ว คือการเปิดค่ายทหารและหน่วยฝึกให้ครอบครัวทหารใหม่ได้เข้าเยี่ยมชมในทุกขั้นตอน[๑]

นอกจากนี้ในเรื่องการฝึกเพื่อพัฒนาศักยภาพกำลังพลและหลักนิยมทางทหาร โดยเฉพาะการส่งกำลังพลไปฝึกร่วมกับกองทัพมิตรประเทศ นั้น ในปีที่ผ่านมากองทัพบกได้เปิดมิติใหม่ในเรื่องดังกล่าว โดยเมื่อเดือน พ.ศ. ๒๕๖๒ ได้ส่งกองร้อยทหารราบเดินทางไปฝึกร่วมกับกองกำลังทางบกสหรัฐอเมริกาประจำภาคพื้นแปซิฟิก ภายใต้ รหัส “Lightning Forge” ผู้บัญชาการทหารบก ยังให้ความสำคัญกับนโยบายการดูแลและฝึกทหารใหม่ โดยล่าสุดกองทัพบกเตรียมนำ “พลทหารต้นแบบ” จำนวน ๑๐๐ นาย ซึ่งเป็นทหารใหม่ที่ผ่านการฝึกหลักสูตรการฝึกทหารใหม่ ๑๐ สัปดาห์ ตามแนวทางพระราชทาน จากหน่วยทหารมหาดเล็กราช

---

[๑] เพิ่มศักดิ์ รอดจินดา, “ทหารต้นแบบ”, **หนังสือพิมพ์ข่าวทหารบก**, ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑, (ตุลาคม ๒๕๖๒): ๓.

วัลลภรักษาพระองค์ฯ เตรียมไปทำการฝึกสาธิตให้กับหน่วยฝึกทหารใหม่ของกองทัพบกทั่วประเทศ ได้เห็นถึงขีดความสามารถ และมาตรฐานของทหารใหม่ ที่ผ่านการฝึกภายใต้ระบบการบริหารจัดการที่มีความอ่อนตัว เหมาะสมกับสภาวการณ์ และมีการกำกับดูแลอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งในเรื่อง การเสริมสร้างสมรรถภาพร่างกาย ลักษณะทางทหาร โภชนาการ จิตวิทยา และการสร้างแรงจูงใจ เป็นต้น โดยหน่วยฝึกทหารใหม่ของกองทัพบก จะนำแนวทางการฝึกดังกล่าวไปเป็นต้นแบบและปรับการฝึกทหารใหม่ของหน่วยต่อไป ซึ่งการฝึกภายใต้การบริหารจัดการแนวใหม่ “พลทหารต้นแบบ” นี้ นอกจากจะเป็นการยกระดับมาตรฐานระบบการฝึกและการดูแลทหารใหม่ของกองทัพบกในภาพรวมแล้ว ยังส่งผลดีต่อทหารใหม่โดยตรงอีกด้วย[๒]

สรุปว่า การพัฒนาศักยภาพของกำลังพลในกองทัพบกและหลักนิยม โดยเฉพาะกำลังพลตามแนวพระราชทานมาเป็นแนวทางในการฝึกและปรับปรุงโครงสร้างหน่วยทหารใหม่ของกองทัพบกมาเป็นทหารต้นแบบ เพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะในบริหารการจัดการแนวใหม่ของกองทัพ

ความสำคัญของทหารเกณฑ์

กระทรวงกลาโหมยืนยันยังจำเป็นต้อง “เกณฑ์ทหาร” รองรับภารกิจด้านความมั่นคงที่หลากหลาย รัฐธรรมนูญทุกฉบับโดยเฉพาะรัฐธรรมนูญปี ๖๐ ได้กำหนดหน้าที่ของรัฐในการพิทักษ์รักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติศาสนา พระมหากษัตริย์ รวมถึงรักษาเอกราชอธิปไตย และผลประโยชน์ของชาติ ความมั่นคงของรัฐและความสงบเรียบร้อยของประชาชน โดยหน้าที่ของรัฐต้องดำเนินการให้มีการเกณฑ์ทหารไว้เพื่อประโยชน์ในการพัฒนาประเทศ โดยกองทัพมีหน้าที่เตรียมกำลังไว้ป้องกันราชอาณาจักรและอธิปไตยของชาติ ใช้กำลังตามอำนาจหน้าที่ โดยเฉพาะในพื้นที่ ที่มีเขตแดนติดกันทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ[๓]

---

[๒] ธวัชชัย นาคสุวรรณ, “ทบ.ส่ง พลทหารต้นแบบฝึกทหารใหม่ทั่วประเทศ”, **หนังสือพิมพ์ข่าวทหารบก,** ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๒, (ตุลาคม ๒๕๖๒): ๓.

[๓] พลรภ เหรียญสุข, “ความจำเป็นต้องมีเกณฑ์ทหาร วอนพรรคการเมือง อย่ายกเป็นนโยบายหาเสียง”, **หนังสือพิมพ์ประชาติธุรกิจ,** (๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒): ๘.

ภาพรวมของทหารเกณฑ์ มีการใช้กำลัง ๑ ใน ๓ ไปปฏิบัติภารกิจป้องกันชายแดน รวมถึงในพื้นที่จังหวัดใช้แดนภาคใต้ และส่วน ๒ ใน ๓ ต้องฝึกตามวงรอบ และปฏิบัติภารกิจดูแลความมั่นคงภายในประเทศ ทหารเกณฑ์จึงเป็นกำลังหลักของกองทัพ ที่ผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันเข้ามาทำหน้าที่รับใช้ชาติ รวมถึงการดูแลปกป้องภัยคุกคามรูปแบบใหม่ เช่น ภัยยาเสพติด, ภัยคุกคามทางไซเบอร์และภัยพิบัติ ที่เกิดขึ้นจากธรรมชาติ ภัยก่อการร้ายอาชญากรรมข้ามชาติ การค้ามนุษย์และการแก่งแย่งชิงทรัพยากร รวมถึงโรคระบาดต่างๆ ที่เป็นภัย ซึ่งไม่ได้เกิดขึ้นจากสงคราม ที่รัฐต้องดูแลเรื่องเหล่านี้ด้วยและประชาชนที่ต้องการความช่วยเหลือจากทางทหาร

เป็นทหารแล้วได้อะไร

การเข้ามาเป็นทหารเกณฑ์ ทางกองทัพจะดูแลเรื่องสิทธิกำลังพลและสวัสดิการในการเป็นอยู่หลายๆ เรื่องและดูแลคุณภาพชีวิตให้ดียิ่งขึ้น โดยเชื่อว่าชายไทยที่ผ่านการเกณฑ์ทหารและเมื่อปลดประจำการไปแล้ว ก็จะเป็นผู้นำทางสังคมและผู้นำครอบครัวที่ดี ไม่สร้างปัญหาให้สังคม เป็นคนมีระเบียบวินัย มีอุดมการณ์เพื่อชาติและเป็นคนที่มีคุณภาพ แม้เราจะไม่ได้ออกไปรบก็ตาม แต่ต้องเตรียมกำลังให้พร้อม โดยเฉพาะมิติงานด้านความมั่นคงของชาติ

สาเหตุจูงใจที่สำคัญคืออะไร

แรงจูงใจด้านความสนใจและเหตุผลส่วนตัว[๕] มีองค์ประกอบย่อย ๒ ส่วนคือ

๑) ประการแรก ได้แก่ความสนใจซึ่งอุปกรณ์ทางยุทธภัณฑ์ คือความเอาใจใส่ต่อสิ่งที่ปฏิบัติต่อการฝึกอย่างแท้จริง หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เอาใจจดใจจ่อในเรื่องอาวุธจึงอยากเข้ามาเป็นทหารเพื่อจะได้ยิงปืนเป็น เป็นเรื่องที่ท้าทายเพราะเป็นวัยรุ่นคึกคนองตามประสาชายไทยเลือดนักรบมาก่อนจึงเป็นสาเหตุจูงใจในการเข้าเป็นทหาร

๒) ประการที่สอง ได้แก่เหตุผลส่วนตัวคือเหตุผลที่เกิดจากความรู้สึกจากความคิด และความเชื่อ ได้แก่อยากเป็นทหารเพราะแต่งเครื่องแบบทหารแล้วทำให้เกิดความภูมิใจ อยากได้สมุดกองหนุนเพื่อไปสมัครงาน หรืออาจถูกผู้ปกครองบังคับให้มาดัดนิสัยเกเรตามประสาวัยรุ่นในค่ายทหาร หรือตกงานและต้องการมีแหล่งรายได้ที่แน่นอนมีสวัสดิการที่ดี จากนโยบายส่งเสริมกำลังพลและครอบครัว รวมทั้งบุคคลที่เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของกองทัพในห้วง

---

[๕] เสนห์ พลอยมณีวงศ์, “เกิดเป็นชายหมายมาดชาติทหาร”, **วารสารสัสดี,** ปีที่ ๕๘ ฉบับที่ ๕๓๑, (มีนาคม - เมษายน ๒๕๖๑): ๔๐.

ระยะเวลาหนึ่งโดยเฉพาะผู้ที่มีความสามารถพิเศษ หรือมีทักษะความชำนาญเฉพาะด้านให้ได้รับโอกาสและมีความเชี่ยวชาญในความสามารถพิเศษให้มากขึ้น เพื่อมุ่งไปสู่การสร้างชื่อเสียงให้กับตัวเอง และองค์กรในกองทัพ

สรุปว่า ภาพรวมของทหารเกณฑ์กองทัพได้ดูแลเรื่องสวัสดิการและสิทธิกำลังผล เพื่อให้คุณภาพชีวิตของทหารเกณฑ์ดีขึ้น ให้ชายไทยที่ผ่านการเกณฑ์ทหารและเมื่อปลดประจำการไปแล้วจะเป็นผู้นำทางสังคมเป็นมีระเบียบวินัยมีอุดมการณ์เพื่อชาติ

การสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน

สถานภาพกำลังพลในกองทัพ แบ่งเป็นส่วนประชากร ๔% ส่วนสนับสนุนการรบ ๗% ส่วนภูมิภาค ๑๔% ส่วนกำลังรบ ๖๓% ส่วนส่งกำลังบำรุง ๔% และส่วนการฝึกศึกษา ๘% ซึ่งภารกิจของทหารเกณฑ์ จะแบ่งเป็นการเตรียมกำลังและปฏิบัติภารกิจภายในประเทศ ๖๗% ส่วนภารกิจป้องกันชายแดน ๓๓% ที่ผ่านมาเราเคยมีบทเรียนจากในอดีต เมื่อเวลาเกิดสงครามคนไม่มีความพร้อม เพราะไม่ได้รับการฝึกจึงทำให้เกิดการสูญเสียเป็นจำนวนมาก ทางรัฐบาลในสมัยนั้น จึงได้ตราระเบียบการรับราชการทหารปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ออกมา เพื่อให้ชายไทยทุกคนเข้ามารับการตรวจเลือกการเป็นทหาร เพื่อดูแลประเทศชาติ เตรียมกำลังและความพร้อมที่จะสามารถเผชิญต่อภัยสงคราม เราจำเป็นต้องใช้การตรวจเลือกทหารแบบผสมทั้งความสมัครใจและการเกณฑ์ทหารควบคู่กัน ทั้งนี้ทหารที่รับราชการมีอยู่ ๓ กลุ่ม คือ ๑) กลุ่มที่มีความต้องการเป็นทหาร โดยความสมัครใจ ๒) กลุ่มที่ถือว่าเป็นหน้าที่ของชายไทยที่ต้องทำตามกฎหมาย กลุ่มนี้ก็จะเข้ามารับการตรวจเลือกและจับสลากใบดำ-ใบแดง ตามพระราชบัญญัติรับราชการทหาร ปี พ.ศ. ๒๔๙๗ ๓) คือกลุ่มที่ไม่ต้องการรับราชการทหารเลย แม้จะมีแรงจูงใจมากเท่าไหร่ก็ตาม

สรุปว่า เพื่อให้ชาติไทยทุกคนมาเข้ารับการตรวจเลือกเป็นทหารเพื่อดูแลประเทศชาติ เตรียมกำลังและความพรั่งพร้อมที่จะสามารถเผชิญต่อภัยสงครามจำเป็นจะต้องใช้การตรวจเลือกทหารทั้งแบบผสมและความสมัครใจ ควบคู่กันไป

ประโยชน์ที่ได้รับจากการเกณฑ์ทหาร

การฝึกทหารนั้นอาจทำให้คนไม่เคยอยู่ในกฎระเบียบ กลับกลายมาเป็นคนมีระเบียบวินัยมากขึ้น อดทนต่ออุปสรรคต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น รวมถึง การเปลี่ยนแปลงทางด้านร่างกายแข็งแรงขึ้น มีมัดกล้ามขึ้นหน้าท้องมีซิกแพ็คผิวเข้มขึ้น เพราะผลจากการฝึกที่ต้องตากแดด การ

ฝึกถึงจะเหนื่อยแต่ก็ได้รับผลตอบแทนดีงามอย่างแน่นอน เรียกได้ว่ามันจะเป็นประสบการณ์ที่ดีครั้งหนึ่งในชีวิตให้เราได้จดจำบอกเล่าเรื่องราวนี้แก่ลูกหลานสืบต่อไปว่า ครั้งหนึ่ง เราได้ถือปืนและได้รับใช้ชาติ ตามวิถีลูกผู้ชาย ที่ผู้บัญชาการทหารบกได้มอบนโยบายการฝึกทหารใหม่ของกองทัพบก เพื่อให้การดำเนินการฝึก มีมาตรฐานเดียวกัน มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นและสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ซึ่งหน่วยฝึกทุกหน่วยนำแนวทางการฝึกทหารใหม่ ตามพระราโชบาย ที่ได้ดำเนินการฝึก ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อการฝึกทหารใหม่

นอกจากนี้ ยังมีนโยบายในการส่งเสริมความสามารถพิเศษเฉพาะบุคคลของกำลังพล[๕] เช่น ทักษะทางทหาร การกีฬา ศิลปะ ดนตรี เทคโนโลยี เป็นต้น โดยมอบให้ทุกหน่วยงานของกองทัพบกดำเนินการค้นหากำลังพลในทุกระดับชั้นยศ ที่มีความสามารถพิเศษ มีทักษะความชำนาญเฉพาะด้าน เพื่อกองทัพบกจะพิจารณาปรับให้ไปปฏิบัติงานในตำแหน่งหน้าที่ที่สอดคล้องกับความสามารถพิเศษ อันจะส่งผลดีต่องานราชการและสร้างแรงจูงใจให้กับกำลังพล[๖] รวมทั้งให้การสนับสนุน ส่งเสริมกำลังพลที่มีความสามารถพิเศษในทุกสาขา ให้ได้รับการพัฒนาทักษะความสามารถยิ่งขึ้น เพื่อมุ่งสู่เป้าหมาย ความก้าวหน้า สร้างชื่อเสียงให้กับตนเองและองค์กรกองทัพบกในโอกาสต่อไป[๗]

สรุปว่า การฝึกทหารทำให้คนมีระเบียบวินัยมากขึ้น อดทนต่ออุปสรรคต่างๆ มีการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายให้แข็งแรงยิ่งขึ้น ได้รับการพัฒนาทักษะความสามารถยิ่งขึ้นสร้างชื่อเสียงให้กับตนเองและกองทัพบกในโอกาสต่อไป

การสร้างขวัญและกำลังใจ

สำหรับนโยบายการพัฒนาศักยภาพของทหารเกณฑ์นั้น กองทัพบกยังคงเน้นมาตรฐานการฝึก ระบบการบังคับบัญชา การพัฒนาคุณภาพชีวิต เสริมสร้างให้มีทักษะด้านการทหาร เป็นทหารต้นแบบที่มีระเบียบวินัย มีอุดมการณ์รักชาติ จิตอาสา พร้อมที่จะปฏิบัติ

---

[๕] วรรณภา พัวเวส, “กระบวนการเกณฑ์และฝึกอบรมทหารกองประจำการกองทัพที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย”, **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๒), หน้า ๒.

[๖] พรชัย สืบยุบล, **ระเบียบปฏิบัติประจำกองทัพบกว่าด้วยการเรียกพล พ.ศ. ๒๕๒๗,** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มณฑลทหารบกที่ ๑๑, ๒๕๖๑), หน้า ๔๓.

[๗] วิรัญ ทองแก้ว, “กองทัพบก เตรียมฝึกทหารใหม่ตามหลักสูตรพลทหารต้นแบบ ตามแนวทางพระราชทานหนังสือพิมพ์ข่าวทหารบก”, **หนังสือพิมพ์ทหารบก,** ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ (๓ พฤจิกายน ๒๕๖๒): ๔.

ภารกิจทั้งด้านความมั่นคง การพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ[๖] ขณะเดียวกันกองทัพบกจะดูแลเรื่องสิทธิกำลังพลตามระเบียบของทางราชการอย่างเต็มที่ อาทิ เบี้ยเลี้ยงเงินเดือน เครื่องแต่งกาย การรักษาพยาบาล โครงการประกันชีวิตทหาร ที่กองทัพบกจัดทำให้เพิ่มเติม รวมถึงได้โอกาสทางการศึกษาสูงขึ้น โดยทหารใหม่สามารถสมัครเรียนการศึกษานอกระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย ได้ตั้งแต่สัปดาห์แรกที่รายงานตัวกับหน่วยทหาร นอกจากนี้เมื่อประจำการจนมีคุณสมบัติครบยังมีโอกาสสอบเข้าบรรจุเป็นข้าราชการทหาร เช่น นักเรียนนายสิบทหารบก นายทหารประทวนเฉพาะเหล่า เป็นต้นการให้ความสำคัญกับทหารกองประจำการ ถือว่าเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกันที่จะต้องให้การดูแลอย่างดี ได้กำชับให้ผู้บังคับหน่วยเอาใจใส่ทหารใหม่ในทุกรายละเอียด โดยเฉพาะในช่วงนี้ที่มีสภาพอากาศร้อนจัด ต้องระวังโรคที่เกิดจากความร้อน โดยให้หน่วยทหารเสนารักษ์และหน่วยเวชกรรมป้องกันเตรียมมาตรการดูแลและป้องกันทั้งเรื่องอาคารสถานที่และสุขภาพร่างกาย โดยมีการประเมินและปรับร่างกายของทหารใหม่ก่อนการฝึก การติดตั้งระบบระบายอากาศ ฉีดพ่นละอองน้ำ หลีกเลี่ยงการฝึกหรือกิจกรรมกลางแจ้งและการมีบุคลากรทางการแพทย์ดูแลอย่างใกล้ชิดตลอดการฝึก เป็นต้น[๗]

ทั้งนี้ กองทัพบกเชื่อว่าทุกระบบที่ได้เตรียมการเพื่อรองรับทหารใหม่นั้น จะเป็นพื้นฐานให้ทหารเกณฑ์สามารถปฏิบัติภารกิจทางทหารและภารกิจช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บัญชาการทหารบก ยังได้กำชับให้ผู้บังคับหน่วยติดตามข้อมูลข่าวสารทั้งในและต่างประเทศอย่างรอบด้าน รวมทั้งมีความระมัดระวังในการใช้โซเชียลมีเดียให้อยู่ในกรอบที่เหมาะสม และให้กำกับดูแลกำลังพลและบริหารจัดการหน่วยให้มีการพัฒนาในทุกด้านสอดคล้องกับนโยบายของกองทัพบกและรัฐบาล โดยให้ตระหนักอยู่เสมอว่ากองทัพบกเป็น

---

[๖] ธานินทร์ วัชโรบล, **ผบ.หน่วยฝึกทหารใหม่,** (กรุงเทพมหานคร: สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, ๒๕๖๐), หน้า ๒๐.

[๗] เพื่อชาติ อุไรเสน, **สามัญชนคนไทย: ทหาร (เกณฑ์ทหาร) ใหม่,** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มณฑลทหารบกที่ ๑๑, ๒๕๖๑), หน้า ๔๐.

องค์กรด้านความมั่นคงมีภาระหน้าที่ในการรักษาอธิปไตยของชาติและดูแลช่วยเหลือประชาชน เป็นสำคัญการปกครองดูแลกำลังพล ผู้บังคับหน่วยจะต้องประกอบด้วยหลักพรหมวิหารธรรม[๑๐]

สรุปว่า กองทัพบกยังคงเน้นมาตรฐานการฝึกและพัฒนาคุณภาพชีวิตเสริมสร้างให้ทหารมีทักษะ มีอุดมการณ์รักชาติจิตอาสาร่วมพัฒนาประเทศและช่วยเหลือประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพ กองทัพบกเชื่อว่าทุกระบบที่ได้ดำเนินการไปจะพื้นฐานให้ทหารเกณฑ์สามารถปฏิบัติภารกิจทางทหารและช่วนเหลือประชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ

การสร้างขวัญและกำลังใจของทหารเกณฑ์ด้วยการบูรณาการตามหลักพรหมวิหารธรรม

คำสอนจากพุทธศาสนาอย่างพรหมวิหารธรรม ก็เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ผู้บริหารพึงมี เพื่อใช้ในการปกครองผู้ใต้บังคับบัญชา ประกอบไปด้วย เมตตา กรุณา มุทิตาและอุเบกขา หมายถึงธรรมเป็นเครื่องหมายของผู้ประเสริฐ เพื่อสร้างขวัญและกำลังใจของทหารเกณฑ์

คุณธรรม ๔ ข้อดังกล่าวมานี้ ผู้บังคับหน่วยและบุคลากรทุกระดับชั้น ต้องมีตั้งแต่วันแรกที่ทหารเกณฑ์มาถึงหน่วยฝึก จะเว้นธรรมเหล่านี้เสียมิได้ประกอบด้วยพรหมวิหารธรรม ๔ ประการ คือ

๑) เมตตา รักใคร่ปรารถนาให้เป็นสุข ชายไทยที่ได้รับการคัดเลือกให้เป็นทหารกองประจำการ เมื่อไปรายงานตัวเพื่อเข้าประจำการในหน่วยฝึกทหารใหม่แล้ว ผู้บังคับหน่วย ครูฝึกต้องดูแลสมาชิกใหม่ของกองทัพให้มีความสมบูรณ์ที่สุดทั้งเยียวยาจิตใจ ด้วยพลังความรัก ความเมตตา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงชีวิตจากพลเรือนที่เคยสุขสบาย เข้ามาอยู่ในกองทัพ ที่มีทั้งกฎระเบียบวินัยของทหาร จึงมีทั้งความเครียดและซึมเศร้า ฉะนั้นผู้บังคับหน่วยจะต้องให้ความรัก ความเมตตาดูแลอย่างใกล้ชิดเหมือนน้องคนเล็ก

๒) กรุณา คือ ความสงสาร มีจิตใจหวั่นไหว การที่ทหารเกณฑ์ต้องพลัดพรากจากบ้านเข้ามาเป็นทหารกองประจำการ ก็เกิดความเศร้าเหงามีจิตสับสน ครูฝึกต้องมั่นสังเกตดูแลอย่างใกล้ชิด คอยเอาใจใส่และสอบถามปัญหาครอบครัวและคอยแนะนำร่วมแก้ไขด้วยความเมตตากรุณา จนเกิดความสบายใจ และปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ได้ดี

---

[๑๐] รุ่งอรุณ ลภาสวัสดิ์นันท์, **โหด มัน ฮา ข้าคือ “ทหารเกณฑ์”**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๕๓), หน้า ๖๑ – ๖๕.

๓) มุทิตา คือ ความพลอยยินดีในเมื่อผู้อื่นได้ดี จะน้อยหรือมากก็ตาม ต้องแสดงความยินดีต่อกันเสมอ เมื่อทหารผู้นั้นทำดี หรือแสดงความยินดีเมื่อกำลังพลได้รับการลาพักผ่อนกลับบ้านหลังจากผ่านการฝึก ๑๐ สัปดาห์มหาโหด หรือดังตัวอย่างร่วมทำเซอร์ไพรส์ แสดงความยินดีกับทหารเกณฑ์หนุ่มค่ายสรรพสิทธิประสงค์ จ.อุบลราชธานี โชว์น้ำเสียงขับกล่อมญาติที่เข้ามาเยี่ยมทหารเกณฑ์ผลัดใหม่ ปี ๖๒ ที่สนามฝึกกองร้อยมณฑลทหารบกที่ ๒๒ ร่วมร้องเพลง “แค่คุณ” และลงจากเวทีขอแฟนสาวแต่งงาน ต่อหน้าทหารเกณฑ์ร่วมรุ่นและญาติที่มาเยี่ยมลูกหลานกว่า ๕๐๐ คน ท่ามกลางภาพความประทับใจและปลื้มปีติของญาติทหารใหม่ ผลัดที่ ๑/๖๒ ซึ่งนอกจากญาติได้เข้ามาเยี่ยมทหารเกณฑ์ผลัดใหม่แล้วยังได้เห็นภาพความประทับใจเรื่องราวความรักของพลทหาร ซึ่งเป็นภาพแห่งความทรงจำและประทับใจไม่รู้ลืม ผู้บังบังคับบัญชาควรให้การสนับสนุนและแสดงความยินดี

๔) อุเบกขา วางเฉยไม่ดีใจ เสียใจ เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ คำว่า วางเฉย หมายถึง ทหารเกณฑ์กระทำความผิดวินัย เช่นหนีเที่ยวหรือหลับยาม (แอบนั่งหลับตอนเข้าเวรรักษาการณ์) ถูกจองจำตามผลของกรรมก็ไม่ช่วยเหลือ เพราะช่วยคนผิดทำให้เสียหลักยุติธรรม การวางเฉย เป็นหลักธรรมโดยตรงของพรหมวิหารธรรม[๑๑]

สรุปว่า พรหมวิหารธรรมจึงเป็นหลักธรรมจำเป็นที่ครูฝึกจะต้องปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์เสมือนเป็นน้องชายแท้ๆ เพื่อให้ทหารใหม่ เกิดความรู้สึกอบอุ่นเหมือนเป็นสมาชิกในครอบครัวเดียวกัน โดยมีมาตรฐานการฝึกให้เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายให้ทหารใหม่ ที่จะต้องปรับตัวจากพลเรือนให้เป็นสุภาพบุรุษในเครื่องแบบได้อย่างเต็มภาคภูมิ เป็นชายชาติทหารเพื่อปฏิบัติหน้าที่แห่งเกียรติยศ เพื่อมุ่งสู่การเป็นกำลังที่สำคัญของกองทัพในการดูแลประเทศชาติประชาชน

บทสรุป

การสร้างขวัญและกำลังใจของทหารกองเกิน ด้วยหลักพุทธธรรมผู้บังคับบัญชาตลอดจนถึงครูฝึกจะต้องให้ความรัก ความเมตตากับทหารเกณฑ์ด้วยหลักพุทธธรรม นั้นคือ ๑) ความเมตตา เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงจากชีวิตพลเรือนที่เคยสุขสบายเข้ามาเป็นทหารที่มี

---

[๑๑] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์,** ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓๔, มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ประยูรวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๔), หน้า ๔๕.

ระเบียบวินัยจนเกิดความเครียดและซึมเศร้า ฉะนั้นครูฝึกจะต้องดูแลอย่างใกล้ชิดด้วยความเมตตา ๒) ความกรุณา ครูฝึกต้องคอยหมั่นสังเกตดูแลเอาใจใส่สอบถามปัญหาให้คลายกังวล ๓) มุทิตา ครูฝึกต้องแสดงความยินดีเมื่อเสร็จสิ้นการฝึกและได้ปล่อยกลับบ้านอย่างปลอดภัย ๔) อุเบกขา การวางเฉย เมื่อทหารทำความผิดทางวินัยไม่เข้าข้างเมื่อต้องถูกลงโทษ ทำให้เกิดความยุติธรรมไม่อคติลำเอียงคนใดคนหนึ่ง สร้างบรรทัดฐานให้เกิดขึ้นและทุกคนจะต้องมีความเท่าเทียมกัน

ดังนั้น หลักพุทธธรรมจึงเป็นหลักธรรมที่จำเป็นสำหรับครูฝึกที่ต้องปฏิบัติต่อทหารเกณฑ์เสมือนเป็นน้องชายคนเล็ก เพื่อให้ทหารใหม่มีความรู้สึกที่ดีและอบอุ่นที่จะต้องปรับตัวจากพลเรือนเป็นสุภาพบุรุษในเครื่องแบบได้อย่างเต็มความภาคภูมิใจที่ได้ชื่อว่า “เป็นชายชาติทหาร” เพื่อปฏิบัติหน้าที่แห่งเกียรติยศ มุ่งสู่ความเป็นกำลังสำคัญของกองทัพในการดูแลปกป้องอธิปไตยของชาติและประชาชนให้อยู่อย่างร่มเย็นเป็นสุขตลอดไป อย่างมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

ธวัชชัย นาคสุวรรณ. “ทบ.ส่ง พลทหารต้นแบบฝึกทหารใหม่ทั่วประเทศ”. **หนังสือพิมพ์ข่าวทหารบก.** ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๒. ตุลาคม ๒๕๖๒.

ธานินทร์ วัชโรบล. **ผบ.หน่วยฝึกทหารใหม่.** กรุงเทพมหานคร: สำนักข่าวกรมประชาสัมพันธ์, ๒๕๖๐.

พรชัย สืบยุบล. **ระเบียบปฏิบัติประจำกองทัพบกว่าด้วยการเรียกพล พ.ศ. ๒๕๒๗,** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มณฑลทหารบกที่ ๑๑, ๒๕๖๑.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์.** ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๓๔. มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ ประยูรวงศ์การพิมพ์, ๒๕๕๔.

พลรภ เหรียญสุข. “ความจำเป็นต้องมีเกณฑ์ทหาร วอนพรรคการเมือง อย่ายกเป็นนโยบายหาเสียง”. **หนังสือพิมพ์ประชาติธุรกิจ.** ๒๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

เพิ่มศักดิ์ รอดจินดา. “ทหารต้นแบบ”. **หนังสือพิมพ์ข่าวทหารบก**, ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๑. ตุลาคม ๒๕๖๒.

เพื่อชาติ อุไรเสน. **สามัญชนคนไทย: ทหาร (เกณฑ์ทหาร) ใหม่.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มณฑลทหารบกที่ ๑๑, ๒๕๖๑.

รุ่งอรุณ ลภาสวัสดิ์นันท์. **โหด มัน ฮา ข้าคือ “ทหารเกณฑ์”**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มติชน, ๒๕๕๓.

วรรณภา พัวเวส. “กระบวนการเกณฑ์และฝึกอบรมทหารกองประจำการกองทัพที่มีผลกระทบต่อสังคมไทย”. **วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยบูรพา, ๒๕๕๒.

วิรัญ ทองแก้ว. “กองทัพบก เตรียมฝึกทหารใหม่ตามหลักสูตรพลทหารต้นแบบ ตามแนวทางพระราชทานหนังสือพิมพ์ข่าวทหารบก”. **หนังสือพิมพ์ทหารบก,** ปีที่ ๒๙ ฉบับที่ ๒. ๓ พฤจิกายน ๒๕๖๒.

เสนห์ พลอยมณีวงศ์. “เกิดเป็นชายหมายมาดชาติทหาร”. **วารสารสัสดี.** ปีที่ ๕๘ ฉบับที่ ๕๓๑. มีนาคม - เมษายน ๒๕๖๑.

อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ

POLITICAL POWER AND INFLUENCE PUBLIC POLICY-MAKING PROCESS

ไพวรรณ ปุริมาตร*

Paiwan Purimart,

บทคัดย่อ

การกำหนดนโยบายสาธารณะเกี่ยวข้องกับ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และการบริหาร นโยบายสาธารณะมีบทบาทสำคัญในฐานะเป็นเครื่องมือบริหารประเทศของรัฐบาลในด้านต่าง ๆ เป็นต้นว่า กำหนดทิศทางการพัฒนาประเทศ ตอบสนองความต้องการของประชาชน แก้ไขปัญหาที่สำคัญของประชาชน จัดสรรค่านิยมทางสังคม เสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคม เสริมสร้างความเสมอภาค ให้โอกาสแก่ประชาชน กระจายรายได้ให้แก่ประชาชน ดังนั้น นโยบายสาธารณะถือว่าเป็นแนวทางการดำเนินงานของภาครัฐบาลหรือหน่วยงานเอกชน นโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตของสถาบันทางการเมือง โดยสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ ได้แก่ สถาบันนิติบัญญัติ สถาบันบริหาร สถาบันตุลาการ สถาบันการปกครองท้องถิ่น และสถาบันพรรคการเมือง เป็นต้น เป็นผลของความสมดุลของการต่อสู้ระหว่างกลุ่ม ซึ่งเกิดขึ้นจากอิทธิพลระหว่างกลุ่มผลประโยชน์ที่ตกลง ประนีประนอมกับการเปลี่ยนแปลง นอกจากนั้นนโยบายมักจะถูกเปลี่ยนทิศทางไปสู่กลุ่มที่มีอิทธิพล กลุ่มผลประโยชน์ที่ต่างช่วงชิงอำนาจและผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน

คำสำคัญ : อำนาจ, อิทธิพล, นโยบายสาธารณะ

Abstract

Public policy related to political, economic, social and administrative policies have an important role as a tool of the government administration in areas such as determine the direction of national development. In response to public demand Address the critical issues of public Allocation of social values Enhancing fairness in society. Supplements Created Equal Provide

* มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

opportunities for citizens Income distribution to the public, so public policy is to guide the operations of the government or private agencies. Public policy is the product of political institutions. The political institutions, including institutional, legislative, judicial institutions, management institutions. Institute of Local Administration Institutions and political parties as a result of the balance of the struggle between the groups. This arises from the influence of interest groups falling. Compromise with change In addition, the policy will be redirected to the influential group. Various interest groups compete for power and mutual benefit.
Keywords: Power, Influence, Public Policy

บทนำ

อำนาจ คือ พลังบางอย่างที่สามารถบังคับให้บุคคลหรือกลุ่มคนที่มีอำนาจน้อยกว่าทำสิ่งใดๆ ตามต้องการ เช่น พ่อ-แม่บังคับให้ลูกกินข้าว, ตำรวจบังคับให้ประชาชนปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น โดย ‘อำนาจ’ หลายๆ คนมองว่าเป็นของดี อีกทั้งยังมีความหอมหวนน่าจับจองเป็นเจ้าของยิ่งนัก เนื่องจากบุคคลใดก็ตามที่สามารถครอบครองมันได้ล้วนสามารถบังคับให้ผู้คนที่มีอำนาจน้อยกว่ากระทำตามสิ่งที่ตนต้องการ ถึงขนาดมีประโยคว่า ‘อำนาจเปรียบดั่งยาเสพย์ติด’ เนื่องจากมีหลายต่อหลายคนปรารถนาฝักใฝ่ในอำนาจจนเกินขอบเขตความพอดี บางคนถึงกับ ‘เสพติด’ อำนาจจนถึงขนาดเสียผู้เสียคนไปก็มี แน่นอนว่าผู้ที่ตกอยู่ในอำนาจต่างรู้สึกมีความสุข เช่น มีความรู้สึกดีที่มีคนอยู่ใต้อำนาจของตน มีความรู้สึกดีอย่างมาก ในการมีคนมาเอาใจและเกิดความเคารพยำเกรง แต่เมื่อไหร่ก็ตามที่เขาสูญเสียอำนาจไป เขาก็จะเหมือนกับคนติดยาเสพติด กลายเป็นคนละคน เนื่องจากการเสพติดอำนาจนั้นยากกว่าการถอนตัวเมื่อติดยาเสพติดประเภทอื่นๆ เพราะฉะนั้นผู้คนที่ไม่รู้เท่าทันความเป็นจริงของโลกทั้งหลายจึงต่างมุ่งแสวงหาอำนาจ[๑]

ความเข้าใจในนิยามคำว่า “อำนาจ (power)” นั้น เชื่อว่า คนโดยทั่วไปมักจะเข้าใจว่า เป็นคำเดียวกับคำว่าอำนาจทางการเมือง “political power” และเมื่อเข้าใจเช่นนี้แล้ว ก็จะเปิดมุมมองให้หยุดอยู่เพียงจุดนี้ และจะให้ความสำคัญเฉพาะส่วนที่เป็นอำนาจในทางการเมือง

---

[๑] ศุภชัย ยาวะประภาษ, **นโยบายสาธารณะ,** พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๗.

ว่า เป็นส่วนที่นำ ครอบงำ หรืออยู่เหนือกว่าส่วนอื่นๆของระบบโครงสร้างทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม และไปติดยึดกับวิธีคิดแบบ Hierarchy แท้ที่จริง อำนาจ มันคือ อะไรก็ตามที่มีผลต่อการบังคับ กำกับ เหนี่ยวนำให้ส่วนอื่น ในสังคม ทั้งในมิติการเมือง เศรษฐกิจ สังคม ชุมชน กลุ่ม ดำเนินไปตามที่ตนเองต้องการและอำนาจมีความเกี่ยวข้องกับส่วนอื่น ไม่ใช่อำนาจทางการเมืองเพียงส่วนเดียว และปัจจุบันส่วนอื่นที่ว่านี้ มีความสำคัญมากขึ้น และบางมิติอาจจะมีมากกว่าอำนาจทางการเมืองด้วยซ้ำไป อำนาจส่วนอื่นๆนี้ จะมีการให้ความสำคัญมากกับสำนักคิดแบบสมัยใหม่ ที่เรียกว่า Post –Modern โดยจะเรียกการสถาปนาของอำนาจส่วนอื่นแบบนี้ว่าเป็น อำนาจที่เป็นจริงและมีอิทธิพลต่อการดำรงชีวิต หรือนักวิชาการทางรัฐศาสตร์บางสำนักเรียกเป็นภาษทางการเมืองใหม่ว่า ชีวอำนาจ (bio power) และส่วนที่อำนาจแบบนี้ไปเปิดมิติสัมพันธ์กับทางการเมืองก็จะเรียกว่า ชีวอำนาจทางการเมือง (bio politics)[๒]

สำหรับคำว่า ‘การเมือง’ นั้นมีผู้มากความรู้หลายท่าน ได้ให้ความหมายหลายประการ ทางด้านปรมาจารย์ด้านรัฐศาสตร์นาม Harold Lass well ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า ‘การเมือง เป็นการนำมาแสดงถึงอำนาจ เพื่อจะนำมาตัดสินว่าใครได้อะไร, เมื่อใด และอย่างไร’ เพราะฉะนั้นการเมืองจึงถือกำเนิดขึ้นมา เพื่อจัดสรรสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่อย่างจำกัด อันมีความเกี่ยวพันกับการใช้ ‘อำนาจ’ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การกำหนดนโยบายเป็นภารกิจของฝ่ายการเมือง ไม่ว่าจะเป็นการริเริ่มเพื่อการแก้ปัญหาหรือการกำหนดมาตรการให้ประชาชน ปฏิบัติในขณะที่ฝ่ายบริหารมุ่งไปที่การนำนโยบายไปจัดทำแผนโครงการ กฎ คำสั่ง หรือระเบียบ เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายของนโยบายที่ได้กำหนดไว้ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะสะท้อนความคิดในช่วงต้นของการศึกษาและเป็นการวิเคราะห์ที่ตรงไปตรงมา แต่ไม่สะท้อนความเป็นจริงที่เป็นอยู่ กล่าวคือ การกำหนดนโยบายการนำนโยบายไปปฏิบัติ และการประเมินผลนโยบาย จะมีกลุ่มบุคคลที่นอกเหนือไปจากฝ่ายการเมืองและฝ่ายบริหารเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย พัฒนาการแนวความคิดที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างการเมือง การบริหาร และนโยบายสาธารณะ

ความหมายของนโยบายสาธารณะ

[๒] สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, **นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. (กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, ๒๕๔๙),หน้า ๙.

ความหมายของคำว่า นโยบาย (Policy) มีหลากหลายทัศนะ นอกจากนี้นโยบายสามารถ เกิดขึ้นได้ทั้งภาคเอกชน และเอกชน โดยพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ [๓] ให้ความหมายว่านโยบายคือ หลักและวิธีปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวดำเนินการ นอกจากนี้ยังปรากฏว่ามีนักวิชาการชาวต่างประเทศที่ให้ความหมายของนโยบาย คือกล่าวว่า นโยบายคือหลักและวิธีการปฏิบัติซึ่งถือเป็นแนวทางดำเนินการที่ผู้บริหารใช้ในการตัดสินใจ เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปโดยถูกต้องและบรรลุตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้[๔]

ความหมายของคำว่า “สาธารณะ” พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๕๔ (ราชบัณฑิตยสถาน, ๒๕๕๔) ให้ความหมายว่า สาธารณะ หมายถึงของส่วนรวมหรือส่วนกลาง โดยใช้ประโยชน์ร่วมกัน Longman (๑๙๕๑, ๑๙๙๓ อ้างถึงใน จุมพล หนิมพานิช, ๒๕๔๗) กล่าวว่า สาธารณะ หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องของรัฐบาล ในฐานะภาครัฐที่ไม่ใช่เอกชนและเกี่ยวข้องกับสังคม โดยส่วนรวม นอกจากนี้ สาธารณะ มักพบเห็นเสมอ ในลักษณะพูดต่าง ๆ เช่น มติมหาชน กฎหมายมหาชน สินค้าสาธารณะ และคำนี้มักใช้กับกิจกรรม ของมนุษย์ที่ต้องรัฐบาลเข้าไปแทรกแซง หรือต้องการให้รัฐบาลเข้าไปจัดระเบียบสังคมหรือ กิจกรรมที่ดำเนินการโดยทั่วไป

ความหมายของคำว่า นโยบายสาธารณะ (Public policy) เมื่อรวมกันนักวิชาการก็ได้ให้ ความหมายที่รัดกุม เช่น Dye (๑๙๗๘) ได้ให้ความหมายของคำว่า นโยบายสาธารณะไว้ว่า สิ่งใด ก็ตามที่รัฐบาลเลือกที่จะกระทำหรือไม่กระทำในขณะที่ Anderson (๑๙๙๔) ได้กล่าวว่า นโยบาย สาธารณะ คือ แนวทางในการปฏิบัติงานที่กำหนดขึ้นมาโดยบุคคล คณะบุคคล เพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้น ผู้วิจัยมองว่าแนวคิดของ Anderson เป็นการมองเฉพาะเรื่องที่รัฐบาลกระทำเท่านั้น ไม่ครอบคลุมสิ่งที่รัฐบาลไม่กระทำนอกจากนี้ Easton (๑๙๕๓) ได้ให้ทัศนะว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึง การจัดสรรค่านิยมของสังคมทั้งมวลและผู้ที่มีอำนาจในการจัดสรร ก็คือ รัฐบาลตัดสินใจ ที่จะกระทำหรือไม่กระทำเป็นผลมาจาก “การจัดสรรค่านิยมของสังคม” ในขณะเดียวกัน ได้กล่าวว่า กิจกรรมทุกประเภทไม่ว่าจะเป็นระดับใดในหน่วยงานใด

---

[๓] ราชบัณฑิตยสถาน, **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔,** (กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๕๖).

[๔] Dye, T. R. **Understanding public policy** (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall,1978.

ล้วนมีกำเนิดมาจากความคิดอันเป็นกรอบนำทางว่าควรจะทำอะไร เมื่อใด ที่ไหน โดยใคร และอย่างไร หากปราศจากทิศทางที่แน่นอนชัดเจนในการดำเนินกิจกรรมของรัฐบาล ความคิด หรือเจตนาก็เกิดขึ้นก่อนเช่นเดียวกัน จากนั้นค่อย ๆ พัฒนาชัดเจนขึ้น กลายเป็นกรอบกำหนดทิศทางและแนวทางการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ของรัฐบาล ซึ่งในความหมายกว้าง ๆ คือ นโยบายของรัฐบาลหรือนโยบายสาธารณะ (Public policy) นั่นเอง[๕] นอกจากนี้ นโยบายสาธารณะหมายถึง “กิจกรรมของรัฐบาลที่เลือกกระทำหรือไม่กระทำก็โดยมุ่งถึง ค่านิยมและผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ โดยเป็นข้อบัญญัติที่ชอบด้วยกฎหมาย” ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dye จากคำนิยาม หรือความหมายดังกล่าวข้างต้น สามารถผนวกรวมเอาแนวคิด ของนักวิชาการทั้งหมดเข้าด้วยกัน ผู้วิจัยสรุปได้ว่า นโยบายสาธารณะ หมายถึงกิจกรรมของรัฐบาลที่เข้ามาบริหารประเทศในแต่ละยุคได้กำหนดขึ้นว่าจะทำหรือไม่กระทำอะไร โดยมีการขับเคลื่อนผ่านส่วนราชการต่าง ๆ โดยมีการกำหนดออกมาเป็นโครงการ แผนงานและชุดกิจกรรมต่าง ๆ โดยมีเป้าหมายเพื่อสาธารณะ เช่น นโยบายปฏิรูปที่ดินเพื่อการเกษตรสนองเพื่อแก้ไขปัญหาที่ดินทำกิน ซึ่งผู้รับประโยชน์คือเกษตรกร นโยบายรับจำนำข้าวเปลือกเพื่อแก้ไขปัญหาราคาพืชผลทางการเกษตรที่ประสบปัญหาเนื่องจากมีผลผลิตออกสู่ตลาดมากเกินไป นอกจากนี้นโยบายสาธารณะนั้น อาจมีเป้าหมายที่ครอบคลุมคนทุกคนอาทิเช่นพระราชบัญญัติจราจรที่บังคับใช้ประชาชนทุกคนในรัฐ เป็นต้น[๖]

วัตถุประสงค์ของนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะนั้น เมื่อถูกกำหนดขึ้นมาและมีการนำนโยบายนั้นปฏิบัติจะต้องมีการกำหนดวัตถุประสงค์ของนโยบาย วัตถุประสงค์ของนโยบายมีลักษณะอย่างไรจากการศึกษาผู้วิจัยพบว่า มีนักวิชาการได้กำหนดลักษณ์ของวัตถุประสงค์ของนโยบาย ดังนี้

นโยบายสาธารณะ เป็นนโยบาย ที่กำหนดขึ้นโดยภาครัฐ ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่แน่นอนอย่างใดอย่างหนึ่งหรือหลายอย่างโดยอาจมี วัตถุประสงค์ ๓ ประการ ดังนี้ ประการที่หนึ่ง เพื่อ

---

[๕] ศุภชัย ยาวะประภาษ, **นโยบายสาธารณะ,** พิมพ์ครั้งที่ ๗, (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐), หน้า ๑.

[๖] สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, **นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. (กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, ๒๕๔๙), หน้า ๕๓.

แก้ไขปัญหาในปัจจุบัน ให้เบาบางหรือหมดสิ้นไป อันจะนำไปสู่การกินดี อยู่ดีการมีคุณภาพชีวิต (Quality of life) ที่ดีของประชาชนโดยส่วนรวม เช่น ปัญหาเกษตรกรขาดแคลนที่ดินทำกิน รัฐบาลก็กำหนดออกมาในรูปของนโยบายปฏิรูปที่ดิน หรือปัญหาการจราจร ก็กำหนดออกมาเป็นพระราชบัญญัติผู้ประสบภัยจากรถยนต์และนโยบาย สวมหมวกเป็นต้น ประการที่สอง เพื่อการพัฒนา เป็นการกำหนดนโยบายเพื่อก่อให้เกิดผล ที่พึงปรารถนาหรือปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดีขึ้นกว่าเดิม เช่น ประเทศต้องการ เน้นเศรษฐกิจการค้าที่สามารถแข่งขันได้ในเวทีโลก ก็กำหนดเป็นนโยบายเขตการค้าเสรี (FTA) หรือการที่ประเทศไทยต้องการผลักดันให้มีการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการพัฒนาประเทศ รัฐบาลก็กำหนดเป็นนโยบายพัฒนาระบบสารสนเทศและเทคโนโลยี เป็นต้น และประการที่สาม เพื่อการพัฒนาในอนาคตหรือแก้ไขปัญหาในอนาคต เช่น รัฐบาลต้องการน้อมนำกระแส พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ ก็จะกำหนดเป็นนโยบายเศรษฐกิจแบบพอเพียง เช่น นโยบายด้านเศรษฐกิจของรัฐบาลสมัย พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ เป็นต้น[๗]

ซึ่งความหมายของ ยอดชาย วิถีพานิช (๒๕๔๙, หน้า๗๘-๗๙) ผู้วิจัยมองว่า เป็นการกำหนด วัตถุประสงค์ในภาพกว้าง โดยประเด็น คือวัตถุประสงค์ของนโยบายต้องสามารถแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและอนาคตได้ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมองว่า วัตถุประสงค์ของนโยบายสาธารณะ ที่ดีต้องมีลักษณะ ดังนี้คือ จะต้องสามารถแก้ไขปัญหาสาธารณะทั้งเชิงรุกและรับเมื่อมีการนำนโยบายไปใช้ปัญหาสาธารณะนั้นที่เกิดจะหายไปหรือลดน้อยถอยลง เช่น เกษตรกรชาวนา ผู้ปลูกข้าวประสบปัญหาราคาผลผลิตตกต่ำต่อเนื่องมานานหลายปี รัฐบาลได้นำนโยบายส่งเสริม เกษตรอินทรีย์เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่ข้าวอินทรีย์ ทำให้เกษตรกรที่เข้าร่วมโครงการได้รับราคาข้าวที่สูงขึ้น หรือรัฐบาลนำนโยบายพยุงราคาข้าว นโยบายประกันรายได้เกษตรกรตลอดจน นำนโยบายรับจำนำราคาพืชผลทางการเกษตร เข้ามาช่วยใช้นอกจากนี้ นโยบายสาธารณะนั้น ต้องสามารถลดปัญหาสาธารณะที่จะเกิดขึ้นในอนาคตหรือเรียกอีกอย่างว่าวัตถุประสงค์เชิงป้องกัน และเสริมสร้างเพื่อความเข้มแข็งของประชาชนอาทิเช่นนโยบายป้องกันโรคไข้เลือดออก หรือโรคร้ายต่าง ๆ ซึ่งยังไม่เกิดขึ้นแต่มีนโยบายเพื่อป้องกันปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต เป็นต้น

---

[๗] ยอดชายวิถีพานิช. นโยบายสาธารณะ: นโยบายของรัฐจากฝ่ายการเมืองสู่ฝ่ายบริหาร. **รัฐสภาสาร,** ๕๔ (๒), ๒๕๔๙., หน้า ๗๘-๗๙).

ความสำคัญของนโยบายสาธารณะ

นโยบายสาธารณะมีความสำคัญอย่างไรและเกี่ยวข้องกับใครบ้าง ผู้วิจัยมองว่า นโยบายสาธารณะมีความสำคัญอย่างมากทั้งในระดับชนชั้นปกครองและผู้ถูกปกครอง ซึ่งในรัฐไม่มีใครปฏิเสธอำนาจของรัฐได้ เพราะตั้งแต่เกิดจนตาย ประชาชนทุกคนต้องแจ้งเกิด นั่นคือจุดเริ่มต้นของการเป็นประชาชนซึ่งเป็นองค์ประกอบของรัฐ อย่างไรก็ตามผู้วิจัยมองว่า นโยบายสาธารณะมีความสำคัญดังต่อบุคคลหลายส่วน ดังนี้

๑. สำคัญกับผู้ปกครอง ในที่นี้หมายถึงรัฐบาลที่มีอำนาจในการปกครอง ทั้งในระบอบ ประชาธิปไตยและระบอบเผด็จการ เนื่องจากนโยบายสาธารณะคือเครื่องมือที่ใช้ในการบริหาร ประเทศหรือนโยบายสาธารณะคือสิ่งที่รัฐบาลกระกระทำหรือไม่กระทำ อย่างไรก็ตาม นโยบาย สาธารณะมีความสำคัญยิ่งต่อรัฐบาลหรือชนชั้นผู้ปกครองเนื่องจากหมายถึงสะเถียรภาพ ของรัฐบาลเองรัฐบาลในระบอบประชาธิปไตยที่มาจากการเลือกตั้ง การกำหนดนโยบายที่สามารถ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและชื่นชอบกับประชาชนจะส่งให้รัฐบาลนั้นมีสะเถียรภาพ และยังหมายถึงการกลับมาเป็นรัฐอีกครั้งในการเลือกตั้งสมัยหน้า ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (๒๕๔๙, หน้า ๔๓) กล่าวว่า นโยบายสาธารณะมีความสำคัญต่อผู้กำหนด นโยบาย ประชาชน และเป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐบาล ดังนี้ หนึ่งความสำคัญต่อผู้กำหนดนโยบาย ส่วนใหญ่ผู้ที่รับผิดชอบในการกำหนดนโยบายของประเทศก็คือฝ่ายการเมืองหรือรัฐบาล หากรัฐบาลกำหนดนโยบายที่สอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของประชาชนย่อมจะทำให้ รัฐบาลได้รับความศรัทธาหรือการยอมรับจากประชาชนมากและจะส่งเสริมให้รัฐบาลมีโอกาสดำรงตำแหน่งในการบริหารประเทศยาวนานขึ้นหรือมีโอกาสได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ในการเลือกตั้งครั้งต่อไปอีก[๕]

๒. สำคัญกับประชาชน เนื่องจากไม่ใครปฏิเสธอำนาจรัฐได้ นอกจากนี้นโยบายสาธารณะเป็นผลผลิตทางการเมือง เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน ดังนั้น ประชาชนสามารถแสดงออกถึงปัญหาและความต้องการของตนเป็นระบบ โดยพรรคการเมืองเมื่อหาเสียงเลือกตั้งจะต้องพื้นที่เพื่อตรวจสอบปัญหาสาธารณะและนำปัญหานั้นมากำหนดเป็นนโยบาย ของพรรคอาทิเช่น พรรคไทยรักไทยได้นำลงพื้นที่พบว่าเกษตรกรประสบปัญหาภาวะหนี้สิน จึงได้นำมากำหนดนโยบายของพรรคคือ พักชำระหนี้ ๓ ปี เมื่อชนะการเลือกตั้งก็จะนำนโยบาย ของ

---

[๕] สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, **นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ,** พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. (กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, ๒๕๔๙), หน้า ๕๓.

พรรคมากำหนดเป็นนโยบายสาธารณะโดยมีการแถลงนโยบายต่อรัฐสภา อย่างไรก็ตาม เมื่อนโยบายถูกนำไปปฏิบัติและปรากฏผลลัพธ์ (Outcomes) เป็นไปตามวัตถุประสงค์ประชาชนได้รับความพอใจเพราะปัญหาและความต้องการได้รับการตอบสนองและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ย่อมทำให้ประชาชนมีความเชื่อมั่นและศรัทธาในการบริหารของรัฐบาลมากขึ้น ในทางตรงข้ามหากผลลัพธ์ในการนำนโยบายไปปฏิบัติไม่ตกถึงประชาชนอย่างแท้จริงและคุณภาพชีวิต ของประชาชนต่ำลงย่อมทำให้ประชาชนขาดความศรัทธาต่อรัฐบาลและอาจไม่ให้การสนับสนุนกลับมาเป็นรัฐบาลอีกต่อไป

๓. สำคัญต่อข้าราชการประจำ ซึ่งมีหน้าที่ในการนำนโยบายไปปฏิบัติ เนื่องจากข้าราชการการเมืองและข้าราชการประจำมีบทบาทหน้าที่แตกต่างกันและมีที่มาที่แตกต่างกัน หลายครั้งที่เกิดการแทรกแซงการทำงานของข้าราชการการเมืองต่อข้าราชการประจำอย่างไรก็ตาม นโยบายสาธารณะได้กำหนดบทบาทหน้าที่ของแต่ละฝ่ายคือ ข้าราชการการเมืองมีหน้าที่ในการกำหนดนโยบาย ข้าราชการประจำมีหน้าที่ในการนำนโยบายมาปฏิบัติ และข้าราชการการเมืองจะเป็นข้าราชการประจำในขณะเดียวกันไม่ได้ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของณัฐฐา วินิจนัยภาค (๒๕๕๕, หน้า ๔) ที่กล่าวว่า สำคัญต่อข้าราชการประจำซึ่งมีหน้าที่ในการนำนโยบาย ไปปฏิบัติ ที่จะได้อาศัยนโยบายเป็นแนวทางในการปฏิบัติกิจกรรมและป้องกันการปฏิบัติ ตามอารมณ์ของฝ่ายการเมืองและฝ่ายประจำ[๙]

๔. สำคัญต่อผู้ที่ศึกษานโยบายสาธารณะหนึ่ง ๆ เพื่อนำความรู้ความเข้าใจไปใช้ในการวิเคราะห์ประเด็นปัญหาสาธารณะและเสนอทางเลือกในการตัดสินใจ เพื่อให้ได้มา ซึ่งนโยบายที่ดีนำ ไปปฏิบัติให้ประสบผลสำเร็จ โดยศุภชัย ยาวะประภาษ (๒๕๕๐, หน้า ๑๘-๑๙) กล่าวว่าการศึกษานโยบายสาธารณะย่อมก่อให้เกิดประโยชน์ต่อสังคมทั้งทางวิชาการ และในทางปฏิบัติ ทางวิชาการการเรียนรู้นโยบายสาธารณะจะช่วยให้สามารถเข้าใจแนวทาง อันเป็นกรอบชี้นำการบริหารในภาพรวมทั้งหมด นอกจากนี้ยังช่วยให้ผู้ศึกษามีความรู้ความเข้าใจ ในสาขาที่ตนเองศึกษา ส่วนในทางปฏิบัติ นโยบายสาธารณะจะช่วยให้ผู้เกี่ยวข้องสามารถเข้าใจ ในเทคนิคและระเบียบวิธีการในการวิเคราะห์และประเมินผลนโยบาย ย่อมช่วยในการวางแผน พัฒนา

[๙] ณัฐฐา วินิจนัยภาค, **นโยบายสาธารณะและการจัดการเชิงกลยุทธ์,** (นนทบุรี: ตุลา,๒๕๕๕), หน้า ๔.

นโยบายและนำนโยบายไปปฏิบัติให้ได้ผลยิ่งขึ้น[๑๐]

อำนาจและอิทธิพลทางการเมืองกับการกำหนดนโยบายสาธารณะ

นักรัฐศาสตร์กลุ่มหนึ่งมองว่าการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ โดยเป็นการต่อสู้กันเพื่อให้ได้มาซึ่งอำนาจและอิทธิพลในการบริหารกิจการบ้านเมือง โดยคำนิยามของการเมืองเชิงอำนาจที่น่าสนใจ ได้แก่ คำนิยามของ Pennock and Smith (๑๙๖๕, p. ๙) ที่กล่าวว่า “การเมือง หมายถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับ อำนาจ สถาบัน และองค์กรในสังคม ซึ่งได้รับการยอมรับว่ามีอำนาจเด็ดขาดครอบคลุมสังคมนั้นในการสถาปนาและทำนุรักษาความเป็นระเบียบเรียบร้อยของสังคม มีอำนาจในการทำให้จุดประสงค์ร่วมกันของสมาชิกในสังคมได้บังเกิดผลขึ้นมา และมีอำนาจในการประนีประนอมความคิดเห็นที่แตกต่างกันของคนในสังคม”[๑๑] และอีกหนึ่งคำนิยามการเมืองของ ณรงค์ สินสวัสดิ์ (๒๕๓๙, หน้า ๓) ที่กล่าวว่าการเมืองเป็นการต่อสู้ช่วงชิงการรักษาไว้และใช้อำนาจทางการเมือง โดยอำนาจทางการเมืองหมายถึง อำนาจในการที่จะวางนโยบายในการบริหารประเทศหรือสังคม อำนาจที่จะแต่งตั้งบุคคล เพื่อช่วยในการนำนโยบายไปปฏิบัติและอำนาจที่จะใช้ข้าราชการ งบประมาณหรือเครื่องมืออื่น ๆ ในการนำนโยบายปฏิบัติแนวการมองการเมืองเป็นเรื่องของอำนาจ (power approach) ดังที่ได้ยกตัวอย่างไปนี้ เป็นแนวทางการศึกษาเชิงรัฏฐาธิปัตย์ต่อผู้อยู่ใต้อำนาจ ซึ่งก็คือ ประชาชนนั่นเอง สิ่งหนึ่งสิ่งใดที่ออกมาจากสถาบันทางการเมืองไม่ว่าจะเป็นฝ่ายนิติบัญญัติที่ทำ หน้าที่ ในการตรากฎหมายต่าง ๆ เพื่อบังคับใช้มาจากรัฐบาลในรูปของนโยบายสาธารณะ (public policies) โครงการพัฒนา (development programs) และงานต่าง ๆ ที่ประกอบขึ้นหรือดำเนินไปโดยภาคราชการรวมไปถึงการตัดสินคดีความหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นระหว่างบุคคลต่อบุคคลและบุคคลกับ รัฐจึงล้วนแต่เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องช่วงชิงเข้าสู่อำนาจการบริหารประเทศหรืออย่างน้อยก็ให้ผลผลิตจากระบบการเมือง (political outputs) ผลผลิตของระบบการเมืองอันได้แก่ นโยบาย กฎหมาย ระเบียบข้อบังคับโครงการหรือแผนงานพัฒนาของภาครัฐและภาคราชการ ซึ่งเป็นไปในทางที่เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มของตนมากที่สุด

---

[๑๐] ศุภชัย ยาวะประภาษ, **นโยบายสาธารณะ,** พิมพ์ครั้งที่ ๗. (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐),หน้า ๑๘-๑๙

[๑๑] Pennock, R. J., & Smith, D. G., **Political science,** (New York: McMillan, 1965), P.9.

ในกรณีของการศึกษาการผลักดันทางการเมืองของกลุ่ม ซึ่งก็คือ การศึกษาถึงกลวิธีช่องทางการใช้อำนาจการต่อรองของกลุ่มผลักดันต่าง ๆ เพื่อจะให้ผลของการตัดสินใจเป็นไปตามที่ฝ่ายตนต้องการนั้น การนำ เอาแนวคิดเกี่ยวกับ อำนาจและอิทธิพลมาพิจารณาย่อมมีความจำเป็น และสำคัญที่จะช่วยให้การอธิบายมีความชัดเจนยิ่งขึ้น ในระบอบการเมืองนั้น อำนาจและอิทธิพลถือว่าเป็นทรัพยากรทางการเมืองที่สำคัญ ให้ความหมายของอำนาจไว้ว่า หมายถึง ความสามารถของนาย ก. ที่ทำให้นาย ข.กระทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่นาย ก. ต้องการโดยไม่คำนึงว่า นาย ข. มีความต้องการที่จะทำ สิ่งนั้นหรือไม่ เปรียบเทียบกับ ความหมายของอิทธิพล หมายถึง ความสามารถของนาย ก. ที่ทำ ให้นาย ข. กระทำ สิ่งใดสิ่งหนึ่งที่นาย ก. ต้องการ โดยนาย ก. ไม่ได้มีการบังคับ นาย ข.ซึ่งความหมายนั้นใกล้เคียงในที่นี้วิธีการใช้อำนาจ อาจจำแนกได้เป็น ๒ รูปแบบ คือ[๑๒]

๑. การใช้การชักชวน (persuasion) เช่น นาย ก. ทำให้นาย ข. ยอมรับสิ่งที่ นาย ก. กำหนด โดย นาย ก. ไม่ได้ให้คำมั่นสัญญา หรือขู่เข็ญ คุกคาม แต่จะใช้รูปแบบของการชักชวน เช่น การคาดหวังข้อเสนอการให้ข่าวสารข้อมูลการโฆษณาชวนเชื่อ

๒. การใช้การกดดัน (pressure) เช่น นาย ก. พยายามให้ นาย ข. ยอมรับสิ่งที่นาย ก.กำหนด โดยนาย ก. ให้คำมั่นสัญญา ว่าอาจจะให้รางวัล หรือลงโทษ นาย ข. รูปแบบของการกดดัน คือ การใช้กำลังการออกคำสั่ง การสร้างสถานการณ์ และการต่อรองในการผลักดันนโยบายสาธารณะใด ๆ ของกลุ่มและองค์กรต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับ ปัจจัย ๒ ประการ คือ

๑. ช่องทางการเข้าถึง (accessibility) ซึ่งเป็นเสมือนประตูที่เปิดโอกาสให้กลุ่มเข้าหาผู้มีอำนาจทางการเมืองหรือรัฐบาล ปัจจัยที่ทำให้เกิดช่องทางการเข้าถึงได้แก่ลักษณะที่เกิดของระบบการเมือง สถานภาพของกลุ่ม ในระบบการเมืองและความชอบธรรมของการใช้ช่องทาง เพื่อให้เกิดการยอมรับของสังคมการเข้าถึงนั้น หมายถึง การที่กลุ่มสามารถเชื่อมกับกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาล เป็นหนทางที่กลุ่มจะมีอิทธิพลเหนือนโยบายและการตัดสินใจของรัฐบาล ดังนั้นการศึกษาถึงอิทธิพลของกลุ่มต่อรัฐบาลจะต้องดูถึงวิธีการกลยุทธ์ช่องทางและจุดเข้าถึงรัฐบาลด้วย

๒. สถานภาพทางสังคมและทรัพยากรของกลุ่ม (group resources) คือ กลุ่มที่มีสถานภาพทางสังคมสูง หรืออยู่ในอาชีพที่มีความสำคัญต่อเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองมักจะมี

---

[๑๒] Dahl, R. A., **Modern political analysis. Upper Saddle River,** (NJ: Prentice all,1973),P.4.

โอกาสเข้าถึงรัฐบาลและมีอิทธิพลต่อรัฐบาล ทรัพยากรของกลุ่ม หมายถึงลักษณะผู้นำของกลุ่ม ความมั่นคงของกลุ่ม ความเป็นปึกแผ่นและการรวมตัวของสมาชิกกลุ่มสามารถให้ข่าวสารข้อมูล การชักจูงใจผู้ตัดสินใจการรู้จักการเข้าพบผู้นำรัฐบาลและศิลปะการใช้อิทธิพล เป็นต้น

เมื่อกล่าวถึงบทบาทของกลุ่มผลักดันต่าง ๆ ในกระบวนการของการตัดสินใจนั้น ประเด็นสำคัญที่จะต้องพิจารณา คือ เรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการผลักดันให้การตัดสินใจเป็นไปตามความต้องการของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเด็นที่ว่ากลุ่มสามารถทำให้ข้อเสนอของกลุ่มได้รับการยอมรับหรือสามารถที่จะยับยั้ง หรือแก้ไขข้อเสนอของผู้อื่นย่อมแสดงให้เห็นว่ากลุ่มเป็นผู้มีอำนาจและอิทธิพลต่อการตัดสินใจกล่าวสำหรับประเด็นเรื่องอำนาจนั้น ยังมีผู้แยกแยะไว้อีกว่า อำนาจอาจเป็นได้ทั้งเป้าหมายในตัวมันเอง และเป็นวิธีการเพื่อจะบรรลุสู่สิ่งอื่น[๑๓] แต่ประเด็นที่น่าสนใจที่สุดจะอยู่ที่ความเห็นของ Dahl (๑๙๗๓) ที่กล่าวว่า ผู้ใดจะมีอำนาจทางการเมืองมากหรือน้อยเพียงใดขึ้นอยู่กับว่าเขามีทรัพยากรอยู่ในครอบครองมากน้อยเพียงใด มีความสามารถและทักษะในการใช้ทรัพยากรเหล่านั้นเพื่อการเมืองมากน้อยเพียงใด และประการสุดท้ายบุคคลเหล่านั้นมีความสนใจในการเมืองมากน้อยเพียงใด

วิธีการที่จะศึกษาว่า ผู้กระทำทางการเมืองคนใดหรือกลุ่มใด มีบทบาทและอิทธิพลทางการเมือง มากน้อยเพียงใดนั้นพิจารณาจาก

๑. ปริมาณที่บุคคลปฏิบัติตามความต้องการของอีกบุคคลหนึ่งมีมากน้อยเพียงใด

๒. การที่บุคคลหนึ่งปฏิบัติตามความต้องการของอีกบุคคลหนึ่งนั้นปฏิบัติด้วยความยากลำบากใจเพียงใด ถ้าลำบากใจมากแสดงว่าผู้ที่ให้ปฏิบัติเช่นนั้นมีอิทธิพลมาก

๓. มีความน่าจะเป็นไปได้ (probability) ที่บุคคลจะปฏิบัติตามความต้องการของอีกบุคคลหนึ่ง เพียงใด

๔. จำนวนเรื่องราวที่บุคคลหนึ่งปฏิบัติตามอีกบุคคลหนึ่งมีมากน้อยเพียงใด

๕. บุคคลหนึ่งสามารถทำให้คนจำนวนมากน้อยเท่าไร ปฏิบัติตามความต้องการของเขา

ทั้ง ๕ ประการ แสดงให้เห็นว่า ผู้มีอำนาจหรือมีอิทธิพล คือ ผู้ที่สามารถผลักดันให้การกำหนดนโยบายเป็นไปตามความประสงค์ของตน หรือสามารถยับยั้งเปลี่ยนแปลงนโยบายของผู้อื่นที่ตนไม่เห็นด้วย ดังนั้นสภาพการณ์ของความขัดแย้งระหว่างกลุ่มหรือสถาบัน ผู้เสนอ

---

[๑๓] จุมพล หนิมพานิช, **การวิเคราะห์นโยบายขอบข่าย แนวคิดทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง,** (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,๒๕๔๗), หน้า ๑๑.

กฎหมายกับกลุ่มที่คัดค้านใคร สามารถผลักดันให้ประสบความสำเร็จมากกว่ากันย่อมแสดงถึงว่าบุคคล หรือกลุ่มบุคคลนั้นมีอำนาจหรืออิทธิพลมากกว่าบุคคลหรือกลุ่มบุคคลอื่น[๑๔]

นอกจากนี้ การใช้วิธีการไม่ตัดสินใจของผู้กำหนดนโยบายก็เป็นกลวิธีการทางการเมืองที่สำคัญซึ่งบรรดาผู้กำหนดวาระของการนำปัญหาขึ้นพิจารณาจะนำมาใช้เพื่อป้องกันมิให้เงื่อนไขแวดล้อมทางสังคม และการเมืองกลายเป็นประเด็น เชิงนโยบายขึ้นมาในกรณีของกระบวนการนิติบัญญัตินั้น การไม่ตัดสินใจ สะท้อนให้เห็นได้จากการใช้วิธีให้ประเด็นปัญหานโยบาย หรือกฎหมายยืดเยื้อออกไป โดยการอภิปรายที่ยาวนานการนำเข้าระเบียบวาระชักช้า ทำให้การพิจารณาของสภานิติบัญญัติเป็นไปอย่างไม่ทันกาลซึ่งการไม่ตัดสินใจของรัฐสภานี้จะสะท้อนให้เห็นถึงอำนาจและอิทธิพลของกลุ่มผลประโยชน์เข้า ไปมีบทบาทในการผลักดันหรือถ่วงรั้งเอาไว้ด้วย

บทสรุป

นโยบายสาธารณะโดยทั่วไปจะเกี่ยวข้องกับกระบวนการทั้งการเมืองและสังคมอย่างกว้างขวาง เพราะนโยบายสาธาณะมีรากฐานมาจากสภาพปัญหาต่าง ๆ ของสังคม และเป็นปัญหาที่ประชาชนคาดหวังว่ารัฐตะต้องรับผิดชอบในการแก้ไข ทำให้ปัญหาเหล่านี้ต้องเข้าสู่กระบวนการทางการเมือง ซึ่งเกี่ยวข้องกับปฏิสัมพันธ์ ระหว่างประชาชน พรรคการเมือง รัฐสภา ตุลาการ ระบบราชการ ระบบบริหาร และราชการส่วนท้องถิ่น เป็นต้น สิ่งที่ต้องพิจารณาถึงบุคคลหรือองค์กรต่าง ๆ ที่มีบทบทหรือมีส่วนร่วมต่อการกำหนดนโยบายสาธารณะและผลของนโยบายสาธารณะกระทบต่อวิถีชีวิตของประชาชนในสังคม ทำให้บางนโยบายส่งผลให้ประชาชนบางกลุ่มได้รับผลประโยชน์ และบางกลุ่มเสียประโยชน์ ทำให้บางกรณีประชาชนได้รับผลกระทบทางลบ หรือได้รับผลกระทบทางบวกกับกลุ่มที่มีผลประโยชน์จากการใช้นโยบาย นั่นเกิดจากการใช้แนวคิดนโยบายสาธารณของภาครัฐ ที่มีการจัดสรรทรัพยากรให้เกิดประโยชน์ต่อประชาชนในสังคมที่ขัดแย้งกัน ที่ไม่ได้พิจารราถึงขั้นตอนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดหรือไม่ แต่ถ้ารัฐไม่มีนโยบายก็จะไม่เกิดการบริหารจัดการ และถ้ารัฐบริหารจัดการไม่ดีก็จะทำให้นโยบายนั้นไม่เกิดประโยชน์ต่อสังคมเช่นกัน

---

[๑๔] Dahl, R. A., **Modern political analysis. Upper Saddle River,** (NJ: Prentice all,1973).

เอกสารอ้างอิง

จุมพล หนิมพานิช. **การวิเคราะห์นโยบายขอบข่าย แนวคิดทฤษฎี และกรณีตัวอย่าง.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช,๒๕๔๗.

ณรงค์ สินสวัสดิ์. **จิตวิทยาการเมือง.** กรุงเทพมหานคร: วัชรินทร์การพิมพ์, ๒๕๓๙.

ณัฐฐา วินิจนัยภาค. **นโยบายสาธารณะและการจัดการเชิงกลยุทธ์.** นนทบุรี: ตุลา,๒๕๕๕.

ยอดชายวิถีพานิช. นโยบายสาธารณะ: นโยบายของรัฐจากฝ่ายการเมืองสู่ฝ่ายบริหาร. **รัฐสภาสาร,** ๕๔ (๒), ๒๕๔๙, ๗๗-๑๐๐.

ราชบัณฑิตยสถาน. **พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ.๒๕๕๔ เฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคล เฉลิมพระชนมพรรษา ๗ รอบ ๕ ธันวาคม ๒๕๕๔.** กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน,๒๕๕๖.

ศุภชัย ยาวะประภาษ. **นโยบายสาธารณะ.** พิมพ์ครั้งที่ ๗. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๐.

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์. **นโยบายสาธารณะ : แนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพฯ: เสมาธรรม, ๒๕๔๙.

Anderson, J. E. **Public policymaking : An introduction** (2nd ed.). New York: Houghton Mifflin,1994.

Dahl, R. A. **Modern political analysis. Upper Saddle River.** NJ: Prentice Hall,1973.

Dye, T. R. **Understanding public policy** (3rd ed.). Englewood Cliffs, NJ: Prentice-Hall,1978.

Easton, D. **The political system**. New York: Knopt,1953.

Pennock, R. J., & Smith, D. G. **Political science.** New York: McMillan, 1965.

ความเหลื่อมล้ำ : แนวคิด สถานการณ์ในประเทศไทย และแนวทางแก้ไข

INEQUALITY: CONCEPTS, SITUATION IN THAILAND AND SOLUTIONS REDUCING

ภูริวัจน์ ปุณยวุฒิปรีดา*

Puriwud Punyavutipreda

บทคัดย่อ

ความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยนั้นมีนักวิชาการที่ได้อธิบายไว้ ๗ ประเด็น ได้แก่ ๑. ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ ๒. ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ๓. ความเหลื่อมล้ำด้านวัฒนธรรม ๔. ความเหลื่อมล้ำด้านการเมือง ๕. ความเหลื่อมล้ำทางสิ่งแวดล้อม ๖. ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ ๗. ความเหลื่อมล้ำทางความรู้ และในปี พ.ศ.๒๕๖๑ ที่ผ่านมาประเทศไทยมีช่องว่างความเหลื่อมล้ำที่มากที่สุดในโลกตามรายงานของ Credit Suisse รายงานความมั่งคั่งทั่วโลก (Global Wealth Report) และ Databook ซึ่งตีพิมพ์เมื่อเดือนธันวาคม ๒๕๖๑ ที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนที่ร่ำรวยที่สุดในประเทศไทยร้อยละ ๑ ครอบครองความมั่งคั่งได้เกือบร้อย ๖๗ ของประเทศ

คำสำคัญ : ความเหลื่อมล้ำ,ประเทศไทย,แนวทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำ

Abstract

Inequality in Thai society, there are academics that have explained 7 points: 1. Economic inequality 2. Social inequality 3. Cultural inequality 5. Political inequality 5. Inequality 6. Spatial inequality 7. Knowledge inequality and, in the past year, Thailand has the largest gap in the world according to The Credit Suisse report, Global Wealth (Global Wealth Report) and Datebooks, published in December 2561, the past has shown that among the richest in the country 1 percent possession of wealth has almost ๖๗ countries.

Keywords: Inequality, Situation in Thailand and solutions

* มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์เลย (Mahachulalongkorn Buddhist college loie)

บทนำ

ประเทศไทยได้จัดทำและรวบรวมข้อมูลสถิติต่าง ๆ พบว่าประเทศไทยติดอันดับ ๓ ประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุดในโลก ตัวเลขข้างต้นได้สะท้อนปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจของประชากรโลก ขณะเดียวกันประเทศไทยก็ถือเป็นอีกประเทศหนึ่ง ที่กำลังเผชิญกับปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจรุนแรงมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยประเทศไทยขยับขึ้นจากอันดับ ๑๑ เป็นอันดับ ๓ ของประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำมากที่สุดในโลก รองจากรัสเซีย และอินเดีย และใน ๕ ปี ที่ผ่านมา คนเพียง ๑% เป็นเจ้าของความมั่งคั่งของคนทั้งประเทศรวมกัน มหาเศรษฐีระดับพันล้านในประเทศไทยเพิ่มขึ้นจาก ๕ คนในปี พ.ศ. ๒๕๕๑ เป็น ๒๘ คนในปี พ.ศ. ๒๕๕๘ แต่คนไทย ๑๐% หรือประมาณ ๗ ล้านคน ยังมีชีวิตอยู่ใต้เส้นความยากจนคนไทยมากกว่า ๓ ใน ๔ ไม่ได้เป็นเจ้าของที่ดินใดๆ เลย โฉนดที่ดิน ๖๑% ของประเทศไทยอยู่ในมือประชากร ๑๐% โดยในช่วง ๗ ปีที่ผ่านมา เศรษฐีระดับพันล้านของไทยเพิ่มขึ้นเป็น ๒๘ คน จาก ๕ คน และทั้งหมดมีทรัพย์สินรวมกันถึง ๙,๑๔๒,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ขณะที่ประชากรของไทย ๗ ล้านคนยังอยู่ใต้เส้นความยากจน นอกจากนี้ยังพบว่า คนรวยที่สุด ๑๐% เป็นเจ้าของทรัพย์สิน ๗๙% ของประเทศ และ ๕ ปีที่ผ่านมาคนรวยที่สุด ๑% เป็นเจ้าของความมั่งคั่งมากกว่าคนที่เหลือทั้งประเทศรวมกัน[๑]

แนวคิดเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำ

ความเหลื่อมล้ำในสังคมด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านเศรษฐกิจนั้นเป็นปัญหา ที่เราต้องหาทางแก้ไข และควรใช้วิธีอะไร เป็นคำถามที่ขึ้นอยู่กับอุดมการณ์หรือจุดยืนของคนในสังคม ปัจจุบันมีสำนักคิดใหญ่สามแห่งที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายและวิวาทะสาธารณะในกรอบของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ได้แก่ เสรีนิยม (Liberalism) ความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice) และสมรรถภาพมนุษย์ (Capabilities Approach) ความแตกต่างระหว่างสำนักคิดทั้งสามส่วนใหญ่อยู่ที่การให้น้ำหนักกับ “เสรีภาพของปัจเจก” และ “ความยุติธรรมในสังคม” ไม่เท่ากัน ซึ่งมีแนวคิดในส่วนที่เกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำสรุปได้ดังนี้

แนวคิดของ ลุดวิก วอน มิเซส (Ludwig Von Mises) นักเศรษฐศาสตร์เสรีนิยมคลาสสิกผู้ทรงอิทธิพล เสนอในปี ค.ศ. ๑๙๔๙ ว่า นักเสรีนิยมที่รณรงค์ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายนั้นตระหนักดีว่า มนุษย์เกิดมาไม่เท่าเทียมกัน และความไม่เท่าเทียมกันนี้เองที่เป็นบ่อ

[๑] Prachatai [online],แหล่งที่มา https://prachatai.com/ [๐๓/๐๒/๒๕๖๓]

เกิดของการร่วมมือกันทางสังคมและอารยธรรม ความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายถูกออกแบบมาเป็นเครื่องมือที่จะรับประกันว่ามนุษยชาติทั้งมวลจะได้รับประโยชน์สูงสุดจากความไม่เท่าเทียมซึ่งความเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมายนั้นดีเพราะมันตอบสนองความต้องการของทุกคนได้ดีที่สุด ปล่อยให้พลเมืองผู้มีสิทธิเลือกตั้งตัดสินใจเองว่าใครควรดำรงตำแหน่งทางการเมือง และปล่อยให้ผู้บริโภคตัดสินใจเองว่าใครควรมีอำนาจกำหนดกิจกรรมการผลิต[๒]

แนวคิดของ มิลตัน ฟรีดแมน (Milton Friedman) นักเศรษฐศาสตร์สำนักเสรีนิยมคลาสสิก มองว่ารัฐโดยธรรมชาตินั้นด้อยประสิทธิภาพกว่าเอกชนและมักจะลุแก่อำนาจ ดังนั้นจึงเชื่อว่าหากรัฐทำอะไรก็ตามเพื่อพยายามสร้างความเท่าเทียมทางเศรษฐกิจ เมื่อนั้นเสรีภาพทางการเมืองของผู้คนก็จะถูกบั่นทอน เขากล่าวอย่างโด่งดังว่า สังคมที่กำหนดความเท่าเทียมเป็นเป้าหมายเหนือเสรีภาพจะไม่มีทั้งสองอย่าง สังคมที่ตั้งเป้าหมายที่เสรีภาพก่อนความเท่าเทียมจะมีทั้งสองอย่างค่อนข้างสูง[๓]

แนวคิดของ แพทริค ไดมอนด์ (Patrick Diamond) และนักสังคมวิทยา แอนโธนี กิดเดนส์ (Anthony Giddens) มองว่าสังคมแบบ “คุณธรรมนิยมสมบูรณ์” (Pure Meritocracy)[๔] หมายถึงสังคมที่สมาชิกทุกคนเลื่อนฐานะได้ด้วยความสามารถของตนเองล้วน ๆ ไม่ใช่ด้วยอภิสิทธิ์หรือเส้นสายใด ๆ ที่ปราศจากการกระจายความมั่งคั่งไม่ใช่สังคมที่พึงปรารถนา เนื่องจากกลุ่มบุคคลที่ประสบความสำเร็จในรุ่นของตัวเองจะกลายเป็น “ชนชั้น” ที่ฝังรากลึกสำหรับคนรุ่นต่อไป เก็บความมั่งคั่งที่ตนสะสมเอาไว้เป็นทุนสำหรับลูกหลาน เมื่อเป็นอย่างนี้ลูกหลานของคนจนก็จะยิ่งเสียเปรียบคนรวย และความเหลื่อมล้ำก็จะยิ่งถ่างกว้างขึ้นเรื่อยๆ นี่คือความอยุติธรรมทางสังคมที่ต้องหาทางบรรเทาหรือกำจัดให้ได้มากที่สุดนอกจากจะมองว่าสังคมที่ความเหลื่อมล้ำถ่างกว้างขึ้นเรื่อย นักคิดอย่างไดมอนด์และกิดเดนส์จึงมองว่า สังคมต้องพยายามสร้างความยุติธรรมหรือบรรเทาความอยุติธรรมทางสังคมอย่างต่อเนื่อง ด้วยการกระจายรายได้และความมั่งคั่งให้ตกถึงมือประชาชนในวงกว้างที่สุด เพื่อ “ตอบแทนคนทุกภาคส่วนในสังคมที่มีส่วนสร้างความมั่งคั่ง” และดังนั้นพวกเขาจึงมักจะสนับสนุนแนวคิด “รัฐสวัสดิการ”อย่างเต็ม

---

[๒] Sarinee Achavanantakun (๒๐๑๐). **Creative Capitalism translated fromCreative Capitalism: A Conversation with Bill Gates, WarrenBuffett, and Other Economic Leaders by Michael Kinsley**.Bangkok: Open World Publishing. Retrieved ๑๕ September๒๐๑๙, from http://openworlds.in.th/books/creative-capitalism/(In Thai)

[๓] (Ibid.,:๒๑)

[๔] (Ibid.,:๒๔-๒๙)

รูปแบบที่จัดสวัสดิการถ้วนหน้าให้กับประชาชนทุกคน ในฐานะ “สิทธิพลเมือง” ที่พึงได้รับอย่างเสมอภาค

แนวคิดของ อมาตยา เซน (Amartya Sen) นักเศรษฐศาสตร์สวัสดิการเจ้าของรางวัลโนเบลเศรษฐศาสตร์ปี ๑๙๙๘ คือ ผู้พัฒนาแนวคิดที่ตั้งอยู่บนสมรรถภาพของมนุษย์ (Capabilities) ซึ่งบางคนก็เรียกแนวคิดนี้ว่า วิถีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Approach)[๕] แนวคิดนี้มองว่าทั้งความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจและความยากจนเป็น “การลิดรอนสมรรถภาพ” ของมนุษย์ และมองว่าการเติบโตทางเศรษฐกิจและรายได้เป็นเพียง “เครื่องมือ” ที่นำไปสู่เป้าหมาย ไม่ใช่ “เป้าหมาย” ในตัวมันเอง แนวคิดนี้แตกต่างจากแนวคิดเสรีนิยมใหม่ที่มองว่า “ความเป็นอยู่ที่ดี (Well-Being) คือ การบรรลุเป้าหมายสูงสุด (Maximum Utility)” และเป้าหมายสูงสุดนี้จะบรรลุได้ก็ต่อเมื่อประชาชนมีรายได้และมีความมั่นคงมั่งคั่งในชีวิตสูงที่สุด ซึ่งสิ่งที่อมาตยา เซน ได้ให้ทรรศนะไว้ว่า เป้าหมายของการพัฒนาบนสมรรถภาพของมนุษย์ก็คือ อิสรภาพ นั่นเอง ได้แก่ การมีอิสรภาพทางการเมือง ทางเศรษฐกิจ ทางสังคม เป็นต้น

ประเทศไทยกับความเหลื่อมล้ำใน ๗ มิติ

ความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยนั้นมีนักวิชาการที่ได้อธิบายไว้ ๗ ประเด็นดังนี้[๖]

๑. ความเหลื่อมล้ำด้านเศรษฐกิจ เป็นความเหลื่อมล้ำที่ชัดเจนที่สุดในบรรดาความเหลื่อมล้ำทั้งหมด จากรายงานของ The Credit Suisse Global Wealth Report ๒๐๑๘ ระบุคนไทยเพียง ๑ เปอร์เซ็นต์เท่านั้นถือครองความมั่นคั่งหรือมีทรัพย์สินรวม ๖๖.๙ เปอร์เซ็นต์ของทรัพย์สินรวมทั้งประเทศ เท่ากับว่าคนไทยถึง ๙๕ เปอร์เซ็นต์ถือครองทรัพย์สินเพียงร้อยละ ๓๓.๑ ของทรัพย์สินรวมทั้งประเทศ เป็นตัวเลขที่สะท้อนว่า ไทยเป็นประเทศที่มีความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจสูงเป็นอันดับ ๑ ของโลก เมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๙ รายงาน The Credit Suisse

---

[๕] (Ibid.,:๒๗-๒๙)

[๖](สมชัย จิตสุชน,**ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย:แนวโน้ม นโยบายและแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย**, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://tdri.or.th/wp-content/uploads/๒๐๑๗/๐๖/Synthesis-Report-Year-๒-Inclusive-Growth.pdf [๖/๐๒/๒๕๖๓]

Global Wealth Report ๒๐๑๖ ได้ระบุว่า ไทยมีความล้ำเหลื่อมสูงเป็นอันดับที่ ๓ ของโลก โดยคนไทย ๑ เปอร์เซ็นต์ถือครองทรัพย์สินรวม ๕๘.๐ เปอร์เซ็นต์ของทรัพย์สินรวมทั้งประเทศ[๗]

๒. ความเหลื่อมล้ำทางสังคม ความแตกต่างทางสถานภาพทางสังคมของคนกลุ่มต่างๆ เช่น ชนชั้น วรรณะ หรือกลุ่มอายุ ซึ่งมีแหล่งที่มาจากการเลือกปฏิบัติอย่างเป็นระบบในสถาบันทางสังคม เช่น การศึกษา, สุขภาพ, ความยุติธรรม และการปกป้องทางสังคม ความแตกต่างทางบทบาท หน้าที่ การตัดสินใจ สิทธิ และปัจจัยที่กำหนดความแตกต่างเหล่านี้ส่งผลกระทบต่อระดับและคุณภาพการเข้าถึงบริการและการดูแลคนแต่ละกลุ่ม รวมไปถึงโอกาสในชีวิตและความสามารถที่จะดำเนินชีวิตไปตามเป้าหมายที่มุ่งหวังไว้

๓. ความเหลื่อมล้ำด้านวัฒนธรรม ความแตกต่างทางด้านสถานภาพระหว่างกลุ่มอัตลักษณ์ (ตามการมองตัวเอง, การกำหนดโดยสังคม หรือทั้งสองประการ) ความเหลื่อมล้ำด้านวัฒนธรรมประกอบด้วย การกีดกันบนความแตกต่างทางเพศ, ชาติพันธุ์, ศาสนา, ความพิการ และอัตลักษณ์อื่นๆ ของกลุ่ม โดยมีรากทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์เป็นปัจจัยสนับสนุนสังคมเกิดการปฏิบัติและถ่ายทอดวัฒนธรรมบางวัฒนธรรมที่ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือความไม่เสมอภาค เช่น ระบบการรับน้อง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมการถ่ายทอดอำนาจจากรุ่นสู่รุ่น วัฒนธรรมทางด้านความคิดดูถูกดูแคลนคนชนบทหรือคนจนผู้มีฐานะด้อยกว่า เป็นต้น[๘]

๔. ความเหลื่อมล้ำด้านการเมือง ศักยภาพที่แตกต่างกันของบุคคลหรือกลุ่มที่ส่งผลต่อกระบวนการตัดสินใจทางการเมือง และการได้รับประโยชน์จากการตัดสินใจนั้น ความเหลื่อมล้ำด้านการเมืองปรากฏแม้ในระบบการเมืองที่มีความเท่าเทียมทางด้านกระบวนการในการเข้าถึงการตัดสินใจ นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำด้านการเมืองยังหมายถึงโอกาสที่ไม่เท่าเทียมกันในการเข้าถึงการดำเนินการทางการเมืองภายใต้ทัศนคติที่ว่ามีเสียงของคนบางคนหรือบางกลุ่มที่ดังกว่าเสียงอื่นในการถกเถียงแลกเปลี่ยนทางการเมือง ขณะที่เสียงบางเสียงก็ไม่ได้รับการได้ยินเลย สิ่งที่ทำให้การเมืองเรื่องความเหลื่อมล้ำเห็นได้ชัดเจนคือคนที่มั่งคั่งมักจะยึดอำนาจทางการเมืองที่แท้จริง ยิ่งในสังคมที่ความมั่งคั่งกระจุกตัวแล้ว อำนาจทางการเมืองก็กระจุกตัวตามไปด้วย ความ

---

[๗] Na Khwansri Arunothai, Thailand, Inequality, [online], source: https: //waymagazine.org/info-inequality-land/,[January ๒๐๒๐]

[๘] Yot Santasombat, Social Inequality From the perspective of a social science researcher , http: //www.rlc.nrct.go.th/virtual/๕๙/meet_s.php? id = ๐๒๐, [January ๒๐๒๐]

เหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นจึงมีทั้งความเหลื่อมล้ำทางการเมืองและความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ[๙] มิติทางการเมืองจึงเป็นปัจจัยสำคัญยิ่งที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำหรือทำให้ความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นแล้วดำรงอยู่ต่อไป[๑๐]

๕. ความเหลื่อมล้ำทางสิ่งแวดล้อม ครอบคลุมความแตกต่างในหลายๆ มิติของคุณภาพสิ่งแวดล้อม, ระดับของการปกป้องรักษาสิ่งแวดล้อม, การเข้าถึงทรัพยากรธรรมชาติ, โอกาสในการได้รับประโยชน์จากการใช้ทรัพยากร และการเผชิญกับมลภาวะ รวมทั้งความเสี่ยงที่เกิดจากภัยพิบัติและอันตรายทางธรรมชาติ นอกจากนี้ยังหมายถึงศักยภาพในการปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศโลก, การดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน และศักยภาพในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจในประเด็นเรื่องสิ่งแวดล้อม

๖. ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ ความแตกต่างของกิจกรรมทางเศรษฐกิจ และความแตกต่างทางรายได้ระหว่างพื้นที่ศูนย์กลางและชายขอบ, เขตเมืองและชนบท และระหว่างภูมิภาคที่มีทรัพยากรมั่งคั่ง และขาดแคลนทรัพยากร ความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่ยังหมายรวมถึงการเข้าถึงบริการและความรู้ที่ไม่เท่าเทียมกัน, การกีดกันและความเหลื่อมล้ำในการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองของคนในแต่ละพื้นที่

๗. ความเหลื่อมล้ำทางความรู้ ประกอบด้วยปัจจัยอันแตกต่างหลากหลายที่ส่งผลกระทบต่อการเข้าถึงความรู้ประเภทต่างๆ และผลที่ตามมาจากการเข้าถึงนั้น นอกจากนี้ ความเหลื่อมล้ำทางความรู้ยังครอบคลุมคำถามที่ว่าความรู้ของใครที่ได้รับการยอมรับ และความรู้ประเภทไหนที่มีความสำคัญมากที่สุด ความเหลื่อมล้ำทางความรู้ส่งผลต่อศักยภาพในการตัดสินใจ, การเข้าถึงบริการ และการมีส่วนร่วมทางการเมือง ทั้งนี้มักพบความเชื่อมโยงระหว่างความเหลื่อมล้ำเชิงพื้นที่กับความเหลื่อมล้ำทางความรู้ โดยพื้นที่ชายขอบซึ่งขาดศักยภาพในการเข้าถึงความรู้จะไม่ค่อยเป็นที่รู้จักมากนัก

ประเทศไทยกับสถานการณ์ความเลื่อมล้ำ

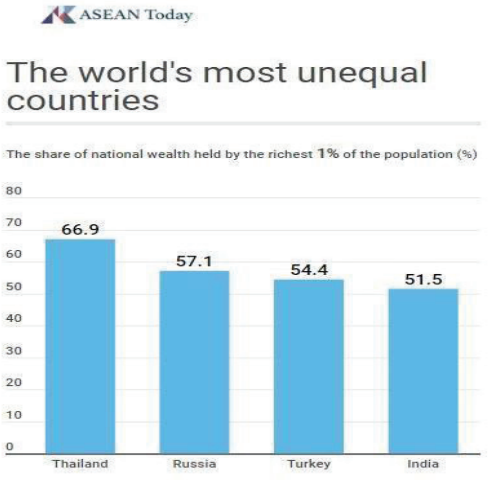
ประเทศไทยมีช่องว่างความเหลื่อมล้ำที่มากที่สุดในโลกตามรายงานของ Credit Suisse รายงานความมั่งคั่งทั่วโลก (Global Wealth Report) และ Data book ซึ่งตีพิมพ์เมื่อ

---

[๙] Pitch Pongsawad, Politics inequality, [online], source: https://www.matichon.co.th/columnists/news_๑๒๖๘๔๐๗, [January ๒๐๒๐]

[๑๐] Nithi Ie Sriwong, political inequality, [online], source: https://www.matichon.co.th/article/news_๑๑๗๗๑๔๑,[January ๒๐๒๐]

เดือนธันวาคม ๒๕๖๑ ที่ผ่านมา แสดงให้เห็นว่ากลุ่มคนที่ร่ำรวยที่สุดในประเทศไทยร้อยละ ๑ ครอบครองความมั่งคั่งได้เกือบร้อย ๖๗ ของประเทศ[๑๑]

ที่มาของภาพ : Www.Aseantoday.Com/

เราจะเห็นว่าปัจจุบันสถานการณ์ความเหลื่อมล้ำของไทยสะท้อนว่าปัญหานี้กำลังจะทวีความรุนแรงขึ้น ทั้งๆ ที่รัฐบาลไทยมีนโยบายเศรษฐกิจที่เน้นถึงการออกจากกับดักรายได้ปานกลางแต่ภาวะเศรษฐกิจไทยที่ขยายตัวในระดับต่ำ และสถานการณ์ความขัดแย้งทางการเมืองไทยในทศวรรษที่ผ่านมายังคงสร้างความกังวลให้ภาคประชาชนว่าการกระจายรายได้ที่ไม่สมดุล ไม่เท่าเทียมกันนั้นจะพาสังคมไทยไปในทิศทางใด ซึ่งการวัดความเหลื่อมล้ำในวงการวิชาการ มักพิจารณาจากการถือครองรายได้ โดยใช้ตัวเลขจากสำนักงานสถิติแห่งชาติซึ่งไปสำรวจมาแต่ละครัวเรือนว่ามีรายได้เท่าใด จากนั้นจึงนำรายได้ของกลุ่มตัวอย่างมาคำนวณเพื่อจัดทำเป็นสัมประสิทธิ์ความเสมอภาค หรือ จีนี (Gini Coefficient) เป็นวิธีวัดการกระจายของข้อมูลทางสถิติอย่างหนึ่งที่นิยมใช้เป็นตัวบ่งชี้ความเหลื่อมล้ำของการกระจายรายได้หรือการกระจายความร่ำรวยความเหลื่อมล้ำทางด้านเศรษฐกิจของไทยสืบเนื่องมาจากนโยบายของภาครัฐมักเอื้อประโยชน์ต่อผู้มีอำนาจ ไม่สนับสนุนนโยบายที่ส่งผลกระทบต่อความมั่งคั่งของตนเอง ดังนั้นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยในการลดปัญหาความเหลื่อมล้ำคือการจัดสรรภาษีที่เป็นธรรม ตาม

[๑๑] Open Development Thailand .Thailand's inequality is the highest in the world, [online], source: https://thailand.opendevelopmentmekong.net/en/news/ thailands-wealth-inequality-is-the-highest-in-the-world-what-will-this-mean- for-the-upcoming-elections /

หลักการจัดสรรรายได้จากคนรวยสู่คนจน ซึ่ง ณ ปัจจุบัน ภาษีของไทยยังไม่ได้ทำหน้าที่ดังกล่าว[๑๒]

แนวทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำตามรัฐธรรมนูญ พ.ศ.๒๕๖๐

สำหรับแนวทางแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำของสังคมไทยนั้น ได้มีการกำหนดแนวปฏิบัติไว้ในรัฐธรรมนูญ ฉบับ พ.ศ.๒๕๖๐ ไว้ในหมวด ๑๖ การปฏิรูปประเทศ อธิบายโดยสังเขปดังนี้ มาตรา ๒๕๘ ให้ดำเนินการปฏิรูปประเทศอย่างน้อยในด้านต่าง ๆ ให้เกิดผล ดังต่อไปนี้

ก. ด้านการเมือง แนวทางที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ได้แก่ (๑) ให้ประชาชนใช้สิทธิเลือกตั้งและออกเสียงประชามติโดยอิสระปราศจากการครอบงำไม่ว่าด้วยทางใด (๒) ให้การดำเนินกิจกรรมของพรรคการเมืองเป็นไปโดยเปิดเผยและตรวจสอบได้ และมีกลไกตรวจสอบในการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองอย่างชอบธรรมและเท่าเทียม

ข. ด้านกระบวนการยุติธรรม มีสาระสำคัญที่เป็นแนวทางที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ที่สำคัญ ได้แก่ (๑) ให้มีการกำหนดระยะเวลาดำเนินงานในทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมที่ชัดเจนเพื่อให้ประชาชนได้รับความยุติธรรมโดยไม่ล่าช้า และมีกลไกช่วยเหลือประชาชนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ รวมตลอดทั้งการสร้างกลไกเพื่อให้มีการบังคับการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดเพื่อลดความเหลื่อมล้ำและความไม่เป็นธรรมในสังคม (๒) ปรับปรุงระบบการสอบสวนคดีอาญาให้มีการตรวจสอบและถ่วงดุลระหว่างพนักงานสอบสวนกับพนักงานอัยการอย่างเหมาะสม กำหนดระยะเวลาในการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายให้ชัดเจนเพื่อมิให้คดีขาดอายุความ และสร้างความเชื่อมั่นในการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการในการสอบสวนคดีอาญา รวมทั้งกำหนดให้การสอบสวนต้องใช้ประโยชน์จากนิติวิทยาศาสตร์ และจัดให้มีบริการทางด้านนิติวิทยาศาสตร์มากกว่าหนึ่งหน่วยงานที่มีอิสระจากกันเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงอย่างมีทางเลือก (๓) เสริมสร้างและพัฒนาวัฒนธรรมองค์กรขององค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรมให้มุ่งอำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชนโดยสะดวกและรวดเร็ว (๔) ดำเนินการบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ โดยแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับหน้าที่อำนาจ และภารกิจของตำรวจให้เหมาะสม และแก้ไขปรับปรุงกฎหมายเกี่ยวกับการบริหารงาน

[๑๒] komchadluek [online] แหล่งข้อมูล : www.komchadluek.net,[05/02/63].

บุคคลของข้าราชการตำรวจให้เกิดประสิทธิภาพ มีหลักประกันว่าข้าราชการตำรวจจะได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมได้รับความเป็นธรรมในการแต่งตั้ง และโยกย้าย และการพิจารณาบำเหน็จความชอบตามระบบคุณธรรมที่ชัดเจน ซึ่งในการพิจารณาแต่งตั้งและโยกย้ายต้องคำนึงถึงอาวุโสและความรู้ความสามารถประกอบกันเพื่อให้ข้าราชการตำรวจสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างมีอิสระ ไม่ตกอยู่ใต้อาณัติของบุคคลใด มีประสิทธิภาพและภาคภูมิใจในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

จ. ด้านการศึกษา มีสาระสำคัญที่เป็นแนวทางที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ได้แก่ (๑) ให้สามารถเริ่มดำเนินการให้เด็กเล็กได้รับการดูแลและพัฒนาก่อนเข้ารับการศึกษาตามมาตรา ๕๔ วรรคสอง เพื่อให้เด็กเล็กได้รับการพัฒนาร่างกาย จิตใจ วินัย อารมณ์ สังคมและสติปัญญาให้สมกับวัยโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย (๒) ให้ดำเนินการตรากฎหมายเพื่อจัดตั้งกองทุนตามมาตรา ๕๔ วรรคหก ให้แล้วเสร็จภายในหนึ่งปีนับแต่วันประกาศใช้รัฐธรรมนูญนี้ (๓) ให้มีกลไกและระบบการผลิต คัดกรองและพัฒนาผู้ประกอบวิชาชีพครูและอาจารย์ให้ได้ผู้มีจิตวิญญาณของความเป็นครู มีความรู้ความสามารถอย่างแท้จริง ได้รับค่าตอบแทนที่เหมาะสมกับความสามารถและประสิทธิภาพในการสอน รวมทั้งมีกลไกสร้างระบบคุณธรรมในการบริหารงานบุคคลของผู้ประกอบวิชาชีพครู (๔) ปรับปรุงการจัดการเรียนการสอนทุกระดับเพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนได้ตามความถนัดและปรับปรุงโครงสร้างของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อบรรลุเป้าหมายดังกล่าว โดยสอดคล้องกันทั้งในระดับชาติและระดับพื้นที่

ฉ. ด้านเศรษฐกิจ แนวทางที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ ได้แก่ (๑) ขจัดอุปสรรคและเสริมสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศเพื่อให้ประเทศชาติและประชาชนได้รับประโยชน์จากการเข้าร่วมกลุ่มเศรษฐกิจต่าง ๆ อย่างยั่งยืน โดยมีภูมิคุ้มกันที่ดี (๒) สร้างกลไกเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการนำความคิดสร้างสรรค์และเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ(๓) ปรับปรุงระบบภาษีอากรให้มีความเป็นธรรม ลดความเหลื่อมล้ำ เพิ่มพูนรายได้ของรัฐด้านต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ และปรับปรุงระบบการจัดทำและการใช้จ่ายงบประมาณให้มีประสิทธิภาพและสัมฤทธิผล (๔) สร้างกลไกเพื่อส่งเสริมสหกรณ์และผู้ประกอบการแต่ละขนาดให้มีความสามารถในการแข่งขันอย่างเหมาะสม และส่งเสริมการประกอบวิสาหกิจเพื่อสังคมและวิสาหกิจที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งสร้างกลไกเพิ่มโอกาสในการทำงานและการประกอบอาชีพของประชาชน

ช. ด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องซึ่งมีแนวทางที่ควรนำไปปฏิบัติเพื่อลดความเหลื่อมล้ำที่เป็นประเด็นสำคัญ ได้แก่ (๑) จัดให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม รวมทั้งการตรวจสอบกรรมสิทธิ์และการถือครองที่ดินทั้งประเทศเพื่อแก้ไขปัญหากรรมสิทธิ์และสิทธิครอบครองที่ดินอย่างเป็นระบบ (๒) ปรับระบบหลักประกันสุขภาพให้ประชาชนได้รับสิทธิและประโยชน์จากการบริหารจัดการและการเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพและสะดวกทัดเทียมกัน

บทสรุป

ปัญหาเรื่องความเหลื่อมล้ำของประเทศไทยมีผู้กล่าวไว้ในหลายบริบท ซึ่งภาครัฐได้ให้ความสำคัญในด้านการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากการกำหนดนโยบายของรัฐบาลอันเป็นผลสะท้อนมาจากรัฐธรรมนูญ ฉบับปี พ.ศ.๒๕๖๐ แม้ว่าก่อนหน้านั้นการกำหนดแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๒ รัฐบาลได้มีนโยบายที่จะขับเคลื่อนในหลายด้านในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมไทย ๑) ความเหลื่อมล้ำด้านการศึกษา ๒) ความเหลื่อมล้ำด้านรายได้ ๓) ความเหลื่อมล้ำในการถือครองที่ดิน ๔) ความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงบริการสาธารณะ ในช่วงเวลาที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยก้าวหน้าไปในหลายด้าน ทั้งการสร้างความมั่นคงด้านอาชีพ และรายได้ที่ทำให้จำนวนคนยากจนลดลง บริการทางการศึกษาและสาธารณสุขขยายทั่วถึงมากขึ้น อย่างไรก็ดี การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ และสร้างความเป็นธรรมนับว่ามีความคืบหน้าช้าและยังเป็นปัญหาท้าทายใน หลายด้าน ทั้งความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐ โดยเฉพาะในพื้นที่ห่างไกลและในกลุ่มผู้ด้อยโอกาสที่ได้รับบริการที่คุณภาพต่ำกว่า การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้าในสังคมไทยจ้าเป็นต้องอาศัยการพัฒนา ในยุทธศาสตร์อื่น ๆ ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๑๒ มาเป็นพลังร่วมและสนับสนุนการพัฒนา ยุทธศาสตร์การเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืนที่เน้นการบริหารจัดการที่ดินให้มีการกระจายการถือครองที่ดินอย่างเป็นธรรม

เอกสารอ้างอิง

สมชัย จิตสุชน,ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย:แนวโน้ม นโยบายและแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย, สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, [ออนไลน์] แหล่งที่มา:

https://tdri.or.th/wp-content/uploads/๒๐๑๗/๐๖/Synthesis-Report-Year-๒-Inclusive-Growth.pdf [๖/๐๒/๒๕๖๓]

Oxfam is open to overlap in Thailand. The richest ๑๐% are property owners, ๗๙% of the country, [online], source: https://prachatai.com/journal/๒๐๑๗/๐๒/๖๙๙๑๓ , [January ๒๐๒๐]

Sarinee Achavanantakun, Inequality, portable version, ๑st edition, (Nonthaburi: Office of Reform (Sor Por Ror.), ๒๐๑๑), Page ๒๑.

Ludwig von Mises, Human Action: A Treatise on Economics, ๔th Ed. Fox & Wilkes: ๑๙๖๖, pages ๘๔๑ - ๘๔๒.

Milton Friedman, "Created Equal," TV documentary series Free to Choose, ๑๙๙๐. Television episode, episode ๕.

Na Khwansri Arunothai, Thailand, Inequality, [online], source: https: //waymagazine.org/info-inequality-land/,[January ๒๐๒๐]

Yot Santasombat, Social Inequality From the perspective of a social science researcher , http: //www.rlc.nrct.go.th/virtual/๕๙/meet_s.php? id = ๐๒๐, [January ๒๐๒๐]

Pitch Pongsawad, Politics inequality, [online], source: https://www.matichon.co.th/columnists/news_๑๒๖๘๔๐๗, [January ๒๐๒๐]

Nithi Ie Sriwong, political inequality, [online], source: https://www.matichon.co.th/article/news_๑๑๗๗๑๔๑,[January ๒๐๒๐]

Open Development Thailand .Thailand's inequality is the highest in the world, [online], source: https://thailand.opendevelopmentmekong.net/en/news/ thailands-wealth-inequality-is-the-highest-in-the-world-what-will-this-mean- for-the-upcoming-elections /

Severe Inequality, [online], source: https://www.komchadluek.net/news/scoop/ ๓๙๘๒๗๖, [January ๒๐๒๐]

พุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร

TEN PERFECTIONED BUDDIST LEADERSHIP FOR ORGANIZATION CHANGE MANAGEMENT

ศศิธร อนันตพันธุ์พงศ์*
Sasitorn Anantapanpong

บทคัดย่อ

ภาวะผู้นำเป็นสิ่งที่สำคัญยิ่งสำหรับผู้นำในการบริหารองค์กรต่าง ๆ ทั้งองค์กรภาครัฐและภาคเอกชน โดยเฉพาะในสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งจากปัจจัยภายนอกองค์กร และปัจจัยภายในองค์กร ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงย่อมต้องมีทั้งฝ่ายที่เห็นด้วยและฝ่ายที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง บทบาทของผู้นำในกระบวนการเปลี่ยนแปลงจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ความเข้าใจ และมีบารมีที่จะนำพาการเปลี่ยนแปลงนั้นให้เป็นไปด้วยความราบรื่นและได้รับการยอมรับจากทุกฝ่าย พุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมี เป็นการประยุกต์หลักธรรมของบารมี ๑๐ ประการที่พระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญมาเพื่อการบรรลุพระโพธิญาณ ซึ่งเป็นการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญยิ่งในพุทธกัปนี้ ภาวะผู้นำเชิงทศบารมีสามารถนำมาใช้เป็นหลักในด้านการนำตนด้วยศีลบารมี เนกขัมมบารมี วิริยบารมี และสัจจบารมี ด้านการนำคน ด้วยทานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี และด้านการนำงานด้วยปัญญาบารมี ขันติบารมี และอธิษฐานบารมี

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำ, ทศบารมี, การบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร

Abstract

Leadership is essential for all organization leaders in both public and private sectors, especially in current situation of radical change from the impacts of organizational external and internal factors. In the process of managing change, there are different views from both support and resistant sides. The change leaders must be the special qualified persons who have the inner

* นักวิชาการอิสระ

excellence or perfections which are called Paramis. Ten Perfectioned Buddihist Leadership is the application of Paramis or Ten Perfections which are the ways that Bodhisatta developed for achieving enlightenment. Ten Perfectioned Buddist Leadership can be applied for 3 categories in leading process. 1. Self-leading with Silaparami (morality), Saccaparami (truthfulness), Nekkammaparami (renunciation) and Viriyaparami (effort) 2. People-leading with Danaparami (giving), Mettaparami (loving-kindness), and Upekkhaparami (equanimity) 3. Work-leading with Pannaparami (Wisdom), Khantiparami (endurance) and Adhittanaparami (self-determination)

Keywords: Leadership, Ten Perfections, Managing Organization Change

บทนำ

สรรพสิ่งในธรรมชาติมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา องค์กรก็เช่นเดียวกัน โดยเฉพาะในระยะ ๔-๕ ปีที่ผ่านมา องค์กรทั้งภาครัฐและภาคเอกชนต้องมีการปรับตัวเพื่อรับกับการเปลี่ยนแปลงในยุคที่เรียกว่ายุคเศรษฐกิจและสังคมดิจิทัล (Digital Economy) หมายถึง เศรษฐกิจและสังคมที่ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการทำงาน นอกจากปัจจัยทางด้านเทคโนโลยีแล้ว ปัจจัยอื่น ๆ ทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และสภาพแวดล้อมภายในองค์กรก็เป็นพลังผลักดันองค์กรให้ต้องมีการดำเนินการเปลี่ยนแปลงอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้ประสบผลสำเร็จนั้น จำเป็นต้องอาศัย “ผู้นำ” ที่มีความสามารถและมีบารมีที่จะนำพาองค์กรไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้บรรลุเป้าหมาย นั่นหมายถึง บุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกันให้พากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม และโดยถูกต้องตามธรรม โดยนัยนี้ “ภาวะผู้นำ” คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกันและพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม[๑]

---

[๑] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ภาวะผู้นำ**, พิมพ์ครั้งที่ ๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๗),หน้า ๓-๔.

ในพระพุทธศาสนาเถรวาท คำว่า"บารมี" แปลว่า อย่างยิ่ง หรือที่มีความหมายว่า เลิศ ประเสริฐ หมายถึงคุณธรรมที่เป็นความดีในจิตใจ ซึ่งได้สั่งสมเพิ่มเติมให้ยิ่งขึ้นอยู่เสมอจนถึงบริบูรณ์เต็มที่ในที่สุด และบารมีนี้ก็มาจาก “กรรม” คือการงานที่บุคคลกระทำทางกาย วาจา ใจ แม้ไม่ตั้งความปรารถนาพระโพธิญาณ ก็พึงปฏิบัติตามหลักบารมีเหล่านี้ ก็จะเป็นบุญบารมี เป็นบุญนิธิ เพราะฉะนั้น เมื่อว่าตามหลักธรรมแล้ว บารมีจึงเป็นของกลางทั่วไป ซึ่งทุกคนควรปฏิบัติตามควรแก่ฐานะของตน[๒] ทศบารมี ๑๐ ประการ ได้แก่ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี ดังนั้น ภาวะผู้นำเชิงทศบารมี จึงเป็นคุณสมบัติของผู้นำองค์กรที่มีความเป็นเลิศ ประกอบด้วยคุณความดีที่บำเพ็ญและสั่งสมไว้ ส่งผลให้มีอำนาจ มีความฉลาด เชื่อมั่นในความดีงาม ถูกต้อง และสามารถก่อให้เกิดความผูกพันทางจิตใจที่ล้ำลึกระหว่างผู้นำกับผู้ปฏิบัติตาม ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงคุณค่าและความเชื่อดั้งเดิมไปสู่เป้าหมายได้

ผู้นำและภาวะผู้นำ

คำว่า ผู้นำ (Leader) และ ภาวะผู้นำ (Leadership) มักใช้ควบคู่กันและอยู่ด้วยกันเสมอ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้เขียนไว้ว่า ภาวะผู้นำนั้น พูดด้วยภาษาชาวบ้านแปลง่าย ๆ ก็คือความเป็นผู้นำนั่นเอง และได้ให้ความหมายของผู้นำว่า คือบุคคลที่จะมาประสานช่วยให้คนทั้งหลายรวมกัน โดยที่ว่าจะเป็นการอยู่รวมกันก็ตาม หรือทำการร่วมกันก็ตาม ให้พากันไปด้วยดี สู่จุดหมายที่ดีงาม[๓] ส่วนคำว่า ภาวะผู้นำ ก็คือคุณสมบัติ เช่น สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ความสามารถของบุคคล ที่ชักนำให้คนทั้งหลายมาประสานกัน และพากันไปสู่จุดหมายที่ดีงาม จะเห็นว่ามีองค์ประกอบหลายอย่างในความเป็นผู้นำ หมายความว่า คุณสมบัติของผู้นำมีหลายอย่าง หลายด้าน แยกไปตามสิ่งที่ผู้นำจะต้องเกี่ยวข้อง คือผู้นำจะต้องมีความสามารถในการที่จะไปเกี่ยวข้องหรือปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นทุกอย่างให้ถูกต้องและได้ผลดี องค์ประกอบเหล่านั้นคือ ตัวผู้นำ จะต้องมีคุณสมบัติภายในของตนเอง ผู้ตาม โยงด้วยคุณสมบัติ

---

[๒] สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวัฑฒนมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก, **ทศบารมี ทศพิธราชธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕), หน้า ๓๓ และ ๒๖๑.

[๓] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุตฺโต), **ภาวะผู้นำ**, หน้า ๓.

ที่สัมพันธ์กับผู้ตาม จุดหมาย โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับจุดหมาย ต้องมีความชัดเจน เข้าใจถ่องแท้และแน่วแน่ในจุดหมาย หลักการและวิธีการ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับหลักการและวิธีการที่จะทำให้สำเร็จผลบรรลุจุดหมาย สิ่งที่จะทำ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสิ่งที่จะทำ สถานการณ์ โยงด้วยคุณสมบัติที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม หรือสิ่งที่จะประสบอยู่ภายนอกว่าทำอย่างไรจะผ่านไปได้ด้วยดี ในท่ามกลางสังคมสิ่งแวดล้อม หรือสิ่งที่ประสบ เช่น ปัญหา เป็นต้น[๔]

สมเด็จพระญาณสังวร สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก ได้ทรงนิพนธ์ไว้ว่า งานของผู้นำหรือผู้ปกครองจะสำเร็จงดงามเพียงไร อยู่ที่จะสามารถผูกพันใจผู้คนได้มากน้อยเพียงไหน คือต้องทำตนให้เป็นที่รักที่เชื่อถือได้มาก ๆ ก่อน จึงจะสามารถทำงานอื่นให้สำเร็จได้ด้วยดี[๕] ทัศนะของพระธรรมสิงหบุราจารย์ (หลวงพ่อจรัญ ฐิตธมฺโม) ผู้นำหรือผู้บริหารควรเป็นผู้มีธรรมะ มีจิตใจเมตตา ต้องทำงานด้วยความศรัทธา เชื่อมั่น รักและเคารพในตัวเองและผู้อื่น เคารพสัจจะ ทำงานด้วยความถูกต้อง ใช้สติปัญญาของตนอย่างดี[๖] พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต) กล่าวว่า ผู้นำ คือผู้ชักพาให้คนอื่นเคลื่อนไหว หรือกระทำการในทิศทางที่ผู้นำกำหนดเป้าหมายไว้ มีศิลปะ มีอิทธิพลต่อกลุ่มชน เพื่อให้พวกเขามีความตั้งใจที่จะปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายตามต้องการ[๗]

ทศบารมีและภาวะผู้นำเชิงทศบารมี

การมีบารมีตามคติของพระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับการกระทำของตนเอง บารมีเป็นแหล่งที่มาของอำนาจ บารมีสามารถแบ่งออกได้เป็น ๒ ประเภทคือ ๑) บารมีที่ติดตัวมาแต่กำเนิด เช่น เกิดในชาติตระกูลสูง เกิดในครอบครัวเศรษฐี หรือนักปราชญ์ราชบัณฑิต ถึงกระนั้นก็ตาม การจะรักษาบารมีที่ได้มาจากชาติกำเนิดต่อไป ก็ต้องอาศัยการกระทำในปัจจุบันด้วย ๒) บารมีที่เกิดจากการสั่งสมในปัจจุบัน เกิดจากการแสวงหาสร้างสรรค์ขึ้นภายหลัง ดังนั้น ถึงแม้จะ

---

[๔] อ้างแล้ว, หน้า ๔-๕.

[๕] สมเด็จพระญาณสังวร (สุวฑฺฒนเถระ), **สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก พระกรณียกิจ พระเกียรติคุณ**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๔๐), หน้า ๑๙๙.

[๖] หลวงพ่อจรัญ ฐิตธมฺโม, **พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อจรัญ ฐิตธัมโม**, (กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๐๙-๑๑๑.

[๗] พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **พุทธวิธีบริหาร**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙), หน้า ๒๖.

เกิดในชาติตระกูลต่ำ หรือยากจน หากมีความวิริยะ มีความขยันอดทน ก็สามารถที่จะขวนขวายหาชื่อเสียง ทรัพย์สมบัติให้มีขึ้นได้

ทศบารมี คือบารมีที่พระโพธิสัตว์ได้บำเพ็ญมานับชาติไม่ถ้วน ทั้งบารมีในระดับต้น หรือบารมีสามัญ ระดับกลางหรืออุปบารมี และบารมีระดับสูงหรือปรมัตถบารมี รวมเรียกว่า บารมี ๓๐ ทัศ หากกล่าวโดยทศบารมีแล้ว บารมี ๑๐ ประการ ได้แก่ ๑) ทาน คือ การให้ การเสียสละ ๒) ศีล คือ การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย ประพฤติดีงามถูกต้องตามระเบียบวินัย ๓) เนกขัมมะ คือ การออกบวช การสงบใจจากสิ่งยั่วยุต่าง ๆ ๔) ปัญญา คือ ความรอบรู้ ความหยั่งรู้เหตุผล เข้าใจสภาพต่าง ๆ ตามความเป็นจริง ๕) วิริยะ คือ ความเพียร ความแกล้วกล้าบากบั่น ไม่ย่อท้อ ไม่ทอดทิ้งธุระ ๖) ขันติ คือ ความอดทน ความทนทานของจิตใจ สามารถใช้สติปัญญาควบคุมตนให้อยู่ในอำนาจเหตุผล และแนวทางความประพฤติ ปฏิบัติที่ตั้งไว้เพื่อจุดหมายอันชอบ ๗) สัจจะ คือ ความจริง คือพูดจริง ทำจริง จริงใจ ๘) อธิษฐาน คือ ความตั้งใจมั่น วางจุดหมายแห่งการกระทำของตนไว้แน่นอนและดำเนินตามนั้นอย่างแน่วแน่ ๙) เมตตา คือ ความรักใคร่ความปรารถนาดี คิดเกื้อกูลให้ผู้อื่นมีความสุข ๑๐) อุเบกขา คือ การวางใจเป็นกลาง มีใจสงบราบเรียบสม่ำเสมอ ไม่หวั่นไหวไปด้วยความยินดียินร้ายชอบชัง[๕]

บารมีแต่ละระดับมีการปฏิบัติที่ยากง่ายแตกต่างกัน ตัวอย่างทานบารมี ระดับสามัญเป็นการให้วัตถุสิ่งของ ให้ธรรมะ ให้อภัย ถ้าสละอวัยวะให้เป็นทาน คือช่วยผู้อื่น จัดเป็นทานอุปบารมี สละชีวิตให้เป็นทานเพื่อช่วยผู้อื่น จัดเป็นปรมัตถบารมี การบำเพ็ญบารมีในแต่ละระดับจึงเหมาะกับบุคคล สถานการณ์และภูมิธรรมที่แตกต่างกัน

พุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีในที่นี้ จึงหมายถึง การที่ผู้นำองค์กรนำหลักพุทธธรรมในด้านทศบารมีมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กรให้ประสบผลสำเร็จราบรื่น โดยใช้สติปัญญา ความดีงาม ความรู้ ความสามารถ เพื่อชักนำกระตุ้นให้คนในองค์กรให้ความร่วมมือร่วมใจ ทุ่มเททำงานให้บรรลุเป้าหมาย

การบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร

๑) ปัจจัยต่อการเปลี่ยนแปลง (Change Driver) เกิดจากปัจจัย ๒ ประเภท ได้แก่

---

[๕] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๒๔, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖), หน้า ๒๓๙-๒๔๐.

๑) ปัจจัยภายนอก (External Change Driver) หมายถึงสิ่งที่ผลักดันจากภายนอก ได้แก่ นโยบายภาครัฐ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย เทคโนโลยี สภาพการแข่งขัน สภาพตลาด เป็นต้น ส่งผลให้องค์กรต่าง ๆ ทั้งภาครัฐและเอกชนต้องปรับตัวและเปลี่ยนแปลง เพื่อให้องค์กรเกิดการพัฒนาและอยู่รอดได้

๒) ปัจจัยภายใน (Internal Change Driver) หมายถึง ปัจจัยจากสภาพแวดล้อมภายในองค์กรที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงองค์กร ได้แก่ กลยุทธ์องค์กร วัฒนธรรมองค์กร โครงสร้างองค์กร การใช้เทคโนโลยีใหม่ ๆ การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ องค์กรที่มีคุณภาพจะมีความคุ้นเคยกับการปรับเปลี่ยนที่เกิดจากปัจจัยภายในอย่างต่อเนื่อง เพราะเป็นส่วนหนึ่งของการพัฒนาประสิทธิภาพขององค์กร และรองรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากสภาพแวดล้อมภายนอกได้

๒) การบริหารการเปลี่ยนแปลง

การบริหารการเปลี่ยนแปลง หมายถึง การวางแผน การดำเนินการต่าง ๆ ที่จะลดผลกระทบที่เกิดขึ้นจากการเปลี่ยนแปลง และสนับสนุนให้เกิดการปรับตัวและการยอมรับ พร้อมทั้งสร้างศักยภาพใหม่ ๆ เพื่อรองรับให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างเป็นผลตามเป้าหมายที่วางไว้

การบริหารการเปลี่ยนแปลงจำเป็นต้องมีการจัดการใน ๒ ระดับ คือระดับองค์กรและระดับบุคคล ในกระบวนการเปลี่ยนแปลงองค์กร จะมีผู้ที่เข้ามาเกี่ยวข้องเพื่อนำพาการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความสำเร็จอยู่ ๔ บทบาท ได้แก่

๑) Change Sponsor ผู้ที่ตัดสินใจว่าต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในเรื่องใด เมื่อไร ซึ่งมักได้แก่ผู้บริหารระดับสูงสุดในองค์กรนั้น

๒) Change Advocate ผู้สนับสนุนการเปลี่ยนแปลง ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้น ซึ่งอาจเป็นผู้บริหารระดับสูงเองหรือในระดับที่รองลงมา

๓) Change Agent ผู้ที่ช่วยให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น เป็นผู้ดำเนินกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง ควบคุมและติดตามให้การบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นไปด้วยความราบรื่น

๔) Change Target กลุ่มเป้าหมายที่ต้องปรับเปลี่ยน ได้แก่ ข้าราชการ ลูกจ้าง พนักงานในองค์กรนั้น โดยกลุ่มบุคคลเหล่านี้ต้องได้รับการสื่อสารให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น พร้อมทั้งการปรับทัศนคติ แสวงหาความรู้ ความชำนาญ

ใหม่ ๆ สร้างบรรยากาศภายในองค์กรให้มีความพร้อม และบุคคลากรในองค์กรมีความเต็มใจที่จะร่วมมือและสนับสนุนการเปลี่ยนแปลงให้บรรลุเป้าหมาย[๙]

๓) กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ Lewin

นักจิตวิทยา Kurt Lewin ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงไว้ว่า การเปลี่ยนแปลงใด ๆ เป็นผลมาจากการวิเคราะห์พลังขับและพลังต้าน (Force-Field Analysis) ระหว่างฝ่ายที่ต้องการให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและฝ่ายที่ต่อต้านการเปลี่ยนแปลง โดยธรรมชาติของมนุษย์ที่ต้องการรักษาสถานภาพเดิมของตนไว้ (status quo) การเปลี่ยนแปลงที่ดีจึงควรอยู่บนพื้นฐานของจุดสมดุลของพลังทั้งสองฝ่าย เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ร่วมกัน Lewin ได้เสนอขั้นตอนการเปลี่ยนแปลงไว้ ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑) การละลายพฤติกรรม (Unfreezing) โดยการละลายพฤติกรรม กำหนดวิธีการจูงใจและทำให้พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลง เพิ่มแรงขับเพื่อเอาชนะแรงต้านภายในระบบซึ่งทำให้ระบบพร้อมที่จะเคลื่อนตัวเข้าสู่สถานะใหม่ที่ต้องการ

๒) ดำเนินการเปลี่ยนแปลง (Moving) โดยอาศัยการปรับโครงสร้างการรับรู้ พยายามทำให้กลุ่มเป้าหมายได้รับข่าวสารที่เป็นผลดี เห็นความสำคัญและตอบสนองต่อแนวทางใหม่ และยอมรับการเปลี่ยนแปลงตามแนวทางใหม่ เช่น การสร้างแรงจูงใจ การฝึกอบรม การประชาสัมพันธ์ เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงดำเนินไปอย่างราบรื่น

๓) การทำให้คงตัว (Refreezing) คือทำให้พฤติกรรมใหม่มีความมั่นคงเมื่อการเปลี่ยนแปลงได้เข้าสู่สถานะที่ต้องการแล้ว เพื่อให้การเปลี่ยนแปลงนั้นมีความยั่งยืน ไม่กลับไปสู่ระบบเดิมอีก ซึ่งต้องมีการประเมินและติดตามผลการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ในการดำเนินงานตามแนวทางใหม่[๑๐]

---

[๙] สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. “**การบริหารการเปลี่ยนแปลง คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี**”, http://www.opdc.go.th, ๘ มิถุนายน ๒๕๖๒.

[๑๐] ทิชาภพ พันธุ์แพ, **ผู้นำกับการจัดการการเปลี่ยนแปลง**, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔), หน้า ๑๔๔.

พุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร

การบริหารการเปลี่ยนแปลงย่อมต้องมีผู้เห็นด้วยและผู้ต่อต้าน มีทั้งอุปสรรค และความยากลำบากในการดำเนินงานให้บรรลุเป้าหมาย จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีความสามารถ มีความเป็นเลิศ ความเต็มเปี่ยม และถึงพร้อมด้วยคุณธรรม พุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมี จึงเป็นลักษณะของผู้นำที่มีคุณความดีที่ได้บำเพ็ญขึ้น หรือสร้างขึ้นในตัวของผู้นำ ด้วยธรรม ๑๐ ประการคือ ทานบารมี ศีลบารมี เนกขัมมบารมี ปัญญาบารมี วิริยบารมี ขันติบารมี สัจจบารมี อธิษฐานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี ส่งผลให้มีอำนาจ มีสติปัญญา ความรู้ความสามารถ เชื่อมั่นในความดีงาม ถูกต้อง สามารถมีอิทธิพลต่อผู้อื่นในองค์กร และชักนำกระตุ้นให้คนในองค์กรให้ความร่วมมือ ทุ่มเททำงานให้บรรลุเป้าหมายด้วยความเต็มใจ ภาวะผู้นำเชิงทศบารมีนี้สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร ในด้านต่าง ๆ ๓ ด้าน คือ

๑. ด้านการนำตน ด้วยศีลบารมี คือผู้นำที่ไม่ทำการทุจริต ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้กรอบของศีลธรรม มุ่งประโยชน์ส่วนรวม เนกขัมมบารมี คือ มีความสงบใจระงับได้ ไม่ปล่อยอารมณ์ให้หลงใหลไปกับกิเลส โลภะ โทสะ โมหะ วิริยบารมี มีความพากเพียรอุตสาหะ บากบั่นไม่ย่อท้อเพื่อให้บรรลุจุดหมาย และสัจจบารมี คือผู้นำพึงเป็นผู้มีสัจจะ มีความซื่อสัตย์ จริงใจ ไม่คลาดจากหลักธรรม

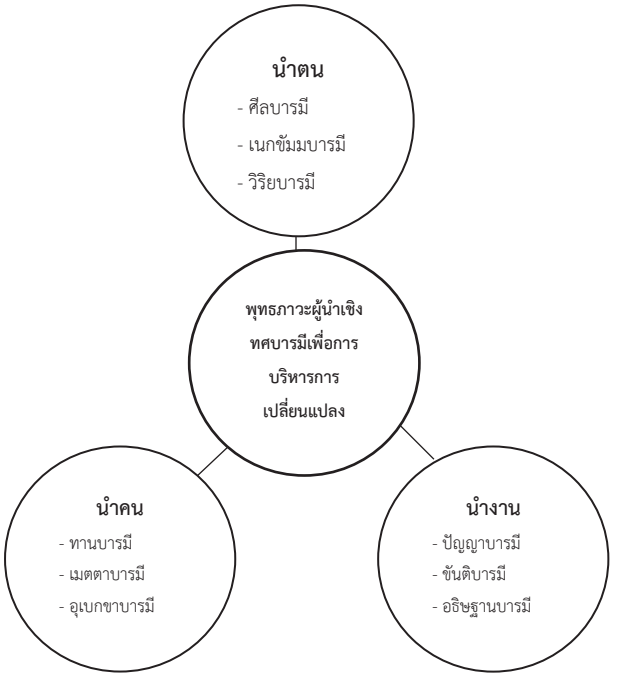
๒. ในด้านการนำคน ด้วยทานบารมี คือการเสียสละ รู้การให้ทั้งวัตถุทาน อภัยทาน และธรรมทาน เพื่อผูกใจผู้ใต้บังคับบัญชา เมตตาบารมี ผู้นำพึงนำคนด้วยเมตตา คือรักและปรารถนาดีต่อผู้อื่น สร้างสรรค์ประโยชน์ต่อส่วนรวม ไม่เบียดเบียนทำร้ายผู้อื่น ซึ่งอาจหมายรวมถึงสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติด้วย และอุเบกขาบารมี คือการรู้จักวางใจเป็นกลาง ไม่ลำเอียงด้วยอคติ ๔ คือลำเอียงเพราะรัก (ฉันทาคติ) ลำเอียงเพราะโกรธ (โทสาคติ) ลำเอียงเพราะหลง (โมหาคติ) และลำเอียงเพราะกลัว (ภยาคติ)

๓. ด้านการนำงาน ด้วยปัญญาบารมี คือความสามารถในการคิดวิเคราะห์ แก้ปัญหาสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ด้วยโยนิโสมนสิการ ขันติบารมี ผู้นำพึงมีความอดทนอดกลั้นต่ออารมณ์ที่น่าปรารถนาและไม่น่าปรารถนา ความอดทนต่อความยากลำบากและอุปสรรค เพื่อให้งานสำเร็จ

บรรลุเป้าหมาย และอธิษฐานบารมี ผู้นำต้องมีความตั้งใจมั่น จริงจัง แน่วแน่ในการบริหารงานให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ส่วนรวมโดยไม่ย่อท้อต่ออุปสรรคจนกว่าจะประสบผลสำเร็จ[๑๑]

บทสรุป

ทศบารมีมีความสัมพันธ์กับภาวะผู้นำ และสามารถพัฒนาสั่งสมขึ้นมาได้ในตัวผู้นำ ในการบริหารเปลี่ยนแปลงองค์กรให้บรรลุเป้าหมายจำเป็นต้องอาศัยผู้นำที่มีความความสามารถ มีความเป็นเลิศ มีคุณธรรม และมีบารมีที่จะชักนำกระตุ้นให้คนในองค์กรให้ความร่วมมือเพื่อให้การบริหารการเปลี่ยนแปลงเป็นไปด้วยความราบรื่น ภาวะผู้นำเชิงทศบารมีสามารถนำมาใช้เป็นหลักในด้านการนำตนด้วยศีลบารมี เนกขัมมบารมี วิริยบารมี และสัจจบารมี ด้านการนำคนด้วยทานบารมี เมตตาบารมี และอุเบกขาบารมี และด้านการนำงานด้วยปัญญาบารมี ขันติบารมี และอธิษฐานบารมี บารมีทั้ง ๑๐ ข้อมีความสัมพันธ์กันและพึงนำมาปฏิบัติตามควรแก่ฐานะของตนและสถานการณ์ ดังแผนภาพที่แสดง

[๑๑] อุดม ชัยสุวรรณ และคณะ, ,“รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี ๑๐ ทัศในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **รมยสาร.** ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน,๒๕๕๘): ๕๕ -๕๘.

ภาพที่ ๑ : พุทธภาวะผู้นำเชิงทศบารมีเพื่อการบริหารการเปลี่ยนแปลงองค์กร (ศศิธร อนันตพันธุ์พงศ์), ๒๕๖๓.

เอกสารอ้างอิง

ทิชาภพ พันธุ์แพ. **ผู้นำกับการจัดการเปลี่ยนแปลง.** พิมพ์ครั้งที่ ๒, กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๕๔.

พระธรรมโกศาจารย์ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **พุทธวิธีบริหาร**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๙.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**.พิมพ์ค รั้ ง ที่ ๒๔, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์พระพุทธศาสนาของธรรมสภา, ๒๕๕๖.

_____. **ภาวะผู้นำ**. พิมพ์ครั้งที่ ๖, กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สหธรรมิก, ๒๕๔๗.

สมเด็จพระญาณสังวร (เจริญ สุวัฑฒนมหาเถร) สมเด็จพระสังฆราช สกลมหาสังฆปริณายก. **ทศบารมีทศพิธราชธรรม**.พิมพ์ครั้งที่ ๔,นครปฐม: โรงพิมพ์มหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๕๕.

_____. **สมเด็จพระสังฆราชสกลมหาสังฆปริณายก พระกรณียกิจ พระเกียรติคุณ**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรไทย, ๒๕๔๐.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ. **การบริหารการเปลี่ยนแปลง คู่มือเทคนิคและวิธีการบริหารจัดการสมัยใหม่ตามแนวทางการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี** [ออนไลน์].แหล่งที่มา:http://www.opdc.go.th [๘ มิถุนายน ๒๕๖๒].

หลวงพ่อจรัญ ฐิตธมฺโม.**พระธรรมเทศนาของหลวงพ่อจรัญฐิตธัมโม**. กรุงเทพมหานคร: ธรรมสภา, ๒๕๔๒.

อุดม ชัยสุวรรณและคณะ.“รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำด้วยบารมี ๑๐ ทัศในพระพุทธศาสนาเถรวาท”. **รมยสาร**. ปีที่ ๑๓ ฉบับที่ ๑ (มกราคม-เมษายน,๒๕๕๘): ๕๕-๕๘.

พุทธบูรณาการส่งเสริมการจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

BUDDHIST INTEGRATION WELLNESS TOURISM MANAGEMENT

ศศิพัชร์ วัฒนรวีวงศ์*

Saseepacha Wattanaraweewong

บทคัดย่อ

ในสภาวะสังคมปัจจุบัน เป็นสังคมผู้สูงอายุและสภาวะในเมืองเต็มไปด้วยมลพิษ ทำให้สังคมหันมาดูแลใส่ใจสุขภาพมากขึ้น การพักผ่อนหย่อนใจไปยังสถานที่ต่างๆ ตามแหล่งธรรมชาติที่มีความสวยสดงดงาม ผสมผสานการดูแลสุขภาพ จึงเป็นที่มาของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวถือว่าเป็นเครื่องมือในการขับเคลื่อน พัฒนาเศรษฐกิจ และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ทิศทางของทั่วโลกก็หันมาสนใจ รูปแบบการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้นทุกๆปี จากการศึกษาพบว่ามีจำนวนชาวต่างชาติที่เดินทางเข้าประเทศไทย เพื่อมารับบริการรักษาพยาบาลเฉลี่ย1.2ล้านคนต่อปี รายได้การท่องเที่ยวเชิงการแพทย์ในปี 2561ที่ผ่านมา ได้ประมาณการรายได้การท่องเที่ยวเชิงแพทย์ไม่ต่ำกว่า 100,000 ล้านบาท และมีแนวโน้มเติบโตอย่างต่อเนื่อง ตามจำนวนนักท่องเที่ยวต่างชาติที่เดินทางเข้ามาในประเทศไทย ปัจจุบันกระแสการท่องเที่ยวผู้คนให้ความสนใจเรื่องการดูแลสุขภาพมากขึ้น สอดคล้องกับสังคมปัจจุบันเป็นสังคมผู้สูงอายุ ประชากรมีอายุยืนยาวขึ้น จึงนับเป็นโอกาสดีของประเทศไทย ที่มีทรัพยากรธรรมชาติที่สวยงาม รวมถึงรูปแบบการรักษาแบบภูมิปัญญาชาวบ้าน เป็นปัจจัยส่งเสริมให้ผู้คนหัน นิยมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพมากขึ้น นอกจากนี้หลักพุทธธรรมหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา ในเรื่องภาวนา ๔ ได้แก่ ๑) กายภาวนา ๒) สีลภาวนา ๓) จิตภาวนา ๔) ปัญญาภาวนา ช่วยสร้างดุลยภาพแห่งชีวิตของบุคคล ทั้งในด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา ในขณะเดียวกันก็จะเชื่อมโยงชีวิตที่ดีงามเข้ากับธรรมชาติแวดล้อมและสังคมอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ, พุทธบูรณาการ

---

* กรรมการผู้จัดการ ห้างหุ้นส่วนจำกัด นี้ฮงบริการ, saseepacha89@yahoo.com

Abstract

In current situation of elder-age society and pollution are the causes that make people more concern of their health. Traveling to beautiful natural resources with good health-care become to the popular trend of wellness tourism. Tourism Industry is an important tool that can drive Thailand's economy. The study found that there are average 1.2 million Foreign Patients per year access to wellness tourism service in Thailand. Estimated income from Wellness Tourism in 2018 is worth about 100,000 million Bath, which becoming more and more of the amount of tourist visitors to Thailand. Trends of the self-health care is widely spread though out. This is a good opportunity for Thailand to be the center of wellness-tourism in this region. Furthermore, Thailand has many competitive advantages for example Natural Tourism Resources, Medical Human Resources, Local Wisdom of Thai Traditional Medical Cares. The Buddhist Principle of Bhavana 4 or the 4 developments which are composed of 1) Physical Development, Moral Development, Emotional Development and Intellectual Development. All these Buddhist Principles made the balance of life, associated individual behavior and mindfulness to the natural environment and sustainable society.

Keywords: Wellness Tourism, Buddhist Integration

บทนำ

การพัฒนาส่งเสริมประเทศไทยให้เป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เพื่อยุทธศาสตร์การพัฒนาให้เป็นศูนย์กลางสุขภาพนานาชาติ ๑๐ ปี (พ.ศ.๒๕๕๙-๒๕๖๘) และมุ่งสู่ศูนย์กลางการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical & Wellness) กำลังเดินหน้าอย่างได้ผล ตลาดการ

ท่องเที่ยวเชิงสุขภาพทั่วโลกมีมูลค่า ๑.๖ ล้านล้านบาท ขยายตัวปีละเกือบ ๑๐ เปอร์เซนต์ ช่วยสร้างรายได้ให้กลุ่มผู้ประกอบการ เติบโตขึ้นร้อยละ ๓๐[๑]

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Medical & Wellness Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวที่สวยสดงดงามในแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติและวัฒนธรรมที่มีจิตสำนึกต่อการส่งเสริมรักษาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม

การท่องเที่ยว ถือเป็นอุตสาหรรมที่สำคัญทางด้านเศรษฐกิจ มีผลต่อการพัฒนาประเทศ การส่งเสริมการท่องเที่ยว ก่อให้เกิดการจายตัวของนักท่องเที่ยวไปยังพื้นที่ต่างๆ ของประเทศ ซึ่งนำมาสู่การการะจายรายได้ ไปสู่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น ในภาพรวมแล้วทำให้ประเทศมีความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจ ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติที่มุ่งให้ประเทศมีความมั่นคง มั่งคั่งและยั่งยืน ควบคู่กับการพัฒนาประเทศ กรอบพัฒนาประเทศระยะยาว ครอบคลุมตั้งแต่ปี ๒๕๖๑-๒๕๘๐ ในส่วนของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยว เป้าหมายคือ การเป็นจุดหมายปลายทางการท่องเที่ยวระดับโลก หรือ เป็นแม่เหล็กการท่องเที่ยวระดับโลก โดยแนวคิดเศรษฐกิจสร้างสรรค์ เช่นการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงามและแพทย์แผนไทยยกระดับมาตรฐานธุรกิจบริการด้านการส่งเสริมสุขภาพ การเสริมความงามสู่ตลาดระดับสูง การท่องเที่ยวทางน้ำ การท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค เพื่อขยายการท่องเที่ยวไทยและภูมิภาคไปพร้อมกัน ซึ่งนับเป็นมูลค่ามากมายที่จะสามารถพัฒนาชุมชนให้น่าท่องเที่ยว เน้นการพัฒนาท้องถิ่น จุดเน้นการดำเนินการในปี ๒๕๖๒ สร้างกระแสใส่ใจสิ่งแวดล้อม สร้างสรรค์สินค้า สร้างประสบการณ์ ด้านการท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ ส่งเสริมเมืองรองและชุมชน คำนึงถึง เมืองหลักพ่วงเมืองรองชุมชนพร้อมขาย ตอบโจทย์ปัญหาของภูมิภาค และสอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มตลาดเป้าหมายในพื้นที่ชุมชน

ท่องเที่ยวภายในประเทศ ที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้และสร้างสรรค์ประโยชน์ต่อสังคมโดยรวม โดยมีแนวโน้มที่จะพัฒนาท่องเที่ยวให้เป็นไปในลักษณะการท่องเที่ยวแบบยั่งยืนมากขึ้น กล่าวคือนักท่องเที่ยวมีแนวโน้มที่จะเดินทางท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์มากขึ้น ซึ่งนักท่องเที่ยวกลุ่มนี้เห็นความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม

---

[๑] การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย **การนำเสนอทิศทาง การส่งเสริมการท่องเที่ยว ของททท.ปี ๒๕๖๓**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://www.tatreviewmagazine.com [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

ขนบธรรมเนียมประเพณีท้องถิ่น วิถีชุมชนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีจุดเด่นพิเศษ ปัจจุบันการท่องเที่ยวเชิงพุทธ ได้รับความนิยมเพิ่มขึ้น มีนักท่องเที่ยวจำนวนมากนิยมเดินทางไปวัด เพื่อร่วมกิจกรรมทางศาสนา การปฏิบัติธรรม ซึ่งมักจะใช้วันหยุดในช่วงเทศกาลวันสำคัญทางศาสนาจะมีการถือศีลปฏิบัติธรรม และประชาชนในท้องที่เล็งเห็นผลประโยชน์ จึงเริ่มมีการประกอบอาชีพที่เกี่ยวข้อง และเข้ามาใช้พื้นที่ในวัดเพื่อการประกอบอาชีพมากขึ้น

การจัดการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ คือกิจกรรมทางการท่องเที่ยวที่เกี่ยวเนื่องกับการดูแลรักษาสุขภาพ ส่งผลให้เกิดความผาสุก(Wellness) อาทิเช่น การรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ การนวด การประคบสมุนไพรเพื่อสุขภาพ การออกกำลังกายเพื่อสุขภาพ รวมไปถึงโปรแกรมการลดน้ำหนัก การฝึกโยคะ การขับสารพิษออกจากร่างกาย(Detox) การฝึกทำสมาธิ เป็นต้น นอกจากนี้ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ยังมีเป้าหมายให้นักท่องเที่ยวมีสุขภาพร่างกายและจิตใจ แข็งแรงสมบูรณ์ (Wellness Services) โดยพนักงานผู้ให้บริการโดยตรง เช่น การนวดแผนไทย การนวดเท้า การนวดน้ำมัน การนวดกดจุด เป็นตัน

สอดคล้องกับการให้ความหมายของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ [๒] เป็นการท่องเที่ยวเพื่ออายุวัฒนะ หรือ Wellness Tourism เป็นการท่องเที่ยวเพื่อหลีกหนีออกจากสิ่งที่ทำให้เป็นทุกข์จากการใช้ชีวิตประจำวันไปสู่สถานที่สงบสบายเป็นจุดหมายในการปรับสภาพ หาความลงตัวของการดำรงชีวิต ซึ่งประสบการณ์ของนักท่องเที่ยวผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกิดขึ้นไปสู่จุดหมายปลายทางนั้นเป็นปัจจัยสำคัญ โดยสถานที่ท่องเที่ยวต้องพัฒนาความสามารถรองรับความต้องการของนักท่องเที่ยว ตอบสนองความพึงพอใจของนักท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ มักมีพฤติกรรมการดูแลสุขภาพ เช่นการรับประทานอาหารเพื่อสุขภาพ การฝึกสมาธิ

---

[๒] กานดา ธีรานนท์, “การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย: สถานการณ์และศักยภาพทางการแข่งขันในภูมิภาคอาเซียน”, **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**, ปีที่ ๑๒ ฉบับ Supplement (2561): ๒๒.

การฝึกโยคะ การนวดผ่อนคลายบำบัด นักท่องเที่ยวกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะอยู่ในช่วงอายุ ๔๐-๕๕ปี และเป็นเพศหญิง

ประเภทของการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ สามารถแบ่งได้ตามจุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของโปรแกรมการท่องเที่ยวและความต้องการของนักท่องเที่ยวเป็น ๒ ประเภทหลัก[๓] ดังนี้

๑. การท่องเที่ยวเชิงส่งเสริมสุขภาพ (Health Promotion Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เยี่ยมชมสถานที่ท่องเที่ยวตามแหล่งธรรมชาติ และวัฒนธรรม โดยจัดสรรเวลาส่วนหนึ่งมาทำกิจกรรมเพื่อดูแลสุขภาพ เช่นการนวดแผนไทย การออกกำลังกาย การเล่นกีฬา โดยจุดประสงค์หลักของการท่องเท่องเที่ยงเชิงส่งเสริมสุขภาพ คือการส่งเสริมบำรุงรักษาสุขภาพกายและสุขภาพจิต การบำบัด การฟื้นฟูสุขภาพ การทำจิตให้สงบด้วยการฝึกปฏิบัติสมาธิ

๒. การท่องเที่ยวเชิงบำบัดรักษาสุขภาพ (Health Healing Tourism) หมายถึง การเดินทางท่องเที่ยวเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ โดยแบ่งเวลาส่วนหนึ่งเพื่อมาทำกิจกรรมบำบัดรักษาโรคหรือฟื้นฟูสุขภาพต่างๆ เช่น การตรวจร่างกาย การผ่าตัดเพื่อรักษา การผ่าตัดเสริมความงามหรือการแปลงเพศ ในโรงพยาบาลที่มีคุณภาพมาตราฐาน หรือเรียกว่าการท่องเที่ยวเชิงแพทย์ (Medical Tourism)

กล่าวโดยสรุป การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ นั้นประกอบไปด้วย การท่องเที่ยวในแหล่งธรรมชาติ ด้วยกิจกรรมการท่องเที่ยวที่ปรับสมดุลทั้งสุขภาพร่างกายและสุขภาพจิตใจ ให้เกิดความรู้สึกผ่อนคลาย ขจัดความเครียด เพิ่มพละกำลังให้สมบูรณ์และแข็งแรง

ทิศทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวของ ททท. ปี ๒๕๖๓

จากข้อมูลของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้กำหนดเป้าหมายเชิงเศรษฐกิจ เพื่อสร้างรายได้ทางการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๐ จากปี ๒๕๖๒ ซึ่งจะทำให้รายได้จากนักท่องเที่ยวต่างชาติเพิ่มขึ้นเป็น ๒.๔๓๑ ล้านล้าน บาทในปี ๒๕๖๓ ในขณะที่นักท่องเที่ยวชาวไทยจะเพิ่มขึ้นเป็น ๑,๒๘๗ ล้านล้าน บาท ทำให้รายได้รวมเพิ่มขึ้นจาก ๓.๓๘ ล้านล้าน บาท เป็น ๓.๗๑๘ ล้านล้าน บาท

---

[๓] E-sichaikun, ๒๐๑๔,๑๗๐-๑๗๓

ดังนั้น ผู้ประกอบการทุกภาคส่วนในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวจะแสวงหา แนวทางเปลี่ยนวิกฤตเป็นโอกาส โดนนำจุดแข็งและโอกาสของประเทศ มากำหนดเป็นแนวทางหลักตลอดจนการตลาดท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ตามวิสัยทัศน์ ของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทยต้องการส่งเสริมให้ประเทศไทยไทยเป็นแหล่งท่องเที่ยวยอดนิยม (Preferred Destination) อย่างยั่งยืนต่อไป

แนวทางการพัฒนาบุคลากรในอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

๑. มัคคุเทศก์ พัฒนาศักยภาพของบุคลากรให้มีความสามารถเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๒. ผู้ประกอบการบริษัทนำเที่ยว ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้งาน และสอนผ่านระบบพี่เลี้ยง

๓. ผู้ปฏิบัติงานในแหล่งท่องเที่ยว พัฒนาบุคลากรให้มีความสามารถดำเนินงาน และจัดให้มีการเรียนรู้ผ่านระบบคอมพิวเตอร์

๔. ผู้ประกอบการด้านสุขภาพตามภูมิปัญญาไทย จัดให้มีการอบรมหลักสูตรส่งเสริมสุขภาพตามภูมิปัญญาไทยภายในองค์กร

๕. ผู้ให้บริการด้านสุขภาพแก่นักท่องเที่ยวในสถานบริการสุขภาพ จัดให้มีการฝึกอบรมจากเครือข่ายผู้ที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน

๖. ผู้ประกอบการด้านที่พัก พัฒนาศักยภาพของบุคคลากรให้สามารถดำเนินงานเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๗. บุคลากรด้านการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพรวมทุกประเภท พัฒนาศักยภาพใหม่ๆของบุตลากรให้สามารถดำเนินงานเพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว

หลักพุทธธรรมที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ

การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ต้องประกอบไปด้วยการพัฒนาทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ พัฒนาทางด้านพฤติกรรมและปัญญา ภายใต้ความตระหนักรู้ ความรับผิดชอบต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งตรงกับหลักภาวนา ๔

ภาวนา ๔ หมายถึง การเจริญ การทำให้เป็นให้มีขึ้น การฝึกอบรม การพัฒนา ประกอบไปด้วย

๑) กายภาวนา คือ การเจริญกาย พัฒนากาย การฝึกอบรมกาย ให้รู้จักติดต่อเกี่ยวข้องกับสิ่งทั้งหลายภายนอกทางอินทรีย์ทั้งห้าด้วยดีและปฏิบัติต่อสิ่งเหล่านั้นในทางที่เป็นคุณ มิให้เกิดโทษ ให้กุศลธรรมงอกงาม ให้อกุศลธรรมเสื่อมสูญ การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ : physical development

๒) สีลภาวนา คือ การเจริญศีล พัฒนาความประพฤติ การฝึกอบรม ศีลให้ตั้งอยู่ในระเบียบวินัย ไม่เบียดเบียนหรือก่อความเดือดร้อนเสียหาย ผู้ร่วมกับผู้อื่นได้ดี เกื้อกูลแก่กัน : moral development

๓) จิตภาวนา คือ การเจริญจิต พัฒนาจิตการฝึกอบรมจิตใจ ให้เข้มแข็งมั่นคงเจริญงอกงามด้วยคุณธรรมทั้งหลาย เช่น มีเมตตา กรุณา ขยันหมั่นเพียร อดทนมีสมาธิ และสดชื่นเบิกบาน เป็นสุข ผ่องใสเป็นต้น : emotional development

๔) ปัญญาภาวนา คือ การเจริญปัญญา พัฒนาปัญญา การฝึกอบรมปัญญา ให้รู้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง รู้เท่าทันเห็นโลกและชีวิตตามสภาวะ สามารถทำจิตใจให้เป็นอิสระ ทำตนให้บริสุทธิ์จากกิเลสและปลอดพ้นจากความทุกข์แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นด้วยปัญญา : intellectual development[๕]

กายภาวนา สามารถนำมาบูรณาการกับการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ในด้าน ที่ทำให้มีร่างกายแข็งแรงสมบูรณ์ มีความสดชื่น ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ เช่น การฝึกโยคะ การเดินท่องเที่ยวชมธรรมชาติ การปั่นจักรยานท่องเที่ยวเชิงนิเวศ และนำไปสู่ศีลภาวนา คือความประพฤติที่ดีงาม ไม่เบียดเบียน สร้างความเดือดร้อนให้แก่ผู้อื่นทั้งด้านสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ จิตภาวนา เป็นขั้นตอนของการเจริญจิต มีเมตตา นำไปสู่การพัฒนาคน เพื่อนำไปแก้ปัญหาทางด้านจิตใจได้ ทำให้มีจิตใจที่เข้มแข็ง ต่อสู้กับอุปสรรค ความเครียดในชีวิตประจำวันได้เป็นอย่างดี เช่นการนั่งสมาธิ พิจารณากาย พิจารณาใจ ภายในจิตของตนเอง ทำให้ตระหนักรู้ และเกิดปัญญา ปัญญาภาวนา เป็นการฝึกฝนอบรมปัญญาให้ทำในสิ่งที่ดีงามเป็นกุศล และหลีกเลี่ยงการทำสิ่งที่เป็นอกุศล ให้เข้าใจสภาวะความเป็นจริงต่อผู้อื่น ต่อสิ่งแวดล้อม ให้อยู่ร่วมกันอย่างมีความสงบสุข การท่องเที่ยวเชิงปัญญา เช่น พิพิธภัณฑ์ โบราณสถาน สถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์ ทำให้มีโลกทัศน์ที่กว้างกว้างไกล เป็นมิตรต่อ

---

[๕] องฺ ปญฺจก.๒๒/๗๙/๑๒๑.

สิ่งแวดล้อม ทำให้สิ่งแวดล้อมดีขึ้น รวมทั้งปัจจุบันก็มีนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติต่างก็สนใจเข้ามาปฏิบัติธรรม เช่นการเจริญสติวิปัสสนากรรมฐาน

แนวทางบูรณาการหลักพุทธธรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว

ในคำสอนทางพระพุทธศาสนา การดำรงชีวิตอยู่อย่างมีคุณภาพมีความสุขที่แท้จริงเป็นสิ่งสำคัญ จึงสอนให้ปฏิบัติทางกายและจิตใจควบคู่กันไปอย่างพอดีตามหลัก มัชฌิมาปฏิปทา ซึ่งสรุปได้ในหลักภาวนา ๔ เพื่อพัฒนาพฤติกรรมทางกาย พัฒนาศีล พัฒนาจิตใจ พัฒนาความรู้ความเข้าใจให้สมบูรณ์พร้อม สำหรับการวัดผลการพัฒนาตามหลักภาวนานั้น อาจใช้หลักภาวิต ๔ ประการ คือ ภาวิตกาย มีกายที่พัฒนาแล้ว ภาวิตศีล มีศีลที่พัฒนาแล้ว ภาวิตจิต มีจิตที่พัฒนาแล้ว และภาวิตปัญญา มีปัญญาที่พัฒนาแล้ว ซึ่งนักท่องเที่ยวผู้สูงอายุสามารถนำมาบูรณาเพื่อสร้างความสุขในชีวิตได้ โดยมีรูปแบบกิจกรรม คือ สุขสบาย สุขสนุก สุขสง่า สุขสว่าง และสุขสงบ[๕]

พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาแห่งปัญญาและการปฏิบัติ ซึ่งเข้าไปเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาให้กับชีวิตและความเป็นอยู่จริงของมนุษย์ พระพุทธศาสนามุ่งเน้นการสอนความจริงที่เป็นประโยชน์และสั่งสอนเฉพาะสิ่งที่จะนำมาปฏิบัติให้เป็นประโยชน์ในชีวิตจริง ด้วยเหตุที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับชีวิตจริงของมนุษย์นี้เอง หลักพุทธธรรม จึงต้องอาศัยการพิจารณาคุณค่าทางจริยธรรม หลักธรรมเพื่อ สงเคราะห์ซึ่งกันและกัน ไปในทิศทางที่ก่อประโยชน์อย่างสูงสุด[๖]

บทสรุป

ประเทศไทยมีศักยภาพเพียงพอที่จะเป็นศูนย์กลาง การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ (Wellness Tourism) เนื่องจากประเทศไทยมีจุดแข็งที่เป็นข้อได้เปรียบ และมีทรัพยากรที่อุดมสมบูรณ์ เอื้อต่อการท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ เป็นอย่างมาก อันประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยว

---

[๕] พระราเชนทร์ วิสารโท, **บูรณาการพุทธธรรมกับระบบการดูแลสุขภาพระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุของอำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ**, สาขาวิชาพุทธศาสนา บัณฑิตมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[๖] อนุรุธ ว่องวานิช. **“การดำเนินธุรกิจ แนวพุทธบูรณาการ”** [ออนไลน์] http://www.dsdw2016.dsdw.go.th

ธรรมชาติ อาหาร สมุนไพร การแพทย์ทางเลือกแผนไทย กีฬาท้องถิ่น ศาสนา สิ่งแวดล้อมที่ส่งเสริมการท่องเที่ยว มีบุคลากรที่มีคุณภาพการให้บริการระดับสูง การท่องเที่ยงเชิงสุขภาพเป็นรูปแบบการท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมสูงสุดของภาคธุรกิจการท่องเที่ยวของประเทศไทย และกลุ่มนักท่องเที่ยวเชิงสุขภาพเป็นกลุ่มที่มีศักยภาพในการใช้จ่ายมากกว่านักท่องเที่ยวกลุ่มอื่นๆ เมื่อนำหลักธรรมภาวนา ๔ จะทำให้บุคคลนั้นมีเจริญงอกงามทั้งร่างกาย ความประพฤติ จิตใจและปัญญาบังเกิดความสุขกายสบายใจ ด้วยสติ ศีล สมาธิและปัญญา ได้ความสุขกายสุขใจใช้ชีวิตได้อย่างสงบสุข

เอกสารอ้างอิง

กานดา ธีรานนท์, “การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย: สถานการณ์และศักยภาพทางการแข่งขันใน ภูมิภาคอาเซียน”, **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**, ปีที่ ๑๒ ฉบับ Supplement (2561): ๒๒.

การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย **การนำเสนอทิศทาง การส่งเสริมการท่องเที่ยว ของททท.ปี ๒๕๖๓**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา:http://www.tatreviewmagazine.com [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

พระราเชนทร์ วิสารโท. “**บูรณาการพุทธธรรมกับระบบการดูแลสุขภาพระยะยาว สำหรับผู้สูงอายุของอำเภอศรีวิไล จังหวัดบึงกาฬ**”.**สาขาวิชาพุทธศาสนา** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

อนุรุธ ว่องวานิช. **“การดำเนินธุรกิจ แนวพุทธบูรณาการ”** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http.//www.dsdw2016.dsdw.go.th [๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓].

E-sichaikun, อ้างในกานดา ธีรานนท์, “การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพของประเทศไทย: สถานการณ์และศักยภาพ ทางการแข่งขันในภูมิภาค อาเซียน”, **วารสารวิชาการมหาวิทยาลัยฟาร์อีสเทอร์น**, ปีที่ ๑๒ ฉบับ Supplement (2561): ๒๕.

อัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์ : การเมืองพระพุทธศาสนาและวิถีแรงงานไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่

ETHNOGRAPHIC IDENTITY: POLITICS, BUDDHISM AND TAI YAI WAY OF LABOR IN CHIANG MAI PROVINCE

ศิริสุดา แสงทอง[*]
Sirisuda Saengthong

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่องการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ของแรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่ มีเนื้อหาที่สำคัญ ๓ ประการ คือ ๑) ประวัติความเป็นมา วัฒนธรรม ความเชื่อ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ทั้งทางด้านการเมืองและสังคมของแรงงานชาติพันธุ์ชาวไทใหญ่ ๒)พระพุทธศาสนากับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของแรงงานไทใหญ่ ๓)วิเคราะห์อิทธิพลของพระพุทธศาสนากับการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของแรงงานไทใหญ่ ผลจากการวิเคราะห์ศึกษาข้อมูล พบว่า ๑)ด้านบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่ในสถานการณ์ปัจจุบันนั้นกำลังเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ผ่านกระแสความทันสมัย และการเข้าถึงสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย ๒) ด้านพระพุทธศาสนากับการสร้างอัตลักษณ์ของแรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่ พบว่า แรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่นั้นมีความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง ๓)ด้านอิทธิพลพระพุทธศาสนากับการสร้างอัตลักษณ์แรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่ พุทธศาสนาถูกนำมาเป็นจุดเด่นของกลุ่มแรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่ในการผลิตซ้ำอัตลักษณ์เพื่อตอบโต้วาทกรรมด้านลบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ และใช้พระพุทธศาสนาในการสร้างและผลิตซ้ำ ทวิอัตลักษณ์ของความเป็นไทใหญ่ นำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นไทใหญ่ว่าแท้จริงแล้วก็มีอีกด้านหนึ่งที่มีความเป็นไทย และเสนอมุมมองว่าไทใหญ่ก็สามารถดำรงอยู่ร่วมกันกับคนไทยได้

คำสำคัญ : อัตลักษณ์ความเป็นชาติพันธุ์; การเมือง; แรงงานข้ามชาติ; วิถีแรงงาน

---

[*]นักวิจัยอิสระ

Abstract

The study of Politics on Identity of Shan (Tai Yai) migrant workers consist of these three contents; which are 1) To explore brief history, culture, beliefs, ways of life, both political and social of Shan migrant workers 2) to study the Buddhist principles and identification of Shan migrant workers, 3)To analyze the influence of Buddhism on Tai(Shan) migrant workers. According to the analysis and study of data found that: 1)The cultural context of the Shan migrant workers, in the current situation is changing according to globalization through the modernization and access to digital media and social media 2)In terms of Buddhism and the creation of identity of Shan migrant workers, found that Shan migrant workers truly believe in Buddhism. 3)Regarding the influence of Buddhism and the creation of identity of Shan migrant workers, Buddhism has been a hallmark of Shan migrant workers in reproducing identities in response to negative discourses on ethnic groups. To Create and reproduce the dual identity of Shan migrant workers which representation that Shan people was the one of Thai. Perspective that Shan was able to live together with people in Thailand.

Keywords: Ethnographic Identity, Politics , Way of Labor

บทนำ

ไทใหญ่ หรือ ฉาน เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและมีหลักฐานจำนวนมากที่กล่าวถึงการอพยพเข้ามาในประเทศไทย โดยแรกเริ่มเดิมทีนั้นชาวไทใหญ่ได้มีการตั้งถิ่นฐานในหลายประเทศและโดยเฉพาะในประเทศพม่า ชาวไทใหญ่หรือฉานนั้นเรียกตัวเองว่า คนไท (คนไต)[๑] จัดเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประชากรมากเป็นอันดับสองในประเทศพม่า

[๑] สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. [ออนไลน์]. “ประวัติศาสตร์ การเมือง สังคม วัฒนธรรม ไทใหญ่ รัฐฉานพม่า และภาคเหนือของไทย”. **ฐานข้อมูลงานวิจัยทางชาติพันธุ์ในประเทศไทย** ศูนย์มานุษยวิทยาสิริธร แหล่งที่มา: https://www.sac.or.th/databases/ethnicredb/research_detail.php?id=1836 [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

โดยอาศัยอยู่มากในรัฐฉาน ซึ่งรัฐฉานนั้นเป็นดินแดนที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านการเมือง เศรษฐกิจ หลายต่อหลายครั้ง ก่อนการตั้งอาณาจักร ขาวไทใหญ่ได้สร้างเมืองขนาดเล็กเมืองหนึ่ง ซึ่งถูกปกครองโดยผู้นำที่สืบทอดกันทางสายเลือด เรียกว่าเจ้าฟ้า (Sao Pha) แต่เนื่องจากการที่เป็นเมืองที่มีขนาดเล็ก ก็ทำให้ถูกอาณาจักรใหญ่ๆ เช่น จีน พม่าและล้านนาเข้ามาควบคุมและกลายเป็นรัฐบรรณาการให้กับอาณาจักรเหล่านี้ ในทำให้ชาวไทใหญ่มีบทบาทสำคัญมากในการเป็นเส้นทางทางการค้าที่สำคัญและเป็นจุดยุทธศาสตร์ให้กับประเทศเพื่อนบ้านทั้งจีน พม่า และล้านนา[๒] ภายหลังจากที่ล้านนาตกเป็นเมืองขึ้นของสยามในช่วงปลายศตวรรษที่ ๑๘ ชาวไทใหญ่ได้มีการอพยพและย้ายถิ่นฐานเข้ามาอาศัยภายในอาณาจักรล้านนาเพิ่มขึ้นจากการทำสงครามและเพื่อประโยชน์ทางการค้า โดยเฉพาะในสมัยพระเจ้ากาวิละได้มีการกวาดต้อนชาวไทใหญ่เข้ามาอาศัยในล้านนาจำนวนมาก โดยชาวไทใหญ่ที่ส่วนมากค้าขายนั้นจะตั้งถิ่นฐานอยู่ในย่านเศรษฐกิจอย่างช้างเผือกและช้างม่อย ในจังหวัดเชียงใหม่ ในขณะที่ชาวบ้านทั่วไปจะตั้งถิ่นฐานอยู่รอบนอกตัวเมือง และประกอบอาชีพทำนา ชาวไทใหญ่ในอดีตมีวิถีชีวิตที่ขึ้นอยู่กับการปลูกข้าว และค้าขายระหว่างมณฑลยูนนาน ล้านนา และพม่า นำขี้ผึ้ง น้ำผึ้ง เมี่ยง พริกแห้ง ฝ้ายจากรัฐฉานไปขาย ทำให้มีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับคนล้านนาและมีการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมและศาสนาซึ่งกันและกัน[๓] ภายหลังจากการแบ่งเขตประเทศ ทำให้ชาวไทใหญ่ที่อาศัยในพม่านั้นแตกต่างจากชาวไทใหญ่ที่อาศัยในไทย การค้าขายที่เคยมีก็ลดความสำคัญลงเพราะเปลี่ยนไปเป็นการค้าขายผ่านแม่น้ำทางกรุงเทพฯ ทำให้พ่อค้าชาวจีนมีบทบาทแทน[๔] และภายหลังจากการที่อังกฤษเข้ามาปกครองพม่า ทำให้ชาวไทใหญ่ยังสามารถปกครองตนเองภายใต้การปกครองของเจ้าฟ้าเช่นเดิมแต่ต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของอังกฤษ ชาวไทใหญ่มีการรวมกันเป็นรัฐฉานและเมืองหลวงคือตองอูในปีค.ศ. ๑๙๒๒ แต่ทว่าภายใต้การปกครองของอังกฤษนั้นทำให้รัฐฉานพัฒนาล้าหลังกว่าภาคกลางของพม่า[๕] ต่อมาตัวแทนของคะฉิ่น ไทใหญ่ได้ร่วมลงนามใน

---

[๒] Sachiko Yasuda.**"Shan on the Move: Negotiating identities through spatial practices among Shan Cross-Border migrants in Northern Thailand".** Chiang Mai: Graduate School, Chiang Mai University, 2008:47.

[๓] Sachiko Yasuda.**"Shan on the Move: Negotiating identities through spatial practices among Shan Cross-Border migrants in Northern Thailand".** Chiang Mai: Graduate School, Chiang Mai University, 2008:49.

[๔] เรื่องเดียวกันหน้า ๕๑

[๕] เรื่องเดียวกันหน้า ๕๒

สนธิสัญญาปางโหลง (Panglong) ที่แสดงว่าชนเผ่าเหล่านี้จะร่วมอยู่ในสหภาพพม่าภายใต้เงื่อนไขว่าจะได้รับสิทธิเท่ากันกับชาวพม่า และมีสิทธิในการปกครองตนเอง จะเห็นได้ว่าชาวไทใหญ่หรือฉานนั้นเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีประวัติความเป็นมาที่ยาวนานและมีหลักฐานจำนวนมากที่กล่าวถึงการอพยพเข้ามาในประเทศไทยอยู่เสมอผ่านหน้าประวัติศาสตร์

วิถีแรงงานในสภาพของการกดดันทางการเมือง

จังหวัดเชียงใหม่ถือเป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการเจริญเติบโตเป็นอันดับหนึ่งในภาคเหนือและมีอัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการแรงงานจึงมีเพิ่มสูงขึ้นตามไปด้วย ประกอบกับการเป็นเมืองหน้าด่านทางเศรษฐกิจและมีอาณาเขตที่ประชิดกับประเทศเพื่อนบ้านอย่างพม่า ส่งผลให้มีแรงงานข้ามชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งแรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่ สัญชาติพม่า ก็นับว่ามีจำนวนมากที่หลั่งไหลเข้ามาเป็นแรงงานในจังหวัดเชียงใหม่ โดยกรมการจัดหางาน รายงานไว้เมื่อเดือนกันยายน 2562 พบว่ามีจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ที่เข้ามาทำงานเป็นจำนวนทั้งสิ้น 12๐,๕๘๘ คน เป็นชาวพม่า 27,1๓๐ คน ที่เหลือเป็นชาวลาวและกัมพูชา[๖] ปัจจัยผลักดันของการอพยพย้ายถิ่นของแรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่ ให้ข้ามมายังประเทศเพื่อนบ้านของตนโดยเฉพาะประเทศไทย ปัจจัยผลักดันนั้นประกอบไปด้วยปัญหาเรื่องความรุนแรงของการสู้รบภายในประเทศพม่า ความรุนแรงของการล่วงละเมิดสิทธิมนุษยชน ความยากจนและความขาดแคลนพื้นที่อุดมสมบูรณ์ในการทำมาหากิน สุดท้ายที่เป็นตัวผลักดันชาวไทใหญ่ให้อพยพย้ายถิ่นเข้ามาในเชียงใหม่คือการถูกบีบคั้นทางสังคมเกิดจากการที่รัฐบาลพม่าประกาศให้ทหารสามารถเกณฑ์แรงงานชาวบ้านมาใช้ในกิจการของกองทัพโดยไม่ต้องจ่ายค่าแรง ชาวไทใหญ่จำนวนมากถูกกดขี่จากทหารพม่าในการทำงานอย่างหนัก ให้เป็นกำลังในสนามรบ สร้างถนน เป็นลูกหาบขนส่งอาวุธและเสบียงอาหาร จึงเกิดความต้องการย้ายถิ่นที่อยู่จากสถานที่ที่กดดันนั้น ๆ สำหรับปัจจัยดึงดูดนั้นเน้นหลักในเรื่องของการจ้างงานและเศรษฐกิจเป็นหลัก จังหวัดเชียงใหม่ถือได้ว่าเป็นเป้าหมายหลักของชาวไทใหญ่ในการเข้ามาหางานทำ นอกจากนี้ยังมีปัจจัยดึงดูดอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ชาวไทใหญ่เข้ามาในประเทศไทย

---

[๖] กรมการจัดหางาน. **สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร** กรมการจัดหางาน. สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๒ [ออนไลน์]แหล่งที่มา:https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/Alien_th/4d98a1e954fd0ced513f291f53aef3a9.pdf.[๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]. ๒๕๖๒: ๑๓

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในจังหวัดเชียงใหม่ มาจากการที่แรงงานชาติพันธุ์ชาวไทใหญ่มีญาติพี่น้องเพื่อนที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่มาก่อนแล้วจึงเป็นการง่ายที่ชาวไทใหญ่จะเลือกที่จะเข้ามาอาศัยอยู่ในเชียงใหม่เป็นที่แรกก่อนที่จะย้ายถิ่นไปที่อื่น ๆ นอกจากนี้จังหวัดเชียงใหม่ยังมีวัฒนธรรมที่ใกล้เคียงกับชาวไทใหญ่ มีการนับถือพุทธศาสนาเหมือนกัน มีประเพณีที่มีรูปแบบที่คล้ายกัน มีภาษาที่ใกล้เคียงกัน นอกจากนี้ลักษณะภูมิประเทศตามแนวชายแดนนั้นสามารถที่จะเดินทางด้วยเท้าได้สะดวกเนื่องจากไม่มีแม่น้ำสายใหญ่กั้นพรมแดน[๗]

การที่แรงงานไทใหญ่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่นั้น ก่อให้เกิดปฏิสัมพันธ์กับคนทั้งภายในกลุ่มและภายนอกกลุ่มของตน พระพุทธศาสนาถูกนำมาเป็นแกนหลักของกระบวนการสร้างอัตลักษณ์และผลิตซ้ำทางอัตลักษณ์ของแรงงานชาวไทใหญ่ โดยใช้วัดพระสงฆ์และพิธีกรรมทางพุทธศาสนาเป็นสื่อกลาง เพื่อตอบโต้อัตลักษณ์ที่รัฐไทยสร้างและยัดเยียดให้กับชาวไทใหญ่ว่า “ความเป็นอื่น” “เป็นต่างด้าว” “เป็นพม่า” หรือแม้กระทั่ง “เป็นไทใหญ่” วาทกรรมเหล่านี้เหมารวมชาติพันธุ์ชาวไทใหญ่ว่าเป็นกลุ่มคนที่สร้างปัญหาต่าง ๆให้กับรัฐไทย[๘] วัดป่าเป้าและวัดกู่เต้าถือเป็นพื้นที่แสดงอัตลักษณ์ทางพระพุทธศาสนาของแรงงานไทใหญ่ ถือว่าเป็นที่จัดงานเทศกาลต่าง ๆ และเป็นศูนย์รวมของชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในเชียงใหม่และจังหวัดใกล้เคียงตั้งแต่ในอดีต บทบาทของพระในวัด ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในพื้นที่วัดแสดงให้เห็นถึงการที่แรงงานไทใหญ่สร้างและผลิตซ้ำอัตลักษณ์สองด้านที่แตกต่างกัน แต่ดำรงอยู่ร่วมกัน ด้านหนึ่งเป็นการยืนยันในความเป็นไทใหญ่แต่อีกด้านหนึ่งก็เน้นความเป็นไทยควบคู่ไปด้วยกัน จนอาจกล่าวได้ว่าชาวไทใหญ่ใช้พระพุทธศาสนา วัด และพระสงค์ ในการสร้างและผลิตซ้ำ “ทวิอัตลักษณ์” (dual identity) ในความเป็นไทใหญ่[๙] ที่ส่งคุณค่าและมีความสำคัญในแง่ของการช่วยสร้างความสำนึกในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวไทใหญ่ ปัจจุบันกลุ่มชาติ

---

[๗] ปณิธิ อมาตยกุล, “การย้ายถิ่นของชาวไทใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ The Migration of Shan people into Chiang Mai Province”, **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา ,** (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗), หน้า ๖๖.

[๘] นภาพร อัศวะรังสีกุล, **“ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง”**, เอกสารประกอบงานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิตประจำปี ๒๕๖๒ วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๒:๙๔๘. (อัดสำเนา).

[๙] ปานแพร เชาวน์ประยูร,“ทวิอัตลักษณ์: การต่อสู้และการปรับตัวของชาวไทใหญ่พลัดถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่”, **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย,** ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๓: ๔๖.

พันธุ์ไทใหญ่ใช้เทคโนโลยีและการเข้าถึงอินเทอร์เน็ต ตลอดจนการใช้สื่อโซเชียลมีเดียในการสร้างเครือข่ายของชาวไทใหญ่ทั้งภายในประเทศและต่างประเทศให้มีขนาดที่ใหญ่ขึ้น โดยในคอมมิวนิตี้หรือกลุ่มเครือข่ายเหล่านี้ก็ผลักดันการนำพระพุทธศาสนามาชูโรงและเน้นกิจกรรมพบปะหรือการสร้างสำนึกความเป็นหนึ่งเดียวกันผ่านพระพุทธศาสนา การเกิดขึ้นของเครือข่ายชาวไทใหญ่บนโลกออนไลน์นี้ยิ่งสร้างความเป็นปึกแผ่นและเข้มแข็งในการรวมกลุ่ม พร้อมกันนั้นก็เป็นประโยชน์ต่อการท่องเที่ยว ซึ่งทำให้รัฐไทยและชาวไทใหญ่ได้ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน นอกจากนี้แล้วยังมีการประดิษฐ์ประเพณีไทใหญ่เพิ่มเติม และให้ความหมายไปในทางที่ทำให้คนรับรู้ว่าชาวไทใหญ่มีความเจริญทางศิลปะและวัฒนธรรม

ความผูกพันในประวัติศาสตร์ของชาติพันธุ์

กิจกรรมทางวัฒนธรรมที่สำคัญที่ชาวไทใหญ่ได้เลือกมาแสดงตัวตนในฐานะไทใหญ่ในพื้นที่วัด ได้แก่ ประเพณีปอยส่างลอง การฟ้อนนกกิงกะหร่า การเรียนและการใช้ภาษาและตัวอักษรไทใหญ่ บทเพลงไต ธงชาติไต ภาพถ่ายและการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ของชาวไทใหญ่ ฯลฯ การจัดงานปอยส่างลองจะจัดขึ้นในหลายจังหวัดทางภาคเหนือรวมถึงในวัดป่าเป้าและวัดกู่เต้า ปอยส่างลองจึงถือเป็นประเพณีเนื่องในพุทธศาสนาของชาวไทใหญ่ที่ถือได้ว่าเป็นส่วนหนึ่งของชาวไทใหญ่ที่อาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ประเพณีนี้เองที่ส่งเสริมและอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมของชาวไทใหญ่ และในทางกลับกันก็เป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวให้กับจังหวัดเชียงใหม่ นอกจากนี้ปัจจุบันยังมีการนำเสนอการใช้ภาษาไทใหญ่และตัวอักษรไทใหญ่ เพราะสื่อให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาวไทใหญ่ได้อย่างชัดเจนเนื่องจากมีความเป็นสิ่งที่ชาวไทใหญ่ต้องการสื่อให้เห็นในความเป็นไตของตนที่มีตัวอักษรและภาษาเป็นของตนเอง มีการพูด อ่าน เขียน ภาษาไทใหญ่ปัจจุบันนั้นเปิดกว้างและมีการจัดการเรียนการสอนสำหรับชาวไทใหญ่เองและผู้ที่สนใจศึกษาโดยใช้พื้นที่ภายในวัดเพื่อสอนภาษาและเผยแพร่วัฒนธรรม

ภายในวัดกู่เต้าและวัดป่าเป้านั้นยังมีการจัดพื้นที่เพื่อผลิตซ้ำความทรงจำของชาวไทใหญ่ โดยมีการนำภาพถ่ายทั้งภาพบุคคลสำคัญและสถานที่สำคัญในรัฐฉานมาติดไว้ เนื่องจากวัดทั้งสองเป็นวัดที่มีชาวไทใหญ่เป็นศรัทธาจำนวนมาก วัดจึงเป็นสถานที่ที่จะทำให้พวกเขาได้มีการสร้างประวัติศาสตร์ร่วมกัน[๑๐] มีการนำเอาภาพพระนเรศวรมาติดที่วิหารภายในวัด หรือการ

[๑๐] ปานแพร เชาวน์ประยูร, “ทวิอัตลักษณ์: การต่อสู้และการปรับตัวของชาวไทใหญ่พลัดถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่”, **วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย**, ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๓: ๔๗.

นำเอาภาพเมืองเชียงตุง เจ้าเชียงตุงมาติดไว้ ก็เพื่อให้ชาวไทใหญ่ได้มีการสร้างประวัติศาสตร์ร่วมกันว่ามีกษัตริย์ที่ตนเองศรัทธาเป็นกษัตริย์ไทย และเพื่อไม่ให้ลืมในความเป็นไทใหญ่

ความผูกพันด้วยอัตลักษณ์ที่ผสมผสานตามแนวพระพุทธศาสนา

การสร้างอัตลักษณ์ในที่นี้มีมีการประกอบสร้างสิ่งเดิมและสิ่งที่สร้างใหม่เข้าด้วยกัน การหยิบเอาความเชื่อที่ซึมลึกเกี่ยวกับพระพุทธศาสนาของบรรพชนมาผสานสิ่งใหม่ๆในยุคสมัยที่เปลี่ยน ปรับปรุงเปลี่ยนแปลงให้เหมาะสมตามกาลเวลา สถานการณ์บ้านเมือง และการเมือง เชิงอัตลักษณ์นี้เองที่ชาวไทใหญ่สร้างขึ้นเพื่อตอบโต้วาทกรรมเชิงลบในสายตาของคนไทย พร้อมทั้งสนองกับความต้องการของรัฐไทยที่เป็นดินแดนที่ตนเองอาศัยอยู่ในปัจจุบัน และการสร้างภาพลักษณ์ที่บอกกับรัฐไทยว่าตนเองเป็นกลุ่มทางชาติพันธุ์ที่มีเอกลักษณ์ มีอารยธรรม มีชีวิตความเป็นอยู่ที่มีระเบียบแบบแผน และที่สำคัญมีพระพุทธศาสนาเป็นแกนหลักในการดำเนินชีวิต ดังนั้นชาวไทใหญ่ที่เข้ามาอาศัยอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่จึงได้อาศัยพุทธศาสนาเป็นส่วนช่วยในการสร้างและผลิตซ้ำทางอัตลักษณ์ของตนในส่วนของความเป็นไทยของชาวไทใหญ่ การใช้พื้นที่วัดในการยืนยันความจงรักภักดีชาติไทย ภาพการจัดงานเฉลิมฉลองในวโรกาสสำคัญ การประดับพระบรมสาทิสลักษณ์พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ตลอดจนการแสดงภาพของการเคารพในพระมหากษัตริย์ตั้งแต่ในอดีตอย่างสมเด็จพระนเรศวรมหาราช เป็นอีกหนึ่งสิ่งที่ชาวไทใหญ่แสดงออกให้รัฐไทยเห็น เหตุผลหลักของการที่ชาวไทใหญ่เลือกใช้พระพุทธศาสนาเพื่อการผลิตซ้ำทางอัตลักษณ์ของตนนั้นเพราะการอาศัย พระพุทธศาสนา วัดและพระสงฆ์ และกิจกรรมทางศาสนานั้นไม่กระทบต่อความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตของพวกเขาและต่อรัฐไทย อีกทั้งยังสะดวกในการแสดงอัตลักษณ์ร่วมกันของชาวไทใหญ่ดีกว่าการใช้พื้นที่อื่นเป็นอย่างมาก เพราะหากใช้พื้นที่อื่นจัดกิจกรรม ก็จะถูกรัฐไทยและคนในสังคมไทยหวาดระแวงและตื่นตระหนกว่าชาวไทใหญ่อาจจะมีการกระทำที่กระทบต่อความมั่นคงของชาติหรือเป็นอันตรายต่อสังคมไทย ตลอดจนอาจกระทบกับประชาชนไทยได้นั่นเองการเลือกพื้นที่ทางศาสนาอย่างวัดจึงปลอดภัยและสามารถสร้างภาพลักษณ์ใหม่ได้ในเวลาเดียวกัน

บทสรุป

ด้านบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของแรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่ในสถานการณ์ปัจจุบันนั้นกำลังเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ ผ่านกระแสความทันสมัย และการเข้าถึงสื่อดิจิทัลและโซเชียลมีเดีย ในด้านพระพุทธศาสนากับการสร้างอัตลักษณ์ของแรงงานชาติพันธุ์

ไทใหญ่ แรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่นั้นมีความเชื่อและศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างแท้จริง และด้านอิทธิพลพระพุทธศาสนากับการสร้างอัตลักษณ์แรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่ นั้นพบว่าพุทธศาสนาถูกนำมาเป็นจุดเด่นของกลุ่มแรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่ในการผลิตซ้ำอัตลักษณ์เพื่อตอบโต้วาทกรรมด้านลบต่อกลุ่มชาติพันธุ์ และใช้พระพุทธศาสนาในการสร้างและผลิตซ้ำ “ทวิอัตลักษณ์” (dual identity) ในความเป็นไทใหญ่ โดยมีคุณค่าและความสำคัญในแง่ที่ช่วยสร้างความสำนึกในความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวไทใหญ่ การประดิษฐ์ประเพณีไทใหญ่เพิ่มเติม และให้ความหมายไปในทางที่ทำให้คนรับรู้ว่าชาวไทใหญ่มีความเจริญทางศิลปะและวัฒนธรรม ลบภาพลักษณ์วาทกรรมเดิม ๆ และสร้างภาพลักษณ์ใหม่ว่า ความเป็นไทใหญ่นั้นแท้จริงแล้วก็อีกด้านหนึ่งก็มีความเป็นไทยและเสนอมุมมองว่าไทใหญ่ก็สามารถดำรงอยู่ร่วมกันกับคนไทยได้ วัดจึงเป็นเสมือนพื้นที่ทางสังคม (Social Space) ที่เหมาะสมและเอื้ออำนวยให้ชาวไทใหญ่ใช้เป็นศูนย์กลางในการพบปะสังสรรค์ ได้มีการสร้างและผลิตซ้ำทวิอัตลักษณ์เพื่อยืนยันความเป็นตัวตนของชาวไทใหญ่ ความเป็นตัวตนดังกล่าวคือภาพตอบโต้วาทกรรมเชิงลบเป็นการเมืองเชิงอัตลักษณ์ (Politics of Identity) ที่สะท้อนภาพให้คนไทยเห็นว่าชาวไทใหญ่นั้นมีความพี่เมืองน้องกับคนไทย การนับถือพุทธศาสนาเหมือนกันกับคนไทย การนับถือพระมหากษัตริย์องค์เดียวกันและเป็นศูนย์รวมในการรวมพลังของชาวไทใหญ่ให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกันนั้นคือการสร้างอัตลักษณ์ในตัวตนที่อยากจะเป็น เป็นไทใหญ่ที่มีหัวใจความเป็นไทย

ข้อเสนอแนะ

แม้ว่ากลุ่มแรงงานชาติพันธุ์ไทใหญ่จะแสดงออกในการเมืองเชิงอัตลักษณ์โดยการนำพระพุทธศาสนาในการสร้างและผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ เพื่อนำเสนอภาพลักษณ์ความเป็นไทใหญ่ที่มีความเป็นไทย และเสนอมุมมองว่าไทใหญ่ก็สามารถดำรงอยู่ร่วมกันกับคนไทยได้นั้น แต่อย่างไรก็ตามรัฐไทยก็ควรมีการทำความเข้าใจ การเรียนรู้ร่วมกัน ตลอดจนการบริหารจัดการในบริบทการแสดงออกถึงการเมืองเรื่องอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทใหญ่นี้

๑.การทำความเข้าใจในอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทใหญ่นั้นเกี่ยวข้องกับบริบทที่หลายมิติ รัฐไทยเองควรมีการศึกษาเรียนรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับความหลากหลายทางวัฒนธรรมและความเป็นอัตลักษณ์นี้ อีกทั้งควรให้เกียรติและช่วยในการสื่อสารเพื่อการพัฒนา การรณรงค์เผยแพร่การประชาสัมพันธ์ หรือการส่งเสริมภาพลักษณ์ ทั้งนี้เพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ชาวไทใหญ่นั้นไม่ตกอยู่ภายใต้วาทกรรมความเป็นอื่นในสังคมไทย

๒.รัฐไทยควรมีสนับสนุนให้มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัด และกิจกรรมส่งเสริมพระพุทธศาสนาให้มากขึ้น สำหรับประชาชนทุก ๆ กลุ่ม ไม่เว้นแม้กลุ่มชาติพันธุ์อย่างเหมาะสมและทั่วถึง อนึ่งเพราะวัดถือเป็นจุดศูนย์รวมทางด้านจิตใจไม่ใช่เพียงของคนไทยแต่รวมถึงพุทธศาสนิกชนโดยทั่วไป

เอกสารอ้างอิง

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. [ออนไลน์]. “ประวัติศาสตร์ การเมือง สังคม วัฒนธรรมไทใหญ่ รัฐฉาน พม่า และภาคเหนือของไทย”. **ฐานข้อมูลงานวิจัยทางชาติพันธุ์ในประเทศไทย ศูนย์มานุษยวิทยาสิริธร** แหล่งที่มา: https://www.sac.or.th/databases/ethnicredb/research_detail.php?id=1836 [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

กรมการจัดหางาน. **สถิติจำนวนคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานคงเหลือทั่วราชอาณาจักร ประจำเดือน พฤศจิกายน ๒๕๖๒** [ออนไลน์]แหล่งที่มา:https://www.doe.go.th/prd/assets/upload/files/alien_th/4d98a1e954fd0ced513f291f53aef3a9.pdf.[๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]. ๒๕๖๒: ๑๓

ปณิธิ อมาตยกุล. “การย้ายถิ่นของชาวไทใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ The Migration of Shan people into Chiang Mai Province”. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา.**บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๔๗ : ๖๖

นภาพร อัศวะรังสีกุล. **“ปัญหาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย: อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลง”.**เอกสารประกอบงานประชุมวิชาการระดับชาติ มหาวิทยาลัยรังสิต ประจำปี ๒๕๖๒ วันที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๖๒:๙๔๘.(อัดสำเนา).

ปานแพร เชาวน์ประยูร.“ทวิอัตลักษณ์: การต่อสู้และการปรบตัวของชาวไทใหญ่พลัดถิ่นในจังหวัดเชียงใหม่”.**วารสารมหาวิทยาลัยศิลปากร ฉบับภาษาไทย.** ปีที่ ๓๐ ฉบับที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๕๓: ๔๖

Sachiko Yasuda.**“Shan on the Move: Negotiating identities through spatial practices among Shan Cross-Border migrants in Northern Thailand”.** Chiang Mai: Graduate School, Chiang Mai University, 2008:47.

ทุนมนุษย์ : แนวคิด วิวัฒนาการและแนวโน้ม

HUMAN CAPITAL: CONCEPT THEORY IMPORTANCE AND TRENDS

สิริปภา ภาคอัตถ์*

Siriprapa Pakaut

บทคัดย่อ

“มนุษย์” (Human) จัดว่าเป็น “ทุน” (Capital) ที่สำคัญที่สุดในการขับเคลื่อนองค์กร เนื่องจากมนุษย์เป็นสิ่งมีชีวิตชนิดเดียวในโลกที่สามารถสร้างสรรค์สิ่งอันเป็นประโยชน์อเนกอนันต์ให้กับองค์การได้ สิ่งที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือกำลังสมองที่มีอยู่ในตัวมนุษย์นั่นเอง ซึ่งถือว่าเป็นทรัพย์ภายในอันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อองค์กรมากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคปัจจุบันซึ่งถือว่าเป็นยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่เรียกกันว่า“กระแสโลกาภิวัตน์” (Globalization) ต้องยอมรับว่า “ทุนทางปัญญา” (Intellectual Capital) ซึ่งเป็นสินทรัพย์ที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Asset) มีความสำคัญมากขึ้นโดยเฉพาะอย่างยิ่งสังคมและเศรษฐกิจปัจจุบันกำลังมุ่งเข้าสู่ยุคเศรษฐกิจฐานความรู้ (Knowledge-based Economy) ทุกองค์กรไม่ว่าภาครัฐ เอกชน องค์กรรัฐวิสาหกิจ ต่างล้วนให้ความสำคัญเรื่องการบริหาร “คน” อันเป็นเรื่องที่ทุกองค์กรไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้อีกต่อไป

คำสำคัญ : ทุนมนุษย์,การจัดการ

Abstracts

"Human" is the "capital", which is the most important in driving the organization. Human beings are the only organisms in the world that can create multifarious benefits to the organization. More importantly, the brain that is in the human body is the internal property that will bring many benefits to the organization. In the present era, the era of change is called "globalization". Recognize that "intellectual capital" (Intangible Asset) is more important especially in society and economy. Currently, the world approaches to

*สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

knowledge-based Economy. All organizations including public, private, and state enterprises emphasize on "people" management, which is an issue that every organization cannot avoid anymore.

Keywords: Human capital, Management

บทนำ

มุมมองและแนวคิดในการดำเนินการด้านทุนมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงไป จากเดิมที่เป็นการบริหารงานบุคคลแบบเก่า (Traditional Personnel Management) หรือที่เรียกว่า Taylorism เป็นการบริหารงานแบบวิทยาศาสตร์ที่เน้นการศึกษาในเรื่องของความเคลื่อนไหวสาหรับงานแต่ละอย่าง (The Study of the Motions) โดยใช้ประโยชน์จากอุปกรณ์และเครื่องมือให้เหมาะสมกับเวลาของงานแต่ละอย่าง ให้ความสำคัญเพียงเล็กน้อยต่อความพึงพอใจของลูกจ้าง นอกจากนี้ยังสร้างระบบการให้ผลตอบแทนตามอัตราชิ้นที่ผลิตแตกต่างกัน (The Differential Price Rate System) ซึ่งคนงานจะได้รับค่าจ้างตามจำนวนชิ้นงานในแต่ละวันคนงานที่ผลิตชิ้นงานมากกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด ก็จะได้รับการจ่ายเงินแบบจูงใจเพิ่มขึ้น[๑] โครงสร้างองค์กรเป็นแนวดิ่งโดยมีสายบังคับบัญชา มีการแบ่งงานกันทำตามความชำนาญเฉพาะและใช้กฎระเบียบเพื่อให้เกิดแบบแผนการปฏิบัติแบบเดียวกัน การบริหารคนจะเน้นที่กระบวนการและกิจกรรม ตั้งแต่การสรรหา คัดเลือก บรรจุ การฝึกอบรม การวิเคราะห์งาน จนถึงการประเมินผลการปฏิบัติงาน ซึ่งกิจกรรมต่าง ๆ เหล่านี้ล้วนเป็นกิจกรรมแยกส่วนมิได้นำมาเชื่อมโยงกับแผนและวิสัยทัศน์ขององค์กร ที่เป็นเช่นนี้เนื่องจากฐานคติขององค์กรในสมัยก่อนจะมองคนเป็นค่าใช้จ่าย (Cost) ที่ต้องมีการควบคุม[๒]

ความหมายของทุนมนุษย์

ทุนมนุษย์คือ ลักษณะต่าง ๆ รวมถึงความสามารถที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ อันได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความสามารถ ซึ่งส่วนหนึ่งเกิดมาพร้อมกับมนุษย์ผู้นั้นหรือใช้เวลาและเงินในการ

---

[๑] Wichian Witthayudom, **Human Resource Management.** (Bangkok: Thira Film and Cytex, 2006), p.2.

[๒] Nissada Vetjayanont, **New Dimension in Human Capital Management.** (Bangkok: Graphic Systems Company,2008), pp.11-12.

เสริมสร้าง สะสม คงไว้ ทุนมนุษย์ไม่ได้เกิดขึ้นเฉพาะการเรียนในโรงเรียนเท่านั้น แต่ทุนมนุษย์ถูกสะสมขึ้นมาหลายทาง เช่น ทางการศึกษา ประสบการณ์ในการทำงานการย้ายถิ่นฐาน ประสบการณ์ชีวิต การรักษาสุขภาพ รวมทั้งการคนคว้าหาข้อมูลต่าง ๆ[๓]

ทุนมนุษย์เป็นสินทรัพย์ชนิดหนึ่งที่ไม่มีตัวตน (Intangible Asset) ซึ่งตามปกติแล้วไม่สามารถวัดเทียบเป็นมูลค่าทางธุรกิจได้ แต่สามารถแปลงสภาพให้กลายเป็นสินทรัพย์ที่สามารถวัดเทียบมูลค่าออกมาได้ โดยสินทรัพย์นี้จะมีมูลค่าได้เฉพาะในแง่มุมที่เกี่ยวเนื่องกับกลยุทธ์ขององค์กรเท่านั้น[๔]

ฉะนั้น สรุปได้ว่า “ทุนมนุษย์” คือความรู้ ความสามารถ ตลอดจนทักษะหรือความชำนาญรวมถึงประสบการณ์ของแต่ละคนที่มีสั่งสมอยู่ในตัวเอง และสามารถจะนำสิ่งเหล่านี้มารวมเข้าด้วยกันจนเกิดเป็นศักยภาพขององค์กรหรือเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีคุณค่าซึ่งจะทำให้องค์กรนั้นมีความสามารถสร้างความได้เปรียบเหนือองค์กรอื่น

แนวคิดเกี่ยวกับทุนมนุษย์

คำว่า “ทุนมนุษย์ (Human Capital)” ปรากฏขึ้นครั้งแรกในปี ค.ศ. ๑๙๖๑ โดยนักเศรษฐศาสตร์ชื่อ Theodore W. Schultz ซึ่งเขียนบทความเรื่อง Investment in Human Capital ในวารสาร American Economic Review โดยให้นิยามว่า ทุนมนุษย์คือความสามารถหลายๆ อย่างที่อยู่ในตัวคน ทั้งที่ติดตัวมาแต่กำเนิดหรือเกิดจากการสะสมเรียนรู้[๕] ทุนมนุษย์ประกอบด้วยความรู้ ทักษะ ความสามารถ และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ทั้งที่ติดตัวมาตั้งแต่กำเนิด และเกิดจากการเรียนรู้ นอกจากนั้นยังหมายรวมถึงความรู้ในเชิงปรนัย (Tacit Knowledge) และความรู้ที่ชัดแจ้ง (Explicit Knowledge) ของมนุษย์[๖] ดังนั้นองค์กรสมัยใหม่จึงมีมุมมองทางด้านการบริหารทรัพยากรมนุษย์ได้เปลี่ยนแปลงไป จากในอดีตที่เคยมองว่าการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ถือว่าเป็นค่าใช้จ่ายขององค์กร ซึ่งพยายามใช้จ่ายอย่าง

---

[๓] Nissada Vetjayanont, **New Dimension in Human Capital Management.** (Bangkok: Graphic Systems Company,2008), pp.3 - 4.

[๔] Phiphat Kongkitkitkul, **Human Capital**. (Bangkok: Express Net,2005), p.39.

[๕] Ibid.

[๖] Kant Pinkaysorn, Chalermchai Kittisak, Nawin and Jirawan Kongkhlai. Human Capital: Human Capital Indicators Organization level. (**Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University In the royal patronage, 11** (2), 2017), p.195.

จำกัดหรือลดค่าใช้จ่ายทางด้านทรัพยากรมนุษย์ลง แต่ปัจจุบันกลับเล็งเห็นว่าการลงทุนในทรัพยากรมนุษย์ก่อให้เกิดสินทรัพย์ (Asset) ที่มีค่ากับองค์กร กลายเป็นทุนมนุษย์ (Human Capital) ที่สามารถสร้างมูลค่าเพิ่มให้แก่องค์กรได้ ทั้งนี้การลงทุนในทรัพยากรมนุษย์มีหลายรูปแบบ เช่น การฝึกอบรม การศึกษา ตลอดจนการให้ความรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ล้วนเป็นการเพิ่มมูลค่าให้กับทรัพยากรมนุษย์ขององค์กรเป็นอย่างยิ่ง[๗]

วิวัฒนาการของการจัดการทุนมนุษย์

หากพิจารณาในมิติการบริหารทรัพยากรบุคคลในองค์การนับตั้งแต่ในอดีตเป็นต้นมา ก็จะทำให้เห็นได้ว่า มีความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเริ่มปรับเปลี่ยนจากการบริหารงานบุคคล (Personnel Administration: PA) และการจัดการงานบุคคล (Personnel Management: PM) เป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management: HRM) รวมตลอดทั้งการจัดการทุนมนุษย์ (Human Capital Management: HCM) ตามลำดับ ซึ่งมีรายละเอียดโดยสังเขปดังนี้

๑) การบริหารงานบุคคล (Personnel Administration: PA) และการจัดการงานบุคคล (Personnel Management: PM) ระยะเริ่มแรกพัฒนาจากประเทศอังกฤษ กล่าวคือในปี ค.ศ. ๑๘๑๙ มีการจัดตั้งหน่วยงานจัดการงานบุคคลที่ชำนาญของอุตสาหกรรมในประเทศอังกฤษ Robert Owen ผู้ซึ่งมีอิทธิพลต่อการออกพระราชบัญญัติ โรงงานในปี ค.ศ. ๑๘๑๙ เขาเป็นผู้ได้รับยกย่องว่าเป็น “บิดาของการจัดการงานบุคคล” เพราะเป็นบุคคลที่สนใจใน ตัวบุคคลมาก เช่น กรณีที่โรงงานของเขาที่นิวลานาร์ด เขาได้ล้มเลิกไม่จ้างเด็กอายุต่ำกว่า ๑๒ ปี แต่ให้เด็กเหล่านั้น ได้เรียนฟรีให้คนงานมีที่อยู่อาศัยดี และมีเครื่องพักผ่อนหย่อนใจให้ ตลอดจนลดชั่วโมงการทำงานให้เหลือวันละ ๑๐ ชั่วโมงครึ่ง วิธีการเหล่านี้ทำให้คนงานของเขาพอใจอย่างมาก และงานได้ผลผลิตดีขึ้น[๘] จนกระทั่งในช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่ ๑ ในราวทศวรรษที่ ๑๙๔๐ ซึ่งยึด “แนวทางสร้างสวัสดิการ (welfare tradition)” เพื่อตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานให้กับพนักงานขององค์การ ต่อมาการจัดการงาน บุคคลได้ มีพัฒนาการมาตามลำดับ

---

[๗] Rabin Ponphai, **Causal Relationship and Outcome of Knowledge Sharing of Organizational Personnel: The Empirical Phenomenon of Thai Commercial Banks** (Doctor of Thesis). (Graduate School: Silpakorn University,2014).

[๘] Kannika Niyomsilp and others. **7th edition,** (Bangkok: The Publisher of the University,1993).

จากทศวรรษที่ ๑๙๔๐ ถึง ๑๙๗๐ ซึ่งเป็นช่วงที่ภารกิจและหา บุคคลมีสถานะและความสำคัญเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนมีการทำให้สาขาวิชาชีพมากขึ้นด้วย โดยเฉพาะในด้านการ แรงงานสัมพันธ์ (industrial relations)[๙]

๒) การบริหารทรัพยากรมนุษย์ (Human Resource Management HRM) การบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นคำสมัยใหม่ โดยปรากฏขึ้นมาระหว่างปลายปี ค.ศ. ๑๙๗๐ คำนี้เป็นคำที่ใช้กันโดยทั่วไป และแพร่หลายมากขึ้นเป็นลำดับ จนกระทั่งปี ค.ศ. ๑๙๘๙ สมาคมบริหารงานบุคคลของ อเมริกา (American Society for Personnel Administration) ได้ลงมติเปลี่ยนชื่อสมาคมเป็นสมาคมการ บริหารทรัพยากรมนุษย์ (Society for Human Resource Management หรือ SHRM) ทำให้มีการใช้คำดังกล่าวอย่างแพร่หลายในแวดวงวิชาการและการบริหารจนถึงในปัจจุบัน[๑๐]

๓) การจัดการทุนมนุษย์ (Human Capital Management: HCM) คำว่า “ทุนมนุษย์ (Human Capital)” ถึงแม้ว่าจะเป็นคำที่มีการถกอภิปรายซึ่งเริ่มต้นขึ้นในศตวรรษ ที่ ๑๗ โดย Petty ในปี ค.ศ. ๑๖๙๐ ก่อนที่ในเวลาต่อมาจะถูกนำไปเผยแพร่ในวงกว้างโดย Smith ในปี ค.ศ. ๑๗๗๖ ก่อนที่จะหายไปจากแวดวงความสนใจของเศรษฐศาสตร์ กระทั่งกลับมาเป็นที่รู้จักอีกครั้งภายหลังจากการวิจารณ์ โดยมาร์แชล Marshall ในปี ค.ศ. ๑๙๓๐ จวบจนการฟื้นฟูผลงานทางด้านการวิจัยในทุนมนุษย์กลับมาได้รับความ สนใจในปี ค.ศ. ๑๙๖๐ เป็นต้นมาจากผลงานของ Mincer ในปี ค.ศ. ๑๙๕๘ Schultz ในปี ค.ศ. ๑๙๖๑ และ Becker ในปี ค.ศ. ๑๙๖๔ แต่อย่างไรก็ตาม ประชาคมวิชาการมีความเห็นว่า ในปี ค.ศ. ๑๙๖๑ ได้เริ่มมีการนำศัพท์คำว่าทุนมนุษย์ (Human Capital) มาใช้อย่างเป็นที่นิยมแพร่หลายโดย Theodore W. Schultz (๓๐ เมษายน ๑๙๐๒ – ๒๖ กุมภาพันธ์ ค.ศ. ๑๙๙๘) นักเศรษฐศาสตร์ชาวอเมริกันและเจ้าของรางวัลโนเบลสาขาเศรษฐศาสตร์ในปี ค.ศ. ๑๙๗๙ ได้เขียน บทความชื่อว่า “Investment in Human Capital (การลงทุนในทุนมนุษย์)” ตีพิมพ์เผยแพร่ทางวารสาร American Economic Review โดยในบทความดังกล่าว Schultz ได้ชี้ให้เห็นว่าทั้งความรู้และ

---

[๙] Chatchanan Thammachinda, **Human resource management, strategic plan, human resource management and implementation of the plan**, (Bangkok: The Damrong Rajanupab Institute, 2010).

[๑๐] Sharon Armstrong and Barbara Mitchell, **Scripture HR. Translated from The Essential HR Handbook, Translated by Komkrit Jongboonwattana,** (Bangkok: Expernet,2016).

ทักษะของคนนั้น คือรูปแบบของทุนอย่างหนึ่ง ซึ่งจะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบในการลงทุนกับมนุษย์ดังกล่าว เพื่อให้เกิดเป็น ทุนมนุษย์ที่มีคุณค่า ต่อมาได้มีนักวิชาการจำนวนมากได้ใช้คำว่าทุนมนุษย์อย่างแพร่หลาย อาทิ Garry Becker[๑๑] ซึ่งเป็นเศรษฐศาสตร์รางวัลโนเบลเช่นเดียวกัน ได้อธิบายเพิ่มเติมว่า บุคลิกภาพ ชื่อเสียง และความน่าเชื่อถือ ก็นับว่าเป็นคุณสมบัติที่สำคัญของทุนมนุษย์ และได้พัฒนาแนวคิดเกี่ยวกับทุนมนุษย์เพิ่มเติมโดยทำการวิเคราะห์ ทุนมนุษย์ใน ๓ ประเด็น คือ การศึกษาและการฝึกอบรมที่มีผลต่อทุนมนุษย์ ความสัมพันธ์ระหว่างทุนมนุษย์ กับครอบครัว และความสัมพันธ์ระหว่างทุนมนุษย์กับการพัฒนาเศรษฐกิจ[๑๒] สำหรับประเทศไทย ทุนมนุษย์ (Human Capital) เริ่มได้รับการเผยแพร่เข้ามาในราว พ.ศ. ๒๕๔๔ [๑๓]

แนวโน้มของการจัดการทุนมนุษย์

การจัดการทุนมนุษย์จะเป็นเสมือนกรอบที่จะช่วยให้ธุรกิจใช้ข้อมูลล่าสุดในการปรับปรุงกระบวนการ ทางธุรกิจและมุ่งเน้นการสรรหาและรักษาคนที่เหมาะสมในการเพิ่มประสิทธิภาพของแรงงาน สำหรับแนวโน้มของการจัดการทุนมนุษย์ในอนาคตซึ่งจะมีผลกระทบต่อองค์การนั้นมีอยู่อย่างน้อย ๓ ประการดังนี้

๑) การจัดการทุนมนุษย์จะมุ่งให้ความสำคัญต่อการเพิ่มประสิทธิภาพกลยุทธ์ทางด้านแรงงาน (Focusing on Strategic Workforce Optimization) องค์ประกอบที่สำคัญของกลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ (HCM) ที่ประสบความสำเร็จ คือ การมุ่งเน้นการสรรหา การรักษา การฝึกอบรม และการส่งเสริมคนเก่งมากที่สุด ภายใต้กรอบของการจัดการทุนมนุษย์ดังกล่าว ธุรกิจมีการลงทุนในการจัดการคนเก่งที่เพิ่มมากขึ้น การจัดการคนเก่งเป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมการจัดการทุนมนุษย์ (HCM) เช่น การสรรหา การจัดการผลการปฏิบัติงาน การพัฒนาภาวะผู้นำ

---

[๑๑] Gary Becker, **Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis.** (New York: National Bureau of Economic Research,1964).

[๑๒] Chira Prateep, **Human capital and human capital management. In the teaching document, Human Resource Development Kit, Unit 2,** (Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Management Science Program,2008), pp. 41.

[๑๓] Thamrongsak Kongkasawat, **Human capital. Defining indicators for development.** (Bangkok: Technology Promotion Association (Thai-Japanese),2007).

การบริหารค่าตอบแทนและอื่น ๆ โดยการเพิ่มประสิทธิภาพกระบวนการเหล่านี้ และการใช้ข้อมูลในเวลาจริง ที่ถูกต้อง เพื่อทำให้การตัดสินใจที่ดี

๒) การจัดการทุนมนุษย์จะให้ความสนใจต่อการเปลี่ยนแปลงในด้านแรงงาน (Changes in the Workforce) ในระยะเวลา ๕๐ ปีที่ผ่านมา การจ้างงานกระทำตามเส้นทางที่ชัดเจน กลายเป็นพนักงานเต็มเวลาที่ แฝงด้วยผลประโยชน์และความสำคัญกับการไต่บันไดขององค์การ แต่สภาพแวดล้อมปัจจุบันที่มีการเปลี่ยนแปลง แรงงานเข้าสู่หมวดหมู่ของ “พนักงานจ้างเหมา (contingent workers)” มีมากขึ้น โดยอาจจะจ้างเป็นกะหรือจ้างเป็นฤดูกาล เช่น ศูนย์การค้าที่มีฤดูกาลขายสินค้าลดราคา ก็จะจ้างพนักงาน Part-time เข้ามา พอหมดฤดูกาล ก็เลิกจ้าง เป็นต้น

๓) การจัดการทุนมนุษย์จะมุ่งให้ความสำคัญต่ออำนาจของระบบแบบบูรณาการ (The Power of Integrated Systems) ระบบเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทสำคัญในการช่วยให้บริษัทรวบรวมข้อมูลที่ต้องการ ได้อย่างมีประสิทธิภาพในการปรับใช้กลยุทธ์การจัดการทุนมนุษย์ (HCM) หลายๆ บริษัทต้องประสบกับความ ล้มเหลวในการพัฒนาศักยภาพของการจัดการทุนมนุษย์ (HCM) เนื่องจากการใช้ระบบที่แตกต่างกัน ซึ่งไม่ได้ มีการสื่อสารอย่างเป็นที่เข้าใจตรงกัน ทำให้ธุรกิจต้องเผชิญหน้ากับประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่ซ้ำ ๆ กันอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความไม่สอดคล้องกันของข้อมูล รวมถึงข้อผิดพลาดอื่น ๆ จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่จะหาผู้ให้บริการที่เป็นหุ้นส่วนเพื่อบูรณาการและมุ่งเน้นในส่วนของการติดต่อผู้ใช้งาน แต่เครื่องมือพื้นฐานที่ใช้ยังคงมีความอ่อนแออยู่มาก โดยเครื่องมือที่ดีที่สุดคือ จะต้องมีการบูรณาการอย่างล้ำลึกและให้ความสนใจต่อการบริหารจัดการข้อมูล เชิงลึกในแต่ละประเภทที่รวมทุกอย่างทั้งจากส่วนของค่าตอบแทนและผลประโยชน์ให้กับเวลาและการเข้าร่วม ประชุมและการสรรหา

บทสรุป

“ทุนมนุษย์” เป็นแนวคิดที่เกี่ยวกับ **“คน”** หรือ **“มนุษย์”** ในยุคใหม่ที่มองคนว่าเป็นทรัพย์สินหรือสินทรัพย์ (Assets) ที่สำคัญที่สุดสำหรับทุกองค์กร เป็นทรัพย์สินที่มีค่าแต่มีคุณสมบัติบางอย่างที่แตกต่างจากทรัพย์สินอื่น ได้แก่ ๑) เป็นทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ (Intangible) โดยทั่วไปเรามักจะแบ่งทรัพย์สินออกเป็น ๒ ประเภทใหญ่ๆ คือ ทรัพย์สินที่จับต้องได้ (Tangible Assets) และ ทรัพย์สินที่จับต้องไม่ได้ (Intangible Assets) ๒) ไม่มีค่าเสื่อมเหมือนทรัพย์สินอื่น และ ๓) สร้าง “มูลค่าเพิ่ม” ได้เสมอ

เอกสารอ้างอิง

Chatchanan Thammachinda. **Human resource management, strategic plan, human resource management and implementation of the plan.** Bangkok: The Damrong Rajanupab Institute. 2010.

Chira Prateep. **Human capital and human capital management. In the teaching document, Human Resource Development Kit, Unit 2, Page 1-41.** Nonthaburi: Sukhothai Thammathirat Open University Management Science Program. 2008.

Gary Becker. **Human Capital: A Theoretical and Empirical Analysis**. New York: National Bureau of Economic Research. 1964.

Gary Dessler. **A Framework for Human Resource Management.** Bangkok: Pearson Education. 2009.

Kannika Niyomsilp and others. **7th edition,** Bangkok: The Publisher of the University. 1993.

Kant Pinkaysorn, Chalermchai Kittisak. Nawin and Jirawan Kongkhlai. Human Capital: Human Capital Indicators Organization level. **Journal of Graduate Studies Valaya Alongkorn Rajabhat University In the royal patronage, 11** (2).2017.

Lynda Graton and Sumantra Ghoshal. Managing Personal Human Capital: New Ethos for the "Volunteer" Employee. **European management Journal. 21**(1). February Printed in Great Britain. 2003.

Michael Armstrong. **Armstrong's handbook of human resource management practice.** 13th Edition. London: Koganpage. 2014.

Nissada Vetjayanont. **New Dimension in Human Capital Management**. Bangkok: Graphic Systems Company. 2008.

Phiphat Kongkitkitkul. **Human Capital.** Bangkok: Express Net. 2005.

Praphaithip Luepong. Human Capital Development for Competency and Competency. **Executive Journal. 32** (4). 2012.

Rabin Ponphai. **Causal Relationship and Outcome of Knowledge Sharing of Organizational Personnel: The Empirical Phenomenon of Thai Commercial Banks** (Doctor of Thesis). Graduate School: Silpakorn University. 2014.

Sharon Armstrong and Barbara Mitchell. **Scripture HR. Translated from The Essential HR Handbook.** Translated by Komkrit Jongboonwattana, Bangkok: Expernet. 2016.

Thamrongsak Kongkasawat. **Human capital. Defining indicators for development**. Bangkok: Technology Promotion Association (Thai-Japanese). 2007.

Wichian Witthayudom. **Human Resource Management.** Bangkok: Thira Film and Cytex. 2006.

การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลตามหลักพุทธธรรม

DEVELOPING LEADERSHIP CHARACTERISTICS OF MUNICIPAL ADMINISTRATORS IN ACCORDANCE WITH BUDDHIST PRINCIPLES

สุวรรณ์ แก้วนะ*
Suwan Kaewna

บทคัดย่อ

การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำ เป็นส่วนหนึ่งของการบริหารงานเทศบาล เพื่อพัฒนาท้องถิ่นให้เจริญก้าวหน้าและตอบสนองความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง ปัจจัยที่สำคัญในการสร้างความเข้มแข็งของเทศบาล ได้แก่ ภาวะผู้นำของผู้บริหารเทศบาลที่จะทำงานร่วมกันเพื่อแก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน จึงควรให้ความสนใจกับวิธีคิดของผู้นำ จะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับศักยภาพของผู้นำ ซึ่งจะพัฒนาเป็นพลังร่วมกันเข้มแข็งมากขึ้น วิสัยทัศน์ของผู้นำในการจัดการกับปัญหาอย่างถูกวิธี เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนชน มิใช่เรื่องของคนใดคนหนึ่ง ซึ่งความสำเร็จจะขึ้นอยู่กับ ระดับการบริหาร การสื่อสารของผู้นำ จนเป็นที่เข้าใจถึงผลประโยชน์ที่จะได้รับรู้ร่วมกันอย่างทั่วถึง การบริหารมีความสำคัญต่อการปฏิบัติงานอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ในการปฏิบัติงานนั้นเกิดประสิทธิภาพและยังส่งผลให้เกิดการกระทำซึ่งมุ่งไปในทิศทางอันเป็นเป้าหมาย และในขณะเดียวกันพระพุทธศาสนาวางหลักในการบริหารที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสมในการพัฒนาคุณลักษณะของผู้นำ โดยหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องคือหลักสัปปุริสธรรม ๗ ซึ่งเป็นธรรมพัฒนาผู้นำ เป็นหลักการบริหารคนให้เป็นอันเดียวกันเพื่อการปฏิบัติงานให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

คำสำคัญ : คุณลักษณะผู้นำ, ผู้บริหารเทศบาล, หลักพุทธธรรม

* S. Pattana Matal Work Co., ltd, Email: s.pattana-sw@hotmail.com.

Abstract

Leadership Character Development Is part of the municipality's administration to jointly develop local development and to truly meet the needs of the people Important factors for strengthening the important municipality are the leadership of the municipality administrators working together to solve the problems of the people should pay attention to the way of thinking of leaders Whether or not success depends on the potential of the leader or dealing with problems which will develop into a stronger, more collaborative force Vision of leader In dealing with problems correctly For the benefit of the people It's not about anyone Which success will depend on Management level leader communication Until it is understood that the benefits will be shared thoroughly Management is very important to the operation. Because it will make the performance to be effective and also resulting in actions that aim in the direction that is the target Buddhism lays down principles of administration. Related to the process in the development of management Buddhist principles that can be applied appropriately in the development of leadership characteristics. In various operations with the appropriate Buddhist doctrine which is the Sappurisa Dhamma ๗ is the development of leaders It is the principle of managing people to be one to achieve the goal with efficiency and effectiveness.

Keywords: Leadership Characteristics, Municipal Administrators, Buddhist principles

บทนำ

“คุณลักษณะผู้นำ” ตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Leadership Characteristics” หมายถึง ศักยภาพทางความรู้หรือทักษะที่ช่วยให้ผู้บริหารปฏิบัติงานได้จนสำเร็จ และคุณลักษณะของผู้บริหารคือสิ่งต่างๆ ในตัวผู้บริหารทั้งที่มีมาแต่กำเนิด และที่เกิดจากการเรียนรู้ ได้แก่ ความรู้ทั่วไป แรงจูงใจ ลักษณะนิสัย ภาพพจน์ที่มองตนเอง บทบาททางสังคม หรือความ

ชำนาญเฉพาะของผู้บริหาร ซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานได้สำเร็จได้ผลดีเยี่ยม[๑] คุณลักษณะผู้บริหาร หมายถึง การที่ผู้บริหารมีความสามารถ ในการกระทำของตนที่เป็นผู้บังคับบัญชาและเป็นเพื่อนที่ดีของเพื่อนร่วมงาน มีความเข้าใจ ในระบบงานทุกอย่าง และยังต้องเป็นผู้ที่มีความสามารถในงานทุกอย่าง ทุกงาน และเป็นผู้นิเทศและ ติดตามงานได้ดี[๒]

คุณลักษณะ ที่ถูกปรุงแต่ง เฉพาะรายบุคคลประกอบด้วยพื้นฐานของบุคลิกภาพ ภาวะด้านอารมณ์ ด้านจิตใจ ความต้องการ แรงขับ ค่านิยม เป็นบุคลิกภาพที่ค่อนข้างถาวร แสดงออกมาในแต่ละสถานการณ์ รวมไปถึงความมั่นใจ ในตนเอง วุฒิภาวะทางอารมณ์ ความมั่นคงของ อารมณ์ ระดับของพลัง และความสามารถในการทนทาน ต่อความเครียด เป็นต้น[๓] และคุณลักษณะผู้บริหาร หมายถึง คุณสมบัติดีเด่นของผู้บริหารซึ่งมีอิทธิพลต่อการปฏิบัติงานให้สำเร็จ[๔]

ดังนั้น คุณลักษณะผู้บริหาร หมายถึง คุณลักษณะเด่นประจำตัวของผู้นำที่มีศักยภาพทางด้านทักษะและความรู้ในการปฏิบัติงานให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี และแสดงออกถึงความเป็นผู้บังคับบัญชาที่ดีของผู้ร่วมงาน เข้าใจกระบวนการระบบงานการบริหาร สามารถนิเทศ ติดตามผล การปฏิบัติงานได้ดี มีความอดทนและมั่นคงต่อสภาวะที่กระทบต่อร่างกาย จิตใจและอารมณ์

ความสำคัญของคุณลักษณะผู้นำ

คุณลักษณะผู้นำ มีดังนี้ มีความพร้อมทั้งกาย ใจ สมอง มีความชำนาญพิเศษ มีอำนาจในตัวเอง รอบรู้ทุกอย่างที่สามารถทำได้ แสวงหาสิ่งที่ดี ตรงต่อระเบียบ รู้จักที่ต่ำที่สูง[๕] คุณลักษณะของ

---

[๑] J.W. Pellegriono and C.W. Varnhagan, “Abilities and Aptitudes”, **in The international Encylopedia of Education: Research and Studies. V.I.P.I.**, (Oxford: Pergamon Press, 1985), p. 1.

[๒] Rensis Likert, **The Human Organization,** (New York: McGraw – Hill book Company, 1956), p. 98.

[๓] สุเทพ พงศ์ศรีโรจน์, **ภาวะผู้นำ** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๘), หน้า ๑๐๑.

[๔] สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา, **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา**, พิมพ์ครั้งที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘), หน้า ๑๖.

[๕] Peter F. Drucker, **The Practice of management,** (New York: Harper, 1958), p. 150.

ผู้บริหารควรประกอบด้วย การมีสุขภาพร่างกายที่สมบูรณ์ มีความเฉลียวฉลาด สามารถตัดสินในใจบทบาทของตนเองได้ มีความเชื่อมั่นในตนเอง ปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ มีความยืดหยุ่น มีความพร้อมที่จะรับผิดชอบงาน มีสมรรถภาพในการทำงาน เข้าใจผู้ร่วมงาน และเข้าใจความต้องการของผู้ร่วมงาน มีทักษะในการสื่อสารจูงใจและมีความต้องการความสำเร็จของงาน[๖] ผู้นำที่ดีควรมีคุณลักษณะ มีความคล่องแคล่วว่องไว ตื่นตัวพร้อมที่จะรับสถานการณ์อยู่อย่างสม่ำเสมอ ร่าเริงแจ่มใส ความสามารถในการทำงานอย่างต่อเนื่องกันได้ โดยไม่ต้องหยุดพัก ทนต่อความยากลำบากได้หรือไม่แสดงอาการท้อแท้ให้ผู้พบเห็น เรียนรู้ได้ตลอดเวลาไม่หยุดยั้งทำให้เป็นคนทันต่อโลก ทันต่อเหตุการณ์และทำให้ได้รับความสำเร็จได้ง่าย[๗]

คุณลักษณะของผู้บริหาร มีความสำคัญอย่างยิ่งในการเพิ่มประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน ในครั้งพุทธกาลพระพุทธเจ้าก็ได้ประกาศหลักที่เกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้บริหาร ในการปฏิบัติงาน ที่รู้จักกันว่า สัปปุริสธรรม ๗ ประการ อันประกอบด้วย ธัมมัญญุตา เป็นผู้รู้จักเหตุ อัตถัญญุตา เป็นผู้รู้จักผล อัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักตน มัตตัญญุตา เป็นผู้รู้จักประมาณ กาลัญญุตา เป็นผู้รู้จักกาล ปริสัญญุตา เป็นผู้รู้จักชุมชนและปุคคลัญญุตา เป็นผู้รู้จักบุคคล เป็นสิ่งที่ควบคุมพฤติกรรมของมนุษย์[๘]

ดังนั้น คุณลักษณะที่สำคัญของผู้บริหารต้องประกอบด้วย การมีความพร้อมทั้งทางด้านร่ายกาย จิตใจ สมอง มีสุขภาพแข็งแรง มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์ กล้าหาญ เสียสละมีศีลธรรม เมื่อพบปัญหาสามารถแก้ไขและตัดสินใจได้ทันท่วงที ไม่ย่อท้อต่ออุปสรรค มีความสามารถในการจูงใจให้ผู้อื่นร่วมทำงานได้สำเร็จและปรับตัวเข้ากับสถานการณ์ต่างๆ ได้ดี

การผู้บริหารเทศบาล

ปัจจัยที่มีผลต่อผู้บริหารเทศบาล

ความตั้งใจหรือความสามารถในการเป็นผู้นำของกลุ่มคนหรือทีมงาน ตลอดจนสามารถปกครอง ดูแลและให้ความช่วยเหลือรวมถึงสามารถกำ หนดทิศทาง วิสัยทัศน์กลยุทธ์แผนงาน

---

[๖] John W. Gardner, **On Leadership,** (New York: A Davison of Macmillan, 1990), p. 46.

[๗] Charter I. Barnard, **Organization and Management**, (Cambridge: Harvard University Press, 1969), pp. 93 - 100.

[๘] พระพรหมคุณาภรณ (ป. อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร ฉบับประมวลธรรม ครั้งที่ ๓๔**, (นนทบุรี: เอส.อาร์ พริ้นติ้ง แมสโปรดักส์), ๒๕๕๔, หน้า ๒๑๐.

เป้าหมายและวิธีการทำงานต่างๆ ให้ผู้ใต้บังคับบัญชาหรือทีมงานปฏิบัติงานได้อย่างราบรื่น เต็มประสิทธิภาพและบรรลุตามวัตถุประสงค์ขององค์กร[๙]

หลักในการบริหารงานจุดมุ่งหมายที่สำคัญคือความต้องการให้งานบรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ตั้งเป้าหมายไว้อย่างมีประสิทธิภาพอีกทั้งประหยัดเวลา ทรัพยากรและทุกคนพึงพอใจโดยอาศัยปัจจัยที่สำคัญในการบริหารงานนั้น ประกอบไปด้วย POSDC ได้แก่ การวางแผน (Planning) การจัดการองค์กร (Organizing) การจัดสรรและบริหารบุคลากร (Staffing) การอำนวยการ(Directing) การควบคุม (Controlling) การจัดการองค์กรซึ่งเรียกว่า ทรัพยากรหลักของการบริหาร[๑๐] และปัจจัยที่สำคัญของปฏิบัติงานที่ดีของแต่ละบุคคลในองค์กรจะต้องประกอบไปด้วยความสามารถ ลักษณะเฉพาะตัว (trait) และความสนใจของแต่ละบุคคล[๑๑]

ซึ่งผู้บริหารที่ดี ประกอบด้วยข้อบัญญัติ ๒๑ ประการ คือ ๑) มีความรู้ดี ๒) มีหลักการจูงใจแก่ผู้พบเห็น ๓) มีจิตใจเยือกเย็นเมื่อพบปัญหา ๔) นอบน้อม ๕) ตัดสินใจปัญหาทันท่วงที ๖) เป็นกลางโดยไม่เอนเอียง ๗) เปลี่ยนแปลงปรับปรุงได้ ๘) มีความกล้าหาญ ๙) เป็นผู้ร่าเริงมองโลกในแง่ดี ๑๐) เตรียมใจที่จะรับงานหนัก ๑๑) มีอารมณ์มั่นคง ๑๒) มีจิตใจเมตตา ๑๒) เป็นผู้มีความกระตือรือร้น ๑๔) มีความเสมอต้นเสมอปลาย ๑๕) สามารถควบคุมการประชุมและการแนะนำความคิด ๑๖) รักการทำงาน ๑๗) ไม่หมดกำลังใจอะไรง่ายๆ ๑๘) มีความสามารถในการทำงาน ๑๙) มีพลังแห่งความคิดคำนึง ๒๐) ซื่อสัตย์และตรงไปตรงมา ๒๑) มีศีลธรรม[๑๒] นอกจากนี้ยังมีความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการของผู้บริหารเทศบาล ควรมีหลักการ ดังนี้ ๑) เป็นคนที่เอาใจเขามาใส่ใจเรา มีความรู้สึกไวต่อความต้องการหรืออารมณ์ ของสมาชิกของกลุ่ม ๒) เป็นคนมีชีวิตจิตใจ มีความต้องการส่วนตน เป็นคนมีความกระตือรือร้นมีความตื่นตัวอยู่เสมอ มีความร่าเริงแจ่มใส ๓) ได้รับการยอมรับจากสมาชิกว่าเป็นสมาชิกของกลุ่ม และพฤติกรรมของผู้บริหาร มีความคิดไม่ต่างหรือห่างจากความคิดของกลุ่มมากนัก ๔) เป็นที่พึ่งพา และให้คำปรึกษาขอสมาชิกได้ ๕) สามารถควบคุมอารมณ์ของตนเองได้ดีทุกสถานการณ์๖)

---

[๙] คู่มือการกำหนดสมรรถณะข้าราชการส่วนท้องถิ่น, **คู่มือสมรรถนะประจำผู้บริหาร**, [ออนไลน์],แหล่งที่มา: www.localtrain57.com, [๒๗ มกราคม ๒๕๖๓].

[๑๐] Henri Fayol, **Industrial and General Administration**, (New York: Mc Grew Hill, 1930), pp. 17 - 18.

[๑๑] ฤทัยทิพย์ โพธิ์อ่อน, **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท วิริยะซัพพราย จำกัด,** (กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๐), หน้า ๓๔.

[๑๒] Burton W. Kreitton, **Leadership for Action in Rural Communities** (llinois: Interstate,1960), p. 81.

มีสติปัญญา ๗) มีสนใจและรู้ในบทบาทหน้าที่ของการเป็นผู้บริหารเป็นอย่างดีและ ๘) มีความรับผิดชอบสูง[๑๓]

ดังนั้น หลักในการบริหารจึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้การบริหารงานให้ มีประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานและเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดประสิทธิผลในหลายๆ ด้าน ของระบบการบริหาร ในการปฏิบัติงานซึ่งมีอยู่หลายประการ เช่น มีประสบการณ์ การมีความพร้อม ทั้งทางด้านร่ายกาย จิตใจ สมอง มีสุขภาพแข็งแรง วามรู้สึกผูกพัน ความยุติธรรมในการปฏิบัติงาน การรักษาระเบียบวินัยในการบริหารและกำหนดแนวคิดในการปฏิบัติงานให้ชัดเจน ความน่าเชื่อถือ สมรรถภาพในการปฏิบัติงาน การกำหนดมาตรฐานที่สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการปฏิบัติงาน

หลักพุทธธรรมที่สอดคล้องกับคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล

พระพุทธศาสนาวางหลักในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ไว้หลายระดับและเกี่ยวกับผู้นำได้มีหลักพุทธธรรมที่เหมาะสมสอดคล้องคือ สัปปุริสธรรม ๗[๑๔] หมายถึง ความเป็นคนดีที่สมบูรณ์ที่เหมาะสมต่อการเป็นผู้บริหาร โดยเฉพาะผู้ที่เป็นหัวหน้าคนหรือ ผู้นำที่จะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุผล รู้จักตัวเองและผู้อื่น รู้จักกาลเทศะ การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล ประกอบด้วย

ธัมมัญญุตา (รู้จักหลักการ) ผู้บริหารเป็นผู้มีความรู้และควรมีโอกาสได้เข้าร่วมอบรมพัฒนาตนเอง กล่าวคือผู้นำนั้นจะต้องรู้จักเหตุ รู้หลักการ การเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ของกระบวนการบริหารและยึดหลักการในการบริหารอย่างเป็นขั้นเป็นตอน รวมไปถึงการวางแผนและจัดทำนโยบายที่สอดคล้องกับการบริหารงานในองค์กร

อัตถัญญุตา (รู้จักเป้าหมาย) การเปิดใจให้กว้างและยอมรับฟังความคิดเห็น ความรู้สึกของผู้ร่วมงานและปล่อยวางให้มากและการมีจุดมุ่งหมายหรือเป้าหมายในการบริหารงานในองค์กรและในการบริหารนั้นได้คำนึงถึงประโยชน์ของส่วนร่วมในองค์กรเป็นหลัก การเป็นนักคิดนักพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อมาพัฒนาองค์กร

อัตตัญญุตา (รู้จักตน) การควบคุมอารมณ์ของตนเอง มีความอดทน อดกลั้น และอย่ายึดติดกับตนเองมากกว่าองค์กร ควรนำหลักธรรมมาปฏิบัติให้เกิดตามหลักของทางสายกลางให้มากขึ้นและการมีวิสัยทัศน์ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ที่เปี่ยมไปด้วยความรู้ความสามารถและมีความเชื่อมั่นใน

---

[๑๓] Ronald C. Doll, **Curriculum Improvement,** (Boston: Allyn and Bacon, 1968), pp. 153 - 155.

[๑๔] องฺ.สตฺตก. (ไทย) ๒๓/๖๘/๑๔๓ - ๑๔๖.

ตนเอง ตลอดจนถึงมีความรับผิดชอบสูง มีจิตใจที่โอบอ้อมอารีและมีความเสียสละสามารถข่มอารมณ์ไม่แสดงอาการโมโหเกรี้ยวกราดจนทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกหวาดกลัว

มัตตัญญุตา (รู้จักประมาณ) การที่จะรู้จักประมาณตน การนำงบประมาณที่ส่วนกลางจัดสรรให้ไปบริหารงานได้อย่างเหมาะสม การกำหนดแผนหรือนโยบายในการบริหารงานในองค์กรที่มีความเหมาะสมและพอดี การบริหารงบประมาณที่คุ้มค่าและเกิดประโยชน์ต่อองค์กรตลอดจนถึงเป็นตัวอย่างในการดำเนินชีวิตบนวิถีแห่งความสันโดษ เป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการโดยยึดหลักมัชฌิมาปฏิปทา

กาลัญญุตา (รู้จักกาล) มีแผนในการพัฒนาที่ดีและมีเป้าหมายและแผนในการดำเนินงานให้ชัดเจน การจัดทำแผนนโยบายหรือโครงการที่เหมาะสมกับจังหวะและสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาก่อนและหลังได้ดีรวมไปถึงการเป็นผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์และเวลา การเป็นตัวอย่างที่ดีในการบริหารจัดการเวลาให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กร

ปริสัญญุตา (รู้จักชุมชน) ผู้บริหารควรเป็นมิตรแท้กับชุมชน องค์กรอื่นๆ เพื่อที่จะทำให้ได้รับความไว้วางใจจากบุคคลภายในและภายนอก และความเป็นผู้มีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดีกับทุกคนในองค์กร การเป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วนและให้ความสำคัญในการพัฒนาองค์กรในด้านคุณธรรมและจริยธรรมและเข้าใจบริบทรอบข้างเป็นอย่างดี

ปุคคลัญญุตา (รู้จักบุคคล) การไม่เลือกที่จะปฏิบัติ เลือกบุคคลากรในการทำงานให้เหมาะสมกับความสามารถของบุคคลนั้นๆ และควรให้มีการอบรมการบริหารงานด้านบุคลากรเพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าแก่ผู้ปฏิบัติงานทุกคน มีความสามารถบรรจุแต่งตั้งจัดวางบุคลากรในองค์กรได้เหมาะสมกับงาน การให้โอกาสและสนับสนุนทุกคนที่มีความรู้ความสามารถให้ดำรงตำแหน่งงานที่เหมาะสม ส่งเสริมสนับสนุนให้บุคลากรในองค์กรได้ศึกษาดูงานจากหน่วยงานภายนอกเพิ่มเติม

บทสรุป

หลักสัปปุริสธรรม ๗ สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล โดยเฉพาะผู้ที่เป็นหัวหน้าคนหรือ ผู้นำที่จะต้องเป็นผู้รู้จักเหตุผล รู้จักตัวเอง และผู้อื่น รู้จักกาลเทศะ การพัฒนาคุณลักษณะผู้นำของผู้บริหารเทศบาล ประกอบด้วย ๑) รู้จักหลักการผู้บริหารเป็นผู้มีความรู้และควรมีโอกาสได้เข้าร่วมอบรมพัฒนาตนเอง การเข้าใจระเบียบกฎเกณฑ์ของ

กระบวนการบริหารรวมไปถึงการวางแผนและจัดทำนโยบายที่สอดคล้องกับการบริหารงานในองค์กร ๒) รู้จักเป้าหมาย การเปิดใจให้กว้างและยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้ร่วมงานและปล่อยวางให้มาก การมีเป้าหมายในการบริหารงานในองค์กร การเป็นนักคิดนักพัฒนาโครงการหรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อมาพัฒนาองค์กร ๓) รู้จักตน การควบคุมอารมณ์ของตนเอง มีความอดทน อดกลั้น และอย่ายึดติดกับตนเองมากกว่าองค์กร การมีวิสัยทัศน์ มีความริเริ่มสร้างสรรค์ตลอดจนถึงมีความรับผิดชอบ ไม่แสดงอาการโมโหเกรี้ยวกราดจนทำให้ผู้ใต้บังคับบัญชารู้สึกหวาดกลัว ๔) รู้จักประมาณ การนำงบประมาณไปบริหารงานได้อย่างเหมาะสม กำหนดแผนหรือนโยบายในการบริหารงานในองค์กรที่มีความเหมาะสมและพอดีและเกิดประโยชน์ต่อองค์กร ๕) รู้จักกาล การจัดทำแผนนโยบายหรือโครงการที่เหมาะสมกับจังหวะและสามารถจัดลำดับความสำคัญของปัญหาก่อนและหลังได้ดีรวมไปถึงการเป็นผู้แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ทันต่อเหตุการณ์และเวลา ๖) รู้จักชุมชน เป็นมิตรองค์กรอื่นๆ การเป็นนักประสานงานที่ดีกับทุกองค์กรและทุกภาคส่วน ๗) รู้จักบุคคล การไม่เลือกที่จะปฏิบัติ เลือกบุคคลากรในการทำงานให้เหมาะสม การบรรจุแต่งตั้งจัดวางบุคลากรในองค์กรได้เหมาะสมกับงาน

เอกสารอ้างอิง

คู่มือการกำหนดสมรรถณะข้าราชการส่วนท้องถิ่น. **คู่มือสมรรถนะประจำผู้บริหาร**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: www.localtrain๕๗.com_[๒๗ มกราคม ๒๕๖๓].

พระพรหมคุณาภรณ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร ฉบับประมวลธรรม ครั้งที่ ๓๔**. มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปฎก (ป. อ. ปยุตฺโต). ๒๕๕๙.

ฤทัยทิพย์ โพธิ์อ่อน. **ประสิทธิภาพในการปฏิบัติงานของพนักงานบริษัท วิริยะซัพพราย จำกัด.** กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร, ๒๕๕๐.

สำนักงานเลขาธิการคุรุสภา. **มาตรฐานวิชาชีพทางการศึกษา**. พิมพ์ครั้งที่ ๑. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๘.

สุเทพ พงศ์ศรีโรจน์. **ภาวะผู้นำ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, ๒๕๔๘.

Burton W. Kreitton. **Leadership for Action in Rural Communities**.llinois: Interstate, 1960.

Charter I. Barnard. **Organization and Management**. Cambridge: Harvard University Press, 1969.

Henri Fayol. **Industrial and General Administration**. New York: Mc Grew Hill, 1930.

J.W. Pellegriono and C.W. Varnhagan, "Abilities and Aptitudes," **in The international Encylopedia of Education: Research and Studies. V.I.P.I.** Oxford: Pergamon Press, 1985.

John W. Gardner. **On Leadership**. New York: A Divison of Macmillan, 1990.

Peter F. Drucker. **The Practice of management**. New York: Harper,1958.

Rensis Likert. **The Human Organization**. New York: McGraw – Hill book Company, 1956.

Ronald C. Doll. **Curriculum Improvement.** Boston: Allyn and Bacon, 1968.

พุทธธรรมกับการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้าน

BUDDHADHAMMA PRINCIPLES AND THE DEVELOPMENT OF VILLAGE DEMOCRACY

ชไมพร กิติ*

Chamaiporn Kiti

บทคัดย่อ

ประชาธิปไตยที่แท้ ไม่ใช่แค่การเลือกตั้ง” เพราะประชาธิปไตย คือสิทธิเสรีภาพของประชาชนทุกคน การปรับปรุงปฏิรูประบบประชาธิปไตย เริ่มจากตัวบุคคล หมู่บ้าน ชุมชน สังคม และประเทศชาติ โดยใช้หลักพุทธธรรม มาเป็นหลักการของการอยู่ร่วมกัน มีความหวังดีต่อกัน ไม่ริษยา ไม่ชิงดี ชิงเด่นต่อกัน ไม่ว่าจะด้วยการกระทำหรือจะด้วยการพูด หรือแม้กระทั่งการคิด ด้วยจิตใจที่เปิดกว้างเป็นธรรม สังคมแบบเสรีประชาธิปไตยที่ใจกว้าง จะทำให้ประเทศชาติที่มีความร่ำรวยมั่งคั่งและปรับตัวแก้ปัญหาวิกฤตต่างๆ ได้ดี การนำระบบการเมืองการปกครองที่อยู่บนพื้นฐานของหลักพุทธธรรม มาเป็นแนวทางในการพัฒนาประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้านจึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญยิ่ง

คำสำคัญ : พุทธธรรม, ประชาธิปไตย, ประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้าน

Abstract

“True democracy is not just about elections” Because democracy is the rights and freedom of all citizens. Improving democratic reform beginning with individuals, villages, communities, societies and nations. By using the Buddhadhamma Principles to be the principle of coexistence. Have good hopes for each other, without envy and without defeating others whether in action or in speech even thinking. with an open mind fairly, Liberal democratic society, will make nation prosperous, wealthy and adaptable for problems solving in the crisis. Developing village democracy by adopting governance systems which based on the Buddhadhamma principles is an important starting point, in order

* มูลนิธิไทยพึ่งไทย Chamaiporn.kit@gmail.com

to contribute to national development through the mechanisms of political democracy in a sustainable way.

Keywords: Buddhadhamma Principles, Democracy, Village Democracy

บทนำ

ผู้คนจำนวนไม่น้อยเข้าใจว่าการเมืองเป็นเรื่องทางโลกที่ควรแยกจากเรื่องศาสนา (Secularization) โดยเฉพาะอย่างยิ่งภายใต้การเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มีรากฐานทางปรัชญาอยู่ที่การให้ความสำคัญกับเรื่องสิทธิมนุษยชน (Human Right) ซึ่งแตกต่างจากลัทธิเทวสิทธิ์ (Divine Right) ที่ถือว่าอำนาจรัฐมาจากพระเจ้าหรือเทพตามความเชื่อในศาสนาแบบเทวนิยมต่างๆ แต่พระพุทธศาสนายึดธรรมหรือกฎเกณฑ์ของธรรมชาติที่เรียกว่าธรรมนิยามเป็นแก่นสาร โดยถือว่าพระพุทธองค์ทรงเป็นมนุษย์ ไม่ใช่เทพหรือพระเจ้า แต่ทรงค้นพบความลับของกฎเกณฑ์ธรรมชาติที่เกี่ยวกับ รูป-นาม ซึ่งปรุงแต่งเป็นสรรพสิ่งของโลกที่มนุษย์รับรู้ พระพุทธศาสนาจึงไม่ใช่ศาสนาแบบเทวนิยมและสามารถจะอธิบายหลักพุทธธรรมให้เชื่อมโยงกับการพัฒนาการเมืองในระบอบประชาธิปไตยได้อย่างเป็นวิทยาศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเชื่อมโยงกับแนวพระบรมราโชวาทและราชดำรัสที่มีรากฐานมาจากหลักพุทธธรรม ของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ที่มีพลานุภาพในบริบทของระบบสังคมการเมืองไทยและเมื่อนำมาวิเคราะห์ด้วยทฤษฎีระบบ (System Theory) ทำให้เห็นโครงสร้าง และการเชื่อมโยงชัดเจนมายิ่งขึ้น ระหว่างหลักพุทธธรรม ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และความเป็นประชาธิปไตย โดยจะได้นำเสนอรายละเอียดดังกล่าวต่อไปนี้

ทฤษฎีระบบกับการเมืองไทย

ทฤษฎีระบบ (System Theory) เป็นทฤษฎีสำคัญทางสังคมวิทยาและรัฐศาสตร์ ที่สามารถใช้เป็นกรอบการวิเคราะห์ระบบสังคมการเมืองโดยภาพรวมได้ เดวิด อีสตัน[๑] นักรัฐศาสตร์ที่นำทฤษฎีระบบมาใช้ศึกษาระบบการเมืองต่างๆ ได้สรุปแนวคิดสำคัญของทฤษฎีระบบไว้คือ

---

[๑] ชัยอนันต์ สมุทวณิช, **การเมืองเปรียบเทียบ: ทฤษฎีและแนวความคิด**, (กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๖), หน้า ๖๑-๖๕.

๑. ระบบการเมืองเป็นรูปแบบของปฏิสัมพันธ์กลุ่มหนึ่งระหว่างผู้คนในสังคมที่สามารถแยกออกจากรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ทางสังคมอื่นๆ ทั้งนี้การเมืองเป็นเรื่องการแบ่งปันจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าทางสังคมด้วยอำนาจที่เป็นทางการ

๒. ระบบการเมืองมีคุณลักษณะที่มีปฏิกิริยาตอบสนอง และมีความสามารถในการปรับตัวเพื่อรักษาเสถียรภาพของระบบให้ดำรงคงอยู่ ระบบการเมืองจึงมีพลวัตรที่เปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ และมีกลไกที่ป้อนกลับ (feedback mechanism)

๓. ระบบการเมืองเป็นระบบเปิด (Open system) ได้รับอิทธิพลจากสภาพแวดล้อมที่ส่งผลกระทบต่อระบบตลอดเวลา ทั้งจากสภาพแวดล้อมภายในระบบสังคม (Intra-societal) และสภาพแวดล้อมภายนอกระบบสังคมนั้น (Extra-societal) เช่น สภาวะทางเศรษฐกิจทั้งภายในและภายนอกประเทศ เป็นต้น

๔. อิทธิพลจากสภาพแวดล้อมจะส่งผลเป็นพลังกดดัน ๒ ด้านที่มีต่อระบบการเมือง ได้แก่ ด้านที่เป็นการเรียกร้องหรือความคาดหวังที่ต้องการจากระบบการเมือง (Demand) กับด้านที่เป็นการให้ความสนับสนุน อันเกิดจากสมรรถนะของระบบการเมืองที่สามารถรองรับหรือตอบสนองต่อความต้องการและข้อเรียกร้องต่างๆ ที่ไหลเข้ามาในระบบ (Support)

๕. ความดำรงอยู่ของระบบการเมืองจะต้องอาศัยทั้งโครงสร้างพื้นฐานส่วนที่มีลักษณะเป็นสถาบัน (Institutional) เช่น พรรคการเมือง ระบบการเลือกตั้ง ฯลฯ กับโครงสร้างพื้นฐานที่ไม่มีลักษณะเป็นสถาบัน (Non-institutional) อาทิ ความคิดความเชื่อ ทัศนคติ และวัฒนธรรมทางการเมือง เป็นต้น

๖. ระบบการเมืองมี ๓ ระดับ คือ

ก.) ชุมชนทางการเมือง (Political Community) ซึ่งหมายถึงกลุ่มชนที่มาอยู่รวมกันภายใต้ระบบสังคมการเมืองโดยมีความร่วมมือกันในเรื่องต่างๆ

ข.) ระบอบการเมืองการปกครอง (Political Regime) ซึ่งหมายถึงกฎกติกาทางการเมือง อาทิ รัฐธรรมนูญ ตลอดจนหลักเกณฑ์หรือแบบแผนการปฏิบัติที่เกี่ยวกับการใช้อำนาจรัฐ เป็นต้น

ค.) ผู้บริหารบ้านเมือง (Political Authorities) ซึ่งหมายถึงบุคคลที่ได้รับมอบหมายหรือได้รับความยอมรับเพื่อให้มาทำหน้าที่ใช้อำนาจที่เป็นทางการหรือสิทธิอำนาจ เพื่อจัดสรรสิ่งที่มีคุณค่าให้กับกลุ่มคนต่างๆ ในระบบสังคมการเมืองนั้นๆ

๗. ตัวแปรสำคัญที่มีผลกระทบต่อเสถียรภาพของระบบการเมือง ได้แก่ ความต้องการ (Demand) การสนับสนุน (Support) ผลที่เกิดขึ้น (Output) ปฏิกิริยาป้อนกลับ (Feedback) สมรรถนะของระบบ (Capabilities)

แนวคิดของทฤษฎีระบบการเมืองสามารถสรุปให้เห็นได้ด้วยสมการง่ายๆ คือ

$$\text{ปัญหาของระบบการเมือง (P)} = \frac{\text{ความต้องการของประชาชนโดยรวม (D)}}{\text{สิ่งตอบสนองความต้องการที่ทำให้ได้รับการสนับสนุน (S)}}$$

ถ้าหากความต้องการหรือความคาดหวังของประชาชนที่มีต่อระบบการเมือง (Demand หรือ ค่า D ในสมการ) มีมากกว่าสมรรถนะของระบบที่จะสามารถรองรับและตอบสนองความต้องการเพื่อให้ได้มาซึ่งการสนับสนุนจากประชาชน (Support หรือ ค่า S ในสมการ) มากเท่าไร ความไร้เสถียรภาพหรือปัญหาของระบบการเมืองดังกล่าวก็จะเพิ่มสูงขึ้นเท่านั้น (ค่า P เพิ่มสูงขึ้นตามสมการ P = D/S) อันจะส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพของผู้บริหารบ้านเมือง (Political Authorities) เป็นอันดับแรก แต่ถ้าถึงแม้จะเปลี่ยนรัฐบาลชุดใหม่แล้วก็ยังไม่สามารถตอบสนองข้อเรียกร้องหรือความต้องการของประชาชนได้อีก ก็จะส่งผลกระทบต่อไปจนสั่นคลอนถึงเสถียรภาพของระบอบการเมืองการปกครอง (Political Regime) และหากยังตอบสนองความต้องการของประชาชนไม่ได้ สุดท้ายก็จะส่งผลทำให้ระบบสังคมการเมือง (Political Community) นั้นล่มสลายลงในที่สุด

ภายใต้กรอบแนวคิดของทฤษฎีระบบดังที่กล่าวมานี้ หนทางแก้ไขปัญหาทางการเมืองจะขึ้นอยู่กับปัจจัยสำคัญ ๒ ด้านใหญ่ๆ ได้แก่ การหาวิธีลดความต้องการของประชาชนที่ไหลเข้าสู่ระบบการเมืองให้น้อยลงในด้านหนึ่ง (ลดค่า D ในสมการ) กับการเพิ่มสมรรถนะการทำหน้าที่ของระบบให้สามารถรองรับหรือตอบสนองความคาดหวังของประชาชนได้มากขึ้นในอีกด้านหนึ่ง (เพิ่มค่า S ในสมการ)[๒]

---

[๒] สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง, **ทางออกวิกฤติความขัดแย้งแตกแยกในระบบสังคมการเมืองไทย,** (กรุงเทพมหานคร: บริษัทดินน้ำฟ้าจำกัด, ๒๕๕๒), หน้า ๑๗๙-๑๘๒.

หลักพุทธธรรมกับการแก้ปัญหาการเมืองไทย

จากกรอบการวิเคราะห์ตามทฤษฎีระบบจะเห็นได้ว่าหลักธรรมต่างๆ ในพระพุทธศาสนาที่มุ่งลดละกิเลสตัณหาของมนุษย์นั้น ย่อมส่งผลให้ความต้องการส่วนที่เกินจากความจำเป็นขั้นพื้นฐานในการดำรงชีวิตของผู้คนลดน้อยลงโดยรวม อันเท่ากับทำให้ค่าD ตามสมการที่กล่าวมาข้างต้นลดลงโดยปริยาย ซึ่งจะส่งผลทำให้ค่า P ในสมการลดต่ำลงจึงช่วยให้ระบบสังคมการเมืองนั้นมีเสถียรภาพมากขึ้นหน้าที่ (function) ของสถาบันศาสนาที่ช่วยอบรมกล่อมเกลาให้ผู้คนมีความโลภลดลง เบียดเบียนกันน้อยลงและช่วยเสริมสร้างเสถียรภาพของระบบสังคมการเมืองส่วนนี้ก็คือสิ่งที่ตรงกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราชบรมนาถบพิตรนั่นเอง

ขณะเดียวกันพุทธศาสนสุภาษิตบทหนึ่งกล่าวไว้ว่า “ตนแลเป็นที่พึ่งของตนคนอื่นใครเล่าจะเป็นที่พึ่งได้ ก็บุคคลที่ตนฝึกดีแล้ว ย่อมได้ที่พึ่งที่ได้ยาก”[๓] เหตุที่เป็นเช่นนี้ก็เพราะ ‘ตัวเรา’ เป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ชิดและเราย่อมรู้จักคุ้นเคยมากที่สุด ทำให้สามารถควบคุมกำหนดตัวแปรต่างๆ ที่เกี่ยวกับ ‘ตัวเรา’ ได้ง่ายกว่าการควบคุมกำหนดสิ่งที่อยู่ห่างไกลออกไปซึ่งเรารู้จักคุ้นเคยน้อยกว่า ฉะนั้นการฝึกตัวเองให้สามารถแก้ไขปัญหาต่างๆ ได้อย่างเต็มศักยภาพ จึงย่อมเป็นที่พึ่งที่ดีกว่าการพึ่งพาคนอื่นที่ห่างไกลออกไปตามพุทธธรรมข้อนี้

ด้วยหลักการเดียวกัน สิ่งที่อยู่ถัดจากตัวเราออกไปก็คือ ครอบครัวและญาติมิตรที่เรารู้จักคุ้นเคย ซึ่งถ้าได้สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันแล้ว ก็จะเป็นที่พึ่งที่ดีในลำดับถัดมา ก็คือหมู่บ้านหรือชุมชนที่เราอยู่อาศัย ซึ่งบางครอบครัวเราอาจไม่รู้จักคุ้นเคยก็ได้ แต่ถ้ามีการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันในหมู่บ้านชุมชน และเสริมสร้างพลังเพื่อให้เกิดชุมชนที่เข้มแข็งโดยสามารถช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการแก้ปัญหาต่างๆ ที่จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือของผู้คนในหมู่บ้านชุมชนนั้นๆ เช่น การไม่เผาขยะให้เกิดฝุ่น PM ๒.๕ ที่ก่อมลภาวะทางอากาศ การไม่ทิ้งขยะลงในคูคลองหรือที่สาธารณะ การช่วยกันสอดส่องดูแลไม่ให้มีปัญหาอาชญากรรมหรือยาเสพติด ฯลฯ ก็จะทำให้หมู่บ้านชุมชนนั้นน่าอยู่น่าอาศัยมากขึ้น เอื้อต่อการมีคุณภาพชีวิตที่ดี ได้เหนือกว่าการพึ่งพนักงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มาคอยเก็บกวาดขยะ หรือคอยจับปรับคนที่ทำผิดกฎหมายท้องถิ่นโดยสร้างเหตุเดือดร้อนรำคาญให้กับผู้คนในหมู่บ้านชุมชนนั้นๆ เป็นต้น

---

[๓] ขุ.ธ. (ไทย) ๓/๒๕/๓๖.

ภายใต้หลักการนี้ ปัญหาอะไรที่ท้องถิ่นมีศักยภาพพอจะดำเนินการแก้ไขเองได้หากมีการกระจายอำนาจและพัฒนาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีขีดสามารถที่จะแก้ปัญหาเหล่านั้นได้เอง ย่อมช่วยให้การแก้ปัญหาเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ตรงกับความต้องการของคนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ยิ่งกว่ารอให้ทางราชการส่วนกลางหรือส่วนภูมิภาคมาดำเนินการให้

พุทธธรรมกับการสร้างประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้าน

พระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร ทรงเคยมีพระราชดำรัสแก่คณาจารย์และนักศึกษาของคณะเกษตรศาสตร์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เมื่อวันที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๑๗ ว่า

“ในหมู่บ้านแต่ละหมู่บ้านที่ไปเยี่ยม ส่วนมากเขาอยู่อย่างกันเอง สามารถที่จะพยุงตนเองได้ มีผู้ที่เป็นหัวหน้า มีผู้ที่ปฏิบัติงานอย่างแบ่งงานกันและสามัคคีกัน ถ้าจะเรียกว่าการเป็นอยู่แบบไทย ก็หมายความว่าอยู่แบบประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้าน ประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้านนี้เรากำลังอยากที่จะทำลาย เพราะว่าอยากทำประชาธิปไตยขั้นประเทศ แต่ว่าประชาธิปไตยขั้นประเทศนั้น ก็ต้องมีรากฐานที่ประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้านซึ่งเรามีอยู่แล้ว แต่ประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้านนี้ ก็จำเป็นที่จะมีความรู้ เพื่อที่จะทำให้การพัฒนาของหมู่บ้านได้ขึ้นมาได้”[๔]

พระราชดำรัสข้างต้นชี้ให้เห็นคำที่เป็นกุญแจสำคัญของหลักประชาธิปไตยอยู่๒ คำ คือคำว่า ประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้าน กับประชาธิปไตยขั้นประเทศ โดยพระองค์ท่านทรงเตือนคนไทยไว้อย่างลุ่มลึกว่า “ประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้านนี้เรากำลังอยากที่จะทำลายเพราะว่าอยากทำประชาธิปไตยขั้นประเทศ”

กล่าวคือถ้าประชาชนแต่ละหมู่บ้านชุมชนไม่รวมตัวช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการแก้ปัญหาต่างๆ เพื่อให้ “สามารถที่จะพยุงตัวเองได้ มีผู้ที่ปฏิบัติงานอย่างแบ่งงานกันและสามัคคีกัน” ปัญหาของหน่วยสังคมระดับหมู่บ้านซึ่งรวมกันเข้าเป็นประเทศชาติ ก็จะถูกผลักออกมาให้เป็นภาระของบ้านเมืองส่วนรวมด้วยความเข้าใจว่ารัฐบาลมีหน้าที่ต้องมาแก้ปัญหาเหล่านั้นให้ ดังที่นักการเมืองมักจะหาเสียงว่า ถ้าหากได้รับเลือกเป็นรัฐบาลแล้วจะมาทำเรื่องนั้นเรื่องนี้ให้ ถ้า

---

[๔] กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ, **ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พุทธศักราช ๒๔๙๓ - ๒๕๔๘, เล่ม ๔,** (กรุงเทพมหานคร: กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ, ๒๕๕๐), หน้า ๑๐.

รัฐบาลไม่มาทำให้ ประชาชนก็มีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงพลังกดดันเพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลทำตามวิถีทางของประชาธิปไตยขั้นประเทศ

เมื่อปริมาณปัญหาของสังคมโดยรวมที่ถูกผลักออกมาจากแต่ละหมู่บ้านชุมชนสะสมตัวเพิ่มมากขึ้นๆ จนกลายเป็นภาระของบ้านเมืองส่วนรวม เพราะผู้คนต่างคาดหวังให้รัฐบาลมาช่วยทำให้ ก็เท่ากับไปเสริมสร้างให้ความต้องการของผู้คนในสังคมไหลบ่าเข้าสู่ระบบการเมืองมากขึ้นๆ เข้าใกล้ขีดจำกัดที่ระบบจะรองรับได้ (ค่า D ในสมการเพิ่มสูงขึ้นเข้าใกล้จุดมวลวิกฤติ)

ผลที่สุดก็กลายเป็นปัญหางูกินหาง กล่าวคือยิ่งหน่วยงานภาครัฐทำงานแบบดักปัญหาล่วงหน้าได้น้อยลงเท่าไรปัญหาต่างๆ ก็จะสะสมพอกพูนเพิ่มมากขึ้นๆ เท่านั้นอันจะยิ่งไปกระตุ้นให้ผู้คนแต่ละกลุ่มที่กลัวว่าปัญหาของตนจะไม่ได้รับการแก้ไข ต่างแข่งขันกันแสดงพลังกดดันเรียกร้องเพื่อให้รัฐบาลช่วยแก้ปัญหาของพวกตนก่อน ให้ความรุนแรงเข้มข้นยิ่งๆ ขึ้นไปอีก จนในที่สุดระบบสังคมการเมืองนั้นก็จะทนแรงกดดันต่อไปไม่ไหวและล่มสลายลง เพราะรองรับความต้องการของประชาชนไม่ได้[๕]

การจะแก้ปัญหานี้ต้องเปลี่ยนวิธีบริหารจัดการของภาครัฐใหม่ (Reinventing Government) จากเดิมที่ยึดภาครัฐเป็นศูนย์กลาง โดยอาศัยกฎหมายเป็นเครื่องมือควบคุมบังคับประชาชนให้ทำตามในสิ่งที่รัฐเห็นว่าถูกต้องดีงาม เปลี่ยนเป็นการหันมายึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง ด้วยการกระจายอำนาจและเสริมสร้างพลัง (empowerment) เพื่อให้แต่ละหน่วยสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านชุมชนต่างๆ มีความเข้มแข็งที่จะแก้ไขปัญหาของตัวเองให้ได้มากที่สุด จนเหลือปัญหาที่ถูกผลักออกมาให้เป็นภาระของบ้านเมืองส่วนรวมลดน้อยลงๆ (ลดค่า D ในสมการ) ควบคู่กับการเสริมสร้างสมรรถนะของระบบราชการให้สามารถรองรับการแก้ปัญหาต่าง ๆ ได้มากขึ้น (เพิ่มค่า S ในสมการ) เพื่อทำให้ระบบสังคมการเมืองเกิดเสถียรภาพตามกรอบแนวคิดของทฤษฎีระบบที่ได้กล่าวมา การเสริมสร้างให้เกิดประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้านควรมีจุดเริ่มต้นที่จิตใจ โดยการใช้หลักธรรม ในพระพุทธศาสนา

สำหรับหลักธรรมที่เหมาะสมในการสร้างประชาธิปไตยฐานราก หรือประชาธิปไตยขึ้นหมู่บ้านนั้นในที่นี้จะขอกล่าวถึง หลักสาราณียธรรม ๖

---

[๕] สุดารัตน์ เกยุราพันธ์, **“พุทธวิธีเชิงบูรณาการแก้ปัญหาความขัดแย้งในการเมืองไทยปัจจุบัน”**, ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ สาขาวิชาพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑), หน้า ๑๔๔-๑๔๕.

หลักสาราณียธรรม คือ ธรรมที่เป็นเหตุหรือเป็นที่ตั้งแห่งการระลึกถึงกันโดยหลักคำสอนดังกล่าวจะทำให้เป็นที่รัก เป็นที่เคารพ เป็นไปเพื่อการอนุเคราะห์ซึ่งกันและกัน เพื่อความไม่วิวาท เพื่อความสามัคคี เพื่อความเป็นอันเดียวกันของการอยู่ร่วมกันในชุมชน มี ๖ ประการ คือ

๑. เมตตากายกรรม ทำต่อกันด้วยเมตตา คือ แสดงไมตรีและความหวังดีต่อเพื่อนร่วมสังคม ชุมชน ด้วยการช่วยเหลือกิจธุระต่างๆ โดยเต็มใจ แสดงอาการกิริยาสุภาพ เคารพนับถือกัน ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๒. เมตตาวจีกรรม พูดต่อกันด้วยเมตตา คือ ช่วยบอกแจ้งสิ่งที่เป็นประโยชน์ สั่งสอนหรือแนะนำตักเตือนกันด้วยความหวังดี กล่าววาจาสุภาพ แสดงความเคารพนับถือกันทั้งต่อหน้าและลับหลัง

๓. เมตตามโนกรรม คิดต่อกันด้วยเมตตา คือ ตั้งจิตปรารถนาดี คิดทำสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน มองกันในแง่ดี มีหน้าตายิ้มแย้มแจ่มใสต่อกัน

๔. สาธารณโภคี ได้มาแบ่งกันกินใช้ คือ แบ่งปันลาภผลที่ได้มาโดยชอบธรรม แม้เป็นของเล็กน้อยก็แจกจ่ายให้ได้มีส่วนร่วมใช้สอยบริโภคทั่วกัน

๕. สีลสามัญญตา ประพฤติให้ดีเหมือนเขา คือ มีความประพฤติสุจริตดีงาม รักษาระเบียบวินัยของส่วนรวม ไม่ทำตนให้เป็นที่น่ารังเกียจหรือเสื่อมเสียแก่หมู่คณะ

๖. ทิฏฐิสามัญญตา ปรับความเห็นเข้ากันได้ คือ เคารพรับฟังความคิดเห็นกัน มีความเห็นชอบร่วมกัน ตกลงกันได้ในหลักการสำคัญ ยึดถืออุดมคติ หลักแห่งความดีงามหรือจุดหมายสูงสุดอันเดียวกัน[๖]

สาราณียธรรมทั้ง ๖ ประการนี้ สามารถนำมาใช้เป็นหลักพื้นฐานในการสร้างประชาธิปไตยขึ้นหมู่บ้านได้อย่างเหมาะสม เพราะเป็นหลักการที่ตั้งอยู่บนฐานแห่งความเมตตาหรือความปรารถนาดีต่อกัน และเน้นความเป็นเอกภาพระหว่างความประพฤติและความเห็นในประเด็นความขัดแย้งของกลุ่มต่างๆ ประชาธิปไตยเริ่มต้นจากหมู่บ้าน โดยการพัฒนาประชาธิปไตยต้องเริ่มจากจิตใจของคนให้มีหลักการ แนวคิด หรือพฤติกรรมประชาธิปไตย ที่ทำให้เกิดขึ้นในระดับปัจเจกบุคคลก่อน ถ้าหากปัจเจกบุคคลมีความเป็นประชาธิปไตยซึ่งเป็นองค์ประกอบของประชาธิปไตยระดับหมู่บ้านซึ่งเป็นขั้นฐานรากของประชาธิปไตยประเทศ ก็จะทำให้ประชาธิปไตยระดับสังคม ระดับประเทศ มีความสอดคล้อง และมีความเข้มแข็ง ไม่ใช่ประชาธิปไตยในเชิงรูปแบบเช่นปัจจุบัน แต่เป็นประชาธิปไตยที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานความเข้าใจ

---

[๖] ที.ปา. (ไทย) ๑๑/๓๒๔/๓๒๑ – ๓๒๒.

ยึดถือคุณธรรมความถูกต้อง จึงจำเป็นต้องมีหลักธรรมเพื่อให้เกิดประชาธิปไตยแบบธรรมาธิปไตย โดยใช้หลักสาราณียธรรม ๖ ในการเสริมสร้างประชาธิปไตยขั้นหมู่บ้าน เพราะเมื่อมีหลักธรรม ยึดนำจิตใจบุคคลแล้ว เวลามีปัญหาเกิดขึ้นในหมู่บ้าน สังคม หรือประเทศ ทุกคนควรมองปัญหาว่า อะไรถูก อะไรผิด ไม่ใช่มองว่าใครถูกใครผิดเมื่อนั้นประชาธิปไตยที่แท้จริงก็จะเกิดขึ้นกับหมู่บ้าน สังคมและประเทศชาติต่อไป

บทสรุป

พระราชดำรัสและพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระมหาภูมิพลอดุลยเดชมหาราช บรมนาถบพิตร เป็นสิ่งที่มีพลังอ้างอิงในระบบสังคมการเมืองไทย และนำหลักสารณียธรรมขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า มาใช้เป็นแนวทางแก้ปัญหาและพัฒนาระบบการเมืองภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขของไทย จึงน่าจะเป็นหนทางแก้ไขปัญหาของประเทศชาติทุกวันนี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล ด้วยการอาศัยทุนทางวัฒนธรรม (Cultural Capital) ที่สำคัญของสังคมไทย อันคือ ‘สถาบันศาสนา’ และ ‘สถาบันพระมหากษัตริย์’ มาเป็นรากฐานรองรับการแก้ปัญหาของ ‘สถาบันชาติ’ ภายใต้กรอบอุดมการณ์ ‘ชาติ ศาสน์ กษัตริย์’ ของระบบสังคมการเมืองไทย

เอกสารอ้างอิง

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๖.

กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ.**ประมวลพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ พุทธศักราช ๒๔๙๓ - ๒๕๔๘, เล่ม ๔.** กรุงเทพมหานคร: กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ, ๒๕๕๐.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. **การเมืองเปรียบเทียบ: ทฤษฎีและแนวความคิด.** กรุงเทพมหานคร: เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๒๖.

สุดารัตน์ เกยุราพันธ์. “พุทธวิธีเชิงบูรณาการแก้ปัญหาความขัดแย้งในการเมืองไทยปัจจุบัน”. **ดุษฎีนิพนธ์พุทธศาสตร์ สาขาวิชาพุทธศาสนา.** บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๑.

สุนัย เศรษฐ์บุญสร้าง. **ทางออกวิกฤติความขัดแย้งแตกแยกในระบบสังคมการเมืองไทย** กรุงเทพมหานคร: บริษัทดินน้ำฟ้าจำกัด, ๒๕๕๒.

พระสงฆ์กับการเมืองไทย

BUDDHIST MONKS AND THAI POLITICS

ประคอง มาโต[*] พระครูอุทิศธรรมพินัย[**]

Prakong Mato, Phrakhru Uthishamaphinay

บทคัดย่อ

เนื้อหานี้มีจุดที่จะนำเสนอ ไขประเด็นให้กับผู้ที่ได้ศึกษาและค้นคว้า ว่าพระสงฆ์ที่มีข้อห้ามหรือข้อบังคับที่เรียกว่า วินัยบัญญัติ เป็นข้อบัญญัติที่องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ให้ไว้ว่า พระสงฆ์สามารถยุ่งเกี่ยวกับการเมืองได้หรือไม่เพราะอะไร จากค้นคว้า ในพระวินัยบัญญัติไม่มีข้อห้ามพระสงฆ์ยุ่งเกี่ยวกับการเมืองหรือลงเล่นการเมืองแต่อย่างใด มีเพียงแต่กฎหมายคณะสงฆ์หรือเรียกอีกอย่างว่ากฎมหาเถรสมาคมได้กำหนดห้ามพระสงฆ์เกี่ยวข้องกับการเมือง แต่พระสงฆ์เป็นที่เลื่อมใส ศรัทธา จึงทำให้พระสงฆ์ไม่เหมาะสมกับการที่จะเล่นการเมือง หรือยุ่งกับการเมือง แต่เป็นผู้อยู่เหนือการเมือง ควรจะเป็นผู้ที่ให้แนะนำและเป็นผู้ที่ให้คำปรึกษาทางการเมือง

คำสำคัญ : พระสงฆ์, การเมืองไทย

Abstract

This content has a point to present Solve issues for those who have studied and researched. That monks who have prohibitions or regulations, called disciplinary law, are provisions that the Lord Buddha has said that monks can interfere with politics or not because of what has been done in the research of the law Regarding politics or playing in politics in any way Only the Sangha Law, also known as the Sangha Law, prohibits monks from associating with politics. But the monks are faithful, therefore the monks are not suitable for playing politics Or busy with politics

---

[*] หลักสูตรรัฐศาสตร์ วิทยาลัยสงฆ์อุทัยธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

[**] หลักสูตรสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ วิทยาลัยสงฆ์อุทัยธานี มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

But being above politics Should be those who give advice and those who give political advice.

Keywords: Monks , Thai politics

บทนำ

สถานที่แห่งใดมีสังคมสถานที่นั่นมีกฎหมายกฎหมายเกิดขึ้นพร้อมๆ กับการเกิดขึ้นมาของสังคมนั้น ๆ กฎหมายนั้นถือเป็นระบบที่ใช้ควบคุมสังคม เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคมที่ต้องอยู่ร่วมกัน เพราะเหตุนี้กฎหมายจึงหมายถึง กฎข้อบังคับของรัฐหรือประเทศ ที่ใช้บังคับความประพฤติของคนในสังคม อันเกี่ยวด้วยเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างกัน ถ้าใครฝ่าฝืนหรือไม่ประพฤติปฏิบัติตามก็จะต้องมีความผิดและบทที่จะถูกลงโทษ กฎหมายจึงอยู่ในลำดับเดียวกับศาสนาและจรรยา คือ เป็นปรากฏการณ์ทางชุมชนสังคม ที่รวมกลุ่มกันเพื่อให้สังคมสงบสันติสุข

พระพุทธศาสนามีพระธรรมคำสั่งสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งมีศีลวินัย ดูเหมือนกับกฎหมายบ้านเมือง แต่ในความเป็นจริงแล้วศีลเป็นกฎระเบียบข้อบังคับให้พระภิกษุและอุบาสกอุบาสิกาประพฤติปฏิบัติตาม แต่ศีลหรือวินัยไม่ได้เหมือนหรือมีลักษณะเดียวกับกฎหมาย หากผู้ละเมิดฝ่าฝืนจะต้องได้รับโทษทัณฑ์ ส่วนศีลหรือพระวินัยพระพุทธเจ้าทรงบัญญัติเพื่อให้ประพฤติปฏิบัติ เพื่อนำตนและสังคมไปสู่ความเจริญ ไปสู่ความสุข ผลหรือโทษมีอยู่ในตัวเป็นการเฉพาะ หากใครละเมิดก็จะได้รับผล คือ วิบากกรรม ที่จะต้องชดใช้ในปัจจุบันและอนาคตอย่างแน่นอน ฉะนั้นศีลธรรมทางพระพุทธศาสนาเป็นกฎหรือข้อที่ควรประพฤติงดเว้น และปฏิบัติเพื่อเป็นไปในทางเจริญ[๑]

จะเห็นได้ว่า พระวินัยของพระพุทธศาสนาจึงเป็นรากฐาน การเกิดวัฒนธรรม จารีตประเพณี แล้วได้ถูกพัฒนาการมาเป็นกฎหมายออกมาบังคับใช้สังคม ที่เห็นผลเชิงประจักษ์ กำหนดบทลงโทษให้เห็นทันใดแต่พระวินัยให้เห็นผลก็ต่อเมื่อเจ้าตัวสำนึกผิดในสิ่งที่ทำ ลงโทษให้สำนึกในความดีให้ใส่ใจปิดทางอบาย

การแสดงออกทางการเมืองของพระสงฆ์ผิดพระธรรมวินัยหรือไม่

[๑] สุขพัฒน์ อนนท์จารย์,วินัยสงฆ์กับการปกครอง,(ออนไลน์) http://web.mbuslc.ac.th/article/17907 (๒๗ มีนาคม ๒๕๖๓).

พระวินัยที่เกี่ยวข้องกับการเมืองข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่า ไม่ทรงประสงค์จะให้พระภิกษุไปยุ่งเกี่ยวกับศึกสงครามซึ่งเป็นเรื่องของบ้านเมือง หรือผู้ปกครองบ้านเมืองจะทำการต่อสู้ป้องกันดินแดนของตนหรือการขยายเขตพระราชอำนาจออกไปยังดินแดนต่างๆ ซึ่งการดังกล่าวต้องมีการรบราฆ่าฟันกันตามปกติวิสัยของการสงคราม แต่ไม่ใช่ปกติวิสัยของสมณะที่จะไปร่วมยินดีกับการดังกล่าวด้วย

ความเกี่ยวข้องทางการเมืองที่เราต้องการศึกษา ไม่ได้มีลักษณะของการไปดูกำลังพล การไปพักอยู่ในกองทัพ หรือการไปดูการซ้อมรบ แต่เรากำลังหมายถึงการแสดงความคิดเห็นทางการเมือง การออกไปร่วมชุมนุมของพระสงฆ์ การออกไปร่วมชุมนุมกับฆราวาส เพื่อเรียกร้องบางสิ่งบางอย่างจากรัฐ ซึ่งเมื่อตรวจดูข้อห้ามในพระวินัยก็จะพบว่า ไม่มีข้อห้ามการแสดงออกทางการเมืองในลักษณะดังกล่าวข้างต้น

ในเบื้องต้นก็พอจะสรุปได้ว่า พระวินัยห้ามการไปยุ่งเกี่ยวกับกองทัพ การศึกสงคราม แต่ไม่ได้ห้ามการแสดงออกทางการเมืองในลักษณะอื่นๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น หรือการชุมนุม สิ่งที่พระพุทธเจ้าไม่ได้ห้ามไว้นี้ ก่อนจะปฏิบัติควรจะพิจารณาโดยใช้หลักพระธรรมวินัยดังนี้

วัตถุประสงค์ในการบัญญัติวินัย ๑๐ ประการ ซึ่งมีใจความสำคัญที่เกี่ยวกับประเด็นนี้ คือเพื่อความเรียบร้อยดีงามของคณะสงฆ์ เพื่อความเลื่อมใสของชุมชนที่ยังไม่เลื่อมใส เพื่อความเลื่อมใสยิ่งขึ้นของชุมชนที่เลื่อมใสแล้ว[๒] และในอีกสูตรหนึ่งอธิบายว่า สิ่งใดไม่ได้ทรงห้ามไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากันได้กับสิ่งที่ไม่ควรและขัดกับสิ่งที่ควร สิ่งนั้นไม่ควร แต่สิ่งใดไม่ได้ทรงภาพไว้ว่าไม่ควร แต่เข้ากันได้กับสิ่งที่ควรและขัดกับสิ่งที่ไม่ควร สิ่งนั้นควร[๓]

หลักมหาปเทส ๔ ซึ่งมีใจความสำคัญที่เกี่ยวข้องว่า การอ้างพุทธพจน์ การอ้างสงฆ์ การอ้างพระเถระจำนวนมาก และการอ้างพระเถระรูปหนึ่งขึ้นว่า คำพูดนี้ได้มาจากแหล่งดังกล่าวก็ไม่ควรยืนยันหรือปฏิเสธทันทีแต่ควรตรวจสอบกับพระธรรมและพระวินัยดูก่อนแล้วจึงเชื่อถือและปฏิบัติตามได้[๔]

---

[๒] วิ.มหา. ๑/๒๐/๓๗.

[๓] วิ.มหา. ๕/๙๒/๑๓๑.

[๔] ที.ม. ๑๐/๑๑๓-๑๑๖/๑๔๔.

หลักตัดสินพระธรรมวินัย ๘ ประการ ซึ่งมีใจความว่า ธรรมเหล่าใดเป็นไปเพื่อความคลายกำหนัด ความหมดเครื่องผูกรัด ความไม่พอกพูนกิเลส ความมักน้อย ความสันโดษ ความสงัด การประกอบความเพียร และความเลี้ยงง่าย ธรรมเหล่านี้เป็นคำสอนของศาสดา[๕]

กฎมหาเถรสมาคมห้ามพระสงฆ์ยุ่งการเมือง

มหาเถรสมาคมได้ออกคำสั่งเรื่องห้ามพระภิกษุสามเณรเกี่ยวข้องกับการเมือง พ.ศ. ๒๕๓๘ ไว้ในหนังสือแถลงการณ์คณะสงฆ์ เล่ม ๘๓ ตอนที่ ๑ วันที่ ๒๕ มกราคม ๒๕๓๘ ว่า[๖]

"...ข้อ ๔ ห้ามพระภิกษุสามเณรเข้าไปในที่ชุมนุม หรือในบริเวณสภาเทศบาล หรือสภาการเมืองอื่นใด หรือในที่ชุมนุมทางการเมือง ไม่ว่ากรณีใดๆ

ข้อ ๕ ห้ามพระภิกษุสามเณรทำการใดๆ อันเป็นการสนับสนุนช่วยเหลือโดยตรงหรือโดยอ้อมแก่การหาเสียง เพื่อการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร หรือสภาเทศบาลหรือสภาการเมืองอื่นใดแก่บุคคลหรือคณะบุคคลใดๆ

ข้อ ๖ ห้ามพระภิกษุสามเณรร่วมชุมนุมในการเรียกร้องสิทธิของบุคคลหรือคณะบุคคลใดๆ

ข้อ ๗ ห้ามพระภิกษุสามเณรร่วมอภิปรายหรือบรรยายเรื่องเกี่ยวกับการเมืองซึ่งจัดตั้งขึ้นทั้งในวัดและนอกวัด

ข้อ ๘ ให้พระสังฆาธิการตั้งแต่เจ้าอาวาสขึ้นไป ผู้มีอำนาจหน้าที่ในการปกครองชี้แจงแนะนำผู้อยู่ใน ปกครองของตนให้ทราบคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ และกวดขันอย่าให้มีการฝ่าฝืนละเมิด

ข้อ ๙ พระภิกษุสามเณรรูปใดฝ่าฝืนละเมิดคำสั่งมหาเถรสมาคมนี้ ให้พระสังฆาธิการผู้ปกครองใกล้ชิดดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ของตน

ถ้าความผิดเกิดขึ้นนอกเขตสังกัด ให้เจ้าคณะเจ้าของเขตที่ความผิดเกิดขึ้นว่ากล่าวตักเตือนแล้วแจ้งให้พระสังฆาธิการผู้ปกครองใกล้ชิดดำเนินการ"

มหาเถรสมาคมได้แสดงเหตุผลของการห้ามพระภิกษุสามเณร ที่เข้าไปเกี่ยวข้องกับการเมืองไว้ด้วยท่านชูชาติ สุทธะ ได้แสดงทัศนะและสรุปไว้ ดังนี้

---

[๕] วิ.จุล. ๗/๕๒๓/๓๓๑.

[๖] ชูชาติ สุทธะ, **"พระสงฆ์กับการเลือกตั้ง : ส่งเสริมประชาธิปไตยหรือทำลายความเป็นกลาง"**, วารสาร บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ฉบับพิเศษ (วิทยาเขตพะเยา) ประจำปี ๒๕๕๕.

๑. การเมืองเป็นหน้าที่ของฆราวาสผู้มีสิทธิตามกฎหมายโดยเฉพาะ ไม่ใช่หน้าที่ของพระภิกษุสามเณรผู้อยู่นอกเหนือการเมือง จึงไม่มีสิทธิลงคะแนนเลือกตั้ง ไม่มีสิทธิสมัครรับเลือกตั้ง แม้ผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแล้ว หากบวชเป็นพระภิกษุสามเณรในพระพุทธศาสนา ก็ขาดจากสมาชิกภาพแห่งสภาผู้แทนราษฎรทันที

๒. การที่พระภิกษุสามเณรเข้าไปเกี่ยวข้อง หรือช่วยสนับสนุนการเลือกตั้งบุคคลใดๆ เพื่อเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรหรือสภาเทศบาลเป็นต้น ย่อมเป็นการประพฤติผิดวิสัยของสมณะ (ผู้สงบ) บรรพชิต (ผู้เว้นกิจกรรมอันเศร้าหมอง) นำความเสื่อมเสียมาสู่ตนเองและหมู่คณะตลอดถึงพระศาสนา เป็นที่ติเตียนของสาธุชนทั้งในและนอกพระศาสนา เพราะสมณะและบรรพชิตสมควรวางตนเป็นกลาง ทำจิตให้กว้างขวาง ด้วยเมตตาทั่วไปแก่ชนทั้งปวงผู้ทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาโดยไม่เลือกหน้า

๓. ในตำแหน่งที่มีผู้แข่งขันช่วงชิงกันมากคน พระภิกษุสามเณรเข้าช่วยให้ผู้ใดได้ย่อมเป็นที่พอใจของผู้นั้น แต่ผู้ที่ไม่ได้อีกเป็นจำนวนมากกับพวกพ้องย่อมไม่พอใจ เสื่อมคลายความเคารพนับถือ

๔. ความเป็นอยู่ของพระสงฆ์และความดำรงอยู่ของพระศาสนา ขึ้นอยู่กับความเคารพนับถือของประชาชน พระภิกษุสามเณรจึงควรทำตนให้เป็นที่เคารพนับถือของประชาชนทั่วไป ไม่ควรทำตนเป็นพวกเป็นฝ่ายของผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งจะทำให้ชนทั้งหลายเห็นว่าไม่ตั้งอยู่ในธรรม เกิดความเบื่อหน่ายคลายความนับถือและติเตียนต่างๆ

แต่หากพระสงฆ์ท่านใดไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองแล้ว ความมัวหมองของศีลของข้อวัตรปฏิบัติของท่านก็มักตามมาทันที จะเกิดการแบ่งกลุ่มของประชาชนจะเกิดการชิงดีชิงเด่นแก่งแย่งซึ่งกันและกัน ในที่สุดอาจนำมาซึ่งการทำลายล้างผลาญกันก็อาจเป็นไปได้

ดังนั้น พระสงฆ์เป็นผู้บริสุทธิ์ปราศจากความขัดแย้ง หรือการชิงดีชิงเด่นเหล่านี้ พระท่านจึงต้องอยู่เหนือการเมือง ไม่ให้ท่านมายุ่งเกี่ยวกับการเมือง พระพุทธเจ้าเองก็ทรงมีความสัมพันธ์กับนักการเมือง แต่พระองค์ทรงมีฐานะอยู่เหนือการเมือง มีความเป็นกลางทางการเมือง ทรงเข้าไปเกี่ยวข้องในฐานะการให้คำปรึกษาแนะนำเพื่อให้การปกครองสมบูรณ์ยิ่งขึ้น สามารถอำนวยประโยชน์ให้กับประชาชนได้มากขึ้น[๗]

---

[๗] พระมหาธรรมรัต อริยธมฺโม, **“การศึกษาเชิงวิเคราะห์ หลักรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก”**, วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒). หน้า (บทคัดย่อ).

บทสรุป

หากจะกล่าวถึงว่า พระสงฆ์สามเณรยุ่งเกี่ยวกับการเมืองได้หรือไม่นั้น เป็นข้อสรุปได้ยากพอสมควรเพราะในสมัยพุทธกาลพระพุทธเจ้าก็ปฏิบัติและแสดงออกทางการเมือง ที่ปรากฏให้เห็นพอสมควร ในฐานะผู้ประกาศความสงบสันติแก่มวลชน และบัญญัติพระวินัยให้แก่พระภิกษุ ไม่เข้าไปยุ่งเกี่ยวโดยตรง แต่ให้เข้าไปเพื่อเป็นตัวกลางให้ลด ละ เลิก ความขัดแย้งที่มีต่อกัน และสร้างความปรองดองสมานสุขต่อกัน วางตนเป็นสัญลักษณ์แห่งความดีงาม ก่อให้เกิดความสุขต่อส่วนรวม พระพุทธเจ้าได้วางโทษอย่างเบาต่อผู้ฝ่าฝืน แต่ไม่ได้ปรับเป็นอาบัติอย่างหนัก อาจจะเล็งเห็นถึงความสำคัญ เพื่อให้เข้าไปลด ละ ความขัดแย้งให้เข้าไปสร้างหลักความดีต่อกัน ปรับเปลี่ยนทัศนะให้เห็นผิดเป็นชอบ และชักนำผู้นำให้เห็นทางนำไปสู่ความสงบสันติ

ต่อมาเมื่อพระพุทธศาสนาล่วงเลยมาถึงการปัจจุบัน ได้มีกลุ่มสาวกและผู้นำรัฐเห็นว่า อาจมีพระสงฆ์บางรูปยังไม่เข้าใจบทบาททางการเมือง ตามกาลเวลาที่เปลี่ยนไป มหาเถรสมาคมในฐานะผู้กำกับดูแลการปกครองพระสงฆ์ จึงได้ออกกฎระเบียบข้อบังคับมา เพื่อบังคับใช้ให้พระสงฆ์ตระหนักในหน้าที่หลักของพระสงฆ์เอง ส่วนรัฐก็ออกกฎหมายมา เพื่อไม่ให้พระสงฆ์เข้าไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองโดยตรง เพื่อให้เกิดข้อแตกต่างกับพระสงฆ์ต่างประเทศ ที่มีบางรัฐบางพื้นที่ได้อนุญาตให้พระสงฆ์เล่นการเมืองเหมือนชาวบ้านแต่ความจริงนั้นขึ้นอยู่กับความเห็นชอบของชาวบ้านว่า พระสงฆ์เล่นการเมืองมีความเหมาะสมหรือไม่ พื้นที่การเมืองอยู่ในระดับไหน บ้านเมืองเราส่วนหนึ่งมองว่าให้ท่านมีสิทธิตามหน้าที่พลเมือง แต่ให้ท่านวางตัวในกรอบธรรมาธิปไตย เพื่อนนำหลักธรรมาธิปไตยไปสู่ชาวบ้าน อีกฝ่ายกลับมองว่า ให้ท่านอยู่แบบสมณะสารูปไปเลย ไม่ควรลงมายุ่งเกี่ยวในเรื่องของชาวบ้าน ให้ทำหน้าที่หลักกำจัดกิเลสมีเป้าหมายคือพระนิพพาน

ข้อเสนอแนะ

พระสงฆ์ถือเป็นประชาชนในระบอบประชาธิปไตย จึงมีส่วนร่วมในส่วนที่มีบทบาทและหน้าที่ เช่น การสร้างศัทธาให้กับการเมือง และสร้างความสงบสุขให้กับการเมือง โดยการสร้างความรู้ความเข้าใจ และสั่งสอน แผยแพร่พระพุทธศาสนาตามหลักพระธรรมคำสอน ซึ่งพระธรรมคำสอนขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าทำให้คนเป็นคนดี และทำให้สังคมสงบสุข

อยู่แล้ว ถ้าทุกคนในการเมือง ในสังคม ดำเนินและปฏิบัติตามหลักธรรมคำสั่งสอนของพระพุทธศาสนา

เอกสารอ้างอิง

ชูชาติ สุทธะ. พระสงฆ์กับการเลือกตั้ง : ส่งเสริมประชาธิปไตยหรือทำลายความเป็นกลาง **วารสาร บัณฑิตศึกษาปริทรรศน์ ฉบับพิเศษ** (วิทยาเขตพะเยา) ประจำปี ๒๕๕๕

พระมหาธรรมรัต อริยธมฺโม.**การศึกษาเชิงวิเคราะห์ หลักรัฐศาสตร์ในพระไตรปิฎก**. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย, ๒๕๔๒.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย. เล่มที่ ๑, ๒, ๕ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

สุขพัฒน์ อนนท์จารย์. นัยสงฆ์กับการปกครอง,(ออนไลน์) http://web.mbuslc.ac.th/article/17907. (๒๗ มีนาคม ๒๕๖๓).

ผู้สูงอายุ : ดูแลอย่างไรให้แก่อย่างมีคุณค่า ชราอย่างมีคุณภาพ

ELDERLY: HOW TO TAKE CARE OF THEM WITH VALUE QUALITY

ประยูร เจนตระกูลโรจน์*
Prayoon Jantrakulroj

บทคัดย่อ

บทความชิ้นนี้มุ่งนำเสนอการดำเนินชีวิตของผู้สูงอายุในปัจจุบัน เป็นสมัยที่กำลังเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยและมีสถิติว่าจะมีอายุยืนมากขึ้น ส่วนหนึ่งนั้นเป็นเพราะผลความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์การแพทย์และสาธารณสุขที่มีพัฒนาก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง แต่ถึงกระนั้นก็ตาม ด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคลและสภาพแวดล้อม ย่อมทำให้แต่ละบุคคลมีสภาพร่างกายและจิตใจที่เปลี่ยนแปลงแตกต่างกัน ความพยายามที่จะปรับตัวและยอมรับในการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติ สามารถสังเคราะห์ด้วยหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ที่ให้พิจารณาธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ ส่งเสริมให้พิจารณาดูแลสุขภาพร่างกายและยังเชื่อมต่อถึงหลักไตรสิกขาและภาวนา ๔ อันเป็นหลักธรรมเพื่อพัฒนามนุษย์ให้ประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีงาม เสริมสร้างให้มีความรู้ความเข้าใจในสภาวะแห่งความเป็นจริงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ทำให้ผู้สูงวัยสามารถดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสมกับวัย มีสุขภาพแข็งแรง ช่วยลดปัญหาของผู้สูงอายุเอง ของครอบครัว และของสังคม อันจะส่งผลให้เกิดการยอมรับกับความจริงได้อย่างมีความสุข

คำสำคัญ: ผู้สูงอายุ,มีการค่า,มีคุณภาพ

Abstract

This article aims to present the lifestyle of the elderly today. It is a time that is entering the society of the elderly, who indicate longer life statistic.Part of that is the cause of the advances in medical science and public health that have progressed steadily. In terms of the difference between the person and the environment, each person has different physical and mental conditions in

* นิสิตปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

different environment.Attempts to adapt and accept changes in nature can be synthesized by Buddhist principles such as considering Thatu 4 and Khan 5, to support health care and also connect to the Thri Sikkha and Bhavana 4. It is a principle to develop human beings to behave in a good way and strengthen the understanding of the physical and mental state, so the elderly can take care themselves, healthy, and reduce the problems of the elderly, family and society, which will result in acceptance of the truth happily.

Keywords: Elderly, Value, Quality

บทนำ

สถานการณ์ในปัจจุบันประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกได้ก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงวัย ซึ่งประเทศไทยก็เช่นเดียวกัน เนื่องจากวิวัฒนาการของเทคโนโลยีด้านการแพทย์และสาธารณสุข ที่มีการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้มีการป้องกันและรักษาโรคต่าง ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ประชากรมีอายุที่ยืนยาว หรือเป็นผู้สูงอายุที่มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ในช่วงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ ๑๑ (พ.ศ. ๒๕๕๕-๒๕๕๙) จำนวนประชากรผู้สูงอายุ (อายุ ๖๐ ปีขึ้นไป) มีประมาณ ๗,๖๓๙,๐๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๑๑.๙ จากการคาดการณ์ในปี ๒๕๖๘ หรืออีก ๑๕ ปีข้างหน้า จำนวนผู้สูงอายุจะเพิ่มเป็น ๑๔.๙ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๒๐.๕ และในปี ๒๕๗๓ เพิ่มขึ้นเป็น ๑๗.๘ ล้านคน คิดเป็นร้อยละ ๒๕ ของประชากรทั้งประเทศ จะเข้าสู่สังคมผู้สูงวัยอย่างสมบูรณ์[๑] การที่ผู้สูงอายุมีจำนวนเพิ่มมากขึ้น สิ่งที่ควรคำนึงถึงคือ ผู้สูงอายุควรได้รับการดูแลสุขภาพและดำเนินชีวิตที่เหมาะสมอย่างไร เพราะสภาพร่างกายของผู้สูงอายุย่อมอ่อนแรงไปตามอายุขัยที่ชี้ให้เห็นว่า บุคคลย่อมมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลงไปตามอายุที่เพิ่มมากขึ้นและนำไปสู่การลดลงของพลังความสามารถ สืบเนื่องมาจากกฎของธรรมชาติความไม่เที่ยงแท้แน่นอนของสรรพสิ่ง ซึ่งเป็นลักษณะของสิ่งทั้งปวงคือ “ไตรลักษณ์” ประกอบด้วยลักษณะสามประการคือ

[๑] Office of the National Economic and Social Development Board Documents for the ๒๐๑๐ Annual Meeting. (in thai), ๒๐๑๐:๑๕-๑๖

อนิจจัง ทุกขัง อนัตตา[๒] สอดคล้องกับทฤษฎีการทำลายตนเอง (Auto immune Theory) ที่เชื่อว่าคนเราเมื่ออายุมากขึ้นร่างกายสร้างภูมิคุ้มกันน้อยลงพร้อม ๆ กับมีการสร้างภูมิคุ้มกันทำลายตนเองมากขึ้น ทำให้ร่างกายต่อสู้เชื้อโรคและสิ่งแปลกปลอมได้ไม่ดีเท่าที่ควร เป็นผลทำให้เกิดความเจ็บป่วยได้ง่าย เนื่องจากความเสื่อมถอยของสรีระร่างกาย ดังนั้น การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุจึงเป็นสิ่งสำคัญ และควรได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. ๒๕๔๖ มาตรา ๑๑ ผู้สูงอายุมีสิทธิได้รับการคุ้มครอง การส่งเสริมและการสนับสนุนในด้านการบริการทางการแพทย์และการสาธารณสุขที่จัดไว้โดยให้ความสะดวกและรวดเร็วแก่ผู้สูงอายุเป็นกรณีพิเศษ พร้อมกันนี้แนวทางพระพุทธศาสนาได้มีการดูแลสุขภาพที่สอดคล้องนำไปสู่การดูแลผู้สูงอายุได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับสถานการณ์ในปัจจุบัน

ความหมายของผู้สูงอายุ

คำว่าผู้สูงอายุหรือคนแก่มาจากภาษาบาลีว่า “ชรา” หมายถึง ความแก่ด้วยอายุ ชำรุดทรุดโทรม ซึ่งตรงกับคำในภาษาอังกฤษว่า “Elderly” หรือ “Aging” หรือ “Older Persons” นอกจากนี้ยังมีคำที่ใช้เรียกขาน“คนสูงอายุ” จำนวนมาก เช่น คำว่า ผู้สูงวัย วัยชรา วัยทอง วัยดึก วัยตกกระ ผู้แก่ ผู้เฒ่า ไม้ใกล้ฝั่ง จึงได้บัญญัติศัพท์คำว่า “ผู้สูงอายุ” ขึ้นใช้เป็นบรรทัดฐานครั้งแรกเมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๑๒ โดยพลตำรวจตรี หลวงอรรถสิทธิสุนทร ในการประชุมแพทย์อาวุโสและผู้สูงอายุจากองค์การต่าง ๆ ซึ่งเป็นคำที่มีความหมายยกย่องให้เกียรติแก่ผู้ที่ชราภาพว่าเป็นผู้ที่สูงทั้งวัยวุฒิ คุณวุฒิ และประสบการณ์[๓] ตามความหมายในสัมมาทิฏฐิสูตรกล่าวถึงความแก่ชราว่า “ชรา เป็นอย่างไร คือ ความแก่ ความคร่ำคร่า ความมีฟันหลุด ความมีผมหงอก ความมีหนังเหี่ยวย่น ความเสื่อมอายุ ความแก่หง่อมแห่งอินทรีย์ในหมู่สัตว์นั้น ๆ เรียกว่า ชรา” จากพุทธพจน์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าความแก่ชราคือ สภาพร่างกายที่เสื่อมถอยเสื่อมสภาพไปตามกาลเวลา รวมถึงอายุที่มากตามไปด้วย พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน ให้

---

[๒] Buddhadasa Bhikkhu.(๑๙๙๒). **Dhamma for the Elderly.** Bangkok: Sukkhaphapjai. (in thai),๑๙๙๒:๒๔-๒๘

[๓] Sasipat Yodpet. **I will not be afraid if (social) preparation.National Health Foundation.** Newsletter :(๒) March - April, ๒๐๐๖, ๔๙-๕๒.

ความหมายคำว่าชรา หมายถึง แก่ด้วยอายุชำรุดทรุดโทรม[๕] แก่ หมายถึง มีอายุมาก อยู่ในวัยชรา เช่น คนแก่สูงอายุ หมายถึง มีอายุมาก สรุปได้ว่า ผู้สูงอายุ หมายถึง ผู้ที่มีสภาพร่างกายอยู่ในภาวะเสื่อมถอยตามสังขาร เช่น ผิวหนังเหี่ยวย่น ผมงอก ฟันหลุด แต่ด้วยความแตกต่างระหว่างบุคคล ทำให้แต่ละบุคคลมีสภาพร่างกายที่เปลี่ยนแปลงเข้าสู่วัยสูงอายุที่แตกต่างกัน

ผู้สูงอายุควรดูแลตนเองอย่างไร

ผู้สูงอายุนอกจากมีความต้องการการดูแลจากครอบครัวและสังคมแล้ว ผู้สูงอายุเองควรรู้จักดูแลตนเองด้วย เพื่อเป็นที่พึ่งแก่ตนเอง เพื่อแบ่งเบาภาระของครอบครัว และเพื่อแบ่งเบาภาระของสังคม โดยใช้หลักการเช่นเดียวกับที่ได้กล่าวมาแล้วทั้งหมด แต่ในทางกลับกันคือ ใช้ในการดูแลตนเองตามระดับความสามารถของสุขภาพร่างกายในขณะนั้น

ประการสำคัญที่สุด ผู้สูงอายุควรต้องเข้าใจยอมรับในการเปลี่ยนแปลงตามธรรมชาติของสิ่งมีชีวิตของการดำเนินชีวิตและตามการเปลี่ยนแปลงของสังคม ผู้สูงอายุจึงยังควรต้องรับฟังข่าวสารและเรียนรู้วิทยาการใหม่ๆที่เหมาะสมกับวัย และพยายามปรับตัวเพื่อให้สามารถดำรงชีวิต ที่เหลืออยู่ได้อย่างมีคุณภาพ

การเข้าใจทั้งเขาและเรา การยอมรับและการเรียนรู้ จะนำมาซึ่งอารมณ์ที่แจ่มใส การมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดี นำไปสู่การยังคงเป็นที่เคารพนับถือ เป็นที่พึ่งพิงทางอารมณ์จิตใจ ช่วยผ่อนคลายปัญหาทั้งด้านร่างกายและด้านจิตใจทั้งของตนเอง ของครอบครัว และของสังคมได้ ควรต้องตระหนักเสมอว่า ถึงแม้จะเป็นผู้สูงอายุก็ยังเป็นส่วนหนึ่งของครอบครัวและของสังคม

ผู้สูงอายุควรมีส่วนร่วมและให้ความร่วมมือในการดูแลตนเองในด้านต่าง ๆ ดังกล่าวแล้วได้แก่ ด้านอาหาร การเคลื่อนไหวร่างกาย การออกกำลังกาย การรักษาสุขอนามัยพื้นฐาน การควบคุมโรคเรื้อรังต่าง ๆ ของตนเอง การลดอุบัติเหตุของตนเองทั้งในบ้านและนอกบ้าน การช่วยเสริม สร้างความน่าอยู่หรือสิ่งแวดล้อมในบ้านและรอบ ๆ บ้านรวมทั้งของชุมชนสังคม และพยายามดูแลสุขภาพจิตของตนเอง ซึ่งทั้งหมดเกิดได้จากความเข้าใจ การยอมรับ การเรียนรู้ การรู้ว่าตนเองยังสามารถทำอะไรได้บ้าง การปฏิบัติตามแพทย์/พยาบาลแนะนำ และตามคำแนะนำที่เป็นประโยชน์ จากครอบครัว พยายามปฏิบัติตนเพื่อสามารถดูแลตนเองได้อย่างเหมาะสมตามวัยและเพื่อไม่เป็นภาระต่อครอบครัว

---

[๕] Royal Academy. (๑๙๙๙).**The Dictionary of the Royal Institute.** Bangkok: Nanmee Publications, ๒๐๐๓. (in thai),๒๐๐๓:๓๔๗.

ทั้งนี้การดูแลตนเองได้และไม่เป็นภาระต่อผู้อื่นจนเกินไป จะช่วยเพิ่มความเคารพนับถือตน เอง และลดอาการซึมเศร้าของผู้สูงอายุได้เป็นอย่างดี

ผู้สูงอายุควรตระหนักถึงคุณค่าของตนเองและดำรงคุณค่านั้นไว้เสมอเช่น การเป็นสายใยของครอบครัว เป็นผู้ที่มีวัยวุฒิ คุณวุฒิ ที่สามารถให้คำปรึกษาคำแนะนำให้การอบรมสั่งสอน การเป็นที่พึ่งพิงทางอารมณ์ เป็นกำลังใจให้กับครอบครัว และการช่วยคลี่คลายปัญหาชีวิตทั้งของตนเอง และของครอบครัว

การดูแลผู้สูงอายุอย่างไรให้ถูกวิธี

พญ.สิรินทร ฉันศิริกาญจน แพทย์ผู้ดูแลผู้สูงอายุ (Emeritus Professor Doctor Phuangthong Kraipiboon,๒๐๑๗) ได้อธิบายรูปแบบการดูแลผู้สูงอายุโดยได้แยกการดูแลผู้สูงอายุด้านต่าง ๆ เพื่อให้ง่ายต่อความเข้าใจและต่อการจำเป็น คือ

การดูแลผู้สูงอายุด้านอาหาร

ผู้สูงอายุมีความต้องการอาหาร ๕ หมู่ กล่าวคือ โปรตีน คาร์โบไฮเดรต ไขมัน วิตามิน และเกลือแร่ /แร่ธาตุ เช่นเดียวกับในคนทุกอายุ แต่เนื่องจากผู้สูงอายุจะเคลื่อนไหวได้น้อยกว่า ออกกำลังกายได้น้อยกว่า มีโรคเรื้อรังต่าง ๆ ที่ต้องจำกัดทั้งประเภทและปริมาณอาหารสูงกว่า และร่างกายต้องการอาหารเพื่อการเจริญเติบโตน้อยกว่าวัยอื่น ๆ ผู้สูงอายุจึงอ้วนได้ง่ายกว่า ดังนั้นผู้สูงอายุจึงจำเป็นต้องจำกัดอาหารหลักที่ให้พลังงานมากกว่าคนอายุอื่น นั่นคือการจำกัดอา หารคาร์โบไฮเดรตและอาหารไขมัน แต่บริโภคโปรตีนในปริมาณเท่ากับในผู้ใหญ่ทั่วไป และควรต้องเพิ่มปริมาณผักผลไม้ให้มากขึ้น ผู้สูงอายุมักมีปัญหาด้านการย่อยอาหาร เพราะมีการเสื่อมถอยของเซลล์ทุก ๆ เซลล์ มีปัญหาของฟันและเหงือก ส่งผลต่อการเคี้ยวอาหาร น้ำลายลดลง ส่งผลทั้งต่อการเคี้ยวและการย่อย ประสิทธิภาพของน้ำย่อย ปริมาณน้ำย่อย และการเคลื่อนไหวของกระเพาะอาหารและลำ ไส้ถดถอย เกิดอาการท้องอืด ท้องเฟ้อ อาหารไม่ย่อย และท้องผูกได้ง่าย ดังนั้นผู้สูงอายุจึงควรต้องบริโภคอาหารอ่อน (อ่านเพิ่มเติมเรื่อง ประเภทอาหารทางการแพทย์) ย่อยง่าย อาหารรสไม่จัด หลีกเลี่ยงผลไม้ดิบ หรือผักสดชนิดย่อยยาก และหลีกเลี่ยงอาหารประเภททอดน้ำมัน

ดังนั้นการดูแลผู้สูงอายุในด้านอาหารคือ ต้องให้ผู้สูงอายุได้อาหารมีประโยชน์ ๕ หมู่ครบถ้วน ในปริมาณที่เหมาะสมกับการใช้พลังงานของผู้สูงอายุ เพื่อไม่ให้เกิดโรคน้ำหนักเกินและโรคอ้วน ไม่ให้เกิดการขาดอาหาร และเพื่อได้สารอาหาร น้ำดื่ม และใยอาหารอย่างพอเพียง

การดูแลผู้สูงอายุด้านการเคลื่อนไหวร่างกายและการออกกำลังกาย

ควรดูแลให้ผู้สูงอายุได้มีการเคลื่อนไหวร่างกาย (Physical activity) ทุกส่วนอยู่เสมอเช่น การเดิน การบริหารกล้ามเนื้อและข้อต่าง ๆ ที่สำคัญเช่น ข้อเข่า ข้อไหล่ และข้อนิ้วต่าง ๆ เพราะข้อต่าง ๆ จะติดขัดได้ง่ายจากการเสื่อมถอยของเนื้อเยื่อข้อกระดูกและกล้ามเนื้อเช่น การช่วยงานบ้านที่เหมาะสมกับสุขภาพเช่น กวาดบ้าน รดน้ำต้นไม้ ช่วยดูแลหลานที่โตแล้ว แต่การดูแลเด็กอ่อนและเด็กเล็กควรต้องมีผู้ช่วยผู้สูงอายุด้วย ควรจัดกิจกรรมให้ผู้สูงอายุได้เคลื่อนไหวเสมอ ไม่นั่งแช่ดูทีวีหรือนอนอยู่แต่บนเตียง การช่วยกันจัดให้มีการรวมกลุ่มผู้สูงอายุในชุมชนเพื่อกิจกรรมต่าง ๆ จะเป็นสิ่งที่ช่วยผู้สูงอายุทั้งสุข ภาพกายและสุขภาพจิต

การดูแลผู้สูงอายุด้านขับถ่าย

ผู้สูงอายุมีปัญหาในการขับถ่ายเสมอทั้งการปัสสาวะและการอุจจาระ จากการเสื่อมถอยของ เซลล์ต่าง ๆ รวมทั้งของกล้ามเนื้อหูรูดต่าง ๆ การถ่ายปัสสาวะ ผู้สูงอายุทั้งหญิงและชายมักมีปัญหาจากการกลั้นปัสสาวะไม่อยู่ และการ ปัสสาวะบ่อย ซึ่งผู้หญิงจะพบบ่อยกว่าผู้ชาย รวมทั้งอาการรุนแรงกว่า เพราะขาดฮอร์โมนเพศจาก การหมดประจำเดือนถาวร

ดังนั้นในการดูแลผู้สูงอายุจึงต้องใส่ใจในเรื่องนี้ จัดห้องพักอาศัยให้ใกล้ห้องน้ำ เครื่องนุ่งห่มควรต้องใส่ถอดได้ง่าย สอนให้ผู้สูงอายุรู้จักใช้ผ้าอ้อมอนามัย แต่ควรให้ผู้สูงอายุเลือกและทดลองใช้แบบต่าง ๆ ด้วยตนเองเช่น แบบเป็นแถบคล้ายใส่ผ้าอนามัยหรือแบบคล้ายกางเกง รวมทั้งในด้านความหนาและกลิ่นของผ้าอ้อมอนามัย

การดูแลผู้สูงอายุเพื่อป้องกันอุบัติเหตุในบ้าน

ผู้สูงอายุมีโอกาสเกิดอุบัติเหตุต่าง ๆ ได้สูง ที่พบบ่อยคือการล้มและจากการใช้เครื่องใช้ต่าง ๆ จากการล้ม เพราะปัญหาของการเสื่อมถอยของสมอง (การวิงเวียน ความสามารถในการทรงตัว) กล้ามเนื้อ กระดูก ข้อ การมองเห็นและการได้ยินลดลง ทำให้ผู้สูงอายุลื่นล้มได้ง่าย ดังนั้นจึงต้องจัดบ้านให้ปลอดภัยต่อผู้สูงอายุ ที่จะลื่นหรือสะดุดล้มเช่น ไม่ควรให้นอนกับพื้น เตียงนอนควรเตี้ยในระดับที่ลุกนั่งแล้วเท้ายันพื้นได้พอดี มีที่ยึดเหนี่ยว จัดให้ห้องพักอยู่ใกล้ห้องน้ำ ไม่มีสิ่งของที่เป็นอันตรายในห้องพัก ระมัดระวังเรื่องการใช้พรมปูพื้น พื้นห้องน้ำต้องไม่ลื่น (การมีราวจับจะช่วยการทรงตัวได้ดีขึ้น) ทางเดินต้องสะดวก ไม่วางของเกะกะรวมทั้งบนพื้น หลีกเลี่ยงการใช้บันได และแสงสว่างตามทางเดินต่าง ๆ ทุกที่ต้องเพียงพอให้สามารถมองเห็นได้ชัดเจน

การดูแลผู้สูงอายุด้านการติดเชื้อและโรคประจำตัว

โดยธรรมชาติของการเสื่อมถอยของเซลล์ในทุก ๆระบบรวมทั้งระบบสร้างภูมิคุ้มกันต้านทานโรค ผู้สูงอายุจึงมีภูมิคุ้มกันต้านทานโรคต่ำกว่าคนทั่วไปเสมอ ส่งผลให้ติดเชื้อได้ง่ายและมักเป็นการติดเชื้อที่รุนแรง บ่อยครั้งเป็นสาเหตุของการเสียชีวิตได้ ดังนั้น ตัวผู้สูงอายุเอง ผู้ดูแลและครอบ ครัวต้องใส่ใจและร่วมกันรักษาสุขอนามัยพื้นฐาน (สุขบัญญัติแห่งชาติ) อย่างเคร่งครัดเพื่อลดโอกาสเกิดการติดเชื้อของผู้สูงอายุ

นอกจากนั้นผู้สูงอายุมักเกิดโรคเรื้อรัง ซึ่งเกิดจากความผิดปกติของการใช้พลังงานในร่างกายเช่น โรคเบาหวาน โรคไขมันในเลือดสูง และโรคความดันโลหิตสูง ดังนั้นตัวผู้สูงอายุเองและครอบครัวควรมีการตรวจสุขภาพให้กับผู้สูงอายุสม่ำเสมอ เริ่มได้เลยในทุกอายุ ต่อจากนั้นความถี่ในการตรวจจะขึ้นกับผลตรวจและดุลพินิจของแพทย์ อีกประการสำคัญคือ ควรให้ผู้สูงอายุได้รับการฉีดวัคซีนตามกระทรวงสาธารณสุขและ/หรือแพทย์/พยาบาลแนะนำเสมอเช่น วัคซีนโรคไข้หวัดใหญ่และวัคซีนโรคไวรัสตับอักเสบบี

การดูแลผู้สูงอายุด้านสุขภาพจิต

ผู้สูงอายุมักมีปัญหาด้านสุขภาพจิตเสมอ สถิติในปี พศ. ๒๕๕๐ ในสหรัฐอเมริกา พบผู้สูงอายุที่มีปัญหาด้านสุขภาพจิตจนนำไปสู่การฆ่าตัวตาย ๑๔.๓ คนต่อผู้สูงอายุ ๑๐๐,๐๐๐ คน ซึ่งในกลุ่มคนทั่วไปอัตราการฆ่าตัวตายคือ ๑๑.๓ คนต่อประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน ทั้งนี้เกิดจากเหตุผลดังได้กล่าวแล้วว่าเป็นวัยแห่งการสูญเสียและสิ้นพลัง จึงมักมีอาการซึมเศร้า กลัวเหงา ขาดความรัก ไม่เป็นที่ต้องการ และขาดความมีศักดิ์ศรี

ดังนั้นการดูแลผู้สูงอายุจึงต้องให้ความรักความนับถือเหมือนเมื่อครั้งผู้สูงอายุยังอยู่ในวัยทำงาน ให้ความเข้าใจ มีเวลาให้บ้าง สั่งสอนอบรมให้ลูกหลานยังคงเคารพนับถือ ไม่แสดงให้ผู้สูงอายุรู้สึกว่าเป็นภาระ หมดคุณค่า เป็นที่ไม่ต้องการหาทางช่วยเสริมสร้างศรัทธาในตนเองให้กับผู้สูงอายุเช่น การได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมผู้สูงอายุด้วยกัน การได้มีส่วนร่วมในการดูแลครอบครัวโดยให้เหมาะสมกับสุขภาพผู้สูงอายุ การยังเป็นที่เคารพนับถือของคนในครอบครัวที่อาวุโสน้อยกว่า ผู้สูงอายุควรมีโอกาสได้เข้าสังคมที่เหมาะสม การที่ต้องอยู่แต่ในบ้าน ขาดเพื่อนในวัยเดียวกัน หรือขาดคนพูดคุยผ่อนคลายความเหงา ยิ่งเป็นการบั่นทอนสุขภาพจิตของผู้สูงอายุ

การดูแลผู้สูงอายุด้านสิ่งแวดล้อม

สิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยเพิ่มสุขภาพกายและสุขภาพจิตของผู้สูงอายุเช่น ควรจัดบ้านให้สะอาด และถ้าเป็นไปได้ ช่วยให้ผู้สูงอายุได้เห็นแสงแดดหรือห้องพักที่แสงแดดส่องถึง เพราะนอกจากช่วยฆ่าเชื้อโรคแล้ว แสงแดดจะมีผลต่อจิตใจให้ความรู้สึกที่สดชื่นและเกิดพลัง ช่วยลดการซึมเศร้าได้เป็นอย่างดี

มีต้นไม้ดอกไม้แม้จะเพียง ๑-๒ กระถางให้ผู้สูงอายุได้ดูแล ได้มีส่วนร่วม และได้เห็นถึงการมีชีวิตและการเจริญเติบโตซึ่งเกิดจากการดูแลของผู้สูงอายุเอง ซึ่งจะช่วยด้านอารมณ์และจิตใจของผู้สูงอายุเป็นอย่างมาก[๕]

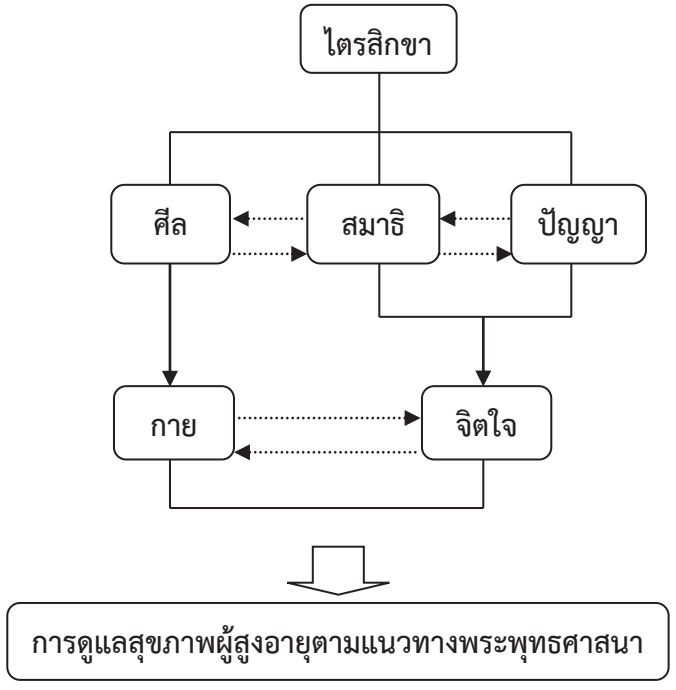
การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามแนวพระพุทธศาสนา

พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญต่อการดูแลสุขภาพเป็นอย่างมาก โดยพระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงองค์ประกอบของชีวิตที่ต้องประกอบด้วยธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ หรือกล่าวโดยย่อ คือ ร่างกายและจิตใจ เมื่อชีวิตประกอบด้วยปัจจัยทั้งสองอย่าง และการดูแลชีวิตหรือการดูแลสุขภาพต้องให้ความสำคัญของทั้งสองปัจจัยนี้มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกัน หากปัจจัยด้านใดด้านหนึ่งบกพร่องไปอาจส่งผลกระทบต่ออีกด้านหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงกล่าวได้ว่าพระพุทธศาสนาพิจารณาการดูแลสุขภาพ กล่าวคือ การเห็นความสำคัญของความสัมพันธ์ทั้งด้านร่างกายและจิตใจ ถ้าความสัมพันธ์ด้านใดด้านหนึ่งติดขัดไม่เป็นไปตามปกติก็ย่อมเกิดความแปรปรวนไปด้วย การพิจารณาชีวิตที่มีองค์ประกอบเป็นธาตุ ๔ ขันธ์ ๕ หรือ ร่างกายและจิตใจนั้น สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินชีวิตขึ้นมาได้ต้องอาศัยองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กัน พระพุทธศาสนาจึงเน้นระบบความสัมพันธ์มากกว่ามุ่งเน้นแยกแยะองค์ประกอบ เพราะความสัมพันธ์กันเป็นระบบที่ดีที่สมบูรณ์ (Ibid.,) และการพัฒนาความสัมพันธ์ให้มีความสมบูรณ์ในการดำรงชีวิตได้นั้น ต้องคำนึงถึงสามแดนที่เป็นองค์ประกอบแห่งการดำเนินชีวิตในทางพระพุทธศาสนา โดยกล่าวถึงหลักไตรสิกขาที่ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา (Ibid.,) ในด้านที่ ๑ เป็นการติดต่อสื่อสารกับโลกภายนอกคือ ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมทางผัสทวาร ซึ่งการดูแลสุขภาพที่ดีได้ต้องมีความเกี่ยวพันกับการดำเนินชีวิตประจำวัน บุคคลสามารถกระทำสิ่งที่ถูกต้องได้โดยหลักการควบคุมร่างกายและจิตใจ เมื่อพิจารณาโดยละเอียด พบว่าด้านนี้เป็นการ

---

[๕] ลลิดา ญาสิทธิ์, **การดูแลสุขภาพวัยชรา,** (ออนไลน์), ที่มา: https://sites.google.com/site/kardulaesukhphaphwaychra/3, (๑๕ สิงหาคม ๒๕๖๓)

สื่อสารกับสิ่งแวดล้อม จำเป็นต้องระวังการสำรวมด้านร่างกายหรือผัสสะทวาร จึงเปรียบเสมือนศีล ส่วนด้านที่ ๒ เป็นภาวะด้านจิตใจ เป็นการควบคุมจิตใจให้มีสมาธิรับรู้ถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามา จึงเปรียบเสมือนเป็นสมาธิ สำหรับด้านที่ ๓ ความมีสติรู้คิด คอยชี้นำทางสู่การกระทำที่ถูกต้อง จึงเปรียบเสมือนเป็นปัญญา ซึ่งทั้งสามแดนเป็นหลักที่ครอบคลุมการกระทำทั้งร่างกายและจิตใจ โดยเป็นการดูแลสุขภาพตามแนวทางพระพุทธศาสนา โดยสามารถอธิบายตามแผนภาพได้ดังนี้

แผนภาพที่ ๑ การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนา

การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนาด้วยการควบคุมร่างกายและจิตใจเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งในการดำรงชีวิตตามหลักไตรสิกขา กล่าวคือ ๑)การพัฒนาความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ทั้งสิ่งแวดล้อมทางกายภาพและสิ่งแวดล้อมทางสังคม รวมกันเป็น “ศีล” ๒)การพัฒนาภาวะจิตและสุขภาพ ให้เป็นจิตที่สะอาดบริสุทธิ์ ดีงาม เข้มแข็ง มีความปิติยินดี มีเจตจำนงที่เป็นกุศล เรียกว่าเป็น “สมาธิ” ๓)การพัฒนาปัญญาให้เข้าใจและมองเห็นถึงปัญหา

ความเป็นจริง มองเห็นความถูกต้อง พร้อมปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาอย่างต่อเนื่องและถูกต้องอย่างมีสติ รวมกันเรียกว่า “ปัญญา” การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนา จึงต้องมีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ โดยยึดหลักไตรสิกขาที่มีศีล เพื่อควบคุมกาย วาจาส่วนสมาธิ ควบคุมจิต และส่งเสริมจิตให้เกิดปัญญา และในการดำรงชีวิตในประจำวันจำเป็นต้องมีความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม หากบุคคลมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตดี ก็ย่อมประพฤติปฏิบัติแต่สิ่งที่ดีและยังเป็นเกราะกำบังป้องกันตนเองให้พ้นจากทุกข์ทั้งปวง แล้วส่งผลต่อสุขภาวะทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคมของผู้สูงอายุได้อย่างมีความสุข

ดังนั้น พระพุทธศาสนาเป็นศาสนาที่ให้ความสำคัญกับกลุ่มบุคคลเป็นอย่างมาก กล่าวคือ บุคคลทุกคนต่างมีศักยภาพในตนเอง บุคคลจะดีหรือร้ายย่อมขึ้นอยู่กับตนเองเป็นผู้กำหนดบทบาทด้วยชีวิตของตนเอง การดูแลสุขภาพตามแนวทางพระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญต่อการรักษาสุขภาพทางกายเพื่อดำรงไว้ โดยถือว่าเป็นส่วนประกอบสำคัญของชีวิตที่ดีในระดับทิฏฐิธัมมิกัตถะคือ ประโยชน์ในปัจจุบัน[๖]

การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามแนวไตรสิกขา

พระพุทธศาสนาได้กล่าวถึงแนวคิดเกี่ยวกับการดูแลตนเองตามหลักไตรสิกขา ซึ่งเป็นหลักการในการดูแลตนเอง และระวังตนเองในเรื่องของร่างกายละจิตใจ ซึ่งหลักไตรสิกขาที่มีศีล สมาธิ ปัญญา โดยหลักการของศีล จะช่วยให้บุคคลสำรวมระวังในเรื่องของความประพฤติปฏิบัติทางร่างกาย วาจา ให้เป็นปกติ หลักการของสมาธิ จะช่วยให้บุคคลสำรวมพัฒนาจิตใจเตรียมพร้อมสู่การพัฒนาทางปัญญา สำหรับหลักการของปัญญา จะช่วยให้เห็นทุกสิ่งทุกอย่างตามความเป็นจริง เกิดปัญญาในการดำเนินชีวิต ดังนั้นเมื่อมีการปฏิบัติตามหลักไตรสิกขาสามารถระวังรักษาทางร่างกาย จิตใจ สังคม และสิ่งแวดล้อม จึงกล่าวได้ว่าการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนา ที่ยึดหลักไตรสิกขาก็คือ การพัฒนามนุษย์ให้ประพฤติปฏิบัติในการดำเนินชีวิตแต่สิ่งที่ดีงาม

การประยุกต์หลักไตรสิกขามาใช้ในการดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุ เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดีงามได้นั้น สามารถนำไปพัฒนาใน ๔ ด้าน หรือภาวนา ๔ กล่าวคือ หลักไตรสิกขา และภาวนา ๔

---

[๖] Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). **Distress for seeing But happy for (The essence of Buddhism). ๙nd edition.** Bangkok: Dhammasarn Limited,๒๐๐๓ : ๕๐

เป็นแนวทางตามหลักพระพุทธศาสนา ที่จะดูแลทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจให้เกิดความสัมพันธ์กันหลักไตรสิกขาเป็นหลักการ เพื่อนำไปพัฒนา ๔ ด้านคือ หลักภาวนา ๔ ภาวนาในภาษาบาลี ให้ความหมายว่า วฑฺฒนาคือ วัฒนา แปลว่า ทำให้เจริญ ทำให้เป็น ทำให้มีขึ้น[๗] ภาวนาจึงแปลว่า การทำให้มีขึ้น เป็นขึ้น การทำให้เกิดขึ้น การเจริญ การเปลี่ยนแปลง การบำเพ็ญ การพัฒนา ดังนั้น ภาวนา ๔ จึงหมายถึงการพัฒนา ๔ ด้าน หรือการทำให้ ๔ ด้านมีความเจริญขึ้นมา โดยภาวนา ๔ มีการพัฒนา ๔ ด้าน ดังนี้คือ

๑. กายภาวนา (การเปลี่ยนแปลงด้านร่างกาย) กายภาวนาหรือการเปลี่ยนแปลงร่างกายมีความสัมพันธ์กับทางกายภาพ เป็นสิ่งที่ผู้สูงอายุไม่ควรมองข้าม การรับรู้อย่างมีสติเลือกที่จะดูเป็น ฟังเป็น และคิดเป็น ไม่มัวเมาลุ่มหลง ส่งผลให้ผู้สูงอายุมีสุขภาพแข็งแรง ปัจจัยด้านกายภาวนาจึงเป็นปัจจัยด้านหนึ่งที่ผู้สูงอายุสามารถประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อชีวิตที่ดีงามต่อไป

๒. ศีลภาวนา (การเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพทางสังคม) การมีปฏิสัมพันธ์ดีกับบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นญาติพี่น้อง เพื่อน การมีทัศนคติที่ดีต่อบุคคลรอบข้าง ผู้สูงอายุที่มีความสุขต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอยู่ได้อย่างเหมาะสม เช่น การปรับตัวเพื่อเตรียมรับสภาพร่างกายที่เริ่มเสื่อมโทรมลง การปรับตัวยอมรับภาวะความเจ็บป่วยที่เกิดขึ้น การเปลี่ยนแปลงด้านสัมพันธภาพทางสังคมหรือศีลภาวนา เป็นการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางสังคม ซึ่งนับเป็นส่วนหนึ่งที่แสดงออกทางร่างกาย การมีความสัมพันธ์ที่เกื้อกูลกับสิ่งแวดล้อมทางสังคม ดังนั้นหากผู้สูงอายุปฏิบัติตามศีลภาวนา จะส่งผลต่อสุขภาพ เพราะศีลภาวนาเป็นปัจจัยด้านร่างกายที่สามารถพัฒนาด้านร่างกายให้มีสุขภาพที่ดีขึ้นได้ เมื่อด้านร่างกายได้รับการพัฒนาแล้ว สิ่งที่ควรพัฒนาต่อไปคือด้านจิตใจ

๓. จิตตภาวนา (การเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ) เป็นการเปลี่ยนแปลงที่ทำให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่เจริญอย่างงดงาม มีความเข้มแข็งอย่างมีความสุข มีจิตใจที่สดชื่น เบิกบาน การที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขได้ต้องเริ่มจากการที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา หลังจากนั้นความศรัทธาก็ช่วยให้ผู้สูงอายุเจริญเมตตาปฏิบัติสมาธิ จะทำให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่สงบร่มเย็นมากขึ้น พร้อมทั้งสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ และแก้ปัญหาทางด้านสุขภาพของตนเองอย่างได้ผลไม่มากก็น้อย

---

[๗] Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto).(๒๐๐๓). **Distress for seeing But happy for (The essence of Buddhism). ๙nd edition.** Bangkok: Dhammasarn Limited,๒๐๐๓ : ๑๑๒.

๔. ปัญญาภาวนา (การเปลี่ยนแปลงด้านปัญญา) การเปลี่ยนแปลงด้านปัญญามีความสำคัญอย่างมาก เพราะปัญญาสามารถช่วยให้บุคคลสามารถพิจารณาทุกสิ่งตามความเป็นจริง เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถส่งผลให้เกิดการแก้ปัญหาที่ดีและถูกต้องได้อย่างชัดเจน ปัญญาภาวนาคือ การฝึกอบรมเจริญปัญญา เพื่อสร้างความรู้ ความคิด ความเข้าใจ ให้รู้จักคิดพิจารณา แก้ปัญหาด้วยปัญญา มีจิตใจเป็นสุข ไร้ทุกข์ ซึ่งปัญญาจะเป็นตัวแก้ปัญหาที่แท้จริง[๕]

การพัฒนาด้านปัญญาต้องอาศัยสัมมาทิฏฐิ เพราะเป็นองค์ประกอบสำคัญของมรรคในฐานะเป็นจุดเริ่มต้นของการปฏิบัติธรรม (ปัญญาภาวนาสำหรับผู้สูงอายุเกิดขึ้นได้ต้องอาศัยปรโตโฆษะและโยนิโสมนสิการมาเชื่อมโยงให้เกิดความสัมพันธ์กัน เพื่อก่อให้เกิดสัมมาทิฏฐิ เป็นปัญญาที่ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในความเป็นจริง พร้อมทั้งส่งผลให้ผู้สูงอายุนั้นยอมรับกับความจริงได้อย่างมีความสุข

ดังนั้นการประยุกต์การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนา ที่ยึดหลักไตรสิกขา และภาวนา ๔ เป็นแนวทางตามหลักพระพุทธศาสนา ประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา ซึ่งกายภาวนาหรือการเปลี่ยนแปลงร่างกายมีความสัมพันธ์กับทางกายภาพ เป็นการรับรู้อย่างมีสติ ด้วยการดูเป็น ฟังเป็น และคิดเป็น กายภาวนาจึงเป็นปัจจัยที่ผู้สูงอายุสามารถประยุกต์ใช้ได้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน เพื่อชีวิตที่สดใสงดงาม ศีลภาวนาหรือการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธภาพทางสังคม ผู้สูงอายุที่มีความสุขต้องสามารถปรับตัวให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมที่ตนเองอยู่ได้อย่างเหมาะสม จิตตภาวนาหรือการเปลี่ยนแปลงด้านจิตใจ การที่ผู้สูงอายุจะมีความสุขได้ต้องเริ่มจากการที่มีศรัทธาในพระพุทธศาสนา ทำให้ผู้สูงอายุมีจิตใจที่สงบร่มเย็น และแก้ปัญหาทางด้านสุขภาพของตนเองอย่างได้ผล และปัญญาภาวนาหรือการเปลี่ยนแปลงด้านปัญญา สามารถช่วยให้ผู้สูงอายุพิจารณาตามความเป็นจริง เกิดความรู้ความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้ในการแก้ปัญหาที่ดีและถูกต้องได้อย่างชัดเจน ช่วยให้ผู้สูงอายุมีความรู้ความเข้าใจในความเป็นจริง พร้อมทั้งส่งผลให้ผู้สูงอายุนั้นยอมรับกับความจริงได้อย่างมีความสุข

---

[๕] Phra Dhammapitaka (P.A.payutto), (๒๐๐๘). **Dictionary of Buddhist Studies.**๑๒th edition. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University, ๒๐๐๘. (in thai), ๑๑๒-๑๑๓.

บทสรุป

ผู้สูงอายุเป็นกลุ่มบุคคลที่กำลังทวีจำนวนเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ อย่างต่อเนื่องในทุก ๆ ประเทศทั่วโลกรวมทั้งประเทศไทย ทั้งนี้จากการสาธารณสุขและการแพทย์ที่เจริญขึ้น ช่วยให้คนมีอายุยืนขึ้น นอกจากนั้น จากการคุมกำเนิดและสถานภาพทางเศรษฐกิจ ส่งผลให้การมีบุตรลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่ต้องพึ่งพา มีปัญหาจากการเสื่อมถอยของร่างกายซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติตามวัยที่เพิ่มมากขึ้น รวมทั้งการมีโรคเรื้อรังต่าง ๆ ซึ่งมักเกิดในช่วงสูงวัยเช่น เบาหวาน ความดัน โลหิตสูง จากการขาดการเคลื่อนไหวและการออกกำลังกาย จากปัญหาสุขภาพ การมีรายได้ลดลง หรือไม่มีรายได้ และมีปัญหาสุขภาพจิต เพราะเป็นวัยแห่งการพลัดพรากสูญเสีย ดังนั้นจึงเป็นวัยที่ต้องมีการดูแลเฉพาะแตกต่างจากวัยอื่น ๆ เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดูแลตนเองได้พอสมควรกับวัย มีสุขภาพแข็งแรงทั้งด้านร่างกายและจิตใจ เพื่อลดปัญหาของผู้สูงอายุเอง ของครอบครัว และของสังคม

นอกจากนี้การดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนา กล่าวถึงองค์ประกอบในการดำรงชีวิตที่ยึดหลักไตรสิกขา ที่ประกอบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา โดยศีลเป็นความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางกายภาพกับสังคม ซึ่งการดูแลสุขภาพที่ดีต้องมีความเกี่ยวพันกับการควบคุมร่างกายและจิตใจ สมาธิเป็นภาวะด้านจิตใจ เพื่อการควบคุมจิตใจให้มีสมาธิรับรู้ถึงข้อมูลต่าง ๆ ที่ผ่านเข้ามาและปัญญาเป็นความมีสติรู้คิด รู้ทำ คอยชี้นำทางสู่การกระทำที่ถูกต้อง ซึ่งหลักไตรสิกขาเป็นหลักการที่ควบคุมการกระทำทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อนำไปสู่การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุได้อย่างเหมาะสม และหลักไตรสิกขา สามารถนำไปพัฒนาปรับปรุงเปลี่ยนแปลง ๔ ด้านคือ ภาวนา ๔ ที่ประกอบด้วย กายภาวนา ศีลภาวนา จิตตภาวนา และปัญญาภาวนา โดยกายภาวนาเป็นการดูแลสุขภาพในด้านร่างกาย ศีลภาวนาเป็นการดูแลสุขภาพในด้านความสัมพันธ์กับสังคม จิตตภาวนาเป็นการดูแลสุขภาพในด้านจิตใจ และปัญญาภาวนาเป็นการดูแลสุขภาพในด้านการคิดวิเคราะห์อย่างรอบด้าน ดังนั้นการดูแลสุขภาพผู้สูงอายุตามแนวทางพระพุทธศาสนา จึงส่งผลให้คุณภาพชีวิตของผู้สูงอายุมีความสมบูรณ์เพิ่มมากขึ้น และสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขตลอดไป

เอกสารอ้างอิง

Buddhadasa Bhikkhu. **Dhamma for the Elderly.** Bangkok: Sukkhaphapjai. (in thai).1992.

Office of the National Economic and Social Development Board Documents for the 2010 Annual Meeting. (in thai). 2010.

Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto). **Distress for seeing But happy for (The essence of Buddhism).** 9nd edition. Bangkok: Dhammasarn Limited. 2003.

Phra Dhammapitaka (P.A. Payutto).(2003). **Distress for seeing But happy for (The essence of Buddhism). 9nd edition.** Bangkok: Dhammasarn Limited.2003.

Phra Dhammapitaka (P.A.payutto). (2008).Dictionary of Buddhist Studies.12th edition. Bangkok: Mahachulalongkornrajavidyalaya University. 2008. (in thai).

Royal Academy. The Dictionary of the Royal Institute. Bangkok: Nanmee Publications. 2003. (in thai).2003

Sasipat Yodpet.I will not be afraid if (social) preparation.National Health Foundation Newsletter:(2) March - April. 2006.

ลลิดา ญาสิทธิ์. **การดูแลสุขภาพวัยชรา.** (ออนไลน์). ที่มา: https://sites.google.com/site/kardulaesukhphaphwaychra/3. (15 สิงหาคม 2563).

คุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในทศวรรษที่ ๒ (ค.ศ. 2020-2029)

THE CHARACTERISTICS OF HUMAN RESOURCE MANAGER OF THAILAND IN THE 2020S (2020-2029 B.C.)

ถนอมขวัญ อยู่สุข*
Thanomkwan Yoosook

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้ มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑. เพื่อศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ ๒. เพื่อวิเคราะห์บริบทเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ของไทยในปัจจุบัน และ ๓. เพื่อวิเคราะห์และสังเคราะห์แนวโน้มคุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในทศวรรษที่ ๒ (๒๐๒๐-๒๐๒๙) จากการศึกษาพบว่า นักบริหารทรัพยากรมนุษย์มีความจำเป็นต่อการบริหารองค์กรทุกประเภท โดยเป็นผู้ที่มีบทบาทในการส่งเสริมและกระตุ้นให้พนักงานหรือบุคลากรในองค์กรสร้างประสิทธิผลและประสิทธิภาพสูงสุดแก่องค์กร การบริหารทรัพยากรมนุษย์ของไทยในปัจจุบัน มีพลวัตการเปลี่ยนแปลงทางธุรกิจอย่างรวดเร็ว ทำให้ภาระงานทางด้านทรัพยากรมนุษย์เพิ่มมากขึ้น คุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันและอนาคต จึงต้องเป็นไปเพื่อการปรับปรุงงานที่ตนเองรับผิดชอบให้ดีที่สุด มีความคล่องตัวมีสมรรถนะสูง และลดค่าใช้จ่าย ดังนั้น จากการวิเคราะห์และสังเคราะห์คุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในปัจจุบันและในทศวรรษที่ ๒ (๒๐๒๐-๒๐๒๙) ควรมีคุณลักษณะด้วยกัน ๗ ประการ คือ ๑. มีทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ ๒. มีทักษะการบริหารคน ๓. มีทักษะในการบริหารงาน ๔. มีทักษะด้านเทคโนโลยี ๕. มีทักษะการสื่อสารและแก้ปัญหา ๖. มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ และ ๗. มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ

คำสำคัญ : คุณลักษณะ, นักบริหารทรัพยากรมนุษย์, ทศวรรษที่ ๒

* กรรมการผู้จัดการ, บริษัท นีท คอนซัลแทนท์ จำกัด

Abstract

The academic article has three objectives which are 1. To study the idea about characteristics of human resource manager. ๒. To analyze the context related to the human resource management in Thailand currently. And 3. To analyze and synthesize the trend of characteristics of human resource manager of Thailand in the 2020s(2020-2029). According to the study, it was found that the human resource managers are important to all types of organizations. The human resource managers are the personnel who have role to enhance and to motivate the workers for the best performance for the human resource management organization in the present which business dynamic changes rapidly, therefore, the human resource management workload increases. Consequently the characteristics of human resource managers in the present and also in the future should be to take their own responsibilities the best, flexible, high performance and also lower expense. Therefore, from the analysis and the synthesis above it can be concluded that the main characteristics of the human resource managers of Thailand in the present and also in the 2020s (2020 - 2029) should contain these 7 topics as the following 1. Critical thinking skill 2. Human management skill 3. Administration skill 4. Technology skill 5. Communication and solving problems skill 6. Interpersonal relations skill and 7. Credible personality.

Keywords: Characteristics, Human resource manager, The 2020s

บทนำ

คนหรือทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีค่ายิ่งของสังคมและประเทศชาติ ประเทศใดที่มีทรัพยากรมนุษย์ที่มีศักยภาพสูงและสามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในทางสร้างสรรค์แล้ว ประเทศนั้นก็เจริญก้าวหน้ามีความมั่งคั่งและมั่นคงทั้งในทางเศรษฐกิจ การเมืองและทางสังคมแต่ถ้าหากประเทศใดขาดทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณค่าหรือไม่สามารถนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติได้ ประเทศก็พัฒนา ไปได้ยาก ความเจริญหรือความล้าหลังของประเทศจึงขึ้นอยู่กับ

ปัจจัยทรัพยากรมนุษย์เป็นสำคัญ เพราะทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยหลักที่ก่อให้เกิดการพัฒนาปัจจัยอื่นๆ ที่ก่อให้เกิดการพัฒนาประเทศไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมก็มาจากทรัพยากรมนุษย์ทั้งสิ้น ประเทศต่าง ๆ จึงมุ่งหวังที่จะมีทรัพยากรมนุษย์ที่มีประสิทธิภาพและมีระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่ดีและก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อประเทศชาติ องค์กรต่างๆ ก็เช่นเดียวกันจำเป็นต้องให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์เป็นประการสำคัญ เนื่องด้วยเป็นฟันเฟืองสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาองค์กร ให้เจริญก้าวหน้า บรรลุตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่องค์กรกำหนดไว้ องค์กรแต่ละองค์กรในปัจจุบันจึงเน้นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่มีอยู่ให้ดีที่สุด โดยให้ความสำคัญกับทรัพยากรมนุษย์ในอันดับต้นๆ

บทความนี้เป็นการศึกษาการวิเคราะห์และสังเคราะห์ (Analytics and Synthetic) ด้านทรัพยากรมนุษย์ หรือ HR Analytics จากเอกสารทางวิชาการ บทความวิจัย บทความวิชาการ หนังสือ และสื่อต่างๆที่น่าเชื่อถือ เพื่อเป็นแนวทางให้นักปฏิบัติการ ผู้ศึกษาและวิจัยทางด้านทรัพยากรมนุษย์ ด้วยเหตุผลที่ว่าทรัพยากร มนุษย์ถือเป็นสินทรัพย์ (Assets) และเป็นทรัพยากรที่สำคัญที่สุดในองค์กร ทั้งความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ของพนักงานจะเพิ่มมูลค่าให้กับองค์กร ดังนั้น หน่วยงานด้านทรัพยากรมนุษย์จะต้องปรับตัวและปรับเปลี่ยนบทบาทให้เป็นทรัพยากรมนุษย์มืออาชีพต่อไป

แนวคิดเกี่ยวกับคุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์

นักบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นสิ่งที่ต้องกล่าวถึงเป็นเบื้องต้นก่อน คือ การเข้าในในความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์ให้ถ่องแท้เสียก่อน อันเนื่องด้วยหากกล่าวถึงนักบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้นนักวิชาการส่วนใหญ่จะกล่าวถึงความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์และอธิบายในประเด็นนี้เสียมากกว่า เพราะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์เป็นเพียงตำแหน่งงานหนึ่งในองค์กรแต่เป็นตำแหน่งที่มีความสำคัญอย่างยิ่งเพราะเป็นตำแหน่งที่เกี่ยวข้องกับบุคลากรโดยตรง ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญขององค์กรทุกองค์กร โดยความหมายของการบริหารทรัพยากรมนุษย์นั้น มีนักวิชาการกล่าวว่าอย่างน่าสนใจว่า “การบริหารทรัพยากรมนุษย์ว่า เป็นการเลือกใช้ประสิทธิผลและประโยชน์จากพนักงานเพื่อให้เกิดซึ่งผลสำเร็จที่ดีที่สุด ตามเป้าหมายและยุทธศาสตร์ขององค์การใกล้เคียงกับเป้าหมายและความต้องการของพนักงาน นับตั้งแต่กระบวนการในการกำหนดแนว นโยบายระดับสูง การแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติงานประจำวันอย่างประสานสอดคล้องเชื่อมโยงกัน เป็นข่ายงานการเปลี่ยนแปลงนโยบายย่อมมีผล

ต่อกระบวนการปฏิบัติงานประจำวันและผลการปฏิบัติงาน ประจำวันก็จะได้รับการติดตามตรวจสอบจากผู้บริหารระดับสูงด้วยเช่นกัน ทั้งนี้เพื่อให้ระดับปฏิบัติการ สามารถทำงานได้ตรงตามความประสงค์ของผู้บริหารระดับสูงอย่างมีประสิทธิภาพ[๑]"

สรุปได้ว่า การบริหารทรัพยากรมนุษย์ หมายถึง การทำงานที่เป็นระบบโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคลากรในองค์กร ส่งผลต่อการทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ สร้างผลผลิตที่ดี และพัฒนาองค์กรให้ประสบความสำเร็จ

ขณะเดียวกันการบริหารทรัพยากรมนุษย์จะให้ได้ผลดี บรรลุวัตถุประสงค์ ผู้บริหารจะต้องดำเนินการตามขอบข่าย และหลักการของการบริหารจัดการทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับขอบเขตหน้าที่งาน ๒ ด้าน คือ [๒] ๑) ด้านองค์การ และ ๒) ด้านทรัพยากรมนุษย์

๑) ด้านที่เกี่ยวกับองค์การ หมายถึง งานที่ทำหน้าที่ด้านดูแลอำนวยการช่วยเหลือให้ความสะดวก แก่ฝ่ายต่าง ๆ ในองค์การให้สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล หรือให้ความช่วย เหลือในฐานะผู้เชี่ยวชาญ มีความรู้เฉพาะด้าน สรุปงานด้านองค์การนี้เป็น ๔ ด้านคือ ๑. การริเริ่มและกำหนดนโยบายด้านทรัพยากรมนุษย์ ๒. การให้คำปรึกษาแนะนำฝ่ายบุคคล ๓. งานด้านบริการฝ่ายบริหารงานบุคคลหรือฝ่ายจัดการทรัพยากรมนุษย์ ๔. งานด้านการควบคุมงานของฝ่ายบริหารบุคคลหรือฝ่ายจัดการทรัพยากรมนุษย์

๒) ด้านระบบการบริหารทรัพยากรมนุษย์ ระบบบริหารทรัพยากรมนุษย์ แยกได้เป็น ๒ ระบบ คือ ๑. ระบบคุณธรรม (Merit System) และ ๒. ระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) ซึ่งอธิบายพอสังเขป

สรุปได้ว่า ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารหรือนักบริหารทรัพยากรมนุษย์การบริหารทรัพยากรมนุษย์ควรจะนำระบบคุณธรรม (Merit System) มาเป็นส่วนหนึ่งในการปฏิบัติงานเพราะจะทำให้ผู้ปฏิบัติงานมีขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานและทำให้เกิด หลักประกันให้แก่ผู้ปฏิบัติงานและองค์การว่าจะเกิดศักยภาพในการปฏิบัติงาน ของพนักงานและการบริหารขององค์การที่มุ่งไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ได้

---

[๑] จักร อินทจักรและเกรียงไกร เจียมบุญศรี, **คู่มือการบริหารทรัพยากรบุคคล,** พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทมีวงษ์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๘), หน้า ๙.

[๒] ปราชญา กล้าผจัญ และ พอตา บุตรสุทธิวงศ์, **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง, ๒๕๕๐), หน้า ๒๙ - ๓๐.

บริบทเกี่ยวกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบัน

วิวัฒนาการของทรัพยากรมนุษย์เริ่มตั้งแต่ทศวรรษ ๑๙๘๐ โดยมีการเปลี่ยนจากหน้าที่การบริหารงานแบบสนับสนุนเป็นมุมมองหน้าที่หลักทางธุรกิจที่สนับสนุนประสิทธิผลขององค์กร โดยแบ่งเป็นคลื่น ๔ ลูก สรุปใจความได้ดังนี้ คือ [๓]

คลื่นลูกที่หนึ่ง คือ คลื่นการบริหารทรัพยากรมนุษย์ (HR Administrative) เป็นการบริหารทรัพยากรมนุษย์แบบดั้งเดิม (HR Traditional) ให้บริการงานด้านทรัพยากรมนุษย์ที่ทำงานกับกฎและระเบียบ และเริ่มยกระดับความสำคัญของงานในมุมมองของธุรกิจ ผลักดันให้ผู้จัดการในสายงานใช้แนวทางในเชิงรุก (Proactive approach) เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในงาน

คลื่นลูกที่สอง คือ คลื่นการปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์ (HR practices) เป็นการออกแบบนวัตกรรมการปฏิบัติด้านทรัพยากรมนุษย์ เกี่ยวกับการจ้างงาน การฝึกอบรม และการบริหารสายอาชีพ การจ่ายค่าตอบแทนหรือรางวัล การติดต่อสื่อสารและองค์กรที่เกี่ยวกับนโยบาย การออกแบบองค์กร กระบวนการทางาน เริ่มมีความเป็นมืออาชีพ (HR Professional)

คลื่นลูกที่สาม คือ คลื่นทรัพยากรมนุษย์เชิงกลยุทธ์ (HR strategy) ทรัพยากรมนุษย์ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับกลยุทธ์ขององค์กรโดยมองเป็นกระจกสะท้อนการปฏิบัติ ในทางกลับกันองค์กรจะประสบความสำเร็จได้จากกลยุทธ์ของทรัพยากรมนุษย์เช่นกัน

คลื่นลูกที่สี่ คือ คลื่นบริบทและทรัพยากรมนุษย์ (HR and context) เป็นลูกคลื่นแห่งอนาคตตามแนวทางภายนอกสู่ภายใน (Outside In) มุ่งสู่บริบททางธุรกิจที่กว้างขึ้นเป็นการปรับตัวด้านทรัพยากรมนุษย์ (HR Transformation) ที่เปลี่ยนแปลงทั้งวิธีคิดและการปฏิบัติ การออกแบบงานใหม่ เปลี่ยนมุมมองไปสู่ภายนอกเพื่อต้องตอบสนองกลยุทธ์ขององค์กร เป็นหุ้นส่วนทางธุรกิจมีส่วนร่วมพัฒนากลยุทธ์และสร้างมูลค่าเพิ่มให้องค์กร

จะเห็นว่า วิวัฒนาการของทรัพยากรมนุษย์นั้นมีการเปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่อง ในขณะที่การบริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันปัจจุบันของประเทศไทยมุ่งสู่การลดขนาดขององค์การ (Down Sizing) ซึ่งเป็นการบริหารองค์การในช่วงเศรษฐกิจขาลง ดังที่เราทราบดีกันว่าประเทศไทยเผชิญวิกฤตินี้ ในช่วงกลางปี ๒๕๕๐ และหลายองค์การได้รับผลกระทบจากปัญหาค่าเงินบาทแข็งตัว ทำให้หลายแห่งชะลอการลดทุน หรือรุนแรงถึงขนาดต้องปิดกิจการ และใน

---

[๓] สุจิตรา พงศ์พิศุทธิ์โสภา และคณะ, “การวิเคราะห์ด้านทรัพยากรมนุษย์ : วิวัฒนาการ การปรับตัวขององค์กร บทเรียน และแนวโน้มในอนาคต”, **วารสารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์และองค์การ**, ๑๐ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑), หน้า ๑๓๐.

รอบปี ๒๕๖๒ นับเป็นปีที่สำนักพยากรณ์เศรษฐกิจ ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน มีการปรับเปลี่ยน-ปรับลด ตัวเลขทางเศรษฐกิจแทบทุกเดือน-ทุกไตรมาส มีรายละเอียดที่สำคัญและน่าสนใจคือ [๔]

๑) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ปรับคาดการณ์การเติบโตของเศรษฐกิจไทย (จีดีพี) ลงมาอยู่ที่ ๒.๖% ต่ำสุดในรอบ ๕ ปี

๒) สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์การค้า (สนค.) ระบุว่าดัชนีราคาผู้บริโภคทั่วไปของประเทศ (เงินเฟ้อ) เดือน ต.ค.๖๒ ที่ ๑๐๒.๗๔ จุด ชะลอตัวลงมากที่สุดในรอบ ๒๘ เดือน

๓)สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (ส.อ.ท.) ระบุว่าดัชนีความเชื่อมั่นภาคอุตสาหกรรมเดือน ก.ย.๖๒ อยู่ที่ระดับ ๙๒.๑ จุด ปรับลดลงต่ำสุดในรอบ ๑ ปี

๔) ศูนย์วิจัยกสิกรไทยเปิดเผยดัชนีภาวะเศรษฐกิจและการครองชีพของครัวเรือนในช่วงอีก ๓ เดือนข้างหน้าที่ทำการสำรวจ ณ เดือน พ.ย.๖๒ ปรับตัวลงที่ระดับ ๔๒.๑ จุด ต่ำสุดในรอบ ๒๗ เดือน

กรณีดังกล่าวไม่ใช่เรื่องของการวางแผนเตรียมการเลิกจ้างพนักงานเพียงประการเดียวเท่านั้น เพราะนอกจากความสูญเสียด้วยกันทั้งสองฝ่ายแล้วอาจส่งผลกระทบต่อองค์กรด้วยเช่นกัน โจทย์ที่ยากที่องค์การจะต้องหันมาพึ่ง HR หรือให้นัก HR จะต้องหาทางออกให้องค์การ HR มืออาชีพจะต้องการแสดงบทบาทของ HR ในการที่จะทำให้องค์การอยู่รอด และรักษาพนักงานไว้ให้มากที่สุด ซึ่งจะทำได้อย่างไรนั้น ผู้เขียนวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอต่อจากนี้

แนวโน้มคุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในทศวรรษที่ ๒ (ค.ศ. ๒๐๒๐-๒๐๒๙)

การจัดการทรัพยากรมนุษย์ในทศวรรษนี้ซึ่งเป็น “ยุคโลกาภิวัตน์” ถึงเวลาแล้วที่นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องปรับตัว และต้องคิดวิเคราะห์ วางแผน โดยคาดคะเนถึงการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมให้เท่าทัน และตรงเงื่อนไขใหม่ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ภารกิจและหน้าที่ของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคปัจจุบันและยุคหน้า ต้องมีการปรับเปลี่ยนตัวเองเสมอ ริเริ่มทำในสิ่งใหม่ๆ นอกจากนี้จะต้องมีความรู้รอบด้านไม่ใช่เฉพาะด้านที่ตนเองทำอยู่เท่านั้น เนื่องจากนักบริหารทรัพยากรนุษย์มีภารหน้าที่เกี่ยวกับการบริหารคนซึ่ง

---

[๔] ประชาชาติธุรกิจ, **๑๓ สัญญาณเศรษฐกิจไทยโตต่ำสุดในรอบปี ๒๕๖๒**, [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.prachachat.net/economy/news-๔๐๖๐๔๔, [๑๗ มกราคม ๒๕๖๓].

เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งภายในองค์กร ถ้าบริหารคนได้ดี องค์กรก็มีโอกาสพัฒนาที่ค่อนข้างสูงตามไปด้วย และนำไปสู่การพัฒนาองค์กรที่ยั่งยืนต่อไป คุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในทศวรรษที่ ๒ (ค.ศ. ๒๐๒๐-๒๐๒๙) นั้นจะต้องมีคุณลักษณะ ๗ ประการดังต่อไปนี้

๑) มีทักษะการคิด (Thinking Skill) แบบโยนิโสมนสิการ (Critical Reflection)นักบริหารทรัพยากรมนษย์ในทศวรรษที่ ๒ (๒๐๒๐-๒๐๒๙) นั้นนอกจากจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในการปฏิบัติหน้าที่ที่ตนเองรับผิดชอบแล้วนั้น ส่วนสำคัญประการหนึ่งของการเป็นนักบริหารทรัพยากรมนุษย์มืออาชีพ คือ จะต้องเป็นผู้ที่มีกระบวนการคิดที่สุขุม รอบคอบ และละเอียดในหลากหลายมุมมองมากยิ่งขึ้น ทั้งนี้เป็นเพราะมิติต่างๆ ของสังคม เทคโนโลยี และวิถีการทำงานจะเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก หุ่นยนต์หรือเครื่องจักรกลที่ควบคุมด้วยเทคโนโลยีจะเริ่มเข้ามาแทนที่มนุษย์มากยิ่งขึ้น แต่กระนั้นหุ่นยนต์ดังกล่าวไม่สามารถที่จะกระทำบางสิ่งบางอย่างได้เทียบเท่ามนุษย์ โดยเฉพาะทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการ [๕] ซึ่งเป็นการใช้ความคิดถูกวิธี คือ การทำในใจโดยแยบคาย มองสิ่งทั้งหลายด้วยความคิดพิจารณาสืบค้นถึงต้นเค้า สาวหาเหตุผลจนตลอดสาย แยกแยะออกพิเคราะห์ดูด้วยปัญญาที่คิดเป็นระเบียบและโดยอุบายวิธี ให้เห็นสิ่งนั้นๆ หรือปัญหานั้นๆ ตามสภาวะและตามความสัมพันธ์แห่งเหตุปัจจัย จะเห็นว่า การคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นการคิดโดยพิจารณาทุกอย่างอย่างละเอียดถี่ถ้วน รอบคอบ ถูกต้อง และตรงตามความเป็นจริงให้มากที่สุด เพื่อคงไว้ซึ่งผลประโยชน์ของบุคลากรอย่างเหมาะสม และสูงสุดคือเพื่อประโยชน์ขององค์กร อาทิ เช่น ประเด็นการพิจารณาค่าตอบแทนและสวัสดิการ (Compensation/ Benefit) จะต้องมีการพิจารณาแบบรอบด้านทั้งในมิติผลงาน ความรับผิดชอบ มนุษยสัมพันธ์ วินัย ความรักองค์กร ความเสียละ เป็นต้น โดยปราศจากอคติและเป็นการพิจารณาภายใต้กรอบของความเป็นจริง เป็นธรรม และเหมาะสมที่สุด

๒) มีทักษะการบริหารคน (Human Management Skill) แม้จะมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการปฏิบัติงานมากยิ่งขึ้นก็ตามที แต่มนุษย์ก็ยังคงสำคัญอย่างยิ่งต่อองค์กร นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ในทศวรรษที่ ๒ เป็นต้นไปนั้นจะต้องบริหารคนอย่างเป็นระบบและถูกต้องตามความเป็นจริงโดยสอดรับกับสิ่งที่กล่าวไว้ในประการก่อนที่ต้องมีการคิดแบบโยนิโสมนสิการ

---

[๕] พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต), **พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), ๒๕๕๙). หน้า ๕๗.

ทักษะการบริหารคนก็เฉกเช่นเดียวกันจะต้องมีการพิจารณาอย่างละเอียดถี่ถ้วน ทั้งในเรื่องการสรรหาและว่าจ้าง (Recruitment/ Employment) จะต้องเป็นไปอย่างถูกต้องและเป็นธรรม ปราศจากระบบอุปถัมภ์ (Patronage System) ไม่มีการเอื้อต่อพวกพ้องหรือการทุจริตมนกระบวนการสรรหาและว่าจ้าง ในขณะเดียวกันการสรรหาบุคคลเข้าทำงานในแต่ละตำแหน่งจะต้องจัดสรรคนให้ตรงกับงานให้มากที่สุด หรือที่เรียกว่า “Put the right man on the right job” นั่นเอง เพราะถ้าคนกับงานสัมพันธ์กันจะส่งผลให้ได้ผลงานหรือผลิตที่ดีมีประสิทธิภาพ บุคลากรที่ประจำตำแหน่งงานนั้นๆ มีความสุขในการทำงาน ส่งผลต่อระดับความรักองค์กรต่อไป ดังยุทธศาสตร์สู่ชัยชนะแบบซุนวู ซึ่งแปลโดย ใจความว่า [๖]“เขาเลือกคนด้วยตนเองและแสวงหาข้อได้เปรียบจากสถานการณ์ ใช้คนที่กล้าหาญเพื่อสู่รบ ใช้คนที่รอบคอบให้วางแผนป้องกันการบุกรุก ใช้คนที่ฉลาดเป็นที่ปรึกษา”

๓) มีทักษะการบริหารงาน (Administration Skills) นอกจากต้องเก่งและมีความรู้ด้าน HR อย่างดีแล้ว นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องขยายการเรียนรู้ไปสู่แขนงอื่นๆ เพื่อให้สามารถรับบทบาทหน้าที่ใหม่ๆ ให้ครอบคลุมกว้างขวางทั้งองค์กร เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงได้ขยายไปกว้างทั่วองค์กร และในทุกจุดต่างมีปัจจัยเรื่อง "คน" เข้ามาเกี่ยวข้องเสมอ นอกจากนั้นต้องมีการพัฒนาความรู้ให้กับนักบริหารและผู้ทำงานด้านทรัพยากรมนุษย์ [HR Professionals] ให้มีการเรียนรู้ต่อเนื่อง เพื่อให้สามารถเติบโตในสายงาน หรือเติบโตได้ในส่วนอื่นๆ ขององค์กร ปรับเปลี่ยนวัฒนธรรมองค์กร [Corporate Culture] เพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขการทำธุรกิจที่เปลี่ยนไป โดยการเปลี่ยนแปลงนั้นเกิดได้จากหลายประการ โดย “ความต้องการในการเปลี่ยนแปลงนั้น อาจมาจากความต้องการเปลี่ยนแปลงของบุคลากรในองค์การ เป็นแรงผลักดันที่ก่อเกิดการเปลี่ยนแปลงองค์การที่เกิดจากภายในองค์การเอง บุคคลที่ปฏิบัติหน้าที่ในองค์การต้องการให้องค์การเปลี่ยนแปลงเนื่องจาก องค์การมีปัญหาภายในเกิดขึ้นหรือผลจากกการเปลี่ยนแปลงภายนอก ส่งผลกระทบต่อบุคคลในองค์การทำให้ต้องการเปลี่ยนแปลง หรือบุคคลผู้ปฏิบัติงานอยู่ค้นพบแนวทางในการดำเนินการขององค์การใหม่ จึงเกิดความต้องการในการ

---

[๖] ศุภิกา ณ อยุธยา, **ยุทธศาสตร์สู่ชัยชนะแบบซุนวู,** พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ก้าวแรก, ๒๕๖๑), หน้า ๑๘๒.

เปลี่ยนแปลงขึ้น ทำให้นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะเก่งงานอย่างเดียวไม่ได้อีกต่อไปจำเป็นต้องบริหารงานที่มีอยู่อย่างหลากหลายให้ได้ด้วยเช่นกัน [๗]"

๔) มีทักษะด้านเทคโนโลยี (Technology skills) การเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี (Technology) ปัจจุบันมีการพัฒนาและมีความเจริญก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เช่น ระบบการติดต่อสื่อสาร ที่แต่เดิมเป็นการส่งด้วยนกพิราบกลายเป็นการส่งแบบระบบไร้สายหรือใช้ระบบสัญญาณอินเตอร์เน็ต (Internet) ระบบคอมพิวเตอร์ที่พัฒนาจากแต่ก่อนไปอย่างมาก การพัฒนาหุ่นยนต์เพื่อใช้ในการผลิตและการดำเนินการของโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้เป็นแรงผลักดันให้องค์การมีการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีที่เกิดขึ้น ขณะเดียวกันบุคลากรในองค์กรก็จำเป็นต้องมีการพัฒนาองค์ความรู้และทักษะในการใช้ชีวิตในยุคที่เทคโนโลยีดังกล่าวเข้ามามีส่วนสำคัญในการดำเนินชีวิต นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีการคิดค้นนวัตกรรมหรืออย่างน้อยต้องมีทักษะในการใช้เทคโนโลยีเหล่านั้นมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานให้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพของงานมากที่สุด เช่น การใช้ระบบการสื่อสารออนไลน์ในการสื่อสารระหว่างบุคลากรในองค์กร การใช้ระบบการส่งเอกสารแบบออนไลน์ การคิดค้นระบบการเก็บเอกสารโดยใช้อินเตอร์เน็ต การคิดค้นแอพพลิเคชั่น (Application) เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

๕) มีทักษะการสื่อสารและแก้ปัญหา (Communication and Solving problem Skill) ในโลกปัจจุบันซึ่งเป็นยุคของข้อมูลข่าวสารที่มนุษย์สามารถรับรู้ เรียนรู้ และเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้อย่างรวดเร็ว ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและส่งผลกระทบต่อองค์กรและบุคลากรในองค์กรอย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ องค์กรต่าง ๆ จึงต้องปรับตัวและพัฒนาอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการบริหารจัดการองค์กรให้สามารถดำเนินต่อไปได้และเกิดความได้เปรียบในการแข่งขันเพื่อความเป็นผู้นำที่ก้าวนำองค์กรอื่น ๆ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าในปัจจุบันความขัดแย้งก็ยังคงเกิดขึ้นได้ในทุกองค์กรเช่นกัน ซึ่งอาจจะเกิดมาจากปัจจัยหลากหลายประการ เช่น การสื่อสารที่ไร้ประสิทธิภาพ ความไม่กลมเกลียวของความสัมพันธ์ในองค์กร ซึ่ง "ความขัดแย้งนั้นเป็นความสัมพันธ์ที่ไม่ลงรอยกัน ความไม่ลงรอยกันอาจเกี่ยวข้องกับประเด็นต่างๆ เช่น อุดมการณ์ ความเชื่อ ทัศนะต่อเรื่องต่างๆ ความขัดแย้งอาจก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้เร็วขึ้นหรือช้าลงก็ได้ เช่น ความไม่ลงรอยระ

---

[๗] วันชัย มีชาติ, **พฤติกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖), หน้า ๓๐๓.

หว่าฝ่ายจัดการกับแรงงาน ส่งผลให้เกิดสหภาพแรงงาน การเปลี่ยนแปลงเงื่อนไขในการทำงาน การพัฒนากฎหมายเพื่อจัดการกับความขัดแย้งและให้การคุ้มครองแรงงานซึ่งมักเป็นฝ่ายเสียเปรียบ [๘]" เป็นต้น

จะเห็นว่าการติดต่อสื่อสารนั้นมีความสำคัญต่อองค์กร และความขัดแย้งก็สามารถเกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ดังนั้นนักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีทักษะในการสื่อสารที่สูงและสามารถขจัดปัญหาความขัดแย้งได้อย่างเหมาะสมตามอำนาจหน้าที่ และสร้างให้เกิดความพอใจกันทั้งสองฝ่าย โดยการขจัดความขัดแย้งนั้นควรเป็นไปใน รูปแบบ "ชนะ – ชนะ (Win – Win) เป็นการแก้ปัญหาความขัดแย้งที่ทำให้ทั้งสองฝ่ายได้รับผลประโยชน์ อย่างไรก็ตามทางออกนี้เป็นทางออกที่สามารถทำได้ยากที่สุด บางครั้งจึงทำได้เพียงการทำให้คู่ขัดแย้ง "รับรู้" ว่าตนเองชนะในการแก้ไขความขัดแย้งในครั้งนั้นๆ [๙]"

๖) มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal relations skill) ตำแหน่งนี้มีความจำเป็นอย่างยิ่ง ที่จะต้องมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ไม่ว่าจะเป็นกับผู้บังคับบัญชา ผู้ใต้บังคับบัญชา และเพื่อนร่วมงาน จะต้องมีการดำเนินการบางประการที่เป็นการใช้มนุษยสัมพันธ์ที่ดีในการได้มาซึ่งข้อมูลที่เป็นความจริง อาทิเช่น การจะรับรู้ว่าบุคลากรท่านใดมีพฤติกรรมการทำงานที่ดี มีความรักในองค์กร มีความรับผิดชอบในหน้าที่ สามารถทำงานร่วมกับเพื่อนร่วมงานได้อย่างมีความสุข ตัวชีวัดที่ผลงานหรือแบบประเมินอาจไม่เพียงพอและอาจไม่ใช่ข้อมูลแท้จริง จึงจำเป็นต้องใช้วิธีการที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการสังเกต การสอบถาม การลงไปแลกเปลี่ยนเรียนรู้จริง จึงจะได้ข้อมูลที่ตรงตามความเป็นจริงและส่งผลดีต่อองค์กรอย่างแท้จริง

๗) มีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ (Credible personality) ผู้ที่ปฏิบัติหน้าที่ในตำแหน่งนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ก็เช่นเดียวกันกับผู้นำองค์กร หากมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ (Credible personality) การรายงานผลการปฏิบัติงานของบุคลากรในองค์กรต่อผู้บังคับบัญชาส่งจะยังผลต่อความน่าเชื่อถือไปด้วย ในมิติของเพื่อนร่วมงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชาก็มีความยอมรับในรายงานผลการปฏิบัติงานนั้นได้เช่นกัน ในทางตรงกันข้ามหากนักบริหารทรัพยากรมนุษย์มีมีบุคลิกภาพที่ไม่น่าเชื่อถือ เช่น ขี้เล่นมากเกินไป วางตัวไม่เหมาะสม แต่งกายไม่เรียบร้อย ใช้วาจา

---

[๘] นฤมล นิราทร, **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาสังคม,** (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๑). หน้า ๒๙.

[๙] สมิทธิ์ บุญชุติมา, **การสื่อสารในภาวะวิกฤต,** (นนทบุรี : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๖๐), หน้า ๑๒.

ที่ไม่สุภาพอยู่เสมอ เป็นต้น ย่อมส่งผลต่อการปฏิบัติงานและความน่าเชื่อถือในผลงาน รวมถึงส่งผลต่อความน่าเชื่อถือขององค์กรด้วยเช่นกัน

เมื่อสังเคราะห์จากการศึกษาค้นคว้าแล้วนั้น ถึงแม้คุณลักษณะของนักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะไปกอบไปด้วย ๗ ประการ แต่สิ่งที่สำคัญที่สุดในทุกประการนั้น นักบริหารทรัพยากรมนุษย์จะต้องมีทักษะการคิดแบบโยนิโสมนสิการเป็นสำคัญ ดังผู้เขียนจะนำเสนอด้วยแผนภาพเพื่อให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น ดังนี้

แผนภาพที่ ๑ : คุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในทศวรรษที่ ๒ (ค.ศ. ๒๐๒๐-

บทสรุป

ทรัพยากรมนุษย์เป็นปัจจัยที่มีค่ายิ่งขององค์กรทุกประเภท ในขณะที่ความท้าทายในการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในปัจจุบันนั้นมีหลากหลายส่วนสำคัญมาจากผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ การปรับโครงสร้างองค์กร และความพัฒนาเกี่ยวกับเทคโนโลยีเป็นประการสำคัญ ทำ

ให้ภาระหน้าที่ของนักบริหารทรัพยากรมากขึ้น แต่ยังคงมีเป้าหมายเพื่อให้องค์กรและประเทศชาติเจริญก้าวหน้าและพัฒนาไปอย่างต่อเนื่อง

หากจะทำให้องค์กรและประเทศไทยพัฒนา ทรัพยากรมนุษย์จะต้องได้รับการบริหารอย่างเป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ตำแหน่งที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการบริหารทรัพยากรมนุษย์โดยตรง ได้แก่ นักบริหารทรัพยากรมนุษย์ที่จำเป็นต้องมีคุณลักษณะที่เอื้อต่อการบริหารทรัพยากรมนุษย์ในยุคที่ทุกอย่างเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ซึ่งจากการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์และอ้างอิงข้อมูลที่น่าเชื่อถือแล้วนั้น คุณลักษณะนักบริหารทรัพยากรมนุษย์ของประเทศไทยในทศวรรษที่ ๒ (ค.ศ. ๒๐๒๐-๒๐๒๙) จำเป็นต้องประกอบด้วยคุณลักษณะ ๗ ประการ คือ ๑. มีทักษะการคิด (Thinking Skill)แบบโยนิโสมนสิการ (Critical Reflection) (โดยในคุณลักษณะอื่นๆจะต้องประกอบด้วยกระบวนการคิดแบบแบบโยนิโสมนสิการ) ๒. มีทักษะการบริหารคน (Human management skill) ๓. มีทักษะการบริหารงาน (Administration Skills) ๔. มีทักษะด้านเทคโนโลยี (Technology Skills) ๕. มีมีทักษะการสื่อสารและแก้ปัญหา (Communication and Solving problem Skill ๖. มีทักษะด้านมนุษยสัมพันธ์ (Interpersonal relations skill) และ ๗. มีมีบุคลิกภาพที่น่าเชื่อถือ (Credible personality)

เอกสารอ้างอิง

จักร อินทจักรและเกรียงไกร เจียมบุญศรี. **คู่มือการบริหารทรัพยากรบุคคล**. พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : บริษัทมีวงษ์ พับลิชชิ่ง จำกัด, ๒๕๔๘.

นฤมล นิราทร. **การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและปัญหาสังคม.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๖๑.

ประชาชาติธุรกิจ. **๑๓ สัญญาณเศรษฐกิจไทยโตต่ำสุดในรอบปี ๒๕๖๒**. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.prachachat.net/economy/news-๔๐๖๐๔๔. [๑๗ มกราคม ๒๕๖๓].

ปราชญา กล้าผจัญ และ พอตา บุตรสุทธิวงศ์. **การบริหารทรัพยากรมนุษย์**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ข้าวฟ่าง, ๒๕๕๐.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ จินตนา สุจจานันท์. **การศึกษาและการพัฒนาชุมชนในศตวรรษที่ ๒๑**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์, ๒๕๕๖.

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สมิทธิ์ บุญชุติมา. **การสื่อสารในภาวะวิกฤต.** นนทบุรี : บริษัท ๒๑ เซ็นจูรี่ จำกัด, ๒๕๖๐.

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป. อ. ปยุตฺโต). **พจนานุกรม ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๔. กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิการศึกษาเพื่อสันติภาพ พระธรรมปิฎก (ป. อ. ปยุตฺโต), ๒๕๕๙.

วันชัย มีชาติ. **พฤติกรรมการบริหารองค์การสาธารณะ**. พิมพ์ครั้งที่ ๓. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณมหาวิทยาลัย, ๒๕๕๖.

ศุภิกา ณ อยุธยา. **ยุทธศาสตร์สู่ชัยชนะแบบซุนวู.** พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ก้าวแรก, ๒๕๖๑.

สุจิตรา พงศ์พิศุทธิ์โสภา และคณะ. “การวิเคราะห์ด้านทรัพยากรมนุษย์ : วิวัฒนาการ การปรับตัวขององค์กร บทเรียน และแนวโน้มในอนาคต”. **บทความ.** กรุงเทพมหานคร : คณะพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, ๒๕๖๑.

การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เพื่อคุณภาพชีวิตที่พอเพียงในวัยเกษียณ

INVEST IN THE STOCK MARKET FOR QUALITY OF LIFE AFTER RETIREMENT

ณัฏฐ์ รุ่งวงษ์*

Nattha Roongwong

บทคัดย่อ

สังคมไทยมีอุดมการณ์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ ๙ อย่างไรก็ตามเมื่อต้องนิยามว่าต้องมีเงินพอใช้ดำรงชีพอย่างมัธยัสถ์ภายหลังเกษียณอายุจากการทำงานประจำแล้ว กลับพบว่ามีอยู่เพียงไม่เกิน ๒% เท่านั้นที่เข้าเกณฑ์ นอกจากนั้นยังอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ มีรายงานของตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยชี้ว่า การออมและการลงทุนในตลาดหุ้น เป็นหนทางสำคัญอย่างหนึ่งที่จะทำให้มีเงินทุนไว้ใช้ใช้จ่ายอย่างพอเพียงและมีคุณภาพชีวิตหลังวัยเกษียณ แต่ก็ต้องมีหลักการและวิธีการลงทุนอย่างถูกต้องคือเน้นการลงทุนในระยะยาวในหลักทรัพย์ชั้นดีด้วย จึงจะบรรลุผลสำเร็จได้

คำสำคัญ: การลงทุนในตลาดหลักทรัพย์, คุณภาพชีวิตวัยเกษียณ, เศรษฐกิจพอเพียง

Abstract

Thai society has a sufficiency economy philosophy ideology as according to the late His Majesty the King Rama IX. However, when defining it, it is necessary to have sufficient financial support to live frugal living after retirement from regular employment. Instead found that there were only no more Only 2% meet the criteria in addition, it is still below the threshold. There is a report of the Stock Exchange of Thailand that Savings and invest in the stock market Is one important way to have sufficient funds to spend. And have a quality of life after retirement but it must have the principles and methods of investing correctly, which is to focus on long-term investment in blue chip stocks securities. In order to be able to achieve success.

Keywords: Invest In Stock Marker, Quality of Life After Retirement, Efficiency Economy

* บริษัทหลักทรัพย์ที่ปรึกษาการลงทุน ต้นธารคอร์ปอเรชั่น จำกัด

บทนำ

สังคมไทยได้น้อมนำพระราชดำรัสปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙ ใส่เกล้าฯเป็นแนวทางปฏิบัติในด้านการดำรงชีวิตและด้านการเศรษฐกิจ แต่ทว่าก็มีสัดส่วนของประชากรชาวไทยน้อยมากที่ได้บรรลุถึงเกณฑ์ของความพอเพียงที่หมายความว่ามีความพอประมาณ หมายถึงมีความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น[๑] โดยมีดัชนีชี้วัดสำคัญจากรายงานของธนาคารแห่งประเทศไทยล่าสุด ณ เดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๒ พบว่า แม้คนไทยจะมีบัญชีเงินฝากธนาคารทุกประเภทรวมกันมากถึง ๙๙,๓๘๘,๑๕๑ บัญชี คิดเป็นเงินกว่า ๑๒ ล้านล้านบาท ในจำนวนนี้เป็นบัญชีเงินฝากออมทรัพย์มากกว่า ๘๘ ล้านบัญชี อย่างไรก็ตาม เมื่อจำแนกจำนวนเงินฝากของบัญชีออมทรัพย์แล้วจะพบว่า มีถึง ๗๗ ล้านบัญชี หรือกว่า ๘๘% ของบัญชีเงินฝากออมทรัพย์ทั้งหมด ที่มีเงินฝากไม่ถึง ๕๐,๐๐๐ บาท ขณะที่ยอดเงินฝากมากกว่า ๑ ล้านบาท มีเพียง ๙ แสนกว่าบัญชี หรือคิดเป็น ๑% ของบัญชีออมทรัพย์ทั้งหมดเท่านั้นเอง[๒] ซึ่งระดับเงินฝากเงินออมดังกล่าวนี้ทำให้อุดมคติของคนไทยที่ต้องการมีชีวิต “ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง” นั้นไม่อาจบรรลุเป้าหมายได้[๓] หากต้องการใช้ชีวิตในวัยเกษียณแบบประหยัดมัธยัสถ์เดือนละ ๑๕,๐๐๐ บาท ก็ต้องมีเงินออมไม่น้อยกว่า ๔ ล้านบาท แต่หากต้องการใช้เงินตอนเกษียณแบบพออยู่พอกินสุขสบายเดือนละ ๓๐,๐๐๐ บาท ต้องมีเงินออมไม่น้อยกว่า ๘ ล้านบาท กรณีใช้จ่ายสุขสบายเดือนละ ๕๐,๐๐๐ บาท ต้องมีเงินออมไม่น้อยกว่า ๑๓ ล้านบาท นั่นก็หมายความว่า มีคนไทยที่จะบรรลุเป้าหมายที่มีเศรษฐกิจพอเพียงแค่เพียง ๑% ของประชากรทั้งประเทศ อีกมากกว่า ๙๙% ไม่มีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียง ต้องมีชีวิตที่ยากลำบาก ทั้งนี้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยรายงานด้วยว่า วิธีการที่จะไปถึงเป้าหมายการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น หากมีการออมและลงทุนที่สม่ำเสมอก็จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้ในที่สุด แต่การออมและลงทุนผ่านตลาดหุ้นนั้นมีสถิติว่าให้ผลตอบแทนสูงสุดที่สุด

---

[๑] มูลนิธิชัยพัฒนา, **เศรษฐกิจพอเพียง**, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.chaipat.or.th/site_content/item/3579-2010-10-08-05-24-39.html [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

[๒] เว็บไซต์กระปุกดอตคอม, **ส่องบัญชีเงินฝากออมทรัพย์คนไทย รู้ไหม ๘๘% มีเงินออมไม่ถึง ๕๐,๐๐๐ บาท**, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://money.kapook.com/view209073.html [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

[๓] ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, **เกษียณสุขเป็นจริงได้ด้วยเงิน ๓ ก้อน,** [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.set.or.th/set/education/knowledgedetail.do?contentId=98---341&type=infographic [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

คือเฉลี่ย ๑๒.๘๘% ต่อปี หากเปรียบเทียบผลตอบแทนเงินฝากเพียง ๑.๘๒% ต่อปี หากออมกับลงทุนอย่างสม่ำเสมอก็จะได้เงินบรรลุเป้าหมายตั้งแต่มีใช้จ่ายอย่างประหยัดมัธยัสถ์ อย่างสงบหรืออย่างสบาย ขึ้นกับระยะเวลาและจำนวนในการออมและการลงทุน

ความหมายของการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เพื่อคุณภาพชีวิตที่พอเพียงในวัยเกษียณ

ความหมายของการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย คือ การนำเงินออมหรือเงินสะสมไปลงทุนในหลักทรัพย์ที่จดทะเบียนอยู่ในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย เพื่อหวังผลตอบแทนที่สูงกว่าการออมหรือรูปแบบการลงทุนอื่นๆ เช่น การฝากธนาคาร การลงทุนในพันธบัตรรัฐบาล หรือซื้อสลากออมสิน เป็นต้น โดยมีผลตอบแทน ๒ รูปแบบคือเงินปันผลและส่วนต่างราคา (Capital gain) โดยมีรูปแบบการลงทุน ๒ แบบคือ การเปิดบัญชีลงทุนด้วยตนเองและการลงทุนผ่านบริษัทจัดการกองทุนรวม สำหรับผู้เริ่มต้นลงทุนที่ไม่เชี่ยวชาญ หรือผู้ลงทุนสำหรับวางแผนเพื่อการเกษียณอายุ แนะนำให้เลือกลงทุนผ่านบริษัทจัดการกองทุนรวมที่เป็นมืออาชีพจะเหมาะสมกว่า[๔]

ความหมายของคุณภาพชีวิตตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ประกอบด้วยคุณสมบัติ ดังนี้

๑) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ

๒) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ

๓) ภูมิคุ้มกัน หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต[๕]

๒.๓ ความหมายของคุณภาพชีวิตที่พอเพียงในวัยเกษียณอายุ

---

[๔] ณัฐวุฒิ รุ่งวงษ์, **อ่านใจหุ้นทำกำไรใน ๑ นาที**, พิมพ์ครั้งที่๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์Dดี, ๒๕๖๒, หน้า ๑๐๕.

[๕] เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๐๖.

อายุขัยของคนไทยส่วนใหญ่จะอยู่ที่ประมาณ ๘๐ ปี ดังนั้น หากคนไทยส่วนใหญ่เกษียณอายุงานที่อายุ ๖๐ จึงมีเวลาอย่างน้อยอีก ๒๐ ปี ที่จะใช้ชีวิตอย่างมีความสุขและมีอิสระทางการเงินและมีเงินใช้อย่างพอเพียงไม่น้อยเกินไป โดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น[๖] ทั้งนี้ ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยรายงานว่า วิธีการที่จะไปถึงเป้าหมายการใช้ชีวิตตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงนั้น หากมีการออมและลงทุนที่สม่ำเสมอก็จะทำให้บรรลุเป้าหมายได้ในที่สุด แต่การออมและลงทุนผ่านตลาดหุ้นนั้นมีสถิติว่าให้ผลตอบแทนสูงสุดที่สุด คือเฉลี่ย ๑๒.๘๘% ต่อปี หากเปรียบเทียบผลตอบแทนเงินฝากเพียง ๑.๘๒% ต่อปี และหากออมกับลงทุนอย่างสม่ำเสมอก็จะได้เงินบรรลุเป้าหมายตั้งแต่มีใช้จ่ายอย่างประหยัดมัธยัสถ์ อย่างสงบหรืออย่างสบาย ขึ้นกับระยะเวลาและจำนวนในการออม[๗]

วิธีการลงทุนในตลาดหลักทรัพย์เพื่อคุณภาพชีวิตที่พอเพียงในวัยเกษียณ

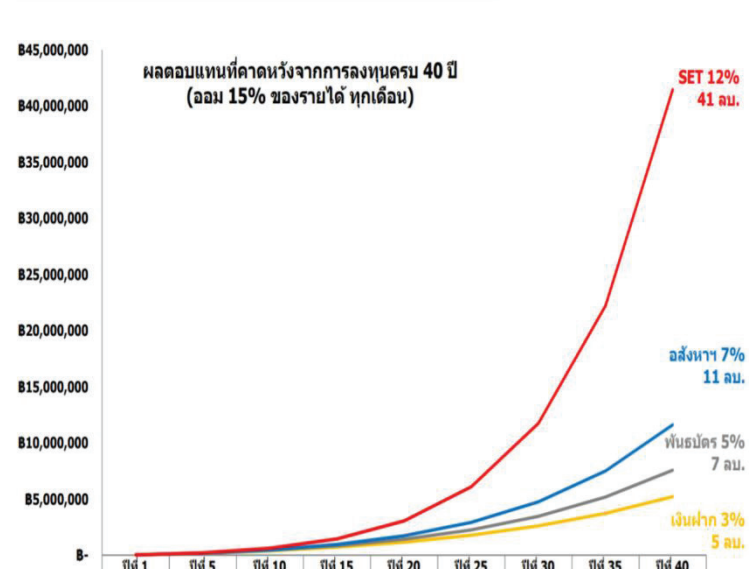
ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยรายงานว่า คนไทยมีอายุขัยที่ยาวนานขึ้นคือเฉลี่ยอายุ ๘๐ ปี ขณะที่จะเกษียณอายุที่ ๖๐ ปี จากนั้นอีก ๒๐ ปี ที่จะไม่มีรายได้ประจำที่พอเพียงแก่การดำรงชีพอย่างมีคุณภาพชีวิตที่ดีไปอีก ๒๐ ปี ยกเว้นแต่ว่าต้องมีเงินทุนเพื่อสำรองไว้ใช้ยามเกษียณ โดยได้จัดทำรายงานเรื่อง เกษียณสุขเป็นจริงได้ด้วยเงิน ๓ ก้อนชี้ว่า หากต้องการเกษียณแบบพอเพียงใช้จ่ายแบบมัธยัสถ์เฉลี่ยเดือนละ ๑๕,๐๐๐ บาท ก็ต้องมีเงินไว้ใช้หลังเกษียณ ๔.๑ ล้านบาท แต่หากอยากเกษียณอย่างสงบสบายมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ย ๓๐,๐๐๐ บาท ก็ต้องมีเงินไว้ใช้หลังเกษียณ ๘.๑ ล้านบาทและหากอยากมีชีวิตที่สะดวกสบายหรูหรา คือมีเงินใช้จ่ายเฉลี่ย ๕๐,๐๐๐ บาท ก็ต้องมีเงินไว้ใช้ยามเกษียณก้อนใหญ่หน่อยคือ ๑๓.๕ ล้านบาท อย่างไรก็ตามธนาคารแห่งประเทศไทยรายงานว่า คนไทยที่มีเงินฝากในบัญชี หรือมีเงินในมือที่เกินกว่า ๑ ล้านบาท ไปถึงราวๆ ๒๐ ล้านบาท เพื่อจะได้เกษียณทั้ง ๓ แบบ คือสมถะพอเพียง, สงบและสะดวกสบายนั้น มีอยู่เพียงราวๆ ๘ แสนคนทั่วประเทศไทย คิดเป็นแค่ ๑% เศษๆ

---

[๖] ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, **การวางแผนลงทุนเพื่อเกษียณ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.set.or.th/set/financialplanning/knowledgedetail.do?contentId=888533&type=article [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

[๗] ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**, เกษียณสุขเป็นจริงด้วยเงิน ๓ ก้อน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :https://www.set.or.th/set/education/knowledgedetail.do?contentId=56666341&type=infographic [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

เท่านั้น นี่เป็นข้อมูลที่น่าตกใจอย่างยิ่ง เพราะประเทศไทยจะมีคนที่ไปไม่ถึงอุดมคติปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงอยู่มากกว่า ๙๘% ของประชากรทั้งหมด การลงทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยเป็นหนทางหนึ่งที่จะบรรลุเป้าหมายดังกล่าว ทั้งนี้ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยได้รายงานว่าตลาดหลักทรัพย์ฯนั้นอยู่ที่เฉลี่ย ๑๒% ต่อปี ให้ผลตอบแทนสูงกว่าการลงทุนประเภทอื่นๆ รวมทั้ง เงินฝาก พันธบัตร อสังหาริทมทรัพย์[๕] ดังภาพที่แสดง

	ปีที่ 1	ปีที่ 5	ปีที่ 10	ปีที่ 15	ปีที่ 20	ปีที่ 25	ปีที่ 30	ปีที่ 35	ปีที่ 40
เงินฝาก 3%	27,380	160,284	390,747	714,973	1,163,72	1,777,07	2,607,03	3,721,07	5,206,55
พันธบัตร 5%	27,637	168,291	430,748	826,912	1,411,06	2,257,39	3,466,89	5,176,56	7,571,61
อสังหาฯ 7%	27,897	176,829	476,339	963,276	1,733,14	2,926,07	4,746,82	7,493,38	11,598,1
SET 12%	28,561	200,770	620,927	1,455,00	3,060,60	6,092,78	11,748,4	22,210,9	41,457,8

แผนภาพที่ ๑ ผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุน ๔๐ ปี

ขณะที่บริษัทหลักทรัพย์จัดการกองทุนรวม จำกัด (มหาชน) หรือ MFC ซึ่งก่อตั้งและถือหุ้นใหญ่โดยกระทรวงการคลัง ได้นำเสนอรายงานวิจัยเชิงปฏิบัติการผลการลงทุนในหลักทรัพย์ชั้นนำในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ระหว่างปี พ.ศ. ๒๕๔๗ ถึงปี พ.ศ. ๒๕๕๙ พบว่า เมื่อนำเงินออมมาลงทุนในหุ้นชั้นดี หรือหุ้นบลูชิป (Blue chip stocks) ในตลาดหุ้นไทยในระยะเวลาที่ยาวพอสมควร ก็จะให้ผลตอบแทนที่ดีเฉลี่ย ๑๐.๔๓% ต่อปี โดยในการวิจัยเชิงปฏิบัติการดังกล่าวนี้ ใช้วิธีการการลงทุนด้วยการซื้อหุ้นใหญ่ชั้นดี ปีละ ๑๐๐,๐๐๐ บาท รวม

[๕] บลจ. เอ็มเอฟซี, **ลงทุนแบบสม่ำเสมอ,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.mfcfund.com/Web/BeforeInvesting(thth)/MutualFund(thth)/alwaysfund(thth).aspx [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

ระยะเวลา ๑๐ ปีเป็นเงิน ๑ ล้านบาท ซึ่งระหว่าง ๑๐ ปีดังกล่าวนั้น ผลตอบแทนในการลงทุนก็มีทั้งเพิ่มขึ้น และลดลง แต่เมื่อลงทุนไปครบ ๑๐ ปี ใช้เงินต้นที่ลงทุนไว้ ๑ ล้านบาท มีผลตอบแทนรวมเป็น ๒ ล้านบาทเศษในปีที่ ๑๐ เนื่องจากผลการลงทุนในแบบนี้ให้ผลตอบแทนเฉลี่ยปีละ ๑๐.๔๓% รวม ๑๐ ปี ให้ผลตอบแทนรวม ๑๐๗%[๙] ดังภาพที่แสดง

ตัวอย่างที่ 1

MFC Asset Management plc.

เงินมรดกให้ลูกหลาน (1/2)

ผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุนกองทุน MFC M-S50 ระยะเวลา 40 ปี

โดยลงทุนปีละ 1 แสนบาท เป็นเวลา 10 ปี (1 ล้านบาท)

Years	พ.ศ.	Returns Rate (Annual)	Invest	Returns
0	0	-	100,000	100,000.00
1	2547	9.71%	100,000	219,427.48
2	2548	10.10%	100,000	351,705.06
3	2549	-1.42%	100,000	445,271.42
4	2550	36.52%	100,000	744,420.09
5	2551	-40.57%	100,000	501,860.72
6	2552	53.62%	100,000	924,601.07
7	2553	32.46%	100,000	1,357,206.41
8	2554	5.06%	100,000	1,530,893.82
9	2555	26.23%	100,000	2,058,697.66
10	2556	0.35%	-	2,065,988.83
11	2557	13.23%	-	2,339,229.45
12	2558	-11.53%	-	2,069,503.79
13	2559	16.87%	-	2,418,585.21

107%

อัตราผลตอบแทน
ที่เกิดขึ้นจริงของกองทุน

(อัตราผลตอบแทนเฉลี่ย 10.43% ต่อปี)

13

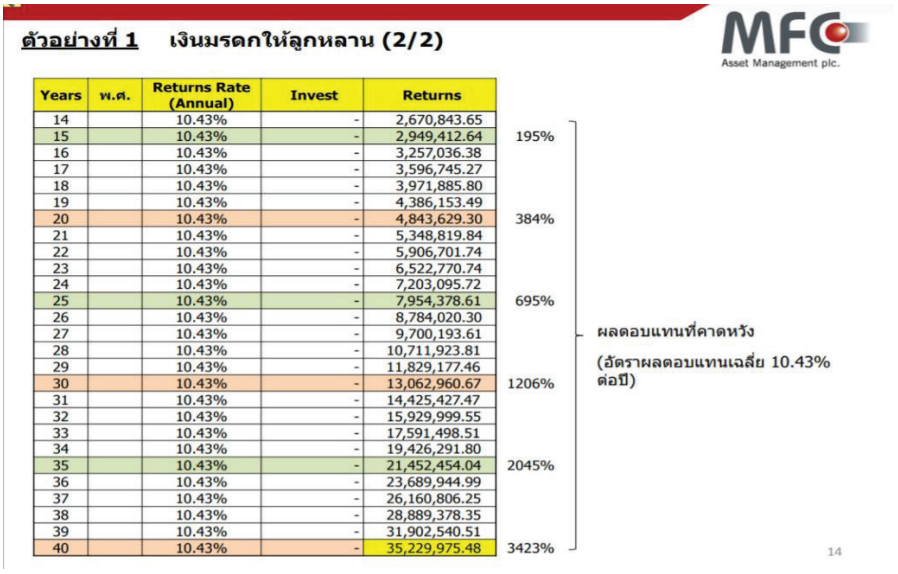
แผนภาพที่ ๒ ผลตอบแทนที่คาดหวังจากการลงทุน ๔๐ ปี

ถ้าหากลงทุนถือระยะยาวต่อไปในปีที่ ๑๑ ต่อเนื่องไปถึง ๔๐ ปี โดยคาดหวังผลตอบแทนการลงทุนเฉลี่ย ๑๐.๔๓% เหมือนช่วงระยะเวลา ๑๐ ปีแรก ก็จะคาดการณ์ได้ว่าเงินต้นที่ลงทุนไว้ ๑ ล้านบาทนั้น จะงอกเงยขึ้นตามลำดับ[๑๐] ดังภาพที่แสดง

---

[๙] ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ข้อมูลสถิติทางธุรกิจหลักทรัพย์ ข้อมูลการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ฯ ๒๕๖๒, [ออนไลน์], แหล่งที่มา https://www.set.or.th/th/market/securities_company_statistics62.html [๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

[๑๐] ประชาชาติธุรกิจ, **ดันตลาดหุ้นไทยเชื่อมโลก ชู ๒๐ ล้านบัญชีออม - ลงทุน,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.prachachat.net/finance/news-394395 [๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

ตัวอย่างที่ 1 เงินมรดกให้ลูกหลาน (2/2)

MFC Asset Management plc.

Years	พ.ศ.	Returns Rate (Annual)	Invest	Returns	
14		10.43%	-	2,670,843.65	
15		10.43%	-	2,949,412.64	195%
16		10.43%	-	3,257,036.38	
17		10.43%	-	3,596,745.27	
18		10.43%	-	3,971,885.80	
19		10.43%	-	4,386,153.49	
20		10.43%	-	4,843,629.30	384%
21		10.43%	-	5,348,819.84	
22		10.43%	-	5,906,701.74	
23		10.43%	-	6,522,770.74	
24		10.43%	-	7,203,095.72	
25		10.43%	-	7,954,378.61	695%
26		10.43%	-	8,784,020.30	
27		10.43%	-	9,700,193.61	
28		10.43%	-	10,711,923.81	
29		10.43%	-	11,829,177.46	
30		10.43%	-	13,062,960.67	1206%
31		10.43%	-	14,425,427.47	
32		10.43%	-	15,929,999.55	
33		10.43%	-	17,591,498.51	
34		10.43%	-	19,426,291.80	
35		10.43%	-	21,452,454.04	2045%
36		10.43%	-	23,689,944.99	
37		10.43%	-	26,160,806.25	
38		10.43%	-	28,889,378.35	
39		10.43%	-	31,902,540.51	
40		10.43%	-	35,229,975.48	3423%

ผลตอบแทนที่คาดหวัง

(อัตราผลตอบแทนเฉลี่ย 10.43% ต่อปี)

14

แผนภาพที่ ๓ เงินมรดกให้ลูกหลาน (๒/๒)

คือ ผลตอบแทนจะเพิ่มพูนเป็น ๔.๑ ล้านบาทเศษในปีที่ ๑๙ เพิ่มเป็นราว ๘ ล้านบาทในปีที่ ๒๕ และเพิ่มเป็น ๑๓ ล้านบาทในปีที่ ๓๐ ผลจากการวิจัยนี้จะชี้ได้ว่า หากมีการเก็บออมอย่างดีและมีวินัยปีละ ๑ แสนบาท จะสามารถมีเงินออม ๑ ล้านบาทภายในระยะเวลา ๑๐ ปี แต่หากเปลี่ยนจากเงินออมปีละ ๑ แสนบาท มาลงทุนในหุ้นชั้นดีในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย โดยที่มีผลตอบแทนเฉลี่ย ๑๐.๔๓% ต่อปี ในปีที่ ๑๐ แทนที่จะมีเงินเพียง ๑ ล้านบาท แต่จะกลายเป็น ๒ ล้านบาท และหากถือลงทุนต่อไปโดยไม่ต้องลงทุนเพิ่ม ก็จะมีเงิน ๔.๑ ล้านบาทในปีที่ ๑๙ ซึ่งมากพอที่จะเป็นทุนใช้ชีวิตหลังเกษียณแบบสมถะพอเพียง แต่หากลงทุนยาวไปถึงปีที่ ๒๕ ก็จะเพิ่มมูลค่าขึ้นเป็นราว ๘ ล้านบาท สามารถจะใช้ชีวิตหลังเกษียณได้อย่างสงบสบายและยิ่งถือยาวออกไปถึง ๓๐ ปี ก็จะงอกเงยเป็น ๑๓ ล้านบาท สามารถจะมีทุนใช้ชีวิตตอนเกษียณอายุอย่างสะดวกสบายหรูหราได้แล้ว[๑๑]

บทสรุป

สังคมไทยมีอุดมการณ์ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำรัสของในหลวงรัชกาลที่ ๙ อย่างไรก็ตามเมื่อต้องนิยามว่าต้องมีเงินพอใช้ดำรงชีพอย่างมัธยัสถ์ภายหลังเกษียณอายุจากการทำงานประจำแล้ว กลับพบว่ามีอยู่เพียงไม่เกิน ๒% เท่านั้นที่เข้าเกณฑ์

---

[๑๑] ประชาชาติธุรกิจ, **กอบศักดิ์ จี้ตลาดหุ้นปิดมุมมืด เคลียร์ปัญหาเจ้ามือปั่นหุ้นเอื้อประชาชนลงทุน,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.prachachat.net/finance/news-402343 [๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

นอกจากนั้นยังอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์ ส่วนการไปถึงเป้าหมายเศรษฐกิจพอเพียง และมีคุณภาพชีวิตที่ดีภายหลังเกษียณนั้นอาจมีหลายหนทาง เช่น การทำเกษตรตามทฤษฎีใหม่ สำหรับเกษตรกร การเก็บออมเงินให้มากพอสำหรับผู้มีรายได้ประจำ เช่น พนักงานข้าราชการ หรือรัฐวิสิสาหกิจ และพนักงานบริษัทเอกชน ส่วนการออมและลงทุนผ่านตลาดหลักทรัพย์ฯ ก็เป็นอีกหนทางหนึ่งที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายมีเงินทุนไว้ใช้ใช้จ่ายอย่างพอเพียงและมีคุณภาพชีวิตที่ดีหลังวัยเกษียณ แต่ก็ต้องมีหลักการและวิธีการลงทุนอย่างถูกต้อง กล่าวคือเน้นการลงทุนอย่างสม่ำเสมอและถือลงทุนระยะยาวในหลักทรัพย์ชั้นดีด้วย จึงจะบรรลุผลสำเร็จได้

ข้อเสนอแนะ

๑) แม้จะมีรายงานว่าการลงทุนในตลาดหุ้นให้ผลตอบแทนสูง อันจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายการมีเงินใช้หลังเกษียณอายุแบบพอเพียง แต่ทว่ามีรายงานจากตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยไปอีกทางว่า ล่าสุด ณ เดือน ตุลาคม ๒๕๖๒ มีผู้เปิดบัญชีซื้อขายลงทุนในตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทยอยู่เพียงราว ๒.๗ ล้านบัญชี ๑๐ ซึ่งหากสมมุติฐานว่าเปิดบัญชีซื้อขายคนละ ๑ บัญชีก็คิดเป็นเพียง ๔% ของประชากรไทยทั้งประเทศ ๖๕ ล้านคน ขณะที่ผู้จัดการตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย ดร.ภากร ปีตธวัชชัย ให้สัมภาษณ์สื่อมวลชน ระบุเป้าหมายว่าจะเพิ่มการเปิดบัญชีซื้อขายและลงทุนเป็น ๒๐ ล้านบัญชี สาเหตุที่ยังมีคนมาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์น้อยมาก เพราะที่ผ่านมาคนไทยเข้าใจตลาดหุ้นไม่ครบถ้วน ดังนั้นก็จึงเป็นวาระสำคัญที่จะต้องเร่งประชาสัมพันธ์สร้างความเข้าใจต่อคนไทยให้ครบถ้วนในวงกว้างโดยไว

๒) ประเด็นที่คนไทยเข้าใจในตลาดหุ้นไม่ครบถ้วนนั้น มักจะมาจากความเชื่อและทัศนคติเชิงลบต่อตลาดหุ้นว่าเป็นบ่อนการพนันที่ถูกกฎหมาย คนที่จะร่ำรวยมั่งคั่งได้ก็มีแต่เจ้ามือ ส่วนลูกค้าที่มาเล่นในบ่อนก็โดนกินหมดตัว แม้แต่ ดร.กอบศักดิ์ ภูตระกูล รองเลขาธิการนายกรัฐมนตรีฝ่ายการเมือง ก็ได้กล่าวในงานสัมมนาวิชาการนัดหนึ่งว่าตลาดหุ้นไทยมีความจำเป็นต้องจัดการในส่วนที่เป็นปัญหา ต้องมีการขจัดความดำมืดในตลาดหุ้นไทย เช่น การมีเจ้ามือหุ้นในตลาด หรือการปั่นหุ้น การใช้ข้อมูลวงใน ฯลฯ จะต้องแก้ไขปัญหาให้ตลาดทุนเป็นที่พึ่งของประชาชนมากขึ้น “พอไม่กำจัดจุดอ่อนหรือมุมมืดในตลาดนักลงทุนหน้าใหม่ก็ไม่อยากเข้ามา ตลาดหุ้นก็เปรียบเสมือนเกาะ หากเกาะมีมุมมืด ไม่มีความปลอดภัย หรือมีมาเฟีย นักท่องเที่ยวก็ไม่อยากเข้ามาท่องเที่ยว แต่ถ้าเกาะมีความปลอดภัยนักท่องเที่ยวก็มีแต่อยากจะ

เข้ามา” ดังนั้นจึงต้องเร่งขจัดมุมมืดด้านลบดังกล่าวนี้ให้ไว เพื่อสร้างความมั่นใจและความเชื่อมั่นให้ประชาชนเข้ามาลงทุนในตลาดหลักทรัพย์

๓) สร้างความเชื่อมั่นและประชาสัมพันธ์ในวงกว้างว่าการลงทุนที่ถูกต้องตามหลักการ คือการลงทุนอย่างสม่ำเสมอในหุ้นชั้นดีและถือลงทุนระยะยาวนั้นเป็นกิจกรรมทางเศรษฐกิจที่คนไทยทุกคนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้โดยง่าย เริ่มต้นที่หลักพันบาทเท่านั้น ไม่ใช่เรื่องของคนรวยหรือคนที่ฟุ้งเฟ้อใช้ชีวิตเกินตัวดังที่มักเข้าใจผิดกัน แต่เป็นแหล่งการออมและลงทุนที่จะทำให้บรรลุผลสำเร็จตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงได้หนทางสำคัญหนทางหนึ่งเลยทีเดียว

เอกสารอ้างอิง

ณัฐวุฒิ รุ่งวงษ์, **อ่านใจหุ้นทำกำไรใน ๑ นาที**, พิมพ์ครั้งที่๕, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ D ดี, ๒๕๖๒, หน้า ๑๐๕.

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, **การวางแผนลงทุนเพื่อเกษียณ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.set.or.th/set/financialplanning/knowledgedetail.do?contentId9997=888533&type=article [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย**, เกษียณสุขเป็นจริงด้วยเงิน ๓ ก้อน**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.set.or.th/set/education/knowledgedetail.do?contentId=56666341&type=infographic [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

ตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, ข้อมูลสถิติทางธุรกิจหลักทรัพย์ ข้อมูลการซื้อขายในตลาดหลักทรัพย์ฯ ๒๕๖๒, [ออนไลน์], แหล่งที่มาhttps://www.set.or.th/th/market/securities_company_statistics62.html [๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

บลจ. เอ็มเอฟซี, **ลงทุนแบบสม่ำเสมอ,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.mfcfund.com/Web/BeforeInvesting(thth)/MutualFund(thth)8885/alwaysfund(thth).aspx [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

ประชาชาติธุรกิจ, **กอบศักดิ์ จี้ตลาดหุ้นปิดมุมมืด เคลียร์ปัญหาเจ้ามือปั่นหุ้นเอื้อประชาชนลงทุน,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.prachachat.net/finance/news-402343[๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

ประชาชาติธุรกิจ, **ดันตลาดหุ้นไทยเชื่อมโลก ชู ๒๐ ล้านบัญชีออม - ลงทุน,** [ออนไลน์], แหล่งที่มา: https://www.prachachat.net/finance/news-394395 [๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

มูลนิธิชัยพัฒนา, **เศรษฐกิจพอเพียง**, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://www.chaipat.or.th/site_content/item/3579-2010-10-08-05-24-39.html [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

เว็บไซต์กระปุกดอตคอม, **ส่องบัญชีเงินฝากออมทรัพย์คนไทย รู้ไหม 88% มีเงินออมไม่ถึง ๕๐,๐๐๐ บาท**, [ออนไลน์] แหล่งที่มา: https://money.kapook.com/view209073.html [๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓]

การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์

A STUDY OF FACTORS AFFECTING THE BEST PRACTICE IN MANAGING LEARNING CENTER IN RAJAPARK INSTITUTE

ณพัฐธิกา ปิติเลิศศิริกุล,สมเกียรติ ตุ่นแก้ว,
ไพรภ รัตนชูวงศ์, พูนชัย ยาวิราช*
Napatthika Pitilerdsirikul, Somkiat Tunkaew,
Pairop, Rattanachuwong ,Phoonchai Yawirach

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน เครื่องมือที่ใช้คือแบบสอบถามมีการตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญ ๕ ท่าน ความตรงเชิงเนื้อหา และนำไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน แล้วทำการวิเคราะห์หาค่าคุณภาพของเครื่องมือ โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค โดยใช้แบบสอบถามบุคลากรในสถาบันและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย จำนวน ๑๖๕ คน

ผลการวิจัยพบว่าที่ได้ในบริบทและสถานการณ์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันฯ ยังเป็นข้อจำกัดโดยเฉพาะการจัดการความรู้จากแหล่งเรียนรู้ผนวกกับแหล่งเรียนรู้ที่ยังขาดความชัดเจนภายใต้ยุทธศาสตร์ที่เป็นอยู่ของสถาบันฯ ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ คือ ปัจจัยด้านบุคคลและปัจจัยด้านสถานที่/บริเวณ และมีปัจจัยเสริม คือ ปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติจากภายนอก และการพัฒนาเครือข่ายจากภายนอก ส่วนปัจจัยด้านงบประมาณและการนิเทศ กำกับดูแล ไม่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ นอกจากนี้ยังพบว่า การจัดการแหล่งเรียนรู้ยังขาดการจัดการความรู้จากเจ้าของความรู้ และ การออกแบบแหล่งเรียนรู้ที่เหมาะสม

คำสำคัญ: แหล่งเรียนรู้, การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้, ปัจจัย, ความเป็นเลิศ

* มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงราย, Email: napatthika@hotmail.com

Abstract

The objective of this research is to study the factors affecting the Managing Learning Center in Rajapark Institute. Use methodology participatory action research Determine the method of conducting the research into ๓ steps. The tool used is the questionnaire which is examined by ๕ experts. Content validity and used to experiment with a group of people with similar characteristics to a sample of ๓๐ people and then analyzed for the quality of the tool by using Cronbach's alpha coefficient. The sampling are ๑๖๕ people by questionnaire.

The research found that Obtained in the context and situation of the Managing Learning Center in Rajapark Institute. Personal factor and Place factor are affected to Managing Learning Center. And in this research found that external legal and regulatory factor, and the network development factor are affected to Managing Learning Center too. In contrast, Budget Factor and Monitoring and Evolution Factor do not related to Managing Learning Center. Moreover, Managing Learning Center still lacks knowledge management from knowledge owners and learning resource design as well as creating learning courses.

Keywords: learning resources; Managing Learning Center;factors, best practice

บทนำ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้กำหนดวิสัยทัศน์ประเทศไทยใน อีก ๒๐ ปีข้างหน้าคือ ปี พ.ศ. ๒๕๗๐ ไว้ว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” หรือเป็นคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน” เพื่อสนองตอบต่อผลประโยชน์แห่งชาติ ซึ่งมีประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสถาบันอุดมศึกษา ๔ ประเด็นคือ ๑) สังคมซึ่งสถานการณ์ที่ผ่านมาส่งผลต่อความเข้มแข็งของรากฐานสังคมไทย ๒) เศรษฐกิจทุนนิยมและเมืองขยายตัว รายได้สูงขึ้น แต่การกระจายไม่เป็นธรรม เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างเมือง-ชนบท เกิดช่องว่างทางความรู้ ความเอื้อ

อาทรเกื้อกูลกันมีน้อยลง ๓) โครงสร้างประชากรมีการเปลี่ยนแปลงจากเดิม สังคมไทยเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ เด็กและวัยแรงงานลดลง ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น และ ๔) การสร้างคน คุณลักษณะของคนที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ ๒๑ ควรมีหรือเป็นคือ ใฝ่รู้ (Disciplined Mind) สังเคราะห์เป็น (Synthesizing Mind) สร้างสรรค์ (Creative Mind) รับฟังความ คิดเห็นของผู้อื่น (Respectful Mind) และมีคุณธรรม (Ethical Mind) หรือกล่าวโดยสรุปว่า สร้างคนให้ “มี ความรู้มีทักษะและมีเหตุผล”[๑]

นโยบายการศึกษาเร่งพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยการปฏิรูปคุณภาพการศึกษาของประเทศตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ หลักการสำคัญยิ่งประการหนึ่งของการปฏิรูปคุณภาพการศึกษา คือ การกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาโดยเปิดโอกาสให้ชุมชนและภาคส่วนต่าง ๆ ตลอดจนภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา โดยได้ปรากฏความพยายามในการขับเคลื่อนสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจนในข้อเสนอทิศทางการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง พ.ศ. ๒๕๕๒-๒๕๖๑[๒]

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๕๓ ในหมวด ๔ มาตรา ๒๕ กำหนดไว้ว่ารัฐต้องส่งเสริมการดำเนินงานและจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ ได้แก่ ห้องสมุดประชาชน พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สวนสัตว์สวนสาธารณะ สวนพฤกษศาสตร์ อุทยานวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ศูนย์การกีฬาและนันทนาการ แหล่งข้อมูลและแหล่งการเรียนรู้อย่างพอเพียงและมีประสิทธิภาพ ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องยุทธศาสตร์การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ เนื่องจากสถาบันอุดมศึกษาเอกชน ที่มีความสำคัญการพัฒนาการศึกษา ยังขาดการวิจัยเกี่ยวกับการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยงานวิจัยส่วนใหญ่จะเน้นในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน สถาบันรัชต์ภาคย์เป็นสถาบันอุดมศึกษาเอกชนที่ได้กำหนดประเภทของสถาบันไว้อยู่ในกลุ่ม ข คือ สถาบันที่เน้นระดับปริญญาตรี ตามประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง มาตรฐานสถาบันอุดมศึกษา มีคณะตามโครงสร้างการบริหารประกอบไปด้วย คณะบริหารธุรกิจ คณะ

---

[๑] สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ, **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔)**. (ออออนไลน์) สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓ มีนาคม ๒๕๖๒ จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID=๔๗๑๙๔&Key=news๒๐, ๒๕๖๐.

[๒] กระทวงศึกษาธิการ, **ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา,** (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด,๒๕๕๒).

ศิลปศาสตร์คณะรัฐประศาสนศาสตร์ คณะวิศวกรรมศาสตร์ ทำหน้าที่ในจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาตรี และบัณฑิตวิทยาลัยเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนระดับปริญญาโท จากสภาพปัจจุบัน พบว่า การบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ ยังขาดการจัดทำแผนพัฒนาแหล่งเรียนรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งจะส่งผลให้เพิ่มศักยภาพของสถาบัน ซึ่งผลการศึกษาดังกล่าวจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการกำหนดแนวทางการพัฒนาและใช้ประโยชน์ของแหล่งเรียนรู้ในสถานศึกษา เพื่อให้มีคุณภาพตามมาตรฐานที่สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษากำหนด รวมถึงสอดคล้องกับเป้าหมายในการจัดการเรียนรู้ให้แก่นักศึกษาซึ่งเป็นบัณฑิตต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

เพื่อศึกษาทิศทางและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์

วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยเป็น ๓ ขั้นตอน

ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพและวิเคราะห์ศักยภาพต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ศึกษา ต้นทุนเดิมโดยเฉพาะบทเรียนความรู้ของแต่ละหลักสูตร ผนวกกับรูปธรรมที่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ได้ของแต่ละหลักสูตร พร้อมทั้งศักยภาพของสถาบันฯ และนำมาวิเคราะห์เพื่อยกระดับเป็นแหล่งเรียนรู้ แล้วทำการสังเคราะห์ให้ได้สภาพและศักยภาพในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ ด้วยการใช้แบบบันทึกการวิเคราะห์และสังเคราะห์เอกสาร แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์รวบรวมข้อมูลจากผู้บริหาร อาจารย์ประจำหลักสูตรและบุคลากรทางการศึกษา

ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยแบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์ และกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยจัดประชุมปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องในสถาบันรัชต์ภาคย์ เพื่อทำการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมภายในและภายนอกที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์

ขั้นตอนที่ ๓ สรุปปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ ในขั้นตอนนี้ผู้วิจัยได้ดำเนินการด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม โดยจัดประชุมปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมจากผู้เกี่ยวข้องในสถาบันรัชต์ภาคย์ และผู้ทรงคุณวุฒิจากภายนอก การศึกษาด้านเนื้อหาได้มีการทบทวน เอกสาร หลักการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศ มีการสอบถามผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบไปด้วย สอบถามผู้บริหาร จำนวน ๙ คน อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน ๑๒๓ คน และบุคลากรทางการศึกษา จำนวน ๒๓ คน สัมภาษณ์ ผู้บริหาร จำนวน ๙ คน อาจารย์ประจำหลักสูตร จำนวน ๑๐ คน บุคลากรทางการศึกษา จำนวน ๕ คน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถาม แบ่งออกเป็น ๔ ตอน ดังนี้

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check List) ได้แก่ สถานะของผู้ตอบแบบสอบถาม เพศ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน

ตอนที่ ๒ ข้อมูลเกี่ยวกับทิศทางขององค์กรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์

ตอนที่ ๓ ข้อมูลเกี่ยวกับปัจจัยขององค์กรที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์

ตอนที่ ๔ ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเกี่ยวกับทิศทางและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้เพื่อนำไปสู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ เป็นข้อคำถามปลายเปิดให้ผู้ตอบมีอิสระในการตอบตามความคิดเห็น

ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามที่พัฒนาขึ้นไปโดยนำเสนอให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน ๕ ท่าน ที่มีการตรวจสอบพิจารณาความตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่าง จำนวน ๓๐ คน แล้วทำการวิเคราะห์หาค่าคุณภาพของเครื่องมือ ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (Cronbach's Alpha Method)[๓] หากค่าที่ได้มีค่าสูงกว่า ๐.๗๕ จึงยอมรับได้ว่ามีความเชื่อมั่น ปรับปรุง แก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ เพื่อให้เกิดความเที่ยงตรงของเนื้อหาและภาษาให้มีความสมบูรณ์ เกิดความเข้าใจแก่ผู้ตอบแบบประเมิน และตรงกับเรื่องที่

---

[๓]พิสณุ ฟองศรี,**เทคนิควิธีการประเมินโครงการ** (พิมพ์ครั้งที่ ๗), กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์., ๒๕๕๓)

ต้องศึกษา ก่อนนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล และขั้นตอนการวิจัย วิธีการเครื่องมือแหล่งข้อมูล

ผลการวิจัย

ทิศทางและปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์

จุดเน้นสำคัญคือ เป็นทางเลือกให้กับประชาชนทั้งที่ทำงานแล้วและยังไม่ได้ทำงาน โดยไม่ละเลยผู้พิการและผู้ด้อยโอกาส ได้มีความเท่าเทียมกันในการเข้าเรียนในระดับอุดมศึกษา เพื่อเพิ่มเติมและพัฒนาศักยภาพในการทำงาน เป็นการสนับสนุนการศึกษาแบบองค์รวม นักศึกษามีศักยภาพเต็มที่และมีคุณภาพและมาตรฐานผลการเรียนรู้ตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ คณาจารย์และบุคลากรทางการศึกษา มีจิตสำนึกที่ดีในการทำวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่มีคุณภาพ และ นักศึกษามีคุณธรรม จริยธรรม รักความเป็นไทย มีคุณลักษณะและทักษะที่เหมาะสมและสอดคล้องกับอัตลักษณ์สถาบัน คือ มีจิตสำนึกด้านคุณธรรม จริยธรรม มีวิสัยทัศน์ “ปลูกฝังคุณธรรม รากฐานของความสำเร็จที่แท้จริง พัฒนาศักยภาพ จิต กาย พฤติกรรมและสันติสุข ”

พันธกิจ

๑.ผลิตบัณฑิตทุกระดับทุกหลักสูตรให้มีคุณภาพตามกรอบมาตรฐานคุณวุฒิระดับอุดมศึกษาแห่งชาติ มีศักยภาพในการแข่งขัน

๒.ส่งเสริมสนับสนุนและพัฒนาคณาจารย์บุคลากรทางการศึกษาให้มีจิตสำนึกที่ดีมีคุณธรรม มีความรับผิดชอบ มีสมรรถนะในการทำวิจัยและงานสร้างสรรค์ที่มีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศ บนพื้นฐานของคุณธรรมและความถูกต้อง

๓.จัดให้มีการบริการวิชาการแก่สังคมในรูปแบบที่หลากหลายเพื่อสร้างประโยชน์ให้แก่ชุมชนและสังคมอย่างต่อเนื่อง

๔.ส่งเสริมสนับสนุนอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเพื่อให้ผู้เรียนและบุคลากรของสถาบันมีความรู้ความตระหนักถึงคุ้มค่า สามารถจรรโลงความดีงามในการดำรงชีวิตและประกอบอาชีพได้อย่างมีความสุขบนพื้นฐานของคุณธรรมและความถูกต้อง

๕. ให้การศึกษาและความรู้แบบองค์รวม (Holistic Approach to Education) รวมทั้งพัฒนาศักยภาพนักศึกษาและบุคลากรอย่างเต็มที่

ซึ่งวิสัยทัศน์และพันธกิจของสถาบันรัชต์ภาคย์มุ่งเน้นที่จะให้สถาบันเป็นแหล่งเรียนรู้เพื่อพัฒนาศักยภาพให้แก่นักศึกษาและอาจารย์ส่งผลต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ที่มีความจำระยะยาวของทุกคน ทำให้สนใจ ใฝ่รู้ รักการเรียนรู้ แสวงหาความรู้ และสามารถนำความรู้ท้องถิ่นไปปรับประยุกต์สู่สากล

ปัจจัยที่ส่งต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์

ปัจจัยที่ส่งผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ พบว่าปัจจัยในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์จากการทบทวนวรรณกรรม การสอบถามจากลุ่มตัวอย่างและผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ต่างมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การจัดการจะต้องคำนึงถึงบริบทและสถานการณ์ของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ในปัจจุบันที่มี วิสัยทัศน์ของสถาบันคือ “ปลูกฝังคุณธรรม รากฐานของความสำเร็จที่แท้จริง พัฒนาศักยภาพ จิต กายพฤติกรรม และสันติสุข” ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ ประกอบด้วย ๔ ด้าน คือ ๑) ด้านงบประมาณ ๒) ด้านบริเวณ/สถานที่ ๓) ด้านบุคลากร ๔) ด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม

จากการศึกษาพบว่าปัจจัยที่สำคัญประกอบด้วย ๒ ปัจจัยหลัก คือ (๑) ปัจจัยด้านบุคคล คือ การพัฒนา คนในสถาบันรัชต์ภาคให้มีความสามารถเป็นนักจัดการความรู้ ทำหน้าที่จัดการเรียนรู้บนฐานจิตสำนึก อาศัยความรู้ภายในบุคคลเชื่อมโยงกับการเปลี่ยนแปลงภายนอก (๒) ปัจจัยด้านบริเวณ/สถานที่ คือ ปัจจัยในการการพัฒนาแหล่งเรียนรู้ภายในสถาบันรัชต์ภาคย์บนฐานทรัพยากรฯ และ พื้นที่การเรียนรู้ทางวัตถุ และได้จำแนกประเภทแหล่งการเรียนรู้ไว้ ๖ ด้าน ดังต่อไปนี้ ๑. แหล่งเรียนรู้ด้านวิชาการ ได้แก่ ห้องสมุด ห้องศูนย์การเรียนรู้ และมุมความรู้ต่าง ๆ ๒. แหล่งเรียนรู้ด้านส่งเสริมวิชาการ ได้แก่ ห้องดนตรีและนาฏศิลป์ ห้องศิลปะ และห้องพยาบาล ๓. แหล่งเรียนรู้ด้านทักษะกระบวนการ ได้แก่ ห้องปฏิบัติการวิทยาศาสตร์ ห้องปฏิบัติการทางภาษา และห้องคอมพิวเตอร์ ๔. แหล่งเรียนรู้ด้านนันทนาการ เช่น สนามกีฬา สนามเด็กเล่น และลานกิจกรรมต่าง ๆ ๕. แหล่งเรียนรู้ด้านธรรมชาติ ได้แก่ เรือนเพาะชา แปลงเกษตร สวนสมุนไพร และสวนหย่อม ๖. แหล่งเรียนรู้ด้านกิจกรรม ได้แก่ กิจกรรมพัฒนาผู้เรียน กิจกรรมวันสำคัญต่าง ๆ และกิจกรรมในท้องถิ่น ซึ่งทางสถาบันมีความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาให้ครบทุกด้าน แต่แหล่งเรียนรู้บางด้านไม่สามารถนำมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนและเสริมสร้างนักศึกษาได้ เนื่องจากไม่มีหลักสูตรที่เกี่ยวข้องและเงื่อนไขของสถานที่ตั้งที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร แต่จุดเน้นที่พบในปัจจัยนี้คือการเอาแหล่งเรียนรู้โดยรวม โดยเฉพาะแหล่ง

เรียนรู้ประเภทกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน ซึ่งสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของสถาบันนำมาเป็นฐานในการออกแบบในมิติทางจิตวิญญาณ และจัดกระบวนการเรียนรู้บนฐานคิดภายในสำนึกของการเรียนรู้[๔]

สำหรับปัจจัยด้านงบประมาณและด้านการนิเทศ กำกับติดตาม ไม่มีนัยสำคัญต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์แต่จากคำถามปลายเปิด พบว่ามีปัจจัยอื่นที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ คือ (๑) ปัจจัยด้านระเบียบวิธีปฏิบัติ ซึ่งทางสถาบันจำเป็นที่จะต้องมีการเรียนรู้จากภายนอก เพื่อนำมาใช้เป็นแนวปฏิบัติที่ดีภายในสถาบัน (๒) ปัจจัยด้านการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ เป็นการรวมเอาแหล่งเรียนรู้ประเภทเทคนิค และสื่อที่ประกอบด้วยสื่อสิ่งพิมพ์ และสื่ออิเล็กทรอนิกส์เข้าด้วยกันแล้ววางระบบการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ โดยรวมกลุ่มคนที่รวมตัวและมีจิตสำนึกร่วม ที่สามารถสร้างการเรียนรู้อย่างมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้การบริหารจัดการความรู้ พัฒนาระบบฐานข้อมูล เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้รวมถึงการมีทักษะในการออกแบบกระบวนการหรือกิจกรรมที่เป็นผลต่อการจัดการความรู้ของสถาบันรัชต์ภาคย์ ซึ่งปัจจัยได้จากผลการวิจัยจะใช้นำไปเป็นแนวทางในการนำแผนพัฒนาการศึกษาสถาบันรัชต์ภาคย์ระยะ ๕ ปี พ.ศ. ๒๕๖๐-๒๕๖๔ ไปสู่การปฏิบัติสถาบันฯ ได้จัดให้มีการจัดทำแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ในแต่ละปีการศึกษา โดยมีการแต่งตั้งคณะทำงานจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี ประกอบด้วยงานโครงการ/งบประมาณ และผู้รับผิดชอบที่ชัดเจน ที่จะขับเคลื่อนแผนฯ ได้บรรลุผลสำเร็จตามวิสัยทัศน์ วัตถุประสงค์และเป้าหมายทุกประการพร้อมทั้งจัดให้มีการติดตามประเมินผลและรายงานเพื่อทบทวนและปรับปรุงแผนและสรุปผลการดำเนินงานตามแผนฯ เมื่อสิ้นสุดปีการศึกษา ๒๕๖๔ เพื่อนำข้อมูลประกอบการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาการศึกษาสถาบันรัชต์ภาคย์ระยะ ๕ ปี พ.ศ.๒๕๖๕-๒๕๖๙ ต่อไป[๕]

---

[๔] องอาจ แสนมาโนช, **ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๒,** ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์,๒๕๕๘)

[๕] แผนพัฒนาการศึกษาสถาบันรัชต์ภาคย์ระยะ, **กระบวนการบริหารงานวิชาการในการจัดสถานศึกษา**, (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช,๒๕๔๗).

อภิปรายผลการวิจัย

ปัจจัยที่มีผลต่อการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ ในผลการวิจัยทิศทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์จากการทบทวนวรรณกรรม การสอบถามจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ต่างมีความเห็นไปในทิศทางเดียวกันว่า การจัดการจะต้องคำนึงถึงบริบทและสถานการณ์ของการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศของสถาบันรัชต์ภาคย์ในปัจจุบันที่มี วิสัยทัศน์ของสถาบันคือ “ปลูกฝังคุณธรรม รากฐานของความสำเร็จที่แท้จริง พัฒนาศักยภาพ จิต กายพฤติกรรม และสันติสุข”

ปัจจัยสำคัญคือปัจจัยด้านบุคลากร และปัจจัยด้านบริวเรณ/สถานที่ และมีปัจจัยด้านกฎหมายและระเบียบวิธีปฏิบัติจากภายนอก รวมถึงการพัฒนาเครือข่ายการเรียนรู้ ซึ่งจะเสริมให้สถาบันสามารถบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้สู่ความเป็นเลิศได้ สำหรับการจัดการแหล่งเรียนรู้ที่ยังขาดการจัดการความรู้จากเจ้าของความรู้ การรวบรวมความรู้จักคนในสถาบันและ การออกแบบแหล่งเรียนรู้พร้อมทั้งการจัดทำหลักสูตรการเรียนรู้ ในการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ของสถาบันฯ สอดคล้องกับ ชุติมา เพชรรัตน์ และ สุริยะ เจียมประชานากร (๒๕๕๘) ด้านปัจจัย (Input) ๑) มหาวิทยาลัยกำหนดนโยบายให้ใช้ KM เป็นวิธีหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพงาน มีการจัดตั้งคณะทำงานประสานงานด้านการจัดการความรู้ระดับมหาวิทยาลัย และหน่วยงานมีการส่งเสริมวัฒนธรรมการพูดคุย ๒) หน่วยงานสร้างหรือทำความเข้าใจ กระบวนการ KM ๓) จัดให้มีองค์ความรู้ของแต่ละหน่วยงาน เพื่อนำมาใช้ในองค์กร แหล่งเรียนรู้ สร้างกิจกรรมนักศึกษาให้เป็นรูปแบบที่ชัดเจน ๔) การรวมกลุ่มความรู้ในศาสตร์อื่น ๆ นอกจากอัตลักษณ์ของมหาวิทยาลัย ๕) การจัดหมวดหมู่ความรู้ด้านต่าง ๆ มีหลายช่องทางที่สามารถเข้าถึงได้ง่าย[๖]

การกำหนดแนวทางการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ต้องมีการพัฒนากลไกหรือหน่วยจัดการที่เป็นอิสระ กล่าวคือ ความเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ ถึงจะสอดคล้องกับการพัฒนาทักษะใน ๒๑ ขณะเดียวกันในการเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้มีนัยสำคัญคือสถาบันฯ จะทำหน้าที่เป็นหน่วยจัดการความรู้ที่เป็นอิสระ หรือในกระบวนการวิจัยได้เสนอให้มีการจัดตั้งหรือก่อรูปเป็นหน่วยจัดการที่แยกออกจากสถาบันฯ แต่ทำหน้าที่หนุนเสริมสถาบันฯ ซึ่งสอดคล้องกับองค์การเรียนรู้ (Learning Organization) เป็นแนวคิดในการพัฒนาองค์การโดยเน้นการ

---

[๖]ชุติมา เพชรรัตน์ และ สุริยะ เจียมประชานากร, การจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้, **มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต การประชุมวิชาการระดับชาติ SDU** Res. J. ๑๑ (๑): Jan-Apr ๒๐๑๕,๒๕๕๘).

พัฒนาการเรียนรู้ สภาวะของการเป็นผู้นำในองค์การ (Leadership)ให้แก่บุคลากรในองค์กรและการเรียนรู้ร่วมกันของคนในองค์การ (Team Learning) เพื่อให้เกิดการถ่ายทอด แลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ และทักษะร่วมกัน และพัฒนาองค์การอย่างต่อเนื่อง ทันต่อสภาวะการเปลี่ยนแปลงและการแข่งขันภายใต้บริบทของสถาบันฯ ซึ่งจะส่งผลต่อการยกระดับองค์การที่ทำหน้าที่ สร้างการเรียนรู้ขณะเดียวกันภายใต้ปัจจัยที่เกิดขึ้น เมื่อเทียบเคียงกับการจัดการความรู้มีนัยสำคัญของการพัฒนาและการบริหารจัดการแหล่งเรียนรู้ ตามกรอบการบริหารจัดการงบประมาณของสถาบันฯ ทั้งนี้ต้องมีการวิเคราะห์สภาพขององค์การความต้องการของบุคลากรที่เกี่ยวข้องภายในสถาบันฯ และผลกระทบจากภายนอกสถาบันฯ แต่จุดเน้นสำคัญคือผู้ที่มาเรียนรู้คือตัวนักศึกษา ทั้งนี้ปัจจัยรองคือการวิเคราะห์สภาพทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคมภายในสถาบันฯ ฉะนั้นการพัฒนายุทธศาสตร์จึงเป็นการกำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายซึ่งมาจากที่ตั้งไว้ โดยเป้าหมายมาจากผลผลิต (Output) วัตถุประสงค์มาจากผลลัพธ์ (Outcome) ส่วนเป้าหมาย/เป้าประสงค์ (Goal) นั้นจะมาจากผลลัพธ์บั้นปลาย (Ultimate outcome) ที่ได้วางเอาไว้ การนำไปสู่การปฏิบัติ โดยการนำเอาดัชนีชี้วัดมาตรวจสอบว่า ได้มีการดำเนินการไปตามแผนหรือไม่ อย่างต่อเนื่องเป็นไปตามห้วงระยะเวลา ความถี่ที่กำหนด สอบทาน ตรวจสอบ เป็นการประเมินผล โดยการนำเอาผลการตรวจสอบและประเมิน ตามห้วงระยะเวลาต่าง ๆ มาสรุป

ข้อเสนอแนะ

การพัฒนากลไกของหน่วยจัดการแหล่งเรียนรู้ การพัฒนาผู้รู้ และการสร้างเครือข่ายการเรียนรู้ การวิจัยครั้งต่อไปควรมี

๑) ศึกษาและพัฒนากระบวนการ การออกแบบกลไกการบริหารแหล่งเรียนรู้ของสถาบันการศึกษา ภายใต้หลักการบริหารขององค์กรวิทยาศาสตร์ใหม่

๒)การพัฒนารูปแบบการจัดการองค์กรการเรียนรู้ และการสร้างพื้นที่ทางสังคมภายใต้สถานการณ์ใหม่ของสังคมใหม่

เอกสารอ้างอิง

กระทวงศึกษาธิการ. **ทศวรรษที่สองของการปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทยจำกัด,๒๕๕๒.

ชุติมา เพชรรัตน์ และ สุริยะ เจียมประชานากร. การจัดการความรู้เพื่อขับเคลื่อนมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิตสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้. **มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต การประชุมวิชาการระดับชาติ SDU** Res. J. ๑๑ (๑): Jan-Apr ๒๐๑๕,๒๕๕๘.

แผนพัฒนาการศึกษาสถาบันรัชต์ภาคย์ระยะ. **กระบวนการบริหารงานวิชาการในการจัดสถานศึกษา**. (นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช,๒๕๔๗.

พิสณุ ฟองศรี.**เทคนิควิธีการประเมินโครงการ** (พิมพ์ครั้งที่ ๗). กรุงเทพฯ: ด่านสุทธาการพิมพ์. ๒๕๕๓

สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงศึกษาธิการ. **แผนพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ฉบับที่ ๑๒ (พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔**).(ออออนไลน์) สืบค้นเมื่อวันที่ ๒๓มีนาคม ๒๕๖๒จาก http://www.moe.go.th/moe/th/news/detail.php?NewsID= ๔๗๑๙๔&Key= news๒๐, ๒๕๖๐.

องอาจ แสนมาโนช. **ความรับผิดชอบต่อสังคมของผู้บริหารสถานศึกษา สังกัดสานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาปทุมธานี เขต ๒.** ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ในพระบรมราชูปถัมภ์,๒๕๕๘.

ภาคผนวก

แผนกสารบรรณ
สำนักงานอธิการบดี
รับที่ ๔๕๑๙
รับวันที่ ๒๕ มิ.ย. ๒๑
เวลา ๑๕.๒๑ น.
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ โทร.,โทรสาร ๐๓๕-๒๔๘-๐๐๐ ภายใน (๘๒๐๐)
ที่ อว ๘๐๐๕.๒/๔๐๙ วันที่ ๒๔ มิถุนายน ๒๕๖๓
เรื่อง ขออนุมัติลงนามในคำสั่งแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความนิตยสารพุทธจักร ฉบับพิเศษ

กราบนมัสการ อธิการบดี

ตามที่หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้ขออนุญาตจัดพิมพ์นิตยสารพุทธจักร ฉบับพิเศษ เนื่องในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสีหนุราช ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๔ (International Seminar, Buddhist Sihanouk Raja University Cambodia, March 27, 2021) ไปยังพระเดชพระคุณพระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร. รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่ บรรณาธิการนิตยสารพุทธจักร ตามบันทึกข้อความที่ อว ๘๐๐๕.๒/๓๔๖ วันที่ ๑ มิถุนายน ๒๕๖๓ และได้รับการอนุมัติจากบรรณาธิการเรียบร้อยแล้วนั้น

เพื่อให้การจัดพิมพ์นิตยสารพุทธจักร ฉบับพิเศษ เป็นไปด้วยความเรียบร้อย บรรลุตามวัตถุประสงค์และนโยบายของมหาวิทยาลัยนั้น ทางหลักสูตรบัณฑิตศึกษาภาควิชารัฐศาสตร์ ได้เสนอชื่อคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิเพื่อเสนอแต่งตั้งเป็นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความ ปรากฏรายนามตามคำสั่งที่แนบมาแล้วนี้

จึงกราบนมัสการมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุมัติลงนามในคำสั่งมหาวิทยาลัยต่อไป

(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

(พระครูปริยัติกิตติธำรง,รศ.ดร.)
คณบดีคณะสังคมศาสตร์
๒๕ มิ.ย. ๖๓

เรียน อธิการบดี
☑ เพื่อพิจารณาอนุมัติ
☐ เพื่อทราบ

(พระสุวรรณเมธาภรณ์)
รองอธิการบดีฝ่ายวิชาการ
๒๖/มิ.ย./๖๓

(พระราชปริยัติกวี)
อธิการบดี
๒๙ มิ.ย. ๖๓

โครงการสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ และศึกษาดูงาน ณ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชาหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วันที่ ๒๗ – ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓

๑. ชื่อโครงการ : โครงการสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ และศึกษาดูงาน ณ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา

๒. ชื่อหน่วยงาน : หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๓.ผู้รับผิดชอบโครงการ : รศ.ดร. สุรพล สุยะพรหม, ผศ.ดร.ยุทธนา ปราณีต, ผศ.ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี,พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, ผศ.ดร., อ.ดร.สุริยา รักษาเมือง, พระสมนึก ธีรปญฺโญ, นายสุภัทรชัย สีสะใบ, นายพลวัฒน์ สีทา

๔. โครงการเชื่อมโยงกับมาตรฐาน สกอ. : องค์ประกอบที่ ๓ นิสิต
องค์ประกอบที่ ๔ อาจารย์

๕. หลักการและเหตุผล

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัยได้กำหนดให้มีการศึกษาทุกหลักสูตรที่จัดการเรียนการสอนในมหาวิทยาลัยจะต้องมีการบูรณาการระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสตร์สาขาวิชาต่างๆ ซึ่งเป็นไปตามปรัชญาของมหาวิทยาลัยที่ว่า ศึกษาพระพุทธศาสนาบูรณาการกับศาสตร์สมัยใหม่

ด้วยเหตุนี้ หลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ จึงได้กำหนดให้มีการศึกษาในหลายวิชาของสาขาวิชาการจัดการเชิงพุทธ สาขาวิชารัฐศาสตร์และสาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ ที่เกี่ยวข้องกับการบูรณาการระหว่างพระพุทธศาสนากับศาสตร์ทั้งสามนี้ โดยมีรายวิชา พุทธปรัชญาแห่งศาสตร์ รัฐประศาสนศาสตร์เชิงพุทธบูรณาการ และพุทธสันติวิธีและ

สมานฉันท์ เป็นอาทิ ซึ่งรายวิชาเหล่านี้ผู้ศึกษามีความจำเป็นต้องศึกษาเรื่องของพระพุทธศาสนาให้ลึกซึ้งและละเอียดครอบคลุมทุกด้าน

ดังนั้น การได้ไปโครงการสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ และศึกษาดูงาน ณ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชาจะทำให้คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตของมหาวิทยาลัยได้ศึกษาเรียนรู้พระพุทธศาสนาได้อย่างถ่องแท้ เกิดศรัทธาในการปฏิบัติตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาได้อย่างถูกต้อง มั่นคงในบวรพระพุทธศาสนาอันเกิดจากการไปศึกษาเรียนรู้ ด้วยตนเอง ซึ่งในที่สุดจะบังเกิดผลดีต่อการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยแห่งนี้อย่างยั่งยืนตลอดไป

๖. วัตถุประสงค์

๖.๑ เพื่อให้ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตของมหาวิทยาลัยและพุทธศาสนิกชนผู้สนใจเดินทางไปศึกษาดูงาน ณ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา โดยมีการฟังบรรยายและเข้าไปเยี่ยมชมสถานที่ที่เกี่ยวข้องหลายแห่ง

๖.๒ เพื่อให้ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตของมหาวิทยาลัยได้นำบทความวิชาการนำเสนอในการประชุมทางวิชาการระดับนานาชาติ

๗. กิจกรรมสำคัญ

๗.๑ เข้าร่วมประชุมทางวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยสีหนุราช

๗.๒ ฟังบรรยายพิเศษเรื่อง สถาบันพระมหากษัตริย์กับความมั่นคงของประเทศ : กรณีศึกษาสถาบันพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรกัมพูชา โดย พระองค์เจ้า ฤทธีราวงศ์ สีสุวัตถิ์ เอกอัครราชฑูต ผู้พิทักษ์สำนักพระราชเลขาธิการพระมหากษัตริย์แห่งราชอาณาจักรกัมพูชา

๗.๓ การไปเยี่ยมชมพระบรมมหาราชวังและเข้าเฝ้าพระราชวงศ์ชั้นสูงแห่งราชอาณาจักรกัมพูชา เพื่อทูนเกล้าถวายเครื่องอุปกรณ์ทางการศึกษาแก่นักเรียนผู้ขาดแคลน

๗.๔ การไปเยี่ยมชมปราสาทตาพรหม และปราสาทนครธม

๗.๕ การไปเยี่ยมชมโตนเลสาบ ปราสาทบายน ปราสาทบันทายสรี และปราสาทนครวัด

๗.๖ การไปเยี่ยมชมกิจการการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของวัดไทยนาลันทาและร่วมกันทำบุญตามอัธยาศัย

๗.๗ การไปเยี่ยมชมวัดหัวกะโหลก ทุ่งสังหารและศูนย์หัตถกรรม EXPO

๘. เป้าหมายผลผลิต

๘.๑ เป้าหมายเชิงคุณภาพ: สามารถทำให้ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่และนิสิตของมหาวิทยาลัย ได้นำบทความวิชาการนำเสนอในการประชุมทางวิชาการระดับนานาชาติ และศึกษาเรียนรู้กิจการพระพุทธศาสนา ณ ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา

๘.๒ เป้าหมายเชิงปริมาณ: นำผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตและพุทธศาสนิกชนผู้สนใจไปศึกษาดูงานกิจการพระพุทธศาสนาครั้งนี้ รวมประมาณ ๙๖ รูปหรือคน

๘.๓ เป้าหมายเชิงเวลา : มีกำหนดระยะเวลาระหว่าง วันที่ ๒๗ – ๒๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๖๓ รวมเป็นระยะเวลาทั้งสิ้น ๒ คืน ๓ วัน

๙. งบประมาณ :

๙.๑ จำนวนงบประมาณ : ๙๘๐,๐๐๐ บาท (เก้าแสนแปดหมื่นบาทถ้วน)

๙.๒ ที่มาของงบประมาณ : งบประมาณสนับสนุนจากหลักสูตรบัณฑิตศึกษา

๙.๓ สำหรับการใช้จ่ายงบประมาณ : โดยประมาณการเบื้องต้น ดังนี้

ที่	รายการ	จำนวน (บาท)	หมายเหตุ
๑	ค่าตั๋วเครื่องบินและค่าใช้จ่ายในกัมพูชา คือค่ารถ ค่าอาหาร	๘๕๕,๖๐๐	
๒	ค่าคู่มือเดินทาง	๑๐,๐๐๐	
๓	ค่าเข้าชมสถานที่ต่างๆ	๓๐,๐๐๐	
๔	ค่าวิยาการผู้บรรยาย	๑๐,๐๐๐	
๕	ค่าสรุปเล่มโครงการ	๓,๐๐๐	
๖	ค่าอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	๗๑,๔๐๐	
ทั้งนี้เป็นการใช้ระบบแบบถั่งเฉลี่ย/รวม		๙๘๐,๐๐๐	

๑๐. กิจกรรมดำเนินงาน

๑๐.๑ จัดทำโครงการเสนอขออนุมัติต่อมหาวิทยาลัย

๑๐.๒ เสนอแต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงาน

๑๐.๓ บันทึกขอใช้งบประมาณ

๑๐.๔ ประชุมคณะกรรมการดำเนินงาน

๑๐.๕ ดำเนินการตามโครงการ

๑๐.๖ จัดทำสรุปผลการดำเนินโครงการ

๑๐.๗ นำผลการสรุปโครงการเข้าสู่การประชุมหลักสูตร เพื่อสรุปการดำเนินการและวิเคราะห์การปฏิบัติ

กระบวนการ	กิจกรรมดำเนินงาน	ระยะเวลาดำเนินการ (ก.พ.-มี.ค. ๒๕๖๓)			
		สัปดาห์ ๑-๒	สัปดาห์ ๓-๔	สัปดาห์ ๕-๖	สัปดาห์ ๗-๘
P	ประชุมระดมความคิดเห็นผู้ที่เกี่ยวข้อง	→			
P	จัดทำโครงการเสนอขออนุมัติมหาวิทยาลัย	→	→		
P	จัดทำหนังสือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง		→	→	
D	ดำเนินตามแผนที่กำหนด		→	→	→
C	สรุปและประเมินผล			→	→
A	รายงานผลต่อมหาวิทยาลัย				→

๑๑. ตัวชี้วัด

๑๑.๑ ผลผลิต (Output)

๑) ร้อยละ๘๐ ของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมโครงการฯมีความรู้เพิ่มขึ้น

๒) ร้อยละ๘๐ ของคณาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมโครงการฯมีพึงพอใจต่อโครงการฯ ไม่น้อยกว่า ๓.๕๐ จากคะแนนเต็ม ๕.๐๐

๑๑.๒ ผลลัพธ์ (Outcome)

๑) คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ที่เข้าร่วมโครงการฯ มีความรู้จากการประสบการณ์ตรงในการเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศนั้นๆ

๒) การจัดการเรียนการสอนเป็นไปตามเกณฑ์ มคอ.ที่ได้กำหนดไว้

๑๒. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑๒.๑ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตและพุทธศาสนิกชนผู้สนใจร่วมเดินทางได้มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับกิจการพระพุทธศาสนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเผยแผ่พระพุทธศาสนาทั้งในประเทศกัมพูชา อันจะเป็นประโยชน์ต่อการนำมาบูรณาการในการจัดการศึกษาของมหาวิทยาลัยต่อไป

๑๒.๒ ผู้บริหาร คณาจารย์ เจ้าหน้าที่ นิสิตและพุทธศาสนิกชนผู้ร่วมเดินทางไปศึกษาดูงานกิจการพระพุทธศาสนาและได้นำเสนอบทความทางวิชาการในงานประชุมทางวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยสีหนุราช

คำสั่งมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ที่ ๖๓๗ /๒๕๖๓

เรื่อง แต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความนิตยสารพุทธจักร ฉบับพิเศษ เนื่องในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสีหนุราช ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๔

International Seminar, Buddhist Sihanouk Raja University Cambodia, March 27, 2021

เพื่อให้การกลั่นกรองบทความนิตยสารพุทธจักร ฉบับพิเศษ เนื่องในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสีหนุราช ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๔ (International Seminar, Buddhist Sihanouk Raja University Cambodia, March 27, 2021) ดำเนินไปด้วยความเรียบร้อย มีประสิทธิภาพ บรรลุวัตถุประสงค์และนโยบายของมหาวิทยาลัย

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๒๗ (๑) และ (๒) แห่งพระราชบัญญัติ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. ๒๕๔๐ จึงแต่งตั้งให้ผู้มีรายชื่อดังต่อไปนี้ เป็นคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรองบทความนิตยสารพุทธจักร ฉบับพิเศษ เนื่องในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสีหนุราช ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ประกอบด้วย

๑.	รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่	ประธานกรรมการ
๒.	ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์	รองประธานกรรมการ
๓.	พระเมธีธรรมาจารย์, รศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
๔.	พระอุดมสิทธินายก, ผศ.ดร.	รองประธานกรรมการ
๕.	รองศาสตราจารย์ ดร.เกียรติศักดิ์ สุขเหลือง	รองประธานกรรมการ
๖.	พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.	กรรมการ
๗.	พระปลัดระพิน พุทธิสาโร, ผศ.ดร.	กรรมการ
๘.	พระมหาสุนันท์ สุนนฺโท, ผศ.ดร.	กรรมการ
๙.	พระมหานิกร ธานุตฺตโร, ดร.	กรรมการ
๑๐.	ศาสตราจารย์ ดร.จำนงค์ อดิวัฒนสิทธิ์	กรรมการ
๑๑.	ศาสตราจารย์ ดร.บุญทัน ดอกไธสง	กรรมการ
๑๒.	ศาสตราจารย์ ดร.กฤช เพิ่มทันจิตต์	กรรมการ

๑๓.	รองศาสตราจารย์ ดร.สมาน งามสนิท	กรรมการ
๑๔.	รองศาสตราจารย์ ดร.อภินันท์ จันตะนี	กรรมการ
๑๕.	รองศาสตราจารย์ ดร.พิเชฐ ทั่งโต	กรรมการ
๑๖.	รองศาสตราจารย์ ดร.ธัชชนันท์ อิศรเดช	กรรมการ
๑๗.	รองศาสตราจารย์ ดร.เติมศักดิ์ ทองอินทร์	กรรมการ
๑๘.	รองศาสตราจารย์ ดร.วัชรินทร์ ชาญศิลป์	กรรมการ
๑๙.	รองศาสตราจารย์ ดร.พรรษา พฤฒยางกูร	กรรมการ
๒๐.	รองศาสตราจารย์ ประณต นันทิยะกุล	กรรมการ
๒๑.	รองศาสตราจารย์ ดร.สุรินทร์ นิยมางกูร	กรรมการ
๒๒.	รองศาสตราจารย์อนุภูมิ โชวเกษม	กรรมการ
๒๓.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รัฐพล เย็นใจมา	กรรมการ
๒๔.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธิติวุฒิ หมั่นมี	กรรมการ
๒๕.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ยุทธนา ปราณีต	กรรมการ
๒๖.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พงศ์พัฒน์ จิตตานุรักษ์	กรรมการ
๒๗.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อนุวัต กระสังข์	กรรมการ
๒๘.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุริยา รักษาเมือง	กรรมการ
๒๙.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพดล ดีไทยสงค์	กรรมการ
๓๐.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประสิทธิ์ พุทธศาสน์ศรัทธา	กรรมการ
๓๑.	อาจารย์ ดร.กาญจนา ดำจุติ	กรรมการ
๓๒.	อาจารย์ ดร.อภิญญา ฉัตรช่อฟ้า	กรรมการ
๓๓.	อาจารย์ ดร.บวร ขมชุณศรี	กรรมการ
๓๔.	อาจารย์ ดร.ปนัดดา รักษาแก้ว	กรรมการ
๓๕.	อาจารย์ ดร.สมบัติ นามบุรี	กรรมการ
๓๖.	พระมหากฤษฎา กิตฺติโสภโณ, ผศ.ดร.	กรรมการและเลขานุการ
๓๗.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประเสริฐ ธิลาว	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๘.	พระสมนึก ธีรปญฺโญ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๓๙.	พระนุชิต นาคเสโน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๐.	ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๑.	ดร.กรกต ชาบัณฑิต	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๒.	นายพลวัฒน์ สีทา	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๓.	นางสาวกาญจนา บุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๔.	นางสาวพัชรี หาลาง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๕.	นางสาวสุมาลี บุญเรือง	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ
๔๖.	นายสุกิจจ์ บุตรเคน	กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ทั้งนี้ ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๓

(พระราชปริยัติกวี, ศ.ดร.)

อธิการบดีมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

แผนกสารบรรณ
สำนักส่งเสริมพระพุทธศาสนาและบริการสังคม
รับที่ ๐๙๐
รับวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๖๓
เวลา ๐๙.๑๕ น.
มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

บันทึกข้อความ

ส่วนงาน ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ **โทร.,โทรสาร** ๐ – ๓๕๒๔ – ๘๐๐๐ (ภายใน ๘๒๐๓)

ที่ อว ๘๐๐๕.๒/ ๓๙๖ **วันที่** ๑ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ขออนุญาตจัดพิมพ์นิตยสารพุทธจักร ฉบับพิเศษ

นมัสการ รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่

ตามที่มหาวิทยาลัยได้อนุมัติให้หลักสูตรบัณฑิตศึกษาภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ จัดโครงการสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสีหนุราช ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๔ (International Seminar, Buddhist Sihanouk Raja University Cambodia, March 27, 2021) ความทราบแล้วนั้น

ในการนี้ได้มีคณาจารย์และนิสิตให้ความสนใจส่งบทความวิจัยและบทความวิชาการ เพื่อร่วมโครงการฯ เป็นจำนวนมาก ทางหลักสูตรบัณฑิตศึกษาภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ จึงใคร่นมัสการขออนุญาตมายังพระคุณท่าน เพื่อนำบทความดังกล่าวลงตีพิมพ์ใน**นิตยสารพุทธจักร ฉบับพิเศษ เนื่องในงานสัมมนาวิชาการระดับนานาชาติ ณ มหาวิทยาลัยพระพุทธศาสนาสีหนุราช ประเทศราชอาณาจักรกัมพูชา ๒๗ มีนาคม พ.ศ.๒๕๖๔** (International Seminar, Buddhist Sihanouk Raja University Cambodia, March 27, 2021) โดยทางหลักสูตรจะเป็นผู้รับผิดชอบในการแต่งตั้งคณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิกลั่นกรอง (Peer Review) รวมถึงค่าใช้จ่ายในการจัดพิมพ์นิตยสารเองทั้งหมด

จึงนมัสการมาเพื่อโปรดอนุญาตต่อไป

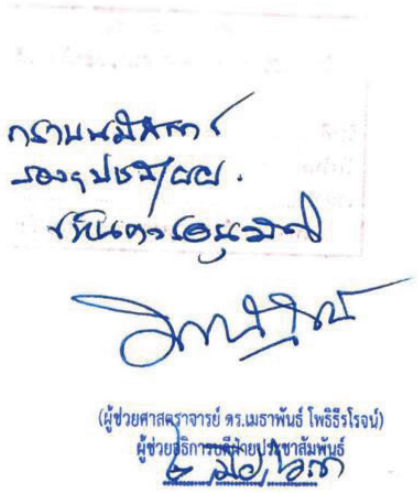
(รองศาสตราจารย์ ดร.สุรพล สุยะพรหม)
ผู้อำนวยการหลักสูตรบัณฑิตศึกษา
ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์

เรียน รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
เพื่อโปรดอนุมัติ

(พระสุธีวีรบัณฑิต, รศ.ดร.)
ผู้อำนวยการสำนักส่งเสริม
พระพุทธศาสนาและบริการสังคม
๒ / มิ.ย. ๒๕๖๓

(พระครูโสภณพุทธิศาสตร์, ผศ.ดร.)
รองอธิการบดีฝ่ายประชาสัมพันธ์และเผยแผ่
๒ / มิ.ย. ๒๕๖๓

ผู้ประสานงาน: ดร.สุภัทรชัย สีสะใบ
โทรศัพท์: ๐๙๕-๖๐๔๔๙๕๙
E-mail: Journal.mcu.soc@gmail.com

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เมธาพันธ์ โพธิธีรโรจน์)
ผู้ช่วยอธิการบดีฝ่ายปกครองสัมพันธ์